This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

615

G 14 e

CLAVDII

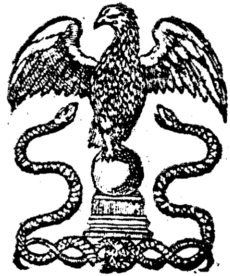
GALENI DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS, LIBRI XI.

Theodorico Gerardo Gaudano interprete.

Qui nunc tibi emendatiores exeunt, locis compluribus ſuo nitori reſtitutis, ex Græci exemplaris collatione.

*

IN VIRTVTE,

FORTVNA.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM Rouillium, ſub ſcuto Veneto.

1561.

1.6157

PHILIBERTVS

SARACENVS D. S. P.

eruditiſsimo viro D. Claudio Miletio Medico Lugdunenſi.

SCIRE te arbitror doctiſ. Claudi, cur cùm antea viderer incenſus ſtudio rerum medicarum, iampridem tamen in eo genere ſtudij literarúmque verſari propemodum deſierim, id enim cum aliorum conſilio quibuſcum mihi eſt amicitia peruetus, tum vel maximè arbitrio tuo καὶ τῶν νοσοκόμων voluntate contigit, vt inſtituto meo non ſim obſecutus, ego tibi en narro quæ tu melius ſcis, quàm ipſe qui narro. Cùm ante aliquot menſes ægrotorum ἐν τῷ νοσοκομείῳ curandorum munus mihi offerretur vltro quidem, ſed tamen præter meritum meum, reſpondi velle me cum amicis, nominatim tecum deliberare, & ſequi quod ipſe ſuaderes. Sciebam enim & quàm tibi charus eſſem: cuius tum amicitia conſuetudóque mihi ſemper iucunda fuit, tum etiam eruditio, & non niſi bona conſilia abs tua mihi

prudentia expectanda eſſe. Ergo conſilium tuum requirenti, illud mihi affirmas, valitudinarij præfectos benignos erga me fore, nec futurum vt pœniteat me vnquã illorum hominũ, méque vnà officiosè humanitérque admones, quod de medicinæ ibi administratione etiam nunc hodiéque iudicas. Ego verò & quòd tuo vnius teſtimonio & iudicio plurimum tribuerem, & quòd ita rectum, & quòd rebus meis maximè conſentaneum eſſe iudicarem, illico velle cœpi otium meum cum negotio commutare leui quidem illo, ijs qui & valent ingenio, & habent vſum, ſed tamen vt pote homini ἀπειροτάτῳ tum magno tum difficili. Igitur me ibi artis opera, meúmque officium, & in ægrotantes pietas aliquantiſper delectarunt. Poſteà verò quàm ſidere autumni peſtilentiſsimo inundauiſſet (quod iam anteà ſuſpicabar) grauiſsimorum morborum veluti quoddam mare, propemodum fieri poſſe deſperabam, vt ciuitati huic fidem ſatis integrè præſtare poſſem: itaque tota æſtate & autumni parte maxima, curaui nihil aliud niſi vt ſanitati ipſi illi vel medicamentorum ope, vel victus obſeruatione reſtitui poſſent: qui, quòd ſe totos tradidiſſent mihi, tanti æſtimandi videbantur, quanti vitam æſtimo & ſalutem meam. Cætera tum magiſtratus curabat, tum pharmacopœi qui & ipſi ſumptui non pepercerunt vlla in re, qua ad meorum valetudinem opus eſſet: in qua profectò curanda officio meo

ſi non

ſi non ipſa ſcientia, ac fidelitate beneuolentiáque ſatiſfeci. Verùm vt hominum eſt conatus, ita Dei æterni gubernatoris eſt euentus. Cæterùm trãquilliorem tibi atque nobis, vitæ conditionem eſſe non inuideo, & gaudeo artem tuam compluribus quotidie, & vt plurimum lectiſſ. viris ita eſſe vtilem: nihilominus vt vix vnquam ſeiungaris à Philologia & quotidiana συζητήσει, quin potius fructus doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, vt ea conſideres, atque tractes, quorum vſus & delectatio eſt omnibus τῶν φιλοκερδῶν, καὶ ἀεὶ χαμαιρριπῶν iſtorum & actis & voluptatibus anteponenda. Equidẽ hos tuos de ſimpliciũ hiſtoria commentationum dies inſtar vitæ eſſe puto, libentérque omnibus omnẽ quæſtum cõceſſerim, vt mihi liceat neceſſitate nulla interpellante iſto modo viuere: quod ego quoque imitatus vt potui, hac quæ ſequuta eſt hyeme, iam videlicet ſeneſcẽtibus morbis redire volui cum veteribus amicis, hoc eſt cum libris noſtris in gratiam, etſi non idcirco eorum vſum dimiſeram quòd ijs ſuccenſerem. Sed tum illis quæ dixi tum familiaribus negotijs tantum inſumebatur operæ, vt ex ijs ne momentum quidem temporis decidere poſſem: quod vel legendis illis, vel concinnandis (ſicubi opus eſſet) annotationibus impertirer. Nec verò ocioſè hoc dictum exiſtimari velim. Nam cum medicorum principis ſimplicia à Theodorico Gerardo Gaudano viro ſanè docto, in latinum ſermonem conuerſa euoluerem, & cum Græ-

cũ exempl. Aldino & Germanico potiſs. conferrem, aliquot locis mutila, plurimis deprauata, mutata multa, pleraque adiecta deprehendi. Etenim quis mihi reperietur tam lynceus qui tantis in tenebris nihil offendat? nuſquam incurrat? itaque maximè conuenire officio meo literarúmque Græcarum & medicinæ rudibus (quibus ea ſolis parabantur) conducere putaui, verſionẽ illam quoad eius fieri poſſet emendare, tum Græcis quibus ſua deerat interpretatio fideliter, & ad verbũ redditis, tum adiectis annotationibus, vbi res ipſa exigere viſa eſt. Vſi ſumus autem diſpoſitione in quibuſdam paulò diuerſa, nouáque & paulò commodiore forma verſionem illam renouandam curauimus: eáque eo omnia ſtudio fecimus, vt & ornatior & magis facilis in aſpectum ac manus hominum veniret. Aſſecutus id ſim nécne, aliorum malo iudicium ſit quàm meum. Hunc certè laborem eo libentius ſuſcepi, quòd hoc maximè ſtudiorum genus à te probari intellexiſſe mihi videbar: in quibus & ipſe dubio procul inueni, non quod in faba pueri, verùm quod dici conſueuit, ἀγαθῶν θάλασσαν, theſaurum dico rerum omnium locupletiſs. Ecquem quæſo vnquam Galeno ipſo diligentiorem in rebus exquirendis, eodem in omni genere diſciplinarum inſtructiorem, aut legiſti, aut audiſti? quam animaliũ ſpeciem neceſſariam, quam eorum ipſorum partem, quod terrarum, quod metallorum genus, quem lapidem methodo experientiáque

ti áque cognoſcendum nõ tradidit? Ac mihi quidem certè Galenus vnus videtur non modò ſimplicium vires tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipſarum ſubſtantia occultas tegit, ſed ipſam quoque rerum naturam nobis expreßiſſe. O felices terque & quater beatos, quibus ex aliena arbore iam vberes fructus carpere conceditur! Ea dico parare, quæ duo præcipua humanæ vitæ bona ſunt, ſapere & rectè valere. Sed hæc prudens omitto, & ad mea reuertor, quæ voluiſſem prius perlegiſſes, & ſi qua tibi viderentur commutaſſes. Non audebam certè antequam de iudicio tuo quidquam exploratum haberem, alienis hæc ipſa oculis ſpectanda proponere. Sed ea vt à nemine viſa, ita adhuc infecta nobis è manibus excußit Typographi nimia feſtinatio. Quamobrem humaniſs. Claudi, hæc velim ſic accipias, vt ſiue probabuntur tibi, ſiue non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditiß. tibi, & cogitata & ſcripta eſſe iudices. Vale. Datum Lugduni IIII. idus Ianuarij, Anno à Chriſto Seruatore nato.

M. D. XLVII.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

Occurrũt nonnulla quæ idcirco te latere noluimus, quòd ea aliquã vtilitatẽ habeãt. ex his eſt quæ quod interpretis non Gale. viſa ſunt eſſe, ea his [ ] notis incluſimus.

INDEX EORVM QVAE HOC IN OPERE habentur, & maximè Simplicium medicamentorũ hîc à Galeno traditorum. Prior numerus paginam, ſecundus verſum ſignificat.

*.

*A*Brotonum 353. 20
Abſinthiũ 388.14
Acacia 367.20
Acalephe 368.8
Acantha ægyptia 369. 19
Acantha leuce.369. 10
Acanthion 369.6
Acanthos 368.29
Acerba & auſtera quomodo fiant 58.24
Acerbum quid ab auſtero differt 64.13
Ace.30.16.*et* 496.28
Acetum an calidum ſit 32.*per totum*.
Acetum calidos affectus refrigerat 35.2
Acetum erodit 36.5
Acetum & roſaceum neutra ſunt 37.23
Acetũ ex Hippoc.quibúſnam vtile 52.4
Acetum obſcurè calfacit 40.24
Acetũ qua ratione ſanguinem ſiſtit 32.22
Acetum ſyncerum vlcera valde exaſperat 53.11

Acet

Acetum quam ſitim ſedat 51.4
Achrades 381.12
Acidum quid 64.29
Acinorum vuæ nuclei 398.4
Aconitum 370.11
Acorum 370.2
Acre quid 64.28
Acria quænā ſūt 59.7
Acte 370.21
Actu calidum quadruplex 76.21
Adarcion 719.17
Adeps & pinguedo 682.28
Adiantum 366.2
Adſtringentia differūt ab auſteris & acerbis 63.24
Adſtringentia non omnia refrigerant contra Aſclep. 55.22
Aegilops 366.24
Aegyrus 367.7
Aeizoon 366.14
Aëra 366.29
Aër tenuius eſt 38.21
Aes vſtum 617.23
Aeris & ferri ſquama. 602.25
Aeris flos 618.2
Aerugo 598.15
Agarici radix 365.5
Ageraptum 365.28
Ageratus 584.26
Agnos 360.8
Agroſtis 362.20
Agroſtis eſculēta 362.28
Alabaſtrites 587.9
Alcyonia 720.1
Alectorides 712.27
alga. 397.8. et 545.24
Alimum 370.28
Allium 526.12
Aliſma 402.6
Alyſſon 372.3
Aloë 371.9
Alſine 372.24
Altea 406.20
Altercum 541.28
Aluminoſæ aquæ vlcera quæ fluxionibus tētantur, deſiccāt 12.20
Amarum quid 64.26
Amygdala 375.21
Ami 373.9

Ambroſia 373.6
Amarantum 373.16
Amaracon 373.2
Alumē fiſſile, rotundũ & humidum 613.11
Amomum 376.27
Ammoniacum 376.21
Amorge 373.25
Ampelos agri. 374.24
Ampel. hemeros 375.2
Ampelos leuce 375.4
Ampel. melena 375.17
Ampeloprаſon 374.9
Amurca 373.24
Anagallis 377.3
Anagyrus 377.12
Anatome viuorum ſi à regibus fiat in hominibus morti condemnatis, nihil graue committi 226. per totum
Anaxagoras dicebat niuem non eſſe albam 71.3
Anchuſa 363.16. & 364.2
Andrachne 378.7
Androſaces 378.2
Androſæmum 377.21
Anemone 378.29
Anethum 379.8
Anthillis 379.29
Aniſum 380.14
Anthemis 380.7
Anitrinum 380.20
Antiſpodium 611.25
Ἀντιστρέφειν καὶ ἀναστρέφειν 74.13
Aparine 380.26
Aphace 388.7
Aphrolitrum 593.20
Aphroſelinus 582.2
Apium 519.13
Apocynum 381.16
Aqua cùm ſit tenuis, non tamen ex ſe calfacit 25.20
Aqua cũ vino ſitim efficacius extinguit, quàm ſi ſola bibatur 49.29
quænam Aquæ vlcera exaſperant 12.28
Aqua expeditius quàm oleũ digeritur 26.10
Aquæ facultas 7. ꝑ tot.
quæ feruens Aqua exuit, ſicca non redduntur 15.13

Aqua

Aquæ ſulfuroſæ & nitroſæ inimicæ ſunt calidis affectibus omnes 12.2
Aqua limoſa eſt compoſita 9.23
Aqua marina quando refrigerat 8.8
Aqua omnibus communis & neceſſaria 6.23
Aqua potabilis etiã tepens refrigerat 8.11
Aqua potabilis omniũ aquarum ſola eſt humida 12.9
Aqua quæ leuiſsima Hippocrati 28.18
Aquarũ differẽtiæ 8.1
Aqua tenuis eſt, humida & mollis 25.14
Aquis in ſalſis prouenientia 719.11
Arabius 587.4
Arbutus 453.9
Arcentus 382.27
Arctium 383.3
Argemone 381.15
Arrhenicum 593.11
Ariſarum 381.28
Ariſtolochia 382.2
Arnogloſſum 383.21
Artemiſia 385.4
Arteriæ dilatatæ non aërẽ modo attrahunt, ſed quicquid trahi etiã facile eſt 20.27
Artificialis ſimpli. vſus vbi cõſtituitur 43.29
Arum 384.24
Armeniacum 592.17
Aſarum 385.13
Aſclepias ibi.18
Aſpalathos ibi.21
Aſparagus ibi.28
Aſphalton 723.16
Aſphodelus 387.7
Aſsius 585.5
Aſtaphis 386.28
Aſplenum ibi.8
Aſter atticus ibid.20
Aſtragalos 386.12
Attalus rex 624.23
Atractilis 387.13
Atramentum ſcriptorium 605.3
Atramentum ſutorium 614.15
Atraphaxys 387.17
Atriplex ibid.

Auellana

Auellana 438.1

Auena 366.24

A vino ſempèr homini ſitis increſcit 50.21

Auricula muris 372.24.& 489.14

Auripigmentũ 593.11

Auſterus ſapor eſt, qui στύφωρ dicitur 62.19

B*Alanos* 389.3

Balauſtiũ. 390.22

Balſamum ibi.11

Batrachium 392.12

Batus 391.15

Bdellium 392.29

Bechium 393.19

Beta 534.14

Betonica 444.22

Bitumen 723.16

Bitumen cùm ſit calidiſſimum, vnde citò congelatur 28.22

Bitumen plumbũ & ſtãnum cõcreſcunt etiamnum feruentia 28.28

Bitumen prouenìens in mari mortuo 723.25

Blitum 394.3

Bolbos emetic. 394.18

Braßica 459.13

Braßica agreſt. 460.8

Braßica marina ibi.21

Brathy 395.16

Bretauica 356.21

Bryon, aut ſplanchnon 397.13

Bryon thalation 397.8

Bromus 397.1

Bubonium 394.20

Buccina, & Purpuræ 699.4

Buglosſum 394.28

Bulbus ſatiuus ibid.7

Bulb.vomitori.ibi. 17

Bunium 395.5

Buphthalmum ibid.9

Bupreſtis 715.10

Butyrum 641.26

C*Acalia* 432.18

Cacochyma quomodo morsũ ſanãt 97.24

Cadmia 599.11

Calamintha 429.10

Calamus Indicus comminutus nos manifeſtè calfacit 23.5

Calamus odoratus 431.12

Calam

Calamus phragnites 432.1
Calida quomodo nos calfaciunt 19.5
Calidorum haud pauca ſunt craſſæ eſſentiæ, nec pauciora frigidorum 42.23
Quid per ſe calidū 5.14
Calidum quid bifariam dicitur 26.27
Calidum medicamẽtum quō intelligitur 76.7
Calidum quid agat 35.29
Calor noſter craſſæ eſt eſſentiæ et ĩfirmus 18.19
Calx 613.19
Canabis 432.26
Cancanus 432.18
Cancri vſti 708.27
Canna 432.1
Cantharides 714.16
Capparis 433.18
Capnios. 433.3
Caprinus adeps, ſuillo &c. præſtat 57.4
Caput leporum 691.1
Caput mænidū 690.23
Caput ſaurarū 691.4
Carbo quid 24.21
Carcini vſti 708.27
Cardamomum 436.1
Cardamum 435.16
Caries lignorū 518.24
Caria 436.26
Carnis cōſideratio 671.26. & 679.22
Caro viperæ 673.4
Caron 436.10
Carpeſium 438.7
Caſeus 639.22
Caſia 436.15
Caſtorium 693.14
Caucalis 438.2
Cauda equina 424.5
Cauteria candentia qua ratione ſanguinem ſiſtunt 32.17
Cecis 445.6
Cedrus 439.6
Cenchrum 438.22
Centauriū maius 441.10
Centaurium minus 442.9.
Cæpa 464.17
Cera 446.5
Ceraſus 443.18
Ceratonia 444.13

Ceratum ex aqua frigida ſubactum refrigerat 11.3
Ceratum humidum quomodo fiat ibid.9
Cerebrum leporis 691.8
Ceruleus 602.19
Ceruſſa 619.1
Ceſtrum 444.22
Chalbane 546.6
Chalcanthos 614.15
Chalcitis 617.7
Chalcos cecaumenos 617.23
Chalcu anthos 618.2
Chamæciſſos 546.21
Chamædaphne 403.23
Chamædrys 546.12
Chamælea 546.25
Chamæleon 547.3
Chamæleuce 547.1
Chamæmelum 380.7
Chamæpitys 547.18
Chamæſyce 548.4
Chelidones vſtæ 711.13
Chelidonium 548.13
Chole 644.2
Chondrus 549.6
Chondrila 549.1
Chryſocome 549.21
Chryſocolla 618.7
Chryſocolla medicamentum ex vrina pueri 653.15
χυλὸς quid 61.24
χυμὸς ibid 62.5
Cyamos 465.3
Cyanos 602.19
Cicadæ 711.22
Cicer 414.8
Cici 446.20
Cichorium 519.19
Cicuta 469.16
Cicutæ ſemen omnium refrigerantium valentiſsimum 22.25
Cimices 714.11
Cinnabari 601.11
Cinnamomũ 446.27
Cinis 534.29
Cynocrambe 381.16
Cypariſſus 467.20
Cyperus 468.20
Circæa 447.6
Cypros 469.1
Ciſeris, pumex 579.27
Ciſeris 601.14
Ciſſos 449.15
Ciſtus 447.12

Elatine ibid.13

Eleliſphacos 412.4

Elenium 511.19

Elymus 413.7

Elæon 407.20

Elxinæ 413.4

Empetron ibi.13

Enula cāpana 511.19

Ephemerum 416.13

ἐπικεραστικὰ medicamenta cacochymiam quandoque alunt 95.1

Epimedium 413.23

Epimelis ibid.29

Epithymum ibid.19

Equorū lichenes 698.4

Erebinthus 414.8

Erebinthus agreſtis ibidem 26

Erice 415.1

Erinaceus combuſtus 707.27

Erinacei terreſtris caro 680.24

ἕρπυλλος 415.3

Eryſimum ibi.7

Errant tota via, qui experientiam negligunt 67.4

Erythrodanū 415.20

Eruangina 498. 17

Eruum 498.11

ἐσχάρα *quid* 32.21

Euchyma protinus mitigant 98.5

Eupatorium 416.4

Euphorbium ibid.10

F

Faba 465.3

Facultas denominatur, ab eo quod ipſa efficit 2.14

Facultas quid, & quotuplex 2 3

Facultas quot ſignificet 16.18

Facultate calida duplicia 26.28

Fel 644.7

Felis caro 781.10

Fœnum græcū 536.22

Fera regia 624.13

Fermentum 418.21

Ferri & æris ſquama 602.25

Ferula 493.13

Ficus 529.22

Ficus arbor 530.21

Filicula 405.12
Filix 512.5
Flamma quid 24.16
Frigida quomodo nos refrigerent 22.20
Flos æris 618.2
Fœniculum 479.11
Folium malabathri 546.3
Frigidum quid agit 35.28
Quid per ſe Frigidum 5.16
Fuligo 474.15
Fumus 433.3
Fungus 489.2

G

GAgates 585.25
Galbanũ 546.6
Galla 445.6
Galactites 587.19
Gale 713.3
Galenus in his lib. nihil ferè ſcribit, quod non ſit expertus 622.7
Galeni mũdities ac religio ibid. per totum.
Galenus veritatis ſemper ſtudioſus 71.10
Galerita 711.28
Gallinæ 712.27
Gallium 397.21
Garus 725.9
Geniſta 627.18
Gentiana 397.28
Gigarta 398.4
Gingidium ibid.12
Gypſum 594.17
Gypſum πεπλαυμένον 595.5
Gladiolus 495.4
Glaux 398.28
Glaucium 398.21
Glichon 399.3
Glycyriza ibid.14
Glycyſida 400.4
Glæos 399.12
Gnaphalium 401.25
Gongilis 402.2
Gramen 362.20
Granum gnidium 451.15
Granum tinctorium 451.18
Groſsi 495.20
Gummi 453.14

H

HAema nycterides 630.17
Hæma periſteras 628

21
Hæmatites 578.1. & 587.19
Hales 591.28
Halme 725.14
Halos achne 723.10
Halos anthos 723.4
Hedera 449.15
Hedioſmos 419.1
Hediſarum ibid.24
Helurorũ caro 681.11
Helleborus. 412.7
Hemerocalles 420.2
Hemionitis ibib.8
Herigeron ibi.12
Heraclea 587.1
Herodoti error in adſtringentibus 52.2
Heryngium 420.15
Hidrws 649.3
Hippocampus 713.17
Hippomarathrũ 424.23
Hippuris 424.5
Hirũdines vſtæ 711.13
Hominis ex partibus medelæ 622.25
Hordeum 461.6
Hyacinthus 541.7
Hyenæ 717.24
Hydnon 541.17
Hydropeperi 541.21
Hydrargyros 614.5
Hyoſcyamus. 541.28
Hypecoon 542.21
Hypericum 542.11
Hypogloſſon ibid.25
Hyſſopum 543.1
Humanarum carnium eſus 627.9
Humores qui in vaſis ſunt, exhauriuntur in calidæ perfuſionibus, vniuerſum verò genus carnoſum ſeipſo tum ſit humidius 15. 8. & *ibidem* 20

I

Iaſpis viridis 581.8
Idæa radix 423.8
Iecur lupinum. 693.8
Iecur canis rabidi 692.5
Iecur caprinum ibidem 15
Iecur lacertæ ibid.14
Ignem ſcimus calidum ſolo ſenſu 48.24

Inductio quid differt ab exemplo 79. per totum.
In marinæ inopia, quomodo ſit muria 9. 1
In quibuſnam aqua calorem reuocat 7. 11
Inter cutem laborantibus aduerſa eſt aqua dulcis potio: ſalſarum verò perutilis 13.3
Ios 423.28. & 598.15
Inteſtina terræ 714.1
Iſatis 424.26
Iſopyron 425.24
Itea 426. 4
Iudaicus lapis 582.28
Iuglans 437.28
Iuncus leuis 533.15
Iuncus quadratus 468 20
Iuniperus 382.27
Ixos 423.15

L.

LAc nõ eſt ſimilare 30.25
Lactis cõſideratio 634 26
Lactis facultas varia. 95.13
Lactuca 422.16
Lampſane 470.16
Lana lryſopera, id eſt, ſuccida 702.19
Lagopus 770.6
Lapathum ibid.20
Lappa minor 383.3
Lapidum conſideratio 577.14
Lapides qui in ſpongijs reperiuntur 580.8
Laſerpitium 522.25
Laßitudo quid 90.19
Lathyris 470.9
Laurus 403.10
Lechen 471.6
Lemonium 471.1
Lemnium ſigillum quomodo fiat 559.2
Lentes 543.4
Lenticula paluſtris ibi. 12
Lentiſcus 532.13
Lentiſci flos 533.3
Leontopetallon 471.21
Lepidium ibid.25
Lepis 602.25
Lethaliũ medicamentorum non eſſe tradendam

dam

dam peritiam 625.9
Leucacanthon 472.4
Leucas 471.29
Leuce 473.8
Leucoium 472.9
Leuia quænã ſunt 24.23
Libanotus 473.13
Libanotides 474.4
Libyſticum 475.11
Libri ſimplicium ſuccedunt tractationi de temperamentis 1.21 & in margine
Librorũ horũ de ſimpli. velut quidã epilogus 620 per totum
Lychnis 477.6
Lycion 476.5
Lycoctonum 370.17
Lignys 474.15
Lilium 462.1
Limoſa aqua quomodo pura reddatur 9.25
Linoſpermon 475.15
Linozωstis ibi.21
Lyſimachios 476.27
Lithargyros 602.19
Litrum 723.1
Lixiuium 453.21
Lixiuiũ ex cinere 602.6
Lolium 366.29
Lonchitis 475.26
Lotos 477.10. & 20
Lumbrici 714.1
Lupinus 421.4
Lupinus agreſtis 422.4

Macer 478.6
Magnes 587.1
Maiorana 373.2
Malache 478.22
Malabathrũ 478.19
Malua ibi.22
Malus 485.8
Malus armen 486.17
Malus perſica 486.7
Malum granatum, ſiue punicum 516.16
Malus medica 486.23
Mandragora 479.2
Marathrum 479.11
In Mari prouenientia 719.8
Marſi viperas venãtes 676.16
Marrhubium 510.25
Maſtiche 480.4
Mecon 483.9

Mecō ceratitis 484.17
Mecon heraclia 485.3
Medicamenta multa à multis medicis tradi vel impoſſibilia, vel poſſibilia quidem, ſed vitæ hominum noxia 625.15
Medicamenta quo modo experiunda 90.1
Medicamentorū pernicioſorū ac letalium exhibitio non tam mala quàm per literarum monumenta in poſteros traductio 626.16
Medicamētorū adſtringentium facultas qualis 551. per totum
Medicamētū quid 1.24
Medicamētum ſimplex 2.2. & in margine
Medulla 689.13
Medion 483.1
Maiorana 518.20
Melanthium 480.20
Mela graphicū 605.3
Melanteria 604.28
Melea 485.8
Melea armeni. 486.17
Melea medice 486.23
Melea perſice 486.7
Melitites 587.19
Mel 481.20
Meline 413.7
Melilotum 481.15
Meliſſophyllon 482.11
Menta. 419.1
Mercurialis 475.21
Meſpilum 482.20
Metallica medicamenta 590.15
Meum 487.15
Milax leia 488.1
Milax trachea 487.25
Milium 438.22
Miſy 605.8
Molybdena 607.17
Molibdos 608.7
Mollities corporis à calida aquæ lotione, ſolius humiditatis propriū ſignum eſt 14.14
Moly 491.11
Morus 488.4
Quænā mordicāt 98.27
Multa adſtringūt quæ non glutinant 54.8

Muſt

Muſtela 713.3
Muſtelæ caro 781.6
*Mutulorum caro.ibi.*15
Muſcus 397.13
Myagros 488.27
Myelos 689.13
Myle 489.9
Myos ôtis 489.14
Myrrha 525.26
Myrrha bœtia 526.15
Myrrhine 490.20
Myrrhis *ibi.*13
Myriophyllon ibid. 10
Myrice 489.18
Myrtus 490.20

N*Apy* 493.18
Narce 711.21
Narciſſus 493.20
Nardu ſtachys 492.20
Nardus celtica 493.4
Nardus orea *ibid.*9
Narthex *ibid.*13
Naſturtium 435.16
Nepitha 429.10
Nerium 494.3
Neuras 493.25
Neutra quæ dicuntur 42.12
Neutra tripliciter dicũtur 37.15
Nihil prodeſt in pharmacis generale ſolum nouiſſe 43.21
Nymphea 494.9
Nitrum 604.13.*&* 723.1
Noctuæ ſanguis 630.5
Non eſt petendũ facultatis argumentum à colore 4.13
Non omne tenue calidũ eſt 40.4
Non omnis ignis eſt tenuis 39.10
Nõ pauca in cutis meatus perueniunt venarum arteriarúmque oſcula. 21.7
Nuclei acinorum vuæ 398.5
Nuces 436.26
Nutrimentum quid 1.27

O*Cimoides* 550.18
Ocimon ibid. 12
Oë 495.8
Oenos *ibid.*15
Olea 407.14

Olei propriè vocati differentiæ 89.5
Oleo calido vtimur in refrigeratis corporibus 86.19
Oleo incoctis quid accidit 81.18
Oleum 407.20
Oleũ ἄνακλον quomodo aluũ ſubducit 92.15
Oleũ interna refrigerata dolore liberat 93.22
Oleũ mordax eſt 87.14
Oleum nõ celeriter calfacit, etſi facilè vritur 26.3
Olinthi 495.20
Olyra ibid.28
Oloſtium ibid.25
Onagron 496.3
Onobrychis ibid.12
Onxnis ibid.19
Onoſma ibi.7
Opercula purpurarum 702.14
Ophites 581.1
Op⁹, ſiue ſucc⁹ 497.19
Orchis 4[illegible]8.23
Orchis Serapias 499.7
Organicæ partes adoleſcentibus humidiores ſunt, quã ſenib⁹ 15.3
Origanus 498.2
Orobanche 498.17
Orobos 498.11
Oryza 498.20
Oſſa 697.14
Oſiris 499.17
Oſtracites 580.18
Oſtracon 611.1
Oſtrea 699.25
Oſtrea 698.25
Ouorũ facultas 703.8
Oxyacanthos 497.7
Oxos 496.28
Oxycrati potus æſtate quibuſdam ſitim ſedat 49.18
Oxycratum diuerſæ naturæ eſt ab aceto 53.5
P*Æonia* 400.4
Paliurus 499.29
Palma 544.13
Panaces aſclepeiũ 501.10
Panax chironiũ 501.15
Panax heracliũ 500.18

Panicum 413.7
Pancratium 499.22
Papauer 483.9
Papauer cornutũ 484.17
Papauer herculeum 485.3
Papyrus 500.9
Pardalianches 370.11
Paronychia 501.18
Partibus dolẽtibus quidpiam influit 40.28
Paſtinaca 527.22
Peganon 505.13
Pellis ouina 697 27
Pentaphyllum 510.29
Peperi 502.18
Peplium ibi.11
Peplos ibid.7
Periclymenos 503.6
Periſtereon ibi.22
Perſea 503.1
Per ſe agere, & per accidens, quid eſt 3.24
Petaſites 503.27
Petroſelinum 504.2
Peucedanum ibi.16
Phaci 543.4
Phacos ibi.12
Phalangites ibid.21
Phalens ibid.15
Pharmaca facultate calida, calfacere non apparent, niſi in tenuia ſint cõminuta 17.18
Pharmaca medicè excalfacientia, quod affectũ eſt, frigidius etiam efficiunt 7.25
Phaſiolon 425.24
Phycos 545.24. et 614.12
Phyllitis 545.28
Phyllon malabathru 646.3. & 619.11
Phlomus 543.26
Phocæ coagulũ 644.1
Phœnix 544.13
Phorbion 545.11
Phrygius 584.10
Phu 545.18
Pili vſti 703.5
Picea 507.6
Pycnocomum 512.15
Pinguedo & adeps 682.28
Pingue quo à dulci differt 65.1

Piper 502.18
Piper niſi diligenter tritum ſit, non excalfacit 17.21
Pyra ſylueſt. 381.12
Pyrethron 512.26
Pyrites 583.10
Pyros 513.4
Pirus 381.1
Piſſa 505.27
Piſſeleum 506.18
Piſtacium 506.21
Pitya 643.6
Pityides 506.27
Pitys 507.6
Pityocampe 715.14
Pityuſa 507.22
Pix 505.27
Platago 383.21
Platanus 507.27
Plato de guſtabilibus qualitatibus diſſerit. 58. *per totum.*
Pleraque vt ad ſenſum ſimplicia, pugnantibus conſtant facultatibus 42.13
Plumbago 607.17
Plumbum 608.7
Polemonium 509.23
Polycnemon 510.14
Polygalon 509.10
Polygonatum 509.14
Polygonon 508.15
Polypodium 510.21
Polium 510.1
Polium minus ibid.9
Pompholyx 611.8
Populus alba 473.8
Portulaca 378.7
Potamogeton 510.17
Poterium 493.25
Praſium 510.25
Problemata communia cuiuſuis artis, de oleo 82.27
Proble. phyſica de oleo 82.4
Propolis 511.11
Propria aquæ natura humida eſt & frigida 13.19
Propria linguæ ſenſibilia 61.10
Propria ſenſus cuiuſque ſenſoria 57.28
Prouenientia in corpore. 656.6

Prunus 451.25
Pſeudodictãnũ 550.4
Pſycrotrophũ 444.22
Pſyllium 550.7
Pſimythium 619.1
Pſoricum ibi.16
Ptarmice 511.16
Ptelea ibi.23
Pteris 512.5
Ptiſana ſua natura eſt boni ſucci 97.11
Pulegium 399.3
Pulmo agninus, & porcinus 692.1
Pumex 579. 27. & 601.14
Pura aqua iudicatur tribus ſenſibus 10.7

QVæ conſiſtentiã habentia eandẽ ocyus à frigore congelantur, frigidiora ſunt 27.16
Quæ nos excalfacere videtur, mutationis principium à noſtro calore accipientia, nos recalfaciunt 18.25
Quæ ſyncerè eſt aqua, ea neceſſariò ex ſe eſt frigida 8.21
Quare acetum terram fermentet, ignoratur 49.2
Quarti libri Simplic. argumentum 67.21
Quercus 405.17
Quid aqua calida frigida temperatáque agat 84.19
Quid in 3.lib. Simplic. tractatur 67.17
Quod in aliis à vino & oleo liquoribus ſubſidit craſſum, nomine caret proprio 31.10
Quod per ſe lenit, quomodo diſtinguitur ab eo quod per accidens 98.19
Q̃uo aqua frigida calfacit, quo item calida frigefacit 3.24.& 29
Quomodo frigidum paratur oleum 86.10
Quo pacto quanque iudicare facultatẽ oportet 3.13.& 5.28

RAdicula 513.25
Radix rhodia 516.5
Ranæ vſtæ 713.13
Rapum 402.2
Rara ab igne citius accenduntur, quam ſpiſſa 23.28
Rarum quid 23.25
Rebus ferè omnibus diuerſæ inſunt facultates 96.6
Refrigerari quid 28.15
Renes ſcicorũ 696.27
Reſinæ 514.21
Rha ibid.3
Rhamnus 513.19
Raphanis ibid.25
Rhetinæ 514.21
Rheum ibid.3
Rhypos 517.12. & 670.28
Rhodos 515.24
Rhododaphne 494.3 & 516.10
Rhæa 516.16
Rhus 517.1
Robur 405.17
Roſa 515.24
Roſacei vſus in capite perforato 629.10
Rubia paſſiua 415.20
Rubus 391.15
Ruta 505.13
SAbucus 370.21
Sabina 395.16
Salamandra 715.18
Sal 721.4
Sal vſtut 722.22
Salis flos 723.4
Sales 591.28
Saliua 654.23
Salix 426.4
Salſa quænã ſint 64.23
Salſuginosũ morſus quãdoq; medetur 92.24
Saluia 412.4
Salſugo 725.14
Sampſycon 518.20
Sandarace 6.2.11
Sandix ibi.16
Sanguis 626.22
Sanguis columbæ 628 21
Sanguis crocodili 634.8
Sanguis humanus 627 27
Sanguis noctuæ 630.5

Sanguis ſuillus 627.4
Sanguis veſpertilionis. 630.17
Sanguis viridium ranarum 633.27
Sagapenum 518.5
Saporum ſpecies 60. per totum
Sapphyrus 581.28
Saprotes ξύλων 5 8.23
Sarcocolla ibid.28
Satyrium 519.4
Scandix 524.4
Sceptici, qui & Pyrrhonij 2.18
Schinos 532.13
Schœnos læa 533.15
Scilla 524.11
Schinus anthos 533.2
Schiſthos 589.1
Scolymos 524.18
Scordium ibi.28
Scoria 612.19
Scorodum 525.12
Scorodopraſſon 525.16
Scorpioides 525.20
Secundi libri ſimpli. argumentum 67.11
Selinon 519.13
Seminalis 508.14
Semperuiuum 366.ibi.
Senecta ſerpentis 697.24
Sentis canis 467.14
Sepia 701 24
Serum lactis 638.28
Seriphum 520.1
Seris 519.19
Serpyllus 415.4
Seſamoides 520.24
Seſamoides albū 521.2
Seſamon 520.18
Seſelli ibi.13
Syca 529.22
Syce 530.21
Sycios 521.17
Sycios agrios 522.4
Sideritis 521.6
Sielon 654.23
Silphium 522.25
Similium vſus 628.6
Symphython magnum 531.25
Symphytum petræum ibid.6
Sion 523.10
Siſaron 523.15
Siſymbrium 523.20

Siſ

Siſon 523.6
Sitis cauſa 50.26
Smilax 525.23
Smiris 587.12
Smyrna 525.26
Smyrna boice 526.15
Smyrnium 526.18
Solanum 539.28
Sonchus 527.4
Sorbus 495.8
Sordes 517.12
Sordes hominũ 670.28
Sparganium 527.16
Spartum 527.18
Spatium inane in raro corpore quomodo dicitur 23.26
Spica nardi 492.20
Spina alba 369.10
Spina vulgaris 368.29
Splanchnon 397.13
Spodium 611.8
Spondylon 532.4
Spongia 724.6
Sponte naſcentiũ medicamentorũ quæ cõbuſta ſunt, calidioráne arbitrari oporteat, an frigidiora 551.28
Spuma ſalis 723.10
Squama æris & ferri 602.25
Stachys 528.1
Staphilinus 402.16. & 527.22
Stercus 656.22
Stercus anſerum & ciconiarum. 668.3
Stercus bubulũ 664.19
Stercus caninum 657.9
Stercus caprinũ 662.2
Stercus colũbinũ 666.5
Stercus crocodilorũ terreſtrium 670.13
Stercus gallinaceũ 666.24
Stercus hominis 623.3
Stercus humanũ 658.14
Stercus lupinũ 660.8
Stercus muriũ 669.25
Stercus ouillũ 665.18
Stimmi 613.3
Stypteria, & ſtrongile & hygra 613.10
Styrax 529.15
Stœbe 528.6
Stœchas 528.19
Stratiotes 529.2

Strigmenta balneorum 399.12
Struthion 529.8
Succus 497.19
Sudor 649.3
Sulphur 597.19
Summè humectat ſemper aqua: nō autē ſummè calfacit, niſi quæ extremè ferveat 13.24
T*Amarix* 489.18
Tela aranei 698.8
Telephium 536.14
Tellinæ ſalſæ 713.25
Telis 536.22
Tenue quid 6.14. & 38.21
Tenuium partium quænam ſint, quæ item craſſarum 18.4
Tephra 534.20
Terminthos 554.3
Terra ſamia 566.16
Terræ differentiæ 555. *per totum.*
Terræ lotio 565.29
Terebinthus 534.3
Tertius de temperamentis neceſſarius eſt ad libros ſimplicium intelligendos. 3.3
Teſta 611.1
Teſticulus canis 498.23
Tetiges 711.22
Teucrium 534.24
Teutlon 534.14
Thalietrum 420.20
Thapſia ibid.25
Thelypteris 512.5
Theon 597.19
Theriaca 677.11
Thermus 421.4
Thermos agrios 422.4
Thlaſpi ibid.8
Thus 473.13
Thymum 423.1
Thridax 422.16
Titanos 613.19
Tithymalli 536.27
Torpedo 715.21
Tragacantha 538.13
Tragion 538.17
Tragoriganum 539.1
Tribolos ibid.3
Trychnon 539.28
Trichomanes ibid.26

Trifoliũ odoratũ 483.1
Trigle. 716.5
Triticum 513.4
Triphyllon 519.4
Triphyllum 539.17
Tripolium ibid.14
Tuber terræ 465.28
Tuſsilago 393.19
VApor quid 14.13
Variæ de fac. eſsẽtia opiniones 2.16
Venter mergi 692.28
Veratrum 412.7
Verbaſcum 543.26
Vinum 495.15
Viola 423.28
Viperæ caro 673.4
Viperæ dipſades 676.9
Viſcum 423.15
Vitex 360.8
Vitiatæ ſunt aquæ, quæ odoratu vllam præ ſe ferũt qualitatẽ 10.12
Vitis agreſtis 374.24
Vitis alba 375.4
Vitis nigra ibid.17
Vitis ſatiua & culta 375.1
Vlmus 511.23
Vmbilicus Veneris 458 22
Vnde piſcatorum vlcera videntur ſicca, eorum verò qui in balneis verſantur, humida 12.14
Vngues caprarum & Aſinorum 697.4
Volucrũ maius 503.6
Vrina 651.18
Vrina humana ibid.26
Vrtica 368.8
Vua 386.28
Vulpes 717.24
XAnthiũ 494.24
Xiphion 495.4
Xyris 494.27
Xenocratis medici immundities. 623.3
ZEia 417.2
Zyme 418.21
Zingiber 417.6
Zythus 418.15

FINIS INDICIS.

CL. GALENI DE ſimplicium medicamentorum facultatibus LIBER I.

[illegible] D. S. CARLOS * BIBLIOTECA COLEGIO [illegible]

Quid dicatur Medicamentum, & quid Facultas: & quomodo hæc quidem actu, illa verò potentia exiſtat. CAP. I.

QVANTVM cōferat ſimpliciū medicamentorum exactè facultates cognoſcere, tū ad variorum compoſitionem, tum ad inuētorū opportunū vſum non habeo nūc oſtēdere. Nam illud in opere de medicamentorum compoſitione: hoc in Curandi methodo mōſtrabitur. Verùm quod ſuccedit tractationi *de temperamentis, id in præſentia dicetur, vbi videlicet prius vocabulorum, quibus in hoc vtemur libro, ſignificata definierimus. Medicamentum, omne id dicimus quod naturā noſtrā alterare poteſt: ſicut (puto) nutrimētū, quicquid ſubſtātiā augere. Refertur enim vtrūque ad aliquid. Porrò medicamētū ſimplex

Utilitatem huius necessitatem huius disputationis proponit

*Li. 3. tēp. eſt velut iſagoge q̄dam ad hos libros.

Simplex dicitur cui miſtio nulla à nobis acceßit. In 4. verò de ſa. tu. aliter Gale. vocat ſimplex διὰ τριῶν πεπέρεων.

& ipſum per oppoſitionem ad compoſitum appellatum eſt.*Eſt autem id,quod ſecundum naturam ſuam ſyncerum eſt. At facultas,cauſa quædã eſt effectrix. Eáque partim actu ſiue energia eſt, alia in futuro tẽpore. Actu quidẽ,vt calfaciendi in igne, refrigerandi in glacie. In futuro autẽ,vt calefaciẽdi in pyrethro,& caſtorio,& ſimilibus: refrigerãdi,in alterco,mandragora,& id genus. Sanè quãdam eſſe facultatẽ in purgatoriis quidẽ medicinis purgatoriam,vomitoriis vomitariã, ſternutatoriis ſternutatoriam,bechicis(hoc eſt,quæ tuſsim,vel ſedãt vel ciẽt)bechicã,& vnoquoq; in opere peragendo,quæ denominetur ab eo quod ipſa efficit, ferè non eſt qui ambigat. At quæ ſit huius facultatis eſſentia,quidã certè nõ poſſe cognoſci exiſtimarũt:quales ſunt Sceptici philoſophi, & qui inter medicos vocati ſunt Empirici. Sed & qui noſci poſſe arbitrantur, inter ſeſe diſsidẽt.Quidã enim ad magnitudines & figuras corpuſculorum ac meatuũ, quos ὄγκους καὶ πόρους appellitant,referunt. Alij ad caliditatẽ,frigiditatẽ,humiditatem,ac ſiccitatẽ pro ſua videlicet vtriq; prima elementorũ conſtitutione. Quare & nos, quia in libro de Elementis ſecundum Hippocratẽ,ex calido,frigido, ſicco,& humido,cum aliorum omnium corpora, tum

anim

animantiũ cõſtare oſtendimus: has effectriciũ facultatũ eſſentias tũ in aliis omnibus, tum in medicamẽtis ſtatuemus. Sic autem & in tertio de temperamentis demonſtratũ eſt. Ac qui volet quæ nũc dicẽda ſunt aſſequi, in eo tractatu ſe prius exerceat oportet: quippe cũ illic quæ vniuerſum ac in genere de medicamẽtis nouiſſe cõueniat, expoſita ſint, nec hîc toto vtiq; in genere quicquã noui dicemus, verũ quę illic generatim ſũt ſcripta, ea hîc ſpeciatim elaborabimus.

Quo pacto quanque iudicare facultatem oporteat. CAP. II.

IN primis quidem, ac maximè ſumẽdum eſt iudicãdæ facultatis experimẽtum ab ea re ad quam dicitur. Siquidem non protinus ſi hominẽ refrigeret cicuta, & ſturnum refrigerabit, aut ſi ſturnum nutriat, nutriet & hominẽ. Eadẽ ratione neq; ſi hominem purget veratrũ, cõtinuò purgabit & coturnices: neque etiam ſi hos nutrire valeat, cõſequẽs ſtatim eſt, vt & homines. Proximum eſt, vt quod ex accidẽti eſt, diſtinguatur ab eo quod primariò ac per ſe. Nam *aqua frigida calorẽ quãdoq; reuocat, cutem refrigerãdo, cõtrahendóq;, ac cõdenſando. Ad id enim caloris cõſequitur reuocatio, velut in tertio de Tẽperamentis oſtẽdimus. Rurſum calida quoque ipſa ſæpenumero refri-

Aphor. 25. lib. I.

gerat, excalfacientẽ nimirũ humorẽ digerendo. Nam ſi his adamuſsim diſtinctis, ad inquirẽdæ facultatis explorationẽ acceſſeris, haud facilè, mea quidem ſententia, falli queas. Cæterũ à nullo alio deſumi iudiciũ, quàm ab eo ad quod dicitur, id quidẽ perfacile eſt: non videlicet an * inſecta animalia oleum interimat, neq; an pingue, aut lẽtũ, aut leue ſit cõſiderantes, cùm an calfacere, aut frigefacere, aut humectare, an ſiccare corpus humanum valeat, inquiritur: eundẽ in modum neque an colore ſit rubro roſa, neque an albo ceruſſa: ſiquidẽ neceſſarium non eſt, quicquid rubrum ſit, eſſe calidum: neq; quicquid albũ, eſſe frigidũ, ſed an admota corporibus noſtris primariò ac per ſe excalfaciant, ac non interueniente quopiã, neque ex accidente. Ac ſi ita quidem, facultate eſſe calida: vt ſi refrigerent, frigida. Nã per deos immortales, vndénã dicere poſſumus, an calidum ſit facultate album piper, granũ cnidiũ, cnicus, calx & veratrũ albũ? aut vnde quòd frigidus ſit ſamius aſter, terra ſelinuſia, ceruſſa, nix, & lac. omnia enim ea coloris ſunt cãdidi, viribus verò vel maximè pugnãt. [Sunt ergo nix & calx colore ſimillima, viribus autem pugnãtiſsima] ſed pugnantiam ſenſus diiudicat. Siquidẽ niuẽ applicatã protinus ac primo ſtatim occur-

Cur oleũ interimat inſecta, vide Alex. Aphr. lib. 1. proble.

ſu

ſu frigidam percipimus,& quoad tangatur magis ſemper magíſque frigefacere ſentimus. Videmus porrò ipſá neq; durare,neq; ſeruari poſſe, ſi vel leuis calor eam occupet. At calx neque primo occurſu refrigerare percipitur:& vſq; dū applicata manet, perſpicuò magis ac magis ſemper excalfacit.

Quo pacto diſcernatur quod ex accidente quid faciat,ab eo quod propria facultate. CAP. III.

HInc conſtat ex eo quod ſemper vnum idémque efficiat quoad nos cōtingit medicamen, propriam eius iudicādam eſſe facultatē. Etenim*quod ab initio ad finem vſq; dum applicatū eſt,magis ſemper calfacit:id nō ex accidente, ſed ex ſua natura eſt tale. Sic etiā quod à principio ad finē vſque refrigerat,ex ſua facultate eſt frigidum,nō ex accidēte. At ſanè ſi nihil moratus atque ex poſteriore, ac poſt ablationem facultatē eius expendere voles, ſæpenumero falleris. Ac fortè nonnunquā aquā frigidā, non frigidam modò,ſed & calidā poſsidere facultatē dices: vbi videlicet frigefacere ſemper dū nos contigerit apparebit, frigidā:vbi verò calorē reuocabit, calidā. Quare hæc indiſcriminata relinquenda nō ſunt. Dādáq; inſuper opera,vt quodcunq; medicamentū in iudiciū vocare velis(id quod in libris De temperaturis monuimus) omnis ſit expers

Quid per ſe calidū, quid per ſe frigidū.

alienæ tū frigiditatis, tū caliditatis: ne videlicet natiuā eius facultatē aſcititia qualitas adulteret. Ad hęc, quæ & ipſa præcepimus, nutrimentum à medicamento diſtinguito. atque ea vtraq; ad aliquid dici memēto, tū circa eandē ſæpe ſubſtantiā cōſiſtere, *velut & id quoq; mōſtrauimus. Nec ſecius quòd quædā tota ſubſtantia in ſeſe mutuò & *agant & patiātur: quædā verò vna dūtaxat, aut duabus qualitatibus. Super hęc, alia itidem eſſe tenuia, ſiue tenuiū partiū (Græci λεπτομερῆ vocant) alia craſſa, ſiue craſſarum partiū (παχυμερῆ Græci nominãt.) Tenuia quidē, quæ facilè in tenues cōminui partes poſsint: craſſa, quæ cōtrà. Atq; vt ſemel dicam, omniū meminiſſe diſtinctionum oportet, quas in tertio de Temperamentis poſuimus, vt ſecundū illas medicamentorū omnium ſpeciei facultas explorari valeat.

Eiuſmodi ſunt cibi quidā medicamentoſi.

c.3. lib.3. phy. omne agens agēdo repatitur.

De aquæ facultate. CAP. IIII.

ESto ſanè prima nobis in cōtemplationem propoſita aqua: quòd nimirum ea & *cōmuniſsima hominibus omnibus ſit, tum ſanis, tū ægrotis, & ad vitā maximè neceſſaria. Primúmque eucrato, ſiue tēperato corpori applicator ipſa neque frigida inſigniter neque calida: Deinde iis qui naturâ ſunt intēperati: Tertio, qui affectu aliquo tenentur. Nā hoc pacto exactè in omnibus

Hippo. de aëre, aqs, & locis.

pro

propriã eius facultatẽ perpenderis. Igitur tẽperato admota pluſculo tẽpore, ipſum omnino refrigerabit. Intẽperato verò, citius quidem refrigerabit id quod frigidius naturâ fuerit: tardius verò, quod calidius. Semper autem omnia refrigerabit, etiam ſi non multis deinceps diebus, ſed vel vna quis hora, aut pluribus ea vtatur. Nec enim talis in vllo omniũ calorẽ reuocare poterit. Nam quæ ſummè frigida eſt, ſi *quadrato ac iuue- *ἰνσάρκῳ.
nili corporis naturæ pauculo tẽpore adhibeatur, caloris molietur reuocationem: Sin aliter vtaris, ſemper refrigerabit. Quinetiã ſi iis quoq;, qui ſimplici laborãt morbo [ſiue calido naturâ ſiue frigido] eiuſmodi admoueatur aqua, hos etiã manifeſtò refrigerabit. Nã ſimplex ſit affectio oportet, quẽadmodũ vtiq; in tertio de Tẽperamẽtis definitũ eſt, quò videlicet quæ adhibetur, ex ſua natura refrigeret, nõ ex accidẽte quopiã: quippe cũ frequẽter, vbi cõpoſitus fuerit affectus, aliud primariò medicamẽtũ efficiat, aliud ex accidẽte eueniat: velut ĩ phlegmone. Eſt enĩ ea affectio calidę copioſæq; fluxionis ſoboles. At quæ modicè excalfaciũt pharmaca, cũ ſuperfluitatẽ euacuãt, ꝓtinus, opinor, & qđ affectũ eſt, frigidi⁹ efficiũt. Verũ cũ ſimplex vnáq; fuerit affectio, quod ex accidente ſit, in ea prouenire non

poteſt. Ergo ſi hac ratione expendas, aqua potabilis* omnino videbitur frigida. Non eſt tamen eadẽ aliarũ aquarũ* naturaliũmque ſulfur, bitumen, aut nitrũ qualitatibus ſuis referũt, facultas. Siquidẽ earũ omnino nulla, vbi alienæ tum caliditatis, tũ frigiditatis expers adhibita fuerit, frigefacere cõſpicitur. Quinimo nec marinã ipſam priuſquam adſcititiũ frigus ſummũ acceperit, admodũ refrigerare apparet. Nã ſi quis in potabili aqua totum diẽ innatet, vt etiã nõ admodũ ſit frigida, ſed velut ex ſole tepens, neceſſariò tamẽ refrigerabitur. At mare cõplures iuuenum interdum pertulere nõ per diem modò totam, ſed etiam adiuncta nocte. Ex quo liquet, aquam potabilẽ certè & dulcem, ſecundum naturam ſuã ſemper eſſe frigidam: mare verò non æquè. Quòd ſi non ſemper in ſermone adiiciam, potabilẽ, ſed dicã ſimpliciter, quantũ ex ſe eſt, aquã eſſe frigidã, haud calumniari oportebit, tãquam inſufficiẽter & indiſtinctè locutum. Nã quæ exactè ac ſyncerè aqua eſt, omnis alterius ſubſtãtiæ miſtione vacãs, ea ex neceſſitate ex ſua facultate eſt frigida. Si qua verò per bituminoſa, ſulfuroſa, nitroſa, aut aluminoſa loca diſtillãs, ſubſtãtiæ eorũ aliquid abſterſerit, ſecũmq; traxerit, miſta iã ea eſt, non autem exactè aqua: velut ſi ipſe

vndique.

Deeſt in alijs τῶν αὐτοφυῶν.

quoq; volueris aut ſalē, aut alumē, aut aliud id genus affatim aquæ miſcere potabili, ſicut ſanè ſæpenumero facere cogimur in marinæ inopia, quando muriā facere volumus. tūc enim ſalē aquæ indimus: ac tātum ipſa facultate iā diſsidet, vt ſi aqua dulcis, videlicet quæ neq; inſigniter aut calida aut frigida ſit, ſed velut*ex ſole tepida, eryſipelati perfundatur, noxā omninò nullā homini corpori ſit allatura. At ſi marinā aquā, aut muriā, aut id genus aquā, miſtā, bituminoſam videlicet aut ſulfuroſam admoueas, vſq; adeò hominē offenderis, vt partē ipſam ſis aduſturus. Aqua igitur ipſa ex ſeſe frigida eſt facultate. Porrò ſi extraneū ſibi calorē adeptā corpori humano perfundas, putabis forſan ſimplex quoddā & naturalē adhibitū medicamē: at ea quodā vtiq; modo cōpoſita eſt, aut igneæ eſſentiæ partem aliquā nacta, aut certè omninò ipſam qualitatē. Vt enim ſi ſalē illi miſcueris, ex cōfeſſo fuerit cōpoſita: ſic multò magis ſi igneā aut eſſentiā, aut qualitatē adieceris, cōpoſitā quodā modo effeceris. Eſt porrò etiā aqua limoſa quadātenus cōpoſita, velut eſt aqua Nili, qui in Aegypto eſt. Sed ea per fictilia vaſa percolata, planè pura efficitur. Oportet autē nō ſemel,* aut bis térve percolare, quādo ne ſic quidē forsā adamuſsim

In aprico morata.

al. ſed.

puram queas efficere: verùm quando qui aquæ infertur limus, omnem effugerit ſenſum, ſatis tunc eſt, vt queas dicere tales, vt ad vſus eiuſmodi, puras eſſe aquas.

Quo pacto iudicemus aquã puram. CAP. V.

IVdicãtur autẽ hæ tribus ſenſibus, nempè guſtu, viſu, & odoratu. Guſtu pura eſt, ſi nullã offerat qualitatẽ, ſed ad vnguẽ qualitatis expers appareat. Viſu, cũ ſyncera fuerit, ac planè perlucida. Sic nec odoratu vllã præ ſe ferre qualitatẽ debet, vt ſunt quædã extremæ prauitatis, quæ aut aciditatẽ, aut acrimoniã, aut ſalſedinẽ, aut putredinem, aut aliud indicibile aliquod vitiũ pręferũt, Igitur aqua quæ abſque his eſt omnibus, vt ad naturã ſuã certè, ne ipſa quidẽ adamuſſim ſyncera fuerit, ſicut nec aliud vllũ quatuor elemẽtorũ ſenſibiliũ, ſed vt ad ſenſum & vſum ſyncera eſt. Talis ergo, vt eſt propoſitũ, ſecundũ ſuã naturã frigida eſt. Quippe ſi valde excalfactã nõ modò aquam, ſed vel mãdragorã, vel altercũ, vel cicutam, vel meconiũ admoueris, nõ ſolùm excalfeceris ſed etiã vſſeris corpus humanũ. Omnia itaque quæ examinãda veniẽt medicamina, omnis extraneæ valentiſq; tum caliditatis, tum frigiditatis aliena ſunto, nedum aqua.

Demonſtratio, qua oſtenditur aquam frigefacere ex cerati, quod ex ea conficitur effectu. CAP. VI.

POrrò ꝙ aqua omnis dulcis perſpicuò frigefaciat, hinc quoq; didiceris. Ceratum humidū ſi ex aqua frigida ſubactū accuratéq; madefactū calido cuipiā affectui imponas, protinus ipſum frigefacies. Oportet autem quàm plurimū admiſcere ipſius aquæ: miſtióq; hoc maximè modo optimè perficitur. Ceram quantū fieri maximè poteſt puriſsimā oleo liquantes humidū facere ceratum oportet: deinde refrigeratum, raſum, ſordibúſque purgatū, in mortario manibus ſubigere, aquam affundendo frigidam, quantū nimirum ceratum accipere valet, ac *nondum aquā ſupernatat*. Id refrigerat & eos qui in febre vtūtur, ſi hypochōdriis ſuperponatur, & omnē phlegmonē: ſimiliter herpetes quoq;, & carbūculos, tū eryſipelata, & phygethla, ac breuiter omnes morbos calidos. Ergo ſi nō aquā dulcem ſed marinā aut muria illi admiſcēs in vno prædictorū, quouis vti volueris, nō paruam omnino differentiā conſpicies: quippe cū id medicamētum adeò nullā propoſitarū affectionū amplius refrigerabit, vt inſuper accēdat potius. Adeò multa eſt diuerſitas potabilium aquarū, & muriç ſeu maris: [ſimiliter verò & earū quęcūque ſulfur, aut bitumē] aut nitrū, aut chalcāthū, aut miſy, aut chalcitin, aut vt ſimpliciter dicam, quæ

Non amplius aqua circū fluxerit.

Lib. 10. Method.

calid

calidorum naturâ medicamentorum guſtu aliquod referũt. Inimicæ enim ſunt omnes calidis corporum noſtrorum affectibus. Ex quo claret, has omnes facultatibus eſſe calidas, ſolam verò aquam potabilem frigidã.

Quòd aqua potabilis humida ſit. CAP. VII.

CAeterùm quòd hæc quoq; propoſitarum omnium aquarum ſola ſit humida planè ex eadem diſces methodo. Nam vlcera quæ ſupra modum ſqualida ſiccáque ſunt, ſi hac irriges, ſtatim admodum humida molliáq; reddes, cum aliæ aquæ vniuerſæ vlcera deſiccẽt. Tum piſcatorum vlcera adeò videntur ſicca, ac ſi forent* ſalita. Cõtra eorum qui in balneis verſantur, humida apparẽt ac mollia. Quin ſi imbutum linamentum vlceribus imponere libeat, humida quidem à potabili, ſicca à muria marináq; reddi comperies. Aquæ quin etiam aluminoſæ, quales ſunt in Italia * vocatæ Albulæ, cũ aliis vlceribus idoneæ ſunt: tum verò quæcunque fluxionibus tentantur, ea perfacilè deſiccant. Sic nec cæterarũ aquarum vlla humectare poteſt, quòd videlicet non ſint exactè aqua, ſed miſta & adulterata, accepto nimirùm aut alumine, aut chalcite, aut ſale, aut id genus aliquo. Quocircà earum nonnullæ vlcera quoq; exaſperant, nempe quæ acres admodum ſunt & mordaces

τεταριχευμένα.

Vel vocata Albula. lib. 9. Method.

daces. Quinetiam ſitienti dulcis aqua* remedio eſt: cæteræ verò acerbiorem etiam ſitim relinquũt. Tum aqua inter cutẽ laborantibus aduerſiſsimum eſt & poculum & lauacrum aquæ dulcis: ſalſarum verò, ac nitroſarũ, & ſulfuroſarũ, bituminoſarúmq; omnium ſanè perutile. Imitari autem potes ſicut marinam, ſic aliarũ quamlibet, ſubſtãtia videlicet admiſta quæ in quaq; vincere cõſpicitur. Nam ſulfure in aquam dulcem indito, ſulfuroſam effeceris: alumine, aluminoſam: ac eodẽ modo aliarũ vnam quãque.

Al. lenimento.

Quod aqua aduentitium calorem nacta, ſemper quidem humectet, nõ autem ſemper calefaciat: verùm in ipſo quidem perfuſionis tempore calfacere poſteà verò frigeſacere conſueuerit.

CAP. VIII.

HAec ergo propria aquæ natura humida eſt & frigida. Porrò aliunde calorem adepta, excalfacit quidẽ & humectat quibus eſt admota: verùm haud ſimiliter ambo præſtari poteſt.* Summè nanq; humectat ſeu tepida ſit, ſeu temperata, ſeu etiã calidior. Summè autẽ non calfacit, niſi quæ extremè ferueat. Quod dico, in temperata primùm exploremus natura. Igitur ſi huic aquã afferas temperatè calidam, ſiue lauãs, ſiue perfundẽs: in ipſo quidem perfuſionis tempore calidiorem ſimul & humidiorem

Al ſimul.

partem

partem ipſam efficies: quòd ſi deinde quieſces, nec corpus frigidę vſu poſteà cõtrahes, conſtipabis, ac denſabis, paulò pòſt ſeipſo frigidius relinqui cõſpicies: quippe cũ corpus rarefactum tranſpirãre immoderatius calore natiuo, frigidius efficiatur. Non tamẽ ſicut frigidius poſteà calidæ vſus corpus deſtituit, ita & ſiccius. Quãquam profectò videri id poſsit, tum ob* ſpiramentorũ raritatem, tum ob corporis mollitiẽ, tum ob ſubſtantiæ fuſionem: pluſculum ſiquidẽ in iis affectibus euaporetur, neceſſe eſt. Atqui vapor humor eſt extenuatus. Verùm nõ ita habet rei veritas. Nam mollities, quã calidæ aquæ lotionibus acquirunt corpora, ſolius humiditatis proprium ac inſeparabile ſignũ eſt, in animãtis videlicet corpore: velut in opere De tẽperamẽtis eſt demonſtratum. Sanè vlceratarũ partiũ caro, id ipſum perſpicuò oſtendit, vt quæ in iſtis ex aqua calida perfuſionibus mollis atq; *algæ ritu fluida efficitur. Quanquam ſanè corpus illiuſmodi affectionibus inanitur, vt minus tunc in ſeſe habeat humoris quàm anteà. Videriq; venia digni poſſunt, qui per calidas lotiones, atque aquæ moderatè calidæ perfuſiones ſiccari corpus exiſtimãt. Nã ſimilis horum eſt error, atque illorũ qui credũt ſenes adoleſcentibus eſſe humidiores.

meatuũ.

Quid vapor.

flaccida et muſcoſa algoſáve

Plur

Pluribus namque ſenes excrementis humidis redundant, ſed genuinę partes (quæ πεφυκότα μόρια nuncupant) organicæque adoleſcentibus magis ſunt humidæ: vt id quoque in ſecundo De temperamentis mõſtrauimus. Perinde ſe res habet in perfuſionibus, ac lauacris, omniq; ſimpliciter ex aqua calida irrigatione. Siquidem humores qui in vaſis aliiſq; *inanibus ſpatiis ſunt, exhauriuntur omnes: at ipſa vaſorum corpora, & vniuerſum genus carnoſum ſeipſo fit humidius. Atque hãc ſolam facultatem, vt cõſentaneum eſt, nunquam aqua deponit. Neq; enim cum feruens corpora exurit, quæ vſta ſunt redduntur ſicca, vti quæ ab igne ſunt aſſa. Rurſum nec cum ſummam adepta frigiditatem per diem totum, aut etiam longiori tempore parti cuipiam perfunditur, eam ſicciorem efficit, tametſi rugoſa atque admodum exilis apparet. Verùm hæc eueniunt, quòd qui in vaſis aliiſq; ſpatiis eſt humor, exhauſtus ſit. at partes genuinæ ſolidæq; nulla ſui parte ſicciores euadunt. Huiúſq; ſemper meminiſſe oportet, tum toto ſermone perpetuo obſeruãdum: ex euidenter apparentibus colligendam cuiuſq; medicamenti facultatem: Ac ſemper ad quod quid dicitur calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum, ad id eſſe æſtimandum.

al. communibus.

Si à rebus exteris de medicinarum facultate colligi quid oporteat: ex ignis cum illis commercio faciendum eſſe iudicium.

CAP. IX.

PORrò ſi quis velit ex ſuperabundanti à rebus externis probationes ducere, ne id quidem prohibeo: verùm animum huic diligenter aduertat conſulo.* Nam admodum lubrica res eſt, nec paucos obtinet fallendi modos. Sed hos in cõſequentibus ediſſeram. Cæterũ quod ſolũ quis ab externis ſumpſerit, vt id quod iudiciũ ſubit medicamentũ, aut excalfacere, aut refrigerare probet, id in ignis cõmercio cõſpicitur. Neque enim vſqueadeò abſurdũ eſt, quod facilè in ignem vertitur, id calidum facultate putare. Memoria enim, opinor, tenemus omnia huius vocis [Facultas] ſignificata, quæ in tertio De temperamẽtis definiuimus. Vnũ igitur ex iis erat, & id, quod ex propria eius quod dicitur, materia exiſtit, tale eſt facultate, ſiquid enim facilè in ignẽ vertitur, id facultate eſt ignis, nõ actu ſcilicet. Nã hoc quod eſt Facultate, *ex aduerſo ei diuiditur quod eſt actu. alterũ verò quod eſt per ſe, ei quod eſt ex accidẽte. Hanc ergo iudicij rationem cõſiderare ac diſtinguere cõuenit.

Lege, Nã multos habet ea res fallendi modos.

Ex aduerſo opponitur ei.

Quot & quæ prædefiniri oporteat, vt liceat ex alicuius affectione quæ ad ignem eſt, & quo pacto

pacto aduerſum nos ad ipſum afficiatur, colligere.

CAPVT X.

AT quibus conſilium eſt tutò à rebus extraneis ad corpora tranſire animalium, videre primùm debent, an tenuis ſit eſſentiæ, an craſſæ, quod explorandum venit. Secundò, an ſibi cõtinuum, denſúmq; ac ſolidum totum, an interuallis interceptum, ac rarum. Quocircà his immorandũ prolixius eſt. Videtur enim id quoddã eſſe principium, ac velut elementum multam conſiderationem poſtulans.

Quòd quæ ſubtiliorum ſunt partium, promptius propriam exerant actionem, quàm quæ craſſiorũ, tametſi eandem cum illis facultatem obtineant.

CAPVT XI.

IGitur eorum quæ in confeſſo eſt facultate eſſe calida, nullum omnino apparet nos excalfacere, priuſquã in tenuia ſit cõminutũ. Nam ſi quis piper ſolidum cuti inſpergat, nullam planè caliditatẽ percipiat: eadem ratione ſi quis vel linguæ imponat, aut deglutiat, aut alio pacto vtatur integro, haudquaquam diligenter trito, & cribrato, ac non adeò comminuto, vt pollinem tenuitate referat. Nam quod pollinis inſtar cuti inſpergitur, excalfacit, ac maximè ſi affricueris, præterea quòd linguæ admotum fuerit, aut in ventrem deuoratũ.

At quod ſolidum integrúmq; imponitur, nec cutem calfacit, & linguæ ventriq; exiguum duntaxat caliditatis ſenſum mouet. Itaq; cum tenuium eſſe partiũ dicãtur quæ facilè in tenues partes cõminuuntur, * ſolidarum craſſarúmq; partium quæ contrà, tum dura viſcoſáq; ægrè ac difficulter, aut omninò in tenues comminui non poſsint: friabilia verò, & quæ citra viſcoſitatẽ mollia ſunt, promptè in tenues ſoluantur: hinc cõſtare arbitror, multa eſſe facultate calida, ac facilè accendi, verùm nos haud facilè excalfacere. Nã ignis, vt qui omniũ eſt tenuiſsimus, ſimúlq; calidiſsimus, & in profundũ facilè penetrat, & cõminuit, & vincit, extenuátq;, trãſmutat, atq; in ſuã denique naturã cõuertit, vndequaq; ſcilicet * cõtingẽs, & qđ contingit exuperãs. At noſtra caliditas ſuprà quàm ꝙ craſſę ſit eſſentię, & halituoſa, inſuꝑ infirma eſt, vt nõ facilè mutet quod cõtigit. Oſtenſum eſt autẽ in tertio De temperaturis (quo ſine quæ hic dicũtur aſſequi eſt impoſsibile) nullũ eorum quæ nos excalfacere * apparent, perinde vt ignem poſſe calfacere, verũ vt materiã accendi facilem. Siquidem mutationis principium à noſtra caliditate accipiẽtia, vt calami aridi ab igne, nos contrà recalfaciunt, & velut partes fiũt quædam caloris natiui, ſicut

al. tantùm craſſarum verò partiũ.

al. ſimile reddẽs atque exuperans id quod contingit.

al. poſſũt.

ſicut illi ignis. Nam quod prius erat calamus, id nunc fit ignis, vt mutantis ipſum ignis eſſentiã totam adaugeat. Monſtrauimus autem quædam vbi vel leuem extrinſecus fuerint mutationem adepta, ſecundũ naturam deinde ſuam ad plurimam mutationem procedere. Quamobrem mirandũ non eſt ſi quædam medicamẽta primę quidem mutationis principium à noſtro calore nacta, inde iam pergant eum quoq; qui mutabat ſuperare. Nam cùm corporis cuiuſq; proprietas alia habilis ſit ad ſuſcipiendum calorẽ, alia inhabilis: fit vt paria principia non ſequatur par incrementum.

Quòd pharmaca, quæ paruam ſortita ſunt molem corporeã, citius agant quàm quæ magnam.

CAP. XII.

QVinetiam quòd corpus admodum exile facilius alteratur, mutatúrque ab eo cui admotum eſt: quòd autem grandius eſt, non niſi temporis ſpatio, ac vix tandem etiam ſenſibilem alterationem ſuſtinet: id cùm non modò à phyſicis naturam ſcrutantibus ſit demonſtratum, ſed cuiuis etiam homini rei ipſius experientiâ notum, ſatis magnum adfert teſtimonium iis quæ modò dicebamus. Quippe ſi piperis particulæ à nobis accipere debẽt mutatiõis initiũ, eóque accipiant facilius, quò fuerint

minutiores: mirandum non eſt, ſi eas tantò citius excalfacere, experiamur, quantò accuratius in minimas fuerint comminutæ.

Medicamenta parem etiam ſortita tum facultatem, tum conſiſtentiam, quantò varioribus applicentur corporibus, tantò ocyus actionē ſuā exerere.

CAPVT XIII.

QVinetiam quòd extima cutis ſuperficies calloſa ſit, duráque & frigida, quod verò ſub ea eſt: totum, quātò profundius ſubeas, tantò ſit calidius, nemo ambigit. Huic ſanè rationi ſi duo etiam principia in aliis à nobis tractationibus demonſtrata adiecero, ita deniq; vniuerſum poſsis colligere. Alterum quidem ad demonſtrationem principiorum, ſiue lemmatum, ſiue axiomatum, ſiue propoſitionum, ſiue vtcunque nuncupare volueris in commentariis *De temperamentis demonſtratum eſt cutem videlicet omnem in primo ſtatim ortu ſibi eſſe continuam, ac temporis ſpatio perforari, ac plurima nanciſci ſpiramenta, ritu cribrorū. Altera vtiliū ad ratiocinationem propoſitionum eſt, corpus vniuerſum expirabile eſſe ac inſpirabile, vt inquit Hippocrates*. Fuſius autē de hac dictum eſt in libr. De vſu pulſuum, vbi demonſtrauimus arterias, vbi ſe dilatantes vndiquaq;, & per omnes * meatus in ſeipſas attrahunt: non

Libr. 2. vbi videlicet pilorum cum herbis cultis cū terra collatio nē facit.

Epid. 6. ſectio. 6.

Apho. 1. per extrema.

aërem

aërẽ modò halitũq; attrahere,ſed quicquid trahi etiã facile ac tenue ſit, ad ſpiritalis eſſentiæ motũ impetũmq; expeditè conſequi. Quibus ſic ſe habentibus multæ venæ arteriæq; aperiuntur in cutis meatus & in ipſius ſuperficiẽ internã ac in meatuũ perforationes haud pauca peruenire venarum arteriarũmq; oſcula exiſtimandũ eſt, nihilóq; ſecius ad extimã ſuperficiẽ, ita vt ipſæ oſculis ibi finiant:tum quicquid piperis ad exactiſsimũ redactũ fuerit pollinem, ſimul cũ ambiẽte aëre ab arteriis attrahi, ipſúmque protinus à calore natiuo*alterari, idq́; tum ob paruitatẽ, tũ ob ingenitã vt à calore alteretur aptitudinẽ.Siquidẽ haud aliud illi erat facultate eſſe calido,quã facile poſſe incaleſcere. Quòd ſi ſemel id illi inſit,nõ mirũ eſt, per omne corpus tempore perlatum, ipſum recalfacere, ac proinde primũ maximéq; ab id genus medicamẽtis incaleſcere partes quas primùm cõtigerit,deinde quæ his ſunt proximæ, & cõtinentes:ac ſic deinceps tertio quartóque loco, pro ſitus videlicet vicinitate,cũ ea quæ primò incaluerat,incaleſcere. Hæc ſciẽtifica cõſtant demonſtratione, non tamẽ iis ſatis credibili, qui in primis nõ fuerint exercitati.Oportet enim in iis quę de elementis ſunt ratiocinationibus eſſe verſatũ,atq; in commen-

*Aptius mutari græ. μεταβάλλειν.

tariis De tẽperamentis, & vſu pulſuum, & ante hæc omnia in demõſtrandis methodis peritum. Sanè paucis datum eſt omnia percurrere. Verùm his quidem ſuffecerit (mea ſententia) in euidentibus dũtaxat, verſari, paucis attactis cõmunibus rationibus ſiue epilogiſmis. Itaq; cauſam quamobrem nõ excalfaciunt corpora humana ea quæ craſſa adhibẽtur, etiam ſi naturâ ſint calida, iis duntaxat qui aſſequi valeant, dictam eſſe reputent, ſibíq; ſatis eſſe perſuadeant, quod euidenter ſenſibus apparet. Apparet autem euidẽter craſſorum omnium nullum prius quàm ad vnguem comminuatur extenuetúrq;, neq; ipſum à corpore noſtro quicquã perpeti, neq; rurſum in nos poſſe agere. Nec enim ſolùm in pipere, napy, canchry, cæteríſq; omnibus quæ nos excalfaciunt, al. ſed & ita ſe res habet, *ſed æquè item in facultate frigidis. Nam ſi quis radicis mandragoræ corticem in magnas partes cõfractum cuti imponat, aut illinat, aut deglutiat, planè nihil efficiet: at ſi admodum ſit cõminuta, refrigerare poteſt. Sic etiã papaueris ſemẽ, & cicutæ (tametſi hoc ſit omnium refrigerantium valentiſsimũ) tamẽ antequam exactè comminuatur, cuti noſtræ impoſitum planè eſt imbecillum. Ne te ergo magna teneat admiratio, quòd calami aridi piliq;,

tamet

tametſi accendi promptiſsimi ſunt, non tamen nos contactu excalfaciant: quippe qui planè à noſtro calore mutari nequeant, vt ſic recalfaciant: quòd videlicet pollinis ritu comminui nō valeant: quandoquidem calamus Indicus, quem & odoratum appellitant, cum tundi, cribrari, ac planè magis quàm qui apud nos naſcitur, comminui valeat, clarè nos excalfacere conſpicitur, ſicut vno ore omnes qui ætate nobis maiores ſunt medici confitentur.

Quòd corpora rariora citius ab igne accendantur, quàm quæ ſunt ſpiſſiora.

CAP. XIIII.

Porrò cōſiderandum (quemadmodum propoſui) non ſolùm craſſarum ſit partium, an tenuium, explorandorum medicaminum ſubſtantia, verùm etiam rarâne, an ſpiſſa denſáve.* Voco ſanè rarū, cuius partes ſpatiis inanibus interceptæ ſunt: Intelligentibus videlicet nobis, ac ſemper recordantibus, quo pacto dicatur ſpatium inane ab iis qui vnitam eſſe dicunt ſubſtantiam: nō quemadmodum Epicuro & Aſclepiadi eſt viſum: Imò aëre plenū eſt in raris omnibus corporibus ſpatium inane. Vbi ergo eiuſmodi ſpatiis multis corpus fuerit diſtinctū, facilius quàm ſpiſſum accēditur, etiāſi quod ad caliditatis frigiditatiſq; attinet tē-

Quid rarum.

periem, ſimiliter illi ſit affectũ. Nã qui in iis ſpatiis cõtinetur aër, cũ ſit ad patiẽdum promptiſsimus, primò ſtatim ignis occurſu accenditur atq; inflãmatur: vnà verò ſecum corpus vniuerſum accendit, vnáquãq; eius partẽ *nimirũ occupans. Ergo ſi parua corpora, cingente ea circunquaq; flamma prõptè accẽdũtur (nã id claré cõſpicimus) nõ ſine ratione corpus rarum celeriter accenditur, vtpote cum profundas eius partes omnes flamma cõtingat. Sic itaq; calamos aridos ignis celeriter exurit, tametſi minus ſint alia ſubſtantia calidi, idq; ob meatuum multitudinẽ, quos aër quidẽ prius occupabat: vbi verò ignis cõtingit, flãma depaſcitur.* Aër enim accẽſus, flãma eſt: terra verò, carbo. Porrò ꝙ aëris plenos meatus multos aridus calamus obtineat, ſummum argumẽtũ eſt ipſiꝰ leuitas. Nã ſiccũ naturâ corpus leue eſſe alioqui nequeat, niſi inanitate ſit præditũ. Eundẽ in modum pumex & ſpõgia ſicca, atq; oĩa adeò quęcunq; fiſtuloſa ſunt, multúmq; vacui obtinẽt, põdere ſunt leuia. Sic ſanè & calamus nõ eò duntaxat quòd ſiccus eſt, ſed quòd plurimi aẽris eſt particeps, prõptè accẽditur. At à noſtro corpore ægrè proinde calfieri poteſt, quòd eſſentiæ ſit craſſæ. Quando igitur medicamenti cuiuſpiã ex ignis cõmercio tẽperiem

vndique.

Quid flãma, quid carbo.

colli

colligẽtes, ſcrutari ſtatuimus an aduerſum nos eodẽ modo ſe gerat, ſubſtãtiæ eius reſpiciẽda cõſtitutio eſt. Nã ſi tenuis quidem ſit, ſed ſibiipſi continua, eandẽ & in nos naturã oſtendet, quam prius in ignẽ. Sin autẽ rara ſit & craſſa, fieri poteſt vt ab igne quidem perfacilè alteretur, non tamen à calore noſtro, ac proinde nec nos recalfaciat.

Aquam tenuium eſſe partium, nec vnquam nos ex ſua natura excalfacere.

CAP. XV.

POſteaquam igitur hæc eum in modum definita ſunt, rurſum ad ſermonem de aqua redeamus. Nã quòd tenuis ſit eſſentiâ, argumento eſt quòd prõptiſsimè per pilos & veſtimenta perfluat. Nã propter humiditatẽ & mollitiẽ, quódq; nihil habeat viſcoſitatis, diuiſibiles partes obtinet, & quę facilè in minimas poſsint diſtrahi. Talis cum ſit, tamen neque nos ex ſua natura calfacit, neq; proprium eſt ignis nutrimẽtum, imò omnino cõtrà aduerſatur, & diſsidet, atq; extinguit, vt quæ illi ſit aduerſiſsima. Nec mirum eſt, ſi cum igne naturâ tum calidiſsimo, tum ſicciſsimo, pugnet aqua, quę frigida eſt & humida. Coniectura igitur vt dictum eſt, etiam ex ignis ſumenda commercio, quo pacto quodque medicamentum in calore frigoréque ſe habeat: non ta-

men protinus exiſtimãdum, tale ad nos videri, niſi tenuium ſit partiũ, & ſpiſſum. Sic oleum tametſi facilè in flammam vertitur, nõ tamen admodum celeriter * nos excalfacit, nimirũ lenta craſſáq; ſubſtantia ſua tenaciter iis inhærens quæ primùm contigit: proindéque longiſsimè omnibus perdurat quibus fuerit illitum, ſcilicet nec ab ambiente facile aut extenuari, aut digeri potens, nec intrò corpus prõptè tranſſumi. Aqua verò econtrario & celerrimè in halitũ ſoluitur, atq; expeditè digeritur. * Prõinde etiam ſi in idem vas cõiectam aquam oleúmque decoquas, prior tamẽ aqua abſumitur. Sic item ſi lithargyro, aut ceruſſa, aut id genus aliquo cum aqua diligenter commiſto, ſimul ambo decoquere voles, priorem digeri aquam cernes.

Deeſt nec euidenter.

Vide Apho. ſenes facillime ieiunium ferunt.

Non ſimpliciter quod citius ab igne accenditur, id ad nos quoque apparere calidius.

CAP. XVI.

NOn ergo ſimpliciter quod citius accẽditur, protinus id etiã ad nos apparet calidius. Siquidẽ antè oſtenſum eſt, vt calefacientium aliud ſimpliciter erat calidũ, vt ignis: aliud exuperantia calidum, velut qui in nobis eſt calor: ſic eorum quæ facultate ſunt calida, aliud eſſe eiuſmodi, vt ad id quòd primò & abſolutè eſt calidum, aliud

verò

verò vt ad id quod per exuperantiam dicitur. Quamobrẽ nõ abſolutè ab ea quæ aduerſus ignem eſt in iudicium venientium medicaminũ diſpoſitione, ad nos tranſire expedit, ſed adiecta limitatione propoſita.

Non quod citius à frigore congelaſcit, eò quod tardius, abſolutè frigidius exiſtimare licere, ſed inter ea quæ parem ſortita ſunt conſiſtentiam.

CAP. XVII.

EAdem hæc limitatio itidem neceſſaria eſt, quando ex eo quòd quid facilè cõglaciatur, frigidũ eſſe colligimus. Nam in iis quæ eandem habent aut tenuitatem, aut craſsitudinem cõſiſtentiæ, quòd ocyus à frigore cõgelatur, temperamẽti eſt frigidioris vt ſi vnum ſit tenuius, puta exempli cauſa, vinũ alterum verò craſsius, vt oleũ: non eſt neceſſe citius, aut magis concreſcere quod eſt frigidius. Verùm ſi quantò alterum eſt frigidius, tantò alterum craſsius ſit: ſimiliter quidem ambo concreſcent. Cæterùm magis concretum videatur, ipſa videlicet cõſiſtentiæ duritia, quod fuerit eſſentiæ craſsioris. Nam rationabile eſt, reor, ſimiliter congelatorum quod craſsioris fuerit eſſentiæ, id etiam fieri durius. At ſi vel alterum ſit frigidius quàm reliquum eſſentiæ craſsioris, aut contrà, *al. minus*
*nõ frigidius quidem alterum ſed reliquũ *frigidum.*

craſ

craſsioris eſſentiæ, haud etiã pari tempore hæc cõgelaſcere eſt poſsibile: verùm quod eſt frigidius quàm alterum eſſentiæ craſsioris, minori temporis ſpatio: quòd verò minus eſt frigidum quàm reliquum eſſentiæ craſsioris, maiori. Sic magis minúſq; alterum videri durum*, id pro magnitudinis exceſſus portione euenire eſt neceſſe.

Lege vtrũuis horum.

Quo differat congelatio à refrigeratione.

CAP. XVIII.

HAec ergo memoriæ mandare oportet, tum quòd nõ idem ſint congelari & refrigerari, & quòd illud maximè à refrigeratione proueniat. Nam refrigerari eſt frigidam accipere qualitatem. At*congelari eſt dureſcere præ frigore. Ergo quęcunque corpora tenuis ſunt eſſentiæ, cùm facilè perpetiantur, promptè tum incaleſcunt, tum refrigerantur: at non æquè promptè congelantur, vt aër, & ignis. Nam hic planè non congelatur: ille autem, nempe aër, non perinde vt vitrum, & pix, & cera, & reſina, & bitumen; tametſi bitumen ſit vel calidiſsimum: verùm eius craſsities ac terrenitas, congelationis celeritatem adiuuat: ac ſi tetigeris calidum etiámnum, planè tamen congelatum reperias: ſicut (puto) & plumbum & ſtannũ nõ aliter concreta ſunt etiámnum ferueſcen-

Vide Ariſto. c. 7. li. 4. Meteo.

tia

tia. Sic aquã*Hippocrates, quæ celeriter & incaleſceret & refrigeraretur, ſemper eſſe leuiſsimã retulit. Nã quãto tenuior fuerit, tãto pati promptior eſt. Atqui qua tenuior eſt, minimũ habet limi terreſtris. Nõ ergo abſolutè, nec temere ex materiæ paſsionibus ad ignẽ coniicere eius ad nos facultatẽ oportet, verùm adiũctis limitationibus ſuprapoſitis. Quare nec æquè ſecurũ iudiciũ, quàm id quo*ad noſtrũ corpus quid examinamus. At qui hoc etiã vlterius tranſeũt, planè in multis errorũ periculis verſantur. Quãquàm id faciũt medicorũ complures, alij omne quod viſcoſum eſt, calidũ aſſerentes, alij quicquid adſtringit, nonnulli quicquid eſt dulce, quidã verò etiã quod auſterũ acerbũve eſt. Sunt autẽ qui ſingulis illorũ cõtraria defendant. Sed qui in iſtis errores cõmittãtur, poſteà narrabo. Nunc autẽ præſentem ſermonẽ conſiliũ eſt abſoluere, nempe vt ſi quis ex ignis commercio materiã iudicare volet, non abſolutè*neq; citra limitationem id faciendũ, neq; perinde ad ignem & hominẽ habere quicquid iudicatur, putandũ. Nam aqua igni aduerſiſsima eſt, vt quæ facultatem ſortita eſt frigidã & humidã. Muria verò, marina, bituminoſaq́; & ſulfuroſa aqua, nõ æquè: quippe cũ id genus omnes ab aqua ad calidius receſſerint.

Aphor. 26. ſect. 5

ad nos ipſos.

nec indefinitè iudicare conuenit.

Verùm

Verùm de ſpõte natis aquis (Græci αὐτοφυῆ vocant) vel hæc ſufficiant. Siquidẽ vbi medicaminum vniuſcuiuſque, quorum qualitates accipere aquam oſtenſum eſt ſermonem tractabimus: ſi nunc aut obſcurius quippiam aut imperfectius ſit dictum, id tunc adiicietur.

De aceto. CAP. XIX.

SEd ad reliqua nunc liquidorũ medicaminũ tranſimus: inter quæ vel maximè eſt dubitatum de aceto, aliis frigidum, aliis contrà calidum adſtruentibus: nõnullis calorem quidem quendam illi cõcedentibus, ſed quendam etiam auferentibus, velut qui acetum vinum eſſe mortuũ aſſerunt. Nam hi propriã vini caliditatem perdidiſſe quidem, verùm ex putredine aſſumpſiſſe aliam quandam contendunt. Atque ego ſanè nõ multum abeſt, quin illorũ laudem ſententiam, in eámq; promptè accedam, próque hac aſſertione atque opinione pericula omnia ſubeam, ſi quam machinã aut artem inuenire queam, ſicut in lacte cõtrariarum partium ſeparationis, ita hîc quoq;. Nunc autem quòd lac vniuerſum non ſit homœomeres & ſimilare, neq; vndequaq; ſibi idẽ, clarè monſtrat * coagulatio excogitata videlicet multis hominibus ratione, qua partes caſeoſæ à ſeroſis ſeparari poſsint, neque

Σχίσιν, quam vocem vetus interpres vertit ſeparatio.

tale

tale quid repertum eſt, neq; manifeſtò demonſtrare poſsis, quod quantum eius eſt tenue, atq; exactè humidũ, hoc refrigeret: quod verò ſecundum fæcis ſubſtantiã in eo defertur, velut in vinis, calefaciat. Nam ea ſolum ratione apertè quis probauerit, ex cõtrariis facultate ipſum partibus conſiſtere, ſicut lac. Sanè in omnibus liquoribus, quos expreſsis fructibus cõficiunt, craſſum defertur quippiam, quod temporis ſpatio ſubſidit: fæx vocatur in vino, in oleo autem amurca. Sed & in omnibus aliis ineſt quod illis proportione reſpõdet, tametſi propriũ nomen ſortitum non ſit, quod velut fæx eſt in illis. Vtique & in aceto eſt eiuſmodi quippiã, & forſan ipſum eſt qđ caloris eſt particeps: quod verò frigoris, id quod tenue eſt. Fortaſsis verò & in ipſo tenui exiguum quiddam defertur multo tempore pręparatum, alterius naturæ quàm ipſum ſit totũ. Nã quòd maiori parte frigidius ſit, quàm calidius, liquidò iis apparere arbitror, qui verè facultatem eius expenderint.

Perperam multos cauterij inſtar, acetum pronuntiaſſe calidum. CAP. XX.

NEc ſatis mirari queo, qua ratione ducti quidam, vſqueadeò calidum eſſe acetũ pnũtiarint, vt cauterio ipſum aſsimilarent. Nã hac, inquiunt, ratione ſanguinis

eruptiones (αἱμοῤῥαγίας Græci vocāt ipſum reprimit. Primùm enim tāta caliditas ſenſum noſtrum non fugeret. deinde ad illorū calidorum imaginē omnino vtiq; cruſtam efficeret, calidis medicamētis ſimiliter. Nā id planè in his cōſpicimus, vbi per ea ſanguinem ſiſtere ſtatutum eſt, cruſtam fieri haud exiguā. Siquidē niſi cruſtā effeceris, ſanguinē haud repreſſeris. Nā ea velut operculum quoddam fit corporibus ſanguinē profundentibus. Proinde ſanè etiam cauteria planè candentia illis applicamus: cōpertū nimirum habētes, quæ nō ſunt eiuſmodi, prȩterquàm quòd nihil proficiāt, inſuper lædere, an ſanguinis profluuiū irritare. Nec ſanè ignis ex ſua ratione, aut quòd calfaciat, ipſum ſiſtere poteſt: verùm idcirco, quia cum vrit quæ contigerit, quod ex vſtione reliquum eſt, operculum ſubiectis partibus relinquat, id quod Græcis appellari cōſueuit, ἐσχάρα. [Latini autem cruſtam vocant.] At acetum haud perinde vt cruſtā facientia medicamēta, ſed potius vt adſtringentia citra cruſtā, ſanguinis fluores cohibet. Itaq; hac quidem ratione non excalfacere ſummè, ſed refrigerare putetur. Præſtat tamē, vt & ſuprà monuimus, à talibus cōiecturis recedere, vtpote quæ iudiciū ad ſenſum haud* referāt, neq; ex propè poſitis

al. deducant.

aut

aut vicinis,ſed è longinquo &*longis lemmatis ſiue ſumptionibus rationem colligant. Aperiam autem copioſius illarũ abſurditatem in libris ſequentibus. *al.multis*

Qua methodo cognoſcere liceat, an calidum ſit acetum. CAP. XXI.

NOs autem ſecundum methodum, ab initio poſitam, vim eius experiemur: primùm in iis quibus inculpata conſtat ſanitas, mox in temperatis, deinde & in ægrotantibus. Itaque ſpongiam aut lanam aceto madentem cuiuis ſani corporis parti ſuperponemus: deinde, vt antè eſt poſitũ protinus rogabimus, idiotas (nam illorum in iſtiuſmodi incorruptum erit iudiciũ, quia nulli videlicet dogmati ſeruiliter ſunt addicti) nunquid calorem, an frigus percipiant. Id verò ſatis conſtat, quòd illud nec ſummè frigidum, nec calidum admouebimus. Nam & de hoc ſuprà verba fecimus. Sanè ſi tale fuerit quod applicatur acetum, potiſsimum ſi non admodum inueteratũ, neque extremè acre, manifeſtum illicò frigus percipient, itidem & poſt vnam, duas, tres & quatuor horas: poſteà verò [poſt ſublationem ſcilicet,] ſenſim naſcentis in parte caloris cuiuſdam phantaſiam quandam opinionémve habebunt. Porrò ſi vehementer acre acetum extiterit, & hoc etiã refri-

gerari ſe principiò dicẽt, celeriter tamẽ recurrentem calorem ſentient, non autẽ longo pòſt tempore, velut in recẽtiore ac non valde acri aceto. Ex quibus cõſtat omnino frigidum quidem eſſe, ſed quendã etiã exiguum obtinere calorem, qui acrimoniæ ratione per accidens ſpatio temporis mediocriter corpora excalfaciat, tametſi id non vbiq;, ſed in quibuſdã dũtaxat poſsit efficere: nam laxis ac doloris expertibus tumoribus, neque protinus, neq; poſtea caloris ſenſum aceti vſus cõmouet: mordicatio tamen in illis quædam percipitur, ob quã ſæpenumero iis qui *diutiſsimè vtũtur, tenuis quidam recurrit rubor. Itaq; neq; primario, neque proprio * ordine excalfacere videri poſsit, ſed acrimoniæ morſu irritare. Porrò quandoquidem à ſanis corporibus ad affectus ſemel tranſiuimus, ſuggeramus quę in calidiſsimis & frigidiſsimis affectibus afficere queat. Ergo ſi quis ab illita thapſia vratur, ardor aceto reſtinguitur. Id quod, cui libitũ eſt, experiẽtia diſcere licet: velut nos profectò fecimus in nobis ipſis, quò accuratè medicamẽti potẽtiã experiremur. Illitis enim multis in locis tibiis, vbi poſt quatuor quinquéve horas inflãmari cœpiſſent, huic quidẽ parti acetũ, illi aquã inſperſimus: alij verò oleũ, alij roſaceũ inũximus: & aliis atque

al. valde intemperanter.

al. temperamento.

que aliis, alia atque alia, quæ aut acrimoniam hebetare, aut calorem refrigerare creduntur: ſed eorum omnium acetum compertum eſt, efficaciſsimum. Quocirca manifeſtum eſt, non eo quòd acrimoniam, ac mordacitatem obtundat, ſicut oleum & roſaceum (nam id præſtare hæc poſſunt) ſed quia refrigeret, tale eſſe. Quippe ſi excitatas à thapſia phlegmonas aliter ſanare non poteſt acetũ, niſi aut refrigerando, aut morſum & acrimoniam obtundendo, nec alterum illi inſit, neceſſe eſt vt per reliquum ſanet. Alias porrò calidas paſsiones omnes, phlegmonas puta, herpetes, phygethla, eryſipelata, carbunculos, aliâs plus, aliâs minus refrigerare conſueuit. Quapropter niſi vehementia illi atque aſperitas facultatis moleſta ineſſet, haud alio ſanè vllo ad refrigerandum vteremur.

Quibus rationibus ſint vſi tum hi qui ſummè calidum, tum hi qui ſummè frigidum eſſe acetum pronuntiarunt.

CAP. XXII.

TAmetſi quidã maximũ id ipſum caliditatis eius argumentum cõſtituunt. Non enim, inquiunt, neque acre, neq; mordax, neq; aſperũ, neque erodens foret, niſi copioſa illi ineſſet caliditas. Nã ſicut frigidi eſt* cõtrahere ac dẽſare, ita calidi ſecare

Græ. additur ἰδίου, proprium.

atque diuidere : id quod in primis efficere acetũ valet:quippe quòd ſecet atq; erodat, non modò animãtium corpora,ſed & grumos,callos,lapides,fictile, æs,ferrũ, plũbũ, ac ferè velut ignis cuncta peruadat ac penetret, ne vlla poſsit ſubſtantia penetrationis eius vehementiam aut ſuſtinere, aut illi reluctari ac reſiſtere. Nam ſubtile haud ſecus ipſum eſſe atq; ignem,huius rei non paruũ teſtimoniũ nõ tactũ ſolùm eſſe,ſed guſtantibus tale apparere, & per* ſubtiliſsima veſtimenta prõptius aqua perfluere,omniáq; exedere, vti paulò ſuprà diximus. Et quidnam, obſecro, aliud ipſum acetũ his verbis quàm ignẽ pronũtiãt? Nõ aliter quàm qui frigore grumos ipſum ſoluere contendũt, premẽdo videlicet,denſando,ac omnia vndequaque ſtringendo, ac ſi quis digitis ſuis amplectens cõpreſſerit. Nã hi rurſum adeò excedũt,vt & niue frigidiꝰ ipſum adſtruãt. Sed vtrorũq; caſtiganda immoderatio eſt. Neq; enim vt frigidũ ſit,iam niue frigidiꝰ: neque vt calidũ, omniũ calidiſsimum pronunciandũ eſt. Siquidẽ niſi iuxta mediũ foret,ac longè ab extremorum vtroque diſsitum,nõ tãta incidiſſet de facultate eius cõtrouerſia. Nam de cicutæ aut mandragoræ viribus nemo ambigit, neq; de naturtij, & canchryos, verùm illa omnibus medicis in

al. tenuiſ. texturas, aut telas.

con

confeſſo eſt facultate eſſe frigida, hæc verò calida. Eundẽ in modũ altercũ & meconiũ frigida, piper & napy calida. Ad hæc innumera ſunt alia quę aut eſſe facultate calida, aut frigida, vno ore medici omnes fatẽtur.

Quod acetum neutrũ eſſe dicimus, vt ad ſummè calida, & ſummè frigida, quia neutrius extremorum eſt particeps. CAP. XXIII.

CAeterùm acetum, ſicut vtique & roſaceum, neque eſſe ſummè calidum, neque rurſum ſummè frigidum, vel ex ipſa dubitatione ſatis conſtat. Neutrum enim *horum ſit neceſſe eſt. *Siquidẽ cùm neutra tripliciter dicantur, vti diuiſit Herophilus, partim amborum extremorum æquali participatiõe, partim neutrius, partim nũc illius, nunc huius: omnino & hæc aut aliquo ſignificatorum, aut aliquibus, ex neutrorum natura fuerint. Mihi ſanè magis videtur vtriuſque extremorum participatione: & quòd nunc ſenſibiliter calfacere videatur, nunc rurſum refrigerare. Sic ergo neutra dici poſsint, acetum & roſaceum. Quòd ſi quis ea neutra oſtendere conetur, quia neutrũ *participent, ne illi quidẽ etiã fortè probabiles quædam rationes deerũt, ſed non erunt demonſtratoriæ ac ſcientificæ. Id me exactè compertum habere confido, & maximè de aceto. Nam quòd ſuæ

al. vtrunque.

Gal. initio artis paruæ.

Adde extremorũ.

vtriſque ſint rationes probabiles, tum iis qui frigidiſsimum demõſtrant, tum iis qui calidiſsimum, non paruum indicium eſt, ipſum vtriuſque eſſe particeps. Admodum tamen difficile eſt ratione, contrariorum participationem probare, cùm non liceat ſubſtantiam eius aut ſoluere, aut ſcindere, velut in lacte facimus, & aliis cõpluribus, quæ omnia ſermonis progreſſus aperiet, Proinde euidentius magíſq; periculo vacãs principium optamus aſſequi. Porrò vt mihi quidem videtur, indagandum illud principium eſt ex naturæ tũ tenuitate, tũ craſsitie, de qua dictum quidem ſuprà eſt, verùm nunc quoq; copioſius de illa diſſerere expedit, quandoquidem & Plato de principiis longũ haberi ſermonẽ oportere prodidit.

Quo pacto aërem dicamus tenuium eſſe partium, & nec omnem ignem eſſe tenuium partium, nec quicquid tenuium eſt partium, eſſe ignem.

CAP. XXIIII.

Quid tenue.

IGitur * nemo aërẽ nõ dicit eſſe tenuem quòd videlicet in tenues facilè partes cõminuatur, quódq; per corpora dẽſiſsima expeditè penetret: aut ſi ex alia re quapiã tenuitatis vocabulum illi attribuãt, clarè nos doceant. Nec enim ex corpuſculis exilibus tenuibúſq;, vt alterius ſectæ principes aſſerũt, & nos quoq; aërem conſtitui dicemus.

Nam

Nam continuus eſt, totúſque vnus, nihil vſquã in ſe vacui continens. Porrò in eiuſmodi corporis natura tenuitas intelligitur ex ſola in tenuia diuiſionis celeritate. Verũ ſi ea ratiõe aër eſt tenuis, haud omnis ignis tenuis* iudicabitur: quippe cùm æs, ferrũ, lapis, lignũ, atq; adeò quicquid in carbonẽ verti poteſt, ſit ignis: non tamen quàm anteà tenuiꝰ: flãmę tamẽ, cùm aliud ſint ignis genus, reuera tenues ſunt. Quocirca nõ omnis ignis eſt tenuis, neq; quicquid tenue, protinus & ignis fuerit. Siquidem &* pruna ignis quidem eſt, ſed non tenuis, & aër tenuis, verùm non ignis. Quid ergo tam in promptu habẽt haſce propoſitiones vtraſq; tum medici, tũ philoſophi, paulominus omnes, omnẽ ignem eſſe tenuẽ, & quicquid tenue ſit, eſſe igneũ? Nã ſi acrius quis attenderit, animúmque rebus diligenter aduertat, haudquaquã dixerit, prunã aëre tenuiorẽ. Memoria nãq; repetamus ambiẽtis nos aëris puritatem ac partiũ tenuitatẽ in vehemẽti frigore & boreali cõſtitutione, ipſámque ſi lubet cũ ferro componamus ignito: manifeſtò enim ex illius modi exemplis cognoſcemus, frigidum quid eſſe quod ſit exactè tenue: & calidum quod ſit craſſum.

erit.

ἄνθραξ carbo.

Non omne quod mordax eſt, tenue eſſe, aut calidum. CAP. XXV.

Al. ex eo quod mor dicet.

QVocircà haud cõcedendum arbitror quibuſdam, qui acetum * ex mordacitate ſua, tenuium eſſe partium calidúmque eſſe colligũt. Nec enim quicquid tenue fuerit, id & calidũ eſt: fortè verò nec quicquid mordax fuerit, & tenue. Verùm in præſens id illis detur: tametſi adferre liceret, niuem & boream, aquã frigidam, nõ oculis duntaxat, ſed & vlceribus, & raris corporibus omnibus mordaces: vti* Hippocrates inquit, vlceribus frigidum mordax. Verumetiam ſi quis & illud, vt dixi, concedat, quicquid mordax fuerit, eſſe & tenue, non ſtatim & calidum conceſſerit. Itaque nec acetum proinde quòd mordax ſit, & calidum fuerit, ſed tenue, vti aër borealis, non tamen calidum.

Aphor. 20. lib. 5.

Quomodo acetum obſcurè videatur calfacere.

CAP. XXVI.

VNdénam igitur quibuſdã obſcuræ caliditatis ſenſus oboritur? Fortaſsis, vt antè dixi, ex contrariis facultatibus compoſitum eſt, perinde vt lac. Fortè verò caloris reuocatione. Poſsit autem, cùm aſperũ moleſtúmque habeat tranſitum, dolorẽ inde ciere, atque eũ in locum calidã elicere fluxionem.* Siquidẽ palam eſt, partibus dolentibus quippiam influere. Verùm multũ quidem influere nequeat: quandoquidem

Lib. 12. Method.

acetũ

acetũ frigidũ eſt, & proinde id qđ influit, repellens. At quod planè tenue eſt, id medicamenti anſas effugiens præterfluit, quæ in parte figitur: haud etiam* retrorſum ſicut id quod craſſum eſt repulſum. Sanè ad vnguem tenuis quidam effloreſcere rubor in partibus ab aceto irritatis cõſpicitur. Fortè verò alia cauſa eſt, quæ cõprehẽdi nequeat. Nam ob id ipſum procul ordiendam facultatis explorationẽ prohibuimus, quia in naturalia incidere problemata neceſſe eſt, eáque nõ paruis ambiguitatib' perplexa. Nobis verò haud ſtatutũ eſt, ſicut iis qui naturam rerum ſcrutantur, omnes omnium rerum cauſas exquirere, verùm medicaminũ facultates cognoſcere, quò & illis dextrè vti, & boni cõpoſitorũ euadere artifices poſſimus. Nam quòd ſit impoſſibile aut probè ipſum medicamẽtũ cõponere, aut eo quod ab alio cõpoſitum eſt idoneè vti, antequam ſimplicium medicaminũ facultates pernoueris abundè in libris tum de curãdi ratione, tum de medicaminum cõpoſitione conſcriptis oſtẽditur. Cùm ergo is nobis in hac tractatione propoſitus ſit ſcopus, vbi primũ quę ſit nobis ab illis vtilitas inuenerimus, à phyſicis problematis recedẽdũ eſt, quę inſignibus dubitationib' ſunt intricata: quippe cùm in qua in vniuerſum temperatura,

al. recurrens.

[*Interpret.eſt.*

aciditas,dulcedo,[lētities]amaritudo,ſalſedo,auſteritas,acrimonia, & aliarũ qualitatũ ſingulæ prouenire ſunt natę,Phyſici viri ſcrutari nituntur,hæſitationes tũ plurimæ, tum maximæ in oratione exiſtere aſſolēt. Has ego non ſecus vitandas cenſeo, quàm quædam præcipitia,cùm præſertim ad manum ſit via regia, qua medicamēta iudicare liceat.Primúmq; quòd paulò antè præcepi, perpēdendum nullam in ambiguo eſſe facultatē eorũ *quæ vehemēter aut excalfaciunt,aut frigefaciũt: verũ de quibus ambigitur,neutra eſſe. Deinde pleraq;,vt ad ſenſum ſimplicia, ex pugnãtibus cõſtare facultatibus.Nõ enim ſolùm lac, ſed etiã ſulfuroſę,bituminoſæ,nitroſæ,& quęcunq; eius ſunt generis ſpõte prouenientium aquarũ, expugnantium facultatũ miſtura naſcuntur. Siquidē aqua ex ſua natura frigida eſt & humida:bitumen autē,ſulfur,miſy,chalcitis,& eius generis alia calida. Meminiſſe verò etiã oportet,calidorũ haud pauca craſſæ eſſe eſſentiæ, nec pauciora frigidorũ,tenuis:ac ſecundũ hæc principia tutò de medicaminum viribus pronuntiare.Sat igitur fuerit,tenuè refrigeratoriũ,exiccatoriúmque acetum dixiſſe, omiſsis de eo rationibus nimis phyſicis [quæque magis ad naturam rerum ſcrutantes attinent.]Nã ex horum

additur φαρμάκων. medicamentorum.

[*Hæc de ſuo adijcit interpres.*

rum

rum ſcientia, quo pacto aliis medicamentis miſceri ipſum licet, cognoueris.

Veteres medicos perperam indefinitam reliquiſſe facultatis eiuſdem generis medicamentorum qualitatem. CAP. XXVII.

QVocirca [non poſſum eos nõ culpare] qui de viribus eius prolixa quædam nugãtur garriũtve: magis etiam medicos ferè omnes, quibus curæ nõ fuit ſimplicium omnium medicamentorũ in maioris minoríſq; ratione vires diſcernere, ſed ſatis eis fuit, hæc quidem, verbi cauſa, calfacere dixiſſe, illa verò refrigerare: tũ hæc humectare, iſta exiccare: non enim abſolutè ſic nouiſſe expedit, ſed quatenus pſylliũ refrigeret, quatenus ſolanum, aut *ſcãdix, aut ceruſſa, aut portulaca, aut lactuca. Tũ quatenus excalfaciat caſia, quatenus cinnamomũ, aut amomũ, aut cardamomum, aut maiorana: Sic & in humectãtibus & exiccantibus *pharmacis. non enim vtile eſt generale ſolùm nouiſſe, verùm quid primùm receſſerit à ſymmetro & medio contrariorum facultatib': deinde quid illi proximũ: tum tertium, quartum, quintúmq; ſi fieri poteſt, receſſum ſiue ordinem planis limitibus diſcernentẽ, definire oportet: quandoquidem in tali facultatum notitia tũ artificialis ſimplicium vſus cõſtitutus eſt, tum à

[*In græ. tãtum eſt μέμφομαι, accuſo.*]

Legendũ videtur ſandix.

Facultate.

ratione

ratione proficiſcens ac methodo compoſitio. Facitque præter hæc, vt quæ compoſita iam ſunt, ritè vſui accõmodare poſsis. Sanè id quidem difficultatis atque laboris pleniſsimum eſt, multámque poſcens tum diligentiam, tum vſum. ab experiẽtia verò auſpicari in id genus omnibus neceſſe eſt, velut iam propoſitum eſt: tum tutò colligere, ambiguis quæſtionibus ſe implicare cauendo. Eóque mirari quiſpiam poſsit eos qui talia exquirunt, cum illos ſeſe ſuis manibus implicantes multis quæ quærunt & ſcribunt, videat, quemadmodum conſueuit Herodotus.

Perperam ſuperioris ſeculi homines à compoſitis medicamentis orſos, eorum quæ in illa ingrederentur ſimplicium pharmacorum iudicaſſe facultates.

CAP. XXVIII.

SIquidem ab omni vetuſtiſsima compoſitorum medicaminum hiſtoria orſi, ad expendenda quę in illis ſunt ſimplicia trãſeunt. Ac quoniam his, exempli cauſa, calfacientibus medicamentis admiſtum inuenitur acetum, proinde & ipſum eſſe calidum contendunt. Neque enim an rectè admiſtũ fuerit, conſtare poteſt priuſquam eius ſeorſum vim totam perſpexeris. Neq; ſi id detur, etiã nota eſt cõponendorũ medicaminum ratio per quã iudicantes inueniemus, qua

Simplex compoſito & natura, & doctrina prius eſt.

qua ratione multis excalfaciẽtibus medicamentis vnũ admiſtum ſit frigidum, aut certè refrigerantibus quod calfaciat. Porrò, vbi etiã latentes affectus memorãt, ad quos congruere videantur, ac deinde dogmaticis opinionibus paralogiſmos connectunt, ex quærendis quærẽda, ex obſcuris obſcura inuicem colligentes, tum profectò vel maximè aliis ſuas produnt ineptias ac nugas.

Quòd & Empiricis contradicendi præbeant occaſionẽ, qui citra iudiciũ ac diſcrimen, & ſimpliciter cõpoſitis omnibus facultatibus fidem habent.

CAP. XXIX.

NAm quòd ex æquo compoſitis facultatibus omnibus fidem habeant, tanquam fieri non poſſet, vt pars magna earũ errore non vacaret, perperámq; eſſet cõpoſita, talia iactando, Empiricis reprehenſionis locum ipſi exhibent. Dicent enim arbitror, ſicut ſanè dicunt, fruſtrà nos primas effectricéſq; cuiuſq; medicaminis facultates exquirere, cum ab experientia inuenta iam anteà ſit tum compoſitorum, tũ ſimplicium medicamentorum innumera multitudo, quibus & ipſi fidem habent qui fruſtrà primas facultates exquirunt. Quippe ſi particulares eorum vſus omnes comperti ſint, eóſq; vnanimiter omnes prædicent, cæterùm de cauſis ob quas agunt nondum conuen

conueniant: liquet nõ ex primarum facultatum notitia, medicamentorum tũ vſum, tum compoſitionem eſſe inuenta, ſed ea compoſuiſſe experientiam: at rationem nihil aliud quàm probabilitatem conſequi. Hæc atq; eiuſmodi alia multa, qui experiẽtiam ac vſum profitẽtur medici, rectè in illos dicere videbũtur, qui omnibus quomodocunque conſcriptis pharmacis fidem habẽt, probabiles cauſas tamẽ interim titulis ac promiſsis eorum aptare nitũtur. At ego nec illud quoque in illos addere grauabor: Herodotum alias ſectas omnes prauas reputantẽ, præter eam quæ ſpiritibus omnia tribuit (πνευματικὴν Græci vocãt:) Metrodorum omnes præter Aſclepiadeam: & Zenonem præterquam quæ ab Herophilo inuẽta eſt, & Hermogenem præter eam quæ Eraſiſtratum autorem habet, & aliũ atque alium omnes damnantẽ extra ſuam de cõpoſitis ſolùm medicamentis * citra iudiciũ atq; experimẽtum ſcriptis omnibus fidem tribuere, ſiue à ſectæ ſuæ hominibus ſint ſcripta, ſiue diuerſæ, ſiue etiam à quopiam ex plebe: quin * verò etiam cauſas reddere conantur probabiles medicamentorũ peſſima ratione compoſitorũ, & (quod hoc eſt mirabilius) etiam ſi nullum eorũ, quæ laudãt, fecerint periculũ, ſed aliis dũtaxat credant

abſq; certa probatione.

ſæpenumero.

dant

dant: quemadmodũ cũ quidam nuper mirificas multáſq; podagrici medicamẽti laudes iactaſſet, atq; eo etiámnũ loquente fortè fortuna adueniſſet podagricus quidã, q̃ tã mediocriter laborabat, vt incedere etiã poſſet, nóſq; iuſsiſſemus in illo primũ præberet experimentum, ille acquieſcens pedi pharmacũ appoſuit. At vir ille noctem totam inſomnem egit, à poſtero die tantum abeſt vt commodè ſicut anteà incederet, vt ne geſtari quidem poſſet. Adeò citra vllam explorationẽ, ac temerè tum aliis quidẽ fidẽ habẽt, tũ alios alij ſcientes ac ſponte fallere gaudẽt. Porrò etiam ſi omnes medicamentorum quæ memorant, compoſitiones probè eſſent comparatæ, veruntamẽ ſpeculationis eorum vſum iis quæ factitant, euertũt. Aiunt enim ad præparãda medicamenta compoſita, eáq; ritè vtenda, ſimplicium facultates inſpici conſiderarive, ínq; eorũ teſtimonium tantũ non omnes veterũ citant, Eraſiſtratũ, Herophilum, Philotimũ, Dioclẽ, Praxagorã, & ipſum etiã Hippocratem. Porrò vbi ad exploranda ea accedunt, ita nobiſcum agunt, ac ſi omnes perſpectas iam haberemus facultates compoſitas. Atqui inquiet, opinor, ad eos quiſpiam: Quo pacto non fruſtra ſimpliciũ quæratis facultates, ſi omnes compoſitorum iam noſcitis?

nam

nam ſi quorum gratia ſimplicium facultates inquiritis,ea omnia iam nouiſtis,ſuperuacaneum eſt illas exquirere. Cæterùm ſi vel hoc quoq; quis illis concedat, ſaltem id quod & ſuprà poſitum eſt quo pacto perferat:cùm pugnantia cum rebus*apparentibus, prolixis rationibus adſtruere conâtur?

Additur ἐναργῶς, euidenter.

Senſus haud contemnendos eſſe, tanquam ad explorandas ſimplicium medicaminum facultates ſint inſufficientes.

CAP. XXX.

SIquidem in quendam etiam iam incidi tantæ ſtupiditatis hominem: vt contemnendos eſſe ſenſus exiſtimaret. Quem cùm rogaſſet quis,num ipſi piper album videretur calidũ, & ita,vt par erat annuiſſet, rurſúmq; alter percontaretur vnde id ſciret,ac ille reſponderet,tale apparere meritò ab iis qui præſentes erant deriſus eſt, qui quod diceret non intelligeret. Ipſum enim hoc apparere, fidem haberi ab illo ſenſui indicabat quem paulò antè tanquam fallacem contempſerat. Nam,per deos,vnde ignem ſcimus calidum, aut quo ſyllogiſmo docti, aut qua demõſtratione perſuaſi? Tum vnde glaciem frigidam eſſe didicimus, quàm ex ſenſu ? Ac poſteà reperientur qui ipſo ſenſu neglecto phyſicis problematis libros impleant. At non illo ex genere eſt, quam

Senſus vt Ariſt. habet ad cognitionẽ ſingularium in corporibus cõditi ſunt.

ob

ob cauſam acetum terram fermentat. Licet enim nobis dicere quòd nos lateat, ſicut talium problematum pleraque. Si verò quis promptè dicat, quia aut calidũ ſit, aut frigidum (vtrunque enim dicunt) in ambiguas obſcuráſque rationes ſeipſum coniiciet.

Vtrum in oxycrati potu acetum admiſtum ſit duntaxat, vt aquam deducat: an etiam vt ipſum quoque refrigeret. CAP. XXXI.

MEcum certè probè actũ putem, ſi quæ ſenſui apparentibus vicina ſunt, atq; in propinquo poſita, exactè inuenire poſſim, diſcernens in eis ac ſeparans quod ex ſe eſt, ab eo quod ex accidente prouenit: velut ſtatim æſtiuo tẽpore oxycrati potu quidam planè refrigerantur, atque expertes ſitis permanent: ſed nondum conſtat, an id aceti gratia eueniat: pauculum ſiquidem eius copioſæ aquæ miſtum non calidum, ſed quàm fieri poteſt maximè frigidum ebibunt: nam dixerit fortè quiſpiam, quia *tardiuſcula ſit aqua, & plurimum temporis moretur in hypochondriis, nec deorſum concedens, nec ſeſe diſtribuens, idcirco illi acetum miſceri tanquã in omnem partem ferendæ futurum vehiculum. Sic etiam ſi cum vino bibatur aqua, ſitim efficacius extinguit quàm ſi ſola, ſcilicet vino ipſam ad diſtributionem * promouente. Itaque re-

al. tardius permeet.

al. præeunte.

frigerationem, ſitíſque ſanationẽ ab aqua prouenire, vt quæ frigidæ naturæ ſit & humidæ: cæterùm adminiculo eſſe, ac velut alas illi ad omnes* corporis partes permeãdas addere tum vinum, tum acetum, quæ ipſa nequaquam frigida ſunt & humida. Siquidem præſtare, ſic ſola exhiberi potius quàm cum aqua, quando ea facilè præ tenuitate* digerantur, & ab hypochondriis recedant. Porrò quoniam ſemel in hũc ſermonem deuenimus, nihil obſtat quò minus omnem exactè perficiamus. Nã quòd fieri poſsit vt & aquam acetum deducat, nec tamen ipſuminet refrigeret, & non deducat ſolùm, ſed etiam refrigeret, * certo certius eſt. Verùm vtrùm cum veritate cõiunctum ſit, id conſiderationem poſtulat. Diſtingui autem id poſsit tantummodo, ſi cui exhibeas acetum & vinum, vtrunque ſeorſum, & per ſe. Apparet enim à vino homini ſemper ſitim increſcere, ab aceto verò epoto interim quidem augeri, interim verò ſedari.

animalis.

al. diſtribuantur.

omnino manifeſtum.

Quæ ſit ſitis cauſa. CAP. XXXII.

QVippe cum & ſitis ipſa duplici ratione prouenire ſoleat, partim humoris inopia, partim caloris copia. Quamobrem mirum videri non debet, ſi priorẽ quidem ſanare nequeat, alteram poſsit. Siquidem

dem

dem humectare nequit, at refrigerat nõ inſtrenuè. Quapropter neq; à ſicca diſpoſitione prouenientem ſitim, neque à calida & ſicca, vnquam ſanare queat epotum acetũ. At ſi quando in vnum coëant humiditas atque caliditas, eiuſce quidem ſitis optima medela acetum eſt. Rara ſanè eiuſmodi affectio eſt, in aquæ inter cutem affuſionibus (παρεγχύσεις Græci vocant) nonnunquam proueniens: * congeſta nimirum in ventre ſalſi homoris copia: tum etiam ſi quibus pituita ſalſa ventri illita inhæſerit. At qui aliter ſiti premuntur, puta in febribus ardentibus, & aduſtis omnibus, quíq; æſtate laborant, ac in graui æſtu, compoſita iis eſt affectio, ex caliditate videlicet & ſiccitate: quare non iniuriâ compoſita illis medela eſt acetum, vt quod ſtrenuè refrigeret, & quouis expeditè permeet: & aqua, quæ ſuprà quàm quòd refrigeret, omnium ſit vel humidiſsima: nihil eſt enim aqua humidius.

Sitis cauſæ calid. e ſiccit. licet in dydrope ſalſi hu mores præter naturalẽ ſitim excitent.

Medicamentum quod in iudicium venit, non miſtum, ſed ſimplex eſſe oportere.

CAP. XXXIII.

Quemadmodum ergo haud ſecura eſt procul à ſenſu ducta de explorando medicamento ratiocinatio, ita nec ipſius alteri cuipiam permiſti vſus. Siquidem ipſum per ſe ſolum quod iudicandum venit, ex-

pendere oportet tum in ſanis corporibus, iiſque tēperatis & intēperatis, tū in morbo alicui obnoxiis. In temperatis quidē, velut ſupra poſitum eſt: In intēperatis, ſicut dixit *Hippocrates, naturis picrocholis, hoc eſt, quæ amaræ bilis ſucco abundant, vtiliſſimum eſſe acetū: qui verò temperaturā ſortiti fuerint melancholicam, aduerſiſſimū. Porrò in morbo aliquo affectis, ſi ſimplex fuerit, in ſimplici exploretur affectu: Sin miſtum alicui neceſſe eſt quod cōmiſcetur, temperaturâ ſit mediū, ſicut in aqua & cerato ſimplici ſuperius declaratū eſt. Rationabile quippe arbitror, quod nulli diuerſi temperamenti ſit miſtum, ſed quàm fieri queat medio coniunctum, ipſum eorū quæ perficiuntur, cauſam exiſtere. Nam ſimplici cerato quod neq; calfaciebat, neq; refrigerabat, aqua admiſta frigida, refrigerauit: quippe quæ temperiem habebat frigidam. Quòd ſi excalfacientium quippiā eiuſmodi cerato commiſcuiſſes, profecto calidū id medicamentum euaſiſſet: quemadmodum in affectibus compluribus ſæpenumero euphorbium aut caſtorium temperauimus. Sic ſi acetum ſimplici adamuſsim cerato commiſceas, cerato ipſo longè frigidius medicamen effeceris: tanquā nimirū quod admiſtum eſt, ſit frigidum. Eritq; tibi id re-

Libro 3. mor. acut. ca. de oxymel.

mediū

mediũ vel optimum ad eryſipelata, phlegmonas, herpetes, carbunculos. Sin autem quod miſtum eſt, tanquam ſimplex expendas (nam id etiam moliuntur) longè maximè hallucinaberis. Nam vlcerum glutinatoriũ non acetum, ſed oxycratum dicendũ eſt, aliam multò naturam ab aceto obtinẽs. Siquidem quemadmodum carnem producere * nequit ærugo, ſed ceratum exiguum quiddã habens æruginis: ad eundem modũ neque acetũ cõglutinat, ſed aqua aceti pauxillum accipiens. Ipſum verò per ſe ac * ſyncerum acetum, vlcera quæ glutinationem deſiderãt, mirum in modum exaſperat, vtpote tenuitate erodens, ac dolorem excitans. Quamobrẽ haud meritò, nec conuenienter talia dictitant, nec melius item faciunt, cùm ignotis ignota connectunt.

Addendũ in vlceribus.

γιλὴν.

Quòd neque adſtrictoria omnia conglutinent, neque conglutinatoria item omnia adſtringunt.

CAP. XXXIIII.

QVippe cum nihil ſeorſum de glutinãdis, aut carne implendis, aut cicatrice obducẽdis vlceribus demonſtrarint, ex inductione tamẽ colligunt, adſtringentia omnia dicentes * glutinatoria. Oportet autem non ex inductione, ſed per demonſtrationẽ in vniuerſum talia accipere, quemadmodũ nos facturi ſumus in curãdi rationis

Deeſt ἑλκῶν ἄνευ *vlcerum eſſe.*

cõmentariis. Imò abſolutè quiduis tale dictum, nõ modò indemonſtratũ eſt, ſed etiã falſum. Neque enim chalcitis, neque galla, neque malorũ punicorũ putamina, neque omphaciũ, neque alumẽ, multóque minus æs vſtũ, neque æris ſquama, neque miſy, vlcera glutinare poſſunt: aliáque innumera ſunt inter adſtringẽtia, quæ glutinare nequeãt. Porrò ſi quis nõ hoc, ſed glutinatoria omnia adſtringentia dixerit, proferẽtur & hîc quoq; nõ pauca quæ citra adſtrictionem cõglutinẽt. Neutra igitur vera oratio eſt, ſi ſimpliciter atque indiſcretè efferatur: neq; ea cũ dicũt adſtringẽtia omnia vlceris glutinatoria, neq; ea cùm aiunt, quæcũque glutinãtur, adſtringentiũ beneficio glutinari. Porrò multò ſanè etiam magis his tum abſurda, tũ falſa ac pręter ſenſum aſſerunt, cũ mordacia, acria, amara, ſalſa, ad hęc quæ molliſsimas iucundiſsimáſque ſortita ſunt qualitates, adſtringere dictitãt: tanquã guſtus non ad ſenſorium pertineat quod adſtringit: ſed ex illorum *impoſitione atque arbitrio debeat accipi. Malũ enim granatum, & malum, verbi cauſa, & meſpilum, & pirorum quædã genera, & myrta, & ſorba, vinúmque tum aminæũ, tum marſum, euidenter nos adſtringunt. At triticũ, & zea, & miliũ, Herodotum forſan adſtringebãt,

*ſanctione.

alio

aliorum autem hominũ neminẽ. Sexcẽtos enim quandoq; ſuper his ſum percontatus, & in primis ſuper amylo: nam & ipſum adſtringere ait Herodotus, ſicut & piper, ꝙ nec ipſum vllum omnino aliorũ hominum qui ſyncerè & * incorruptè qualitates expendunt, adſtringit. At Herodotus cuncta cõfundere in idẽ nõ eſt veritus: aitq; & quę acerrima ſunt facultate, & quæ ſummè rodũt, & quę molliſsima ſunt ac mitiſsima, omnia adſtringere: tanquã in hoc, vt quoſdã ſenſu defraudet, victoriã ſtatueret. Verùm nõ ita ſe res habet, cùm ea vel maxima futura ſit prauitatis dictorum eius probatio.

ἀδικαστῶς.

Quòd non omnia adſtringentia refrigerent.

CAP. XXXV.

QVemadmodum verò * & Aſclepiades Metrodorus tanquam illum etiam ſuperare contenderet, adferendis de ſenſu mendaciis, cum alia quædam, tum reſinam & bitumen calfacere nos denegat, atq; adſtringẽtia omnia refrigerare dictitat: cum ſi nihil aliud, ſaltem chalcitis, chalcanthos, & miſy, quæ valenter adſtringunt, tantam aſſecuta ſint caliditatem, vt nos etiam exurant. Nihil eſt ergo mirandum, ſi prolixa quædam nugentur, ſeipſóſq; nonnulli homines fallant, cùm de manifeſtò apparentibus verum fateri non audeant.

al. Aſclepiadeus Metrodorus.

Perperam Herodotum ac Dioſcoridem quæcunque aut profluuijs, aut dyſenterijs mederentur, adſtringentia cenſuiſſe.

CAP. XXXVI.

DEinde quidam ex eis, vt Herodotus, & Dioſcorides ex eo quòd medicamẽta quædam diarrheis, atq; dyſenteriis medentur, adſtringere ea colligunt: quanquã ne minimũ quidem habeant adſtrictionis, imò prorſum contrà rarefacientia nimirũ ſint & laxãtia facultatibus: cũ alioqui quæ adſtringunt, corpora cõtrahãt, cõdenſent, conſtipent, atque cõſtringant. Nam ſemel ſenſibus pro nihilo habitis atq; cõtemptis, euerterunt confuderúntque omnia, quæ planè ſenſu dignoſcere eſt, hæc parua ratione perſuaſi aſſerentes. Nam adeps caprinus omnibus quæ aut guſtu, aut facultate ſunt adſtringentia, aduerſiſsimus eſt, velut etiã farina triticea, & amylũ, & innumera eorũ quæ vim habent tum emplaſticã, hoc eſt illinẽdi, tum mitigatoriam, atq; acrimonias hebetandi: eáq; ratione iis qui acria mordaciáq; per aluũ excernunt, auxiliãtur. Quòd

Addendũ nobis.

ſi ob hæc adſtringant, eſto ſanè & oleũ* ex adſtringẽtiũ numero, quoniã ſæpius iis qui grauiter mordicabantur, infuſum profuit. Eſto verò etiã & cera, & adeps ſuillus, tum gallinaceus & anſerinus, chondri tragique

ſuc

ſuccus. Nā hæc quoq; infundimus, & ceratum quādoq; iis qui mordicantur* ſicuti & adipem caprinū. Verùm efficacius auxiliū affert caprinus: quia ſcilicet facilius & concreſcit & inteſtinis inūgitur, plurimóq; tēpore inhæret. Porrò ſiue ob craſsitiē, ſiue aliam ob cauſam celeriter cōcreſcat, non eſt opus ea nūc inquirere, re ipſa euidēter apparēte. Verùm quemadmodū quòd ocyſsimè cōcreſcat, atq; inteſtinorū morſus obtūdat, ex rei euidentia credibilius eſt, ſic ſanè etiā ꝙ nulla ipſi inſit, aut frigiditas, aut adſtrictio. Atq; hi quidē ex obſcuris ratiocināntur de apparentibus: imò autem, ſi verū fatendū eſt, ſeipſos potius decipiunt. At nos tantò decet magis ad ſenſum accedere: tantóq; diligentius perpetuò illi attēdere: quātò plura in eo peccēt ſophiſtæ omnes, falſáque de eo aſſerāt. Rurſum ergo vbi prius illis in memoriā reuocauerimus quæ idiotas nō fugiunt, ipſisq; haud ignota erant, cum nondum cōtendēdi libidine in ſenſus perueniſſent contemptum, poſteà autē per ſuperuacaneam ſapientiam amiſerunt, ad id quod continuum orationi eſt tranſibimus.

Adde, vehementer.

De ſenſus proprijs cuiuſque ſenſorijs.

CAP. XXXVII.

VNaquæque ſenſibilium natura priuatim ſubiecta eſt, tactui quidē caliditas

ac frigiditas, durities ac mollities: albedo verò, nigredo, flauedo, rubor, atque vt ſummatim dicã, vniuerſum colorũ genus, viſui: amaritas, dulcedo auſteritas, acerbitas, aciditas, ſalſedo, acrimonia, guſtui: planéque *demẽs videatur, ſi quis guſtu colores iudicare tentet, aut ſapores viſu: eodẽ modo de tactu cognoſcendũ eſt, reliquiſq; ſenſibus. ſiquidẽ tactu iudicãdæ ſunt differẽtiæ tãgibiles, auditu audibiles, odoratu odorabiles. Quæ cum ſic ſeſe habeãt, audiamus quæſo *Platonẽ guſtabiles differẽtias exponentẽ. Haud tamẽ animus ipſius phyſiologiæ attẽdẽdus eſt. Nec enim nũc tẽpeſtiuè eius meminero, neque in hoc viri teſtimoniũ cito: ſed tantũ vt * dicã qua de re quodq; nomẽ efferre Græcis mos eſt. Auſculta ergo differentẽ Platonẽ: Tendũtur à lingua venulæ ad cor, ſaporum nunciæ, in quas ſi qua ita inciderint, vt*rariorẽ molliorẽmq; carnis partẽ penetrãtia, terreſtri ſua natura liquefacta, venulas cõtrahãt atque deſiccent: ſiquidẽ aſperiora ſint acerba: ſin minus aſpera, auſtera nũcupẽtur. Cæterũ, quæ eas abſtergũt, totãq; linguã abluũt, ſiquidẽ id ſupra modum efficiant, ſimúlq; aliquid abſumãt, vt de natura aliquid colliquent (qualis eſt nitrorũ facultas) amara omnia appellãtur. Atq; nitri virtute inferiora ſunt, ac mo

insanire.

Pla. in Timæo.

oſtendã.

al. mollem humidámque.

dera

derata vtūtur abſterſione,ſalſa citra aſperā
amaritudinē & grata nobis magis apparēt.
Quæ verò oris caliditati applicata, ab eóq;
feruefacta, ipſum viciſsim recalfaciūt, atq;
accendunt, præque leuitate ad capitis ſur-
ſum feruntur ſenſus,ac quæque obuia inci-
dunt, talia omnia has ob vires acria nūcu-
pata ſunt. Eadem verò iſta interdū à putre
dine attenuata, & anguſtas ingrediētia ve-
nas,partes inibi tam terrenas,quàm quodā
modo aërias,mutuo incurſu mouēt,ac mi-
ſceri cōpellunt,commiſtas verò circumlabi
alias, & alias ingredi, ingreſſúq; ſuo pene-
tratas,cōcauas circūtensáſq; efficere, eáſq;
humore circūfuſo concauo, interim terre-
no, interim* liquido vaſcula aëris ex aqua *puro.*
cōcaua rotūdáque effici.ac quæ ex puro cō
ſtant,perlucida ſunt, & vocantur ampullæ:
quæ verò ex terreſtri agitato elatóque,ebul
litio fermentatióque nuncupātur. Harum
affectionum cauſa acidum cognominatur.
Omnibus verò quæ de iſtis dicuntur, affe-
ctio contraria ab occaſione naſcitur cōtra-
ria.Porrò vbi ingredientium conſtitutio in
humidis familiaris linguæ habitui exiſtit,
quæ exaſperata fuerint,lenit:quæ verò præ
ter naturā aut coierint,cōſtiterintque, aut
fuſa laxáque fuerint,partim cōtrahit, par-
tim laxat,omniáq; quā maximè ad naturæ

ſtatum

ſtatū reducit: quicquid eiuſmodi eſt, iucūdum ſuauéq; & cognatū eſt omnibus violentarúmq; paſsionum remediū ac medela, nominatúrq; dulce. His verbis omnibus Plato, quæ nos vocare ſolemus auſtera, quæ acerba, quæ ſalſa & nitroſa, quę amara, quę acria, quæ acida, quæ dulcia, expoſuit. Id videlicet quod à nobis στύφον, ſiue adſtringēs dicitur, ipſe auſterum nuncupans: nam ſic à vetuſtioribus Gręcis appellari ſolet. Nō tamē omnia in vnū confundi: ſicut ij faciunt qui & piper adſtringere dictitant, cum ex acriū ſit natura, & acetū quod ex acidis eſt: nec ſanè etiam veriti dulciſsimorū quædā, adſtringentiū numero adſcribere. Ex quo fit, cum omnia cōfundant, vt protinus nec facultates inuenire omnino valeāt. Omnis enim inuentionis, demonſtrationíſq; principia ſunt, quæ ſenſui, atque intellectui euidētia ſunt. At iſti hæc ambo perturbāt: atq; omnes in vnū cōfundūt cùm ſenſuū actus & paſsiones, tum multò etiā magis intellectus ac rationis: nimirum haudquaquam in ſpeculatione logica verſati. Itaq; operæpretium eſt, nugacem illorum loquacitatē omnibus modis effugere: ne quid nobis quoq; affricetur vitij ex tam prolixa illorū futilique nugacitate. Porro haud leue negocium eſt, dedocere ac tranſmutare eos,

qui

qui ab illis vſq; adeò peruerſi ſunt, vt & ſenſum contemnant, & nequaquam in ſpeculatione logica ſe exercuerint, planéque rudes ſint rationum quas de natura philoſophi cõſiderant. Omnino enim ſaltem vel id didiciſſent, quæ in illis ſunt ambiguitates, fugiendas eſſe, cautéque obſeruandas tum ſenſibus magis ſuper ſimplicium medicaminum facultatibus, quàm rationibus haud ſatis integris* confidendum.

al. committendũ iudiciũ eſſe.

De propriis linguæ ſenſibilibus.

CAP. XXXVIII.

VErùm tales dedocere, [ac velut tranſformare] eſt impoſsibile. At aliorũ tamẽ gratia, nimirũ quos conatus noſter iuuare poterit, reſumẽda eſt, diligẽterq; definienda, tota de propriis linguæ ſenſibilibus oratio. Nũcupatur igitur tũ à* Theophraſto, tum ab Ariſtotele, tũ à Mneſitheo medico, guſtãdi facultas, Græcè χυμὸς (nos ſaporẽ dicimus) ſecunda ſyllaba à μ litera incipiente. At ex humido ſiccóq; cõſiſtentia, eorum videlicet quæ à calore cõcocta ſunt, χυλὸς (nos ſuccũ dicere poſſumus) à litera λ ſecũda incipiente ſyllaba. Tametſi ab ætate illis maioribus nõ modò Athenienſibus, ſed & Ionibus vtrunq; per μ literam ſcribi cõſueuerit. Siquidẽ & apud Platonẽ philoſophũ & apud Hippocratẽ, veteréſq; comicos

Lib. 6. de cauſis plãtar.

cos

Λόγῳ, oratione.

cos ſic ſcriptũ eſt. Vocetur autem à nobis in præſenti quidem *opere clarioris doctrinæ gratia, guſtatoria facultas, ſiue qualitas, ſiue vtcũq; cuiq; appellare libet, per literã μ, χυμὸς (nos ſaporẽ nominabimus.) Humor autem incraſſatus tum in animãtibus, tum in plantis, χυλὸς, ſecunda ſyllaba à litera λ incipiente (nos, vt diximus, ſuccum vertemus.) Sciendũ ergo, ſapores, qui tũ in vnoquoq; animali ac planta, tum in terra inueniuntur, plurimos eſſe, nec facilè ſpecierum numero comprehenſibiles, cæterũ differentias guſtabiles aliis octo viſas, aliis numero ſeptem, nonnullis autem & his quoq; pauciores. At Plato in Timæo in ſuprapoſita dictione primùm duos ſapores memorat eiuſdẽ ſpeciei quidẽ, ſed in ratione maioris ac minoris differẽtes. Eorũ alterũ auſterũ, alterũ acerbũ nominat: Fuerit autẽ auſterus, quẽ στύφοντα (adſtringẽtem voco) nuncupamus. Porrò acerbus huius intentione prouenit, velut & ipſe Plato ſignificauit. Atque hos ſanè pro vna ſpecie numerabimus. Altera eſt eorũ quæ illis oppoſita ſunt, nitroſorũ videlicet, ſalſorũ, & amarorũ. Et in his quoq; amarus ex nitroſi prouenit intẽtione. Salſus verò aut nitroſo imbecillior, aut adſtrictionis quoque aſſumens aliquid. Deinde à Platone acris expoſitus eſt, mox

acid

acidus, poſtremò dulcis. At à Theophraſto additus eſt vnctuoſus, ſiue pinguis: à Platone quidẽ in ſermone de propriis linguæ ſenſoriis preteritus, verùm paulò antè plantarum ſuccis adſcriptus, vbi vinoſum ab oleoſo & melleo diſcernebat. Porrò in illo ſermone tribus nunc dictis *vnũ adiecit ſucci genus vna appellatione cõprehenſum, ὀπὸν nominãs: vbi autẽ ad guſtus ſenſoria trãſiit protinus in ipſis dulcem memorauit: nihil enim retulerit, dulce an melleum dicas, velut nec pingue an oleoſum. Omiſit autem pinguem, vt qui ad guſtum nihil attineret.

Lib. 6. de cauſis plã tar.

Nunc quartum apponebat genus.

Quo differat adſtringens ab auſtero & acerbo.

CAP. XXXIX.

QVale [autem eorũ ſit vnumquodq;] exponere quidẽ exactè eſt impoſsibile, quandoquidẽ nec aliam vllam ſenſibilem paſsionem: verùm ei qui eodem ſenſu cõmunicat, licet ſuggerere. Ergo ſi quis aut cydonia [aut] mala, aut meſpila, aut myrta guſtauerit, proculdubio cognoſcet aliũ nobis ab his in lingua moueri ſenſum, alium ab adſtringẽtibus corporibus. Nã quæ adſtringũt, aut refrigerant, introrſum pellere contactã noſtri partẽ ex omni parte *apparent, ídq; æquabiliter, velut pellẽtia, ac ſtipantia, cõtrahentiáq;. At auſtera in profundum etiam ſubire videntur atque aſperum

Deeſt ὁμαλῶς, æquabiliter.

quen

quendam inæquabilémq; mouere ſenſum,
tanquam reſiccantia,& humorem omnem
corporum ſenſibilium depaſcentia.Ex quo
ſit vt alia ſit paſsionum proprietas, quæque
haud lucidè explicari poſsit, tũ ab adſtrin-
gẽtibus nos corporibus, tum ab auſteris ſa-
al. ſed qui poribus.Sed*quiſquis homo mentẽ habet,
uis tamen facile quod dico, cõprehẽderit.Porrò quã-
homo. do quod linguæ noſtræ admotũ fuerit cor-
pus,validè deſiccat, cõtrahit, & in multam
profunditatem vſque illam exaſperat, ſicut
pira ſylueſtria immatura,& corna eiuſmo-
di omne acerbũ appellatur, ab auſteris in-
tenſione diuerſum. At quod nos adſtringẽs
vocitamus, haud temerè à Theophraſto di-
ctũ reperias. Videtur autem idẽ ſignificare
quod auſterum, aut certè commune eſſe ge
nus tum huius,tum etiam acerbi. Quæcun
que verò linguã dum cõtingunt, non con-
trahunt eam,neq; conſtipant,velut adſtrin
gentia:imò[contrà planè agere]apparent,
nempe detergentia & abluentia, etiã ſi ad-
ſtringentium quippiam adiunctum ſit,hæc
omnia ſalſa cognominamus. At q̃ his etiã
magis detergũt, adeò vt etiam exaſperent,
Adde. amara nominãtur. Porrò quæ mordicãt *,
ἀνιαρῶς, rodúntque, ídque cũ valida quadam calidi
cum mole tate,acria vocãtur: Si verò ſine hac mor-
ſtia. dent, acida quidem cæterũ hæc fermentan-
di quo

di quoque vim obtinēt: At quæ velut inungunt atque implent, ac in ſtatum ſuum reſtituunt exaſperatas ac veluti eroſas linguę particulas, hæc ſi cum voluptate manifeſta contingant, dulcia: ſin hac ſine, pinguia vocitantur. Atque hoc quidē pacto, quantum in me fuit, res explicatu longè difficillimas verbis exponere ſum anniſus. Miror autem qui tam promptè omnia adſtringentia nominent, ſiue acria ſint ſiue amara, ſiue dulcia, ſiue pinguia, ſiue acida: cum iam olim rebus ipſis impoſita ſint nomina, atq; affectuum ſenſibilium non exigua in nobis differentia ſit. Præſtitiſſet fortaſsis, ſi quidem naturales ſcrutari rationes voluerūt, apparentia non euertere, nec appellationes confundere: verùm inquirere cuius temperamenti, aut diſpoſitionis, aut corporis cōſtitutionis, aut quomodocūque nominare velint, ſoboles ſit adſtrictio: cuius ſalſedo, amaritas, aciditas, acrimonia, dulcedo pinguitudo, quæ Plato, Ariſtoteles, ac Theophraſtus conati ſunt definire. Clarū quippe eſt ſi ex calido, frigido humido ſiccóq; coëuntibus omnia ſunt miſta, etiā dictarū, quāque qualitatum ex horum cōſtare miſtura. Itaque ſi quemadmodum dictorum ſaporum quiſque proueniat, exponere conarētur: lubens equidem auſcultarem, gratiámq; ha-

berem non exiguam. At ſi neque hoc efficiant, imò inſuper *ſaporum omnes differentias in vnum confundant, vt parum abſit quin corpora omnia adſtringentia nuncupent: ſanè nec audire ipſe velim, illóſque obſecrarem, vt inanem contentionem relinquant.

*ſenſiles.

Non ad totam rerum naturam iudicandas medicamentorum facultates, ſicut naturales philoſophi faciunt, ſed ad noſtram naturam,

CAP. XL.

AT nos equidem in conſequentibus oſtendere conabimur, cuiúſnam temperamenti ſaporum quiſque ſit ſoboles. In præſenti autem diſcipulos ad experientiam acceſſuros id modò aſſueſcere velim, vt quod ad artem eſt vtile, ſeligant, vbi iudicare velint quo pacto vnumquodque nos medicamentorum afficiat. Quippe non quale ex ſe ſit, & ad totam naturam, conſideramus. Nam hoc pacto neque acetum, neque marinam aquam nos exiccare poſſe, aut ſicca eſſe facultate dici manifeſtum eſt. Siquidem vtrunque illorum actu eſt humidum. Verùm ſi nos exiccare appareant, ſicca dicentur, ad nos videlicet & noſtram naturam, parem ſiccandi poteſtatem obtinentia. Quinetiam & calida & frigida, & humida eodem dicentur modo, vbi nos ſcili-

cet

cet calfaciant, refrigerent, atque humectēt, eáque ad nos, non ad totam *naturam, nec ex ſe. Atqui ſi huius duntaxat meminerimus, certiſsima omniū erit iudicatrix *experientia. Quam qui relinquunt, atque aliunde ratiocinantur, non ſolùm falſa pro veris ducunt, ſed etiam tractationis vtilitatem *deſtruunt. Proinde nobis propoſitum non eſt, quale ex ſua natura quodque ſit medicamentum exquirere, verùm quid in nobis efficere poſsit. Atqui hîc primi libri finis eſto. At in ſecundo deinceps, oleo ac roſaceo in ſermone exemplorum vice poſitis, prauas & inibi ratiocinandi vias monſtrabimus, quibus cùm medicorum complures vtantur, in primis quidem ſeipſos decipiunt, ſecúmque alios multos in errorem pertrahunt. Porrò vbi id erit abſolutum, ad tertium commentariorum tranſiens, quæſtiones logicas, quæ vniuerſam de ſimplicibus medicamentis enarrationem antecedunt, explicare conabor: Vt videlicet in quarto ipſas iam facultates omniū definire liceat, quas protinus à principio fuiſſem aggreſſus, niſi plena paralogiſmis atque erroribus omnium propè iuniorum * eſſent volumina. Quos prius extergere, atque ex animis diſcentium delere oportet, ne quid veritati obſiſtat. Nam*, vt

ſubſtātiā.

Deeſt ſola.

ſubuertunt.

Adde ἰατρῶν.

Aphor. 10 lib. 2.

Hippocrates iuquit, ſic etiam ait Plato. Nõ ſolùm impura corpora quãtò plus nutrias, tantò magis lædas: verumetiam impuris animis ſi nutrientes ſermones offeras, non modò nihil proſis, verumetiam magnopere obfueris. Itaque his de cauſis, tum etiam quia amicorum pleriſque viſum eſt, vt iuniorum medicorum argueremus errores, non tantùm in congreſsibus, quos quotidie cum illis habemus, ſed ctiam hiſce cõmentariis: neceſſe mihi fuit diutius prioribus iſtis duobus immorari, quò videlicet in tertio purum animi auditorem nactus, quíque veras aſſequi rationes poſsit, tũ ea exponam, quæ de huius ſpeculationis principiis nouiſſe oportet: tum deinceps omnes medicamenti cuiuſque facultates enarrem. Id autem fiet in vniuerſum, vt reor, libris vndecim ea fermè magnitudine conſtantibus, cuius, eſt hic qui eſt omnium primus. Qui cùm conuenientem unc nactus ſit modum, finem per hanc dictionem accipiat.

CL. GALENI DE ſimplicium medicamento- rum facultatibus

LIBER II.

Quòd ſophiſtæ, qui fidem ſenſibus abrogant, demõſtrationis principia incertiora quàm quæ demonſtrantur efficiant. CAP. I.

PROLIXA nobis vt ſit de ſimpliciũ medicaminũ facultatibus oratio, limites ſuos excedẽtes ſophiſtæ efficiũt. Nã cũ procul principia ducant, ſenſúmq; pro nihilo habeãt, ſeſéq; in illa cõiiciant, quæ philoſophis etiã ambigua ſunt: ſimul & ea quæ ipſi ignorãt, & ea quæ apertè cognoſcũtur ſubuertũt. Eáq; pleriq; eorum faciũt nõ modò naturalis ſpeculationis, ſed etiã logicarũ methodorũ imperitia, quibus vtatur neceſſe eſt quiſquis demonſtrare quid aggreditur. Itaq; cũ neſciãt tum ea quæ bene à phyſicis* ſunt inuẽta, tũ etiã ea de quibus nõ iniuriâ illi dubitarũt, vtriſque tamẽ cõtraria aſſerere ſępenumero* nõ dubitãt. Sed, Deũ immortalẽ, age obſecro, ſi nũc ego ſic orſus dicere, quòd cũ quatuor ſint elemẽta, aër, terra, aqua, & ignis, nulli

Deeſt viris.

audent.

alij tamen cõgenita ſit albedo, ac ſplẽdidus
color, extra ſplendorẽ & ignẽ: ac deinde ci-
tato Empedoclis, ac nonnullorũ phyſicorũ
aliorũ teſtimonio, ſplẽdida corpora omnia
plurimũ in ſe ignis habere dicã, haud curãs
aut niuẽ, aut ceruſſam, aut glaciem, aut alia
innumera tũ ſplẽdidiſsima, tũ frigidiſsima
inſpicere: ac mox ſuggerẽte quopiã proce-
refugiens dẽtẽ à ſenſu cõfutationẽ* tergiuerſatus, ad
rationẽ accedi iubeam, ac per eã de rerum
natura cõſiderãdum, haudquaquã ſenſibus
irrationalibus vniuerſum cõmittendũ cen-
ſeam, nũquid mentẽ habẽtibus inſanire vi-
dear, haud intelligẽs vnde rationis deſum-
pſiſſem initium? Nã mea quidẽ ſentẽtia, ex
didicimus. ſenſu & per ſenſum omnia id genus* ſumũ-
tur axiomata, nẽpe ſolẽ eſſe ſplẽdidũ, flam-
mas ſubflauas, carbones pleroſq; flauos. Er
go ſi à ſenſibus recedendum eſt, nulla ſuppe
tet demonſtratio neque nobis eorum quæ
modò diximus, neque Empedocli cùm ait:

Vndique ſplendentẽ ſolem, calidúmque videre.

Quæ ſi vera ſunt, perſpicuũ eſt, multò antè
αὐτῶν, illorum. *illa fidẽ habẽdam ſenſibus. Imò inquiunt,
mortales cùm ſimus, à ſenſibus auſpicemur
neceſſe eſt: verũ illis haudquaquã perpetuò
immorandũ, ſed ad partẽ diuiniorẽ accedẽ
dum, nẽpe rationẽ. Nam ſenſum & animã-
tibus ratiõis expertibus ineſſe, rationẽ ſolã
homi

hominibus eſſe cũ diis cõmunem. Atque hi in lõgum orationẽ extẽdũt. Quinetiã ex illis quidã & Anaxagorã in teſtimoniũ euocant, qui niuem pronũtiarit non eſſe albã. Hic, inquiunt, vir phyſicus*excelſior, ac ſupra ſenſum extitit, atq; eius cõtẽnit phãtaſmata. Ad rationẽ ire pergit, eáq; duce rerũ naturã ſcrutatur. At ſi me quod in mẽte venit fari oportet, qui liber ſim ſcilicet, & in tota adeò vita*extra veritatẽ ſtuduerim nihil: ad inſaniæ extremũ & vltra, perueniſſe eos arbitror,*quos talia nugari non diſpudet. Nã ſi quæ per ſenſus euidẽter apparẽt, euertãt: vnde ſumãt demonſtrationũ principia, nõ habebunt. Sin autẽ ab his tũ quã à fide dignis exordiãtur, quo iure iiſdẽ poſteà diffidẽt? Nã demõſtrationũ principia certiora ſunt quàm ea quæ per illa demõſtrãtur: quippe cùm iſta aliũde fidẽ mutuẽtur, demonſtrationum verò principia nõ ſolùm ipſa per ſeſe: verumetiam ad quærendorum inuentionem quibus credatur idonea ſint.

Tantũ ſupra ſenſum eſt.

veritatẽ coluerim.

qui talia nugãtur.

Quòd abundè ſufficiat iudicandis medicamentorum facultatibus, quæ per ſenſum accipitur experientia, iunctis duntaxat paucis epilogiſmis, ſiue rationibus cõmunibus. Et quo pacto rationem experientiæ ſubſcribere oporteat. CAP. II.

EQuidẽ optarim nullas nõ res clarè ſub ſenſus noſtros cadere: nec quicquã eſſe

quod illos fugeret. Hoc enim pacto nihil dubium, nihil ambiguum aut anceps vſquã foret. Verùm quoniam illos quædam effugiunt, rationem illis ſuperinducere conandum eſt, ſic tamen, vt non procul, vt illi factitant, nec * cõfuſa & infinita colligamus. Verùm ante omnia, nominũ ſignificatũ diligẽter definiamus, ne quis poſteà per æquiuocationem falli poſsit. Deinde quod ex ſe quid agit, ab eo quod per accidens, ſeparetur. De* quibus ſuprà accuratè diſſeruimus ſignificatáq; eorũ quæ facultate aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, aut quiduis aliud dicuntur, diſcreuimus. Tum quo pacto propriã cuiuſq; medicamẽti facultatem ab iis quæ ex accidenti ſunt ſegregans inuenire quis poſsit, generatim quidem in tertio De temperamentis expoſitũ eſt: atq; in hoc tractatu membratim enarrabimus, ceu in primo iam libro cœpimus: vtque ibi in aceto & aqua, ita hîc in oleo & roſaceo facturi ſumus, ſi modò prius oſtenderimus, quantũ delinquãt medicorũ nonnulli, qui longè demõſtrationum ducunt principia. Nam quid oportuit olei aut roſæ reſpexiſſe colorem, quando rebus ipſis variè vti liceat, nec in ſanis ſolùm corporibus, ſed & ægrotãtibus? quippe cùm ipſas per ſe roſas, aut ſuccũ earũ expreſſum corpori tũ ſano, tum

Tantum infinita.

de ambobus.

tum ſimplici affecto morbo, vt ſuprà diximus, liceat imponere, atque oleo dulci miſcentes, corporibus aut valēter refrigeratis, aut excalfactis applicare, ſiue affricādo, ſiue perfundendo, ac irrigando, tum in corpus quoq; aſſumere, ídque, aut supernè per os, aut infernè per ſedem, ac ſic tandē quid ad vnūquenque vſum proueniat, inſpicere. Nā hoc ſanè nomine medicamentorū omniū vires cōtemplamur, vt ſit quo vti liceat, hypochōdriis, aut capite *ardore afflictis, aut refrigeratis, aut exulceratis, aut phlegmone occupatis, aut id genus aliud perpeſsis, tum ipſis, tum aliis omnibus corporis partibus. Ergo cùm tam perſpicua ſimul ac cōpendioſa adſit via ad ea quæ inquirimus, etiam ne colores æſtimabimus, aut odores, aut conſiſtentias, aut formas medicamenti cuiuſque: perinde factitātes, atque ij qui ex imagine, aut ficta, aut picta cognoſcere quempiam volunt, cum ipſum aſpicere nō denegetur quem agnoſcere cupiunt.

incenſis.

Quòd neque à calore, neque ab odore, neque à conſiſtentia, aut conglaciatione, neque à duritate, neque à leuitate, ratiocinari de medicinarum facultate oporteat. CAP. III.

ATque hac vtique parte nō leuiter peccare mihi videntur: multò etiā magis cùm infinita atque indemonſtrata nugan-

tur demonſtrandi rationis planè imperiti. Nam donemus, ignẽ aut flauũ, aut rubrũ eſſe, aut vtcũq; voluerint: nec enim refert. quid ergo id facit ad hoc, vt omne rubrũ ſit calidũ? Nã omnis ignis, verbi cauſa, ruber dicendus eſt: at omne rubrũ ignem dicere, ridiculum eſt: multóq; etiã plus, ſi omne rubrũ calidũ quis dixerit. Nã ſi principiò aſſumptum eſſet in oratione, omne calidũ eſſe rubrũ, licuiſſet fortaſsis mutua axiomatis cõuerſione rubrũ omne calidũ cõcludere: licet non obſcurè & illic peccetur. Nam quæ mutuò conuertuntur (quod ἀντιστρέφειν vocant) [nõ quæ ſimpliciter cõuertuntur, quod eſt ἀναστρέφειν] orationes, verè de ſe mutuò dicũtur. Veruntamẽ propinqua ea fuerit, opinor, deceptio. Atqui quoniã nec illud orationis initio aſſumptũ erat, nempe omne calidũ eſſe rubrum: haud licet mutua cõuerſione omne rubrũ calidũ eſſe colligere. Tribus ergo modis in ſermone peccant, qui aiũt roſas tẽperatura calidas, quòd ſint rubræ. Primùm quòd nõ demonſtrata hac propoſitione omnis ignis rubet, cõuertere ex hac aliã, videlicet omne rubrũ eſt ignis, tanquã verã conãtur. Secũdò, quòd neſciũt orationes, quæ mutuò cõuertũtur cũ veris, & reciprocæ ſunt, veras & ipſas eſſe: nõ autẽ conuertentes. Tertiò, quòd etiam ſi mutuò

conuert

conuerterentur, nõ tamen omne quod colore ſit rubro, calidũ eſſe, ex mutua illa cõuerſione ſequatur, ſed alterum quoddã eius tale axioma rubrum omne eſſe ignẽ. Porrò quòd talia in rem præſentẽ non modò ſint inutilia, ſed etiã palã falſa: cuiuis notũ eſt. debemus enim nõ an omne rubrũ ſit ignis, ſed quòd omne rubrũ calidum ſit oſtẽdere. Nam ſi quicquid rubet, ignis fuerit, erit nimirũ & roſa nobis ignis. Cæterùm logicas methodos ignorantes * medici primùm in hoc maxime *peccãt, quòd proprijs finibus excedant, nimirũ cùm ſufficiens ſit, experiẽtiã, iunctis ſaltẽ paucis quibuſdam epilogiſmis, medicaminũ vires exquirere. Deinde tam fœdè in rationibus allucinãtur, ac pueri modo ſpeculationem logicã ingreſsi. Eiſdem erroribus tenentur, qui ex odoribus medicaminum facultates coniiciunt. Nec enim quicqd bene redolet, calidũ eſt (quod quidã dictitãt, haud intelligẽtes quo pacto inaudire oporteat quæ ab Ariſtotele & Theophraſto ſuper hac re ſunt prodita, ea quæ nos in quarto harũ cõmẽtationum definiemus) neq; quicquid calidum eſt, bene olet. Quinetiã neq; ſi quid graue olens eſt, calidum etiã fuerit: neque ſi calidum, etiã graue olẽs. Sic nec ſi quis quicqd grauiter oleat, frigidum dicat: nec ſi quicquid frigidum

opinor.
Σφάλλονται.

dum ſit, grauiter olere, verũ dixerit. Siquidem calidorũ innumera ſunt, partim bene olẽtia partim grauiter olentia, partim neutra: ſimiliter quoque frigidorũ. Quãquam quid calida dico ac frigida? cũ debeã dicere calfaciẽtia nos, ac refrigerãtia, quæ vtique inquirimus. Nec enim quod abſolutè calidum eſt, aut quod ad hoc expẽditur, nũc cõſiderare propoſitũ eſt, ſed quòd corpus humanũ excalfaciat. Nec ſanè etiã quòd abſolutè frigidũ, ſed quòd hominẽ refrigeret. Denuò ergo hîc allicinãtur ĩ homonymia haud diſtinctis nominũ ſignificatis, tanquã ſi quis de cane terreſtri differens ad marinũ ſe oratione trãsferat, exiſtimãs vt animãtis vtriuſquẽ nomẽ vnũ, ita & naturã* quoque vnã eſſe. At nobis demonſtratũ apertè eſt in cõmentariis De temperatura (quos & hãcce antecedere tractationẽ protinus in initio cõmonefecimus) aliud eſſe facultate calidum, aliud actu: & huius quod actu videlicet calidũ eſt, aliud abſolutè dici calidũ, aliud per exuperãtiã, aliud ad ſymmetrũ ſui generis, aliud ad quiduis obuiũ collatum. Quin & hominem nõ abſolutè calidum, vt ignẽ, ſed exuperãtiã calidũ diximus. Siquidẽ maiorẽ ĩ eo calidi portionẽ ineſſe, quàm frigidi. Ergo & quæcũque ad hunc* dicuntur calida poteſtate, illũ excalfacere dicuntur:

Deeſt ipſorum.

Λεχθήσεται.

tur:

tur: faciléq; de illis initur iudicium, & per experientiam*expenditur, paucis indigens ἐξετασθή-
(vt ſuprà cõmonui)epilogiſmis. Quos cum σεται.
ſophiſtæ excedãt: & tẽpus adoleſcẽtulorum fruſtra terunt, & ſophiſmatis cauillíſq; homines ſeducentes eorũ ſoluendorũ imperitos, falſis eos dogmatis opinionibúſq; implẽt. Debebẽt enim neq; colores memorare, neq; odores, imò neq; cõſiſtẽtiã, neq; leuitatẽ, aut aſperitatẽ, aut ei⁹ generis quodcũq;. Nã quid refert oleũ an lentũ ſit, aut leue, aut ſplẽdẽs, aut liquidũ, aut pallidũ, aut pingue, aut lubricũ: aut quod ægrè corporibus illitũ exiccari poſsit? Quippe cũ ex nullo omniũ eiuſmodi colligere poſsis, ipſum eſſe facultate aut calidũ, aut frigidũ, aut humidũ aut ſiccũ. Siquidẽ ex genere ſplendentiũ leuiũq; & lentorũ, partim ſunt quæ planè nos calfaciãt, partim quæ refrigerent, tũ alia quæ exiccent, alia itẽ quæ humectẽt, & in ſingulis accidẽtibus ipſis nõ tantũ oleo, ſed etiã in aliis omnibus, nihil reperire eſt, quod*ſolidum perpetuúmq; ſit, vt in eo ge πάγιον.
neralem conſtituere propoſitionem liceat.

Quòd ſophiſtæ rationibus haud vſi ſint ſcientificis ad ea lemmata, ſiue ſumptiones, ex quibus perperam de medicinarum facultatibus colligunt, ſed aut ex inductionibus, aut ab exemplis.

CAP. IIII.

Nam

NAm omitto, quòd non ſcientificis in omnibus id genus ſint vſi rationibus ſophiſtę ad inuenienda lemmata, ſed ex inductione, & quod omnium peſsimum eſt, quòd nec quę ſit inductionis natura vnquã inſpexerint. Quod ſi quis eos in id prouocet, neq; ſequi audẽt: & ſi de demõſtratione quis quid agat, increpãt. Imò, quod etiã deterius eſt, nõ ex inductione ſolum ratiocinari aſſueuerunt, ſed nonnunquã etiam ab exemplis, tanquã rhetores. Nã qui frigidũ eſſe oleũ aſſerit proinde quòd lentũ ſit vt pituita, is per exemplũ concludit par robur præbens demonſtrationis, atque is qui ipſum calidum cõtendit, quia lentum ſit vt viſcum. Nec ſecus is qui calidũ dicit, quoniam facilè in flammam vertatur vti bitumen, atq; is qui frigidum probat, quòd facilè cogatur ac cõcreſcat vt aqua. Nam differt, ab exemplo aut exemplis quid ſuadeas, an ex inductione. Siquidẽ qui ab exẽplis fidem facit: vnum aut duo generis eiuſdem adfert, aut certè planè paucula, pleriſque ſcilicet præteritis. Qui verò ex inductione, omnia comprehendere nititur quæ per experientiam ſunt cognita: nec quicquã præterire, quoad eius fieri poteſt, quod apertum vulgò ac perſpicuũ ſit, ſtudet, niſi quod occultum eſt & paucis comprehen-

ſum.

ſum.Quamobrẽ violenta eſt, & vehementer perſuadet quæ ab omnibus quæ experientia ſunt cognita,ducitur inductio:ſoliſque iis*mendacium perſpici poteſt, qui in demonſtratoriis methodis ſunt exercitati. Quare nos de ea copioſius in demõſtrationis libris diſſeruimus, ac fortè etiam ſeorſum de ea ſola librum componemus.

arrogantia perſpicua.

De oleo aduerſus Archidamum. CAP. V.

PAlam autem fiet nihilo ſecius & nunc quoque ipſius inductionis natura,multóq; magis exẽpli. Nam omnia*in ſumma percurrere ſtatutũ eſt quæ de olei facultate à medicis ſunt prodita, eáque probabiliter quidem quòd ita viderentur:at nõ verè: ac primũ illud quod à Diocle in Archidamo ſcriptum eſt, quòd Archidamus dureſcere vtique cutem iis qui*in eo fricarentur exiſtimarit:quapropter etiã ſiccam frictionem prætulit. Oleum enim accendi atq; exurere cum à frictione incaleſceret,putabat: ac propterea admodum humorem exhaurire atque ſiccare, non ſecus atque ea aſſorum quæ vngi ſolent. Nã & ipſa magis dureſcere: quàm, ſi ea citra oleum aſſaueris. Præſtat autem ipſam totam adſcribere dictionem Dioclis. Habet autem ea hunc in modum: At cũ oleo fricare nõ perinde probabat.Primùm enim inæqualẽ fieri eiuſmodi

per capita.

in oleo.

frict

frictionē putabat, ꝙ manus laberentur ſcilicet, nec æquè carnē apprehēdere propter pinguitudinem poſſent. Prętereà dureſcere atq; aduri cutē in illis magis qui ſic fricarētur exiſtimabat, quàm qui ſicca vterētur frictione: oleū quippe accēdi & vrere à frictione incaleſcēs, quemadmodum in aſsis quæ vncta ſunt, magis quàm nō vncta, vbi oleo accēſo incaleſcunt, & valdè exiccātur, indureſcúntq;. Similiter quæ in oleo coquūtur, *dura exuſtáq; effici eandē ob cauſam. Ad hæc quemadmodum ligna & coria, & alia complura quæ ex oleo fricantur, oleum intrò imbibūt: ita putabat & corpora. Quod cùm fieret, multa quæ ſolita eſſent cū ſpiritu diffluere per carnē, ac foras prorumpere tunc concludi arbitrabatur: ceu cū cribris, linteis, lana, omnibúſq; adeò per quæ percolari quid aſſolet, perfunditur ac inūgitur nō æquè liquores fluere per ea valēt. Porrò vbi eiuſmodi excretio intercepta eſt, quædā intrò recurrere, quędā aceruata inuicémq; implicita meatus opplere retēta ſcilicet ab oleo, ꝙ viſco quid ſimile habeat: oleū ſicut in aliis omnibus apparet quod pingue eſt, pulueres, ac feſtucas, omniáq; eiuſmodi cōſectari. Deniq; vbi obſtructi iā meatus fuerint, perpetuò ac ſenſim oīa deterius perfici eſt neceſſe, quàm in iis quæ pro conſueto

ſicca, ſeu friabilia.

gerunt

gerũtur naturæ modo. Putauit quoq; oleo ineſſe mordacitatẽ, cuius vi oculi illachrymarent, & guttur in tuſsim cieretur (quod κέρχνον vocãt) tũ aluus raderetur, excremẽtáq; redderentur ſanguinolenta eo bibito: proinde qui circa frictionẽ vngerẽtur nihil affligi: infirmiorẽ enim eſſe mordicatione quàm quæ ſenſum aliquẽ mouere poſſet. At ſi per frictionẽ carnẽ ſubintret mordicationẽ moliri maligniorẽ: velut multa medicamẽtorũ. vbi enim illinũtur, minus valẽt ac cõpreſſa intróq; ſubeũtia magis agunt: ſicut ſanè ſi vrticis, & aliis multis ſenſim quẽpiã cõtingas, nihil læſeris: ſin ferias aut premas, vtiq; offẽderis. Hæc ergo ſunt quæ Diocles in Archidamo prodidit, quorũ ſimultũ probabilitatẽ, tũ prauitatẽ cõſpicere eſt. Siquidẽ ꝙ quicquid in oleo coquitur, propriã amittat humiditatẽ, ac* friabile durũq; celeriter reddatur, cũ alioqui nihil in aqua tale perpetiatur: ipſa nos docuit experiẽtia. Quãobrẽ hac vtiq; parte nihil Archidamus mẽritus eſt: debebat tamẽ ſicut Ariſtoteles & Theophraſtus, aliiq; non pauci philoſophi eiuſmodi problemata in phyſicis quæſtionibus & proponũt, & ſoluũt: ipſe quoq: (ſi quidẽ omniũ* rerũ cauſas ſcrutari voluit) perindevt illi, vti proponere, ſic quoque ſoluere. At cũ id min' facere appareat,

fraxile, ac friabile.

Deeſt quæ ſunt.

in hoc vel maximè mihi delinquere videtur. Nam quod apparet euidẽter, id ſemper primùm ponendum eſt: ac deinde, ſi cui libeat, cauſam eius inſpicere debet, phyſica problemata hunc in modũ componẽs. Cur oleũ quæ in ipſo coquuntur, ſicca & friabilia efficiat: aqua verò, humida & mollia. aut, Quãobrem in oleo cocta ſicceſcant: at quæ aliter in eo madidata ſunt, magis propriĩ ſeruẽt humiditatẽ, quàm ſi omnino nõ eſſent madidata. Qua ratione ſcillæ & vrticæ morſus ſanet. Qua de cauſa his medeatur cum ipſum oculos mordicet. Quî fiat, vt reliquũ corpus vniuerſum nõ mordicet, ſed oculos dũtaxat. Quare guttur exaſperet, vlcera verò leniat. Quo pacto ventrem ſubducat. Quo modo laſsitudines ſanet. Quãobrẽ inũctos tueatur à frigore. Quare animalia inſecta interficiat. Cur lora & coria emolliat: at quæ in ipſo coquũtur, duriora ferè omnia efficiat. Atque hoc vnũ eſt problematũ genus, ad phyſicũ dũtaxat attinens. Alterũ verò, quod commune quoq; eorum eſt, qui artẽ quamuis exercẽt, eſt tale, Quam ob cauſam carnes piſcéſq; aſſantes coci, oleo prius illinãt. Quid ſit ꝙ athletas oleo fricent gymnaſtæ. Quid etiã, quòd pueros pædotribæ. Nam cuiuſq; taliũ problematum ab experientia profectã cauſam

aſsig

aſsignare liceat: cocis nimirum reſpõſuris, propterea ſe piſces ac carnes oblinere, quòd ſiccæ aduſtæq́; extimæ eorũ reddantur partes, ſi citra pinguedinẽ aſsẽtur. Athletas verò ſe ex oleo fricare dicturis gymnaſtis, tũ quòd quæ antè inerãt laſsitudines ipſum exoluat, & quę futurę ſũt mitiget, tũ quòd frictionẽ æqualẽ & mitẽ planè efficiat, corpúſq; ad mot⁹ futuros præparet. Eas ob res ipſi quoq; pædotribæ pueros ſe & antè & poſt exercitia inũgere dicẽt. Cur autẽ oleũ laſsitudini medeatur, haud etiã nouit nec gymnaſtes, nec pædotriba, nec medicus experiẽtia curãs: nec tamẽ quia id neſciãt, ab euidẽter apparẽtib⁹ recedet. Siquidẽ tãetſi ignorãt, quãobrẽ veratrũ albũ ſurſum purget, nigrũ deorſum detrahat: neq; compertũ habẽtes, quare cnicus pituitã ducat, atrã verò bilem epithymũ: tamen medicamẽtis ad ea vtuntur, ad quæ vtenda docuit experientia: & eos quibus eſt opus curãt, & euidenter apparentibus fidem habent, eóſque qui contraria rationi adſtruunt, deridẽt.

Quòd præter quàm quòd pugnantia de dei facultate Archidamus afferat, inſuper improprijs vtatur exemplis. CAP. VI.

AT Archidamus præter quàm quòd multa quæ perſpicuò apparent contemnit, inſuper & hac quoq; parte taxãdus

mihi iure videtur, ꝙ dicat meliorẽ eſſe frictionẽ ſiccã, quàm quæ cũ oleo adhibetur, quia corpus durius & ſiccius iis qui vnguntur, efficiatur: mollius autẽ iis qui fricãtur ſicci fiat. Dicit porrò nihilo ſecius & in illa ipſa dictiõe paulũ progreſſus, ligna, pelles, aliáq; quæ ex oleo fricantur, ipſum in profundũ vſq; tranſmittere idq; maximũ eſſe teſtimoniũ, ꝙ in corporibus noſtris intrò ſubiens meatus oblinat, ac humidorũ prohibeat effluxus. Atq; ego quidẽ quomodo hæc cõſonẽt, neſcio. ſi enim humorũ effluxus prohibet oleũ, haudquaquã ſiccũ dicẽdũ foret, ac proinde fruſtra id tãquã deſiccãs in frictionibus repudiat. Falli præterea in hoc mihi videtur, ꝙ ſimiliter affici putet tũ ea quæ in oleo coquuntur, tũ eos q fricãtur. Nec enim eadẽ agere dixerim oleũ calidũ, frigidũ, tẽperatũ, tepidũ, aut feruẽs, ſicut nec aquã ipſã. Apparet enim & ipſam ſi frigida applicetur, cõdẽſare, cõſtipare, contrahere, cõſtringeréq; & repercutere: ſicut ſi extremè feruida, adurere. At ſi tẽperata adhibeat̃ & moderatè calida, laxare, rarefacere fundere, digerere. Porrò ſi nec inſigniter calida nec frigida admoueatur, ſed velut quę fõtana vulgò dicitur, tũc propoſitorũ nihil efficiet: verũ propriã ſui facultatẽ exeret: Sic ſi quis oleum expẽdere volet, ab

omni

omni prius liberũ alieno tũ calore, tũ frigore ipſum efficiat, atq; ita demũ ad explorãdũ accedat: q̃ppe quod ſummè frigidum fuerit, nõ ex ſua dũtaxat facultate, ſed ex alienæ qualitatis exceſſu nonnihil in cõtactis operabitur. Ita quoq; quod magnopere calidũ. At ſi vtroq; ipſum liberãs, ſic demũ examinare voles, hoc dũtaxat pacto ꝓpriã olei vim ĩueneris. Quapropter cũ q̃s ex more oleo fricatur, ſicut gymnaſtici omnes, in ſolo fricatur oleo, ꝙ nimirũ abſq; omni ſit aliena qualitate: at ſi admodũ excalfacto, aut ſummè vtatur refrigerato, iam cõpoſitã edi actionẽ neceſſe eſt, nẽpe ex propria olei facultate & aliena qualitate. Sæpe verò ꝓpriã cuiuſq; medicamẽti facultatẽ obſcurari omninò neceſſe eſt, vbi admodũ valentẽ aliunde qualitatẽ acciuerit. Itaq; qui ſimile fuerit, herbas in oleo feruente coquere ac exercitantium corpora fricare? Maximè ſiquidẽ vti ſuprà oſtẽdimus, extrinſecus ductas probationes fugere oportet, cũ liceat nimirũ propriã cuiq; adhibere experiẽtiã. Quòd ſi quãdo tamẽ id quiſpiã facere volet, certè ſimilia comparare conabitur, ſicut in coriis faciebat & loris. Nec enim oleo in igne pręcalfacto, neq; in niue refrigerato, ſed quolibet & obuio accepto vnuſquiſque coriũ ac lora cõfricat. Ita puto & pædotri-

bæ quolibet obuio oleo pueros fricāt, neutiquā aut in igne excalfacto, aut in niue refrigerato. Alioqui ſanè & nos non rarò caput ardore grauatū, olei admodum frigidi perfuſione refrigerauimus. Porrò ſi ſalis nihil oleo ſit inditum, tantò magis refrigerabit. Sin etiam ὠμοτριβὲς, hoc eſt crudum fuerit, multo profectò etiam amplius.

Quomodo frigidū paremus oleū. CAP. VII.

POrrò præparare illud ſolemus non aliter atq; aquā, nēpe priùs ipſum excalfaciētes, ac deinde aqua mergētes ſummè frigida: at ſi etiam fons in ipſum cum ſtrepitu decidat, vaſculo nimirum, cui ineſt oleum, antè diligēter occluſo, magis quoq; ac magis ita reddetur frigidū. Multū itē frigefeceris, ſi præcalfactū in puteū ita demittas, vt aquā cōtingat: quāquā quod aquā nondū tāgit frigidū item euaſerit,* ſed nō perinde. Atq; hoc pacto præparādo frigidum reddimus oleū: cōtrà, calidū. Quo ſanè modo etiā vtimur in refrigeratis corporib', in alueū olei calidi demittētes, quib' pars quępiam obſtupuit, aut tremuli ſunt, aut cōuulſione, aut palpitatione tentātur, aut motu, ſenſúve priuātur, aut etiā ægrè ſentire poſſunt, aut eiuſmodi quippiā perpeſſos. Ergo ſiquis ex vniuerſo vſu de medicaminū facultate pronuntiet, nunquid excalfacere & refri

ſed minus.

refrigerare, tũ exiccare & humectare nos oleũ, velut Dioclis Archidamus, ſiquidẽ pugnãtias cõſiderare animaduertereq́ue neſciat, putabit. Nã cũ exiccari & fragilia effici quæ in oleo coquũtur dixit, exiccantẽ & digerẽtẽ eius facultatẽ oſtẽdit. At vbi intrò in coria ſubire, poróſq; noſtros* oblinire, ac naturales humorũ effluxus prohibere rurſum ſanè quodãmodo* cõtrariã eius facultatẽ ex hiſce demonſtrat, tũ digerẽtibus, tũ exiccãtibꝰ. Atq; in iſtis vel adhuc quę apparẽt proferens, de illis nõ rectè ratiocinatur. At vbi de mordicatiõe agitur, nõ ea omnia cõmemorat. Nã quòd oculos mordicet, ꝙ guttur exaſperet, ſiue ad tuſsim prouocet, quòd vẽtrẽ radat, atq; ſeceſſus ſanguinolẽtos efficiat: abũdè magna teſtimonia ſunt, mordacẽ illi ineſſe facultatẽ. At quòd vlcera dolore liberet, & vẽtris mordicationes aut irrigatũ, aut infuſũ oĩno ſanet*, quæq; morſu irritãtur mitiget, cũ & ipſa nõ parua ſint cõtrarię ipſius facultatis indicia: planè omiſſa ſunt. Cæterũ ſi vtriſq; propoſitis qs ratiocinari volet, duorũ alterũ eueniet: aut enim id faciet vt Empiricus [qui experiẽtię omnia tribuit,] dicétq; ſe in collatione ad aliquid cuiuſq; medicamenti facultatẽ per experiẽtiã cognoſcere, ipſiꝰ autẽ per ſe propriã ignorare naturã: aut vt ratiõalis, cõtra

al. obſtruere.

Maximè cõtrariã.

Et ex dẽtitiẽ pruriginem.

Multum hæſitabit. *Memorare.*

rias ineſſe ipſi medicamēto facultates, mordicantē & lenientē: ac deinde opinor* ingēti tenebitur anxietate cauſam dicturus cur interim altera earū agat ſenſibiliter, interim altera, reliqua aut perdita, aut nō clarè apparēte. Quarū omniū dubitationū ſolutiones, ſiquidē vt phyſica proponātur problemata, ſanè quàm difficiles ſunt: ſin vt ad vſum referātur artis, multā requirūt experientiā: epilogiſmos autē nō ita multos, ſed exactos ac definitos. Nam primū, an omne oleū oculis mordax ſit, nécne, experientiâ incunctanter definire pręſtat, haudquaquā ex tēpore in vtrāq; partē rhetorū more diſſerere: tū an omne æquè guttur exaſperet, aut ventrē ſubducat aut radat, vt nōnūquā cruētas moueat excretiones: an oleorū hoc quidē hæc faciat, illud verò nō: & aliud magis, aliud minus. Olei differētias nūc recenſeo: ne quis heterogeneas, ſiue alterius generis exiſtimet, ſicut cicini, raphanini, caryini, balanini, ac ſimiliū. Nā & horū vires medicus noſcat oportet: ſed in præſentia eas enumerare nō expedit. Satis eſt enim, mea quidē ſentētia, principio propriiſsimum & quod maximè ab omnibus hominibus vocatur oleū*, cōſideraſſe: quādo & ipſe fructus ex quo ipſum fit oleū, ſolus ex omnibus oliua nūcupetur, & arbor olea. (Græcè

vtrun

ytrũq; ἐλαία vocatur & ipſum oleũ ἔλαιον) ipſúmq; ſimpliciter primariò oleũ dicitur: at reliqua oĩa per trãslationem & abuſum.

De differentijs propriè vocati olei.

CAPVT VIII.

HVius ſanè quod propriè oleum appellitant, de quo omnis in præſenti ſermo habetur, plures dico eſſe differẽtias. Secundũ ætatem quidem, cum aut recens eſt, & velut muſtum, aut ætate vigente aut vetus. Secundum præparandi modum, cũ aut ſimplex ſolúmq; & impermiſtũ fuerit, aut cum ſale præparatum. Secundum fructus ipſius diuerſitatẽ, cũ is aut immaturus, aut maturus extiterit. Secundũ inductam arte alterationem, cùm aut quomodo ab initio præparatũ fuerit, ita ſeruatur, aut candidũ efficitur. Scriptũ verò eſt de albificatione eius & ab aliis nõ paucis, & nos quoque in ſequẽtibus de illo nonnihil trademus. Horum omnium oleorum facultates ipſe equidem experiri ſtudui: quid autem in quoq; fieri deprehẽderim, poſteà exponã. At nũc abſoluere ſtatui primùm quod erat in manibus. Perperam enim mihi videntur medicorum pleriq; tum experiri medicamenta, tum de viribus eorum ratiocinari.

Quomodo cuiuſque medicamenti facultatẽ experiri oporteat. CAP. IX.

QVippe cũ experiri ſolũ oporteat quæ impermiſta ſunt, & ab omni extranea qualitate aliena: eáq; primùm in optima corporis conſtitutione, deinde in intẽperatis, demum in morbis ſimplicibus: ſicut in libro hunc antecedente, & in tertio de Temperamentis definitum eſt. Ratiocinati verò, id quod ex accidente eſt, ſemper ab eo quod per ſe eſt, diſtinguentem.

Quòd non ſolùm in explorandis medicamentis medici allucinentur, ſed etiam in opinionibus quas habent de affectibus.

CAPVT X.

AT nõnulli medicorum nõ in iſtis modò allucinantur, verùm etiam in opinionibus quas habent de affectibus. Nam oleum quòd laſsitudinibus remedio ſit, omnes propemodum fatentur: cęterùm quis affectus ſit *laſsitudo, nõ conſentiunt. Hîc enim articulorum eſſe ait ſiccitatẽ, ex motionibus deſiccatorum: Alter & muſculorũ adiicit: Alius porrò contrà quàm hi, humiditatem multam, & tenſionem, & caliditatem: fluxione nimirũ partibus vehementer agitatis effuſa: Alius non humorũ multitudinem, ſed qualitatẽ ſolam cauſatur prouenire inquiens in motionibus immoderatis pinguedinis carníſque teneræ colliquationes quaſdam quarum pars foràs trãſpi-

De laſſitu. eiuſque cura. Gal. 3. de ſan. tuen.

ret

ret*reliquũ retineatur ĩ corpore: & hoc cũ acre mordáxq; ſit, affectionem efficere vlceroſam. Itaq; etiam ſi in hoc cõueniatur, quòd laſsitudines ſanet oleum, attamen ob ancipitem atque ambiguum corporis affectum, nihil queat certi de olei facultate colligi. Atq; id ſanè nõ tãtũ in laſsitudine vſu venit, verumetiam vbi doloris cauſa, aut mordicationis, aut phlegmones gratia bibẽdum oleũ exhibemus, aut per ſędem infundimus, aut identidem perfundimus. Siquidẽ vlceribus phlegmone affectis nõ ſolum, ſed & cũ aqua moderatè calida ipſum perfundimus, vt in laſsitudinibus cũ lauacro aquę dulcis: ſed nec quę ſit in phlegmone affectio, conſentiunt. Porrò vbi per ſedẽ ipſum ingerimus, aut bibendũ offerimus, ne tunc quidẽ cognoſcimus euidẽter, cuinã corpori ipſum applicamus, an pituitæ, an bilis, an aliorum aliquorum recrementorum pleno. Conſtat enim, non perinde hominem affecturum, vbi pituitæ viſcoſæ inteſtinum omne ſimul cum ventre plenum offendet, atq; vbi bilioſis excremẽtis refertum, aut aliis quibuſdam acribus humoribus, aut ſtercore multo, aut horum quidẽ nullo: ſed incidet in ventrem inteſtináque vndiquaq; pura: aut præterquàm quòd pura etiam exaſperata reperiat.

Pars verò &c.

Quòd

Quòd vt quis probè de olei facultate ratiocinetur, debeat etiam affectionem hominis æſtimare, & de ipſo oleo quale ſit præfinire.

CAP. XI.

ITaque negligenter admodum & ſegniter de his omnibus medicorũ pleriq; ratiocinãtur, haud indicantes nec quo pacto affecto homini oleum exhibent, nec qualenam ipſum. Ac mox tamẽ dicunt, alij mordicare & radere prorſum partes corporis internas, alij verò etiam ſi præfuerit mordicatio* & huic mederi. Nec enim parum intereſt, an iniiciatur in ventrẽ pituita ſcatentem oleum omnino expers ſalis (Græci ἄναλον vocãt) & quod re vera oleum eſt: an quod plurimum accepit ſalis, in ventrẽ purum vtrunque enim aluum* ſubducit, diuerſis tamen facultatibus. Nempe illud quod ſale vacabat, in pituitoſo ventre per lubricitatem, ſimiliter maluis, blitis, moris. Quod verò ſalem habet in puro per acrimoniam, perinde vt muria, & marina aqua. Et ſanè hoc quidem radet, alterũ nõ radet. Ergo nec abſolutè oleum quoduis interna omninò radere dixerimus, aut deiectiones moliri cruentas, neque mordicationes lenire: verùm id cui ſal eſt inditus, in puro ventre radere: cui autem non, in pituitoſo non radere.

Et hanc mitigare.

Emolliet.

Quòd

Quòd ſalſuginoſa & acria ex accidente quandoque morſui medeantur, nempe ſecum quod mordicat educentia. Dulcia verò & epicerastica contra morſum etiam aliquando ex accidente exaſperant, nimirum cùm vnà corrumpantur, & foueant aléntque cacochymiam. CAP. XII.

NOnnunquam verò mordicationes ex accidēte quod ſalſuginoſum eſt, ſanauerit, velut melicratum, ſalſugo, ſerũ lactis. Educunt enim ſecũ hæc nõnunquã ſuccũ mordicationẽ facientem, ac mordacitatis reddũtur medela, perinde vt cætera omnia quæ abluunt & abſtergunt. Sed non ſtatim vbi immiſſa ſunt hoc genus medicamenta, morſum ſedant, quin potius tunc etiã exaſperãt. Siquidẽ euacuationis, haud* miſtionis ratione ſanationẽ moliuntur. Quippe ceratũ ex roſaceo & adipe aut pinguedine infuſum, ſæpenumero* morſibus continuò ſuccurrit, idq; miſtionis ac tẽperationis ratione. Sed & oleũ ipſum ſolũ, ſed dulciſſimũ, id frequẽter præſtitit: ſicut certè etiam adeps, hirci, aut ſuccus chõdri, aut ceratum ex oleo dulci. Nos autẽ ſæpenumero quib* ex frigore interna dolore torquebãtur, ingeſto oleo calido, dolore mox ſæpe liberaui mus: ac ſi maius eſſe frigus coniiciebamus, addidimus & anethum, oleũ excalfaciẽtes: ſi verò adhuc etiã maius, rutã quoq; & bitum

* ἐπικρά- σεως.

* Δήξεις ἰάσατο.

[*Hæc deſiderãtur in alijs omnibus.*]

tumen. [Eiuſmodi igitur auxilia omnia quòd frigori medeantur, dolores mitigãt, nõ propterea quòd lædentem humorẽ attẽperent aut educãt.] At in idẽ vniuerſa cõfuſa ſunt pleriſq; medicorum, qui nec norũt dolorem ab intemperantia natũ, ab eo qui ex cacochymia oritur, diſtĩguere: nec quòd medicamentorũ quæ doloris gratia iniiciũtur, alia excalfaciendo partem refrigeratã ſanant, alia humorem mordicantẽ euacuãdo, alia miſcẽdo. Sed & ſubinde miſtæ exiſtunt affectiones ex intẽperie ſimul, & mordicatione. In quibus nos conſueuimus anethinum, aut rutæ oleũ infundere, anſerino in eo liquato adipe: is ſi non adſit, ſaltẽ gallinaceo: ſi nec is quoq;, vel aliorum aliquo: quòd ſi horum nullus ad manum fuerit, ceram miſcemus mordacitatis expertẽ (voco autem ſic eam quæ lota eſt) aut certè oleũ ipſum quod effectũ eſt cãdidũ, infundimꝰ. Nã id cerę mordacitatis experti proportionale eſt. Temeraria itaq; pronuntiatio eſt atq; indefinita, tum eorũ qui oleũ omne omni tẽpore mordicãs adſtruũt, tũ eorũ qui leniens. Nã quod ſalẽ accepit, mordax eſt: quod autẽ eo caret, & dulce eſt, quod qdẽ ex ſe eſt, lenire poteſt. Nam videri poſsit & ipſum quãdoq; pro affectibus quibꝰ applicatur, haud etiã eſſe eiuſmodi. Vnũquodq; enim

enim temperantiũ medicamentorũ(Gręci ἐπικεράννυντα, ſiue ἐπικεραστικὰ nuncupant) vbi valentius euaſit humoribus mordicãtibus,morſum eorum retundit.Verùm ſi aut valẽtioribus facultatibus,aut multis paucũ miſtũ fuerit,vnà & ipſum corrũpitur, alítque cacochymiam, ſiue ſucci malignitatẽ. Quamobrem protinus euacuandi ſunt qui ab iis quæ temperandi naturã habent, irritantur atque aſperantur : vtpote qui multa nec facilè mobili corruptione ſint repleti.

De lacte. CAP. XIII.

SIc ſanè lac frequenter ſimul atque ſumptum fuerit, aliis aceſcit, aliis in nidorẽ vertitur, prius quàm probè concoctũ corruptionem temperet.In quibus vtique primùm maxima cacochymiæ pars euacuari debet,atq; inde exhibẽdus chõdrus, & ptiſana, & lac, & alia, quæ vbi probè fuerint cocta,cõferunt ad euchymian,hoc eſt ſucci in corpore bonitatem. Non tamẽ quod ad hoc attinet, omnia exiſtimare oportet, aut deteriores, aut contrarias in ſeſe obtinere facultates, neque in ſermone ſcientem eorum quæ eueniũt partem alteram omittere:id quod fecit Archidamus in oleo. Siquidem memorabat oculos ab eo mordicari, guttur ad tuſsim excitari, & ventrem radi: Cæterùm quòd ſtomachũ ſæpe cũ valẽter

mor

Dulce bibitum. *Inunctū.* *Sedatam.* *Quātum in ſe.*

morderetur, oleū protinus*dulciſsimū ſanauit, & iniectum totius ventris mordicationes leniit: & à thapſia, vrtica, & ſcilla in cute excitatas*ſedauit eorū mentionē non fecit. Ego verò nō ambigo, neq; fidē nō habeo iis qui aiunt, rebus propemodū omnibus multas ac diuerſas ineſſe facultates: q̄n oſtenſurū me idipſum polliceor in libro ſequenti. Attamen non proinde adſtruo eam quæ in quoq; exuperat, nō poſſe cognoſci. Verùm ſi quod ex accidente eſt ab eo quod per ſeſe, diſtinxeris, omnia clarè cognoſces. Contemplator enim vtrunq; in exemplis, propoſitis videlicet exempli cauſa duobus hominibus, quibus ſimiliter os vētris mordicetur, & qui pariter aut ſuccum ptiſſanę, aut chondrū, aut panē lotū ſumpſerint: deinde alteri mordicationem*reſtinctā, alteri verò inauctam ponito: obſecro, nunquid ſuccus ptiſſanæ, aut chōdrus, aut panis*ex ſe mordax eſt, per accidens autem in altero hominum morſum nō modò non inauxit, ſed mitigauit, an quantum ex ſe quidē erat mitigauit, per accidens verò in altero irritauit? Ego ſanè ex ſua natura epiceraſticū eſſe dico ſuccum ptiſſanæ, & chondrum, & panem, & per Iouem lac quoque. cæterū in altero homine morſum auxiſſe, quòd properaſſet à corruptione ſuperari. Atq; ea vti-

que

que eſt(certò ſcio)veterum propè omnium ſententia quemadmodum & recentiorum optimi quiq; ita ſapiunt. Verùm ſiquis fuerit quem ego neſciam(nec enim quicquam eſt quod nō audeāt iuniorum medicorum quidam)qui contēdat, ex ſua natura corruptiones augere chondrum, panem, aut ptiſanam, cæterùm in quibuſdam ex accidenti nimirum mitigare: is inquam qui talia iactabit, nullam aſſertionis ſuæ demonſtrationē afferre poterit. At nos dicimus, quòd ſi ptiſana naturâ foret cacochymos malíve ſucci, haud vnquam mordicationem mitigaret. Atqui conſpicitur frequenter tum ſupernè ſumpta, tum per ſedem iniecta mitigare. Ex quo patet, per ſuam quidem naturam boni eſſe ſucci: verùm interdum vnà cum iis ſuccis qui mordicationes excitant, corrumpi, & ipſum augere ſymptoma.

Quomodo diſcernendum ſit, à cacochymis ne mordicatio ſanata ſit, an ab epiceraſticis, hoc eſt temperantibus. CAP. XIIII.

FOrtè igitur nos roget quiſpiā, an nullum vnquā cacochymorum mordicationem curauerit? Equidem id non raró factum cognoui: verùm ea dico nō temperando: verùm id quod mordicabat vnà ſecum educendo, *mordicationes ſanaſſe. Ac proinde & ſtatim, & vſq; dum euacuētur, ho-

Deeſt huiuſmodi medicamenta.

minẽ mordicare & inſuper euacuata aſperũ relinquere ſenſum in partib⁹, aliud medicamen requirentem. Quod non faciunt quę boni ſunt ſucci & dulcis (Gręci εὔχυμα & γλυκύχυμα nominant.) Etenim & protinus mitigant, & abſque vlla euacuatione, *tum ſenſum aſperum nullum inducunt, quin potius ipſa contrà ſenſuum medentur aſperitati. Itaq; chondrũ, lac, ptiſanam in eiuſmodi affectibus & edẽda præbemus, & per ſedẽ iniicimus, vbi videlicet melle, aut quopiam eiuſmodi quod infeſtabat exterſerimus: quo tẽpore opportunus eſt & adeps, & ceratum dulce, & oleũ dulce. Porrò & in præſenti, & in ſequẽti deinceps ſermone omnia me dulcia dicere exiſtimato, tum ea quæ ſalẽ nõ ſunt experta, tum ea quæ ſunt elota. Quatuor itaq; indiciis ac notis, cùm poſsis quod per ſe lenit diſtinguere ab eo quod per accidẽs, facilè cuiuſque taliũ medicamentorũ facultatẽ inuenies. *Primum quidẽ indiciũ eſt, an ſtatim mitiget, an nõ, Secũdum, an ſimul vacuet moleſtantia, an non. Tertium, an aſperitatẽ quandã in corporibus relinquat, an non. Et quartũ, an nõ ita affectis vtile & cõmodum videatur. Nã cùm nec protinus mordicationẽ ſanat, verùm maiore cũ vehementia excernitur, neque intus medẽdo remanet, & moleſtã corpori

Deeſt operantur.

Deeſt, ſunt autẽ 4 indicia hæc.

poribus aſperitatem relinquit, quàm, ſi denuò offeratur, exaſperat: argumentum eſt rodentis ac mordicantis eſſe naturæ, cæterùm ex accidēte quādoque morſus ſanare. At quod & cōtinuò mitigat, & nullam excretionē prouocat, ſed nec axaſperat dum intus manet, imò exaſperatorū medela exiſtit, ipſum quidem naturâ bonū eſt, verùm interdum à cacochymia, quæ ipſum alterat corrumpítq;, mordax efficitur. Atque hæc ita à me dicta ſunt: vt ſimul vtriuſq; medicamentorū generis & tempus, & vtēdi modum, ſimúlq; facultatis inueniendæ rationem docuerit oratio, demonſtrauerítq; & ptiſſanæ ſuccum, & chondrum, & tragū, & lac, & panem elotum, ex genere eſſe euchymorum: quin & pinguedinem, & adipem, & oleum dulce & ceram dulcem ex mitigantium eſſe natura: Fuerit autē cera dulcis quæ & naturâ eſt talis (nam quædā guſtantibus amaræ ſunt) & quæ præterquàm quòd eſt talis, in aqua bona elota eſt.

De ratione abluendi & candida faciendi medicamenta. CAP. XV.

LAuanda porrò eſt non tantúmodo cera, ſed & pix, & reſina, & oleū, & quicquid aliud eiuſmodi aquæ miſceri nō patitur. Primúmq; modicè concalfactum, mox in vas latioris ac magnum cuíq; infit aquæ

maximè expertis.

copia puriſsimæ ſimul & omnis*qualitatis expertis,infundito. Nam in ea quicquid id ſit quod abluitur, acrimoniam ſuam exuit. Deinde conterito,tundito,frangito,manibúſq; impenſè ſubigito, vt vnaquæq; videlicet abluendi medicaminis particula aquã poſsit cõtingere.Deniq; effuſa priore aqua, rurſum quod lauatur excalfaciens,in aliam aquam æquè ſynceram iniicito,rurſúmque diutiſsimè contundito, donec qualitatem ſuam in aquam deponat.Id autẽ* guſtu datur cognoſcere. Mox verò & tertiò,& quartò,& ſæpius deinceps idem faciendum,donec aqua nullam etiam ex abluto medicamento qualitatẽ recipiat. Atq; hunc in modũ omnia quæ excalfieri & fundi ſuſtinent, lauabis. At ſi qua ſint lapidoſa & dura, velut cadmia & æris ſquama, & æs vſtum, ea exactè in tenuia comminuentẽ plurimũ in aqua terere fontali puriſsimáque oportet, ſubinde priore effuſa, quoad nihil in aqua innatet, maneátq; aqua prorſum à contriti medicaminis qualitate immunis. Nã quandiu aut qualitatis eius quippiam in guſtu appareat, aut aliquid innatet,tandiu terendum atque effundendum eſt. Nam ſi hoc pacto quiduis eorũ quæ lauari poſſunt,abluas, mordacitatis expers euadet. Et ſanè oleum non tantum mordacitatem exuit,

tibi guſtanti.

ſed

ſed etiam candidius intereà efficitur. Oportet verò ipſum nõ perinde vehementer verberare vt picem, aut ceram, aut reſinam, ne videlicet adeò aquę miſceatur, vt ægrè poſteà ſeparari poſsit, ſed ita vt vbi quieſcere paulisper ſiueris, facilè poſsis innatans detrahere. Sunt & alij modi quibus oleum efficere poſsis candidum, quos ſcriptos inuenies apud eos qui pręparationũ libros cõſcripsêre, & qui de materia prodidêre, vt & apud Dioſcoridem in primo. Verùm plerique eorũ conſumentes quod in oleo aqueũ ac rufum eſt, reliquum candidum efficiũt. At hic abluendo, veluti ipſum abſtergendo ac detergendo, candidum efficit.

Quòd non colligatur oleum ex eo quòd ad tuſſim quendam ciat impetum, proinde eſſe mordax: neque enim omne quod ad tuſsiendum impetum ciet, mordax eſt: neque ſolùm quod mordax eſt, ad tuſsim, impetum mouet, ſed & quæ pinguia ſunt.

CAP. XVI.

DE medicaminum quæ lauari cãdidáque effici ſolent, diſpoſitione * aliâs dicetur: nũc ad propoſitũ reuertor. Oleum quod nõ ſit omphacinũ vocatũ, hoc eſt, crudum (id enim adſtringit) neq; eum ſale pręparatum, neque recens, ac velut etiámnum feruens, ad hæc omnia accuratè lotũ, id neque epotum, neq; infuſum mordicationem

impoſterum.

exercebit. Quod ſi guttur ad tuſsis impetũ prouocet, nõ idcirco mordax dicendũ erit. Nam quicquid mordax eſt & acre, ad tuſſim impetũ prouocat: non tamen quicquid impetum ad tuſsim prouocat, mordax eſt, & acre: hoc enim duntaxat pacto mordax eſſe oleũ conuiceris, ſi quicquid ad tuſsim impetum mouet, mordax eſſe confeſſum fuerit. Occurrit itaque denuò hic error õn leuis, ſed pernicioſus in cõcluſi cõuerſione cõmiſſus. Confeſſum enim eſt, omne mordax impetũ ad tuſsim mouere: & cõfeſſum eſt, oleũ omne ad tuſsim mouere impetũ: verùm his ſuppoſitis nõ conficitur oleũ eſſe mordax, neque ſi categoricas neq; ſi hypotheticas efficiamus propoſitiones: quòd ſcilicet ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis nihil cõcludi in ſecũda figura poſsit, neque concluſio ex neceſsitate ſit vera. Fiet autem in ſyllogiſmo categorico duæ propoſitiones iſtæ, Omne mordax ad tuſsim impetũ ciet: ſed & omne oleũ ad tuſsim impetum ciet: quibus confeſsis nihil cõcludi poterit. Hypotheticã verò propoſitionẽ, quã Chryſippus ἀξίωμα συνημμένον nuncupat, verũ accipere non licet, neq; à ſenſu, neque ex ſenſu, neque ex conſequentia rationali.* A ſenſu enim, aut per ſenſum, aut ex ſenſu, aut vtcũque nominare placebit, id genus ἀξιώματα deſum

Lege, Nõ enim aut per ſenſũ.

deſumpta ſunt: nempe, Omne mordax ad tuſsim impetũ ciet:&, Si quid mordax eſt, itidẽ & ad tuſsim impetũ ciet:&, nõ ſi omne mordax ad tuſsim ciet impetũ,protinus quicquid ad tuſsim ciet impetum, mordax erit: neq; omnino ad hoc, Si quid mordax eſt, hoc & ad tuſsim impetũ ciet, ſequitur in vniuerſum iſtud,ſi quid ad tuſsim impetũ ciet ipſum & mordax eſſe:ſed id quidẽ,ſi nõ ciat, ad tuſsim impetũ, haudquaquam mordax eſſe, id inquã verũ eſt:quippe cùm mutuò cõuertãtur. Nõ tamẽ ſi quid ad tuſſim impetũ ciet,cõtinuò & mordax eſt.ſimpliciter enim hoc cõuertitur, & nõ mutuò. Demonſtratũ autẽ in methodis logicis eſt, quæ ex mutuò veris cõuertũtur orationes, ipſas quoq; veras eſſe:at quæ ſimpliciter cõuertũtur,nõ perpetuò eſſe veras.Illas quidẽ ἀντιστρέφοντας vocãt, has verò ἀναστρέφοντας. Igitur ſi non ex neceſsitate verũ eſt, ſi quid ad tuſsim impetũ mouet, idẽ mordax eſſe, neq; ſanè oleũ proinde quòd ad tuſsim impetum moueat, mordax eſſe cõcludi poterit.Hoc enim dũtaxat pacto, nẽpe ſi in confeſſo eſſet, omne quod ad tuſsim impetum moueat,itidem mordax eſſe, verè talẽ confici concluſionem inueniretur. Si ad tuſsim impetum mouet oleum, vtique & mordax eſt:quò videlicet ad hanc ſequatur oratio.

nem, facta tali aſſumptione: Atqui ad tuſſim mouet impetum oleum: ſequitur ergo iuxta primam orationem indemonſtratã, *mordax igitur oleũ eſt. Verùm enimuerò non hoc pacto colligendũ illis fuerat, quòd *ſi quid mordax eſſet, continuò, & ad tuſſim moueret: ſed quòd ſola mordacia ad tuſsim impetum prouocant, ita enim concluderetur, quicquid ad tuſsim moueret impetum, eſſe mordax. At hoc ipſum, ſola videlicet mordacia ad tuſsim impetum ciere videri, & aliene à ſenſu dicitur (quippe cùm & pinguia mouere ad tuſsim impetũ appareant) & quod quæritur, prompte aſſumptum eſt neque ex ſenſu, neque ex demonſtratione. Præterea hominum id eſt ignorantium, quænam ſit ad tuſsim impetum mouendi affectio, quam fortaſsis ipſis exponere præſtiterit.

Deeſt conclusio.

aliàs, ſi quid tuſſ. moueret, continuò & mordax eſſet.

Quomodo & per quæ ad tuſſim impetum cieri contingat. CAP. XVII.

CONtingit autẽ ad tuſsim impetũ cieri inæqualitate quadã in gutture præter naturam proueniente: quippe cùm ſpiritus per puram leuémq; * ferri viam cõſuetus, ſi quando in eminẽtia quædã impingat, *tumultum quendam ac velut inæqualem cõcuſsionem in gutture efficit, atq; ita ad tuſſim animal prouocat: nam vt alias quoque multas

Deeſt, ſemper.

turbationẽ quandam.

multas natura hominibus ſalutis gratia ingenitas indidit paſsiones, ad eundē modū & ſternutationē, & tuſsim: Sternutationē quidem, vti ea quæ in naribus infeſta moleſtáq; ſunt, propellerēt: Tuſsim verò, vt quę in gutture. Porrò duplex ea affectio eſt, aut reſiccata exaſperatáve quę in arteria eſt mēbrana: aut inæquali in ea corpore delato, ſiue id liquidū ſit naturâ, ſiue ſolidum. Hinc ſeu panis micula, aut alteriꝰ cuiuſpiā edulij, nobis inuitis in ſpiritꝰ meatū decidat, tuſsire adigimur, ſeu ſi bibētibꝰ affatim ipſiꝰ potus quippiā eò influat, ſimiliter irritamur, atq; ad tuſsim cōpellimur. Percolatur enim perpetuò per aſperā arteriam in pulmonē ipſius potus tam exile quippiā, vt protinus ab inſtrumentis raptum perfacilè quocūq; diſtribuatur, nec tamē vſpiam aceruatim in ſpiritus ſemita cōſiſtat, neq; animal ad tuſſim irritet. At vbi vel id ipſum pluſculū, vel aliud quodpiam ſeu liquidum, ſeu ſolidum corpus in aſpera defertur arteria, iam inde tuſsire neceſſe eſt, donec à ſpiritus vehemētia quod moleſtat propulſatum eiiciatur. Proportionale quippiā huic accidit, vbi in mēbranā ipſam internā arteriæ exaſperatā ſpiritus impingit, niſi quòd hæc affectio alia à iam dicta ſit. Nunc enim ab arteriæ membrana, aufertur abraditúrq; quippiā:

intus verò adhæret aliquid in priore affectu. Porrò vtriq; cōmunis eſt ſpiritalis viæ inæqualitas. De quibus fuſius in cauſis ſympromatū diſſeruimus. Cæterùm impræſentiarū cognouiſſe ſufficit, quòd mordacia omnia gutturis exaſperatione, oleoſa verò & pinguia illitu inæqualitatē & ad tuſsim impetū efficiāt. Quicquid enim extra naturā in arteriæ incidit tunicā, tenacitérq; illi inhęret: cū organis ipſis, & qui per ea defertur ſpiritu inſolēs eſt, tū animāti quoq; moleſtum. Nec id nunc dico, quin pleraque ex oleis qualitate mordicantia ſint. Nā & quæ admiſtum habent ſalem, & prorſus recētia ſunt, ea omnino mordacia quoq; ſunt: non propria ſui eſſentia, ſed quoniam omnibus plantarū ſuccis geminum inſit excrementū (quod abundè indicauit Theophraſtus, & nos poſtea cōmonſtrabimus) alterum craſſius, ac velut terreſtrius, alterum tenuius & velut aquoſius. Sanè & oleo ambo hæc inſunt, ad concoctionem & ſecretionem tempus poſtulātia. Porrò tempore quidem alterum reſidet, alterum verò conſumitur: ac primùm quidē, quod videlicet & terreſtre eſt & craſſum, ſubſidit, amurca nuncupatū: alterum verò tenuius, ac velut aquoſius, quodammodo & ipſum compoſitum eſt, ex aërea ſcilicet eſſentia, & tenui ſeroſa.

Quo:

Quot modis aqueum & tenue excrementum ab oleo ſeparari queat. CAP. XVIII.

CAeterùm ſeroſum iſtud rufi coloris eſt à craſſo illo terreſtriq; ſubſidente ſcilicet qualitate abſterſa. At oleū ipſum tum minimè mordax, tum candidū ſua natura exiſtit:quapropter vbi tenue hoc excremētum ſeparatum fuerit, candidius etiā dulciúſq; ſeipſo efficitur. Separatur verò multis modis. Aut enim in ſole feruēte lati oris vaſculo olei pleno depoſito,conchis in altū ſublatis, ſubinde cum ſtrepitu deſuper conturbant:aut calidos vaſculis oleū continentibus cineres ſubiiciūt, ſolarem quàm fieri poſsit maximè calorem imitati (maiorem enim idcirco vitāt, quod ipſum in qualitate*alteret, promptéq; fumum excitet) aut nucleos oliuarū, aut frumentū circuncirca apponunt,aut medicamēta vaſis ipſis iniiciunt. In ſumma, quod aqueum eſt,exigūt atq; conſumunt, reliquum autem ſeruant. Itaque ſi tam dulci candidóq; accepto oleo *cuiq; ab initio ſal inditus eſt, ipſum inſuper,vt antè poſitū eſt,laues,id tibi medicamentorum omnium minimè mordax erit. Ac nos quidē perſæpe oleum eiuſmodi bibendum nonnullis exhibuimus, nóſq; ipſi experimēti gratia ſumpſimus,prorſúſq; nullā inteſtinis mordacitatē attulit, gutturíq; mini

mutet.

Legendū cui nec ab initio.

minimè ad tuſsim impetū commouit, cúmque oculis eſſet infuſum ſenſum mouit exiguū, ipſa potius nouitate ſola atque inſolentia, quàm acrimonia moleſtum. Atq; eiuſmodi ſanè oleū, ad vnguē oleū exiſtēs cuncta tum humectat, tū emollit, vbi nec ſummè (vt monuimus) frigidū, nec calidū applicetur. Porrò cui iniectus ſal eſt, nōnulla quoq; ineſt neceſſariò mordacitas. Verùm mirer ſanè ſi quis tantū indat ſalis, vt oleo ſam pinguémq; ſubſtantiam exuperet: vtque Archidamū ſcilicet referat, qui ait cutem aduri iis qui in oleo fricantur: quādoquidem & id ſæpenumerò factū vidi, cum aliorum nonnullorū gratia, tum podagræ & arthritidis: fricāt enim quidā partes affectas trito in poculo oleo ſale multo, idq; per intermiſsiones, haudquaquam in paroxyſmis, tum vt ſuperfluū omne exiccēt atque diſcutiāt, tum vt partibus infirmis bonā cōparent habitudinē ac robur. Atq; in hoc quidē ſal exuperat, in oleo verò ſuperatur: [potiúsq; eorū quę in oleo rigata ſunt, faciēda cōparatio eſt, quam quæ in eo decocta,] vtpote qui hominē feruenti nequaquā oleo decocturi ſumus, verùm tēperato vncturi. Pręſtat enim, id quod aliquoties ſuprà monuimus, ipſum rei euentū ſenſu perceptilē & exactè manifeſtū inſpicere. Neq; enim

[& oportet eū qui vngitur & fricatur, rigatis oleo potius cōparare quā eidem incoctis.

enim ſanè extrinſecus quæſitis opus exẽplis eſt in rebus nimirũ quę tam clarè cognoſci poſſunt. Quin ſi quando fortè obſcurũ ſit quod quæritur, adeò vt ex aliis ſibi fidẽ poſcat, neq; illic ſanè remotiſsima diſsimillimáq;, propinquis pręteritis, accerſẽda ſunt quærendæ facultatis teſtimonia. Sanè euidens lucéque clarius omnibus, quòd frictio ex oleo magis quàm ſicca laſsitudinem aufert, corporáq; emollit, cohibẽs occludẽsq; quicquid è nobis foràs effluere eſt natum, haudquaquam digerẽs & exiccãs. Id ipſum & Diocles ipſe cõfeſſus eſt, vt qui oblinere poros oleũ dixerit, quǽque effluũt cohibere, tũ coria emollire. Quòd ſi rerũ euidentia illi nõ ſufficiebat ac proinde extrinſecus adducere cõiecturas potius illi viſum eſt, ea quæ in oleo frigido rigãtur, memorare nõ quę in feruẽti decoquũtur afferre debebat.

Quòd perperam Archidamus inæqualem ex oleo frictionem aſſeruit.

CAP. XIX.

QVemadmodũ in talibus rerum tranſgreſſus eſt euidentiam, ita illic quoque dum ait inæqualem eſſe ex oleo frictionem, manibus videlicet lubricè labentibus. Nam contrarium omnes manifeſtò percipimus, nimirum cum quæ ex oleo fit frictio, æqualis exiſtat: inęqualis verò ſicca.

Cu

Ctuem enim in frictionibus ſiccis manus coadducunt, ac velut duplant* violentérq; ac præter naturam complicāt. Dein vbi nō amplius prior velut duplatio labētes ſequi manus poteſt: ipſa quidem recurrit, atq; ad continuum reuellitur: manus verò ſemel ac vno impetu in alteram cutis partem tranſeunt, inferiorē tranſgreſſæ duplationis partem. Ac proinde inæqualem, durā, laborioſam talem ſentimus frictionē: duram quidem, quoniā cutis violenter: & tenditur, & concutitur: eiſdem de cauſis & laborioſam porrò inæqualem, quandoquidem non in omnes cutis partes fricātes incidūt manus: verùm infernam duplationis partē perpetuò tranſiliunt: id quod fit tū ob naturales cutis aſperitates, idq; potiſsimum in* natu grandioribus tum quòd laxa eſt cùm aliis propè omnibus cutis, tum gracilibus maximè & ſenibus. Quippe ſi leuis æquabiliter tota, & tenſa exactè cutis foret: haud facilè plicari poſſet, nec inæquales in ſe manuum efficere decurſus: verū facilè reor antorſum percurrerent, à primis ad reliqua* delabentes: nimirum cùm nullam ſecum cutis partem ducerent. Atqui cùm laxa ſit & aſpera externo quopiā medicamēto indiget, quod & rugas eius impleat, & fricātibus manibꝰ lubricitatem prębeat: quas ad res oleo nihil aptius

violentérque nō firmitérque.

grandio- rib. corpo.

Deeſt promptè.

aptius inuenias. Mireriſq; profectò Archidamum, qui nec rei ſit reueritus euidentiã, nec quę eius ſit cauſa inuenerit, ſed in vtriſque pronuntiarit cõtraria: quippę cum inæqualis ſicca appareat frictio, æqualis verò quæ adminiſtratur cum oleo: his atteſtatur non minimè ratio, cauſam exponens.

Redarguit prauam medicamentorum facultates inueniendi rationem.

CAPVT XX.

VErùm de Archidamo & Diocle ſatis in præſentia. Volo enim quandoquidem ſemel aggreſſus ſum prauam facultatis inueniendę viam oſtendere, oleo pro exemplo vſus, omnem celerrimè orationem abſoluere. Igitur cùm veteres philoſophi calidum eſſe oleum aſſeuerant, non paruo (vt putant) argumento, quòd celeriter ſcilicet in flammam vertatur: contradicentes quidam, id illi accidere aiunt, quoniam tenue eſt, & aëreum: cæterùm frigiditatem eius inde adeò * monſtrari, quòd hyeme ocyſsimè concreſcat: nec enim vino ſolùm acetóque, ſed etiam aqua ipſa promptius à frigore deuinci. Ad ea verò rurſus contradicentes alij, quod aëreum quidem ſit non negant, idóque ex leuitate perſpicuò apparere dicunt: non tamen frigidum eſſe facultate fatentur: quippe cum

Deeſt perſpicuò.

cum

aër, qui & vnde fiat.

cùm aër omnis ſit naturâ calidus vti*generatio quoq; eius indicio eſt: nimirum cùm extenuata ſolutáq; calore aqua,aër efficiatur. Conſtátq; iã inde maximã eos ingredi quæſtionẽ clariſsimis philoſophis dubitatam.Siquidẽ Ariſtoteles, quíq; eum ſectantur,calidũ eſſe aërẽ exiſtimãt,at Stoici frigidũ. Porrò ad celerẽ olei cõgelationẽ, qđ viſum eſt illis qui frigidum ipſum aſſerũt: hi qui calidum cõtrà cõtendũt,nõ tam validè cõcreſcere vt aquam contrà opponũt: neq; enim congelationẽ ab eo eſſe aiunt, ſi exactè expendamus, ſed velut cõſiſtentiam & incraſſationẽ*quia videlicet craſſum eſt & viſcoſum,non quia frigidũ.Itaq; rurſum & hîc vtrinq; in ambiguũ oratio perducitur.Illis quidẽ, ex eo quòd celerius à frigore vincatur oleũ,quàm aqua:his verò ex eo quòd aqua oleo plus cõgeletur cõtraria adſtruẽtibus. Ad hoc itaq;,qđ de his addubitẽt, neq; quod aëreũ ſit omnibus cõfeſſum eſt.Etenim leuitas quidẽ, inquiũt,hui* indicium foret: at craſsities non paruã adfert cõiecturã,ipſum eſſe terreum. Porrò quidã ambo cõponentes,aëreũ ſimul & terroſum cõſtituunt.Sunt qui hos deridẽtes,id quod cum primis oleo ineſt,nempe humiditatem *adimere ipſos oratione dicãt. At hæc nõnulli ex eo quòd viſcoſũ ſit,frigidũ eſſe cõtend

eámq; fieri dicunt.

Deeſt perfectè.

tendunt,alij verò calidum,nõnulli ſiccum, poſtremò quidam etiam humidũ. Etenim niſi contractæ compactæq́; partes eius forent, & inuicẽ exactè adhærerent,viſcoſum haud fore: atqui ea omnia frigiditatis eſſe effectus. Nam fundere,extenuare, ſoluere, partes à ſe inuicem ſeparare, eam verò eſſe calidi naturam. At alij contrà,viſcoſum nihil fieri pronũciant citra calidi victoriam, veluti in ſuccorũ omnium patet decoctione,tum eorum qui ex herbis exprimuntur, tum qui ex fructibus: quippe qui cũ aquei principio ſint, ac cõſiſtentia tenui liquidáque, vbi decocti fuerint, craſsi viſcoſíque euadunt. Quin & ex particularibus vtrique exemplis contraria probabiliter adſtruunt: alij viſcum,mel, picem liquidã, reſinam, & alia id genus quæ in profeſſo & viſcoſa ſunt & calida,proponentes:alij cicutæ, pſylij atriplicis, blitíque ſuccũ memorantes, & ad hæc veluti colophonem quendam orationi pituitam proferentes:liquidò enim ipſis ea & viſcoſa eſſe & frigida videtur. Quin & ex eo quod quibus venæ ſectione ſanguis detrahitur,oleũ inſtillatũ fluidũ reddat ſanguinẽ, vtroſque contraria adſtruere videre eſt. Alij enim tanquam calore fundens, alij verò tanquã frigore lubricitatem præbens, non ſecus ac glaciem fluxibilitatem ipſum

facere aſſerūt. Atq; inde aliò verſi, de lubricorum omniū natura diſceptant, ad extremā vſq; garrulitatē oratione promouentes. Porrò horum errorē* condemnātes quidā vt ipſi aiunt, pinguitudinē proponunt, quæ proximè ad olei naturā accedit, & euidenter deprehēdi poteſt cuius ſit temperamēti: quippe quæ in nobiſmetipſis conſiſtat, nec fallere nos queat. Nā in ſanis, inquiunt, & benè curatis corporibus multa proueniat pinguitudo, quæ ne inſanus quidē frigida dixerit: talia enim fieri robuſta natura, quā omnes naturales philoſophi calidā eſſe rē confitentur. Sed his ediuerſo quidam in frigidis tēperaturis pinguitudinē prouenire aiunt: velut fœminæ indicant, quíq; ocioſam vitā tranſigunt. Iam verò & inter gentes vbi frigus quidem ſuperat, pingues: vbi verò calor, graciles fieri homines aſſerunt: proferūntq; exempla.* Gallos, Thraces, Bithynos, Ponticos, Galatas, ſicut frigidæ regionis incolas, ita quoq; in vniuerſum pingues: Arabes verò, Libyes, Aegyptios, Aethiopes, quíque terrā inhabitant calidam, graciles & aridos omnes. Nōnulli verò citra particularia exēpla, vniuerſali inter ſeſe ratione cōtendunt, partim pinguē in nobis ſuccum prouenire nō poſſe niſi probè à natura cibi conficiantur aſſerentes, partim in

al. deridētes.

Celtas quidē.

cibis

cibis quidem contineri cõfitentes, à noſtro tamen calore conſumi, velut à flãma oleũ: qui vbi infirmior eſt redditus, in corpore aceruari. Sunt qui animãtia quoq; ſermone proponant, vt quæ naturâ frigidiora ſunt pinguiora omnia reperiantur, vt vrſi, oues, ſues: quæ calidiora, itidẽ & ſicciora, gracilioráq;, & pinguitudine vacãtia, vt leones, pardales, canes. Præterea inde adeò, ꝙ madefactæ oleo apes, muſcæ, veſpæ, formicæq; intereant: alij quidẽ calidũ, alij frigidũ demonſtrare oleũ tentant, ac rurſum alij humidum, atq; alij ſiccum. Etenim cũ iam dictæ animãtes exangues ſint, ac proinde frigidæ, quidã eas celeriter refrigerari ab oleo aiunt, atque ita mori: quidam contrà dum excalfiunt, haud poſſe in cõtrariũ mutationem perferre. Quin & ꝙ immoderatè exiccãtur, alij: quippe cũ natura iam anteà exiccata ſint: immoderationis ratione offendi, alij verò quòd humectẽtur: ídq; naturæ ipſorũ cõtrarietate. Atq; quòd inſectis animãtibus cõtraria inuicẽ colligãt, mirũ fortaſſis videri nõ debet, ſed quòd ex iis quæ nobiſmetipſis accidũt, in vtráque partẽ diſſerũt, id verò admiratione dignũ eſt. Quippe alij plus, alij minus ſudare nos inquiunt, ſi quis in balneo vngatur. Nec tamẽ ij q plus aſſerunt, de facultate eius vniuerſali inter

ſeſe conueniunt, neque ij qui minus: verùm ex iis qui plus nos ſudare aſſerunt, quidam calori acceptum referunt, quidam verò viſcoſitati: priores quidē calidū ſudores prouocare natum dicentes, viſcoſum verò alteri. Quippe venandi & aceruandi eorū, quæ hactenus celeriter defluebant, proindéque ſenſum fallebant, facultatē obtinēs, manifeſtam ita ſudorū copiā efficere. Porrò qui minus ſudare volūt eos, qui aut in balneis, aut exercitiis vngūtur, alij quidem illinendi facultatem, alij verò refrigerādi vim illi attribuunt. Quinetiā ex apparentibus, alij reſiccare, alij humectare ipſum dicūt: humectare quidē quotquot plus ſudare inunctos cenſent: reſiccare verò, alij. Quinimò & quòd à frigore tueatur inunctos, alij quidem craſsitudinem viſcoſitatéq; inſtar veſtimenti ac munimēti frigus arcere, alij verò per calorem naturalem cōtacta excalfacere referunt. Porrò etiam ex eo ꝙ quæ in libris atramēto conſcripta ſunt, nihil vitiet aut deleat, cum reliqua liquida omnia deleāt: quidam ſiccam, & velut exuccam eius naturā adſtruunt. ſimiliter arenæ & cineri, quidam verò partiū craſsiorum, ac minus elaboratarū. Sic & quod aliis non commiſceatur hoc alij quidē leuitati, partiūq; tenuitati, alij verò craſsitudini viſcoſitatique adſcri

aſcribunt, cùm ſuccis ſui ſimilibus miſceatur, vt maluæ decocto. Eadem aſſerũt, & de hoc quòd terra non probè oleo irrigetur, tametſi aliis liquoribus madeſcat, vt vino, aqua, aceto. Ac nonnulli quidẽ hîc eſſentiæ cauſantur ſiccitatẽ, alij tenuitatẽ, ſunt qui craſsitudinem. Etenim qui tenuitatem pro cauſa afferunt, intactos trãſire poros terræ aiunt: at qui craſsitudinẽ, omnino ne ingredi quidem illos afferunt. Neutros verò arguere queas, cùm vtraq; de cauſa quædam ne propinquis cõmiſceãtur, prohiberi poſſint. Siquidem phyſicorum nonnullis meatuum commoderatio, miſtionis eſſe cauſa videtur. Atq; ego nunc ſanè illa, in ſumma tantum relatis ſolis ratiocinationum occaſionibus, commemoro. Quòd ſi quis ſigillatim vnumquodque extendere velit, atque hincinde in vtranque partẽ diſſerere, non vnũ ille volumen, ſed etiam complura meo iudicio explebit. Licet enim vel iam nunc proſpicere, quàm non longus ſolum orationis hic euaſurus ſit error (nec enim tolerarit poſſet) verùm quòd ſummã etiã interim attinget phyſiologiã, ſic vt diiudicari nonnunquam nequiret. Porrò ſi cui conſtaret omnino inutilẽ eſſe medicis, lõgè etiã magis eam rationum viam arbitror effugeret. Non enim abſolutè in calidum, frigidum,

humidum,ſiccúmve vnumquodq; medicamentorũ ſit, inquirimus:neq; an formicas, apes, veſpas, aut aliud animaliũ humectare valeat aut reſiccare,calfacere,aut frigeface re,ſed quomodo ad corpus ſe habeat huma num. Cũ liceat igitur in hominibus experi mentũ capere, non rectè ad alia vertuntur.

Quæ ſit rectè experiundæ olei facultatis ratio.

CAP. XXI.

AT recta experiũdi ratio, in primis quidem ea eſt,quę in corporibus habetur temperatis, deinde ea quæ in intemperatis mox,vt ſæpenumero anteà monuimus,quę in calidis, frigidis, humidis, ac ſiccis morbis.Vbi animũ aduertere iuſsimus,vt quod per ſeſe quid ageret,ab eo quod ex accidẽti, diſtingueretur.Id quod futurũ eſt,primùm quidẽ ſi quàm fieri põt* ſimplicibus affectibus admoueas:deinde ſi an protinus ab initio quod ſenſu poſsit percipi, ſuã vim exerat,cõſideres,an poſt tẽporis aliquantũ,aut deniq; vbi ablatũ fuerit,velut aqua frigida quæ caloris efficit repercuſſum:ad hæc alienæ qualitatis miſturæ expers vt ſit, danda quàm maximè opera eſt. Quomodo ergo oleũ quis tale efficiat, ſupra poſitũ eſt,verũ quomodo ſimplici morbo applicari queat, nũc dicetur:id modò prius cõmemorantes, quòd in morborũ differẽtiis oſtenſum eſt, corpo

Vult enĩ hîc vt & 3.temp.in ſimpl.primum affect. periculũ fieri.

corpora quædã ad calidius verſa videri citra aut malũ ſuccum aut pectoris viſceriſve inflammationem, velut in ingentibus exuſtionibus euenire aſſolet: Quædam verò ad frigidius, vt in vocatis iam paſsim cõſueto nomine perfrictionibus (ψυγμοὺς Græci vocãt.) In talibus vtiq; affectionibus ſi oleum adhibeas, manifeſtò comperies, refrigerare nos an calfacere ſit natũ. Sed illud tamẽ cõſtet, vt omni prorſum aliena vacet qualitate vehemẽti. Id enim perpetuò in omni medicamẽto memoria tenere oportet. Atque hæc quidẽ ſumma eſt rationis. At opus ipſum quod perficitur, experiẽtia cõmõſtrat. Nam qui ardore tenentur, tantũ abeſt, vt à calore liberẽtur, vt etiã magis exæſtuent, & procedẽte tẽpore calidiores euadãt. At algẽtibus, ex olei inunctione perſpicua nulla aut noxa, aut vtilitas affertur. Ex quo liq̃t, ꝙ etſi nos calfacere ſit natũ, nõ tamẽ admodum id poſſe nec euidẽter, ſicuti reſina, pix, bitumẽ. Inaudiẽda eſt nũc pix nõ ſicca, itidem nec reſina, nec bitumẽ ſiccũ. nec enim ipſis inungi quis poſsit, neq; itẽ, quæ ſol liquarit: quippe huiuſmodi nec ſimplicia, nec ſpõte nata fuerint medicamẽta: verùm reſina, quæ Græcè αὐτόρρυτος, à ſpontaneo fluxu dicitur, [quã in Laconia & Cilicia optimã prouenire nouimus], aut terebinthina,

[*Non habentur in Græc. cod.*

aut lentiſcina, quæ liquida etiámnũ ac recẽs ſit, aut ex pinea, quæ in fictilibus ſupernè olei ritu innatat: pix autem liquida, aut potius quod oleoſum in ea ſupernè fluitat, quod vtiq; πισσανθον, hoc eſt, picis florẽ nũcupant, eſt enim reuera tanquam picis flos: ſic bitumẽ adhuc liquidũ, quod ex Medæa importatur: omnia enim hæc pinguia ſunt, plurimúmq; oleoſæ naturæ poſsident, *veluti myrrha, ſtacte, & picinum, iuniperinũ, cedrinum, laurinúmq; oleum, & alia eiuſmodi clariſsimè refrigeratos recalfaciunt, exæſtuantes verò ſummè excruciant. Atq; hæc quidem vtriſque excalfacere, cõfeſſum eſt: at oleum neutris admodum, neq; refrigeratos ſcilicet excalfacere, nec excalfactos offendere: non tamẽ obſcurè iis qui ex ardore febricitant, faſtidij cuiuſdam cauſa eſt, calorémq; augere apparet: quẽadmodũ in exquiſitis eryſipelatis, quippe quæ bilioſæ ſunt fluxiones: manifeſtò enim in his calorem adauget, etiã ſi applicetur, vel frigidiſsimum. Etenim in ardoribus ſi ſalis ſit expers, & alioqui etiam candidum, nonnullum ſanè ſolatiũ, ſi modò frigidum perfundatur, affert: In eryſipelatis autem, quantúuis ſit frigidũ, nihil iuuerit: cæterùm lædere omnes, quæ ex pura bile ſunt fluxiones, vel maximè eſt natum. at quæ ex ſanguine conſt

al. Nicomedæa.

Add. ac euidenter ſanè calfac.

conſtant illi permiſto,has quidẽ minus, nõ tamen vulgariter. Porrò iſtis etiam minus, ſed tamen perſpicuò affligit inflãmationes etiámnũ feruẽtes. Ex quibus omnibus cõiecturam ducenti mihi, viſum eſt tandẽ calorem, partẽ eis quibus applicatur accendere. Apparet enim corporibus mediocriter calidis admotũ moderatè illa excalfacere: quæ verò validè,validũ accendere calorem.

Quòd oleum ex eorum ſit numero,quæ ex æquo non recalfaciunt.

CAP. XXII.

DIctum eſt igitur in tertio de Temperamentis, venítq; nunc iterum dicendum,quòd vnumquodq; medicamentorũ, quæ corpori applicantur, quæ quidem calida eſſe facultatibus diximus, caloris ſui principium à nobis accipiens, partim ſimiliter non recalfacit, partim valẽtius. Atque ex iis quæ nos æqualiter recalfaciunt, oleũ mihi eſſe viſum eſt, particulares eius vires inſpicienti. cõperi enim perpetuò ipſum calorem efficere tepidũ in iis corporibus quæ mediocriter eſſent calida, feruẽtem in feruentibus: proindéq; mihi eſt viſum neque cõuulſiones, neque tremores, neq; ſenſum tum difficilem,tum deperditũ,magnopere aut iuuare, aut lædere. Quippe iuuare nequibat, cũ valenter excalfacere non poſſet,

nec lædere item valebat, cum omnino non refrigeraret. At vbi adſcititiũ cõparaſſet calorem vehemẽtem, multũ prodeſſe: nempe vbi in alueolos olei calidi, in quo radices quædam aut herbæ excalfaciendi facultate pollẽtes incoctæ erãt, ita affectos demiſiſſemus, vnde meritò velut materia quædã cæterorũ fuerit medicaminum. Nam ſi frigida illi cõmiſceas, frigidum efficietur quod miſtum erit: ſin calida, calidũ (quippe quod ex media temperie eſt, vtriſq; ſummis inſeruit) vtpote quod ſi calido commiſceatur, id quod ex ambobus miſtũ erit, frigidũ efficere non valeat, nempe cũ ipſum nõ ſit frigidum, neq; ſi frigido, calidum: quippe cum ipſum nõ ſit calidum. Itaque nõ immeritò alij calfacere ipſum aiunt, alij verò negant. Calfacere enim videatur, cũ ad parem calfaciẽti corpori calorem peruenit: hac enim ratione recalfacere rurſum poteſt. Quòd verò quã acceperat augere caliditatem non poteſt, haudquaquam calfacere videtur. quippe cum non quam accepit, ſeruare, ſed augere, calfacientis ſit opus.

Quænam ſint principia tantæ de medicamentorum facultatibus ambiguitatis.

CAP. XXIII.

EIuſmodi porrò ambiguitatum tria ſunt principia. Quòd non diſtinxerint

genera

generа eorũ, quæ nos excalfacere dicũtur, & quòd homonymiis, ſiue æquiuocationibus vtãtur cõfuſe, & quòd nihil relinquant medium. Itaque calfacere nos dicuntur, & quæ energia ſiue actu ſunt calida, vt ignis ipſe & quæ poteſtate. Tum quæ poteſtate ſunt calida, partim alimenta ſunt, partim medicamẽta, partim tegumẽta. Porrò calidum quoq; ipſum & quod actu* eſt, ita nominare cõſueuimus, & quod poteſtate, velut ſubinde antè monuimus. Sed & calidũ actu eſt, & quod ſimpliciter eſt calidum, vt ignis: & quod per exuperãtiã, vt animal: & quod ad ſui generis ſymmetrũ cõparatur, & quod ad quiduis obuiũ. At quod poteſtate dicitur, primũ quidẽ diſtinguitur contra id quod eſt ex accidẽti: deinde totidẽ habet ſignificationũ differẽtias, quot actu calidũ. Etenim cũ ſit velut apta quædam materia ei quod eſt actu calidum, partim ad ea quæ abſolutè calida nuncupantur, partim ad ea quæ per excellentiã quãdam, tum ad quiddam ſui generis, aut ſpeciei denique, & ad obuium quiduis collatum, propria vtique fuerit materia. Quocirca cùm ea conſideremus, quæ referuntur ad hominem, vt alia prorſum omittãtur, æquum exiſtimamus. In iſtis ergo omnibus peccare ſolent, qui de medicaminum viribus conſiderant: &

Deeſt tale.

præterea

præthereà quòd mediocritates tum in naturalibus noſtris temperaturis (vt in * opere De temperaturis oſtendimus) tum in medicamentis expendendis prætereant. Siquidē tanquā neceſſariò id cuius perpenditur facultas, medicamentū aut calidū, aut frigidū, aut humidū, aut ſiccum eſſe debeat, ita verba ipſi faciunt, ac ſi nō fieri poſſet, vt in calfacientium nos ac refrigerantiū medio quidam conſiſtat, atque aliud rurſus inter exiccantia & humectantia. Adeò inuenire eſt quoſdam ſtupidos, vt ne vbi audierint quidem veritatem, aſſequi poſsint. Itaque quoſdam etiam noui, qui contrà contendere adſtrueréque conarētur, nihil temperamento eſſe medium.

Commentarijs.

Quòd compluribus nos modis calfacere oleum appareat: nempe vt alimentum, vt medicamētum, vt tegumentum: & quòd excalfacientium nos ac refrigerantium medium quodammodo obtineat.

CAP. XXIIII.

VErùm hos in libris De temperamentis iuſtis cōfutauimus rationibus, nihilo ſecius idē in ſequentibus facturi. Huic autem libro finē iam imponere ſtudens, ad oleum reuertor. Accidit enim illi vt fortaſſis tanquā alimentum nos excalfaciat, vbi ſcilicet intrò in corpus aſſumitur: probatis enim quibuſdā tum medicis, tum philoſophis

phis, ſicut ex cibis, ita ex oleo corpori fieri appoſitionem viſum eſt. Accidit verò illi vt tanquam medicamẽ medium ſit nos calfacientium & refrigerantium, tum etiã velut tegmen nos excalfacit: naturæq́ue eius vel maximè propria eſſe imago videtur eiuſmodi. Nam quemadmodũ veſtimẽta à nobis ipſis excalfacta, rurſum nos recalfacere cõſueuerunt, ita & oleũ. Sed quemadmodũ illa excalfaciẽte corpore calidiora non euadunt, ita quoq; nec oleum. Rectè autẽ perpendas rem totã, nõ ad præſens modò, ſed & ad futura omnia vtilem, ſi aëris nos ambiẽtis memineris: qui interim eo qui in nobis eſt calore vſqueadeò redditur frigidior, vt munimẽtis quibuſdã aduerſus eũ tegminibúſq;, ſit opus: interdum verò vſqueadeò rurſum calidior euadit, vt ferre nequeas: fugiáſque ſub tectum aliquod vel vmbrã: eſt autem etiam quãdo tanta eſt moderatione præditus, vt neq; tepefacientia, neq; refrigerantia expoſcas, ſed citra omnem moleſtiã ſenſúmq; in eo verſeris. Tertiã hãc temperiẽ quã modò dicebã, ſymmetrã moderatámque, atq; aliarũ mediam eſſe ſtatuo: ac corpus noſtrum neq; excalfacere, neque refrigerare: cũ aliarũ duarũ altera nos excalfaciat, altera verò refrigeret. Similémq; eſſe dico mediæ & tẽperatæ aëris nos am-

bient

biẽtis temperaturæ, tum qui à veſtimentis, tũ qui ab oleo prouenit, calorẽ. Porrò ſi ne ſic quidẽ etiã clarum euaſit quod indicare volo: at illo ſaltẽ modo apertius opinor intelligẽs. Duos mihi animo intelligito homines corpore ſimiliter temperatos, mutuò ſeſe cõtingentes vel pectore & ventre ſolo, vel manib. & crurib. Quòd ſi eãdẽ duobus iſtis hominib. nactus ſit temperiem aër illos ambiens, vt in tribus iis corporibus par inſit calor, nullus ab altero tũc excalfieri dici queat. Nã quæ ſimilia vndiquaque corpora ſunt, à ſe mutuò nullã accipiũt mutationẽ. At ſi frigidus ſit ambiẽs, mutuò ſe calfacere ij homines dicẽtur, tametſi haudquaquã excalfaciãt, ſed frigus modo arceãt. Vulgò itaque aſſueti abuti vocibus, id quod frigus arcet, excalfacere aiũt, haud ſanè rectè. Atqui permittẽdũ ipſis eſt, vt prout velint appellent, cæterùm per calfaciẽdi verbum in vtraq; dictione idẽ ſignificari, id verò neutiquam cõcedendum: haud enim idem eſt, an ex ſe quid cuipiam calorem præbeat, an frigus prohibeat. Quibus ſic ſe habẽtibus, quæcunq; foris nobis iniecta eandem corpori caliditatem obtinent, ſiue à ſeſe ipſis, ſiue ab aliis, ſiue à nobiſmetipſis eam nacta fuerint, exacta loquẽdi ratione neq; calfacere nos, neque refrigerare dicẽdum. At ſi

cui

cui abuti libeat, non repugnandũ: modò in dictione ſignificationum differentiã cõmemoret. Siquidẽ alio quodammodo calfacere nos dicitur aẽr calidior, atque alio modo qui ſit moderatus. Reſpondet autẽ proportione aêri calidiori, pyrethrũ, napy, piper: moderato autem, pinguitudo, & oleũ: actu enim aêres ſunt calidi: potẽtia verò medicinæ. Aêra enim calidũ haud ipſi efficimus, ſed quoniã in eo verſando talẽ ipſum experimur, ita nuncupamus. At medicamẽta, ſicuti in tertio De temperamẽtis demõſtratũ eſt, principiũ ad excalfaciendum tranſmutationis à nobis accipientia, partim æquè nos recalfacere ſunt nata, partim plus, partim minus. Ex genere autẽ eorũ quæ æquè nos recalfaciũt, oleum eſt: Cui eidem quoque à viſcoſitate, ac quòd difficulter itẽ defluat, tũ quòd meatus infarciat, obſtruátque, duplici ratione vt* excalfacere videatur euenit: tum inde adeò quòd inſtar veſtimenti aut munimenti illinatur: tum quòd meatus infarciat, prohibeátq; forás effluere magnã vaporoſi intus caloris partẽ. Eadẽ ratione nec vt reſiccẽtur corpora noſtra permittit, niſi ſanè applicetur calidum, ídque pluſculo tempore. Has itaq; vires eius cum homines omnes experientiâ cõpertas habeant, quos largius ſudare volunt, ſiue à bal

al. vt augere videatur caliditatem.

à balneo, ſiue balnei expertes : iis nō protinus ab initio oleum admouēt: verùm in iis qui morbo laborarunt, vbi ſudare inceperint, tum excalfactum * perfundunt. In iis verò qui etiámnum laborant, vbi abundè iam ſatis ſudarint. Porrò in ſanis, ſi quidem ex longo itinere, aut exercitatione, alióve quouis pacto corpus ipſis * exhauſtū eſt, eis inungi & ante ſudorem permittunt: verùm quibus cruditas eſt, aut corpus habent plenum, quod πληθωρικὸν vocant, his neque in balneo inungi concedunt.

al. circum liniunt.

exiccatū. ἐξηραμμένοι.

Quòd medium ſit oleum inter humectantia nos, & exiccantia.

CAP. XXV.

ATque hîc quoq; mihi videtur oleum eſſe mediū inter humectantia nos & reſiccantia, velut inter excalfacientia & refrigerantia mediū conſiſtere ſuprà demonſtrauimus: humectat enim aqua, exiccat verò tum laurinū, tum cedrinum oleum. At quod ſimpliciter ſic admouetur, citra vllam videlicet ex arte cōciliatam à nobis aut caliditatem, aut frigiditatem (huius enim in omnibus ſemper meminiſſe oportet) talem ſeruat noſtram temperiem, qualem ſcilicet accepit : quàm fieri poſsit maximè vaporoſas omnes corporis expirationes prohibēs. Porrò ſi pluſculū membra frices oleo, calo-

rem

rem ex frictione adſcititiũ cõparabis. Atq; hac interim ratione laſſos nõ parum iuuabis, partim quòd in minutos corporis meatus pingue ingrediatur, & quæ indurata ſunt emolliat: partim quòd humiditatem acrẽ ac ſubtilem, quæ in laſsitudine ex colliquatione proueniẽs ſub cute latebat*, per halitum digerat. Conſpiciũtur enim exercentibus, tum foras effluere ſudores. tũ intus in ventrẽ non pauca defluere excremẽta, quæ velut liquamina ſunt. Ex hiſce autẽ colligendum eſt complura toto in corpore eiuſmodi relinqui, quæ euacuationẽ depoſcant. Quippe duplex in laſsitudinibus affectio naſcitur, ſicut alibi oſtendimus. Nam ſimilares quidem animãtis partes reſiccantur, humectantur verò vacua ſpatiola, non vtili & naturali humore (nã ſic foret plethora, ſiue repletio) ſed tenui & acri mordacíque: proindéq; remediis indigent duplicibus, tum iis quæ ſiccitatẽ corporis irrigẽt, tum iis quæ humorẽ acrem euacuent. Itaq; ad hæc ambo aptiſsima ſunt dulciũ aquarum lauacra, nimirum quæ humiditate ſua inſtrumẽtorum corrigant ſiccitatem, & caliditatem tenuem atque acrem humorem *eliciant. At ſi corporibus inhærere poſſet aqua, nec facilè deflueret, ipſa quidem per ſe ſufficeret. Atqui cùm ea quæ foris circũ-

Add. calore.

Libr. 4. de ſani. tuen.

digerãt.

funditur,facile defluat,& quæ in poros ingreſſa corporis nullã habens anſam prõptè effluat, in hoc ſanè ipſum vtiliter miſcetur oleum,maximéque iuuat, ſi ex vtroq; quis diutius fricetur,id quod veteres Græci κυτλοῦσθαι nominabant: cui oppoſitũ impoſuerunt vocabulũ ξηραλοιφεῖν, quod eſt ſicca vti frictione. Eſt ſanè & hoc quoq; quodãmodo laſsitudinem ſanare potens, ſed multũ relinquitur ab eo quod χυτλοῦσθαι nũcupãt. Nam vt reliqua taceam, vbi cũ oleo aqua contunditur teritúrq;, haud facilè ſolubili miſtione coit, vt quibus ita corporibus inungatur oleũ, neceſſe ſit & pluſculũ inhærere aquã. Quare hîc item velut materia eſt quædã oleũ, humectantium exiccãtiũmq;, ſicut antè oſtenſum eſt,excalfacientium & refrigerantium. Quippe quod ſi exiccanti cõmiſceas,totũ effeceris exiccans:ſin humectanti,& ipſum humectans reddideris. Sæpéq; quod ex ambobus conſtat, maiorem adipiſcitur humectãdi facultatẽ, quàm id quod primariò eſt humectãs:quod in aqua accidit.Nã ea primariò madefacit. Verùm cùm haud ita diu inhæreat,nec actionẽ obtineat diutinã, leuiter vtiq; prodeſt. Cùm ergo illic velut vinculum fiat oleũ, cogátq; plurimũ quibus auxilio eius opus eſt inhærere,lõgè omniũ optimum redditur remedium

dium exiccatis ſqualidiſque coporibus. Sed ſi exiccans oleo medicamen cõmiſceas, puta chalcitin, aut pyrethrũ, aut gallã, aut ſtruthion, ſiccãs erit quod ex vtroq; cõmiſtum fuerit. Itaq; cũ omnibus quæ ſibi cõmiſcentur, ſubſeruiat*, recta ratione velut omniũ existit materia: tametſi vtique neceſſariò propriam eorum actionem retundit quidẽ ac minuit, non tamen vtilitatem: imò eſt vbi eam quoque adaugeat. Haud eſt enim idem (quod fortè quis autumet) actionem augere cuiuſpiã, & vtilitatem: quippe cùm actio ſecũdũ propriã cuiuſq; facultatẽ, vtilitas verò nonnunquam ex accidenti agat. diſſeremus autẽ poſtea vberius de vtilitate quæ per accidẽs euenit, & nũc quoq; hactenus de ea dicetur, quatenus in præſenti eſt commodum. Quippe cõtuſa cũ oleo aqua, quod hydrelæum vocant, magis auxilio eſt laſsitudinibus, quàm ſi eſſet ſola, non quidem quòd ſuæ vires intendantur, ſed quòd quibus opus eſt diutius inhæreat.

Deeſt oleum.

Quòd materiæ rationem obtinet, in miſtis mediam tenere temperiem debere: alioquin enim futurum, vt miſtorum ſibi aduerſetur actioni.

CAPVT XXVI.

QVòd autem niſi mediam habeat temperiẽ id, quod ea quæ primariò quibus opus eſt auxiliantur, velut deuinciat,

ſæpenumero ipſorum repugnabit actionibus, *al. rerum.* ex ipſa*medicaminum natura generatim addiſcere liceat, ſpeciatim autẽ ex medicamentorũ hiſtoria;generatim quidem, quoniam id quod miſcetur, ſi in cõtrariũ retrahat,admiſti ſibi facultatẽ medicamẽti vincere interim poterit, & in alteram planè ſpeciẽ quod ex ambobus miſcetur trãſferre.Siquidem quod materiæ rationem in miſtura prȩſtabit,nullã inſignem neq; ſpeciẽ,neq; facultatẽ exerat oportet. In particularibus verò experiũdis hoc maximè pacto addiſces,nõ debere id quod materiæ rationem obtinebit neq; excalfacere,neq; frigefacere,neq; humectare, neq; reſiccare,ſi primum quidem in memoriã reuoces, quæ ſuprà de reſina,& pice liquida, myrrha,bitumine, tũ cedrino, & laurino, cæteriſque quȩ excalfaciũt, commemorauimus. Hæc enim omnia in aqua trita ad modum olei, calfaciũt magis quàm refrigerãt, deſiccant plus quàm humectãt: quãobrẽ laſsitudinis ſenſus nõ admodũ ſoluere valẽt:haud enim eandẽ cũ aqua vim obtinẽt,quò ſcilicet auxilio magis ſint quàm aduerſentur ; neque mediã inter extrema naturã ſortita ſunt,vt videlicet tanquã materia quædã inſeruiant primariò agenti: deſiccant enim & excalfaciunt potius:non humectant ac refrigerãt, velut

velut aqua. Si verò excalfacientium admodum reſiccantiúmq; cuipiam aquam cõmiſceas, non modò nihil eorum quæ agere nata eſt, fieri videbis, ſed prorſum obſcuratã, tanquã omninò admiſta non eſſet. Siquidem chalcitis, ſandarachæ, miſy, cæteráq; quæ nos vehementer tum excalfaciunt, tũ reſiccant, validas etiamnum ſuas vires etiã aquæ permiſta obtinent. Omninò ergo cõſtat, mediam obtinere temperaturam debere, quod vtriſque extremis tanquam materia inſeruiet: quem in ordinem oleum ſi ſtatuas, nihil vtiq; peccaueris, quippe cùm omnia ſingillatim opera tibi conſentiãt. Et accuſabis prolixitatis nõ nos vtiq;, ſed qui recta via præterita prauam prolixámq; ſectantur: quorum ſanè cauſa hũc nos ſermonem extendere ſumus coacti. Ipſa enim veritas celerrimam inuentionem obtinet, vt quæ ab euidenter apparentibus exoriatur. Haudquaquam tamen eouſque orationem prolongaui, quouſque licuerat omnia quæ prauè ab ipſis prodita erant ſcripturũ, cauſáſq; errorum edocturũ pollicito. Sanè cauſas dixiſſe neceſſe fortaſsis fuerit: nẽpe quò qui ex ipſis proueniunt paralogiſmos in tota particularium medicamentorũ iudicãdi ratione cauere poſsis, verámque doctrinã cum maiori ſciẽtia percipere. Creſcit enim

nobis de rebus fides, vbi non ſolùm ipſam veritatem cognorimus, ſed etiam paralogiſmorum omnium cauſas edidicerimus. quod ſanè in ſequentibus efficiemus.

De roſaceo. CAPVT XXVII.

Add. pauca.

NVnc autem vbi de roſaceo ad ea quæ ab initio ſunt dicta* adiecerimus, orationem hoc in loco ſiſtemus. Igitur dictum eſt, quòd neque odoribus, neq; coloribus, neque alij omnino accidentium animum adhibere in expendendis facultatibus rationabile ſit, ſed iis quæ perſpicuò apparẽt tum in ſanis corporibus, tum in ægris. Oſtenſum etiam eſt, oleum vbi ſalis expers purúmque ad vnguem fuerit, ex media eſſe materia. Conficiendum itaque roſaceum, quod exactum ſimul ac ſimplex, réque vera roſaceum erit, ex hoc videlicet oleo, dandáque opera, ne quid in ſe medicaminoſius contineat, vti apparare ſolent vnguentarij, quò videlicet tũ magis duret, tũ odoratius euadat, oleum videlicet prius quàm roſas iniiciant: odoramentis præcondientes. Ac præſtiterit fortaſsis, ipſis etiam nominibus ea diſtinguere: quod veteres feciſſe conſtat. Oleum etenim roſaceum nominare adſolent, quod abſque odoramentis præparatum eſt: cui autem & horum aliquid inditum fuerit, non id etiam oleũ, ſed vnguentum

tum

tum cognominauit. Itaque cùm oleum velut materia quædam ſit excalfaciẽtium refrigerantiúmque medicaminum, ex media videlicet temperatura, conſtétque ex oleo, &*roſis roſaceum, eſt vtique & ipſum talis temperaturæ, qualis eſt roſarum ſuccus. Sanè verò facillimum fuerit, non modò roſarum ſucci per ſe, ſed oleo quoq; roſaceo cõfecto, in ſanis pariter atque ægrotis (vt iam frequenter monuimus) virium eius periculum facere. Experieris ergo eos qui aduſtione tentantur, ab eo refrigerari, protinúſq; vtilitatem aliquã percipere: qui verò refrigerati ſunt, omnes*lædi, vti facilè ex vtroque intelligas vires eius refrigerare magis quàm excalfacere. Non tamen valida à roſaceo apparebit refrigeratio, ſed quæ proxima videatur temperiei mediæ. Voco autem id genus medicamenta, lucidioris doctrinæ gratia, ex prima natura ordinéq; refrigerantium, ſicut rurſum quæ paululum à media temperie ad calidiorem declinarunt, ex primo receſſu & ordine excalfacientium. Atque hæc quidem in præſentiarum de roſaceo nouiſſe oportet. Neceſſe enim erit & in ſequenti libro ipſius medicamenti meminiſſe, & quæ reliqua ſunt, dictis adiicere.

roſarum ſucco.

Add. euidenter.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus.*

LIBER III.

CAPVT I.

QVOD equidē nihil, niſi quod vtile curandis morbis foret, hoc tractatu deſcribere decreuerim, primò potiſsimúmque deos huius rei teſtes habeo: deinde & amicos meos, qui me [tū vt hoc opus aggrederer, tum] vt quæ ab aliis perperā de medicamentorū ſimpliciū facultatibus ſunt prodita, quoad liceat cōmemorarē aſsiduè hortari nō deſtiterunt. At ſi quis erit qui orationis nimia grauetur prolixitate, non id mihi iure imputauerit, ſed iis medicis* quib' pro veris probabilia potius ſcribere ſtudiū fuit. Nam & ego nunc quidem etiā magnopere vereor, ne quia nimis paucis illos cōfutauimus, ſophiſmata quædam conuerſantes cum illis adoleſcentulos à recta opinione deiiciant: quandoquidem ſi in dialecticis methodis exercitati, aut captionum ſoluendarum periti ad libros legendos accederent, tum ſanè & ab iis qui

** qui probabilia quidē, nō tamen vera ſcripſerūt.*

falſis

falſis demonſtrationibus vtuntur, magis ſibi cauerent, & nos qui veritatem cōpendio tradimus, rectius intelligerēt. Quoniā verò vel ipſorum medicorum pleriq; nequaquā in iſtis ſunt exercitati, tum inter illos quoque nonnulli reperiuntur ingenio naturâ tardiuſculo: ij niſi noſtris ſuppetiis, qui ſophiſmata arguimus, iuuētur, nō ægrè perſuaſi in ſophiſtarum ſententiam perducentur. Itaq; quod ad iſtos attinet, deeſſe huic etiā operi quippiā videatur. Verùm enimuerò quando ad omnes mihi orationem accommodare non licet, cùm tanta ſit eorum qui hæc legēt, nō modò naturarū, ſed etiam ætatis & habituum diuerſitas: quod vtique viſum eſt fore maximæ parti vtiliſſimū orationis genus, id ſuperioribus duobus commētariis ſecuti ſumus. In quorum priore quidem de aquę acetíque viribus cōtemplati ſumus. In ſecundo maximam partem de oleo peregimus, pauculis poſteà de roſaceo adiectis. At in hoc tertio libro eiuſmodi vtemur oratione, qualem ab initio protinus habere inſtitueramus, ídque definitis primum vocis cuiuſque ſignificatis. Deinde tractatus huius totius velut elemēta tradituri, mox velut ad ſyllabas accedemus, ex quibus operis finis, ad quem contendimus, promptè ſequetur.

Quot modis dicatur calidum, humidum, frigidum, ſiccum. CAPVT II.

diſcriminatio ſeu diuiſio.

CAeterum vocum*definitio nihil accuratius edocebit, quàm quæ in tertio de Temperamentis, ſimúlque in primo commentariorũ iſtorum ſunt prodita: repetam tamẽ eam nihilo ſecius & in pręſentiarum. Corporum vnumquodque aut calidũ, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum & dicitur, & apparet, interim quidẽ ex ſua natura, interim autem aduentitia qualitate adſumpta. Conſueuimus autem quod ex ſua natura eſt, primario, & ſecundum ſe, & per ſe potẽtiâ tale & eſſe & videri dicere: quòd verò adſcititiam acquiſierit qualitatem, ex accidenti quopiam eſſe videriq; eiuſmodi. Porrò eorum quæ propria ſua natura aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, dicuntur: quædam actu ſeu energia talia exiſtunt, alia potentiâ: differente quidem hoc potentiæ modo quem nunc dicebamus, ab eo quem paulò antè diximus. Illic enim ex aduerſo diuidebatur ei quod ex accidenti dicitur: hîc verò ei quod actu. Sed & eorũ quę actu dicuntur, aliud quidẽ abſolutè eſt calidum, frigidũ, ſiccũ, aut humidũ, velut elemẽta: aliud exceſſu, vt homo, equus, bos, canis, & vniuerſa animalia: aliud ad ſymmetrũ ſeu generis ſui, ſeu ſpeciei, vt verbi cauſa

leo

leo cũ homine cõparatus, homo autẽ ætate florens cum puero: aliud ad quiduis obuiũ, vt Dion ad Theonem. Quin & corporum quæ potẽtia talia, aut talia dicuntur, vnum quodq; vt ad id quod eſt actu relatum dici neceſſariò monuimus. Id quidẽ quod facilè accẽditur, ad id quod actu eſt abſolutè calidũ: hoc verò quod alia calfacit, ad id quod per exuperantiã: ſic quod hominẽ calfacit, eſſe vt ad hominẽ potentiâ calidum: quod verò bouẽ, aut equũ: vt ad bouem & equũ ſimiliter hoc huic, verbi cauſâ, homini: illud verò illi calidũ, frigidum, ſiccum aut humidum eſt, illius vnius naturæ comparatum.

Ad quid, & quæ nominum diſtinxiſſe ſignificata conduxerit. CAPVT III.

EX hac nominũ diſcretione, ad aſſequẽdam iudicij ipſorum cognitionem nõ parum ſumus adiuti. Siquidẽ ſi ad hominẽ quid dicatur calidum, frigidum, humidũ, ſiccum, à cæteris omnibus *recedendũ, & in ipſo duntaxat homine periculum ſumendum explorandúmq; cenſuimus: Si verò quid ad equum, bouẽ, ceruum, aut aliorũ animalium quoduis, in ipſo rurſum ſolo periculum faciendum erit. In his verò & illos quoque caſtigauimus, qui ex conſiſtentia, colore, odore, ſapore, grauitate, leuitatéq; cuiuſque medicamenti exiſtentem in ſin-

Add. animalib.

gulis

gulis facultatẽ inuenire tentarũt. Atq; hæc omnia vtiq; rectæ nominum diſtinctioni conſentanea vidẽtur. At quæ velut elemẽta huius eſſe * tractationis propoſuimus, in primarũ conſiſtere qualitatum cognitione oſtendimus. Quas quidẽ in lib. de elementis ſecundùm Hippocratẽ, humiditatẽ, ſiccitatem, caliditatẽ, frigiditatémq; eſſe demõſtrauimus: propemodũ verò harum quoq; *intẽtionem aſſequebamur ex ſignificatis nominum rectè diſtinguẽdis. Etenim cùm medicamentũ ab alimento diſcerneremus quòd medicamentum in qualitate alteraret, alimẽtum verò ſubſtantiæ corporis adſimilaretur: rectè hinc ad alterantium nos qualitatum inuentionem perducti ſumus.

ſpeculatio nu.

inuentionem.

Cap. I. lib. I.

Quòd cũ duplicia ſint genere quæ alterãt, alia ſpecifica, alia minimè, in ſpecificorũ genere conſiſtant medicamentorum facultates. CAP. IIII.

PORrò cùm duplices ſint in genere alterationes, aliæ ſpecificæ, quæ propriè ſanè & primariò dicuntur alterationes, aliæ verò quæ contendunt & contrahunt corporis noſtri particulas, quas vtique potius per abuſionem quàm propriè* alterationes cognominant: in primo genere medicamentorum contineri facultates cenſemus. Nec enim quicquam ex ſpecie in ſpeciẽ mutari queat citra excalfactionẽ, refrigerationem hum

nomin n tes altera tio: es vo cant.

humectationẽ, & reſiccationẽ. Dico autem ex ſpecie in ſpeciem, velut cũ ex pane, ptiſana, lente, ſanguis, pituita, bilis tũ flaua, tũ atra; atq; ex his iterum adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, atq; adeò cæterarum animantiũ partiũ vnaquæq; gignitur. At ſi ſecãdo nos quippiam, velut vitrũ & enſis: aut cõtundendo, vt lapis & plumbũ: aut ſegregata coarctãdo, vt vinculũ, quadãtenus partes alteret, ea haud pharmaca fuerint: quippe cũ eiuſmodi alteratione nullæ rerũ omniũ ex propria recedãt natura. Etenim ſiue minutim panẽ frãgas cõcidáſq;, ſiue minutim cõciſum colligas, non tamen propriam ideò formam exuet, neq; caro ex pane fiet per contuſionem; neq; os, exẽpli gratia, per coarctationẽ. Verùm dum in ventre veníſque cõcoquitur, in ſanguinem pituitámq; abit, atq; inde ex iſtis in os carnem & alias corporis partes tota ſua ſubſtantia alteratur, veterémq; naturã exuit, in aliam tranſiens ſpeciem. Nec tamen ab alio quopiam quàm calore, frigore, humiditate, ſiccitatéque eas quę fiunt in aliam eſſentiæ ſpeciem alterationes mutationéſq;, ſinguli corporis affectus accipiunt, vt demõſtratum eſt. Atque hac ratione primas & elementarias ſpecificas qualitates quatuor eſſe diximus, humiditatem, ſiccitatem, caliditatẽ & frigid

gid

giditatem: quærimúſque quã harum medicamentum vnumquodque in miſtura pollentẽ poſsideat. Atque protinus in hoc primùm pleriq; eas inquirentiũ lapſi mihi videntur, quòd videlicet pollentem abſolutè tanquam naturales quidã philoſophi cõſiderarent. Prætereà complures quoq; eorũ decipi videntur, quod ſine certa methodo Ariſtotelis Theophraſtiq; libros perlegãt.

Quòd ſolis Philoſophis conuenit de calido frigido, humido, & ſicco, vt ad totam naturam diſtinguere, medicis verò vt ad homines.

CAPVT IIII.

SIquidem permagni refert, an totius naturæ reſpectu, an hominũ duntaxat, de calido, frigido, humido, ſiccóque definiamus. Nã totius naturæ reſpectu bifariã horum vnũquodq; dicitur, partim abſolutè, partim per exuperãtiam. Abſolutè quidem vnumquodque elementorum: homo verò, equus, & bos, per exuperantiam. Iam autẽ cum ad aliquid reſpiciendo exploratio fiat, illud modò conſiderandum erit, quodnam ſit illud ad quod dicitur. Nos verò medici quærimus, non an in aqua marina humidi ſimpliciter plus ſit quàm ſicci (id enim clarè conſpicimus) ſed ſi ad hominem conferendo: neque tamẽ rurſum ad hunc ſimpliciter, perinde ac ſi leonem illi cõpares: quip

quippe cum ſic homine humidior marina fuerit. Quónam igitur pacto ſcrutabimur, an ſicca ſit facultate marina? Quónã alio, obſecro,quàm an corpus humanũ in æqualitate quadam reſiccare valeat? Itaq; in hoc vnum modo cæteris relictis intendendum. Atqui contrà faciunt medicorum pleriq;. Nam ad quiduis potius reſpiciunt quam ad hoc. Quomodo ergo* ad hoc ſolum cõuerſi,reliquis prætermiſsis, quánam in hoc agendi facultate polleat marina cognoſcemus? An videlicet corpori applicantes,ſicq; periculum eius quod factum ſumentes, lauando*,rigando, fouendóq;,tum ſubinde lanam,aut ſpongiam marina madentẽ partibus applicãdo, ad hæc emplaſtris ceratíſque miſcendo,atque in his omnibus,ab eo quod ex accidẽdi quãdoq; euenit, id quod à propria ipſius medicamẽti vi* proficiſcitur diſtinguendo? Nam in hoc omnis inuentionis ſumma cõſiſtit, quam ſolam vix quiſquam illorum attingit. Sed eos philoſophorum* verba decipiũt, haud potentes homonymiam percipere.

ad hominem.

Add. in marina.

perficitur.

enuntiationes.

Quòd per exuperantiam dici, bifariam apud philoſophos accipiatur, nempe vbi aut mole quid exuperat, aut qualitate. CAP. V.

NAm non ſolùm,vt modo dictum eſt, aliud ſimpliciter,aliud per exuperan-

tiam

tiam ab ipſis dicitur (ſimpliciter enim ignis calidus eſt, per exuperantiã homo) verùm quod per exuperantiã dicitur, bifariã quoque dici autumant: partim ſecundũ ſubſtãtiæ molem (velut & nos quoque in temperamentorum commẽtariis diuiſimus) vt ſi *cados duos aquæ ſummè feruẽtis vni cado aquæ maximè algẽtis infuderis* partim verò ſecundum qualitatum effectum. Atq; hoc quod ad dogma cõſequitur, ita dicunt, nõ iam ex iis quæ euidenter apparent, [ſed per ſyllogiſmum] accipiẽtes. Nam ſupponentes frigidum contrahere conſtipareque & ſubſtantiam reddere immobilem, aut ægrè mobilem calidũ verò rarefacere, fundere, coquere, mouere: rationabiliter in plantis omnibus vincere calidum pronuntiant: ſiquidem haud aliter neq; nutrimẽti ex terra digeſtionẽ prolixiſsimã, neq; alterationem eiuſdem, neq; concoctionẽ, quin nec incrementum prorſum plantarum, neque germinationem, neq; fructuum generationem perfici poſſe, niſi calidum ſuperaret, atq; ita rurſum inter plantas, ipſas alias calidiores, alias frigidiores conſtituunt. Ex eadẽ iſta hypotheſi pendet ea ratio, qua roſas eſſe calidas contenderũt. Siquidẽ in illis ſi in aliis vllis plantis, plurimũ vincit caliditas. Ex altera rurſum hypotheſi dependet

Xύας miſcueris.

quod

quod de oleo & adipe adſtruunt. Nã quòd ocyſsimè inflãmẽtur, idcirco calida eſſe ea facultate iudicant. Et alio rurſum modo quæcũque dulcia ſunt [calida eſſe dicunt:] ſiquidem quòd familiariſsima ſint, ſimillimáq; tẽperaturis noſtris quæ calidæ naturâ ſunt, ideò & ipſa quoq; calida eſſe volũt. Atq; philoſophis quidẽ, vtputa qui de tota natura ſcrutãtur, rectè talia & quærũtur & dicũtur. At medicis, quibus alius eſt ſcopus propoſitus, haud perinde rectè: quippe cum in roſarum effectibus calidum non vincat. neque ſanè quoduis aliud plantæ genus, eo quòd plãtæ eſt calidũ dici debet: quoniam nos haud ita calidũ quærimus, ſed vt ad hominem: ſiquidẽ ſi quia in actionibus ſuperat caliditas, proptereà calidũ quid dices: planta vnaquæq; calida erit, multóq; magis animalia omnia. Dicant igitur, ſi lubet, papauer, mãdragorã, cicutã, ſalamandram eſſe calida: verùm nemo id dicit, ſed velut vno ore omnes eſſe frigida hęc omnia pronunciãt. Atqui animal eſt ſalamãdra, quod & nutritur & creſcit, & mouetur, quæ ſanè calido in miſtura vincẽte ꝓuenire aſſerũt. Quid ergo in iſtis quidẽ ad hominẽ reſpiciunt, in aliis verò ad totam naturam, aut primarũ qualitatum actiones? At ego non ſalamandrã modò aut cicutã, vt ad homi-

nẽ frigida facultate eſſe dici oportere cenſeo, ſed alia omnia ad eundẽ modũ iudicãda. Siquidẽ cicuta ſturnos nõ modò nõ refrigerat & enecat, vti nos, ſed & alit quoq;, & nimirum etiam calfacit. Quicquid enim ſubſtantiã alit calidã, calorẽ eius quadãtenus* & auget & tuetur. Atqui corporis ſturnorũ calida eſt ſubſtãtia, nõ modò qua animalia ſunt, ſed etiã qua ſanguine prædita. Sanè ſubinde in aliis multis tractatibus demonſtratũ à nobis eſt, *amicitias quaſdam pugnantiáſq; qualitatũ omnibus rebus ineſſe: ac quod familiare eſt, expeditè aſsimilari: quod verò cõtrarium, ad internecionẽ ducere tum animantia, tum plantas: Prætereà familiaritates illas à totius ſubſtantiæ proprietate oriri: Id quod ſæpenumero à me, & dictum eſt & oſtenſum. At iſti cum ægrè id capere poſsint, ſegniter & falsè de complurium medicaminum viribus pronunciant. Vna enim duntaxat illorum examinandorum regula eſt, nempe ea quæ ad hominem fit exploratio, id quod ſecũdum accidens, ab eo quod eſt per ſe ſemper diſtinguendo. Cui ſi quis animum intendat, is nec acetum, nec roſaceum calidum vnquam dixerit: quippe cum vtrũque nos primariò & per ſe refrigeret: acetum quidem validè, leuiter autem roſaceũ. Porrò quidnam

Vetus habet ii, aut.

familiaritates.

In lib. de facult. naturalib.

nam hoc ſit leuiter, ego exponā. Vna enim cum eo tota medij temperamenti medicamentorum omnium ratio conſpicietur, cuius & in præcedente libro mentionem fecimus, vbi de oleo diſſerebatur.

Quomodo iudicanda ſint, quæ ex media ſunt temperie, nempe ſi mediæ tēperaturæ ſimilem ipſa temperaturam obtineant. CAP. VII.

SI quippiā eſt ex applicatis nobis ſeu corporibus ſeu medicamentis quod actu ſic calidū ſit vt ad nos, aut ex cõtactu; ſimiliter calidum euadat, id ex media eſt temperie: cum nobis nimirum collatum: ſi quidē ſecundum ſe queat per exuperātiam dici calidum, velut & nos quoq;. At ſi quid nondum adeò calidum eſt vt nos, neque admotum tale redditur, id tēperie humana frigidius eſt, quātūcunque in eo caliditas exuperet. Etenim nobis admotum calorē, qui in nobis præerat, auferet detrahêtq;. Quippe ſi datis duabus aquis calidis, quarū altera plus, altera minus caleat, miſceas minus calentem magis calenti: huius certè feruorē *extinxeris. Sic ſi in caliditatē roſacei, quæ tepida eſt vt ad temperiem humanam, caliditatem indideris humanam, prorſum ab hac quid detrahes, & refrigerabis.

diſſolueris, ergo roſac. calorem habet noſtro imbecilliorē.

Quòd ſæpenumero pro corporis noſtri diſpoſitione, quod per ſe calidum erat, refrigerare eſt

viſum:quódque per ſe erat frigidum excalfacere.

CAP. VIII

NOn ergo ſtupẽda magnopere res eſt, ſi quicquã eorum quæ propriè, & per ſe ſunt calida, cũ calidiore altero cõmiſtũ, frigidius efficere ipſum queat. Ea eſt enim communis alterabiliũ corporum omnium natura, vti in ſe & agãt, & patiãtur admota: quódque minus eſt calidũ, à magis calido calidius euadit: quod verò magis calidũ à minus calido cõtrà afficitur. Nam id vel ex ipſo tactu *clariſsimè diſcas. Etenim eadem ſubinde illi tũ calida, tum frigida eſſe videntur: calidiori quidẽ facto, frigida: frigidiori verò, calida. Propoſuit autem mihi dudum quiſpiã, quamobrem in balneis frigidum meiamus, foris verò calidum: haud intelligens, in balneis vrinam quidẽ ipſam perinde ac foris tepidã eſſe, verùm nos nõ æquè extrinſeca corporis ſuperficie, & dũ lauamur, & antè affectos eſſe. Nã in balneo ipſo calidior ea nobis eſt quàm vrina, extrà autem frigidior. Quare & vrina nõ abs re illi calida extra balneũ apparet, in balneo autẽ frigida. Quód enim minus quàm ipſa calidum ſentitur, velut refrigerans habet: quod autem magis calidum, tanquã excalfaciens. Liceat verò tibi, periculi faciendi cauſa, poſtquã abunde lauando incalueris,

ἐναργῶς,

pelui

*pelui aquæ modicè tepidæ intrò iuſſu tuo allata, in eam manum aut pedẽ immittere: apparebit enim aqua nõ tepida, ſed admodum frigida. At ſi protinus balneũ ingreſſus, aquã peluis tetigeris, minus videbitur frigida: perpetuò enim quantò plus fueris præcalfactus, tanto apparebit frigidior. Nec mirũ videri debet, ſi putealium aquarũm pleræq;, quæ videlicet fontes profundos admodũ habeant, contactæ hyeme videantur tepidę. At ſi à balneo manibus cõtingas calidis, multóque magis ſi etiamnũ in lauacro conſiſtens, haud profectò apparebit tepida. Itaque tactũ calidi, frigidique dignoſcendi normam ponentes, ac eius diſpoſitioni iudicium ipſorum tribuẽtes, meritò ſanè crebrò fallimur, vt qui quod haud ex ſe eſt frigidũ, id frigidum eſſe dicamus: quod verò calidũ ex ſe non eſt, id eſſe calidum pronunciemus. Hinc fit vt dum lauamur, frigidam eſſe vrinam: contráq; frigore rigentes, aquam è puteis hauſtã calidam exiſtimemus. At ſi affectionũ in quibus eramus dum vtranque cõtingeremus, obliuiſcamur, ac ſolius eius qui in nobis factus eſt ſenſus meminerimus, periculum eſt, ne fortè aquã aliquãdo abſolutè dicamus calidã, vrinã verò frigidã: Atqui neutra abſolutè aut calida aut frigida eſt, ſed vt ad nos,

* Καδίασκον.

Nec vt ad nos rurſum abſolutè, verùm hoc videlicet pacto affectos. Abſolutè autē vtraque qualis ad nos eſt, dici poſsit, ad mediā, eandémque optimā noſtri temperiem collata: vt ſi ad hominē abſolutè expendatur, omnino ſanè ad temperatum & eucratum expendi oporteat. Sanè & hæc quoq; peccata omnia à nominū * definitione dependent, quam paulominus omnes habēt contemptui. Etenim cum calidum & frigidum partim abſolutè dicatur, partim per exuperantiam, partim vt ad ſymmetrū ſui generis comparatum, partim vt ad quiduis obuium collatum: iure optimo in homonymiis identidem fallimur, neſcij quidē quonam horum modorum quid calidum iudicemus, ad alterum tamen tranſeuntes. Verùm ſexcenties nūc dictum eſt, dicetúrque quod in quarto & vltimo eorum quæ modò recenſuimus ſignificatorum, de medicamentorum viribus conſiderare oporteat.

Diſcrimi natione.

Quòd experientiâ cognoſcere iudicaréque medicaminum facultates oporteat.

CAP. IX.

NOn enim an abſolutè vnumquodque ipſorū calidū ſit, vt ignis (nā id omnino etiam foret impoſsibile) aut an per exuperantiam, vt ſanguis, conſiderare propoſitum eſt: neque an vt ad ſymmetrum ſui generis

neris aut ſpeciei dicatur calidū, vt leo in animantibus, & quod florentis ætatis eſt[in quauis ſpecie] id ætate prouectum: ſed an ad hominem ſit calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum medicamentorum vnumquodq;, id verò inquirere ſtatutū eſt. Neque rurſum ad hunc, tanquam id quod ad aliquid aliud comparatur, ſed ſi facultate, hoc eſt, ſi admotum ipſe eam partem quā tetigerit reddat aut calidiorem, aut frigidiorem, aut humidiorē, aut ſicciorem. Itaque in experientia & iudicandi & dignoſcendi conſiſtet ratio. Licet medicorū plerique, experientia poſthabita, an rubra ſit roſa, an benè olens, conſiderant, negligentes vbi caput ipſis exæſtuat, coronis ex roſâ contextis, capitíque impoſitis, aut ſucco eius, aut oleo roſaceo, ſic vel ipſa experientia id quod res eſt diſcere. Nam ſi excalfiant, magis etiam calida fuerit: ſin refrigerētur, frigida: *quod perinde eſt atque refrigerandæ humanæ naturæ facultatē poſſidere. Nam id perpetuò memoriâ tenere oportet, quod tametſi ſexcenties dicere nō grauatus ſim, tamen multi ne ſic quidem id capiunt: atque ignoſcendum ſanè illis eſt, vt quos ſophiſtæ prolixis ſuis nugis peruerterunt. Et profectò experientiæ quidem ratio tam facilis eſt, cùm in roſis, tum

Antiq. verſio & ſermo quidem noſter quod roſa eſt frigida, eſt æqualis ſermoni noſtro, quòd roſa infrigidat naturam hominis.

in cæteris medicamentis omnibus. Nã roſis aut coronari liceat, aut eis contritis hominis æſtuãtis os vẽtriculi illinere, aut ſuccũ earũ expreſſum ebibere, aut oleo aquæve miſtis aliquã corporis partem cõfricare.

Quanquã quid hiſce dico.

[Sed quid hæc multis commemoro] cum nonnulli miſtum opobalſamo roſarũ ſuccũ ſub Canis ardoribus refrigerij cauſa corporibus inungant, experiẽtia videlicet ipſa docti, abundè refrigerare? At Herodotus medicus præ eximia videlicet ſapientia, ne miſtum quidẽ aceto roſaceũ, quod propriè oxyrhodinon vocant, refrigerare nos cõceſſerit. Poſteà memor illo ſe vti in principiis morborũ phreniticorum, nec ignorãs quantam ſibi contradicentiũ turbam inde cieret (quippe omnibus propè medicis confeſſum eſt, adeò vt vel Theſſali ſequaces, hominis *impudẽtiſsimi, negare nõ audeãt, repellendũ refrigerãdúmque in principiis eſſe potius quàm calfaciendum aut laxandum) nõ refrigerare ipſum inquit, ſed adſtringere. Atqui difficilè ſanè illi neutiquã fuiſſet, ſi quando æſtu nimio affligebatur (nam & homo erat, opinor, eiſdem obnoxiu's paſsionbus quibus & nos) caput oxyrhodino perfundere, ſicq; experiẽtiâ medicamẽti effectũ cognoſcere: Imò faciliùs puto fuerat refrigeratũ eo vti, caput perfun-

Stupidiſs.

den

dēdo, auribúſque inſtillādo,ac naribus infundendo,totámque adeò frontem perfricando,quemadmodū amaricino,irino,cæteríſque eius generis vnguentis calidis vti aſſueuimus:cùm nō mediocriter quidē ſecundū eū calfaciat oxyrhodinō,ex duobus calidiſsimis ſcilicet confectum medicamentis. Cæterum ſi Herodotus eo vti auſus nō eſt,æquum arbitror,vt qui nūc viuunt,eius in ſeſe medicamenti periculum faciant,vbi aut algent,aut æſtu laborāt,velut nos ſæpē in nobiſmetipſis experti ſumus: aliorúmq; complurium æſtuantiū caput perfudimus. Præſtat enim ipſos prius in ſeſe quæ proferunt expertos, ita denique ea nobis conſulere,ac literis poſteritati prodere.

De roſis, & quod ex eis conficitur, roſaceo, tum chamæmelo, & lini ſemine.

CAP. X.

VErum enimuerò tametſi cōtradicere nemini ſtatueram, tamen neſcio quo pacto huc illorum me impudētia adegerit. Rurſum itaque redeo ad id quod ab initio propoſueram, nempe experientiâ iudicandas medicamētorum potentias:ídque tum in iis qui inculpata ſanitate fruuntur illis vtendo,tū in iis,qui quoad fieri licet,quàm maximè ſimplicibus tenentur ægritudinibus, aut calidis, aut frigidis, aut humidis,

aut ſiccis. Ita enim ſi iudicaueris, oleum neque calidum, neque frigidum, vt ad hominem temperatum inuenies: roſaceum verò aliquatenus iam eo frigidius: non autẽ vehementer frigidum: verùm vt ego nominare cõſueui, in primo * ordine ſeu limite refrigerantiũ. Nam vt aqua, verbi cauſa, alia ad vnguem temperata eſt, alia aut calidior aut frigidior, non adeò tamen vt poſsis extremè frigidã aut calidã dicere: ita in medicamentis quoque oleum quidẽ ex media exiſtit temperie: at roſarum ſuccus ex frigidiore quidem, ſed nõ ita multo, verùm caloris eſt, vt diximus, tepidi. Eiuſdem cũ illo ordinis eſt, quod ad calorem tepidum attinet, linoſpermon quod vocãt: verùm eſſentiæ ſuæ craſsitudine non paruo diſcrimine ab illius natura recedit, cùm roſarũ ſuccus exquiſitè tenuis ſit eſſentiæ: cui rei indicio eſt, quòd celerrimè areſcat, nec quicquam obtineat viſcoſitatis, tum cæterorũ vnguẽtorum odores exoluat ac * obſcuret. Neq; enim alia re efficere id videtur, quàm quòd odoratus meatus opplere præoccupet. Nã cum tranſire ac penetrare illa cunctantur, antè ipſe præoccupat, atq; illos implet. Eſt & chamæmelum tenuitate quidẽ roſæ perſimile, calore verò ad olei vires magis accedẽs * homini tum familiares, tũ tẽperatas.

Receſſu et ordine.

Græ. tantum, exoluat.

Chamæmelum.

τῷ ζώῳ.

Qua

Quapropter laſsitudini,vt ſi quid aliud;cũ primis cõfert, doloréſque ſedat mitigátve: præterea tenſa remittit & laxat:quæq; mediocriter dura ſunt emollit,quæq; cõſtipata rarefacit. Ad hæc febres quæ citra viſceris alicuius inflammationẽ infeſtãt, diſſoluit: ac præſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate proueniunt. Qua de re & ab Aegyptiorũ ſapientiſsimis ſoli cõſecratũ eſt,febriũmq; omniũ * vnicũ putatur remediũ. Verũ hac quidẽ in re à veritate aberrant. Solas enim quas dixi febres ſanare poteſt,eáſque percoctas: licet ſanè pulchrè etiã reliquas omnes adiuuet,quæ melancholicæ ſunt aut pituitoſæ, aut ex viſceris inflãmatione prognatæ. Nã & harũ remediũ chamæmelũ eſt vel ſtrenuiſsimũ,vbi concoctis adhibetur ſcilicet: quapropter & hypochõdriis,vt ſi quid aliud,gratũ exiſtit. Quin & tale quoq; eſſe lini ſemẽ vetus ſermo prædicat. Nã & ipſum quoque reuera quæ circa hypochõdria ſunt viſceribus gratum eſt,minus tamen chamæmelo: quippe cùm & minus calidũ ſit: vt eſt dictũ, & præterea eſſentiæ craſſę. Verùm roſa illis nequaquã his in rebus propinqua eſt: tãetſi quod ad caloris tepiditatẽ & eſſentiæ tenuitatem attinet, per quã ſanè & ipſa inflãmationibus in hypochõdriis cõſiſtẽtibus vtilis eſſe

Vnicum, Græ. nuſquã habetur.

poſ

poſsit,niſi adſtrictio(quæ vnà quoq; illi ineſt) multifariam læderet, quæ maximè iis obeſt, in quibus chamæmelum præcellit: nempe condenſata corpora rarefaciens:indurata molliens, tenſa relaxans. Nam iis omnibus inimica adſtrictio eſt. Attamē ad aſcenſus augmentáque inflammationum, ac potiſsimū * earum quæ in exterioribus membris extant,chamæmelo roſaceū præfertur: quippe cùm hæc tepida caliditate cum leui adſtrictione indigeant.In principio enim quæ refrigerant atque adſtringunt per incrementa verò tepida, & mediocriter conſtringentia: at in vigore ſtatúve inflammationū quæcunque tum moderatè calfacere laxaréque: [per declinationes, quæ tum calfacere, tum valēter diſcutere valent] magis competunt. Ac de iſtis omnibus fuſius in libris De medendi methodo tractabimus. Nunc ad propoſitum conuertor.

Hæc paraphraſti cῶs, Græc. autē, earum quæ in promptu ſunt.

Deſunt hæc in Græ.

Quòd pro diuerſis corporum affectibus aliàs aliter agere ſunt nata, tum quæ mediæ temperaturæ medicamenta ſunt, tum quæ paulum in alterutram partem declinant.

CAP. XI.

ETenim quæ mediæ ſunt temperaturæ, & quæ vtrâuis in partem leuiter declinant medicamēta, interim calfacere videbun

bũtur, rurſúmque refrigerare:interim verò neq; excalfacere, neque refrigerare, ſed ſicuti corpora acceperunt, ita ea ſeruare. Nec id illis ab re accidit. Siquidē aqua tepida & vrina in balneis quidem frigidæ, algentibus verò calidæ apparent. Cum ergo ex eo quòd affecta corpora variis ſubinde modis diſponantur,ipſum quod afficit,variè quoque agere contingat: liquet ex hoc, non roſam, non oleũ, non chamæmelum, non lini ſemen,ſed neque anethum, neque farinam aut fœnigræci, aut triticeã, neque alia ſexcenta, quæ partim ad amuſsim mediam temperiem ſortiũtur,partim paulum ab ea recedũt,eandem vbique editura eſſe actionem:quando nec ſani eandem omnes temperaturam obtinemus,nec eiſdem morbis affligimur ægroti.Iam roſaceũ mediam inter oleum & roſarum ſuccũ temperiem poſsidens (illo enim minus eſt calidũ, hoc autem magis) refrigerat quidem exuſtos, ídque caliditatis ſuæ tempore:algentes verò paulum etiam calfacit, quòd videlicet is quoque effectus caloris ſit tepidi:quemadmodum balneæ rigentes quidem excalfaciunt,æſtuantes verò frigefaciunt.

Quòd ex æquo & quod curatur, & quod curat, à medio diſsidere debeat, ídque vtroque in contraria recedente. CAP. VII.

QVocirca ſi aut refrigerantibus medicamentis, aut excalfacientibus roſaceum indideris, ſicut non magnopere obfueris, ita nec admodum profueris. Nã caliditas tepida nec eſt ſufficiens quæ refrigerata ſunt lædere, nec eadem curare potens. Etenim quicquid curari debet, tãquã quod ab immoderatiõe ſeu ametria ad cõmoderationem ſeu ſymmetriam reducitur, nõ id quod bene temperatũ ſit, requirit, verùm id quod cõtrariã habeat intẽperaturã. Siquídem ſi aquã frigidã temperatã efficere ſtudes, temperatam ei miſceri non oportet (ſic enim tepidũ euadet, quod ex vtriſque commiſtũ erit) ſed feruens petenda eſt, eáq; frigidæ miſcenda, hactenúſque moderata calidior eſſe debet ea qua frigidã tẽperare voles, quatenus videlicet & frigida ipſa ſymmetrã frigiditate exuperat. Nam ſicut quæ leuiter tantũ ſymmetra frigidior eſt, ab ea quæ multò eſt calidior, mediã non recipiet temperiem: ſic nec quæ longè frigidior ab ea quæ paulò calidior. Verùm ſi quod curationẽ poſtulat, multò eſt frigidius, neceſſe eſt, quod ipſum curabit, multò quoque calidius exiſtat: Sin paulò frigidius, paulò etiã quod curabit, calidius erit. Vt autẽ vno verbo exprimã, tãto abeſſe à medio quod medebitur, quãtò ipſum cui medela*adhibetur,

cui medela adhibebitur.

tur,oportet:nimirũ cũ in cõtrariũ vtriuſq; vergat exceſſus. Nam quod eandẽ in partẽ cũ corpore curando, idque æquo temperamẽto receſsit, id quidẽ idoneũ nõ eſt quod alterationẽ vllam inuehat: quare affectum neque lædet,neq; iuuabit.[Quod autẽ minus aut plus receſsit,alterabit quidẽ omnino affectũ.Sed quod longè plus diſtat,prõtinus etiã nocebit.] At quod minus eſt, iuuabit quidem,non tamen perſanabit.Ergo ſi affectio quidẽ frigida ſit, ac calor medica menti tepidus, omnino neceſſe eſt affectũ iuuet quidẽ, verùm haudquaquã ad naturalem ſymmetriam reducere poterit:quare nec perſanabit. Rurſum ſi affectio quidem ſit parua,nempe vt à ſymmetra naturæ caliditate ad tepiditatẽ quandã declinet,ſitq; medicamen frigidum, omnino refrigerari affectum, lædiq; à frigore neceſſe erit. Eodem quoque modo ſi calidior ſit moderata temperatura affectus,à ſimilibus ipſius medicamẽtis in eodẽ ſtatu ſeruabitur:lædetur autẽ à calidioribus Porrò iuuabitur quidẽ ab iis quæ ſe ſunt minus calida, non tamen penitus perſanabitur. Sanè & hîc quoque rurſum homonymia in totã extenſa vitam, crebróq; nos fallẽs occurrit. Etenim quod mediocriter eſt*calidũ, id interdũ calidum appellam',ſicut balneũ quod eſt eiuſmodi,

al. temperatum.

ac

Non multum.

ac poculum:tum id quod ab hoc*multum etiam deficit: ad hæc quoque & quicquid calidius eſt. At ſi exquiſita nominũ vteremur appellatione,quod ſymmetrũ eſt, non calidum,ſed eucratũ, hoc eſt temperatum nuncuparemus.Quod autẽ ab huius excederet modo, ſi ad calidius quidẽ immoderatione ſua accederet,tum plus,tum minus calidũ: ſin ad frigidius,plus minúſq; frigidum. Sic opinor in medicamẽtis ſi exquiſitè loqueremur,quiddã vocaremus eucratũ & medium,velut oleũ.Si quid autẽ eo eſſet calidius calidũ, vt fœnũ Græcum:ſin frigidius,frigidũ, vt roſam.Cæterũ huiuſmodi nominum abuſus cauſa extitit, quòd non omnia corpora ab id genus medicamentis refrigerentur,quale eſt videlicet roſaceum. Nam cũ alia peræquè illi frigida ſint, alia etiã frigidiora:illa quidẽ prorſum ne alterat quidẽ,hæc verò etiã calfacit?ſanéq; abſurdum videri poſsit,ſi cũ quid excalfacere fateamur, tamen frigidum vocitemus:ac ſi quis aquã putealẽ:quæ hyeme manibus refrigeratis tepida videtur frigidã appellitet. His ergo occaſionibus perturbatus confuſúsque nominum, vſus rerũ quoq; vnà cõfudit notitiam.Similiter verò & de ſicco & humido,confuſis ipſorũ nominibus,rerum quoq; notitia confuſa eſt. Ac tametſi exile

vid

videatur nominũ ſignificata probè diſtinguere, attamen maximũ habere momentũ & facultatem ad rerum cognitionẽ deprehẽditur. Sed de humido & ſicco paulò pòſt dicetur, vbi videlicet omnẽ de calido & frigido ſermonem perfecerimus. Nã nõ multum etiam reliquũ eſſe videtur, *vbi videlicet iam ſemel apparuit, nihil miri eſſe, ab eodem medicamento corpora diuerſa alia quidem excalfieri, alia verò refrigerari, alia autẽ neutrũ omnino perpeti. Etenim in eo quod ad aliquid, facillimũ eſt ad particularia accedentẽ dicere, quòd eiuſmodi corpori admotũ roſaceũ, in qua ipſum tẽperie nactum eſt, in ea ſeruare poteſt: alteri verò illiuſmodi applicatum, excalfacere, alij autẽ refrigerare. At in vniuerſum de facultate eius pronũtiare, id verò difficile eſt *abſq; vt nomina diſtinguas, atq; de iis cõuenias. Fuerit autẽ, tũ diſtinctio, tũ conuentio talis. Quandoquidẽ corpora humana tum iis quas ab ortu nacta ſunt tẽperaturis, tum iis quas ex ætate poſteà acquirũt, tum iis quæ ex vitæ conſuetudine adueniunt, plurimũ inter ſe differunt, ab eiſdem ea medicamẽtis variè alterẽtur neceſſe eſt. Quippe ſi iuuenem naturâ calidũ, ex vitæ inſtituto artificium exercentem, vetulę mulierculæ eidémq; naturâ frigidæ compares, nõ minus

Add. Græc. in eo diſtinctionum.

abſque nominum tũ diſtinctione, tum cõuentione.

illum excellere comperies, quàm ſi validè calſacientium medicamẽtorum quippiam cum refrigerantibus componas.

Quòd generales medicamentorum facultates ad mediam referentes temperiem, expendere oporteat.

CAP. XII.

MEdium ergo horum mihi quempiam intelligas, qui & naturâ protinus ab initio ſit eucratus, hoc eſt tẽperatus, & moribus ac conſuetudine conuenienti hanc tueatur eucraſiam: dein tres hoſce tãquam temperaturæ ſcopos animo commendes, ac circumſpicias, quod in genere calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum medicamentum, cuius ex ipſis tẽperiei reſpectu tale appellare ſit *optimum. Nónne ad temperatiſsimam, quæ vnica eſt, paritérque reliquarum media? an ad immoderatas & intẽperatas, atq; indefinitas, ac propemodum numero infinitas? Sanè mihi ne conferenda quidem diſtinctio videtur neque vlla propè conſideratione indigere, ſed homini vel paulum etiam ingenij habenti perſpicuam eſſe, corpus omnibus numeris abſolutum & decorum, ſimpléxque & vnum, velut regulam quandam & ſcopum propoſitum, ad quod ipſum alia omnia dirigenda eſſe. Eſto ergo nobis corpus hoc medicamentorum facultatis regula:

melius.

la:quódque ſimilem illius temperiei caliditatem accendit, vocetur temperatũ, etiamſi vel maximè excalfacere ſenem refrigeratũ videatur. Quod verò calfacit aut refrigerat corpus eiuſmodi, illud quidem calidũ, hoc verò vocetur frigidum. Iſto autẽ, quò hæc dilucidius tradantur, ipſorũ exceſſuum ordo, ad frigidũ quidẽ primus, cuius eſſe dicas roſaceum: *ſecundus, cuius ſit ipſa roſa: poſt hũc tertius & quartus, quoad ſermone ad frigidiſsima pertigerimus, nempe cicutam, ſuccum papaueris, mãdragoram, hyoſcyamum. Rurſum ad calidũ, anethũ quidem, & fœnum græcum, prima. Secũda verò deinceps, quæcunque videatur ſecunda, tertiáque & quarta, donec ad exurẽtia peruentum ſit. Ad eũdem modum in medicamentis humectantibus ac ſiccantibus rurſus à ſymmetro exorſi, ordines deinceps ad ſumma vſque cõſtituamus. Nam huius notitiæ ad medendi methodum nõ paruus eſt vſus, ſi verum dicere oportet: imò niſi quis hoc pacto definiat, officiet magis legẽtibus quàm proderit. Siquidem medij multi, qui nunc quidem ſimplicium medicamentorũ vires exponũt, præter alia multa quæ delinquunt, hoc maximè noxiũ eſt cernere, nempe quòd in calidis, verbi gratia, anethũ, & fœnum grçcum, & miſy, & calcem, indiffe-

al. & ipſa roſa: ſecũdus, roſæ ſuccus.

renter numerent: in frigidis roſaceum, mādragoram, & cicutam: tanquā ſcilicet propinquum ſit aut calci fœnum græcum, aut cicutæ roſaceum, ac non multis mediantiū medicamētorum ordinibus diſiuncta. Verùm nos pro viribus rem tam immenſam támque operoſam in ordinē redigere tentemus, exponam úſque quæ viribus propinqua ſunt, quæque lōgè diſsita. Atq; id quidem efficiamus, non probabiles ſermones, ſed certam ac definitam experientiam pro iudice ſumētes: velut & id quoque ſuperius ſæpenumero admonuimus. Enimuerò eiuſmodi iudicium vt tutiſsimum quidē erit, ita prolixum quoq;, ac plenum laboris, dū propoſiti finem per hanc conſequamr. Eos tamen qui hæc relegere volēt, hoc vnicum ac ſolum efformare atque artificioſos reddere poterit, ac velut oculū quo veritatem agnoſcant, præbere. Ergo quæ adhuc reliqua ſunt ad totam velut elementarem conſtitutionem, poſtquam ea hoc libro confecerimus, in quarto de ſaporum viribus diſſeremus, quandoquidem & hoc quoque ita viſum amicis eſt; in quinto autem de omnibus in genere ſimplicium medicaminum ſecundis quidem ac compoſitis facultatibus: atque ita ad particularia in iis qui dehinc ſequentur libris tranſibimus.

Quòd

Quòd quæ ſenſu ſimplicia videntur medicamina, perſæpe compoſitas obtineant vires, imò verò etiam nonnunquam contrarias.

CAP. XIIII.

Reliquum autem eſt id cuius ſubinde iam antè* neceſſariò mentionem quidem fecimus, verùm abſolutè nōdum expoſuimus. Eſt autem iſtud, nempe omnia propemodum medicamenta, licet ſenſu ſimplicia appareant, naturâ tamen eſſe cōpoſita: quin & ſubinde quoq;*diuerſiſsimas in ſeſe continere facultates, nempe excernēdi & ſiſtēdi, incraſſandi & extenuādi, rarefaciēdi & cōdenſandi, illinendi atque abſtergēdi, tendēdi & laxandi, cæteráſq; oppoſitiones vniuerſas, vt in ſequenti hunc libro oſtēdimus. At mirum hoc videri minimè debet in id genus facultatibus, cùm vni & eidem medicamēto vim calfaciēdi & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi & humectādi, aut tenuium partium & craſſarū. Quippe niſi primæ efficaciſsimæq; virtutes hoc pacto cōplicarentur, haud ſanè quæ ex illis ſequuntur, ſimiliter cōplicatæ forent. Quin ſi nos ipſi*rhu ſiccū, verbi gratia, melli cōmiſceamus, quod ex ambobus miſtis cōfectum eſt, non modò adſtringēdi, ſed etiam abſtergēdi poſsidere facultatem concedemus: nec cohibendi ſolùm ventris, ſed &

Ca. 24. li. 1. in fi.

maximè cōtrarias.

rhu ſuccum.

euacuandi.At in lacte duas cõtineri facultates nempe excernendi,ac ventrem ſiſtendi,haud itidem cõcedimus, tametſi id perfacilè in ſerum ac caſeum ſegregetur, confeſsúmque ſit omnibus, illud quidem ventrem ſubducere,hunc eundem cohibere.

Quòd & braßica duas, eásq; contrarias, in ſeſe facultates obtineat. CAP. XV.

QVod verò & braſsica duas,eáſq; contrarias, in ſeſe facultates obtineat,] neque id quidem etiam facilè concedimus. Nam ſi ſuccum eius expreſſum aut ſolum, aut cum melle hauſerimus, expurgare ipſum cernimus:attamen quoniam quod reliquum eſt, edere nequeamus, adſtrictoriũ eſſe diffidimus, ſed ſi totam ipſam concoquas, primámque eius aquã, in quam ſuccum depoſuit,effundas:iterúmque eã alteri aquæ puræ iniicias,rurſúmque concocta * eximas, ſuccum quidem purgare offendes, braſsicam verò ipſam ventrem adſtringere:multóque magis ſi non bis duntaxat, ſed ter aut quater aquã effuderis.Nã quantò exquiſitius in aquam ſuccum ſuum depoſuerit:tantò & illi quidem maiorem purgandi vim adiiciet,& reliquam ſui ſubſtantiam, quæ velut holeris ipſius caro eſt, reſtringentem efficiet.Eadem eſt ratio in beta,atq; adeò in omnibus fermè aliis quibus

effundas & ipſam.

ſapor

ſapor aut acris,aut nitroſus,aut ſalſus ineſt. Quippe & lenticula ipſa, tametſi ſatis magnam adſtringendi potẽtiam guſtu refert, tamen eiuſmodi quid ſortita eſt. Nam & huius decoctum, ventris ſoluendi vim obtinet. Verùm hic ſuccus etiã ſi deguſtes, perſpicuã miſturã repreſentat,tanquã ſi nitroſo auſterũ quid commiſceas. Sed & cõchularum maris, cæterorúmq; ferè oſtreorum ſuccus planè tum ſalſus eſt,tum ventrẽ ſoluendi vim obtinet:quamuis eorũ caro ventrem reprimat. Verùm quod dico deprehẽdes,ſi ea quoque quomodo braſsicam cenſuimus,præparare non graueris. Nã & gallorum veterũ ius ventrẽ ducit: tametſi caro eundem ſiſtere poteſt. In æris autẽ ſquama ſicut duplex qualitas,ita gemina quoq; facultas ineſt:nã & adſtringit & mordicat: quare adſtrictione quidẽ ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obduxit,mordicatione verò pręhumiditas colliquat. Quòd ſi intrò in corpus ſumatur, purgat quidẽ ventrem, verùm nõ cohibet. Vincitur enim ea adſtringendi facultas ab acri purgatoriáq; tanquam ſi rhu ſuccum ſcammoneæ cõmiſceas. Nam quod ex ambobus miſtum erit, ſoluet ventrem, haud ſiſtet, licet guſtu auſteritas exuperet. Sic autem non pauca purgantium medicamẽtorum cum carne mali

cydonij exhibita, guſtu quidem fallunt, at effectu ſolo quid valeant commonſtrant. Dantur verò quędam cum palmulæ carne, alia autẽ cum myrtis,alia cũ maſtiche chia, aut alio quopiam eorũ quæ tum grata ſunt ſtomacho,tũ adſtringũt, quò ſcilicet guſtũ fallant,ſimúlque ſtomachũ minus euertãt. Verùm tametſi ea quæ guſtu percipitur qualitate,expurgãtia ab adſtringẽtibus vincantur, alia tamen facultate ipſa vincunt: perſępe enim lingua à materiæ victa eſt copia:cæterùm actio pro facultatis viribus ac robore perficitur.Itaque cũ ſubſtantia exigua quidẽ, ſed validis prædita viribus miſta alteri ſubſtãtię plurimæ,eidémq; imbecillę,in corpus intrò peruenit,guſtum quidem fallit,attamen effectum quàm illa efficaciorẽ exhibet. Sanè permultos huius rei admiratio detinet,rémque rationis expertem abſurdámq; exiſtimãt,ſi corpus quodpiam adſtringens purgare queat,velut aloẽ & æris ſquam̃a,atque æs vſtum.nam cõtrarium potius oportebat, aiunt, nempe ventrem reprimere, haudquaquam ciere.Cæterùm quod malum,verbi cauſa,cui indita eſt ſcãmonea,adſtringẽs purgat,nemo miratur:tametſi hinc orſis facilius erat opinor & in aloẽ miſtam ineſſe facultatẽ colligere. Ac ſi quod ex ea purgat, ab eo quod nõ

purgat

purgat,ſegregari poſſet,*non etiam admiratione afficeret:quanquam id ſanè quodā modo præſtari queat.Nam ſi aloë accuratè lauetur, aut debiliter, aut planè nihil vētrē ſubducit. Idē vſu venit æris ſquamæ, æriſq; vſto:quippe quæ nos diligenter elota obſcurā modò purgādi vim retinuiſſe ſumus experti.Quinimò ipſius quoq; qualitatis medicaminoſus ſapor primo ſtatim guſtu facultatis miſtionem demōſtrat. Nā ſi vnica ſemper qualitas vnicuiq; guſtu adſtringentium medicaminū ineſſet, haud ſanè inter ipſa alia eſui apta,alia medicaminoſa forēt, ſed tantū in plus ac minus adſtringēdo differrent. At nō ita ſe res habet.Nā hæc quidem,adſtrictio mitis,ac ſuauis apparet,alia moleſta ingratáq;, & medicamētoſa,velut piri quidem, mali, & mali punici, ſuauis: ſquamæ verò æris & aloës,ingrata atq; medicamētoſa:tāetſi malo cydonio æris ſquama minus aſtringat.quāobrē nec adſtrictionis vehementia eam qualitatis abſurditatē inuehit:ſimiliter verò & alia eorū quæ eſui ſunt,aloë,æris ſquama,& ipſo etiā ære vſto plus adſtringunt. Atq; in hiſce vtique ſubſtantiæ miſtura clarè perſpicitur.At in aliis etiam ſi nō appareat,tamē eā ratione colligere oportet, ac non putare aliud in aloë adſtrictionem moliri,aliud in malo.Vnum

vt in lacte facimus & braſsica aliiſq; multis.

enim in omnibus efficere pro ſua natura nõ adſtrictionẽ modò, ſed & aliarũ qualitatum vnamquanque rationi conſentaneum eſt. Cæterùm quia nullum omnino ab aliis qualitatibus ſyncerũ reperitur, idcirco diuerſi effectus ab aliis atque aliis adſtringentium edi conſpiciuntur. Nam alius eſt effectus meſpili, alius ſquamæ æris, alius aloës, alius mororum, exempli gratia, aut gallæ, aut corticis mali granati, aut aluminis, aut rhu: præſtitiſsétque forſitã, qui de adſtringentium medicaminũ viribus pronunciare ſunt auſi, in genere de ipſa potius adſtrictione, quàm de adſtringẽtibus dixiſſe. Nã quod adſtringit, non adſtringit modò, ſed & præter adſtrictõnẽ acre eſt, aut pingue, aut dulce, aut amarum, aut ſalſum, aut acidum. At adſtrictio vnũ id ſolum perpetuò eſt quod eſt, vti & ſalſitas, & dulcor, & aliarum qualitatum vnaquælibet. Quod ſi vt adſtrictio, *ita adſtringens vnum eſſet, ſanè vnum quoq; perenniter eius eſſet opus. Verùm cùm præter adſtrictionẽ inſuper alias qualitates recipiat non paucas, ſemper quidem omnibus illis aget, ſed euidẽtius aliâs per aliam, nempe vincentẽ: idq; vt ad corporis ſcilicet cui admotũ eſt: affectionẽ: quippe cùm & lac, & lens, & braſsica horum interim citare aluum, illorũ verò ſiſtere cernantur.

deeſt μία vna.

nantur. Et cauſam quidem quamobrem nõ perpetuò euidenter agat in corpore vnoquoque vnica dũtaxat qualitas, víſque mèdicamenti, eã quidem iam mox in ſequenti ſermone ediſſeram. Impræſentiarum verò id quod res habet cõmemorare propoſui, tantum ne quis pleriſq; medicamẽtis contrarias tum qualitates, tú facultates ineſſe diffidat. Sed & ipſum illud multam cõſiderationem, & diſtinctiones nõ paucas requirit, tametſi omnibus perfacile videatur, cõtrarias inuicem & qualitates & facultates inuenire. Ergo citra controuerſiam omnes propemodum adſtringens contrarium ei quod purgat, eſſe ſtatuũt. Verùm neq; vllo modo huic contrarium eſt: quod nos procedente ſermone declarabimus. At in præſentia ex ſuperabundanti illud quoque monſtrabimus, etiam ſi ea quis eſſe cõtraria ponat, nihil inde ſequi abſurdum, cùm fieri poſsit, vt in vnã ſubſtantiam conueniant, vel maximè contrariæ tum qualitates, tum facultates: quippe cùm ſuprà oſtẽderimus, in ſuccis aliud eſſe quod grauiſsimum eſt, aliud quod leuiſsimum, aliud tertium toti ſucco permiſtum. Nec miri quicquam eſt, ſi & in roſæ ſucco aliud quidem eſt grauiſsimum, amurcæ & fæci proportionale: aliud leuiſsimum, & ipſum proportione

reſpon

reſpondens flori in quoque ſucco ſupernatāti:aliud tertium,quale eſt quod in muſto feruet: ad hæc quartū, ipſum videlicet puriſsimum ac ſynceriſsimum, cuius hæc tria excremēta exiſtunt. Euenit autē alios quidem vniuerſos ſuccos aut aceſcere,aut corruptos putreſcere:ſola verò oleū,mel, & vinum, in longū temporis ſpaciū perdurant. Itaque neque per ebullitionē, neq; per ſecretionem horum ſuccorum has excremētorū ſpecies inuenire perſpicuò licet:verùm protinus ab initio coctione quadam illis eſt opus, aut ſaltem alicuius alterius perdurātis ſucci miſtura. Nam ſic roſæ ſuccū melle miſcētes,aut oleo incoquētes, aut totas roſas ei immergētes,reponimus.Cæterùm ꝙ & in his quoque probabile ſit quatuor illa ineſſe genera, proprium ipſius ſucci videlicet, & tria excrementa, intellectu clarū eſt, ac potiſsimum quia qualitas earū non ſimplex eſt,imò adſtrictionem quoq; quādam obtinere roſam,ſi dentibus mandere ipſam voles, videtur. Habet autē & dulcedinem, & amaritudinem, quaſiq; mordicationem quandam leuem.Verùm ſatis erat, etiam ſi horum nihil guſtātibus deprehendi poſſet, tamen ex eo quòd nō extremè adſtringat, aliorū quoq; ſaporum miſturā intelligere. Etenim ſi ſolus ſit auſterus,ſummus itidem

fuerit.

fuerit. At ſi nõ ſummus, ſequitur ꝙ neque etiã ſolus. Quam enim propoſui adſtrictionis generationẽ, eam ſi ſolam citra alias in eſſe cogites, ſumma hęc ſit neceſſe eſt: quomodo ſi ſola corpori cuipiã caliditas ſummè ineſſet, id ignis vtique foret. Nã contrariorum miſturæ ſummitates ipſas frãgunt.

Quamobrem lingua tangentibus ipſam diſsimilaribus corporibus, ac per diuerſas eius partes ſimul agentibus, non quam in omnes illa partes inferunt, percipit affectionem, ſed ea ex parte primò affecta in totam ipſius diffunditur ſubſtantiam.

CAP. XVI.

ATque in ſimilaribus quidem * partibus calor, frigiditas, ſiccitas, humiditas particulares omnes differentias efficiũt: in diſsimilaribus verò, acrimoniæ, aciditates, auſteritates, acerbitates, dulcedines, amaritates, ſalſitates, aquoſitates, & vnctuoſitates. Itaque vnaquæq; ſimilarium in ipſis partium non multas, ſed vnam qualitatem obtinet; quod verò totum eſt diſsimilare, complures. Nam ſi mille, exempli gratia, hoc in cyatho huius ſucci corpora cõtineãtur diſsimilaria, fieri poteſt vt centum adſtringant ſexaginta mordicent, ſexcẽta ſint dulcia, ducenta amara, quadraginta ſalſa, ſicq; mutua miſtione tẽperata hæc omnia ſint, vt partem nullam ſenſibilem accipere

corporibus.

ſit

ſit quantumuis paruã, quæ nõ ſit omnium particeps: vt in linguæ cõtactu omnes quidem agant, diuerſa tamẽ vnaquæque eius parte, nempe cui ipſam appropinquare cõtigerit: ipſa verò affectio, ex eo quod primò affectum eſt, in totã eam diffundatur: veluti ſi in frigore ingenti digitum vnum in aquam gelidam *repente immittas, tota interim manu horrebis, ſæpenumero verò & corpore toto. Nam velox eſt ex eo quod primò affectum eſt in corporibus ſenſilibus, in totum animal diffuſio, vt videlicet cũ calfacto vnà concaleſcat: refrigerato, ſimul refrigeſcat: ſiccato, pariter ſicceſcat: humectato, cohumeſcat: atq; adeò frequẽter etiã contraria vno tempore perpetiatur. Quò autem id facilius quod dicitur intelligas, alteri etiam exemplo adhibere animũ præſtiterit. Vidiſti opinor, quãdoque coniecto in aquam quietam lapide, ex hoc quidem moueri aquam incipientem, in orbem autẽ motum extendentem, tanquã centrũ ſit id quod percuſſit. Cùm ergo vno tempore in diuerſas placidæ tranquillæq; aquæ partes duo lapides coniecti duos effecerint circulos, qui per ſeſe inuicem ferãtur, contrarios conſpicies in quauis aquæ particula motus. Quæ res viris etiam naturæ ſtudioſis dubitationem non paruã attulit, num aliæ partes

*confertim.

tes ab vtroque motuū, an eædem ab vtroq; mouerentur. Nam quòd circulus circulum non ſiſtat, nec vltrà prorſúmq; ferri prohibeat, id manifeſtiſsimè cernitur. Idipſum item fieri mihi intellige, cùm eodē tempore pedes quidē in frigidam, manus verò in calidā indideris. In totū enim corpus vtriuſque affectionis motus peruadit, contrariique inuicē occurrūt. referátq; forſan nihil, etiamſi cōtraria nō incedāt ſemita, ſed vnus ab vno, alter ab altero pede proficiſcatur: tunc enim nec nihil pati totum corpus, nec ab altero duntaxat pati dicere queas: nā & manifeſtò patitur, & ab ambobus patitur, incaleſcens: ſimul ac frigeſcens. Quod vtiq; & in febribus lepyriis & hepialis euenire autumo, extrà quàm quòd id illis non extrinſecus, ſed ex ipſo corpore caliditatis frigiditatíſque affectus exoritur. Quòd ſi quis dicta nūc aſſequi nequeat, certè ex eo quod iam dicetur, facillimè periculum facere poſsit. Etenim non longè ab iis quæ inquirimus abeſt, ſed ipſorum linguæ affectuum quoddam exiſtit. Nam ſi parem abſinthij portionem melli exquiſitè commiſtam, linguæ imponas, γλυκύπικρον (quemadmodum poëtæ * cognominant) *amorem.* hoc eſt, ex amaro dulce, quod ex ambobus miſtum fuerit videbitur: nimirum cùm

cùm haud alio tempore mellis ſaporem lingua ſentiat, alio verò abſinthij, neque alterum ſolùm, verùm perpetuò ex vtriſq; inſolentem quandã miſtionẽ permiſtam. Tale quid euenit cùm in vnum ſuccum coïerint auſtera & nitroſa facultas, ſiue id natura miſcuerit, ſiue à medico fuerit cõpoſitum. Nam eodẽ tempore lingua vtriuſque ſucci qualitatẽ percipit: ac ſi percipit, nimirũ & afficitur, ídq; pro familiaribus illorũ viribus. Neceſſéque eſt quãque aliarũ corporis partium ſimiliter affici, etiamſi qualitates ipſas non ſentiat. Neque enim in patiendo aut non patiendo, ab aliis linguam differre putandũ, verùm eo quòd ipſam nihil familiarium affectuum ob exquiſitam ſentiẽdi facultatẽ latere poſsit. Quòd ſi ad id nõnihil faciat ipſius raritas: quippe ſucci facilius in profundum *penetrãtes, atque in molliculas partes actionem exerentes, tum validam quidẽ affectionem, tum verò ſenſum eius imprimunt euidẽtiorem; veruntamen maior vis in ſenſu accurato potius quàm in affectionis robore conſiſtit; cum affectionis robur nihilo ſecius & in exulceratis partibus fiat, ſed quia exacta ſentiendi vi carent, idcirco ſuccorũ qualitates non percipiunt. Liceat verò cùm in illis, tum etiã ante illas, nõdum videlicet cute exulcerata, miſtã ex

Aptius deſcendẽtes.

con

contrariis facultatibus actionem ſimul in corpore fieri colligere. Etenim ſi parti inflāmatæ ſolani ſuccū imponas, denſari eam cōſtipariq; & cohiberi tranſpiratus conſpicies. Itaq; ſi pluſculo idipſum tēpore facias non rubram ſeruabis particulā, ſed aut liuidam aut atrā efficies: id quod aſsiduè in eryſipelatis à medicis pleriſque fieri videre eſt: nam & ea tempore dura atráq; immodicè refrigerando efficiunt. Quòd ſi ergo nō ſolanū, ſed anthemida, hoc eſt chamæmelum parti inflammatæ impoſueris, eā prorſum contrà affici videbis: quippe quæ rara, fuſa, mollis, *laxáq; euadet, [cum nondū cutis exulcerata fuerit,] multúmq; in ipſa parte ſuperfluitatis quæ ſub ipſa cōtinetur trāſpirabitur, nec liuida vnquā atráve erit, etiāſi vel plurimis deinceps diebus chamæmelo vtaris. Fūdere enim hoc ac digerere per halitū poteſt, haudquaquam contrahere, condēſaréve, aut trāſpiratus prohibere. Quod ergo ſolano chamæmelum contrarium ſit facultate, illinc liquet. Quòd verò etiam ſi vtranq; cōmiſceas, euidenter tamē vtriuſque vires perſpicies, ego ſanè expertus ediſſerā: quanquam te quoq; malim ipſa re experiunda euentum cognoſcere, quàm narranti mihi fidē habere: id quod ſcio efficiet quiſquis veritatis amore tenetur. Oportet

Interpres videtur legiſſe laxa. Aldin. codex, tepida.

verò vt in re tam patẽti orationem ſequentem abſoluere. Si enim ſimul impoſitis ſolano & anthemide, neq; ita denſa, dura, tẽſa, liuidáq; reddatur, atque ſi ſolo vſus ſolano eſſes: neq; adeò rara, mollis, laxa, rubénſq;, ac ſi chamæmelo ſolo vſus fores, ſed dictorum vtriuſq; mediam accipere affectionem particula cõſpicitur, conſentaneũ eſt vtrunque medicamentum ſecũdum ſuam operatum eſſe facultatem. Nam ſi neutrũ quicquam egiſſet, ſed quieuiſſet, vtrunq;, quam ab initio affectionẽ particula habebat, eam haud dubiè ſeruaſſet, nõ ſecus ac ſi omnino nihil impoſitũ foret. Sin autem alterũ quidem eorum operatum fuiſſet, alterũ verò penitus deuictum nõ mediã affectionẽ, ſed extremarũ alteram perpeſſa particula eſſet. At ſi vtrunq; egit, eáq; cõtraria facultatibus fuere, contraria vtiq; eodem tempore corpus perpeſſum eſt. Nec enim partitis inter ſe agẽdi vicibus operabantur, tanquam ſi vtriſq; exempli cauſa totum diem impoſitis, ſex horis prioribus medicamentorũ alterum, reliquis verò ſex alterum ſuo vicíſsim munere fungeretur: nugax enim hęc eſt hypotheſis, nec ſolùm demõſtratione, ſed probabilitate quoq; omni deſtituta.

¶Quanquam profectò nec ita quidẽ fundi contrahíq; ſubiectam cõtingit ſubſtantiã,

velut

velut in iis qui in balneis lauãtur, poſteáq; ingrediuntur frigidã, ſed potius ita vt ſi lauanti frigidam aquam aſpergas. Sic enim non diuerſis tẽporibus, ſed eodem contraria perpetietur. Igitur quẽadmodũ in medicamentis cõpoſitis mirum non eſt, ſi contrarij ſimul affectus corporibus infligãtur: ita neq; in ſimplicibus, cũ & ipſa ſenſu quidem omni atque cognitione ſimplicia appareant, verùm naturâ ſint cõpoſita. Quin etiam quemadmodum in iis quæ nos componimus ac cõmiſcemus, interim, ſi ita viſum eſt, plus adſtringẽtis ſucci indimus, interim plus dulcis, aut amari, aut ſalſi, aut acris, aut alterius cuiuſpiã cõtrariorũ, nonnunquã verò vtroſq; partibus paribus, ita quoq; naturã in arboribus, fruticibus, herbis, animalibus, & in ipſa quoq; terra cõtrarios tẽperare ſuccos paribus aut portionibus, aut viribus alienũ nõ eſt. Poteſt etiam quandoq; alterũ vincentem efficere. Itaq; actiones eorum in miſturis paribus ſimiles euadẽt, in imparibus autẽ diuerſæ. Ne quis ergo putet, quod & ſuprà monuimus, nihil referre, adſtringentẽ ſuccũ dicas, an adſtrictionẽ. Nã adſtrictio*vna res intelligitur, adſtringẽs verò corpus duplex: ſicut & calfaciens partim ſimplex & ſummũ vt ignis: partim par exuperantiã caloris, vt ſanguis.

vna ſimplex res.

Sic adſtringẽs quoq; aliud ſummum eſt, vt exempli cauſa, alumen, & melanteria, ſiue atramentũ ſutoriũ, & galla & rhus: aliud quia adſtrictionis cuiuſdã eſt particeps, velut pirum, vinũ, malum, roſa: nam minimũ omnino eſt in roſa quod adſtringit, multis numeris eo quòd nõ eſt eiuſmodi ſuperãte. Quapropter nõ abs re exigui quoq; adſtrictionis effectus ſunt, tãti ſcilicet dum à relaxandi facultate quæ roſæ ineſt, corporũ illi admotorũ robur non exoluatur. Itaque mirandũ non eſt, medelam eſſe eã inflammationũ ac potiſsimũ dũ increſcũt adhuc atq; augẽtur, plúſq; etiam dum incipiunt.

Quòd roſaceum, vtpote olei roſæq; mediam ad vnguem naturam obtinẽs, inflammationum optimum in augmento remedium ſit.

CAPVT XVII.

ROſaceum verò (vtpote cuius natura olei roſæque in medio eſt) in inflammationum augmẽtis optimũ eſt remediũ. At oleum ipſum commodũ eſt, vbi inflammationes maximè vigẽt: id quod experimẽta docent: cauſam autẽ nos in tractationibus De medẽdi ratione exponemus. Porrò roſaceum vt quod in medio eorum ſimplicium ex quibus confectũ eſt conſiſtit, vtique & in medio tempore vtilitatem oſtendit. Nã per initia repellere comprimeréque

influxus magis oportet, in vigore autē ita per halitum digerere, vt morſus abſit:at in incrementis repellere ſimul ac digerere. Id quod ſi quis nudũ,citráq; iam dictas ratiocinationes audiat, fortaſsis fidē non habebit.Nũc autem mirer,ſi quis adeò ſit ſtupidus, vt rationi nondũ acquieſcat.* Nã ſemel vnóq; impetu ab adſtringentibus contrahentibúſq; ſubſtantiã, ad laxantia fundentiáq; trãſire, planè abſurdum eſt:ſicuti ſanè æquũ eſt, in intermedio principij ſtatúſque ſpatio, dum videlicet morbi adhuc increſcũt,nec planè repellere ſicut in principiis,nec itidē digerere ſicut in vigore, ſed perinde vt morbi cõſtitutio cõditio media eſt inter contraria,ita medicinã quoq; mediã eſſe oportet,quæ videlicet nõ vt in principiis adſtringat, nec vt in vigore digerat. Atqui mediũ omne ex cõtrariis miſtũ eſt, iiſq; inuicē totis per tota tēperatis, aut per exiguas particulas ſenſum effugiētes eorũ quibus apponuntur.Porrò hoc an illo modo roſaceum miſtũ eſſe velis ex contrariis, mea quidem certè nihil refert : nam vtroq; modo propoſitum demõſtrari poteſt. Satis autem certò ſcio, ſi ratiocinationes de his omnes tũ quas Theophraſtus memorię prodidit,tum quas nos toto hoc tractatu cõplectimur, multũ animo verſaueris, te ſecun-

* *Nam & neceſſe eſt per inflãmationũ incrementa cõtrarias eſſe indicationes.*

dum miſtionis modũ reperturum. Quin & in profundũ penetrare, & corpora arentia magis quàm oleũ humectare roſaceum poteſt: arbitrórq; ſubinde roſaceo te prædenſas coriaceas tunicas teri vidiſſe: quoniam neque oleum, neque hydrelæum (quod ex aqua & oleo miſtis cõſtat) eas probè mollire ac madefacere poſsit, quia videlicet craſſiorum ſunt partiũ, quàm vt penitus imbibi ac penetrare queãt: roſaceo verò præter cætera quæ poteſt, paucula quædã ineſt adſtrictio, haud parum huic rei cõferens. Nã quæ magnopere auſtera acerbáq; ſunt, primo ſtatim cõtactu externã ſuperficiẽ condenſantia humorẽ* ingredi imbibíq; prohibẽt: at quæ paululum quidẽ adſtringunt, cæterùm plurimum in ſe cõtinent eſſentiæ tum tenuis tum tepidæ, tantũ abeſt vt præadſtrictione ingredi altius corpora admota prohibeantur, vt etiã ab ea magis ſcilicet impellente, iuuentur. Quæ autem penitus tenuia calidáq; ſunt, magis digerunt diſcutiúntq; humores ex corporibus quibus admouẽtur, quàm alios ipſa apponant. Porrò quæ frigida ſunt & craſsioris eſſentiæ, omnino nullũ introducere humorẽ queunt. In quibus verò humiditas ineſt tenuis pariter & tepida, hæc per eſſentiæ quidẽ tenuitatem & tepiditatẽ promptè mobilia, cor-

intrò ferri.

porum

porum* quæ contingunt, meatus ſubire nihil prohibet. Quod verò non admodũ calfaciunt, ex eo liquet, quòd exiſtentẽ in illis humiditatem nõ digerant. Si verò præterquàm quòd ſint eiuſmodi, inſuper exiguã adſtrictionem poſsideant, quæ tenues particulas meatũ iam ingreſſas in profundum propellere valeat, ipſámq; extrinſecus ſuperficiẽ quadãtenus cõſtringere ac cõdenſare, ea inter omnia humectantia efficaciſsimè humectant. Adſtrictionis enim natura eſt, vt meatus occludere præoccupans, vicinámque ſubſtantiã ad ſe contrahens, conſtipánſq;, iis quæ humectare valent, impedimẽto exiſtat. At quæ adeò infirma eſt, vt in roſaceo, quæ ipſa vincatur potius quàm vincat, tenues calidáſq; roſacei particulas præuertere quidẽ nequit, ſed vbi illæ altius penetrauerint, in ipſam iam tum ſuperficiẽ externam agere incipit, pro viribus conſtipando, contrahendo, ac condenſando. Ex quo neceſſariò ſequitur, vt quæ ingredi meatus anteuerterint exigua corpuſcula, intrò propellantur, ac meatibus præcluſis foras regredi inhibeantur.

*Τῶν κινουμένων.

Quòd quæ frigiditate interimunt deleteriis, ex mutatione celeritate vti corrumpant euenit, ac proinde alienam requirant caliditatẽ quæ velut manu in totum deducat corpus.

CAPVT XVIII.

SAnè ad opera eiuſmodi nõ mediocriter confert innata corporibus noſtris caliditas: quippe quę intrò ad ſe attrahat, & cõminuendo extenuet. Hinc eſt quòd & quæ naturâ frigida ſunt medicamenta, nempe quæ deleteria nuncupantur, vtputa cicuta, papauer, hyoſcyami ſemen, mandragora, & quę eius ſunt generis, citius magíſque in calidis naturis vim ſuã exerãt, cuius & tu, tametſi vnũ ex ambiguorũ difficiliúmque problematum numero habitum id fuerit, haud difficulter, modò nõ ſegniter iis quæ dicimus aduerteris animũ, ſolutionem inueneris. Etenim cũ ſit impoſsibile vt talia interficiãt, niſi prius cor ipſum refrigerent, ſanè intrò comminuta extenuatáq; ingrediantur neceſſe eſt. Id quod ex ſua natura præſtare nequeunt. Quippe quæ craſſarum ſunt partiũ, nec facilè moueri poſſunt, nec vt minutim cõcidantur, prorſúmque ferantur, ex ſua natura obtinent: verũ adſcititiã caliditatem requirũt, quæ in minuta ſecet, extenuet, atque comminuat, quæque velut manu ducat, atq; in ſubtiles partiũ omniũ meatus deducat. Itaque ſi quando ea abſit cunctantur tardántq; in maioribus meatibus hærentia, & venis atque arteriis velut innatantia, ac temporis ſpatio interim per

long

longos errores ac multas iactationes ab humoribus qui in eis ſunt viciſsim nonnihil perpetiuntur. Oſtenſum eſt enim iam ſæpe numero, in ſeſe mutuò qualitates omnes quadãtenus agere. Nã & lapis ab aſsiduo aquæ ſtillicidio excauatur, gladiúſq; ceram ſecando hebetatur. Monſtratum etiam eſt, actiones animantium à ſolidis ipſorũ corporibus perfici: quare cum hæc nondum à refrigerantibus medicamentis refrixerint, animans ſuperſit neceſſe eſt. Porrò refrigerari nequeunt prius quàm illa in proprios iſtorũ meatus ſubierint: atqui ex ſua id natura craſsioribus frigidíſque medicamentis datũ nõ eſt, niſi ſuccurrat quod velut deducat. Deducit porrò vt cauſa primaria, arteriarũ attractio (oſtẽdimus enim ipſas inter dilatandũ vicinũ omne attrahere) vt ſecundaria verò & materialis, eſſentiæ tenuitas: quam cum ex natura ſua nõ obtineant frigidiora craſsiorúmq; partiũ medicamẽta, iis vtiq; opus habẽt quæ præbeant. Corpora itaq; quæcunq; temperaturæ ſunt frigidioris, ea arteriarum tractum imbecilliorem quàm calida poſsidẽt (id quod etiã demõſtratũ eſt) atq; ĩ minutas particulas medicamentorũ ſubſtantiã redigere celeriter nequeunt. Proinde medicamentũ & ipſum cunctãdo tardandóq; temporis ſpatio ali-

quid perpetiatur par eſt. Itaq; interim accidit vt cõcoquatur, velut lactucæ ſuccus. Nã & is tempore concoquitur. At ſi integer ad cor pergere properaret, nõ ſecus atq; cicuta hominem interficeret: euenit autem id ipſum aliis quoq; omnibus admodum refrigerantibus ſuccis. Nam niſi celeriter interimere poſsint, ſanè ex hoc omnino nullius effectus reddũtur. At quæ aut eroſione aut putredine euecant, iis vt tẽpore inualeſcant accidit. Siquidẽ temporis ſpatio putreſcunt omnia, *eóq; magis quò fuerit humidior calidiórque locus. Meritò ergo fit, vt quæ frigore ſuo noxam inferunt, iis actionis celeritas ad perniciem proficiat: quippe quæ alioqui tẽpore excalfacta, vim per quã agebãt, deperdãt. At quibus actio conſiſtit in putredine, iis tempus actionẽ adauget, quoniã ſcilicet & putredinẽ. Nec enim animal vllum interire poteſt, quin cor ab agendi munere ceſſet: fieri porrò vt ceſſet nequit citra maximam intemperiem. Siquidẽ non ſimpliciter quàm par eſt aut calidius, aut frigidius, moueri deſinet. Eodẽ modo ſi modicè ſiccũ aut humidũ euadat: minus enim ſuo fungetur ob haſce quidẽ intemperies munere, cæterũ motu nõ vacabit, prius quàm eximiã immẽſam aut caliditatẽ aut frigiditatẽ, aut effectricum qualitatum aliquam

Idq; magis in humido calidóq; loco.

quam

quam acceperit. Porrò medicamentis quæ frigore occidũt, vbi ad cor pergere cunctãtur, ſimile quid accidit, quod lignis humidis viridibus frequenter euenit. Hæc ſiquidẽ ſi multa aceruatim in ignẽ cõiiciantur, eũ celerrimè extingũt: ſin vndiquaq; in orbẽ cõpoſita prius ſiccentur, ac incaleſcãt, & deinde ſenſim iniiciantur, tantum abeſt vt extinguant, vt etiã alimento illi efficiãtur. Sic hominem quidem cicuta necat tum ob meatuum amplitudinem, caloríſq; multitudinem, tum ob attractionis arteriarũ robur validum etiámnum ad cor pertingẽs. Sturnos verò ob cauſas cõtrarias haud enecat, vtputa cùm & retineatur & cunctetur, ac ſeſe temporis tractu concoqui præparatíque à corde tanquã à foco præcalfactum ſinat, nõ ſecus ac ligna extrinſecus. Quare nec id quidem mirum dubiúmq; relinquitur, ſed eſt quare lactucis accidit, quippe quæ moderato eſu hominẽ nutriant. At ſi quiſpiã expreſſum earũ ſuccũ largiter hauſerit, nõ ſecus profectò morietur quàm qui aut cicutam, aut papauer ſumpſerint. Sic lactuca ſi cor refrigerauerit, interimit: ſin cõcoquatur, alimentum animali efficitur. Ad eundem arbitror modum cicuta hominem quidem celeritate diſtributionis interficit, ſturnos verò tarditate ipſa nutrit. Si verò

exiguum quiddã ſumatur, mortẽ homini nequaquam inferet. Id quod anus Atheniẽſis experimento docuit, cuius apud omnes percelebris memoria eſt. Etenim ea*ab exigua cicutæ portione auſpicata, nullo detrimento ad permagnam progreſſa eſt copiã: principio enim paucum exiguitate ipſa deuictum eſt: aut cõſuetudo naturale reddidit. Nec enim nunc locus eſt, vt cur plurimum poſsit conſuetudo, cúrq; velut altera ac adſcititia natura ſit, vti à veteribus proditum eſt, cauſam reddam. Nam ita maius euaderet operis acceſſorium, quàm ipſum opus, vt omittam quod ſeparatim de hoc tractauimus. Verùm connectendus eſt perficiendúſque præſens ſermo.

À mini ma.

Quòd medicamentorum quæ frigiditate ſua interimunt, nullum prorſus genere letale ſit, ac deleterium, ſed ſola quantitate.

CAPVT XIX.

EOrum ergo medicaminũ quæ frigore interimũt: nullũ genere letale eſt, ſed ſola quantitate. At in erodentibus, putrefaciẽtibus atq; excalfaciẽtibus haud ita ſe res habet: ſed de his paulò pòſt dicemus. Quæcunq; autem frigiditate occidũt, ea exigua quantitate ſumpta mortẽ non adferent, nõ magis quàm ſi copioſæ flammæ pauxillum aquæ inſtilles, aut lignum iniicias humidũ

ac viride. Quēadmodū itaq; niſi calorē habeant abundantē, qui tum cōminuat: tū ad cor vſq; perducat, interficere nō poterunt: ſic ſi quod cōminuit ac deducit, multò valētius fuerit, prorſum deuincet, mutabítq; ac alimēto vt ſibi ſit medicamentū efficiet.

Quòd medicamenta quæ naturà ſunt frigida, iure, à veteribus poteſtate frigida appellentur.

CAPVT XX.

QVamobrem eius quoq; nūc protinus meminiſſe oportet, veteres medicamenta naturâ frigida, poteſtate meritò dixiſſe frigida. Nam ea quoq; quandātenus vt refrigerent potētiam à nobis accipiunt, ſicut excalfaciendi calida. Quòd ſi alio modo illa, alio verò iſta, nihil vtiq; refert: generale enim idem cōmunéque vtriſq; eſt, nēpe alterationis principiū ex paſſuro corpore in acturum medicamētum procedēs. Nam quæ poteſtate quidē ſunt calida, alterantur eo dūtaxat, quòd incaleſcāt à nobis: at quæ natura frigida, tū quòd cōminuantur, tū quòd aſcititiū accipiāt motū. Cùm itaq; ipſis tanquā frigidis agere abſq; corporis patientis auxilio nō licet, iure poteſtate frigida dicūtur. Nā vt actu nos frigefaciant, nō prorſum ex ſeſe obtinent, verùm à nobis prius perpetiantur vt refrigerent oportet. Etenim in minuta cōteri, & aduē-

titium

Permittẽdum.

titiũ motum accipere,affectus ſunt medicaminũ. Atramen.ſi cui libeat ea actu frigida nominare*haud equidẽ repugnem, modò omnis in verbo diſſenſio ſit, res autẽ vtriſq; confeſſa. Siquidem(quod paulò ſuprà monuimus) id genus oĩa calidum corpus quo agere poſsint poſtulant. Ea propter meconium,hoc eſt ſuccus papaueris, & cicuta, ſi vino miſta bibantur,ocyus necant,licet nõ quouis tẽperata modo. Si enim ipſa paucíſſima plurimo vino miſceantur, prorſus deuinci poſſunt. Si verò pauculo multa,deducũtur quidẽ ad cor,vinci autem nequeunt. Si quis verò papaueris ſuccũ,quãtus interficere poteſt,hauſerit, ac etiámnum tamen ſuperſit,recta ratione & hunc quoq; ſanabit epotum vinum vetus & copioſum, magiſq; etiã ſi generoſum fuerit: nam id quoque magis calefacit.Quod verò cor nondũ admodũ refrixerit, liquet:quãdoquidẽ adhuc homo viuit. Tum autẽ digeſtionis in corpus tarditate quadãtenus mutatũ iam à corpore eſſe pharmacũ, ſicuti lignũ viride vbi proximè ignem aliquãdiu iacuerit:nec id quidem obſcurũ eſt. Calidũ itaq; id temporis vinũ ebibitũ præſentiſsimũ eſt remediũ,nóſq; etiã quendã extreme iam refrigeratũ vini leſbij potione ſeruauimus,potéſtque idem falernũ,ſurrentinũ,ariuſiũ,tmolites

lites auſterum, ac quotquot calida ſimul & exquiſitè vinoſa fuerint vina, eundem cum lesbio præſtare valent effectum. In ſumma quod tenui perlucidáq; cõſiſtentia eſt, *colore vermiculo aut flauo, odore gratum, quódq; multam aquæ miſturam expoſcit, id tum admodũ excalfacere eſt natũ, tum facilè vndiq; per corpus vniuerſum deferri. Tale ergo naturâ vinũ, ætate vetus, meracius miſtũ, eos etiam qui refrigerati iam ſunt perſanat, nec ſolũ à papaueris ſucco, aut alio quopiam refrigerantiũ medicaminum, verumetiam qui in morbis aut ex ſtomachi, aut ex cordis dolore animi patiuntur deliquium. At quod cũ refrigerantibus medicamentis, quò celeriorem mortẽ afferant, bibitur, id nec multũ eſt, nec generoſum, ſed quod comminuere ea ac diſtributionis ſui impetu in cor perducere modo valeat. Atq; de his quidem hæc ſufficiant.

Quòd fuluũ eſt aut flauum. Gellius interdum κιῤῥὸν vertit Giluũ.

De actione medicamentorum, quæ putrefactione & eroſione nos necant. CAP. XXI.

QVoniam autem de iis etiam medicamentis, quæ eroſione ac putredine interimere ſunt nata, dicturum me, quòd tempore pernicioſiora reddantur, & ipſo genere naturam noſtrã corrũpere poſſunt nõ modò multitudine, velut refrigerantia, ſum pollicitus: tẽpus nunc eſt de his dicere.

Con

Coniuncta eſt enim quadantenus quæ de his habetur oratio,iis quæ de medicamẽtis poteſtate calidis dicũtur. Veriſimile ſiquidem eſt pleraq; eorum etiã actu eſſe calida, ſed idcirco nos fugere, quoniã aut ipſi plurimũ habeamus caloris: aut craſſa eorũ eſſentia ſit. Redigamus enim eadẽ rurſum in memoriã, nempe quòd in balneo frigida nobis videatur vrina:itidémq; memoria repetamus,quòd cum in ſolium calidũ deſcendere non valeremus,aliud prius minus calidum ingreſsi, nullo negotio quod anteà intolerandum videbatur, poſteà pertulerimus. Quin & aqua fontium tẽpore hyberno,quibus manus algẽt,tepida apparet, cùm aliis nõ videatur eiuſmodi. In ſumma enim(id quod anteà quoque diximus) pro ſuo vnũquodque affectu corpora admota ſentire cõſueuit.Sic ergo ſi manum habens frigidã,eam in tritici aceruũ immiſeris,luculẽter calorem percipies: ſin calidam, nequaquã. At ſi ſtercori columbino accumulato,potiſsimum ſylueſtrium columbarum manum inſeras, etiam ſi calidam, manifeſtã tamen ſenties caliditatẽ. Sic miſy,ſory, chalcitis,erugo,calx, aliáq; id genus innumera,ſi illis aceruatis manũ altius iniicias, protinus videbuntur eſſe calida. Cæterũ ſi bolum ex eis vnum aliquẽ acceperis, cuius

extrin

extrinſeca ſuperficies ab ambiente extrinſecus aëre ſit refrigerata, meritò nullum percipies calorem: quippe qui refrigeratas tantùm eius partes contingas, idq; antequam in minutas redactę ſint. Ad eundem modũ hyeme ſæpenumerò tũ putealis aqua, tum præſertim fontalis, calida tangentibus eſt viſa: verùm ſi quis calfactis prius manibus contigerit, frigida, videbitur: memorariq; ſanè poſsint alia, id genus*infinita, quibus facilè adduci quiuis poſsit, vt credat medicamenta poteſtate vt ad nos calida, alteri animantium generi actu eſſe calida.

> *μύρια ſexcenta Lat. finitũ pro infinito vſurpantibus.*

Quòd rectè quæ erodendo putrefaciendóq; interimunt medicamenta genere non quantitate deleteria ſunt dicta: & quòd quantò in corpore morantur diutius, tantò & magis agere ſunt nata.

CAPVT XXII.

Atque hæc quidem obiter dicta ſunto. Cæterùm quæ nos contactu aut per putredinem, aut per eroſionem interficiũt (nã de his habebatur oratio) ea recta quidem ratione humanæ naturæ deleteria toto genere exiſtimata ſunt, nõ vt frigefaciẽtia, dũtaxat quãtitate: hæc enim interdum vincuntur, & nutrimentũ animali redduntur: putrefacientia autem etiam ſi quãtitate minima ſumantur, omnino tamen corrumpunt, quia videlicet quæ putredini ob-

noxia ſunt calore humiditatéq; putreſcere ſolent. At qui calidus humidúſque ſanguis eſt. Itaque putreſcere nũquam ceſſare poſſunt, ſimúlque viciſsim putrefacere, quæ σηπεδονώδη à putrefactione vocantur medicamina. Proinde longo etiam poſt tempore à quo ſumpta ſunt nonnulla interimũt, potiſsimum quæ craſſa, terrenáque eſſentia ſunt. Hæc enim corporibus noſtris inhærentia inſidentiáque, dein temporis ſpatio putreſcentia erodunt corrumpúntque vicinas* corporis partes.

*animalis.

Qua cauſa putrefacientia medicamina, licet genere letalia ſint, non tamen perpetuò occidant.

CAPVT XXIII.

AT quæ tenuiora ſunt, etiam excerni interim cum excrementis poſsint: feréque accidit, vt duas ob cauſas iſtas quandoque medicamenta putredine eroſionéve necantia non interficiant: vnam videlicet, quam modò admodum dicere deſij: nempe cùm vnà cũ excrementis excernũtur priuſquàm iniuria corpus afficiãt: alteram, ſi cui accipienti bona faueat fortuna, videlicet aut cibis, aut quæ alioqui conferũt, vtenti: aut medicũ qui curando præſit, nacto. Nã vbi grauis ab iis noxa illata eſt, malum neque victus ratione, neq; generoſorum medicaminum, medicíque auxiliantis ope ſiſti pot

poteſt. Quòd ſi prorſum exile ſit deleteriũ, nihil repugnat quò minus illud quoque nihil perficiat, propthereà quòd cum recremẽtis excerni poſsit aut idonea victus ratione homo vti: vtputa ſi cantharidis ſit cẽteſima drachmæ particula: nam id priuſquam noxam animali inferat, vnà cum vrinis excernatur. Sanè cantharides vrinam cientibus medicinis miſcentur, ſicut pleraq; alia letalia alexipharmacis, hoc eſt amuletis. Atque id genus medicamenta compoſita* ſi aptè temperata fuerint, omnino efficaciſsima ſunt: quemadmodum quod ex cantharide conficitur, vrinæ mouendæ accommodum eſt. Feruntur enim alioqui ſponte ſua cantharides per vrinam ad veſicam, atque ſic rodendo eam exulcerant: verùm vbi paucum ex illis multis miſcetur bonis atque vtilibus, illa quidem velut manu ducũt, rodere tamẽ nequeũt. Opus eſt enim vt quicquid agat, etiam ſi ſit valentiſsimum, aliquantam tamen & magnitudinẽ habeat: quando nimirum & ignis ipſe, ſi prorſum minimus ſit præter quàm quòd non vret, ne calfaciet quidẽ: quippe cùm & centeſima ſcintillæ portiuncula ſenſu à nobis ſit imperceptibilis. Ex quibus omnibus patet, quæcunque frigiditate interimunt, ſi paucula ſumantur, nutrire corpus poſſe velut

cum aptè mixta fuerint.

lactucæ ſuccum: at quæ patrefaciendo erodendóque, ea nunquam nurrire, ne ſi præ paruitate quidem innoxiè corpus permeent: genere nanque talia humanæ aduerſantur naturæ.

Quòd in medicamentis, diſsimilaris ſubſtantiæ reperiatur miſtura: ac proinde vbi fine ſuo purgantia fruſtrantur: interim quidem extremè lædimur, interim nequaquam. quippe vbi deleteriam in ſe vim permiſtam obtinent, ad corrumpendum conuertuntur. Si verò vim non habeant deleteriam, concoquuntur, talémque generant ſuccum, qualem trahere nata erant.

CAPVT XXIIII.

QVemadmodũ in ſaporibus antè monuimus, nullum propè eorum alienæ eſſe qualitatis expertem, verùm ſiue in arboribus, ſiue in herbis, ſiue in fructibus miſtos ſemper alterius generis eſſe saporibus: ita in medicamentis intelligere oportet, multas diuerſi generis miſtas eſſe ſubſtantias: id quod inuenias, ſi conſideres granum cnidiũ hoc à cnico differre, quòd plurimum habeat caliditatis. Nã ſimilitudinẽ vtriuſque ſubſtantiæ tactu viſúque cognoſcere liceat: prætérque ea tertium eſt, quòd ambo pituitam detrahunt. Oſtẽſum eſt ſiquidem nobis in commentariis De naturalibus facultatibus, quòd qualitatum quæ in

in ſubſtãtiis ſunt proprietatibus attractiones perficiantur. Attamē grano cnidio multum permiſtum caloris eſt, quare à cnico diſtat. Idcirco purgantium medicamentorũ, vbi fortè purgatione fruſtrantur, quædam extrà quàm quòd noxam corpori nullam afferunt, etiam alimentum homini præbēt: alia verò in corruptionem, ac tanquam in venenum vertuntur. prorſum enim medicamentum expurgans vel cum vno ſaltem humorum, qui in corpore ſunt noſtro, ſimilitudinem quandam obtinet, non autem perpetuò permiſta eſt illi vis quædam venenoſa: quamobrem nec perpetuò licet non purget, iniuria afficiet, verùm concoctionem accipiet, talémque producet humorē, qualem trahere natum erat.

Quamobrem, cùm qualitatum proprietate attractiones perficiantur, purgantia medicamenta quidem perpetuò humores attrahant familiares, nec tamē vnquã à familiaribus attrahantur. An quòd efficaciora ſunt purgantia medicamina, ſic vt attrahere potius quàm attrahi ſint idonea.

CAPVT XXV.

Non autem me fugit, qui in naturaliũ facultatum cõmētariis exercitatus antè non ſit, haſce ratiocinationes non ſatis conſequi poſſe. Demõſtratum enim ibi eſt, pleraſq; perfici attractiones qualitatum

familiaritate:proinde quanque ſingillatim animantis particulam familiare ſibi nutrimentum attrahere. Ad quam ſententiã ſeu dogma ſequitur medicamenta purgantia eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verùm quæ attrahunt, quodãmodo eſſe efficaciora valẽtioráq;, ſicut magnes lapis ferro : quippe qui ad ferri naturam accedat, ínq; ferri metallis reperiatur, eíq; magnopere ſpecie perſimilis ſit, verùm fortior eſt quodammodo, vt attrahere ſit aptior, quàm attrahi. Quin nec cnicum quoq; à pituitæ natura alienũ eſſe diffidẽdũ eſt, vti colore ſuo præ ſe fert:ſed tamen calore ipſo quàm pituita valẽtior eſt, vt trahere quàm trahi magis par ſit. Ad eundem autẽ modũ granum cnidiũ,ſed ſi quando fortè à corpore noſtro vincatur (id quod aſsiduè cnico vſu venit,rarius autẽ grano cnidio, nimirũ ob robur)vice purgationis alimentũ efficitur:velut veratrũ ſemper coturnicibus. Volo autem(quandoquidẽ in hunc ſermonem deſcendimus) logici cuiuſpiam meminiſſe theorematis, quod & in commentariis De demonſtratione mõſtrauimus,cæterùm in rem præſentem haud inutilis. Eſt autẽ theorema eiuſmodi, Demonſtrationum aliæ, quòd ex neceſsitate hoc illi inſit concludũt: Aliæ, quòd ineſſe poſsibile eſt : Harũ ipſa-

rum

rum quædam in id quod ex neceſsitate ineſt recidunt, quādo videlicet ex neceſſariis conſequuntur principiis, velut in hoc ipſo quod modò monſtrauimus. Siquidem in grano & cnico pituitoſum ineſſe ſuccum euidenter monſtrare non eſt: tamen poſſe eſſe, ac probabile veriſimileq́; eſſe ratione colligitur. Sed quia attractiones, ſubſtantiarum fieri ſimilitudine oſtendimus (demōſtratum enim ſubinde eſt, in purgationibus attractionem eſſe eorū quæ purgantibus medicamētis ſimilia ſunt, haud verò omnium ſimul ſuccorum alterationem) ſimilitudinem ineſſe quandā vtriſq; ſubſtantiis, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur, neceſſe eſt. Porrò cū quod purgatur, pituita eſt: quod trahit, pituitoſum ſit oportet. Pituitoſum autē eſſe oportere quod trahi diximus, non autem planè pituitam. Etenim ſimilitudinē ineſſe ſubſtantiis diximus, non identitatem: contrarium enim cernimus. Nam neque ferrum attrahit ferrum, neque caro carnem, ſed lapis ſideritis ferrum, caro ſanguinem. Differunt enim, mea quidem ſententia, idem & ſimile. Quippe pituitæ pituita eadem eſt, & cnicum cnico, ſimilis autem pituitę cnicus, non tamen idem. Neque enim quæcunque *aut bilioſa aut pituitoſa dicimus, perinde

*Add. edulia.

tanquam bilem aut pituitam continerent, ſic nũcupamus. Huius enim opinionis abſurditatem deteximus cùm in Naturalium facultatum commentariis, tum multis alibi locis.

Quòd in purgantibus medicinis duplex inſit ſimilitudo, nempe quædam actu, & quædam potentiâ.

CAPVT XXVI.

QVapropter prætereunda ſunt omnia huiuſmodi. Illud verò rurſus repetendum eſt, quòd ipſorum purgantiũ medicaminum quædam iam etiam poſsident idoneam ad attractionem ſimilitudinem: quædam non perfectè quidẽ eam obtinẽt, verum in animantis corpore accipiunt, nõ ſecus atq; vrentia medicamẽta, quæ cauſtica Græci vocant. Itaque duplex quoque in his ſimilitudo eſt, vna actu, altera potentiâ, velut & in aliis omnibus. Quin & permiſti ſunt ſimilibus in vnoquoque ſuccis, alij diſſimiles, qui partim quidem medicaminoſi ſunt, partim non. Quare vbi purgationem haud aſſequuntur, quædam purgantium malum corporibus noſtris inferunt, quædam verò alimentum*exhibent.

Vet. addit, innocuum.

De immoderatis purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις Græci vocant. CAP. XXVII.

POrrò quoniam ſemel ſermonẽ de purgantibus medicamẽtis attigimus, præ-

ſtit

ſtiterit fortaſsis nonnihil quoque dicere de nimiis purgationibus, quas ὑπερκαθάρσεις Græci vocãt, quaſi ſuperpurgationes dicas. Euenire igitur eæ ſolent, cùm purgans medicamen vſq; adeo inualuit, vt in vaſorũ ad ventrem pertinentiũ oſculis mordicationẽ apertionémq; multam relinquat, aſsiduéq; irritans conuellénsq; corpora, quæ in vaſis ſunt vires diſſoluat atq; deiiciat. Nã quod in ventre euenire conſpicimus, vbi vires eius in extremam inciderũt infirmitatem, idem in venis accidere putandũ. Quid porrò eſt quod in vẽtre euenit? vomitus totius eius quod deglutit, vbi videlicet ſuperiores eius partes debilitas occupauit: inteſtinorũ verò læuitas, vbi inferiores. Oſtẽſum eſt autem & de hiſce latius in tractatu De vacuãdorum cauſis. Huiuſmodi affectum exiſtere in venis exiſtimandum eſt in ſuperpurgationibus. Cùm autem per initia modica etiamnum ſit & apertio, & imbecillitas, tũ quod & tenuiſsimum eſt, miniméque naturæ familiare, excernitur: *ſed vbi vtraque adaucta eſt, iam tum etiã craſſa, & quę naturæ animalium familiariſsima ſunt, euacuantur: quamobrem flaua bilis primo, pituita ſecundo loco, tertio loco atra bilis, poſt hæc poſtremus omnium in ſuperpurgationibus effunditur ſanguis: vtpote qui

iuſto plus.

naturę ſuccus ſit familiariſſimus. Ante hūc verò primus quidē qui tenuiſsimus poſtremus qui craſsiſsimus. Diſſeruit autē & Hippocrates in opuſculo quod de natura humana inſcribitur, de ordine qui in iſtis euacuandis ſeruari ſolet, ac nūc quoq; ne quid huic ſermoni deſit, dicendum eſt. Etenim ſi quod pituitā ducat medicamentum exhibeas, prima quidem in ſuperpurgationibus flaua, mox atra, *tertio loco ſanguis eiicitur. At ſi quod flauam bilem detrahat, pituita conſequetur, tertia atra, quartus demum reddetur ſanguis. Quin & ſi atram bilem purgare ſit natum, eam quidem primam euacuabit: poſt quam flauam, deinde pituitam: omniúmq; poſtremus ſequetur ſanguis, tanquam ex inanimis iam vaſculis effluens, vt quæ ſumma iam debilitas occupet, quæq; ad extremam oſculorum *apertionem peruenerint. Ex quibus manifeſtū eſt, poſtremum in ſuperpurgationibus vacuari humorem, qui idem & familiariſsimus eſt: aliorum autem vnumquēque prout aut craſſus eſt, aut tenuis.

Deniq;.

diſtenſionem, dilatationem.

Quæ cauſa in immoderatis purgationibus humores minimè purganti medicamento familiares itidem euacuentur: nempe propter vaſorū infirmitatem, propter oſculorum laxitatem, propter purgantis mordacitatem. CAP. XXVIII.

Cæt

CAeterùm cauſæ quamobrẽ omnino & qui alieni ſunt à purgãte medicamẽto ſucci, vnà excernantur, in hiſce tribus cõſiſtunt, vaſculorũ ſcilicet imbecillitate, oſculorum laxitate, & purgãtis mordicatione. Cùm enim vaſcula nõ amplius in ſeſe continere ſuccos poſſunt, & oſcula eorũ recluſa fuerint, nec irritare medicamentũ deſinat, poſsitq; non amplius familiarẽ trahere ſuccum, neceſſe omnino eſt reliquos quoq; quo diximus ordine excerni. Satis enim erat vnica mordicatio, quę organa ad excretionem excitare poſſet: quantò ergo magis id fiet, vbi & apertio, & imbecillitas vaſorũ coïerit? fit autem vt ſuprà diximus, apertio ob medicamenti potentiã: ob quã videlicet mordicatio itẽ prouenit. Vaſorũ autem imbecillitas, tũ ob ingentem defatigationem (quam ſcilicet dũ à purgãte medicamento mordicarẽtur, ac veluti emulgerẽtur* fieri cõtingit) tũ ob intẽperantiã, quæ in ſuper purgationibus occupat. Quęcũq; enim humorũ penitus, euacuaueris, intẽperãtia cõſequatur, neceſſe eſt. Itaq; ꝙ à purgãte & alieni quoq; vacuẽtur ſucci, eas habeto cauſas: porrò quòd ſupradicto ordine, vacuãdorũ humorũ tũ tenuitas, tũ craſsitudo in cauſa eſt, & ad hęc prout magis & minus animãtiũ cõſtitutioni ſuccus ꝗlibet familiaris eſt.

acquiſiuerant.

C L.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus.*

*

LIBER IIII.

CAPVT I.

QVO pacto igitur dicatur frigidum, calidum, humidũ, ſiccúmq; facultate medicamentum: tũ qua ratione id explorare oporteat, ſuprà definitum eſt. Porrò quoniam nonnulla emollientia dicuntur, relaxantia, rarefacientia, condenſantia, emplaſtica, ac digerentia, multáque his ſimilia alia, præſtiterit & de his diſſerere: vnà verò cum iſtis, aut etiam ante ea, de ſaporum omniũ & eſſentia, & facultate, de qua & in fine primi horum commentariorum verba fecimus, quando ſcilicet Platonis ex Timæo dictionem adſcripſimus. Verùm ibi quidem vt mentionẽ facerem paſſionum ſenſibilium, quas lingua in quoq; eorum perpeti eſt nata: at hîc de eſſentia & facultate ſaporum ſermo habebitur: quandoquidem & aliæ animantis partes ſimiliter vt lingua à facultate ſaporũ perpetiun-

tur

tur, ſed paſsionum ſenſum non exactè percipiunt. At lingua præterquam quòd perpetiatur, ſenſus etiam perfectionem poſsidēs, earum omnium naturas dignoſcere poteſt. Nec enim hoc dicēdum eſt, calidum, frigidum, humidum, ſiccúmq; linguam calfacere, frigefacere, ſiccare, aut humectare poſſe, aliarū verò quāuis nō poſſe, imò vti hāc, ita & alias omnes ſingula afficiunt, & alterant, tantum diuerſitate in ipſis exiſtente pro minoris maioriſq; ratione: haudquaquā in ipſo, vt ſic dicā, affici, aut non affici. Quippe quòd lingua non ſecus atque alia quæuis animantis partium, calidum frigidū, ſiccū, humidúmq; dignoſcere corpus valeat, cuiuis clarum eſt: amaritatem verò, dulcedinem, ſalſitatem, aciditatem, auſteritatem acerbitatem, acrimoniam hæc ſola diſcernere creditur: tametſi paſsionum ſimilitudinē inuenire eſt cum in aliis partibus omnibus tum in vlceratis. Nam cutis duritas denſitáſque excludit, reſiſtit, prohibétque quominus foris incidentium facultates intrò in carnem ipſam penetrent.

Quónam modo frigidum corporibus noſtris mordax appareat, & qua differat ab ijs quæ caliditate mordicant: nempe quòd continuum diuellat: cuius rei cauſa eſt, quòd & tenues humores compreſsis exprimantur, & vacua ſpatia relin-

quant

quantur, & mollis ſubſtantia in arctiorē locum contrahatur: at calidum, quia ſubſtantiæ continuitatem erodat.

CAPVT II.

Aph. 20. ſect. 5.

Sic enim & illud ab Hippocrate dictum eſt: Vlceribus frigidum mordax, tametſi cuti priuſquam vlceraretur, mordax nequaquam eſſet. Eſt verò & oculis, & naribus, & ori, externis partibus animalis, frigidum mordax, nec minus internis, ventri, & inteſtinis, vt difficile ſit nonnunquam diſcernere, an à frigore quis, an ab humorum mordicetur acrimonia. Eueniunt autē hæc non abs re. Siquidem cum frigidum quæcunq; contingit, eorum & contrahat ſubſtātiam & condenſet cōſtringátq;, primùm tenues tum excernantur humiditates neceſſe eſt, ſicut ex oculis lachryma, ex naribus muccus: poſteà verò etiam mordax appareat, licet alia ratione quàm calidum. Nec enim erodendo quod continuum eſt, ſed diuellēdo, moleſtū ac mordax eſt frigidū. Quare nec duris corporibus tale apparet. Nam dum mollia cōtrahuntur cōprimuntúrq;, humidum ipſorum exprimi contingit, ſimúlq; partes diuelli: humidum quidem, ſicut in ſpongia à manibus noſtris contracta compreſſáq;: diuelli autem, ſicut in iis quæ diſtrahuntur diuelluntúrq;, ſiue à noſtris manibus trahētibus, ſiue aliūde. Tale

quid

quid rara molliáq; corpora à frigido perpetiantur neceſſe eſt, raritate frigus promptè intrò recipiente, multóq; etiam promptius partibus in ea mollibus: quæ in profundo ſunt, à frigore concreſcentibus. Frigidum itaq; ſpiramenta cuncta in raris corporibus ſubiẽs, qualia ſunt*vulnerata omnia tum oculi, & nares, ac os, ventérq;, omnes refrigerandorum corporum partes circunquaque amplectitur, & quodammodo multis circũquaq; anſis eas cõtrahens atq; condenſas, à continuis auellit. Quæ dum patiuntur, multa fieri ſpatia inania neceſſe eſt: non tantum quia tenues exprimantur humiditates: verumetiam quia ſubſtantia mollis in arctum locum cõtrahatur. Atqui ſpatium inane in ſibi continuis corporibus, ſeruata etiamnum continuitate, fieri non poteſt. Ergo ſi fieri id conſtet, clarum eſt illam deperdi, ac corpus cõtinuum diſtrahi, ex quo moleſta mordáxq; ſenſus exoritur affectio. Tametſi non eadem vtriſq; qualitas eſt, tum iis quæ frigore mordicant, tum iis quæ calore: ſed*in illis protinus & contractionis condenſationiſq; ſenſus percipitur, *in his diſſolutionis & fuſionis. Quin nec par eſt vtriuſq; affectus celeritas, verũ in refrigerantibus quodammodo tardior, & cunctantior eſt mordacitas, at in excal-

tum vlcerata omnia.

in prioribus.

in posterioribus

facient

facientibus celerrimè penetrat. Quando igitur abunde definitum eſt tum ipſa rerũ natura, tum etiã qui in nobis fit ſenſu, claréq; expoſitum eſt, quo pacto calidũ, quoq; frigidum mordax appareat, colligere quẽque apud ſeſe nũc oportet vel antequam à nobis id audiat, mordicantium medicaminum alia calida facultate, alia frigida neceſſariò eſſe: à nobis autem diſtinctiones eorum exactè addiſcere licebit, vbi prius commonefecerimus, poculum & balneum cùm temperata ſunt, calida à nobis dici nõnunquam appellationis abuſu: quandoquidem eucrata ſiue temperata dici debebant, ac ſymmetra potius quàm calida. Ergo quæ ſic calida ſunt, grata amicáq; ſunt: funditur enim quod in corporibus noſtris conſtiterat, atq; cõcretum fuerat: quo maximè affectu voluptas animantibus conſtat. At ſi moram etiam trahant, * ſenſim quoque & ipſa moleſta euadunt. Ad tantam enim fuſionis immoderationem ſic recidunt, vt ſubſtantiam noſtram etiam digerant, diſſoluant atq; diſpergant. Verùm nec ſi quidem mordicatione infeſtant, ſed animi, afferunt deliquium, viréſq; deiiciũt, vt mors quoque tandem ſequatur. At quæ his magis ſunt calida, ſecãt, diſtrahunt diuidúntque ſubſtantiam: quale neceſſario morda-

al. iure.

cia videntur, velut aqua feruens, ac ipſe ignis. Eundem in modum frigida quæ cōtrahunt, nondum tamen contacti corporis continuitatem diuellunt, frigida duntaxat ſunt, haud etiam mordacia. At quæ ſuprà quàm quòd cōtrahunt, etiam conuellunt, ea vtique omnia violenta condenſatione vtuntur, quocircà & mordacia apparēt. Igitur ſubiectam materiam contrahere & cōdenſare, frigidi ſemper proprium eſt: fundere autē atque liquare, calidi: vtriuſq; verò immoderatius aucti, cōmunis eſt mordicatio. Etenim quæ ſummè frigida calidáque fuerint, pręter omnes alias, quas modò memorabam, raras mollésq; partes, cutem etiam noſtram inuadunt. Memini me quādoque per niuem iter feciſſe tam altam & copioſam, vt nulla terræ pars nuda conſpiceretur. Aër exactiſsimè purus videbatur ſpirabátq; à niue quidam ventus adeò frigidus, vt non oculos modò & nares, ſed & totam adeò faciem mordicaret, verùm etiā ſi quis fortè manum protuliſſet, ſimiliter illam afficeret. At quæ à ſumma frigiditate, aut caliditate abſunt, cutem nō mordicant. Frigida quidem quoniam cōtinuitatem eius ob duritiem diſtrahere nequeant, nec in profundū ſubire præ ſuperficiei denſitate valeant. Calida autem, tum quòd nō

erodant, ſed duntaxat fundant, tum quòd interdum meatus promptè penetrent. Plurimum autem ad id genus paſsiones facit eſſentiæ medicamentorũ vel tenuitas, vel craſsitudo. Siquidem frigida quæ tenuium partium ſunt, cũ magis in profundum trãſeant, vehementius etiã proinde mordicãt. Calida verò quæ craſſarũ ſunt partiũ, quoniam plus vlcerant, violẽtius idcirco etiam affligunt. Tenuiorũ itaque partiũ aër eſt, craſsiorum terra, mediũ eorum tenet aqua. Sed aër accenſus fit flamma, terra autem *pruna: At aqua vehementẽ ſanè caliditatem accipit, ſed nec flãma, nec pruna propter innatã humiditatem efficitur. Siquidẽ flamma & pruna, ignis ſunt genera; Ignis autem omnis calidus eſt & ſiccus. At aqua ſicca vt ſit, fieri nequit, proindéque ipſius ignis exactè qualitatẽ ſicut aër & terra non accipit. Nullum eſt itaq; æquè calidũ pharmacũ, vt aut flamma, aut pruna, aut feruẽs aqua, imò vt ſit vel calidiſsimum, omnino tamen plurimum ab illis vincitur. Procedit autem ad vſtionẽ vſque medicamentorum caliditas, vbi videlicet in craſſa conſiſtit eſſentia. Quæ verò ſubtilium partium ſunt calida, nonnunquam omnino non mordicant, ſed calfaciunt duntaxat. Eſt autem vbi & mordicent, non tamen vrant.

Quæ vocemus tenuium partium, & quæ craſſarum. CAP. III.

SEd quid tenuium partium, quídve craſſarum eſſe intelligamus, commemorare oportet. Nẽpe quæ celeriter* in tenuia ſoluuntur, tenuiũ appellamus partiũ. At quæ id perpeti nequeũt, craſſarum. Quòd ergo ea ſoluantur, calor qui eſt in animãtis corpore cui vnumquodque applicari cõtingit, in cauſa eſt. Quòd autẽ in tenues craſsásve partes comminuãtur, id à ſua ipſorum natura obtinent. Quocirca refrigerantiũ medicaminum ea quæ craſſarũ ſunt partium, mordicare nequeũt, vtpote quæ extimã cutis ſuperficiẽ penetrare nõ valeant. At quæ tenuium ſunt partiũ, & perfacilè penetrare poſſunt, & in profundum ſubeuntia molles animantis partes mordicant. Mordicant etiam magis quæ cum tenuiũ ſint partium, inſuper inæquabilem obtinẽt temperiem. Sed ſuprà demonſtratũ eſt, inæquabilia eſſe propemodum omnia. Quippe aut impoſsibile eſt, aut perdifficile, vllam inuenire ſubſtantiã quæ adamuſsim ſimilarium ſit partium. Vinum nanque diximus vnum quidẽ habere in ſe recrementũ craſſarum partiũ: vnde, dum temporis ſpatio ſecernitur, ferturq; deorſum, fæx conſiſtit: aliud verò ſecundũ, quod florem nũcupant, quod dum

*εἰς λεπτὰ μόρια, in tenues partes.

vinũ feruet, ſupernatat, ſed poſteà ad fæces ſubſidit: tertiũ, aqueũ, quod toti vino permiſtum eſt, hoc primariò potiſsimúmq; feruet: quartũ præter hæc eſt ipſum reuera vinũ. Oſtẽſum verò etiã eſt, quòd tũ in oleo, tum in lacte tũ in aliis omnibus ſuccis eadem ſit recrementorũ natura, multóq; magis in totis plantis, metallicíſque omnibus quæ memoria tenentes nũc tempeſtiuũ eſt de medicamentis omnibus conſiderare. Ac primum omniũ cauendũ eſt, ne nobis quoque quod pleriſq; omnibus qui talia ſcrutãtur, accidat. Nam quaſi omnia ſimilariũ forent partiũ, ita differũt, nec cõcedũt neque vinũ, neque oleũ, neque reliquorũ vllũ ex diuerſis facultate partibus cõſiſtere: imò multò magis mirantur, ſi de aceto audeamus dicere, ipſum ingenitã vini caliditatẽ perdidiſſe, cæterùm ex putredine aliã adeptum: cuius ſanè ſentẽtiæ eſt tum Ariſtoteles tũ *Theophraſtus. Nã vinoſæ vini partes, dum ipſum in acetũ trãſit, refrigerãtur: at aqueum recrementum putreſcens adſcititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia quæ putreſcũt: fitq; acetum quiddam & contrariæ facultatis partibus compoſitum, partim refrigerãtibus, partim calidis, ſicuti vſtorum lignorum omnes cineres. Etenim in illis aliquid velut fomes quidam igneus

*Cap. 10. libr. 6. de cauſ. plantarum.

igneus per exiguas partes diſperſum eſt, quod & vade calidũ eſt, reliquũ omne tum terreum eſt, tum frigidũ. Idcircò cum cinis aqua maceratur, ac per rariuſcula quædam corpora modicè colatur, fit vt calidæ acréſque partes vnà ferantur, reliquum quod eſt *frigidũ eſt, nempe quod igneas ſuas particulas in aquam depoſuerit. Vocant eã aquã homines Græcè κονίαν, Latinè lixiuiũ: idq; proportione quadam aquæ marinæ, & muriæ* diſpoſitionis, generationis & facultatis ergo reſpondet: illa enim ex aqua ſaléq; conſtant: at aqua quæ cinerem abluit, tum ex ipſa, tũ ex partibus quas ſecũ rapuit, cõpoſita, hoc pacto effecit nominatam κονίαν, id eſt, lixiuiũ: quod niſi anteà ſcias ex aqua ac fuliginoſis cineris partibus effectũ, forſitan ſimplex & incõpoſitũ eſſe corpus exiſtimes. Eiuſmodi quiddam in aceto nobis euenit. Nã cum nequeamus ſenſu cernere ipſius generationẽ, rationi diffidimus. Cæterũ ſi nihil aliud ſaltẽ cõſiderãtes omphacis cũ eo differentiã, æquũ eſſe credere ſciemus, ꝙ non acidus modò, ſed & acris quidam alius ei permiſtus ſit ſapor: quamobrẽ perfectè omphacis ſuccus refrigerat, hinc eſt quòd ſummè ardoribus proſit, ſiue ori ventris impoſitũ, ſiue totis hypochõdriis, ſiue cuilibet alij quod refrigerare libeat. Se-

Non item calidũ eſt.

Affectus. Nã diſpoſitionis vocabulum hoc ſenſu Latinon eſt.

cus verò habet acetũ:nec enim ad vnguem vnum eſt,neque tantũ acidum, ſed & acris [alius quidam ei ſapor permiſtus eſt.] Itaque quod tantũ eſt acidũ, quicquid id fuerit,planè frigidum eſt,ſiue pirum,ſiue malum, ſiue acinus vuæ, ſiue rubi, ſiue ipſius mori,ſiue rhœas fructus, hoc eſt mala punica,ſiue quiuis alius tum fructus, tũ ſuccus, tum plãta, vt oxylapathũ, & oxalis,quam eandem oxida quoque nominant. Quippe ſi guſtanti vehemẽs atque manifeſta illi ineſſe aciditas appareat, nec quicquam præ ſe ferat acrimoniæ, omnino hunc ſuccum refrigerantem reperies: quin confidenter vtitor,ſiue ad ardores vti conſilium eſt,hypochondriis impoſito,ſiue ad eryſipelas,ſiue ad alium affectum calidum. Similiter quoque frigidos* affectus ab eo omnes palàm lædi comperies. Porrò vbi miſta tibi qualitas appareat cũ acrimonia,conijciendum eſt caliditatem quoq; ineſſe. Sin iuncta ſit adſtrictio, aliud eſt frigiditatis genus:nam acida frigiditas tenuium eſt partium, at adſtringens,craſſarum.

Νοσήματα, morb.

Quomodo exerceri oporteat in agnoſcenda cuiuſque ſaporis facultate. CAP. IIII.

SEd horum paulopoſt probationes afferemus in medium. At quod prius conſilium dari oportet iis qui talia abſq; ſophi-

ſtica

ſtica arrogantia, imò vnius veritatis gratia ſcrutātur, id nunc tempeſtiuum eſt expromere: nempe quòd nō ſola ratione exerceri per eas methodos logicas, ad quas nunquā hortari deſino, quáſq; in demonſtrationū cōmentariis tradidi, ſed etiā guſtandi exercere ſenſum in ſaporibus oporteat, principióque in iis exquirendis ſolicitos eſſe, quæ vnam quampiam habeat qualitatem manifeſtiſsimam: vt ſi acrimoniam cogitatione cōplecti clarè velis, id in allio, cæpis, & quæ ipſis ſimilia ſunt efficies aſsiduè guſtando, plurimúmque dentibus mādendo, tum in longo vſu paſsionis exiſtentis ſenſum memoriæ diligenter mādando atque inſigendo: Sin adſtrictionē, in galla, rhu, & ſimilibus: Si verò amaritatem, nitri felliſque guſtu: Si autem dulcedinē, guſtu ſiræi & mellis. Ad hæc ſiue ἄποιον, hoc eſt, quod qualitatis ſit expers, ſiue qualitate quod *ad ſenſum attineat: medium voles comprehendere, aquam guſtare iubeo *ac diligenter, memoriæ cōmendare, eámque potiſsimū quæ nullam dictarum præferat qualitatum, neque dulcedinē, neque amaritatē, neq; acrimoniam, neque aciditatē: præter hæc quæ neque ſupra modū ſit, aut calida, aut frigida. Nā hinc exorſus promptius & ad aliorum obſcurorum omnium ſaporum agni-

Ad guſtum.
Add. & hanc vbi guſtaueris.

tionem peruenies, & ad eorum quos ego quidem dulces, alij verò aqueos appellitāt: qualis vtique eſt calamorum viridium, & graminis (agroſten Græci vocant) ad hæc tritici, hordei, zeæ, aliorúmque multorum quæ Theophraſtus recenſet, inquires an plures ſint ponendæ dulcium ſaporum ſpecies, an verò in maioris tantum ac minoris inter ſe differre ratione exiſtimandi ſint. Sed de his alibi definiam.

Quòd pharmacorum emplaſtica vocata, cùm media ſint in caliditate ac frigiditate, terreſtria quoque eſſe, ac ſine mordicatione ſiccare oporteat.

CAP. V.

POrrò ſi qualē præbet ſenſum aqua planè omnis qualitatis vacua, talem in re ſicca inuenias, ea nimirū extra omnem eſt inſignem tum caliditatem, tum frigiditatem, mediam quoad fieri queat conſtitutionem obtinens, aut certè paulum ad frigidius declinās. Ac ſi talis cū ſit in caloris frigoríſque differētia, inſuper conſiſtentiā nacta ſit ſiccam: terreſtris ſit, ac citra morſum deſiccet, neceſſe eſt. Appellitant eius generis medicamenta omnia medici emplaſtica: velut pleraq; quæ exactè lota ſunt, Amylum, Pompholyx, Ceruſſa, Calx, Cadmia, terra Cretēſis, Cimolia, Chōdrus, Samius aſter, macis, & fulonum terra, ex emplaſti-

cis

eis ſunt pharmacis. Sunt verò ex eis nonnulla non terrena ſolum, ſed aquea natura. Quin etiam quædam non parum in ſe aëris continent, omnia quidem glutinoſa, ac proinde emplaſtica.

Quòd duplex eſt emplaſticorum medicaminum natura. Nam partim terrena ſunt atque exactè ſicca: partim planè viſcoſa ac lenta, ſed miſta aqua terráque, atque vt plurimũ etiam aëre, communiter verò omnia mordicatione vacant.

CAP. VI.

DVplex ſiquidem eſt emplaſticorũ medicaminum natura, altera exactè terrea & ſicca, altera viſcoſa quidem omnino, ſed ex aqua & terra, & plerunque etiã aëre miſta, ſicut oleum dulce.* poſitum autem retrò eſt, quid dulce vocitem. Ergo hoc ex aëroſa terrea, aqueáque eſſentia temperatum eſt. At oui albumen ex iiſdem quodãmodo, ſed magis tamen terrenum oleo eſt. Quin & quod lactis eſt caſeoſum, emplaſticum quoque eſt, & ſuillus adeps. Nã tauri ſanè & hirci pinguedo acrimoniã & multã, & igneã poſsidet: *bouis itẽ ouiſq; adeps acris eſt. Nam taliũ animantiũ pingue ob craſsitiem adeps appellatur. Eſt enim non calidior tantũ, ſed & magis terrenus ſuum adipe. Porrò anſeris & gallinacei calidior

Suprà dictum eſt.

Bouis autem & capræ min⁹ quidẽ omiſit. Interpr. verò & horũ adeps quodãmodo acris.

eſt pinguedo & ſiccior quàm ſuum: quin & ſubtiliorum partium, & minimum terreſtris, ſicut & auium omnium: quãdoquidẽ & corporis ipſarum ſubſtantia non parum habet aëris. Sed de his alibi tractabitur. Quæcunque ergo pinguedines nondum vllam nactæ ſunt acrimoniã, emplaſticam & illinendi poros facultatẽ obtinent, eámque tantò efficaciorem, quantò ſicciores, magiſque terrenæ fuerint. Huiuſmodi eſt cera elota: deponit ſiquidem & ipſa quam habebat à melle acrimoniam. Satis verò conſtat hæc à me non dicta eſſe de cera, quæ natura ſua amara eſt, qualis eſt pontica. Ex abſinthio nanque ea amaritudinem obtinet: ac ſi vel ſexcenties eam laueris, prorſum tamen omnem amaritatem haud elueris. Fugienda verò etiam illa cera eſt, quæ ex acri & thymoſo melle conficitur, cum planè ab omni mordacitate alienum præparare voles medicamentum. Quocirca ad lauandum idonea eſt, quæ ex melle facta eſt tum aquoſiore, tum minimè mordaci.

Quòd adſtringentia medicamenta acidáque, licet vtraque qualitate ſint frigida, inde tamen diuerſa ſunt, quòd adſtringentia terrena ſint craſſéq; eſſentiæ, acida verò tenuis.

CAP. VII.

Atque

ATque emplaſtica quidem medicamẽta eiuſmodi ſunt: ſed ad acida adſtringentiáque reuertor. Adſtringẽtia certè terrena ſunt & craſſa corporis cõſiſtẽtia, qualitate verò frigida. Acida autem tenuitate pollent corporis, ſed perinde vt adſtringentia refrigerãt. Vtique gemina probatio eſt, nempe ex ſenſu, quæ ab inductione eſt: & ex ratione, quæ ex ſubſtantia eorum colligitur. Prior autem probatio dicetur, quæ vulgo quidem eſt apertior, cæterũ ad ſcientificam demonſtrationem minus habet virium. Arborum fructus omnes quotquot nobis vbi maturuerint dulces apparẽt, nuper enati, acerbi ſiccique ſunt conſiſtentiâ, pro ſui nimirũ parentis quiſq; natura (ceu quodã ait loco Theophraſtus) oliuæ, vuæ, mala punica, mora, palmulæ, pira: at progreſſu temporis humidiores reddũtur, acquirúntque pro acerbitate aciditatem, quã ſenſim exuentes poſtea dum matureſcũt ac perficiuntur, dulces euadunt. Sunt qui non in arboribus, ſed poſteà cum decerpti conditíque aliquãdiu fuerint, dulcedinem accipiunt. Alij ſunt qui nõ interueniente aciditate, ſed palàm ab acerbitate in dulcedinẽ tranſeunt, ſicut oliuæ. Quin quòd calido matureſcũt coquuntúrque omnes, clarum eſt: tum quòd idipſum duplex ſit: alterum

pro

proprium, & cuique ingenitũ:alterum externum, à ſole videlicet, ſed tamen naturæ ipſorum conueniens ac familiare:ſiquidem meminimus quæ nobis perpetuò propoſita ſunt elementa, & ipſum vtiq; clarè cognorimus. Porrò ſi cùm initio acerbi eſſent,tẽpore matureſcentes dulceſcunt,ſequitur ex calore ipſis prouenire dulcedinem, acerbitatẽ verò aciditatémque cõſtitiſſe ex frigore. Quoniam autem principio lignoſi cùm ſint (vt & Theophraſtus dixit) ſicci quoq; ſunt: ſimulq; acerbi,verùm affluẽtis poſteà humoris copia acidos efficiat:palàm eſt ſaporem acerbũ magis eſſe terrenum , acidũ autem magis humidum. Itaq; & Plato rectè definiit dicens: Quæcũque partes eiuſmodi in ſuccis deferuntur terreſtres, eæ liquæfactę dum contrahunt atque exiccant* humidas linguæ ſenſibiles partes: ſi quidẽ exaſperant, acerbæ:ſin minus id faciãt,auſteræ apparent. Rectè autem & nos præter hæc dicemus, frigidum eſſe temperie ſaporem eiuſmodi. Nam ſi terrenus fuiſſet dũtaxat,emplaſticus,non acerbus foret.Iámque oratio quodámodo ad eſſentiã ipſam tranſgreſſa ſaporum,demonſtrationem attingit ſcientificam. Quippe ſi ab acerbo ſapore manifeſte linguam contrahi, ſiccari, aſperaríque cõtingit, oſtenſúmq; ſuperioribus

*μανότερα. rariores,

ribus libris eſt, ab vnico frigido contrahi, conſtringi, denſariq; corpora liquet planè frigidum eſſe ſaporem acerbum. Quoniã porrò inæquabiliter deſiccat (id eſt enim quod exaſperat) fuerit ſanè omnino etiam terrenus. Siquidem aqueus omnia æquabiliter penetrat atq; peruadit, eíque* inſeparabile eſt, ac perpetuum, etiam ſi diuulſus ſit, vt rurſum vniatur: at terreno corpori quod in ſaporibus defertur, iam anteà ineſt diuulſio, ſimúlque vt nũquam deinceps facilè coëat. Quin ſi eius recorderis quod vtrique ſingulatim paſsionis ſenſilis eſt proprium, iiſdem ipſum * ſubſcribet ac teſtificabitur. Velox ſiquidem acidorum ſaporũ tranſitus in ſentientibus corporibus fieri cõſpicitur, acerborum autem tardus. Tum acida quidẽ in alto magis agere apparent, in ſuperficie autẽ acerba. Hæc itaq; omnia craſſarũ eſſe partium acerba corpora indicant, acida verò tenuium. Multum inter ſe hæc conueniunt, tum ea quæ à rerum dicta ſunt eſſentia, tum ea quæ per inductionem eorum quæ ſenſu ſunt inuenta. Porrò nihilo deterius fuerit mentionẽ rurſum de nominum vſu faciẽtes, hæc quoque adiicere, nempe quòd vtraque adſtringere dicãtur, tum quæ acerba ſunt, tum quæ auſtera, ſed in maioris minoriſq; ratione inter ſe differant.

Vox perpetuũ redundat.

μαρτυρήσει, tantum.

Ratio ad probandũ acerba eſſe craſſarũ partium & acida tenuium

rant. Tum quòd multæ inſunt medicamẽtis qualitates, non diuerſæ tantũ, ſed & pugnantes, atque interim etiam ſubcõtrariæ. Id quod antè ſatis oſtenſum eſt: cæterũ ab eo nũc rurſus ordiri neceſſe eſt. Nam ſi guſtanti tibi idem acerbum & mordax appareat, id miſſum facias medicamentũ iubeo: atq; illud quæras, quod abſque mordacitate adſtringat. Ac ſi neque acidum appr̄eat, neque dulce, neq; amarum, ſed quàm fieri maximè poſsit, vnam poſsideat qualitatem à miſtione alienam, nempe adſtrictionem, ita deniq; experientiâ examinabis, quomodo ſæpenumero faciendum antè propoſui. Sin adſtringit ſimul ac mordicat, aut aliam quãuis euidentem qualitatem ſeu facultatem adſtrictioni iunctã habeat, fruſtra eſt ac ſuperuacaneum, vbi adſtrictionis actionem explorare conſiliũ eſt, ad experimentũ tale ducere pharmacum. Incertũ eſt enim, num ob adſtrictionem, an ob aliã quampiã admiſtarum illi qualitatũ, an ob vtraſq;, ſic in corpore illi applicato egerit. Etenim chalcitis, miſy, calcanthos, ſori, æris ſquamma, cũ ſimul adſtringãt & mordicent, ſecundũ vtraſque qualitates in quouis admotorum corporum actionem exerunt: nec tamẽ docere nos apertè queunt, an ab adſtrictione, vrendi vim habeant, an ab acrimonia. Mit-

tere

tere itaq; illa præſtiterit, & multa deinceps alia guſtare, ſynceram ſeorſum adſtrictionẽ intuentẽ, ac quoad fieri poſsit per ſeſe exiſtentem: ac vbi tandẽ talem quampiam repereris, ita denique medicamẽtum iudicare iis methodis quas ſupra a me frequenter audiuiſti: vtpote ſi guſtāti tibi balauſtium, aut galla, aut citinus, aut hypocyſtis, aut ſolanum, aut glaucium, aut acacia, aut ſuccus rhu, aut id genus aliud exactè quidem eſſe appareat acerbum, nec vllam manifeſtam habens aliam qualitatem: in hoc iam expendere ac diligenter explorare adſtrictionis actionem oportet. Porrò exploratio ipſa fieri (vt ſæpe dictum eſt) debet tum in optima corporum conſtitutione ad vnguem ſanorum, tum in ſimplicibus affectibus, ſeu calidis, ſeu frigidis, ſeu humidis, ſeu ſiccis. Nā ſi corpus ſanū manifeſtò refrigerare cernatur, & calidis proſit affectibus, & euidentẽ quoque laboranti ipſi frigidā afferat qualitatem: audendum erit de adſtrictione, quòd refrigeret, pronūciare. Sin contrà appareat, ſanáq; ab eo corpora incaleſcant, & calidi affectus exaſperẽtur, frigidíque iuuentur: nō refrigerare, ſed excalfacere medicamentum eiuſmodi putādum eſt. Eodem modo de acribus ipſis ſumendum experimentum, in cæpis, allio, pipere,

pyret

pyrethro, zinzibere, ſtruthio, helenio, calce. Etenim quemadmodũ qui ſolani ſuccũ piperi miſcuit, neutrum ſatis explorare poteſt: ſic nec quæ à natura ſunt miſta. Eundẽ in modum contemplandum de acida qualitate, de amara, de dulci cenſeo, vehemẽtes nimirum, & quæ quantum licet ſolæ ſint in exploratione legendo, & experientiâ vires eorum ſcrutando. Quippe quiduis te, quod modo ſit aut acerbum, aut auſterum, aut amarum, in experimentum ducere, tanquã in eo acerbitatis, auſteritatis, vel amaritatis facturum periculum, planè abſurdũ arbitror. Nam ſi vnam duntaxat qualitatẽ poſſideat, idem erit medicamẽti ipſius & qualitatis experimentũ: ſin multas, ex omnibus nimirum miſtam actionẽ medicamentum edet: quò fit vt qualitatis vnius eius quæ explorabatur, actio obſcura & incerta adhuc permaneat. Itaque ſi, vt propoſitũ eſt, iudicare oporteat, nõ rectè ſenſerũt qui nihil prorſum pronunciari poſſe de ſaporum facultatibus exiſtimarũt, quique aliter iudicium ineundum cenſent. Siquidem & de ipſis aliquid afferi poteſt, nec iudiciũ aliter quàm nunc eſt propoſitum, iniri conuenit. Sanè ſi id modò dixiſſent, planè opus non eſſe ſaporum cõſideratione, cum vires medicamentorum expendimus (nã abſque his

med

medicaminum vires experiĕtiâ inuenire licet)laude illos potius,quàm vituperatione dignos putarem. Verùm vbi tāquam de re neceſſaria quidem illa ſed incōprehenſibili diſſerunt, bis reprehendendos iudico, tum quòd rem nō neceſſariã habeãt pro neceſſaria, tum quòd conſequi eã ſe poſſe deſperant. Nam facultatis medicamĕti cuiuſuis iudicium,abundè citra ſaporum dignotionem ſola reperitur experientia,eum in modum habita quem ſexcenties iam anteà poſui. Atq; ego ſanè nunc, nō quaſi aliter inueniri quod inueſtigatur,nō poſſet;ad ſermonem de ſaporibus deſcendi, ſed partim propter eã quæ ad principia eſt ſequelã, vt videlicet oſtenderem, omnia ad elementorum rationes cōſequi,nec quicquam vſquã inueniri pugnans:partim verò etiam vt illos coarguerem, qui adſtringentia omnia excalfacere contendunt. Quinimo fuerit etiam nonnullus eius ad præſens negotium vſus:ſed hæc poſteà monſtrare conabor. At nunc ad rem propoſitam reuertor, moneóque qui veritatis ſunt amatores, vt ipſimet adſtringentia omnia deguſtent, vti nos fecimus: ac vbi inuenerint aliquo in corpore perfectam adſtrictionem, quoad liceat ab aliarum qualitatum miſtione alienã, tum denique experientiã expendere tentĕt fri-

gidum ſit an calidum, humidum an ſiccum corpus eiuſmodi. Sed hoc quiſquis capiet, ſeorſum ipſe faciet. Ego verò vt aliquid de mea afferam pronuntiémque, experientia fortaſsis neceſſarium fuerit, atque in hoc quidem libro in genere, membratim autẽ in commentariis ſequẽtibus. Fuerit autem generalis de omnibus ſermo eiuſmodi. Corpus omne adſtringens, ab aliis, quod ſenſu animaduerti poſſet, qualitatibus ſyncerum perpetuò comperi experiendo frigidum: quinetia nonnulla ex iis quæ qualitatibus miſta erant, nempe quæ modicè dulcia, aut amara, aut acria, apertè quoq; refrigerãtia reperi, ſcilicet cùm in eis adſtringendi refrigerandiq; facultas ita vinceret, vt alias obſcuraret. Eadẽ ratione acida vniuerſa, tũ ea quæ ſimpliciter acida eſſent, ſicut oxalida, & oxylapathũ: tum miſtis quoq; aliis qualitatibus quędam ſiue dulcibus, ſiue acribus, ſiue amaris, nihilo ſecius refrigerantia expertus ſum, qualia ſunt mala punica, mala, pruna, vuæ, mora, ficus, ceraſia, ipſúmque adeò acetum; ſed huic, vt ſuprà poſitum eſt, permiſta eſt quædam acrimonia: fructibus autem iis quos ὀπώρας Græci vocant, dulcedines quædam & acerbitates: quibuſdam verò etiam amaritates quædam obſcuræ ac leues. Tum item quæ adſtringũt pariter:

riter:atque acida ſunt ea omnia quoq; manifeſtò refrigerare experiẽtiâ cognoui. Sola verò dulcia omnia pro dulcedinis modo protinus etiam calorem continent. Quocirca eorum quæ admodum dulcia ſunt, nullum omnino eſt frigidũ. Fuerit tamen modicè dulce & aliquid frigidum, ſcilicet quãdo plurima corporis ipſius ſubſtãtia aquea extiterit, ſed non adeò tamen frigida, vt id quod valde acerbum eſt, aut acidum, ſed ſicut alicubi retrò dictum eſt de illis quæ tepidum calorem poſsident. Porrò amara omnia calida ſunt, vt bilis, nitrum, vina valde vetuſta, ac numeroſa ſeminũ copia. Nã & ſemen rutæ, potiſsimũ ſylueſtris, & tordyli & ſpondyli, melanthiiq; & lupini, magiſque agreſtes, orobi, & inter hos potius agreſtes, quiq; a ſecure pelecinus nuncupatus eſt, reperitur autem in tritico, amygdalæ quædam, quæ ob id ipſum amaræ vocitantur, & cucumerum quædam ſemina, & ſemen mali medici, & ad hæc infinita alia amara apparent guſtantibus.

Quòd per acerbi ſaporis exolutionem naſcatur & auſterus ſapor, & acidus, & dulcis, ac pinguis. Soluitur autem acerbus ſapor, cùm frigidus ſit & terreus, aut excalfactione, aut humectatione, aut ſimul vtraque.

CAP. VIII.

Sed infrà copioſius de amaris dicetur, Nunc rurſum reſumpto de adſtringẽtibus atque acidis ſermone, cõuenientẽ ei finẽ imponamus. Ergo auſterũ quòd ſit acerbum exolutum, ſenſum ad memoriã reuocare oportet. At quæ ſit eius generatio nũc dicetur. Quandoquidem corpus acerbum terreum eſt ac frigidum, tripliciter neceſſariò exoluitur: aut incaleſcẽs, aut humeſcẽs, aut vtrũque ſimul perpetiens. Itaque ſi caleſcat dũtaxat, nec ſit humidius, nec mollius, ſed durum* ſolùm acquiret dulcedinẽ, velut robuſtæ glãdes, ac potiſſimum quæ vocãtur caſtaneæ. Sin tantũ humeſcat, ſi quidem ea craſſarũ ſit partiũ & aquea humiditas, auſterũ euadet. cuiuſq; enim ſaporis vires aquea retũdit ac hebetat humiditas: Si verò tenuiũ partiũ ſit, & aërea, aceſcet: oſtẽſum nãque eſt, frigidum ſubtile, acidã efficere qualitatẽ. At ſi pariter & humeſcat & calefiat, humiditate quidẽ aquea in dulcedinẽ, aërea verò trãſibit in pinguedinẽ. Perſpicuũ ergo hinc iam euaſit, quo pacto fructus principio acerbi cùm ſint, proceſſu tẽporis quidã planè dulceſcãt, quidã aceſcãt, nõnulli fiant auſteri, aliqui etiã acerbi permaneãt, tum quidam etiã pingues reddantur. Et ſanè ſecundũ propoſitarũ qualitatũ miſturas variã ſortiũtur mutationẽ. Acerbus

* al. manẽs.

bus ad extremũ perſeuerat fructus illicis, arbuti, fagi, corni: ſiquidẽ frigidus ſiccúſq;, qualis erat ab initio, permanet, tantúmodo mole increſcens, nulla præterea magna alia accedente alteratione. Nã & arbores ipſæ, tum denſiſsimæ ſunt, tum ſicciſsimæ, ac frigidiſsimæ. Acerbus ſimul & dulcis myrti fructus eſt, & piri agreſtis, ac roboris. Magis tamẽ dulcis quàm acerbus fructus caſtaneæ quem nominãt. Tantùm acerbus vitis amineæ tũ fructus, tum vinũ, ac quotquot his ſimilia ſunt. Auſterus vnáq; dulcis fructus palmæ, & inter vina ſurrentinum, ſabinum, albates, vt vocãt, & quæ eius ſunt generis. Solummodo dulce theræum, & ſcybeliticum, & ſyræum, & alia quæcũque cũ iſtis cõueniunt. Pinguis exactè tum fructus tum ſuccus oleæ, tũ etiã alij omnes ex quibus oleum cõficitur, ſicut rhicini, raphanidis, & ipſa ſeſama, nucéſque, & amygdala. Nã id genus omnia vetuſtate prorſum efficiuntur pinguia, quippe in quibus aquea quidem excrementiáq; humiditas digeritur, propria verò à calore natiuo elaboratur atque exactè concoquitur.

Quòd amara ab immodico naſcantur calore, & immodicè ſint calida: dulcia verò omnia calida ſint miti caliditate, quæq; non ſupra modum noſtram exuperet caliditatem.

CAP. IX.

QVicunque ergo fructus oleoſi ſunt ſolummodo, edendo ij ſunt & dulces: quibus verò alteraſcẽtibus amaror aduenit, ij*edi non poſſunt. Quippe amarum omne edi nequit: taléque efficitur à caloris exceſſu, ſicuti poſteà docebimus. Verùm dulce omne calidũ eſt, nec immodicè calorẽ noſtrũ exuperat: imò ſicut aqua calida, cuius cõtactus voluptati eſt, maximè vbi frixerimus, hactenus videlicet nos excalfaciens dũ concretas frigore*in nobis particulas fundat, nõ tamen ſoluat aut ſecet, diſtrahátve cõtinuum, ea, inquã, vt ſumma afficit voluptate, ac vtiliſsima eſt: ſic omne eduliũ dulce, calidum ſanè omnino eſt, ſed nõ tantum calore excedit vt is lædat, ac moleſtus ſit, ſed inter limites ſe cõtinet fundentis, leuigantis, ac molliẽtis. Rurſum mihi hîc memoria repete, quæ ſæpe ante poſui, quędam eſſe quæ vna, quædam quæ duabus in ſeſe qualitatibus & agũt & patiũtur, quædã verò etiã totis ſubſtãtiis ſuis: quorũ in numero & medicamẽta nõ pauca poſui, & nutrimẽta vniuerſa. Horũ duplex eſſe genus apparet, prout ſignificauit & Theophraſtus. Nam quædam ſunt pinguia, velut pinguedo: quædam dulcia magis minúſve, velut fructus omnes quibus veſcimur, & carnes animalium, tum herbæ item multæ, ac ra-

ἄβρωτον ἐστιν.

dices, floréſq;, & germina. Nã tametſi ſunt inter ea quædã acerba, ſicut pira ſylueſtria & corna, omnino tamen dulcedine participant, niſi ſummè ſint acerba, velut galla, rhus: verùm ob hæc iam pro medicamentis iis magis quàm pro cibis vtimur. Apparent enim quæ citra laborant mulieres, quique ſatiati ſunt, & quibus exolutus eſt ſtomachus, ea appetere deguſtare, contrà verò ſi eſuriãt, auerſantur, tum acerba, tum acida: expetũt autem ac ſumunt quæ dulcia ſunt & pinguia, hiſque expleri deſiderant.

Quod pinguia, atque adeo quæcunque nutriũt, ex dulcium ſunt genere.

CAP. X.

SAnè verò fortaſsis & pingue ipſum dulce eſt, & quicquid nutrit, ex genere eſt dulciũ. Euenit autẽ id illis nõ abs re, ſed ſecundum ipſam quãtum fieri poteſt, nutrimenti ſubſtãtiam: quippe nutritio eſt euacuati repletio. At qui quod euacuatũ eſt, familiare erat: quamobrem & quod nutrit, familiare ſit neceſſe eſt. Porrò ſi familiare & iucundum amicúmq; fuerit, protinus etiã vt ad id quod nutritur, modicè calidum. Sed in hoc non parua eſt maioris minoriſque ratio: quando nimirum nec ad cibos accedimus planè ſecũdùm naturam affecti. Solùm enim corpus eorum qui cibum deſi-

derant, inanitum ſit oportet, ſi exacti futuri ſint familiaris ipſorum qualitatis cognitores. Nã ſi præter id calidiores quàm conueniat aut frigidiores euaſerint, ſeu toto corpore, ſeu pertinẽtibus ad linguã ac ventrem locis, non ſolùm quæ nutriant, verùm etiã quæ refrigerẽt aut excalfaciãt, poſtulabunt. Proinde ſanè ſibi quoque illis aliâs alij vidẽtur iucundiores. Nã cùm duplex ſit genere iucundũ: alterum quod impleat id quod euacuatũ eſt, cuiuſmodi eſt nutrimẽtum: alterum quod medeatur ei quod alteratũ eſt, id quod iam medicamentũ eſt: euenit vtique cibis, vbi nõ modò vacuatis exhibentur corporibus, ſed etiã qualitate aliqua mutatis, vt duobus nominibus delectent, vt cibi ſcilicet, & vt medicinæ. Sed vt medicamenta quidẽ refrigerãdo quædã, & excalfaciẽdo, & exiccãdo, & humectãdo ex ratione iuuabũt & proderũt: vt nutrimẽta verò, ſola ea quæ cognata ſunt, & familiaria totis nutriendorum ſubſtãtiis. Protinus verò iſtis adeſt, vt cõuenienter ſcilicet ſint, ad ea quæ nutriuntur, calida. Quamobrem nec eduliorum, nec medicamentorum vna eſt animantibus omnibus ſpecies. Siquidẽ pro ſua vnaquæque familiari ſubſtantia ſimul & affectione tum delectantur, tum iuuantur ab vtriſque. Sed ſi hæc ſic habẽt, id quod

quod in cibis minus erit dulce, minus quoque erit calidum: quod dulcius, tātò nimirum erit calidius, quantò videlicet dulcius. Sin ad immodicum recidat calorem, nec eiuſmodi dulce erit, ſed iam amarum apparebit, velut mel vetuſtum atque decoctum, itidémque aliorum dulciũ vnumquodq;.

Quòd amara dulciaq; partim adſcititio calore fiant: partim proprio & ingenito. CAP. XI.

ETenim vt à moderato calore bifariam cuique corpori dulcedo prouenit: partim enim ſunt proprio & inſito calore dulcia, partim verò adſcititio: ad eundem modum & amara. Alia enim ſunt quæ ſuaptè natura*excalfiunt per eas quæ tēporis ſpatio eueniunt mutationes: alia autem id patiũtur ab acquiſititio calore accenſa. At de amaris pòſt dicemus. Cæterùm dulcia omnia calore proximè accedunt ad ea corpora, quibus apparent dulcia: fiunt autem talia (vt antè dictum eſt) bifariam. Quædam proprio calore, vt mel: quædam adſcititio, vt ſunt omnia quæ ab igne præparantur, ac proinde dum calida ſunt, ſuauiora viſque iis quibus nutritione eſt opus, apparēt. Porrò muſtum non ſuo modò, ſed & acquiſititio calore dulce eſſe videtur. Multum etiam ceu ardoris (Greci ἐμπύρευμα vocāt) vt Ariſtoteles & Theophraſtus cenſuere, ex ſo-

* *immoderatè.*

lari calore tum acinis, tum aliis, ineſt fructibus: à quo id quod illis aqueum, ac velut etiamnum ſemicoctũ reliquum eſt, ad concoctionẽ ducitur cõficitúrque: ac trãſmutanti ſimile redditur. Nã ex quibuſcunque ὀπώρας. *pomis ſi ſuccum exprimas, eum protinus nõ ſecus atque muſtum feruere deprehendes: tantò ſecundùm magis & minus feruoris diſcrimine, quanta erit fructus à fructu in calore diuerſitas. Sed vbi iã quod aquoſum ac ſemicoctũ erat: tranſmutatum fuerit atque cõfectum, & is qui feruorem cõcitabat calor euanuerit, iam tum deniq; quæ propriæ ſunt ſuccorum proprietates, ſynceræ conſpiciuntur. Itaque tunc quæ propria vinorum natura ſit agnoſcimus. Qua in re animũ diligẽter aduerte, vt auſtera ſenſim auſteritatem deponant. Semper enim quæ inueterantur, acredinẽ quandã & dulcedinem adſciſcunt: quæ verò prius inerat illis adſtrictio, eam tempore abiiciunt. Eſt autẽ in quibuſdam vinis poſtquã efferbuerint, dulcedo quędam ſyncera, ſuauis & propria ipſius ſucci naturæ, nõ qualis antè erat, miſta, ſcilicet ex proprio atque eo qui circa ſemicoctum aquoſúmq; excrementum erat feruore. Igitur ſi confeſſum eſt, vina omnia vetuſtate fieri calidiora, auſtera verò primùm quidem tẽpore dulcedinẽ quandam

atque

atq; acrimoniã depoſita adſtrictione acquirere, ac deinde increſcente acrimonia ſenſim dulcedinem deponere, ac ſubinde rurſum maiori tẽpore acria admodũ euadere, aſsiduéq; amareſcere, ac deniq; vbi craſſeſcere, incipiũt, penitus fieri amara: ſanè cõſtat dulce auſtero eſſe calidius, ac dulci amarum. Atqui ſi verum eſt, dulcedinem à moderatione prouenire caloris, patet adſtrictionem à frigido vincente perfici.

Quod & acidi ſucci ex frigore proueniant.

CAP. XII.

PORrò quòd & aciditas* frigoris vi eueniat, & anteà oſtendimus. Veruntamẽ, quãdoquidem in præſenti diſputatione de naturali vinorum, quæ temporis ſpatio fiat mutatione docuimus, nõnihil quoq; & de nõ naturali dicamus. Itaq; vt vinum acerbum, tempore dulcius primùm, mox acrius amariúsq; efficitur, deniq; planè etiã amarum redditur: ad eũdem modum quod velut rigorem perpeſſum eſt, acidius protinus redditur, ac ſi prorſum refrigeretur, penitus aceſcit. Itémq; quod ſtatim* in fructuũ collectione, vindemiáq; per aſsiduam pluuiam aliena humiditate impletum fuerit, quódq; alio quouis modo humiditatẽ accepit, leui occaſione ea omnia promptè aceſcunt: cõtrà euenit iis quæ igni admouẽtur.

aptiùs, à frigore procreetur.

Tantum ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν, *redundat ergo vindemiáque.*

Nam

Nam & protinus ſtatim, & tẽporis progreſſu poſteà ſemper dulciora euadũt. Quòd ſi multo etiã tempore *durauerint, & ipſa nihilominus quàm cætera amareſcunt: videtúrq; ib ſibi quodãmodo ſecũdùm naturalem cõſentaneum eſſe rationẽ. Nam ſi omphax acida eſt, vua verò dulcis, ac fructibus omnibus maturatio à ſolari prouenit calore, planum eſt, imperfectius & frigidius eſſe quod acidũ, perfectius verò & calidius q̃d dulce fuerit. Cùm ergo vinum perfrictione rurſum aceſcat, manifeſtũ eſt, in eum illud humorem cõuerti, ex quo prouenerat. Diuerſis tamẽ hactenus viribus omphacis aceti que ſuccus cõſtant: quòd aceto accedat ex putrido calore acrimonia quædã. Proinde Ariſtoteles rectè dixit acetum proprio quidẽ vini calore eſſe frigidũ, adſcititio calidum. At omphacis ſuccus calorẽ non hãbet, ac proinde neq; acrimoniã. Accidit verò ipſis & in eo quod tenuiũ eſt partiũ, ſubſtantiæ ſecundũ magis & minus differẽtia. Siquidẽ omphacis ſucco acetũ tenuius eſt: cui rei & ſenſus adſtipulatur. Excellit enim quæ ab aceto infligitur frigiditas eam quæ ab omphacis ſucco, vehementia & miſtione: imbecillior enim eſt quæ ab omphace fit refrigeratio: cũ etiã alienæ in ſe caliditatis ne minimũ quidẽ contineat. At quæ ab

degenera-uerint.

aceto

aceto proficiſcitur, tantò eſt validior, quātò & tenuior: ineſt verò illi & acrimonia quædam excalfaciens: quæ tamen ſatis non ſit ad ſuperandā ab aciditate prouenientem frigiditatē: verùm quæ trāſitus celeritatem promoueat. Nā quātò calidum frigido facilius penetrat, tātò acris ſuccus aptior eſt, qui ſenſibilium corporum meatus trāſeat, quàm acidus. Itaque ille velut præcedēs viā ſternit: hic verò haud ita tardè inſequitur: quo tēpore ſenſus perficitur miſtus, & qui ægrè exponi queat, vtpote qui nec planè frigidum eſſe acetum denunciet: quippe cū in eo ignea quædā percipiatur acrimonia: nec planè calidum. Nam perpetuò quæ ex præcedente fit acrimonia, calfactionem frigus ab inſequēte aciditate occupans, obſcurat, protinúſq; extinguit: quo fit vt maior multò ex frigore percipiatur ſenſus, & affectus quàm ex calore. Porrò ſi plurimo melli aceti paulū admiſceas, ſtatim & calorē & frigus manifeſtè percipies. Nā ſi paulum mellis aceto multo permiſceas, magis frigidū quod fuerit miſtū, quàm calidū videbitur: Sin multo melli pauxillum miſceas aceti, plus calfacere quàm refrigerare conſpicietur: & ſi pari mole vtraq; miſcueris, acetum tamen etiam viribus ſuperare comperies. Quòd ſi, vt eſt dictum, plus ſit multò mellis

quàm

quàm aceti, æqualia rurſum frigus ac calorẽ in ea miſtura cõſpicies. Multis enim numeris acetũ plus ab iis quæ moderatè ſunt calida, ad frigiditatẽ receſsit, quàm mel ad caliditatem. Proinde & ſuprà demõſtrauimus, fieri nõ poſſe, vt vehemens coëat cum dulcedine caliditas: vetuſq; illud verbũ pulchrè dictum eſt: Vera inter ſeſe omnia cõſentanea eſſe, ac cõuenire. Etenim ad hypochondria ardẽtia præſtãtior eſt ſuccus omphacij quàm aceti, quòd nec violentam, ac ferientem habeat frigiditatem, nec eã mordaci admiſtam caliditati. Debent enim qui ſic laborãt, ſine violentia mitigari, vt eſt dictum, nec foris vllam adſciſcere mordacem aut caliditatem, aut acrimoniam. Atq; hæc quidem iam curãdi attingunt methodum, quæ multis in locis huic tractationi cõmunis eſt. Quare iis denuò relictis ad propoſitum reuertamur. Itaq; omphacij ſuccus nõ acidus modò eſt, ſed & acerbus. nam, vt ſuprà propoſitum eſt, omnes propè arborum fructus ortus ſui principio, teſtimonio etiã Theophraſti guſtantibus acerbi ſunt: dein vbi humore implẽtur, accedit quidẽ aciditas, decedit verò acerbitas: haud tamen & quod accedit, & quod amittitur, par eſt in fructibus omnibus, neq; ſi ſpeciem, neq; ſi genus reſpicias. Primum quidẽ inter omphacas

phacas

phacas aliæ plus acerbitatis, aliæ aciditatis *minus obtinēt. Sunt & quæ pari portione ambas ſortitæ ſint: omnes tamē ad refrigerandos ardores non abs re cōueniūt: quippe cùm nō ſolùm quod acidū eſt, frigidum ſit, ſed & quod acerbum, velut & antè à nobis dictum eſt. Recedit ſanè, & hîc rurſum oratio ad curādi methodum: quare & rurſum ad propoſitum illā reuocemus. Porrò propoſitū, vt reor, ab initio fuerat,* de ſaporibus omnibus diſſerere: ac nūc quidem ferè de omnibus verba fecimus: interim tamen orationis affinitate & alia attingere coacti. Nec enim de acerbo modò, & auſtero, & acido iam diximus, ſed & perſæpe de dulci, & amaro, & acri: reliqua tamen, quò tota oratio perfecta euadat, adiicienda etiā ſunt. atque in adſtringētibus haud ita magnum & ſermone dignum reliquum eſt, quod non ex iam dictis clarum euadat.

Add. in hoc libro.

Vnde arbitrati ſunt quidam à calore acidum prouenire ſaporem? Ex eo quòd vina nequaquam fortia, vere æſtatéque mutentur.

CAP. XIII.

AT in acidis deeſſe fortaſsis etiamnum videatur, quod eximios quoſdā medicos fefellit. Nā eo quòd vina inualida, vere atque æſtate alterētur atque aceſcant, hyeme verò ſuas ſeruent qualitates, hinc adeò

quibuſdam à calore aciditatem naſci viſum eſt. Quorum auget opinionem & quod vehementius motũ eſt,* & quod longius* aduectũ. Talia enim omnia cùm infirma fuerint, celerrimè aceſcunt. Quinetiam quidã qui de re ruſtica ſcripsêre, dolia in ædibus ad Aquilonẽ expoſitis defodienda cenſent: tanquam frigus ſcilicet qualitatem eorum ſeruet, mutet autem caliditas. Sanè verò & id ſæpenumero ipſa experiẽtia comprobatum conſtat. Aceſcunt enim vina quædam promptè, vbi in meridianis & ſoli expoſitis locis repoſita fuerint. Videórque dictorum hinc iam orſus ſolutionẽ. Etenim quòd nõ omnia caliditate aceſcãt, ſed quæ initio tãtum frigidiora ſunt, nec id veteri alicui accidat, id nobis ad veritatem viam inueniet.

Add. oĩ-vot. in nauigijs.

Qua de cauſa ab externo calore vinum natura frigidum infirmumq́; corrumpitur? Quia ſcilicet res qualibet in propria natura proprio ſeruatur calore, corrumpitur verò ab extrinſeca immoderatione, atque extinguitur. CAP. XIIII.

QVippe cauſam ſermo ſcrutabitur, propter quam vinum natura frigidum atq; inualidum ab extrinſeco arguatur calore. Quanquam per verbum ipſum arguatur, iam dictum, omnes prius dictæ ambiguitates diſſoluantur. perſimile enim quid vinis accidit quæ naturâ frigidiora, aquo- ſiorá

ſioráq; ſunt, quale flammis exiguis & imbecillis: quippe ſi eas ad ſolem feruidũ exponas aut prorſus obſcurari, aut deniq; etiã extingui conſpicies. Sic quoq; ſi ardentem lucernam aut iuxta flammam vehemẽtem magnámq; deponas, aut ad ſolem feruidũ exponas, marceſcere vtiq; ac diſsipari protinus videbis. Quinetiam* ſi validum ventum facias, infirmæ paruæq; flammę, citius eam extinxeris quàm inauxeris. Natura enim infirma, validum neq; motũ, neq; calorẽ ſuſtinet, verùm ab iis diſsipatur potius quàm augetur & creſcit. Quandoquidem etiã ex induſtria multis in locis vina & cõmouent & tranſportant, ſicuti ſanè & in ſolem efferunt, atq; excalfaciunt, vt etiã quædam inſuauia fiant, fumi cõtrahentia qualitatem. Apud nos ſanè in Aſia in tegulas ædium æſtate omne propè in lagenas trãſfuſum imponunt, poſtea* in ædita cubicula ſub quibus infernè multa flãma luceat, tranſportant. In ſumma autẽ ad meridiem ſolémq; cellas obuertũt, in quibus & citius ea matureſcant, & potui idonea euadant. Nam quod multo tẽpore aliis, hoc iis quæ ſic excalfacta ſunt, breuiſsimo aduenit. Porrò nihil mirũ eſt, qui de colendis agris memoriæ prodiderunt, ob eam quam de ſua regione habebant experientiam, audacius

ſi ſtrenuè ventilaueru.

detrahentes.

inconſiderantiúſve de vinis omnibus definiuiſſe. At Theophraſtus atque Ariſtoteles experientiam etiam vlteriorem nacti, & in perſcrutandis naturæ rationibus exercitatiores, ac diligentius omnia diſtinguentes, cùm multa huiuſmodi, tú verò de vino nos docuerunt, quòd ſimile illis atq; corporibus noſtris accidat.* An non enim & ipſa quoq; prout aut robuſta ſunt, aut infirma, ab iiſdem tú iuuari, tum lædi conſpicimus? etenim vt exercitia valida, & ſol, calida atque robuſta corpora etiam validiora efficiunt: *proſternunt autẽ & digerunt refrigerántq; quæ non ſunt eiuſcemodi: ſic vina naturâ calida motus velut vẽtilans, ſol excalfaciens, flammæq; iuxta ardentes, celerius concoquunt. Quæ verò frigidiora ſunt & dilutiora, eorũ arguunt omnia id genus imbecillitatem, celeriúſq; perpeti cogunt, quę alioqui pòſt paſſura eſſent: quippe cùm ita comparatum ſit, vt res quælibet in propria ſeruetur natura calore proprio, corrũpatur autem ab immoderatione extrinſeca, nempè caloris externa aut frigoris abun dantia. Atq; quod ab vtroq; efficitur, vnũ eſt, non tamen vnus generationis modus: quare non æquè ab idiotis omnibus facilis cognitu eſt hæc corruptionis ratio. Etenim vbi quid rerum calidarum à frigore deui-

Vt in Aphor. Eſt vbi in digeſtione, &c.

al. mutãt.

ctum eſt, ne vulgo quidem ignotum eſt. At vbi à circunſiſtente foris calore validiore digeſtum ac diſsipatum eſt, eos ſanè qui circa naturam exercitati non ſunt latet, ignorantes caliditatem mediocrẽ omnibus eſſe vtilem, immoderatam verò non minus frigiditate noxiam.

Quòd in ſaporibus aciditas prouenit, calore ipſos quidẽ incipiente concoquere, non autem perfectam mutationem atque alterationem afferre potente.

CAPVT XV.

Caeterùm * in genere hoc noſſe pulchrum eſt, quòd aciditas in ſaporibus naſci potiſsimũ videtur, dum à calido quidem mutatur, vt tamẽ nõ ſuperet: id quod ex acidis fructibus vel maximè conijcias. Nã hi haudquaquã, vbi nulla prorſum facta in ventre eſt ciborum alteratio, prouenire ſolent: quemadmodum nec vbi optimè concocti, ſed tantùm vbi ſemicocti, vt ita dixerit quis, fuerint. Voco autem ſemicoctos qui à ventriculi calore alterationem perpeſsi, non etiam perfectè ab eo ſuperati fuerint. Sic lac, ptiſanæ ſuccus, & quæcũq; eius ſunt generis, tempore æſtiuo citius acreſcunt quàm hyeme, poſtulántq; ædes frigidas, vt in iis repoſita pluſculo tẽpore perdurẽt. Ex quibus omnibus patẽt, quòd à calore mutante quidem, non tamẽ pror-

ſum vincēte, aciditatis generetur qualitas: atq; ob id pleriſq; ineſt fructibus priuſquā maturuerint. Idq; etiam quodammodo iis quæ ab initio de ſaporibus acidis diximus, cōſentaneū videtur. Etenim ſi ſimile quid illis vſuuenit quod Borealibus conſtitutionibus accidit, vt tenuis ſcilicet eſſentię ſint, ſimúlq; frigidi: naſci eos haud ſine calore ſatis conſtat, ſicut nec illum ipſum aërem. Proinde quoq; quæ ſummè nos refrigerant ac interimunt, veluti cicuta, papaueris ſuccus, hyoſcyamus, mandragora, minimè omnium acida ſunt: quippe licet frigidi ſint ſapores acidi omnes, haud tamē eouſq; refrigerant vt interficiant: non enim ſubtilis forēt eſſentiæ, ſi extremè eſſent frigidi. Itaque non modò iam quòd frigidus ſit ſapor acidus, ſed & quatenus, frigidus iam apparuit. Explorāda porrò eius natura eſt in oxylapatho, & oxalide, quam etiā oxida nūcupant: eſt autē hæc holus ſylueſtre: in iſtis enim maximè mihi ſyncerus eſt viſus ac ſimplex, nullius particeps acerbitatis, vt ſolent arborū fructus. perſpicuò enim hi cum acerbitate quadam admiſtā habent aciditatem, ſicut cū acrimonia acetū. Itaq; quod propriè in ſaporibus appellatur acidū, à ſola lingua percipi poteſt ſicut & acre: cæterum quod vtriq; cōmune eſt, nempè mor-

dacit

dacitas,etiam in tactu ſentitur: vtraq; verò lingua agnoſcere nata eſt:nam quæ cõmunia ſunt, ſicut & reliqua corpora ſenſilia: quæ verò propria, tanquã guſtus organum percipit:idq; mihi videtur illi eximiũ ac peculiare eſſe iuxta*totarũ ſubſtantiarũ tum proprietatem,tum,vt ita dicam, alienitatẽ. Dictum autem demonſtratúmq; ſæpenumero eſt,nec ſecius aliâs quoq; reperã,quid ſit ſecundũ totas ſubſtantias agere, aut pati:imò verò & hactenus eius nunc meminero,quod in rem præſentẽ ſatis ſit, hinc ſumpto initio.Ex quatuor elemẽtis, particularium corporibus omnibus conſtant generationes impares miſturâ,ac diuerſæ.Siquidẽ quædam ignis quàm aliorũ elementorũ in ſe plus continent, quædã aquæ ſicut alia, ſi fors ita tulit,terræ nonnulla aëris. Ex eiuſmodi itaq; imparitate proprietates corporum particulariũ ſunt perfectæ:ex elemẽtis quidem,plãtarum: ex his autem animaliũ, ſicut in libris de Elementis, demonſtratum eſt.Porrò tranſeunt quędam quidem protinus in ſeſe mutuo, nonnulla verò mediantibus aliis, velut terra in triticum,hordeũ, & alia id genus:rurſum horũ vnumquodq; in carnem humanam: cum tamen ipſa terra caro vt fiat ſit impoſsibile, eam videlicet quæ in medio eſt mutationem tranſiliẽdo.

Attamen eorum quæ in ſeſe mutuò tranſeunt, quædam promptam celeremq́;, quædã difficilem & diuturnam alteratione obtinẽt: at quæ ſimilitudinib⁹ propinqua ſunt, celerem: quæ verò remotiora, tardiorem. Oportebat itaque, meo quidem iudicio, innaſci animantibus organũ, quod naturæ ſimilitudines ac diſſimilitudines diſcernendi poteſtate polleret: quod agnoſcẽs rerum naturas, familiaria quidem eligeret, aliena verò refugeret. Eiuſmodi ergo lingua eſt, quæ exuberanti ſenſu non calida modo frigidáq;, humida atque ſicca, ſed etiam quæ familiaria, quæq́; nõ familiaria ſunt agnoſcit: in hanc enim duntaxat particulam cõplures inſeruntur nerui: cùm aliæ omnes aut vnius tantum, aut duorum ſint participes, nec eorum ipſorum ita magnorum tamen. Porrò cum quædam naturæ noſtræ magis ſint familiaria, quædã minus: ac partim in hac coniugatione*partim in illa: neceſſariò plures guſtus qualitates extiterũt. Cæterum omnium quæ nutriunt, cõmunis dulcedo eſt. Nam quicquid nutrit, aut plus, aut minus eſt dulce. His verò quæ nõ nutriunt, cõmune eſt id quod per negationem*aut priuationem ſic dicitur, velut nõ dulce, &*indulce. Particulares autem differentiæ complures meritò euaſerunt: quia id quod

Add. tẽperamẽti.

Add. dulcis.

Interpr. legiſſe videtur ἄγλυκυ, id que recte noſtri codic. habẽt ἁλυκόν, ſalſum.

quod cuiq; rerum familiare eſt, vnum eſt: nempe quia & natura eius familiaris, vna: aliena verò, plurima: partim plus, partim minus à ſubſtãtia eius diſsidẽtia. Quæ itaque ſummè acida ſunt, acerba, & amara, & ſimpliciter aliã quamuis qualitatem pręter dulcem ſortita ſunt: ea omnia nutrire nequeũt: ſicut quæ ſolũ dulcia ſunt, omnia nutriunt: inter ea autẽ quę miſta ſunt, qualitatibus quotquot dulcia ſimul & acerba ſunt, & craſsioris ſunt eſſentię, & tẽperaturę frigidę: velut paulò antè oſtẽdim'. Quotquot verò acida ſimul ac dulcia, tenuiora quidẽ ſunt, quàm acerba: ſed & ipſa tamẽ refrigerant. Quinetiam amara quidẽ calida ſunt, ſed acria his etiam calidiora. Nutriũt ergo hæc omnia, ſi iunctam habeant dulcedinẽ. Cęterùm per ſe dictorũ nullum, vt nutriat, ſatis eſt. Porrò duplici ratione miſta eſſe aſſolent, nẽpe vt diſsimilaria ſint, & diuerſas habeant qualitates in diuerſis partibus: aut ſimplicia & ſimilaria, ſed quę in mutua eorum quæ multũ diſsident, alteratione cõſiſtant: neq; enim mel extemplò fit amarũ, ſed aut multa coctione aut vetuſtate amaritudinẽ induit: nec id tamen illi niſi pedetentim accidit: neq; quotquot ex fructibus dulces [ex amaris] euadunt, ſicut quidã cucumeres & melopepones, & ipſi repente ſe-

mélque ab initio qualitem abiiciunt. Nam iis quæ à natura mutantur, ſenſim fiũt mutationes: potiſsimum vbi in multũ diſsidentes, aut planè cõtrarias qualitates alteratio ſiue trãſitus perficitur. Sicut ergo quod eſt ſummè dulce, aptum eſui eſt: quod verò ſolum ac ſyncerè amarũ, eſui ineptũ: ſic quæ in medio ſunt eorum, nutriunt quidẽ etiã, verùm minus quàm dulce. Eadem ratio eſt in aliis qualitatibus. Nam nutrire, præter dulcem nullæ omnino poſſunt. At elemẽta multò ſanè etiam minus nutriũt, nullámq; guſtui qualitatem offerũt: proinde & terra, & aqua (ſunt enim ambo guſtui inſipida) minimè nutrire idonea ſunt, ſicut nec aër, nec ignis. Itaq; pro qualitatũ interim admiſtione dulciũ ſępe qualitas exoluitur, aquea ferè eſſentia in pumiliũ (ἐπίγεια Græci vocãt) fructibus ſuperãte (nã triticũ, hordeũ, fabæ, cicer, & quæ eius ſunt generis, cũ propter humiditatẽ principio qualitatum guſtu propè expertia ſint, tẽporis ſucceſſu maturata ac ſiccata dulciora euadũt) terreſtri verò & ſicca in paleis, fœno, gramine, & arundinibus ſiccis & lignis: quorũ tamen quędã priuſquã aruerint, dulcia nobis ſunt, nutrimẽtúmq; interdum corpori exhibẽt, velut palmæ cerebrum (ſic enim nominãt ſummam eius particulam) & graminis, &

mol

molles arundinum radices, maximè quę in Aegypto proueniunt: ad hæc plerarumque arborũ germina. Siquidẽ quod nutrit, à ſimilitudine quæ illi eſt ad id quod nutritur, dulce apparet: à diſsimilitudine verò, non dulce. Porro multæ cùm ſint diſsimilitudines, multas proinde neceſſe eſt qualitates eſſe nõ dulces: quas verbis quidẽ efferri eſt impoſsibile: attamen memoriã earũ ſuggerere quodámodo licet, cũ omnes homines certiſsimè norint, alium fieri in lingua ſenſum atque affectum ab acerbis, aliũ ab acidis, & alium à ſalſis, aliúmque ab amaris.

Quæ de cauſa quæ igni admouẽtur alia, ſuauiora alia inſuauiora efficiantur. Et quæ de cauſa edulia quædam cùm per ſeſe edi non poſsint, ſuauitatẽ tamen ijs præbeant quæ per ipſa præparantur.

CAPVT XVI.

ITaque quemadmodum edulia quæcũq; nutriendorum naturæ ſimillima ſunt, ea
20 & dulcedinem ſummam præ ſe ferunt, nec vllam præparationem poſtulant, ſic quę tẽperaturam nacta ſunt remotiorem, alia cõdimentis, alia coctione, alia vtroq; indigẽt. Nec verò mirum eſt, cùm condimentorum nullum edẽdo ſit, *ſuauitatem tamẽ iis augere quæ per ipſa præparantur: quippe cũ fieri poſsit, vt immoderatis duobus cocuntibus, id quod ex ambobus miſtũ ſit, cõmo

Aptius ad ſuauitatem ijs conferre.

Quæ dulcia nõ ſunt tribus modis poſſunt fieri dulcia.

Modus quo ... quæ dulcia nõ ſunt dulcia fiant, & familiaria alia

deratum euadat, ac proinde quoque dulce appareat: cũ immoderata minimè ſint talia: poſteà verò quã & per elixationẽ & per aſſationẽ, & omnino per calidum quiddam præparatio fiat ciborum, nihil etiã abſurdũ eſt aut ambiguum, quæ prius nõ erãt, ſuauia, nũc fieri ſuauiſsima. Apparet enim calidi natura quibus admota fuerit, ea celeriter alterare, atq; in aliam ſpeciem mutare. Quocirca nec id quoq; dubiũ eſt, quædam ſuauiora, quædã verò inſuauiora effici igni applicata, tũ quædã tẽpore minimo, quędã plurimo elixari debere. Etenim quę nutriẽdorũ corporũ temperaturis ſimillima ſunt, ea, vel citra elixationem aut præparationẽ iam dulcia apparent. Quæ verò diſsimilia ſunt, omnia inſuauia ſunt antequã pręparẽtur. Porrò quæ nimis calida ſunt, frigido corrigi debẽt: quæ verò multũ frigida, calidorũ miſtura ciborũ: & igni: ad eundẽ modũ humiditate, quæ terrea ſunt & ſicca: ſiccitate, quę plus quàm cõueniat aquea ſunt, & humida. Siccitates ergo, humidorũ admiſtio: humiditates verò, ſiccorum miſtura igniſque emendant. Maximã rei dictæ fidẽ affert quæ in ore fit mutatio. Nam qui pluſculum ſuſtinuerunt ieiuniũ, iis ſaliua ſalſa redditur: qui verò plurimũ, nõ ſalſa modò, ſed & amara. Sic etiam corpus vniuerſum,

biliosſum habitum contrahit, ac ſi totũ perinde vt lingua ſenſu polleret, ſalſedinẽ quoque quæ in ipſo eſt, atq; amaritudinẽ perfacile, reor, perciperet: ad hæc etiã ipſam dulcedinẽ quæ ſemper naturali ineſt ſanguini. At nũc vbi vaſe quopiã aut rupto, aut aperto affatim calidus ſanguis in linguã effunditur, dulciſsimus apparet: vtiq;, ſi ſecundũ naturã*habuerit. Nam morbidus, amarus aut ſalſus eſt, aliámve eius generis qualitatem præ ſe fert. Atqui in toto eſt animalis corpore, nos fugit, non aliter quàm aut bilis, aut pituita. Quanquam & bilis quidem flaua vel minima quapiam parte linguam contingens, perpetuò amara appareat: atra verò acida. Porrò vbi pituita linguã attingit, partim quidẽ dulcis, partim acida, partim ſalſa ſæpe eſt manifeſtò viſa, cũ & ipſa in toto animali incognita ſit.

* *Vt dictũ eſt.*

Qua de cauſa mel à caliditate validiorem amaritudinem contrahit, lac verò frequẽter etiam dulcius efficitur, cum tamen vtraque guſtui ſint dulcia? An quia mel cum ſummè ſit dulce, nec quicquam addi poßit ad dulcedinem, in conſequentem recidit qualitatem: lac verò minus dulce cum ſit, quod reliquum eſt à calore accipit?

CAPVT XVII.

NIhil mirum igitur neque cur rerum omnium dulciſsimum mel, ſuccum

generet amariſsimum, neq; cur id maximè ætate florētibus, & calidis naturâ, & febriētibus, accidat. Nam vt foris, cū pluſculum igni admouetur, amarum efficitur: ad eūdē modum & in animātium corporibus* vbi ſyncerum validúmq; nactum calorem fuerit, bilioſum ſuccum procreat. At in tēperaturis frigidioribus, ſiue propter ætatem, ſiue propter naturā coporis, ſiue etiam ob morbum facilè in bonum & moderatū ſanguinem conuertitur: quippe cum neq; nimiū in iis corporibus aut excalfiat, aut alteretur, verùm ei quod modicè coctū fuerit, ſimile quiddā perpetiatur, planè illis adſimilatur, prorſúmq; ſeruat dulcedinem. Et quid obſecro miri, ſi à valentiore animātis calore, aut longiore coctione veterem mel dulcedinē exuat? tum etiā citra hæc per ſuū ipſius calorem ſpatio temporis amarū euadat? Nam in mutationis duntaxat celeritate, haudquaquā quòd aliā perpetiatur paſſionē ab alia cauſa, differētia cōſiſtit: quippe & paſsio eſt eadem, & cauſa quæ mutat. Paſsio quidē amaritudo: cauſa verò caliditas immodica. Porrò immodicum quod ad alterationem ducit, genere duplex eſt: aut enim in admoti conſiſtit robore, aut in tēporis diuturnitate: alterū ex nobis & igni, alterum ex ſeipſo mel accipit. Et meritò ſa-

nè

* *Vbi vehemēti calori appropinquauerit.*

nè tempore maiore id fit: ex ipſo ſiquidem quod mutat, imbecillius eſt. Ergo quod à minore*longiori fit tempore, quid mirum eſt à maiore in breuiori perfici? Cæterùm lac etſi guſtu ſit dulce, tamē ex ſeſe nunquā amarū efficitur. Vincitur enim in eo à frigore magis caliditas, quàm ipſa vincat: proinde etiā repoſitum aceſsit. Ex tribus enim ſubſtātiis qualitate diſsidentibus (velut ſupra quoq; dictum eſt) conſtat. Prima quidē craſſa, ex qua caſeus cōficitur, altera pingui, ex qua butyrum, & tertia aquea, quod ſerū nūcupamus. Verū ex hiſce pinguis quidē vel maximè temperata eſt, craſſa verò paulū ab ea declinat, at excremētū illud ſeroſum, & frigidū & humidū eſt. Quare lac vniuerſum à modicę caliditatis corpore lōgo interuallo relinquitur, quapropter ex ſe aceſsit potius quàm amareſcit. Ac ſi guſtari poſſet, vbi in vētre & per venas cōcoctū eſt, ipſo etiā melle dulcius inueniretur. Nam quod foris & ex ſeſe mel obtinet, id dū coquitur, lac accipit. Et cū admodum ingens in animante calor extiterit, tantā acquirit lac dulcedinē, quantam mel deperdit. Rectáq; id ratione euenit: etenim quod ſummè dulce eſt, ac proinde etiam nihil apponi ad eius dulcedinē poſsit, id vt in conſequentem verti pergat qualitatem neceſſe eſt. At

cui

cui quid deeſt, id per concoctionē acquirit. Proinde ſanè lac vbi cruditatem in ventre perpetitur, duplicem ſuſcipit alterationem. In frigidiore nanque ventre aceſsit: in calidiore nidoroſum amarúmq; efficitur. Nō tamen mel coquendo vnquā aciditatē admittit: quippe cùm calidius ſit, quàm vt vbi non ſuperetur aceſcat. Etenim vtraque linguā mordicant, tum quod acidum eſt, tum quod amarum, nō tamen id tanquam propria linguæ ſenſibilia poſsident. Quippe ſi in aliam quāuis carnē cute ſpoliatā ipſa inieceris, & illā ſanè etiā mordebunt. Ex quo conſtat, mordacitatem à tactu propriè, non à guſtu ſentiri. Quin & quæ acria appellantur: velut pyrethrum, allium, cæpa, non linguam modò mordicant, ſed & omnem reliquam noſtram carnem: cōmuniſq; eſt mordicatio tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro, acri: Verùm acido quidem, vt frigido ſimul & ſubtili (nam & id ſæpe monſtratum eſt) amaro verò & acri, vt calidis.

Quòd ſapores acres omnium ſunt calidiſsimi.

CAPVT XVIII.

QVòd itaque ſapor amarus calidus ſit, modò oſtenſum eſt. At de acri propriè vocato principio, ne demonſtratione quidē eſt opus: preuertit enim ſenſus euidētia, rationis fidē: quare nec quiſquā de ipſo

addu

addubitauit: imò & Plato de eo tanquam omniũ calidiſsimo pronuntiat, tũ Ariſtoteles quoq;, & Theophraſtus. Atq; adeò nec veterũ, nec recẽtiorũ *quiſquã eſt qui ſecus ſentiat, quippe cùm excalfactio ex eſſentiæ eius ſit ratione. Itaq; ſi vel ex plebe quẽpiã roges quid vocet eduliũ, acre dixerit ſanè, puto quod fortiter dũ guſtatur excalfacit, velut piper, pyrethrũ, naſturtium, alliũ, cæpa, & id genus omnia: videtúrq; id ſolũ ſaporũ genus, cùm appellatione careret propria, communi per excellentiã vſum. Nam cùm & ſapor amarus, & ſapor acidus, ambo etiã acres ſint: in quocũq; tamẽ corpore vehemẽtem cõperimus acrimoniã, tametſi neq; amarũ ſit, neq; acidum, acre appellare cõſueuimus, quãquam multa in ſpecie ſint corpora eiuſmodi: alia enim edi poſſunt, alia eſui ſunt inepta. Ea igitur quæ idonea ſunt eſui, dulcẽ quandã ſaltem obſcurã admiſtam habeãt qualitatẽ neceſſe eſt, proinde multis ipſorũ pro obſonio vtimur, multis verò vt condimentis tantùm: at vt cibo, ipſorũ omnino nullo, idq; ob viriũ vehemẽtiã. Porrò eorũ quæ nõ eduntur, alia mortifera ſunt, alia ſimpliciter medicamenta: omnia ſaltẽ cuti noſtræ impoſita vlcus celeriter moliũtur. Quin & horũ quoq; nõnulla qualitatẽ quandã amarã præferunt quẽ-

admod

admodum eſculentorum quędam dulcem: nõ tamen vocantur amara: quãdoquidem hæc in eis leuis eſt & infirma, valida autem vis acrimoniæ. Sunt & quæ ne guſtare quidẽ audeas, cuiuſmodi eſt thapſia, cantharides, & ea quæ eroſione aut putrefactione interimunt. Sed & horum guſtũ eſſe acrem ex iis coniicere licet quę in toto agũt corpore. Multa verò etiã ipſo ſtatim odore aliena ſunt, planéq; pugnantiã cũ homine indicãt, velut & hæc ipſa quæ nũc dicta ſunt, & cicutæ, papaueris, mãdragoræ, & hyoſcyami ſuccus. Quin & nuper quoq; herbę ſuccũ cõſpeximus, quẽ Centurio quidã ex barbarica circa Aegyptũ regione comportauerat, odore adeò graui, adeóq; inamœno, vt ne guſtare quidem auderem, ſed letalem eſſe coniicerem: vtebatur autẽ ad vrgentes articulorum dolores: atq; ipſis etiam laborãtibus refrigerãdi pollere facultate manifeſtẽ eſt viſa. Eſt autẽ colore ſubflauo, odore tam graui, quàm cicuta: niſi quòd leuem quendam inſtar aromatum odoris adferat gratiã. Nomẽ herbæ ex qua ſuccus hic exprimitur, lycoperſiũ eſſe dicebat. Verùm de medicamentis deleteriis alibi tractabitur. Scire autẽ oportet, acres ſapores omnes (nã de iſtis agebatur) ſummè eſſe calidos ac deinceps poſt illos eſſe amaros, deinde verò dul

dulces. Cùm verò in omnibus ampla ſit latitudo, is qui magis aut acris, aut amarus, aut dulcis eſt, magis quoque eſt calidus: qui verò minus, tãtum amittit caloris, quantũ abeſt ab exacta guſtus qualitate. Terminus autẽ ſeu finis ſaporis amari eſt abſtergere: acris verò, vrere: ac dulcis, nutrire: vbi videlicet in ſua quiſq; natura abſolutus fuerit, hoc eſt, vbi quoad fieri poſsit, minimè alienis permiſti ſint qualitatibus: velut amarus prorſum quidẽ eſt calidus: verùm qui nunc primum ex dulcis mutatione natus eſt, & minus amarus eſt, & minus calidus. At qui diutiſsimè antè mutatꝰ eſt, ſummè amarus eſt, & proximè ad acre pertingit, vt nõ abſtergat ſolùm, ſed etiã exedat & mordicet: velut ariſtolochia quidem, iris, & panax, id modo poſſunt, nẽpe vlcera abſtergere atq; expurgare.* At vitis agreſtis, quę Gręcè ſtaphis agria dicitur, nihilo ab iſtis amaritudine vincitur, niſi vel ipſa quoque vincat: eſt enim ea etiã acris, idq; valde: tũ multũ quoque calida, vt nõ ſordẽ vlceribꝰ auferat modò, ſed & ipſam quoq; carnẽ colliquare poſſit. Porrò quod in vlceribꝰ nati ſunt pręſtare amari ſapores, id ipsũ in corpus aſſumpti efficere valet: abſtergũt enim, expurgántq; & quæ in venis eſt craſsitiẽ incidũt: quã ob rem mẽſes mouent, educendóq; ex pectore

ἀγρία σταφίς.

pulmonéq; puri auxiliantur. Et in ſumma ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam contineatur eiuſmodi, expurgāt: eáque ratione & comitiali morbo competunt, quicunq; certè nauram nō habēt deleteriam ac venenoſam. Illi enim toto genere præter naturā ſunt. Sed & iis qui ſanguinem ſpuunt, noxij ſunt: quippe cùm iſti adſtringētia & viſcoſa, nō incidentia diuidētiáq; expoſcant. Atq; hæc quidē iā quadamtenus curandi attingunt methodum.

Quà differunt amarus acriſq; ſapor? Quòd amarus præter quàm quòd calidus ſit, etiā eſt ſiccus: at acris, vtique qui non exactus eſt, vberem quandam humiditatem obtinet. CAP. XIX.

POſteà verò quàm de ſaporibus amaris definiuimus, diximúſq; quòd incidēdi vim habeant & extenuandi, tum abſtergendi, ac nimirum etiam calfaciendi, hactenus tamen, vt nō vrāt, rurſum ad acres orationem vertamus. Ac primùm exactè ipſos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, cruſtam mollientes, ac deniq; etiam colliquātes, eóſq; omnes vel cuti impoſitos eſſe huiuſmodi. Sin intrò in corpus ſumantur, ſiquidem tota ſubſtātia animanti cuipiam ſummè aduerſentur, putrefacientes omnes eſſe eiuſq; generis animantium deleterios. Sin caloris duntaxat immoderatiōe, ſi craſſę [illegible] ſint

ſint eſſentiæ terreæq́; interiora exulcerãdi pollere facultate: ſin tenuis, vrinã mouẽdi, ſudorẽſq; ciendi vim habere: in ſumma autem, incidẽdi, & digerẽdi per halitum. Ex quo genere quidã tũ expuitionibus ex thorace, tũ menſiũ motibus auxiliantur. Cæterùm quãdo ſit, quo modo, & qua methodo vtẽdum nõ eſt præſentis tractationis exponere: de omnibus ſiquidem eiuſmodi in curandi methodo diſſeretur: quare de acrium ſaporũ natura plura ſcribere ſuperſedebo: ſat enim fuerit diſtinctiones adiicere exactiores, quibus ab amaris differunt. Nec enim ſola caliditate vehemẽti ab illis diuerſi eſſe cõſueuerunt, ſed quòd amari omnes non modò calidã habeãt facultatem, ſed & ſiccam, cineri (vti eos quis optimè compararet) adſimilem. Acres autẽ, quicunq; vtiq; amari non ſunt, multam interim humiditatem admiſtam habẽt, proindéq; corporum eiuſmodi nõ pauca à nobis eſitãtur. Porrò quòd non calidus modò, ſed & ſiccus eſt omnis ſapor amarus, in primis nos maximéque diſcreta docet experiẽtia, de qua ſæpenumero verba ſuprà fecimus. His verò qui prǽter experientiã per rationẽ etiã ſcrutãtur, ſimiliter accidit. Admodum itaq; excalfactis dulcibus, ſiue id ab igne, ſiue à calore ingenito, amarorũ corporum cõſtare

generationẽ indicauimus,quæ protinus cõſiſtentia quoq; ſicciore apparent: tum verò quoniam abſumatur ſemper ac defluat ab eis humor in vaporem à calore ſolutus: neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciúſq; effici: quippe cùm dulce præterquàm quòd calidum ſit,ſiue plus,ſiue minus,neceſſariò ſanè & humidum plus minúſve exiſtat. Si autem corporis noſtri naturæ maximè eſt ſimile,ipſa verò ſit temperatè tũ calida,tũ humida, id quod ex dulci ſuperaſſato prouenit, perinde vt calx ciníſq; calidũ ſiccúmq; neceſſariò efficitur : Proinde abſtergere quoq;,cõminuere, ſecare craſſos viſcoſóſq; humores,ſicut cinis & nitrũ,eſt natũ. Nec enim aërea eſt,neq; tenuis,neq; aquea eorũ conſiſtentia:ſed vt paulò antè dictũ eſt,terrena exactè à calore elaborata, ac velut ſuperaſſata ipſorum eſſentia. In comparatione ergo adſtringentium quidẽ, nõ parum iis tenuiora ſunt medicamẽta amara, vt ad acria verò, craſsiora:quamobrem neq; facilè craſſos viſcoſóſq; humores pertranſeũt, velut ea quæ ſunt tenuiore eſſentia,nec incidere perinde vt craſsiora nequeũt.In medio autem vtriuſque exceſſus ſint oportet quæ inciſura ſunt, nempe vt neq; promptè penetrent perinde vt flamma, neque dum cunctãtur tardántq; diſſecare non poſsint.

Ver

Verùm de iſtis in ſequenti libro, qui ex ordine eſt quintus, tractabitur. Núc autẽ tantũ nouiſſe ſuffecerit, quòd qualitas omnis amara calidis ſimul ſiccíſq; ſubſtantiis accidit, & præter hæc tenuibus & terrenis. Inaudiẽdum eſt autẽ totum quod dicitur cõiunctim, haudquaquam vtrunq; ſeparatim legendum. Nã ſic pugnare cum terreno videatur tenue. Verùm nõ ſimpliciter tenue, ſed vt in terrena conſiſtentia tale eſſe amarum aſſero, velut calx & cinis, & quicquid exactè perafflatum fuerit, ciníſq; redditum: fortè autẽ veri' ad ſimiles fuligini, ac ipſius flammæ fauillæ: quippe quæ guſtantibus apparet amara. Ergo craſſum & terrenum eſt corpus, ferrum, ac lapis: fauilla autem & cinis tenue. Ignita itaq; ferrũ lapíſq;, calce ciner éq; ſunt craſsiora, multóque magis quàm fauilla: ad hæc quoque & calidiora. Sed ferro lapidiq; ignito, ea quæ per eroſionem interimunt medicamenta, ſimilia ſunt quæ à corporis nimirũ calore huc perducuntur, velut chalcitis, miſy, ſory: ad hæc arſenicum, hydrargyros, & alia innumera: craſſarum enim ſunt partiũ id genus omnia, ac poteſtate calida, ac proinde temporis ſpatio accenſa per eam quæ eſt in animante mutationem, non aliter quàm lapis ferrúmq; ignitum vẽtrem tum exulce-

rant, tum exurunt, cùm ſcilicet in corpus diſtribui præ grauitate haud poſsint. Iſtis autem ſubtiliora ſunt, tametſi & ipſa terrenæ ſunt conſiſtentiæ, calx, cantharis, lepus marinus: quorum quædam vſq; ad iecoris pertingunt regionem, quædã verò vſq; ad veſicã & pectus, in tanto interim itineris ſpatio igneam acquirentia naturã. Porrò ariſtolochia & iris his etiam ſubtiliores ſunt: quippe quæ tum humidæ eſſentiæ, tum aëriæ plus quàm illa obtinent: quod hinc conſtat, quòd neq; adeò ſint ſicca duráq;, neq; adeò grauia, quapropter & deleteriũ effugere genus. Sanè verò & cãtharis, parcè interim ſumpta, quibúſque oportet admiſta, præterquam quòd veſicam nihil offendat, etiam renes expurgat: imò & quæ efficaciora conficiuntur ad vrinas mouẽdas medicamenta, nonnihil habent cantharidis. Sed de hiſce aliàs habebitur ſermo.

Quòd ſapor amarus inſit corporibus temperamẽto ſiccis, & ſi planè amarus ſit eſculentus non ſit.

CAPVT XX.

AT amarus ſapor quòd ſiccis temperie corporibus inſit, hinc colligere licet: quòd & minimè omnium amara putreſcãt miniméq; vermes aliáq; nõnulla animalcula, qualia in radicibus herbiſq; ac fructibus putreſcentibus prouenire ſolẽt, procreent.

max

maximè nanq; videmus in humidis naſci corporibus vermes, ac putrilaginẽ. At quæ exactè amara ſunt (voco autẽ ita quæ nulla ſenſu notabili alia participant qualitate) omnibus propè animantibus, nedum hominibus, eſui inepta ſunt: quippe cùm animal omne plus minúſq; ſit humidũ, amara autem ſicca: haud aliter quàm cinis & puluis. Itaque neque cinerem, neque puluerẽ, neque fauillam, neque calcẽ animal vllũ eſitat, neque eorũ quę planè amara ſunt quicquã. Abſinthiũ enim nõ ſolùm amarũ eſt, ſed & adſtringit: marina verò aqua ſalſa potius eſt quàm amara, plurimũ in ſe habens aquæ potabilis: id quod & ab Ariſtotele olim ſatis eſt demõſtratũ. At aqua quæ eſt in lacu Palæſtinæ in caua Siria, quẽ alij quidẽ mare vocant mortuũ, alij ſtagnum bituminoſum, guſtantibus non ſalſa modò, ſed & amara eſt. Salẽ verò etiam habet ex ſeſe natum, perinde ſubamarum: primóq; ſtatim aſpectu vnà cum vniuerſo mari tum candidior, tum craſsior apparet, ſalſugini meræ ſimilis: in quam ſi ſalem inijcias, ne liquari quidem etiam poſsit: plurimum enim eius in ſe habet: ac ſi quis in eam ſe mergat, continuò ſale tenuiſsimo velut conſperſu in corpus vndique emergere cõſpicitur. Quapropter etiam aqua illa quàm cætera mari-

Si volueris teipsũ demittere in profundũ, ne ſic quidẽ poteris deorſum ferri.

na grauior eſt, idq; tantò pondere quantò fluuiali marina. Itaq; * ne ſi teipſum quidẽ dimittas, in profundum deferri poſsis, ita attollit eleuátq; aqua: nõ ſanè, quia naturâ leuis ſit, quod quidam veterum ſophiſtarũ prodidit, ſed vt cenſuit Ariſtoteles, propter grauitatem inſtar luti, quæ leuiora ſunt geſtans. Proinde ſi hominem ligatis manibus pedibúſq; in ſtagni illius aquã conieceris, deorſum haud feretur: quin verò ſicut naues in mari onera plura quàm in fluuiis citra ſubmerſionẽ portare valẽt, eũdẽ in modũ in ſtagno mortuo multò plura quàm in mari. Tãtò enim eſt quę in illo eſt aqua marina grauior, quãtò marina lacuſtri aut fluuiali. ineſt enim ei ſalis ſubſtãtia, quę terrea grauiſq; eſt. Ipſã q; tibi marinã, ſi lubet efficere licet, ſale in aqua fluuiali colliquato, cognoſceréq; quãtò grauior reddatur aqua eiuſmodi quàm ſit dulcis. Quin & modum iam inuenerunt moderatam ad ſaliendum conficiendi ſalſuginẽ, ſi ouũ in ea videatur natare. Nã vbi etiamnum ſidit, ac nondum ſuper ſalſuginis ſuperficiem innatat, aquoſa magis eſt & dulcis: grauiter verò ſalſa eſt, vbi tãta eſt ſalis copia indita, vt amplius liquari qui poſteà adiicitur nequeat. Quam aquam ſi pendere nõ grauaberis, omnium aquarũ cõperies grauiſsimã. Itaq; ego quã

doq;

doque inanem eſſe diuitis cuiuſdam ambitionem oſtendi,qui tantam in Italiã maris mortui aquam deuexit, quę ciſternã implere poſſet. Nam id ipſum ego expeditè præſtiti, ſale plurimo in aquã potabilẽ cõiecto. Longè etiã grauiorem eiuſmodi effeceris aquã, ſi quãplurimum ſalis liquatũ ſub Canis exortum,vbi potiſsimum æſtus iam fuerit valentiſsimus,torreri ſiueris,haud aliter quàm in ſtagno bituminoſo: ſic enim hæc aqua perinde vt illa grauis efficietur:ac ſi ligatum hominẽ, aut aliud animal,in ipſam conieceris, inſtar nauis ſuper aquã feretur. Quin verò & amarior protinus quoq; eiuſmodi erit aqua, ſi decoquere ipſam in igne iubeat. Nã quicquid ſalium pluſculũ excalfeceris, amarũ tibi euadet.Sic & ipſius bituminoſi lacus aqua in caua calidáq; regione cõtenta,dum ſole torretur,amara efficitur: proindéq; æſtate quàm hyeme amarior eſt. Ac ſi quid eius hauſtum in vaſe cauo regionéq; aprica (queadmodum nos effecimus) æſtiuo tẽpore deponas,cõtinuò amarior ſeſe reddita videbitur.Verùm hæc oĩa iis quę paulò ſuperius de amari generatione diximus, abundè ſubſcribunt. Cæterùm cuius gratia oratio ad bituminoſum digreſſa eſt ſtagnum, id nondum omne expoſitum eſt: nullum enim in eo neq; animal, neq; plãta

ineſſe conſpicitur: imò cùm duo in eum fluuij confluant lōgè maximi, piſciúmque copia ſcatētes, maximè qui propè Ierichontē fluit, quem Iordanem nominant, nullus omnino piſcium fluuiorum oſtia excedit, ac ſi captos quis in lacū iniiciat, celeriter mori cōſpicit: adeò eſt omnibus tum hominibus: tum plantis inimicum quod exactè amarū eſt, & quod ſqualidum pariter & ſiccū eſt. atq; naturâ velut fuliginem ab exaſſatione referens. Quanquam ne illius quidē ſtagni aqua exactè amara ſit: quippe cùm nec ipſe ſal. Vocāt autem id Sodomenum, à circuniacentibus ſtagnum montibus, quos Sodoma appellitāt, multíque ipſum accolę ad omnia, ad quæ nos alio vtimur ſale accōmodant. Vis eius nō modò plus quàm cuiuſuis alterius ſalis exiccatoria eſt, ſed & extenuare nata: quia ſcilicet plus quàm alius exaſſatus eſt. Omni enim ſali obſcura quædā adſtringendi vis ineſt, qua eas quæ condiūtur carnes cōſtringit, deſatq;: potiſsimū vbi durus & minimè fragilis extiterit. Talis eſt exactiſsimus quidē foſsilis ferè omnis: Minus autē illo marinus: tū qui multis in locis aquis leuiter ſalſis areſcentibus prouenit: Tertium locum obtinet foſsilis, abſtergere magis quàm adſtringere cōtraheréque potēs. Proximas his vires habet Sodomiticus

æquè

æquè atq; marinus durus: cæterùm ob admiſtam amaritudinem, facultatem valentius abſtergentem ac digerẽtem quàm marinus poſsidet. Sic & nitrũ ipſum, & ipſius ſpuma, & quod compoſita appellatione vocatur aphronitrũ, cæteris magis extergere poſſunt, nempe quia minimè adſtringunt, & exactè ſunt amara.

Quòd ſapor ſalſus calidus ſit & terreſtris, eáque ratione quadamtenus ſapori amaro ſimilis.

CAPVT XXI.

ETenim propinquus eſt ſapor ſalſus amaro: quippe terreni ambo ſunt, & calidi: nõ obſcura tamẽ diuerſitate diſsident, quòd videlicet amarus à calore arido plus ſit extenuatus & elaboratus. Sic in genere ſalis, qui durior eſt & dẽſior, terreſtriórq;, qualis ferè eſt vniuerſus foſsilis, minus calidus eſt, ſubtiliúmq; minus partiũ, qui verò rumpi facilis, laxúſq;, tenuior ſimul & calidior facultate eſt: qui autẽ inter ipſos ſubamarus eſt, mediã quodãmodo naturã inter ſalem durũ & aphronitrũ obtinẽs. Sanè & inter aphronitra quædã ſunt durę craſſæq; eſſentiæ, quæque nec facilè liquari in aqua queant. Verùm de prauis nõ eſt in hoc loco nobis ſermo, ſed de iis quæ iuxta nominis rationem eſſentiã habẽt ſpumoſam, qualis vtique eſt ipſa nitri ſpuma. Eſt enim ea

omni-

omnium modò dictorum tenuiſsima velut & Aſiæ petræ flos : multũ enim & hic quoque tenuis eſt, ſed aphronitro minus calidus. Quare vtrúq; carnũ excreſcentiã minore cruciatu colliquat:mordicat autẽ eas nitri ſpuma : mordicat verò & aphronitrum, nec ſecius quoq; & ipſum nitrũ,tametſi illis ſit minus calidũ. Verùm ſuprà monuimus eſſentiã craſſam plus erodere, vbi nimirũ calorẽ quẽdã nacta fuerit. Nulla enim eius pars ſine cruciatu celeriterq; trãſit, ſicut ei quę ſubtilis eſt, verũ retẽta & immorãs ac tardãs, pluſculóq; tẽpore vni corporis noſtri particulę inhęrẽs, haud immerito moleſta redditur,inſtar pali carni infixi.

Quòd odorata omnia calida. CAP. XXII.

CAeterùm vbi de ſaporibus omnibus, quæ cõuenire viſum eſt, *expoſuimus, reliquũ fuerit de odoribus diſſerere : quippe cùm huius ſenſibiliũ generis gratia,odoris ſenſum natura crearit. Sanè pleriq; ſimiliter ſaporibus non afficiunt. Siquidẽ acida omnia, & ante iſta ipſum adeò acetũ ſimiliter odoratũ guſtúq; mouet:tũ acria quoq;, velut allia,cæpe, & ipſa nõ minus quàm guſtum,odoratũ quoq; offendũt,mordicãtq;. Sic in aliis ſingulatim ſimilis propemodũ eſt odoris ſenſus ſenſui guſtus. Itaq; quorũdã corporũ, etiã nõ guſtãtes, qualitatẽ co-

dicta ſunt.

gnoſc

gnoſcimus, veluti ſimi:proinde omnino ne guſtare quidē aggredimur:quia ſcilicet admodū fides habeatur odoratui. Quinetiā ſi qua boni odoris edulia putrilagine corrupta, odore nos ſuo offenderit, protinus ea abiicimus haud guſtare dignati: feréq; in omnibus mutuò cōſentiunt odoratus & guſtus: attamen in odore ſuauiſsimis, velut roſæ, plurimū differūt diſsidéntq;: tātū enim abeſt vt guſtātibus ſuaues ſint, vt amaritudinē nō paucā præ ſe ferant, quanquā amarum nūquā odoratū eſt, neq; vt medicamē nobis ſuaue, neq; vt cibus. Quænam igitur huius ſit diſſonātiæ cauſa, licet Theophraſtus quæſiuerit, tamē præſtiterit & quę nos de ea cognoſcimꝰ exponere. Amari ſaporis generationē ex dulcibus à calore extenuatis prouenire iā clarè docuimus: apparuítq; calidiora ſimul & tenuiora temperie eſſe amara, quàm dulcia, ſed & odoris ſenſus in ipſis cerebri eſt vētriculis, velut & id quoq; alibi à nobis demōſtratū eſt: & odorabiliū vaporoſa eſt ſubſtātia. Ea enim quæ à corporibus defluunt, ambiēti permiſta, ac deinde per nariū inſpirationem in cerebrum delata, ſenſum mouēt. Recta ergo ratione, quæcunq; *odorata, eadem & calida ſunt: quippe cùm vaporū copia à calore proueniat, nō tamen protinus quicquid odoratū

eſt

eſt, ſuaue eſſe colligitur. Siquidē nō omne id ſpiritui in cerebri vētriculis contento familiare eſt. Etenim quēadmodum qui linguæ obueniūt ſapores, ij qui familiariſsimi iidē & dulces erāt: qui verò nō familiares, complures habebāt differentias: ita odores qui familiares ſunt cerebri ſpiritui, iidē & grati ſunt & ſuaues: qui verò nō familiares, multis differētiis à ſeſe mutuò diſsidēt. Cæterùm nō omnibus impoſita ſunt nomina perinde vt ſaporibus. Dicimus enim quippiā acidum acrémq; habere odorē, ſed auſterū, acerbū, ſalſum, aut amarū, haud etiā dicimus. Verùm in haſce duas appellationes odorabiliū pleraq; reducimus, beneolentia, & graueolētia appellātes: beneolentia quidem proportione quadam ad ea quæ linguæ ſunt dulcia: graueolentia verò ad ea quæ nō dulcia: vno enim nomine totū hoc in ſaporib⁹ genus appellari nequit. videtur autē à corporibus nō odoratis, aut omnino paucū defluere, aut quod pro mole ſua non ſit moderatū, ſicut in iis quæ exactè tum ſalſa, tū acerba ſunt. Exactè autē cum tale aut tale quid dicimus ſyncerum, & quantū fieri poſsit, alterius qualitatis expers dicimus. Siquidē craſſa vtriſq; eſſentia eſt, & ad hoc acerborum etiam frigida: quare veriſimile eſt, quod ab iis defluit paucum, eſſe & craſ-

ſum

ſum, & mole ſua velut terreum ac proinde per inſpirationē in cerebrum non incidere.

Quòd neq; ex odore, neque ex colore certò quid definiri de medicaminum temperie poſsit.

CAPVT XXIII.

VNde tutū non eſt, ex odore de ſenſibilium tēperatura conijcere, perinde vt ex guſtu. Nam quæ odore carent: craſſam quidem eſſentiā obtinēt: cæterū quæ ſit eorum in calore frigoréq; natura, id verò nōdum conſtat. At quæ odorata ſunt, tenuia vtiq; ſunt quadātenus & calida. Verū eius tenuitatis caliditatiſq; quantitas haud etiā indicatur. Porrò maxima potiſsimaq; cauſa, quamobrē in odoratis* nihil euidens de tēperatura* iudicari queat, inæqualitas eſt ſubſtantiæ, de qua ſæpenumero* verba mihi iam habita ſunt, vbi demonſtrabā, corpora pleraq; diſsimilari eſſe ſubſiſtētia. At nūc quoq; etiam claritatis gratia * in exemplo proponam, nempe roſam, quæ nō ea modò ratione diſsimilaris eſt, qua pars quidē eius continet, pars vero continetur (continens quidem, durum & terreū: quod cōtinetur, ſuccus eſt humidus) ſed ꝙ ſucci ipſius tria ſunt excremēta, quēadmodū ſuprà neceſſariū eſſe demonſtratū eſt: vnum terreum, quale eſt in vinis fæx: alterū aëreum, quod ipſum quoq; vini flori proportione reſpon-

Deeſt omnibus.

indicari.

Lib. 3.

vnū exēplum.

det

det tertiũ aqueum, quod in omnibus bullitioné efficere corruptionémq; diximus, vbi nimirum neq; deuictũ, neq; planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Sanè huius excremẽti gratia quidam ſuccos non niſi coctos reponũt, alij in ſole feruẽti præſiccatos: nam terrei aëriiq; gratia nõ admodum corrumpendo ſuccos metuũt, cùm ea & ſeparari videant, ægréq; corruptibilẽ ſortita ſubſtantiã: quandoquidem tẽperamentum nacta ſunt ſiccũ. Sed de iſtis ſuprà abũdè diſſeruimus. Cæterùm in roſæ natura aliud guſtãtibus acerbum eſt, quod terreũ vt ſit & craſſum frigidũq; neceſſe eſt: aliud verò amarum, quod tenue eſt & calidũ: & tertiũ in his aqueum, neceſſariò quidẽ frigidũ, ſed in tenuitatis craſsitudiniſq; oppoſitione quadãtenus ſummorum medium cuius miſtura neq; ipſum illud adſtringẽs, neq; ipſum amarũ: ſummè eſt tale quale dicitur: qualitates enim omnes exoluit aquei admiſtio. Ipſum itaq; hoc aqueum elaboratum extenuatúmq; atq; excalfactum quodammodo videtur, ac proinde facilè in vaporem ſolui, & hac ratione roſam tum oderatã eſſe, tum celerrimè reſiccari. Atq; hæc omnia de eo ex guſtu coniicias licet: at per odorẽ haud æquè, quippe cùm nõ æquè omnes eius partes euaporẽt, nec perinde ſenſum

ſum moueant. In guſtu autē omnes ſimiliter guſtabiliū corporū particulæ in linguā incidunt, ſenſúmque mouēt pro ſua natura ſingulæ. Quare *certum tutúmq; nō eſt de tota medicamētorū facultate ex odore cōiicere. Nā ea ſola agnoſci poſſunt, quæ modò poſuimus. Multò minus ex coloribus de medicinarum virtutibus colligere quid valeas: quippe cū in ſingulis coloribus calida, frigida, humida, ſiccáq; reperias: quēadmodū in primis huius operis cōmētariis oſtēdimus. In quoq; tamē ſingulatim genere aut ſeminis, aut radicis, aut ſucci ex colore indicationē quādā tēperamēti liceat ſumere: vtpote cæpa, ſcilla, vinū, quātò fuerint albidiora, tantò & minus ſunt calida: quæ verò ſubflaua fuluáque, calidiora. Idem vſuuenit tritico, milio, ochris, phaſelis, ciceri, ireos, radici, aſphodelíq;, aliíſque cōpluribus. In quoq; enim genere in vniuerſum fulua, flaua, rubráq; omnia albis ſunt calidiora. Itaque & ſi hinc quoq; de medicamētorū viribus cōiectura fieri queat, tamē ſermoni adiiciatur, optimū ſane eſſe (vt & dictū & oſtēſum ſæpenumero eſt) per experiētiā diſcretā facultates inuenire. in hac enim falli nō poſsis: quanquam prius quàm experientiâ virtutum agnoſcas, guſtus pleraque indicet, pauculum etiā approbāte ipſo *odore.

Adde vt dictū eſt.

Vt dictū eſt.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamento-rum facultatibus* LIBER V.

CAPVT I.

QVINTVM librum de ſimplicium medicamentorum facultatibus orſurus ea primum repetam, quæ ſuprà demonſtrata in rem præſentem cenſentur accommoda, ſumpto ab elementis principio, aqua, videlicet, igne, aêre, ac terra, quæ nonnulli à qualitatibus denominantes, humidum, calidum, ſiccum, & frigidũ eſſe aiunt. Sunt ergo qualitates hæ, humiditas, ſiccitas, caliditas, frigiditas. Quæ verò ab illis denominantur corpora, ea ſunt tum communia omnium elementa, tum ea quæ per alicuius harum excellentiam aut humida aut ſicca, aut calida, aut frigida nũcupantur, tum ea quæ ad conueniens ſiue ſymmetrum generis eiuſdẽ aut ſpeciei conferuntur, quæq; ad quiduis obuium. Sanè de horum differentia frequenter tractauimus. Nec minus diximus quatenus differat nutrimentũ à medicamẽto, & quòd nutriment

mentum vincitur ac ſuperatur ab eo quod nutritur. medicamentũ autem cõtrà: ipſum enim vincit atque ſuperat corpus cuius fuerit medicamentũ: quippe cũ vtriuſque referatur ad aliquid notio. Oſtenſum præterea eſt, medicamentum alterare natum eſſe, aut vna quapiam qualitate, nempè aut calfaciendo, aut refrigerando, aut humectando, aut ſiccando, aut dictorum coniugatione quapiam: aut tota ſui ſubſtantia, ſicuti complura letalium medicamentorum, nec pauca alexiteriorum ſeu amuletorum, tum purgantia omnia, ac pleraque eorum quæ epiſpaſtica, hoc eſt attrahentia nuncupant. Sed de iſtis quæ reliqua ſunt infrà adiiciã. Quæ verò vna duabúſve qualitatibus in vniuerſum corpus noſtrum agũt, ea hoc in libro exponam, rurſum hic ſumpta hypotheſi ſuperius demonſtrata, quòd ſimpliciũ medicaminum pleraque diſsimilarium ſint partium, réque vera cõpoſita: cæterùm appellari ſimplicia, quòd cuiuſmodi ſunt, talia naturâ ſint, nec quicquam ex noſtra induſtria aſſumpſerint: quinetiã quòd quædam craſſarũ ſunt partium, & terrena ſuis ſubſtãtiis, quædam tenuia & aërea, alia verò aquea, & dictorum media. Hæc cùm ſint ſuperioribus libris demonſtrata, hypotheſes mihi ſunto, ad ea quæ nunc dicenda ve-

niunt. His ergo propoſitis ordienda iam oratio eſt.

De vſu medicamentorum. CAP. II.

VSus eſt frequẽter hominibus medicamentorum ob id ipſum tãtummodo, vt aut refrigerent, aut humectent, aut calfaciant, aut ſiccent, aut per coniugationem horum quid agant. Interim verò, vt quòd ſupra modũ laxatum eſt contendant atque contrahant, aut quod intenſum eſt laxent, aut quod condenſatum eſt rarefaciant, aut rarum condenſent, aut durum emolliant, aut immodicam mollitiem ad duritatem reuocent, aut plenum euacuẽt, aut vacuum impleant, aut generis eius aliud quid agãt. Nam quiſquis perfrixerit, non medicus tãtùm ſed quiuis etiam ex plebe, ab ipſa rei natura ductus, calfaciens medicamen inuenire deſiderat: ſic ardẽti febre æſtuãs, quod refrigeret. Sic priuatus quiſpiã ſi vlcus habeat nimis molle ac humidum id medicum deſiccare iubet: aut ſi ſiccũ & exuccum, humectare. Quinetiã cum ſiccitatem pariter, atque caliditatem toto corpore percipiunt, ceu qui æſtuant, ſiue vſti ſunt, aut defatigati, lauari expetunt, frigidámq; bibunt, tum quidquid refrigerare, ſimul & humectare poteſt, ſtudioſè exquirũt, votique ſæpe cõpotes ſiunt, atque ipſa natura duce eorum

remed

remedia plerique idiotarum inueniunt. At phlegmones, ſcirrhi, œdematis, eryſipelatis, putredinis, herpetis, gangrenæ, nullus ex illis ſibi remedium peruestigandum ſumit, tanquam vnumquodque eorũ maius iam ſit quàm pro captu hominis plebeij, ac ſcientiam requirat venerabiliorem. Eam ſcientiam nuncupant Medicinam, & qui eam exercet, Medicũ. Atq; hucuſq; & ipſi procedũt, vt ſciant vlcus cauum carne impleri, ſordidum purgari debere, æquabile cicatrice induci. Non tamen norunt quid carne impleat, quid purget, quid cicatrice inducat. Sic ſanè etiam ſi muſculũ habeant durum aut tẽſum laxúmve quòd duro quidem mollientibus ſit opus, tenſo autem laxantibus, laxo verò contendentibus, id ſatis perſpiciunt, non tamen compertum habent medicamẽtum quod aut emolliat, aut laxet, aut contendat, ſed ea inuenire opus ſolius eſt medici. Siquidem inuenias ex plebe quoſdã, qui non ſecus atque medici medicamentorum pollent inuentione, ſed hactenus, dum calida modò ac frigida humida ac ſicca perquiruntur: verùm in iis quæ modò dicebamus, prorſum rudes reperias. Tametſi, ceu antè monuimus, haud omniũ tum calfacientium, tum refrigerantium, tum humectantium, atque exiccantium,

æquè facilis eſt atque expedita inuentio. Quippe quod napy pyrethrúmq; excalfaciunt, & portulaca ſolanúmque refrigerát, tum aqua & oleum humectant, & acetum, & marina aqua deſiccant, penè omnibus non medicis duntaxat, ſed & idiotis cõfeſſum eſt. At roſaceum ánne calfacere, an refrigerare dicẽdum, ſimiliter acetú, oleum, & eius generis non pauca, ingenti controuerſia iactata ſunt. Verùm de talium facultate in quatuor ante hunc libris diſputauimus. In primo ac ſecundo ſophiſtarum redarguentes epicheremata, ſeu in vtranque partem ratiocinationes, & monſtrantes veram methodum, cuius quis ductu medicamentorum facultates inueniat. In tertio, miſsis ſophiſtis, omnes ab initio logicas expoſuimus quæſtiones, quibus maximè inſiſtas, quibúſque, vt ſic dicam, artificioſè efformatus, idoneus ſis ac ſufficiẽs, qui medicamentorum omnium facultates inueſtiges. In quarto de propriis linguæ ſenſibilibus diſſerui, quos ſapores appellitant, id indicans, quo pacto hinc orſus, primas inuenias tum qualitates, tum facultates. Attigi porrò etiam quatenus vſus requirebat in extremo libro qualitates odoratus, docens quantũ itidem & hinc iuuari queas ad primarum inuentionem facultatum. At in hoc

Epicherema.

Qd ſit institutū huius quinti libri

hoc quinto libro aliud mihi propoſitum eſt facultatum genus expromere, quas vocare potes* ſecundas ac tertias poſt primas & omnium communes. Siquidem cum particulatim vnumquodque nō pari modo ex illis temperatū ſit, aliud, puto, ex iis laxatorium euaſit, aliud intenſorium, aliud emolliens, aut indurās, aut rarefaciens, aut cōdēſans: tū ex operibus quæ edere nata ſunt, facultates in ſe habere dicta ſunt rarefaciēdi, cōdenſandi, emolliēdi, indurādi, illinendi: extergendi, attrahendi, repellendi, ad hæc laxandi, cōtendendi, ora reſerandi, ac cōtrahendi, incraſſandi, extenuādi, dolores ſedādi, ac ciendi (illas ἀνωδύνους, has ὀδυνηρὰς nominant) cōcoquendi, puris mouendi, digerendi per halitū, ſudoris prouocādi, ſaporis conciliādi, ſtuporis accerſendi, animū alienandi (ἐκστατικὰς nuncupant) putrefaciēdi, vrendi, erodendi, cruſtā faciendi, fundēdi, dēſandi, ſuccū prauū procreādi, attēperandi, purgandi, ſiſtendi, exaſperādi, leniendi, infarciendi, farctu liberādi, ac cum vlterius etiam procedūt, ac propè particulatim opera appellāt, vrinas ciendi, vomitus proritādi, ſubducendi ventris, ac lubricādi, per nares & os purgandi, quas ἐῤῥίνους & ἀποφλεγματικὰς vocāt, mēſes mouēdi aut cōprimēdi, ſimiliter lactis ac ſeminis tū generādi &

*Vt aliqs dixerit.

extinguēdi, tum prouocandi & reprimēdi, magiſque etiam cum à iecore hepaticas, à liene ſplenicas, ab auribus oticas, ab oculis ophthalmicas, à dētibus odonticas, à coxa iſchyadicas, à renibus nephriticas, à pedibus podagricas, ab articulis arthriticas, à coſtis pleuriticas, à tuſsi bechicas, & à calculis comminuendis λίθων θρυπτικὰς facultates vocitant, ad particulares perueniunt. Pari modo quædā dicta eſt à procreāda in vlceribus carne facultas ſarcotica: ab inducenda cicatrice epulotica, à glutinādo collectica, à purgatione cathartica, ab excreſcētia carnis detrahēda cathæretica: ferēq; numerari nequeant omnes particulatim facultates, ſi ab vnoquoq; ſingulatim eorū quæ perficiūtur deflexa illis imponere nomina aggrediamur. Sed præclarius ſanè ac methodo dignius eſt, ſi miſſam facientes orationē tū prolixam, tum confuſam, cōmodis ſpeciebus compoſitas medicamentorum facultates cōpendio definiamus, nō puris mouendi aut mitigādi, aut doloris ſedādi, aut per halitū digerendi, aut laxādi, in triticeæ farinæ cataplaſmate facultatē ineſſe dictitantes, ſed modicè tum humidam, tum calidā: ſuperius nāque poſitū eſt, in quo ſignificato ciuſmodi dictionem efferimus. Similiter & irim nō vrinas, aut mēſes prouocās, aut be-

chicū

chicũ eſſe medicamẽ, aut pleuriticis, aut peripneumonicis, aut purulentis (quos ἐμπύους vocãt) cõgruere, aut morbis comitialibus, & ſpaſmis, & palpitationibus, & tremoribus: & ruptionibus, & ſpaſmatibus prodeſſe, neq; carne implere, aut purgare ſinuoſa vlcera aut lateris, iecoris, lienísve dolores ſedare, neq; chœradas diſcutere, aut carne oſſa implere: ad eundẽ modũ neque genituræ profluuio congruere, aut in vteri fomenta vtiliter miſceri emollientem & reſerãtem: quin nec quòd neuos ephelides detergeat, & inueteratum capitis dolorem ſanet, aut fœtum corrumpat detrahátq;: ſed ſufficit hactenus dixiſſe calidam, hactenus ſiccam, & eatenus tenuium partiũ illi obueniſſe temperiẽ, ſicque tum omnia quæ nũc memorata ſunt, tum longè item plura indicata fuiſſe: quin alio quoq; modo de ea dixiſſe ſat eſt amaram eſſe, ſed non extremè, imo ita vt dulcedo quædam admiſta appareat. Ac primus doctrinę modus empiricorum proprius eſt: ſecundus virum potiſsimum rationalẽ decet: atq; hunc mihi nunc exponere ſtatutum eſt.

De pus mouentibus, atque emollientibus medicamentis. CAP. XII.

CAeterũ vniuerſa ea quæ quatuor ſuperioribus libris ſunt dicta, propria ſunt,

ipſius de medicamentis ſpeculationis, niſi ſi quando per affinitatem curādi methodum ſermo attigit: at in quo nunc verſamur, ad illam magis pertinet: quapropter ſæpe cōſiliū mihi fuit, omnino ipſum præterire. Verùm quandoquidem viſum eſt præexercendos eſſe eos qui aſſequi deberēt curandi rationis intentiones, & pleriq; ex amicis, potiſsimùmque ij quorū in gratiam hūc tractatum conſcribere ſum aggreſſus, ita me facere cenſuerūt: idcirco ſermonē hūc hoc in libro abſoluā, ſumpto exordio ab emollientibus, & pus mouētibus. Quæ cū vtraque ſint calida humidáque, diuerſo tamen vtrūque modo. Hæc enim ceu ſimillimum corpori in pus mouēdo calorē producētia, abſque vlla exiſtētis in eo humiditatis, aut *cōſumptione, aut adiectione: illa verò ceu maiorē quàm pro natura accēdētia, ac nōnihil quoq; humiditatis cōtrahētia. Porrò perſpicua eſt notáq; oībus pus mouētiū notio. Siquidē ſuppuratio in pus eſt mutatio.

Lege, ablatione.

Tribus modis dicitur molle & durum, partim vt extremè tale, partim vt per excellentiam, partim vt ad ſymmetrum generis eiuſdem aut ſpeciei, aut quiduis obuium.

CAP. IIII.

Sed de emollientibus medicamētis, ipſáque adeò emollitione non perinde ſimplici-

pliciter loqui licet, quia videlicet nec de duro molliúque corpore. Si quidē partim abſolutè durū dicitur, vt terra: partim per exceſſum vt vnguis, calcar, cornu: partim ad ſymmetrū ſui generis aut ſpeciei, vt hoc animal puta elaphas, aut hic homo, puta Hercules: partim ad quiduis obuiū collatū, vt Diogenes ad Ariſtotelē. Pari modo dicitur molle, aut vt ſummè eiuſmodi, aut per exceſſum, aut ad ſymmetron ſui generis aut ſpeciei, aut ad quiduis obuiū. Quòd verò tripliciter quoq; id genus omnia dicere liceat, partim vt à miſtura aliena ſummáſq; habētia qualitates à quibus nūcupata ſunt, partim vt ad ſymmetrō ſui generis aut ſpeciei, partim ad quiduis obuiū collata, & quòd nihil retulerit, illo an hoc modo dixeris, frequēter mihi oſtēſum eſt. Omiſsis itaq; cæteris ſignificatis, de mollibus duríſq;, vt ad optimè cōparatū habitúmque hominē cōtemplemur, quē ſanè regulam ac menſurā ſtatuimus omniū quæ eum in modū dicūtur: nec tamē ad illius partem quācunque, puta os adipémve, ſed quæ tēperie media eſt, nēpe cutē, maximéq; ea quæ in manibus eſt, vbi perfecta eſt tangēdi potentia. In vnum autem redit, ſi quod per exceſſum ad totam ſubſtantiam dicitur, ſic molle durúmq; appellites, quādoquidē medium quoddam eſt

tactus

tactus noſter, vti & Ariſtoteles docuit, & Plato quoque ſenſiſſe videtur, cū ait: Dura quidē quibus caro noſtra cedit, mollia verò, quæ cedunt carni. Nam cutem hominis eo ipſo in libro, Timæo ſcilicet genere eſſe carnem oſtendit. Quin & *Ariſtoteles cum ait molle eſſe quod in ſe cedit, durum quod nō cedit, idem quod Plato ſenſiſſe videtur, & maximè quod ad tactū ea iudicāda cenſet, tanquā ad mediū. Quod verò in cōparatione ad quiduis obuiū durū eſt ac molle, id in eo quòd magis minúſq; cedat, *iudicari videtur. Quin & ipſam cutem noſtram aut muſculū aut partem aliā quamlibet cū induratam dicimus, cum naturali eius ſtatu aduentitiū affectū cōferētes ita nominamus. Sanè corporum hoc pacto affectorum ad ſtatum naturalem reditus emollitio eſt.

Cap. 4. li. 4. meteo.

Add. aut nō cedat.

Quot modis fiunt dura? nempe aut reſiccatione, aut concretione, aut nimia impletione, aut harum coniugatione quapiam

CAP. V.

PORrò cùm variè quidq; durius efficiatur, nempe aut ſicceſcens, aut concreſcēs, aut nimia repletione, adeò vt vehemēter diſtendatur, aut cōiugatione quapiam *ſequitur, vt & propria ſuáq; cuique emolliendi ſit ratio. Itaq; de omnibus deinceps diſtinguamus. Interim illud prius commonefa

Deeſt. id accidat.

nefacientes, nominum verborúmque*copiam plerũq; nõ eſſe indecoram, ſed potius *Facilitatem.* eius contrarium: illiberalẽ verò, tum eſſe cũ nõ eſt neceſſe de illis diſtinguere. Nam ita & Plato prodidit. Et nobis in pręſens neceſſitas incumbit de duri ſignificatis definire, principio rurſum ab iis deſumpto quæ modò dicere deſiimus. Nam quod in ſe cedit, molle eſt, ſi quidem corpus ſimplex fuerit. Siquidem quod ex pluribus cõſtat, aut ſeſe cõtingentibus, ſicut tritici aceruus: aut inuicẽ implicatis, vt lana & pili, ſimul & cedere poteſt: nec tamẽ eſſe molle. Contrà in iis quæ ſummè plena ſunt, velut vtres, veſicæque, neutrum latus in ſe cedit, nec tamẽ quod continetur durum eſt, ſicut nec quod continet vbi impletũ eſt, durius ſeipſo euaſit, aut aduentitium aliũ affectum eſt adeptũ, niſi quòd nũc tenſum eſt, quod hactenus fuerat laxum. Quamobrẽ ego id renitens, Græcè ἀντίτυπον non durum appello, quando nimirum accuratius loqui*propono. *Volo.* Permitto tamẽ qui velit durum appellare: quin & ipſe perſæpe ſic nuncupo. Sed illud tamẽ moneo, nõ vnam eſſe induratorum naturam, neque vnã medelam. Nam quod à ſiccitate induratum eſt, humectari poſtulat: quod verò à cogelatione, excalferi: quod autẽ à repletione, inaniri: quod deniq

niq

niq; à ſiccitate ſimul cōcretionéq;, humectari ſimul ac cōcaleſcere: quòd verò à congelatione pariter & impletiōe, pariter quoquę & calfieri & euacuari. Siccātur itaque corpora citra cōgelationē, tū in validis exercitiis, tū in ſole feruēti, tū in inedia ingēti, tum in febre ardēti, & medicamētis quæ ita ſiccāt vt nō refrigerēt quoq;. Congelātur à vehementi dūtaxat frigore. Sicut ſanè & implētur à largi tantū humoris affluxu. At ſiccantur ſimul & congelātur coëuntibus quæ ſimul cōuenire poſſunt cauſis: vt ſi quis ſupra modum laboret in frigore. Sic quoq; replētur ſimul & cōgelātur ab influxu frigido, ac partis refrigeratiōe. Frigoris rurſus ipſius cauſa triplex eſt: vna à foris incidentibus, puta, aëre, aqua medicamento, quod ſæpe factitāt in eryſipelatis. Altera eſt propria patiētis particulæ tēperies. Tertia ab influēte in ipſam humore prouenit. Nā is ſæpenumero ſeipſo calidior effectus eſt aut putreſcens, aut cōtactu calidarū naturâ partiū alteraſcēs, cū interim quod partibus naturâ frigidioribus affricuit frigus, plurimo perdurat tēpore. Atque tot quidē modis corpora tum indurantur, tum molliuntur. At medicamē emolliens (Græcè vocāt μαλακτικὸν) nō de omnibus iis modis efferre videntur, ſed peculiariter de iis quæ cōgelāt

gelatione induruerunt, magiſque etiam ſi in eis cõtentus ſit humor præter naturam, velut in ſcirrhoſis. Quippe ſi à ſiccitate induruerit, humectare, non mollire id præcipiunt, ſicut impleta euacuare, nõ emollire. Sed de nominibus neque contendere honeſtum eſt, neque curioſum eſſe neceſſe: verum rerum inſiſtere diuerſitatibus præſtat: in quibus ſi quid peccatur, ingens ægrotis damnum malúmq; prouenit. Itaque quod reſiccatum eſt, humectantia poſcit remedia, de quibus ſuprà abundè diſſerui. At quod à frigore congelatum eſt, excalfaciẽtia poſtulat, quæ nec ipſa obſcura ſunt. At quod impletum eſt, aut refrigerantia requirit, aut excalfacientia, aut quæ propriè vocantur ſiccantia. Vniuerſa ſiquidem hæc humorem ſuperfluum euacuant, ſed ſua ac peculiari quoque ratione. Frigida quidem duobus modis, nempè repellentia, ſimúlq; cum calore multam educentia humiditatem, ſicut * Ariſtoteles docuit. Quæ verò excalfaciunt, dum contentum in caleſcentibus corporibus humorem in vapores diſſoluunt. Quæ autem deſiccant, velut quæ vocantur diaphoretica, hoc eſt per halitum digerentia, & ipſa duplici ratione, aut humores ebibentia cum poris quibuſdam inſunt, aut totam alterantia partem. Verùm

Cap. 5. li. 4. meteo.

quan

quando tempeſtiuus cuiuſq; ſit vſus, nō eſt præſentis negocij definire, ſed ad curādi attinet methodum. Quæ verò à frigore pariter & ſiccitate induruêre, ea excalfacere pariter & madefacere expedit, non ſicut pus mouentia calore & humiditate, ſecundum naturā attemperatis, ſed tantò eſſe medicamē expedit calidius, quātò exuperauit frigiditas, tantóque *ſiccius, quātò & vicit ſiccitas. In quibus menſuram finire ad curādi itidem methodum pertinet. Sufficiat autē hîc medicamentorū ſpeciei formulā quandam exponere, ídq; pauculis exemplis. Igitur oleū & aqua calida humectant ſimul & excalfaciunt. Quòd ſi ambo in vnum miſceātur, multò magis tum excalfaciet, tum humectabit quod *ex ipſis erit miſtū, ſicut aquæ potabilis balnea cū oleo copioſo exhibita. Idem efficit eduliorū qualitas, ſi ſimiliter habeat. Itaque ingentis famis, quā βουλιμίαν nominant, illiuſmodi ſunt remedia. Eſt enim ea affectio frigiditas iuncta ſiccitati: & ſanatio eius per cōtraria perficitur. Veruntamen cataplaſma quod ex farina triticea conficitur, in temperatis naturis pus mouens, nec quicquā naturalis partium humiditatis aufert, quod quidē relatu ſit dignum: multóq; magis nec apponit: ſicut nec calorē intendere poteſt, nec hebe-

Humidius.

Al. ex ambobus.

tare

tate, ſed tantũ in ſubſtãtia ipſa augere. Cæterum non idem eſt, qualitatem intendere, & augere ſubſtantiam. Sed hæc * paulò pòſt accuratius oſtendã. Attamẽ id genus medicamenta humida calidáq; dicimus nõ ceu calidiora humidioráque quàm noſtra ſit ſubſtãtia, ſed ceu ſimilẽ habentia nobis tẽperiem, quæ calida & humida eſt iuxta veterem ſermonem, velut in libris de Temperamentis oſtendimus. Nec tamen ſic aquã humidam aut * galbanum calidũ dicimus: ſed illam tanquam quæ carnẽ noſtrã riget, hoc tanquam quod calfaciat. Nam tametſi aqua calida euacuare partes quæ per humorũ influxum cõtumuerunt valeat, ſimilares tamen ſaltem omnino humectat, ſicut in primo libro à me monſtratum eſt.

Cap. 7.

Vet. interpr. legit, igni.

De medicamentis pus mouentibus. CAP. VI.

MEdicamẽta itaque quæ pus mouent, eo quòd perinde vt aqua calida excalfaciant, ſuperfluũ in ſpatiis vacuis contentum humorem per halitum digerunt, ſicut in libello de inæquali intemperie monſtratum eſt. Ipſis tamen ſimilaribus corporibus ſecundùm naturã affectis, humiditatis nihil neque adiiciunt, neque adimunt, quod quidem manifeſtum ſit, & ſentiri queat. Quippe cùm temperaturam poſsideant * ſimilem, earũ ſubſtãtiam tueri potius quàm

al. equalem.

alterare poſſunt. Nam in ſuppurationibus humiditas quidem alteratur, itémq; ſi qua ſit caro contuſa: cætera verò omnia quæ ſecundùm naturam habent, ſubſtantiam ſuā ſeruant. Etenim cùm tres in animaliū corpore fiant alterationes: vna planè ſecūdùm naturam eſt, cùm videlicet in ventre cibus coquitur: aut in viſceribus & vaſis qui inibi generatur ſuccus, vnde rurſum pars vnaquæq; nutriatur. Altera cōtrà planè præter naturā, nempè in putreſcentibus omnibus. Atque hæ quodāmodo inuicē ſibi cōtrariæ ſunt. Tertia ex vtraque miſta & media eſt, partim primæ aliquid obtinēs ac naturalis, partim huius cōtrariæ quæ eſt pręter naturam. Siquidē alterationi ſecundùm naturā duo hæc inſunt, vt & ex familiari animanti materia fiat alteratio, & ab ingenito calore planè ſuperetur. Ei verò quæ præter naturā eſt, & ab aliena caliditate mutatio prouenit, & ad nihil vtile. At media earū, quæ ſcilicet ſuppurationes comitatur, ab ingenito quidem fit calore, ſed non planè vincente: neq; enim ex materia peragitur, quæ prorſum benigna ſit, quemadmodum nec ex omnino aliena. Itaque quēadmodum naturales alterationes, quæ ab innato ꝓueniūt calore, à ſimili extrinſecus iuuantur, pari modo & quæ in mouendo pure cōſpicitur. Nam

Nã quid æquè cõcoctioni vẽtris cõferre nouimus, atque corpus humanum illi impoſitum? Proinde quidẽ puellos noctu admouentes per quietem, longè euidentiſsimum adiumentum ſentiunt. Cõfert ſiquidẽ amplius, magiſq; multò familiaris eſt eo calore qui à fomentis paratur. Eiuſdem gratia vtilitatis quidam paruos catellos per quietem ventri imponunt, copiam coquẽtis cibos caliditatis adaugentes, nõ qualitatem. Tale eſſe debet quod ad mouẽdum pus adhibebitur medicamentum, qualis eſt in naturis tẽperatis calor natiuus. At ſi iuſto calidior natura fuerit in eo corpore, quod pus mouebit medicamen, calidius ſit oportet: tantò nimirũ tẽperato calidius, quantò & natura eius tẽperatã in caliditate exuperat. Itaq; clarũ iam illud eſt ex curandi methodo, cuiuſq; ſingulatim nominis ſuũ ac proprium eſſe puris mouendi medicamentum. Nec minus illud cõſtat, quod ſæpenumero iam demõſtratũ horũ comprobatur teſtimonio, omnes medicamẽtorum facultates vt ad optimè tẽperatũ hominẽ explorandas. Siquidem nulla cõſtitui ars poſsit, niſi prius velut regula ac ſcopo generi materiæ in qua verſatur conſtituto, ad illum iam particularia omnia dirigãtur. Rurſum ergo propoſito tanquã ſcopo quodã in hoc

ſermone optimè temperato homine, eius reſpectu aliud eſſe dicimus medicamētum pus mouens quàm quod indurata emollit, eſſéque eorum temperaturas, quas ſuperius eſſe poſuimus: Eius quidē quod naturæ in mouendo pure auxilio eſt commoderatam & ſimilem ei corpori cui admouetur: ac proinde quòd natura noſtra humida ſit & calida, humida calidáque medicamēta eiuſmodi frequenter appellari. Eius verò quod indurata emollit, temperata natura multò calidiorem, non tamen iam valde calidam.

De ortu ſcirrhi. CAP. VII.

ORitur autem induratorum affectio ex fluxione viſcoſa & craſſa, paruis particulæ poris ſiue meatibus impacta. Digeſto verò per halitum quod tenue eſt eius ac ſubtile, ac deinde quod reliquum eſt refrigerato ac velut congelato, vocata ſequitur ſcirrhoſis: ac proinde frigidū pathos aiunt, & per calfacientia curari. Porrò quoniam cū frigiditate humor redundat ſuperfluus, idcirco etiam compoſitam eius eſſe medelam, ob refrigerationem ſcilicet excalfaciētia poſcente affectu, ob alienam verò & ſuperuacaneam humiditatē, euacuantia. Vnde fit, vt eorum quæ ſcirrhi in morem indurata ſunt, nullū curari valeat, neque à validè exiccantibus, neque à fortiter excalfacient

cientibus, neque ab iis quæ vtraq; hæc præſtare poſſunt. Nam quæ validè excalfaciũt, hærens ac contentum in particula humidum violenter digerentia atque elicientia, reliquũ omne deſiccant, & incurabile conſtituunt, quæ verò fortiter deſiccãt, etiamſi non excalfaciant, tamen ipſa nõ per medium, euacuando ſcilicet quod ſubtile eſt, ſed ex profeſſo, ac ex natura ſua ad ſummã duritiem infixam particulæ fluxionem adigunt. Sola igitur ea quæ calfaciunt, ſed nõ admodum, vnáque exiccant nõ magnopere, eiuſmodi ſanare affectus poſſunt: vocanturque ea medicamenta Græcè μαλακτικὰ (Latinè emollientia nomino) eodem tempore vtrunque agentia. nempè quod cõgelatum eſt fundentia, & ſenſim per halitum digerentia.

Emollientia medicamenta in hoc à pus mouentibus differunt, quòd emollientia calidiora ſunt, & moderatè deſiccãt exiſtentem in partibus humiditatem: pus autem mouentia corporibus quidem noſtri ſimilem calorem obtinent, ſed tamen exiſtentem in eis humiditatem ſeruant.

CAP. VIII.

QVapropter calida ſunt id genus medicamenta, nec admodum ſicca atque à pus mouentibus eo diſsidẽtia, quòd calidiora ſint, & ſicciora. Illa enim cognatam

ac ſimillimam corporibus noſtris caliditatem poſsident: emollientia verò licet validiorem habeant, non tantam tamen vt attractionis violentia reliquũ deſiccent. Præterea ea quæ pus mouent humorẽ qui præfuit in partibus induratis, ſeruant: emolliẽtia verò paulũ quiddã eius abſumunt. Proinde quamuis innumera ſint calfacientia ſimul atque exiccantia medicamenta, ſola tamen ea quæ conuenientẽ ac ſymmetrum calorem poſsident, vnáque illi reſpondentẽ ſortita ſunt ſiccitatem, mollire quæ ſcirrhi inſtar indurata ſunt, poſſunt, quale eſt bdellium, ſtyrax, galbanum, thymiama ammoniacum, medulla tũ ceruina, tum vitulina, adeps caprinus, & taurinus, & quæ eius ſunt generis. Nã nunc* cõſiliũ nõ eſt omnẽ expromere materiã, ſed ſolùm de id genus facultatibus omnibus generalẽ conſtituere doctrinam. Præſtat náque in genere de pus mouentibus atque emollientibus cognoſcere, quòd illa æqualem accendunt calorem ei qui eſt in homine ſecundùm naturã: quæ verò emolliunt, multò maiorem. Quocirca illa quidem quantitate potius quàm qualitate caloris agere ſunt nata: at quæ indurata emolliunt, qualitate potius. Itaque ſi in parte quæ ſuppuratione indiget, aſsiduo impoſitas ſeruare manus, aut aliã quamuis

partem poſsibile foret, celerrimè ſic ſuppuratio procederet. Pari quoque modo ſi medicamentum hominis temperaturæ ſit quã ſimillimum ocyſsimè concoquet quod in pus verti debet, vt eſt nonnunquam caro, nimirum vbi contuſa fuerit, interdum verò humor qui phlegmonem produxit.

Quòd pus mouentia etiam emplaſtica eſſe conueniat. CAP. IX.

QVinetiã quòd emplaſticũ eſſe debeat eius generis medicamentũ, vt exactè ſupuratorium ſit, & ipſum liquido mihi apparere videtur. Nã ſi ſubſtãtiã innati caloris augere, nõ intẽdere qualitatem ipſam conueniat, poros corporis obſtructos eſſe neceſſum eſt, quò videlicet halituoſos tranſpiratus includãt. Siquidẽ ea cataplaſmata quæ aut detergẽtia, aut validius excalfaciẽtia, halitus difflari permittunt, exiccãt quidem, ſed pus nõ mouent. Talis eſt hordeacea, cicerũ, fœnigræci, fabaceáq; farina, amplius etiam loliacea, eruina, panici, lupinorum, milij, omniúmq; adeò exiccãtiũ: quippe cum tum per ea quæ detergunt, etiamſi nõ admodũ excalfaciãt, ſed quia obſtructione liberant, reſerantque meatus, vnà quoq; calor particulæ euolet, vt naturalis haudquaquam ſeruetur ei commoderatio: tum ab admodum excalfaciẽtibus huius etiam

non parum vacuetur, & qui reliquus eſt incaleſcat, ex quo fit, vt natiui caloris ſubſtãtia diminuatur, ſed qualitas intendatur. Quorũ neutrũ fieri expedit, verùm halituoſum & calidũ ſpiritũ cõtineri quãplurimũ, & ad vnguem caliditate ſymmetrũ: quippe cùm hic in pueris copioſiſsimus, omnes actiones naturales adaugeat. Sed ſunt quos id fugit, & cũ hoc quod ignorẽt, Hippocratem inſuper accuſare nõ verẽtur, quòd dixerit creſcẽtia plurimũ habere caloris innati. Sed nos dicta eius haud perperam capere oportet, ac cognoſcere innatũ dixiſſe calorem, quem in quoque animantiũ & natiuũ ſpiritũ nominamus, de quo & Ariſtoteles ſcriptum reliquit. Verùm nihil prohibet, ſanguineam ſubſtãtiam ſimúlque *aêream vnà cum ſpiritu calidum inaudire innatũ. Ac Stoici quidem nunc ipſum ſpiritum animæ eſſe ſubſtãtiam autumant. Nos ſanè de animæ ſubſtantia non admodum pronunciare quippiam audemus, & ad præſens ſuperuacaneũ arbitramur. Quanquã nos iam antè ſpiritũ innatũ, etiamſi non ſit animæ eſſentia, ſaltem primum eius eſſe inſtrumẽtum in cõmentariis de Hippocratis Platoniſque placitis demõſtrauimus: & certè dicimus eum ſpiritum in omnibus animantis contineri partibus, ſed nõ vndiquaque eſſe

Aph. 14. Lib. 1.

Color inſitus quid.

vet. interpr. legiſſe videtur ſeminalem.

Lib. 6. vbique.

ſui ſimilem, veluti nec ſanguinē eſſe neceſſe. Tum in ſpatiis inanibus nō parum eius ineſſe ſubſtantiā, imò potius velut materiā quandam leuiculam etiamnum mutationē expoſcentem ad innati ſpiritus qualitatibus ſuis abſoluti generationē, nihilo ſecius tamen iam tū etiā admodū ad naturalia opera cōducentem. Porrò autē vnum ex naturalibus operibus eſt, ea quæ in pus ſit cōuerſio. Nam & illic quædam perficitur coctio. Cùm autem quidquā coquere cōſilium eſt, quàm plurimum, meo iudicio, ſpiritum ſeruari intus oportet. Atqui digeritur tum ab euaporantibus ac detergentibus, qualis eſt hordeacea fabaceaq; farina: tū à reſiccantibus, qualis eſt panici, lupinorū, milij: tū ab excalfaciētibus, qualis eſt fœnigræci. Quin multò etiā magis ab iis quæ ſimul & excalfacere & reſiccare poſſunt, puta lolio, eruo, cicere, ochris. Igitur omniū ad puris generationem aptiſsimum eſt, ex iis vtique quæ perfunduntur aqua temperata, aut cui additum oleū eſt, quod hydrelæū Græci vocant: ex iis verò quæ irrigantur, oleum temperatū. At ex iis quæ ex hydreleo illinūtur, farina triticea, & panis ipſe. Sed is modicè coctus ſit oportet. Nā qui plurimū coctus eſt, quodammodo ſiccior eſt, aptuſq; phlegmonis quæ ægrius concoctionem admit-

tunt:qui verò minus,iis,quæ admodũ calidæ ſunt,atque,vt ſic dixerim,feruent,congruit. Tum cui plus additũ olei fuerit,pertinacius coctioni aduerſantibus conuenit: Cui minus, feruẽtibus magis competit. Et ſanè quod ex pane cõficitur cataplaſma, difficulter coctioni cedẽtibus phlegmonis idoneum eſt,ſiquidẽ pani tum ſal,tum fermentum admiſtu eſt.Quod verò ex triticea farina præparatũ eſt, calidioribus vtilius eſt. Et ipſius etiã triticeæ farinæ quæ pura eſt, tum panis quoq; qui purus eſt,puri mouendo cõpetentior eſt, nimirũ cùm furfur minus ſit calidũ, & magis deſiccet.Farina autem pura, quæq; alere eſt nata, humida eſt & calida : qualia certè ad pus producẽdum cõferre oſtẽdimus.Itaq; medicamenta quæ phlegmone tentatis imponũtur*partibus, ſi calida ſint & humida,ad pus mouendum conducũt,vti adeps ſuillus, & vitulinus.Nã tauri & capræ acriores eſſe oſtẽdimus:quãobrem phlegmonis tum frigidioribus, tũ durioribus magis congruunt. At ſuillus*iis quæ propriè phlegmone appellantur, familiariſsimus eſt. Eſt & adeps gallinaceorũ familiariſsimus, magiſque etiam anſerum, quodammodo tamen ad digerendũ potentior : eſt enim ſubſtãtia ſua tenuior,ſicut & bubulus & caprarũ craſsior & terrenus magis

Vetus interp. legit vlceribus.

& vitulinus.

gis. Quin & agreſtium animaliũ omnium acrior eſt adeps ſimulque ſiccior multò quàm domeſticorũ, maximéq; pardalis & leonis. Quare horum nullus omnino puri mouendo idoneus eſt, ſed, vt dixi, ſuillus & vitulinus. Porrò pus mouent & pix, & reſina, nempe oleo quopiam aut roſaceo ſubactæ. Sed & hîc ad feruẽtes phlegmonas ex roſaceo eas liquare oportet: ad frigidiores verò excalfacientiũ quopiã, puta cicino, raphanino,* veteri ſicyonio. Quòd ſiquando ſola vtaris cera, aliis ad manũ nullis, ad pus mouendũ, & ipſam in excalfacientiũ oleorum quopiam diſſoluere oportebit: quippe cũ ipſa per ſe minus ſit calida quàm vt pus mouere poſsit. Siquidẽ illinendi certè vim obtinet. Solis itaq; feruẽtibus phlegmonis apta eſt, ex calidorum olerũ quopiã liquata. Verùm quemadmodũ hæc ſymmetria ac mediocritate inferior eſt, vt ad medias tẽperie phlegmonas, hominúmq; & partiũ naturas, ſic paulũ quiddã excedũt reſina & pix. Quapropter hæc omnia ſimul miſta moderatè pus mouent. Sed hæc iam ad tractatum de medicamentorũ cõpoſitione attinent, quem vt aliquatenus attingeremus, ſpeculationis ipſius nos ſequela adegit. Rurſum ergo ad propoſitum reuertor. Eſt autem propoſitum definire quæ ſit in genere

& vet. et ſicyonio.

pus

Facultas ſuppurantium medicat.

pus mouētium natura. Dictū verò eſt, quòd modicē eā humectantem & excalfaciētem eſſe oporteat: quod aliis verbis eſt, vt neque excellat, neque inferius ſit tēperatura corporis ipſum immutātis. ſed quoad fieri poſſit ſimillimū. Cæterū quòd medicamētum puri mouendo idoneū tale ſit facultate, & actu, ſiue energia fiat eiuſmodi, cum corpori noſtro admotū eſt, ſæpenumero iam antè dictū eſt: ſed nunc nihilo ſecius id repetimus, quandoquidē ſemper eius meminiſſe oportet. Atq; eiuſmodi eſt pus mouentis medicamēti tēperies. Porrò corporis ipſius cōſtitutio emplaſtica eſt: qua maximè pollent quæ lenta & viſcoſa ſunt, velut adeps porcinus, butyrum, thus, & quod ex farina triticea conficitur cataplaſma quippe quæ moderatè tum calida, tum humida lentáq; ſunt, ac proinde puri mouēdo idonea. Chōdrus tamen farina triticea ſiccior eſt, quanquā nihilo minus lentus ſit, niſi fortè etiam amplius: vnde fit vt in mediis* temperatura phlegmonis puri mouendo ineptior, in humidioribus etiā triticea farina præſtantior ſit. Verùm & hæc iam præſentis commentationis limites excedunt. Itaq; denuò ad medicamenta duritates emollientia reuertor, hactenus & hic curādi methodum attingens, quantum dicendorum claritati

substantia suppurantium

Tēperatura, Græc. nō habetur, ſed ex veter. trāſlat. acceſſit.

cond

conducat. Scirrhum vocant tumorem præter naturam, doloris vacuum, ſed durum. Sunt autem inter eos quidam, qui vbi plurimum increuerint, ſimulátq; indurati fuerint, nõ modò dolore carent, verùm etiam ſenſum difficilem, aut etiam nullũ habent reliquum: porrò naſcũtur ex humore craſſo & frigido, quales ſunt in animalium corporibus dũtaxat duo, bilis videlicet atra, & ſuperexiccata pituita. Proinde tumores ſcirrhoſi omnino aut pituitoſæ ſunt ſubſtãtiæ, aut atrabilariæ, aut ex vtraq; miſti. Sed de agnitione eorũ non eſt nunc tempeſtiuum diſſerere, verùm de medicamẽtis emollientibus illud vt nunc dicam opportunum eſt, nempè quòd propriè vocantur* emollientia, quæ medentur ſcirrhoſis tumoribus ex pituita reſiccata craſſóq; humore prognatis. Conſueuerunt autẽ ij potiſsimũ in muſculorum capitibus, & qui ex eis prodeunt tendonibus conſiſtere. At quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emolliẽtibus medicinis exaſperantur. Sed his quo pacto proſpicere oporteat, in Commentariis methodi curandi* docebimus. Quæ verò à lento, craſſóque humore congelato indurata ſunt, calida poſcũt ſiccáque medicamẽta, ſed non tamẽ quæ valida ſunt, ac violenta: ſed ſufficit interim vt

Qui ſcirrhi emolliẽtibus curãtur, & cãcroſi nõ ſunt, qui nõ fiũt à ſucco melancholico.

Lib. 13. & 14.

ſecum

ſecundi aut tertij ſint ordinis excalfacientium, primi exiccantiũ. Porrò cùm non exigua ſit in corporibus ſic induratis maioris minoriſq; latitudo, neceſſe vtiq; eſt & medicamentorum illis medentium non paruã eſſe latitudinẽ. Siquidem adeps caprinus, & gallinarũ, quæ ſic indurata fuere iuuarunt. Verùm illi quidem imbecilliores ſunt, & moderatas duritates emolliunt. Valentior gallinarũ gallorúmq; adipe anſerinus eſt, caprarum verò hircinus, validior quoq; & taurinus, ſed minus tamen quàm hircinus. Quinetiam medulla ceruina modicè emollit, & *cum ea vitulina: quippe cùm id genus omnia medicamẽta calida ſint, & mediocriter ſicca, multóq; magis excalfacere quàm exiccare nata. Vnde ſi quis fortè ea quandoq; calida dicat & humida, facultatibus non repugnandum: nã paulum abſunt ab iis quæ neq; humectant, neq; deſiccant. Eodẽ ex genere ſunt, cũ prædictis quanquã validiora, ammoniacum thymiama, & ſtyrax, & galbanũ, & bdellium ſcythicum: ſed ad emolliendũ præſtantiora ex iis ſunt quæ recentia ſunt. Siquidẽ inueterata validius quàm oportet deſiccant. Id ipſum vſuuenit in medulla & adipe, quippe quæ & ipſa vetuſtate ſeipſis tũ acriora, tum ſicciora euadũt. Quin & oleum quoq; ſicyoniũ ex hoc

eſt

eſt genere, nec in poſtremis id quod inueteratum eſt, & ex iis quæ præparātur, ſuſinum. Sed de compoſitis hîc dicere ſtatutū nō eſt. Porrò radix altheæ, & cucumeris agreſtis, nonnullæq; aliæ plantæ, partim in oleo, partim in aqua decoctæ, emolliētium medicamentorum facultatē induunt, ſicut maluæ agreſtis folia tum cruda, tum cocta. Atq; hoc ſimplex medicamentum eſt, ſicut porcinus adeps vetuſtatem paſſus, ſed ſalis nihil oportet adiicere, ſicut nec aſſis quæ emolliunt: valde enim deſiccat ſal. Porrò quæcunq; alia emollire poſſunt, ſeu ſimplicia ſeu compoſita ſint medicamenta (alibi enim ea recenſebimus) calida ſunt ex ſecūdo & interdū ex tertio ordine, leuiter verò ſicca. Sed & his ſanè illinendi vis (emplaſticam vocāt) inſit neceſſe eſt, nō aliter quàm iis quæ pus mouent. Sed quātò maiore euacuandi facultate pollere debent, tantò vtique minus etiam meatus illitu obſtruere.

Quòd medicamenta indurantia humido frigidóque ſint temperamento.

CAP. X.

SAnè emollientium facultas medicamētorum abunde iam expoſita eſt, proinde deinceps de indurātibus verba faciam. Frigida itaq; hæc ſint oportet & humida, velut ſemperuiuū, portulaca, pſyllium, lenti-

cula paluſtris, ſolanum: aut hoc certè nō eſt temperamento humido, ſed medium abſolutè humectantis & exiccantis, ex pugnantibus facultatibus compoſitū, exiccante videlicet & humectāte: nimirum cùm & duplicem in ſe habeat ſubſtantiam, terrenam & aqueam. Sed iam non eſt mihi propoſitum, ad particularem materiā ſermonem deducere, verùm generales dūtaxat breuiter facultates definire. Sanè ſiquid ſimul & refrigeret & deſiccet, & ipſum profectò omnino indurabit: ſed nō eſt ex iis quæ propriè indurant. Si quidem congelatione potius quàm euacuatione durū efficitur corpus, prout ſuprà poſuimus. At ſi quid ſit quod proinde quia natiuum humorem nō retinet, induratū eſt, id ſiccū potius quàm durum appellabimus; conſtatq; eius ſanatio rigatione & humectatione, non emollitione: ſicut certè & tenſio curatur laxatione, & laxatio tenſione.

De tendentibus laxantibúsque medicamentis.

CAP. XI.

SEd hæc vt ſe habeant liquido cōſpiciuntur, cum in cute, quemadmodum & ab Hippocrate dictum eſt, cutis duræ mollificatio, tenſæ laxatio: tum etiā frequenter in articulis. Igitur laxatio prouenit humectatis immodicè quæ circa eos ſunt ligamen-

tis pariter & tendonibus: tenſio verò non etiã ſimpliciter ſed aut pluſculum exiccatis aut refrigeratis, aut phlegmone affectis, aut ſcirrho. Atq; ita quidem in articulis. In cute verò nõ tantũ ita, ſed muſculis quoq; qui ei ſubiecti ſunt, quoquo modo in tumorem* ſublatis. Nam & præ carnis ſæpe copia quibuſdam tenditur. Quòd verò & in phlegmonis idipſum illi accidat, ſuprà poſitum eſt. Quamobrem non ſimpliciter vna eſt ſpecies laxantium remediorum, vtpote cùm alia humectando, alia calfaciẽdo, alia verò emolliendo, quædam euacuãdo, nonnulla tumores præter naturam purgando, alia etiam per cõiugationem horũ quampiam agẽtia, laxare aſſolent. At Theſſalus, feréq; ſequaces eius vniuerſi, ſicut in aliis multis, ita & in his appellationes ſimul cũ rebus confundunt, quicquid obuium eſt, citra vllam examinationem conſcribentes. Quamobrem vbi quæ in manibus ſunt abſoluerimus, neceſſe nobis forſan fuerit aliquãdo in eos ſtylum conuertere: in præſentiarum autẽ quod dicta continuò ſequitur perſequamur, rurſum ſumpto principio ab iis medicamentis quæ vocãtur emplaſtica, quia ſæpe iam antè & de iis diximus.* Breuiter ergo Emplaſticum medicamentũ eſt, quod tenaciter corporis poris ſiue meati-

*adauctis.

*ergo vt in ſumma dicam.

hus illitum inhæret. Porrò abundè dictum eſt nobis de pororum, quos nos ſtatuimus, natura in libris De temperamentis: demonſtratum autẽ eſt & in libro hunc præcedente, mordacitate vacare omnino debere medicamentum emplaſticum: nam ſi qua illi inerit mordacitas, hærere in poris non poterit, ſed omnino facilè excernetur, aut partium aliquam liquando, aut certè humorẽ aliquem ex alto attrahẽdo. Sed & illud ſatis conſtet, terrenæ conſiſtentiæ & viſcoſum omnino eſſe oportere emplaſtrum.

Quòd poros purgantiũ medicaminum vnumquodque calidum ſit, & tenuium partium: nam amara omnia & nitroſa ſunt.

CAPVT XII.

Sed de iſtis ſuprà abũdè dictũ eſt. Quod verò illi cõtrarium eſt, dici queat poros repurgãs, & infarctu liberãs, ſicut & ipſum emplaſticum nõ modò emplaſticũ dicitur, ſed & ἐμφρακτικὸν, quaſi dicas infarciẽs. Fuerit autem id ſicut effectu contrarium, ita & corporis natura, neq; viſcoſum, neq; mordacitatis expers, ſed nitroſum & ſubtile. Nam in ratione maioris ac minoris * differunt, ſubſtantiæ genere minimè diuerſa, tum emplaſtica ab iis quæ ſordem nutriunt, tũ * repurgantia ab extergentibus. Nam quæ in ſuperficie ſordem auferũt, ſiue in cute, ſiue in

Add. inter ſeſe differunt.

Deeſt meatus.

in vlceribus, ea extergẽtia ſiue rhyptica nominantur. Quæ verò poros etiã expurgãt, ea ſubtiliorum his partium ſunt & emplaſticis contraria: proinde pororũ ecphractica & eccathartica quaſi expurgantia & farctu liberantia dicas, appellantur. Sunt autẽ hæc tum nitroſa, tum amara. Atq; cuti extimæ impoſita ſolam nitroſam qualitatem poſsideant exactam eſt opus ad ea peragenda quę dicta ſunt. At intrò in corpus aſſumpta etiamſi adiuncta ſit quædã adſtrictio, poſsint tamen ſic quoque magnos purgare abſtergereq; meatus, cuiuſmodi ſunt in vaſis. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adſtrictione occluſa, quàm probè queat expurgari, non etiã inde in altum abſtergentem ſubſtantiam recipit, nec expurgatur. At quæ circa ventrem ſunt partes omnes, quæq; in iecinore, liene, aliiſq; omnibus viſceribus, cùm maximos in ſe meatus habeat, maius accipiunt cõmodũ ex vaſorum corroboratione, quàm propter oſculorum exiguitatẽ lædãtur. Proin intus abſinthiũ repurgare poteſt, foris non poteſt: quippe quod compoſitum eſt, vt ſuprà dixi, ex amara acerbáq; facultate. Quamobrem eius generis medicamenta particulatim vt perſequar, non eſt neceſſe. Quæcũque enim repereris nitroſa & amara, ea ad purgandos

meatus omnes valere noueris. At cutis vniuerſæ ac vlcerum ſordes, non hæc tantum ſed & viribus minora auferre poſſunt, qualia ſunt dulcia quæ tenuium ſunt partium, puta mel, & ex cerealibus ſeminibus quædã, vt eruũ, fabæ, hordeũ, lupini: Quanquã in ipſis fabacea hordeaceáq; farina tãtum extergit, non etiam meatus farctu liberat: erui autẽ & lupinorum potiſsimũ ſi amara fuerint, ſuprà quàm quòd extergunt, nonnihil quoq; meatus purgare valent. Simile quiddam amygdalis accidit: nã & horum ipſorũ ea quæ amara ſunt, & detergunt, & meatus expurgant: quæ verò edendo ſunt, detergunt quidẽ, non tamen infarctu liberant. Quin & vrticæ ſemen non ſecus atq; eruum amygdaláq; amara, meatus purgat. Ex eodem genere ſcilicet ſunt ſcilla & iris, & quæcunq; alia vincentem in ſe qualitatem amarã poſsident, vt dictum eſt. Siquidem nitrum ipſum per ſe, & aphronitrum, [& ſpuma nitri,] & ſeriphon, & abrotonũ, & id genus reliqua cum cibo potúq; aſſumpta eandẽ vim obtinent. Protinus enim his ineſt, vt craſſos lentóſq; humores extenuandi vim obtineat, ſicut emplaſticis omnibus craſſos lentóſque corporis ſuccos reddedi. Quamobrem lentis ac pituitoſis thoracis pulmoniſque humoribus, aut puri & inci-

dend

dendis & extenuandis & educendis aptiora inuenire alia præ iſtis medicamenta nequeas. Iiſdē iſtis & iocinoris obſtructiones expurges, & modicas etiā lienis: nam quæ maiores ſunt vehementiora deſiderat, nempe capparis corticem, radices tamarices, ſcolopendrion, & ſcillam, & eam herbam quę id ipſum nomine repræſentat, aſplenos appellata. Sed tamen iſtis variè vtendum in quoque viſcerum eſt: ad iecur ipſis per ſeſe duntaxat: ad lienem verò, miſtis aceto, aut ei incoctis: ad thoracem pulmonémq;, melicrato, ptiſanæ, oxymeliti, aut dulcium vinorum cuipiam. Sed hæc ad curandi pertinent methodum: proinde in præſens rationibus ea confirmare omitto. Nam & in illo opere, & in alio quod de componendis medicamentis inſcribetur, eas explicabo.

Quòd vrinam cientia ex acrium genere ſint, ac proinde calida & ſicca, tum quòd ſanguinem ſeroſum ſegregent, craſſum verò cogant.

CAPVT XIII.

Porrò quæ neceſſe eſt vt dictis adiiciā, ea duntaxat expromam, nempe cū plurimā mouere vrinā annitimur, non admodū dictis vtendū pharmacis, ſed quę acriora ſunt, & magis excalfaciunt. Dictum ſiquidem ſuprà eſt, acre omne eſſe calidum:

eius generis ſunt ſemen apij, petroſelini, fœniculi, dauci, agrioſelini, ſmyrnij, & ſanè ipſum quoque ſeſeli, & ammi, & phu, & meon, & aſaron, & acorō, à quibus ſanguis nō extenuatur dūtaxat, ſed & funditur ac ſecernitur non ſecus atq; lac quod coagulatur ſeroſo videlicet & tenui ſeorſum ſegregato, craſſo verò in ſeſe coëunte & exactè vnito. Siquidē quò facillimè ad ſe attrahāt renes quod in ſanguine aqueum tenuéque ac ſeroſum eſt, vtraque hæc conferut nepè totius ſanguinis primùm fuſio, deinde ſegregatio, quorum neutrum abſq; valido calore peragi queat. Quāobrē puris ex thorace expuitioni ea omnia aduerſa ſunt: quippe cum natura eorum ſit vt modò dictum eſt, tū excalfactoria exiccatoriáq;, tū etiam ſecretoria, & coactoria. Cogitur quidē in ſeſe quod craſſum eſt, excernitur verò ac ſecernitur in ipſo coactu quod in ſanguine ſeroſum ac tenue defertur. Atq; hoc ad ſeſe trahere renes anteuertunt: quod verò coactū eſt atq; exiccatū, haud etiā facilè expuitur. Proinde vt modò poſui, incidendi vim habeat eiuſmodi medicamētū oportet, ſed nō tamen inſigniter calidā, ne videlicet validè deſiccet: ac eiuſdē profectò cōmoditatis gratia cū ſorbitiunculis potionibúſq; humectantibus exhiberi poſtulat. At quæ

renes

renes expurgant, & ipſa quidem incidētia ſunt, verùm larga humiditate nō indigent. Porrò quæ calloſas ſiue tophaceas cōſiſtentias incidere ſunt idonea, & ipſa vtique admodum incidunt, ſed minimū caloris poſſidet. Quippe caliditas callū porúmve ipſa *contrahit ac procreat, non incidit neque diuidit. At quæ minus ſunt calida, cū hoc quòd incidere valeant, meliora quoq; ſunt, velut radices regiorum nominatorū aſparagorum, & rubi, & bethonica, & polium, tum ochra, & vitrum vſtum, & ex ſcilla cōfectum acetū, & quæ ſunt eius generis. At Theſſalus inſulſiſsim' atq; imperitiſsimus, ſicut pleraq; alia artis contumeliis ac probris immerito afficit: ita & hæc quoq; diſcerpere contendit, nullū eſſe medicamentum cenſens quod propriè ſit aut hepaticum, aut nephriticum, aut pleuriticum.

Add. ſiccando.

Quòd rarefacientium temperies moderata ſit tum caliditatis, tum ſiccitatis, conſiſtentiæ verò tenuium partium: anaſtomoticorum autem tum calidior, tum etiam mordax atque acris, ac craſſarum partium: porrò condenſantium adſtringens & aquea potius: ſtipantium verò ſiue στυφωτικῶν, craſſarum partium, & frigida.

CAPVT XIIII.

SEd illius peccata aliis libris * detexi. In preſenti autē libro reliquas Simplicium

ἐπιδείξεων.

medicamẽtorũ facultates ediſſerã, exordio rurſus ab aperientibus ac rarefacientibus (illa anaſtomotica, hæc aręotica nominãt) deſumpto. Videntur enim & hæc quodã ſanè modo iam dictis eſſe vicina: nempè quæ extergere, incidere, obſtructiones tollere, diuideréq; diximus: quanquã nõ vndiquaque eſſe ſimilia. Sanè & horum ante omnia diſtinguẽda notio eſt, ac ſic inquirẽda ſubſtantia. Quæ cutis meatus reſerãt, rarefacientia dicimus: quæ verò vaſorũ oſcula, aperientia. Quin & illis cõtrariorũ, quod poros contrahit, cõdenſans appellitant: quod autem oſculum occludit, haud etiã proprio deſignant nomine: ſed generalioribus, puta cõtrahens, occludens, cõſtringẽs, obſtruẽs nominant. Porrò vtriuſq; natura ſic habet: rarefacientium quidẽ tum modicè calida eſt, tum minimũ deſiccans, tum tenuiũ partium: aperientiũ verò, tum craſſarum partium, tum acris ac mordax. His porrò contrariorũ, condenſantium quidẽ frigida ſanè, ſed non terrena, neque aërea, ſed potius aquea. Eorum autem quæ apertiones ſiue anaſtomoſes occludunt, craſſarũ partium, & frigida. Exempla horum ſunt, rarefaciẽtis quidẽ naturæ chamæmelum, & althæa, & quod ex ipſis preparatur oleũ, nec minus quod ex agreſtibus cõficitur cucumeribus.

Quin

Quin & vetus,& cicinũ,& raphaninũ oleũ ex eadem ſunt nota. Aperiẽtis verò facultatis,quæ acria ſunt ſimulque terrena omnia cyclaminus,alliũ,cæpe,fel taurinũ, vnguẽtorúmq; adeò omnium quæ ſimul craſſarũ ſunt partiũ,& calida,ſubſidentiæ: cuiuſmodi eſt irinum,& amaracinum, quæ vtiq; & occæcatas aperiunt hæmorrhoïdas. Porrò quæ vteri os à phlegmone, aut ſcirrho, aut ariditate occluſum aperire dicuntur, ex accidẽti nõ autẽ primariò & per ſe eiuſmodi habere facultatẽ cẽſentur,velut nec ea quæ labiorũ à phlegmone occluſorũ, aut genarũ,aut nariũ,aut gutturis,aut pręputij,aut ſedis, aut alterius eiuſmodi oſculo inſtrumẽti phlegmonẽ ſanãt, atq; occluſionẽ corrigũt.Ea nãq; phlegmonẽ ſoluere dici poſſint,haudquaquã aperiẽtia ſiue anaſtomotica. Peccat ſanè in iſtis Dioſcorides,nõnũquã aperientis inquiens facultatis medicametum quod laxat, aut emollit, aut humectat,aut phlegmonẽ ſoluit. Atq; rarefacientium & aperientium eiuſmodi ſunt eſſentiæ. At eorum quæ ipſis contraria ſunt condenſantiũ quidẽ,aquæ eſt frigidæ,ſemperuiui,portulacę,tribuli viridis, pſyllij herbæ quã muris aurem vocitant, lenticulæ paluſtris,& vt ſemel dicam,quęcũq; refrigerãt, ſed nõ adſtringunt. Proinde & Mãdrago-

ra, cicuta, altercum, papauer, ipſas nūc dico herbas, ſi qs modice vtatur, cōdēſandi vim obtinent: ſin liberalius, non modò condenſandi, ſed & obſtupefaciendi: ſi verò etiam plurimum, non tantū obſtupefaciendi, ſed & enecandi. At eorum quę aperientibus aduerſantur, ſubſtantia cùm ſit craſſarū partiū, & frigida, adſtringētium eſt omnium, quæ quidem admiſtam nō habent acrimoniam. Quorū ſanè materiæ abundè multa poſuimus in quarto huius exempla: in quo & eſſentiā eiuſmodi medicaminū terrenā frigidámq; expoſuimus. Mirū ergo videri nō debet, ſi ſola contrahere occluderéq; poſsit aperta præter naturam vaſorū oſcula: ſoli enim huic, quæcunque requiritur ea quæ contrahi debēt, omnia adſunt: nimirū quæ conſiſtentiæ craſsitudine foris incumbat, nec paruos meatus penetrare poſsit, tū frigiditate ſua intrò premat, atq; vndiquaque in ſeſe contacta vicináq; corpora cogat ac contrahat. Nam proinde quod deſiccat (eiuſmodi enim eſſe oſtenſum eſt quicquid adſtringit) humorem depaſcitur, & partē roborat. Itaque ſi hæc omnia conueniant, oſculum cludetur, ceu à digitis quibuſdam foris, ipſis nimirum adſtringentis ſubſtantiæ partibus contractum. Ea verò medicamenta quæ frigida quidem ſunt aut æquè,

aut

aut amplꝰ, ſed ſubſtãtiã ſortita ſunt aqueã, ea inquã, debiliter & cõtrahunt, & cõſtringũt, nimirũ propter mollitiẽ: quippe quicquid valenter tum conſtipare, tum cõſtringere debet, robur quoddã renitẽs & durũ habeat oportet: quã cùm careãt medicamẽta naturæ magis aqueæ, tenues quidẽ poros in vnoquoq; corpore contrahunt atq; condenſant, cæterũ inſtrumentũ vndiquaque totum conſtringere nequeunt. Quamobrẽ merito talia condenſantia quidẽ ſunt (Græce πυκνωτικὰ) nõ tamen obſtruẽtia, (Græce στεγνωτικὰ dicta.) Intelligas nunc velim obſtruentia ſiue ſtegnotica me dicere corpora, quæ ſenſibiles excretiones cohibent: corpus enim ſtegnoticũ, ὃ στέγει ſiue claudit ac cõtinet in ſe, nec quicquã quod ſenſu queat percipi, ex ſeſe emittit, Græcè στεγνὸν nũcupatur. Atq; hæc eiuſmodi ſunt tũ temperaturæ, tũ facultatis. At rarefaciẽtia prorſum quidẽ calfaciũt: nec enim aliter diffundere & laxare poſſent ſubſtantiã: ad quod cõſequitur, vt & pori dilatentur. Debẽt autem nõ admodũ eſſe calida tẽperie: ſiquidẽ ea iam acria ſunt, & inhorrere faciũt: neq; item exiccatoria: nã & hæc ſenſilia corpora colliquant, dolorémque in ipſis excitant.

Quòd eſcharotica craſſæ ſint cõſiſtentiæ, ac vehementer cauſtica, ſiue vrentia; adeò vt corpus

ſenſibiliter colliquent : ac ſeptica, quæ videlicet non dicuntur propriè cauſtica, & ipſa colliquare ſunt nata : non tamen tam valenter quàm eſcharotica: ad hæc conſiſtentia ſunt tenui, ac proinde latentem moliuntur colliquationem.

CAPVT XV.

ITaque quæ citra moleſtiā excalfaciunt. ea ſola omnium ſunt rarefaciētia. Si verò non modò calida fuerint, ſed etiam cōſiſtentia craſſa, ſiquidem vehementia ſint, & cauſtica, hoc eſt vrentia: & ignis inſtar corpus colliquāt, & ſæpe eſcharas, hoc eſt cruſtas, ritu cauterij efficiunt. Porrò ſi debilius quàm vt vrere poſsint calfaciāt, anaſtomoticā ſiue aperiēdi vim obtinēt. Itaq; medicamen omne anaſtomoticū eſſentiæ quidē terreæ ſimúlq; igneę eſt, hactenus tamē excalfaciens, vt nondum vrat. Si porrò cauſticū ſit, non tamē vehemēter, præterea eſſentiæ tenuioris, id planè ab omni aberit mordacitate: aut cū exiguo tū dolore, tū morſu carnoſas partes eliquabit. Nam quod non cōfertim alterat, vti quæ vehementer ſunt calida, quódq; nō ægrè penetrat, ſicut quę craſſæ ſunt eſſentiæ, latentē ea actionē obtinēt. Siquidē alterationes ſubitæ cōfertæq;, mutationes maximè ſenſibiles ſunt, tū penetrationes quę violētę ſunt. Quippe quod in craſſa eſſentia cauſticū eſt, id cuicunque

inhæ

inhæſerit parti, ſtipitis ritu infixum excruciat. Verùm hoc quidem eſcharoticum eſt, perinde vt cauſtica, cæterùm de quibus nũc agitur, cruſtam nõ faciunt, & vocantur ſeptica, hoc eſt putrefacientia, haud quidem appellatione propria (nã quæ verè ſunt ſeptica, humectãt ſimul & calfaciũt verũtamẽ ſymptomatis ſimilitudo, vt ſic appellemus, efficit: vtpote cùm ab vtriſq; nullo doloris ſenſu fiat corruptio. Multis enim modis corrũpi quid poteſt. Siquidẽ quæ nimio plus refrigerata ſunt aut excalfacta, tũ exiccata aut humectata, ea omnia corrũpuntur: cæterùm nõ quicquid corrumpitur, σήπεσθαι, hoc eſt putreſcere dicimus, ſed quibus id cum fœtore accidit. Sed de nominibus nõ admodũ eſſe ſolicitũ oportet: verùm nouiſſe expedit ea medicamina, quæ ſepta & ſeptica nũcupantur, vt ſunt auri pigmentũ (ἀρσενικὸν Græci vocãt) ſandaraca, chryſocolla, dryopteris, pityocampe, aconitum, omnia tum eliquare, tum colliquare, ac potiſsimũ carnẽ tenellam idque abſque dolore. Sed ſunt inter ea quædã quæ propriè vocant cath eretica, hoc eſt detractoria, eiſque vtuntur ad inducendã vlceribus excreſcentibus cicatricem. Sunt tamẽ & ipſa eiuſdem generis facultatis ſeptices ſcilicet: verũ tantulo imbecillioris, quòd extimã modo ſuper

perficiem quam cõtigerint detrahant, non tamẽ in altum ſubire valeãt, velut Aſiæ petræ flos, quanquã nec talia ipſius reuera facultatis cicatricem inducentis, quam vocat ἐπουλωτικὴν, ſunt. Siquidem quæ huius ſunt facultatis, nõ detrahere, neq; liquare carnẽ ſunt nata, verũ indurare & deſiccare, cuiuſmodi ſunt alume, galla, omphacitis vocata æs combuſtũ, maximè lotum: non quod lotum non eſt, quiddã obtinet cathæreticũ, velut & æris ſquama. Nam quod lotum eſt, omniũ medicaminum cicatricem inducentiũ longè præſtantiſsimũ eſt: quippe quod probè cicatricem inducit, modicè adſtringat oportet atq; deſiccet. Quapropter ſpinæ Aegyptię fructus, & mali granati putamina ſicca, & eius generis vniuerſa cicatrici inducendæ ſunt medicamina.

Quòd cicatricem inducentia medicamenta adſtrictoria eſſe deſiccatoria conueniat: quæ verò vlcerum caua implent, mediocriter extergentia, & morſu vacantia.

CAPVT XVI.

Caeterum confuſa eſt apud pleroſque medicorum non ſolum appellatio, verumetiam omnium id genus medicaminũ facultatis cognitio. Siquidẽ quæ carnẽ detrahere ac colliquare ſunt nata, ea nonnunquam nominãt epulotica, hoc eſt cicatricẽ

inducentia, ſcilicet quòd horũ ſæpe vſu vlcera ad cicatricem perueniant: ſed id neq; primario, neq; peculiari ipſorum facultate, neq; in omni vſu ſequitur. Siquidẽ ad exactum pulueris leuorẽ redacta id genus medicamenta per ſpecilli cuſpidẽ carnẽ leuiter contingentia, ad cicatricem vlcera perducunt. At ſi paulò largius vtare, mordicãt colliquántq; carnem, & vlcus cauum efficiunt, contrà quàm in iis quæ re vera ſunt epulotica. Siquidem niſi ſatis magnam eorum quantitatem imponas, nihil proficies. Id enim eſt in planis vlceribus ad cicatricẽ ducendis conſiliũ, vt caro alteretur, fiátq; cutis: id quod perficitur per ea quę illã contrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, præterea ſiccare, & calli inſtar indurare valeant: quippe cùm cutis velut in callum durat caro fit. Quæ igitur medicamenta ſic agere poſſunt, primariò propriéque dicuntur epulotica, ſiue ad cicatricem perducentia: cætera verò, nempe cathæretica, hoc eſt detractoria, ſecũdariò & per accidens: ſicut & ea quæ abſq; adſtrictione deſiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente cicatricem inducunt, cuiuſmodi vtique medicamentum eſt myrrha, & lithargyrus, & oſtreum, & diphriges combuſta: quandoquidẽ & ipſa ſæpenu

Sicca inſperſa. penumero cicatricẽ inducunt* illita. Cæterùm ſcire oportet, vbi tum in his libris, tum alijs omnibus hanc vocẽ ſæpenumero adijcio, id m. velle ſignificare, quòd aliquando promiſſa fruſtrentur, propterea quòd nec primariò, nec ſua facultate efficiant. Porrò epulotica medicamenta vlcus omne planũ claudere cicatrice valent, ſicut mediocriter citráq; morſum abſtergentia cauitates implere. *De hoc genus medicamet. facultatib.* Cæterùm* de hoc genus medicamentis fuſius dicetur* in cõmentariis De ratione curãdi, cum quo multis locis magna eſt huius libri affinitas, ceu etiã ab initio præfatus ſum. *Lib. 3.* Proinde ſuſpenſo de iſtis ſermone, ad alterum genus facultatum, nempe attrahentium & repercutientium, ſiue repellentium, tranſeundum cenſeo.

Quòd attrahentium eſſentia & calida ſit, & tenuium partium: repercutientium verò & frigida, & craſſarum.

CAPVT XVII.

IGitur attrahentes ſunt, quę ex alto vehementius extrahunt: repercutientes verò, quæ in altum occurrentes ſibi ſuccos repellunt. At eſſentia illis quidẽ calida eſt, & tenuium partium: his verò frigida, & craſſarum. Attrahit enim perpetuo calidũ, repellit verò frigidum: verùm quòd cũ caliditate coniunctam habet partium tenuitatem,

trah

trahit vehemẽtius: quod verò cũ frigiditate partium craſsitudinẽ, *id violentius propellit. Itaq; ex actionis vehementia nomen vtriq; impoſitũ eſt. Atq; adſtringẽtiũ quidem nota eſt materia: attrahentiũ autẽ alia ſponte nata eſt, alia verò * ex putreſcente areſcentéq; generationem ſortita. Sponte nata, vt dictamni eſſentia, vt propoleos, & thapſiæ, & ſagapeni, & ſuccorũ cyrenaici & medici, & ſi qua his ſimilis extiterit. Ex putrefactione, qualis eſt fermẽti, & pſorici, quod vocant. Quòd ſi fimi quoq; ex putrefactione generatio conſtat, vtique omnes attrahendi facultate pollebunt. Sed nõ parua illis ineſt diuerſitas. Nã columbinus admodum attrahit: ex æquo autem vtriq; ab hoc receſſerunt, ad calidius quidem anſerinus, ad frigidius verò gallinaceus, hoc etiã magis vincuntur humanus & ſuillus. At canum ſtercus ſimile eſt medicamentis extergentibus, maximę ſi veſcantur oſsibus. Crocodilorum autem terreſtriũ ſtercus magis etiã id perficit atque abſoluit. Sed & aliud eſt attrahentiũ genus medicamẽtorũ, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod aliud eſt nihil, quàm totius eſſentiæ ſimilitudine, ceu quę nutriũtur, familiaria nutrimenta attrahũt. taliũ medicamentorũ ſunt purgantia omnia, & nonnulla alexiterio-

Deeſt, velut adſtringens.

ex putredine aceſcente, nõ vt in lat. habetur areſcente.

rum ſiue amuletorum. Cæterùm calida vt ſint id genus omnia neceſſe eſt. Nam inter ea quæ eſſentiis ſimilia ſunt, quod calidius eſt, id potentius attrahit, vtpote quod ſimilitudini auxiliarium adiunxerit calorē. Siquidē cùm ipſum duabus cauſis attrahat, ſuperabit id quod vna duntaxat trahit. Porrò nihil refert ἐπισπαστικὴν, aut ἑλκτικὴν, aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, latinè attrahentem ſiue attractoriam facultatem.

Alexiteriarum & alexipharmacarũ facultatum, quædam alterando quod mortiferum eſt iuuant, quædam verò euacuando. Et earum quæ alterant, aliæ vna aut duabus qualitatibus agunt, aliæ tota eſſentia. Similiter quæ euacuant, quædã ſubſtantiæ ſimilitudine euacuant, quædam caliditate ſubtili ac tenui. CAP. XVIII.

VErùm quãdoquidem de iſtis abundè dictum eſt: tranſeamus ad facultates quas vocant alexiterias: & alexipharmacas. Eſt autem harum natura duplex. Siquidē quædam alterant: quædam verò euacuant, ex corpore patiente, ſeu venenum corrumpens, ſeu deleterium medicamen. Alterant igitur aut vna qualitate, aut duarum coniugatione, aut denique tota ſubſtantia. Euacuant totius ſubſtantiæ ſimilitudine, & caliditate ſubtilium partium. Quatuor itaque ſunt vniuerſæ differentiæ proficiſcentis ab illis

illis vtilitatis, duæ alterãtes, & duæ vacuantes. Atque ea ſanè quæ qualitatis contrarietate auxilio eſt, manifeſta eſt. Nam ſi frigidum ſit medicamen deleterium, aut venenum animantis, ab excalfacientibus petendum remedium: ſin calidum, à refrigerãtibus. Si verò humidũ, ab exiccãtibus: ſin ſiccum ab humectantibus. Sic etiã ſi humidũ ſit & frigidũ, ab exiccãtibus & excalfaciẽtibus: ſin calidũ & ſiccum, ab humectantibus, & refrigerãtibus: & in reliquis duabus coniugationibus ex proportione. Sed nec obſcura eſt alteratio quæ fit per totius ſubſtantiæ facultatẽ, vtiq; iis qui memoria tenent quæ demonſtrata ſunt in cõmentariis De naturalibus facultatibus, & in illis quæ inſcribũtur De tẽperamentis. Siquidẽ facultates quæ deleteria medicamina alterãt, naturã habent mediã inter corpora perpetientia, & medicamenta ipſa lædẽtia, vt videlicet eadẽ ſit proportio corporis ad facultatẽ alexiteriã, quæ illius ad deleteriã: & rurſum deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus. Ea propter propemodũ omnia quę deleteriis aduerſantur, ſi largius ſumpta fuerint, grauiter animãtis corpus oblædũt. Quamobrẽ ea moderatione quantitatis omnes id gen' facultates, exhibere oportet, vt neq; copia nimia corpus offendant, ne-

que exiguitate à deleteriis vincantur. Sed hoc iam attinet ad curandi methodum. Nunc autẽ quæ reliqua ſunt perſequamur. Omne deleterium venenum à foris impoſitis medicamentis euacuatur, nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius ſubſtãtię ſimilitudine. Sed & hîc quoad fieri poterit maximè mediũ naturâ alexiteriũ ſit oportet, corporis videlicet quod curatur, & veneni lædẽtis. Nã ſi aduerſiſsimum foret corpori, in ipſum ageret potius, ceu deleterium, haud euacuaret venenum. Etenim, vt claritatis gratia ſummam repetamus, ſcire oportet, deleterias facultates vniuerſas temperaturâ eſſe aduerſiſsimas corporibus quæ ab ipſis læduntur. Itaq; ſi à ſimilibus temperie medicamẽtis euacuentur, erunt, & hæc corporum naturis cõtraria. Sanè & ſunt quadamtenus contraria, non tamen adeò vt interimant, ſed ambigant potius in medio ſita eorum quæ * ex profeſſo corpus animantis lædunt, & quæ iuuant. Porrò nihil intererit, deleterias facultates, an phtharticas, an phthoropœas, an alio quouis modo appellare voles: ſimiliter nec an alexiterias, an alexipharmacas. Attamen ſi qui ea quę venenatarũ beſtiarũ ictus aut venena ſanãt, alexiteria nominare velint, quæ verò medetur deleteriis, ale-

* apertè.

xiph

xipharmaca, ceu quidam cenſuere, diſceptandum cum iſtis, ac pugnandum de nominibus non eſt. Nec enim ex iſtis comparatur curandi morbos peritia, ſed ex rerum ipſarum cognitione.

Quòd anodynorum, hoc eſt dolorem ſedantium, & paregoricorum, hoc eſt lenientium aut mitigantium vocatorum medicamentorum, quædam reuera ſunt eiuſmodi, velut calida coniunctam habentia partium tenuitatem: alia verò nomine duntaxat, veluti narcotica, hoc eſt ſtupefacientia, qualia ſunt refrigerantia omnia.

CAPVT XIX.

POrrò quãdoquidem & de his quod ad præſens conueniat ſatis iam expoſitum eſt, tranſeundum deinceps eſt ad ſermonẽ De facultatibus anodynis, hoc eſt dolorem ſedantibus, & paregoricis aut prayntícis, id eſt lenientibus aut mitigantibus, aut vtcunque nuncupare libebit. Facultas igitur anodyna, alia reuera eſt, alia tantũ dicitur, tanquam ſi quiſquam hominẽ mortuum dicat anodynon, quia dolore vacet. Cæterum facultas reuera anodyna eſt eorũ quæ primo ordine excalfaciũt, ſi vtique in eſſentia tenui cõtineatur. At facultas eorum quæ dicuntur, frigidorum eſt, quæ abſoluto vtentia frigore partem obſtupefaciunt. Eſt autẽ ſtupor paulò minus quàm inſenſibilitas*ac

**Lege in ſenſibili. ſenſuſve priuatio. græ. enim vox vnica ἀναισθη-σία.*

ſenſus priuatio. Porrò quæ affectũ ſanãdo, dolorem ſedant, nec ea meritò anodyna di ci poſſunt. Nam id commune eſt omnium quæ curant. Itaque quæ reuera ſunt anody na, partiũ ſint tenuium, & non multò calidiora quàm quę ſymmetra ſunt neceſſe eſt, vt ſcilicet euacuent, ac digerãt, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddãt quicquid in partibus dolore vexatis aut humorũ acriũ, aut lentorũ, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, aut etiã vaporoſi, aut craſsi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum com modum non inuenientis inhæſit, atque incluſum eſt. Itaq; nihil prorſum adſtrictionis habeant oportet, ne ſi pars quidem, aut etiam affectus expoſcant. Ex quibus liquet, quòd interdum affectionem nõ iuuabunt, ſed dolorem tantumodò mitigabũt quando videlicet reuera dicentur anodyna. Interdum verò etiam affectum ipſum adiuuabunt, & facultatem habebunt duplicem, nempe anodynam, & ſanantem. Sed de talibus copioſius agetur in curãdi voluminibus. At præſenti hoc dixiſſe ſufficiat, nepe quòd horum anodynorum propriè nuncupatorum medicamentorum quędam, vt eſt antè dictũ, primi ſunt ordinis excalfacientium, quæ ſanè propriè ſunt anodyna, ceu oleum

oleum anethinum, quædam verò ſimiliter vt corpus noſtrum, velut pus mouētia nuncupata, de quorum materia ſuprà diſſertū eſt. Sed de ipſorum vſu in libris De curandi ratione, definietur. Ad ea quæ καταφορὰν, id eſt, ſoporem epota moliuntur, ac proinde ἀνώδυνα ſimul & ὑπνωτικὰ, hoc eſt ſomnum conciliantia à pleriſq; appellantur, temperiem ſortiuntur vel ſummè aduerſam iis quæ reuera ſunt anodyna. Refrigerant ſiquidē omnia corpus, & ſenſum eouſq; obſtupefaciunt, vt ſi paulò liberalius ebibantur, mortem afferant. Cæterùm ad vſum propoſitum optima ſunt quæ deſiccāt. Nā quæ cum frigiditate humiditatis copiam obtinent, veluti cicuta, ea potui non ſunt vtilia: talis eſt mandragora, excepto cortice radicis ſicco, & altercum, præter ſemen. Sed tamen & in his candidum ſemen atro præſtat. At ſunt quę tota eſſentia nobis cōtraria ſunt. proinde ſi vel minimum eorum aſſumptum fuerit, omnino lædat neceſſe eſt, ceu dryopteris, & pityocampe, & thapſia, & ſolanū manicum, & hydrargyros, & fungorum nonnulli, prætereà ſaliua & fel venenatorum animalium. Nam talia omnia genera ſunt deleteria, nō quantitate. Ac proinde nihil eorum in alexiterias antidotos inditur, veluti papaueris ſuccus, &

myrrha, & ſtyrax, & crocus. Siquidem hæc ſi largius bibantur, quædã dementãt, quædam mortem inferũt: verũ cõuenieñti quadam menſura aliis admiſta adiuuãt. Porrò quæcũq; inter ea mentẽ lędũt, cõtinuò etiã pleraque caput degrauant, vaporũ prauorum congerie ipſum implentia. Sed & quędam os ventriculi tentant atq; affligunt, vt & inde caput per cõſenſum lædatur. Communiter verò vniuerſa duobus modis cerebrum affligũt læduntq;, aut cùm tota ſubſtantia ſunt cõtraria, aut cùm vna duabúſve qualitatibus temperaturam immutant.

Duobus modis dicitur cathartica, hoc eſt purgans facultas: aut enim quocunque modo expurgans corporis recrementa, aut quia vim attractoriam familiarium ſuccorum obtinet.

CAPVT XX.

CAeterùm quoniã de his ſufficiẽter dictum iam eſt, quod quidem ad præſentia faciat, tempeſtiuum nunc eſt, reſumptis dictorum capitibus: ea adiicere quæ ſermoni reliqua eſſe videantur. Nam in veritate quidem nihil eſt reliquum, nimirũ cùm ſecundæ iam facultates omnes ſint expoſitę, quales ſint genere ſcilicet, nec paucæ ſpeciatim ſuperius explanatæ ceu exempla, vnde quis orſus, quorúmq; auxilio reliquas ipſe queas aſſequi. Verùm nihilo ſeſe res dete-

rius

rius habebit, ſi claritatis gratia breuibus iterũ capitibus ea fuero cõplexus. Primum enim facultatẽ omnes purgatoriã in ore habent, haud tamen omnes perinde intelligunt: quia vocabulum duo ſignificat: Alterum commune omnium quę quouis modo animalis excremẽta expurgãt: Alterũ verò quod per excellentiam de iis tantummodo dicitur, quæ aut per vomitum, aut per vẽtris deiectionem purgent: non tanquam eiuſdẽ ſit generis, tum ea quæ fit per nares, tum ea quæ per os fit purgatio. Vocant autẽ ea medicamenta, quę naribus (quas grę-ci ῥῖνας nominant) capitis purgandi gratia infundũtur errhina. At quę in ore colluuntur, aut dentibus mandũtur, omnia vna nomenclatura comprehendẽtes apophlegmatizonta nuncupant: * Eiuſdẽ cum iſtis ſunt generis, quę vuluę admota expurgãt. Quęcunq; ſiquidem purgare animaduertimus, ea trahendi vim poſſident, alia vnũ quempiam ſuccũ, alia duos, aut etiã plures: & id illis inter ſeſe commune eſt. Nã quæ craſſis lentiſq; humoribus extenuandis aut vrinã ciere poſſunt, aut ex pectore pulmonéque eiiciendis excreationibus auxiliari, purgãt ſanè & ea quidem quodammodo, verùm antedictis non ſimiliter nuncupantur, ſed alia vocatur vretica, alia bechica, alia men-

Add. ipſorũ verò etiã facultates apophlegmaticas nominãt.

ſes mouentia: hac re à ſuperioribus diuerſa quòd non habeant vim familiariũ ſuccorũ attractricẽ, vt illa. Quamobrem & in hiſce ſermo aliam diſtinctionem poſtulat, nẽpe huiuſmodi. Quæ in peſsis, aut fometis, aut quouis modo ſimili, vuluæ admouentur, ea duplici ratione agere conſueuerunt. Nam alia calfaciendo duntaxat prouocãt, alia facultatibus attractoriis & purgatoriis, quas vocant, quas demonſtrauimus trahendorũ familiaritate * attractiones peragere. At quæ hoc nomine bibuntur, vt ſanguinem extenuent, & meatus obſtructione liberẽt aperiántque, ea trahẽdi facultate vacuationem non perficiunt. Atque priora quidem cum purgantibus eiuſdem ſunt generis, ſecunda verò cum iis quæ lac* & ſanguinem generant: de quibus paulò infrà verba faciemus, vbi prius de bechicis diſſertũ à nobis fuerit: quandoquidem & hæc bifariam nominata ſunt, partim quia tuſsim prouocent, partim quia ſedent. Atqui contrariæ horum facultates ſunt. Alia enim extenuãdi naturam habent, alia incraſſandi, atque extenuãdi quidem facultas in calidis & tenuium partiũ ſubſtãtiis ſita eſt, incraſſandi verò in frigidis & craſſarum partium eſſentiis ineſt. Atque hic ſermo hoc in loco finẽ habeat. Cõuenit autem tráſire ad id quod

& ſemẽ.

paulò

paulo antè diſtulimus. Eſt enim ſocietas & ſimilitudo quædam tum operum, tum facultatum in iis quæ prouocant ſedántque menſes, lac, & ſemen. Sed & affinia illis quodammodo vicináque ſunt quæ vrinas mouent, & bechica. Proinde de quolibet ſeorſum diſſerendum eſt.

Quòd lac generantium, aut ſemen prouocantium facultas moderatè ſit calida & humida, alimẽtorũ verò in totius eſſentiæ cõſiſtat ſimilitudine.

CAPVT XXI.

LActis & ſeminis effectrices facultates ſunt partim in medicamentis tantum, partim in alimentis. In medicamẽtis, cum ſuccos pituitoſos excalfacientes in ſanguinem vertimus. In alimentis autẽ ſecundum ſubſtantiæ totius ſimilitudinem, vbi videlicet boni ſunt ſucci, & moderatè humida, ac tepidè calida, ceu ipſum lac. Siquidẽ ſanguis caloris eſt particeps animali mediocris: plus quàm verò mediocris* bilis: ſicut pituita, frigiditatis. In medio autem pituitæ & ſanguinis eſt lac, vtique quod ad calorem attinet: Non tamen æquè ab vtroque abeſt, ſed longius abeſt à pituita, propius accedit ad ſanguinem. Cùm ergo minus quàm expediat ad vbera lactis venit, velis autem copioſè prouenire, ipſum contemplator ſanguinem. Aut enim paucior eſt, quàm

quàm coueniat, aut deterior. Itaq; qui paucior eſt, vniuerſam victus ratioñe expoſcit humectantem & excalfacientem. qui autẽ deterior eſt, ſi quidem bilioſus fuerit, primùm purgationem deſiderat, mox victum quem modò dicebamus: ſin pituitoſus, medicamẽta requirit excalfaciẽtia, aut primo aut ſecũdo ordine, nõ tamẽ deſiccãtia. Verùm inter ea potiora ſunt quæ non tantùm ſunt medicamẽta, ſed & nutrimenta, velut eruca, fœniculum, anethũ. Dico autẽ ipſas herbas etiamnum virẽtes & humidas. Nã ſiccæ, plus quàm oporteat & excalfaciunt & deſiccãt. Huius generis eſt & ſmyrnium, apium, ſion, poliũ, eáq; virẽtia prius quàm ſiccẽtur: quippe cùm ea quæ deſiccãt, humorem ſanguinis depaſcentia, ipſum craſsiorẽ ſimul pauciorémq; efficiat: tum ſi natura quoq; ſint calida, iuſto etiam calidiorẽ: ſin frigida, frigidiorem. Debet enim eſſe modicè calidius, ac neutiquã craſſus vt lac generet. Quocirca quæ ſunt illiuſmodi, extinguunt magis lac quàm procreãt. At quę ſic vt dictum eſt calfaciunt, nullam inſignem adiunctam habent ſiccitatem, lactis procreatricem habere facultatem meritò dicta ſunt. Verùm ea numero ſunt perquam exigua. Nec enim profectò facile inuentu eſt quod propoſitam in temperie ſortitum

ſit

ſit mediocritatem: cæterum infinita ſunt *& multitudine incomprehenſa quæ lac lædant: Etenim quæcunq; plus quàm expediat calefaciũt, *quæq; deſiccant aut refrigerant, partim qualitatem ipſius ſanguinis vitiantia, partim *ipſum minorem reddentia, lac prouenire prohibent.

Ad. propemodũ.

Lege & quæcunq; deſiccant & quæcũque refrigerant.

ſubſtãtiã totam.

Quòd menſes mouentium medicaminum facultas calidior eſt, & modicè deſiccat, alimentorũ verò eſt ſecundum totius ſubſtantiæ ſimilitudinem.

CAPVT. XXII.

PORrò dictis adſimilem vim obtinent *quæcunq; prouocare aut ſedare menſes poſſunt. Vtrorumq; enim communis materia eſt, nempe ſanguis in venis contentus. Itaque vbi hic fluxilis fuerit, &*qualitate contemperatus, vtiq; abundantem ſuppeditat copiã. Cõmunes quinetiam vberibus vteróq; venæ ſunt non exiles. At quæ nam eæ ſint, *alibi dictum eſt. Itaque vbi ad alterutram partium ſanguis defertur, altera ſiccеſcit. Proinde quibus menſes mediocriter feruntur, iis lac in mamillis [non] colligitur: quibus verò hoc largè ſuppetit, iis planè menſes ſupprimuntur. Itaq; mirandum nõ eſt, ſi tum victus, tum medicamenta ſimilia ſint, nempe & ea quæ generãt ſedántq; in menſes ſingulos ex vtero purgationem, & ea quæ lactis in vberibus generatio

quantitate.

Lib. 14. & 15. de vſu part.

rationem procurant ac ſupprimũt. Quanquam hactenus differat, quod & calidioribus & magis incidentibus purgatio menſtrua nonunquam indigeat: quippe cùm ea in parte ſitæ*magis aperiri debeant, quàm quæ tendũt in mammas, & ſanguinem fluxilem magis requirant, nimirum cum vterus ad delationem eius nihil conferat. Mittuntur enim in venas quæ illi committuntur, haud attrahuntur mẽſes. At ſanguis in vbera nõ tantum mittitur, ſed & trahitur: ac proinde leuiore ſubſidio medicaminum opus habet, cum non abundè in mammas confluit. Et medicinæ quæ iuuãt vt ſanguis in mamillas eat: deficientes atq; imperfectas purgationes etiã adiuuant. Sin autem multum oblæſæ ſint, aut planè retẽtæ, nulla ex eiuſmodi eas ſanare poteſt: verùm Sabina, & Meum, & Iris, & Calamintha, & Pulegium, tum Dictamnum, Aſarum, Coſtus, Caſia, Cinamomum, Amomũ, Ariſtolochia, Bunium, & eius generis reliqua abſolutas vteri purgationum retentiones ſanant. nam talia quoq; vrinam promouent. Sed ab iis quæ hoc ipſum tantum appellantur, nempe vretica pharmaca, hoc quidem differunt, quòd non vehementer deſiccent. Siquidẽ excalfactio tribus generibus medicaminum communis eſt, puta quæ lacti

*Vene.

proc

procreãdo ſuccurrunt, quæq; mẽſibus ciendis, aut vrinæ conueniunt. Differũt tamen caloris menſura: tum etiam quòd quædam deſiccant, quædam non. Siquidem quæ nõ deſiccant, & modicè excalfaciunt, lacti generando vtilia ſunt. Quæ verò plus excalfaciunt, nõ tamen valenter deſiccãt, menſibus eliciẽdis ſunt cõgrua. Verùm & vtraque hæc vrinas prouocant: & ad hæc cum primis ea quę deſiccantia etiam calefaciũt. Proinde ea peculiariter dicũtur vretica, ſiue vrinam mouentia, non quia ſolùm moueant vrinas, ſed quia ſolas, abſq; vt etiam menſes aut lac. Nam præter alia & reddendis ex pectore pulmonéq; excreationibus incommoda ſunt deſiccantia. Poſcũt enim & ipſa incidi quidam, at non ſiccari, ceu & renum veſicæq; calculi. Verùm de talibus medicamentis ſuprà diſſerui.

Quòd quæ ſemen prouocant, quorũdam vt medicamentorum quidem facultas eſt flatuoſa, & calida, aliorum, verò vt ciborum flatuoſa quidem etiam, ſed tota ſubſtantia familiaris.

CAPVT XXIII.

VT lac, ita & ſemen quædam generare dicuntur, & quæ his ſunt cõtraria, extinguere: tum quędã prouocare, & ipſis cõtraria ſupprimere: ac generare quidẽ quæ procreant quod anteà nõ erat, extinguere

verò

verò quæ corrumpunt: prouocare autẽ quæ quod in alto deliteſcebat, in apertũ profe-runt, & his contraria, quæ ſupprimunt. Igitur ſemen generant cibi quidem qui bene nutriunt, & flatuoſi ſunt, totiſq; ſubſtantiis familiares, medicamenta verò flatuoſa & calida. Extingunt autem deſiccantia & refrigerantia omnia, & quæ totis ſubſtantiis ſunt contraria. Porrò prouocant quęcunq; calida ſunt & flatuoſa abſque deſiccatione, ſupprimũt verò contraria. Etenim cùm ſeminis ſubſtantia ex bona ſuperfluitate generationem ſortiatur, ſitq; etiam flatuoſa, bene nutriant & flatuoſa ſint neceſſe eſt quæcunq; ſemen aut procreare, aut prouocare poſſunt. Itaq; bulbi, cicer, fabæ, polypodes, conus, edulia dicũtur multi ſeminis, & ſunt. At ſcincus & ſatyrion medicamenta ſunt. Porrò ſimul cibi ac medicamina multi ſeminis ſunt, lini ſemen & eruca. Cæterùm quæ refrigerare ſunt nata tum edulia, tum medicamine ſemen cogentia, incraſſantia, & ſtabile reddentia, vim habent ipſum ſupprimentem, non autem corrumpentem: nempe lactuca, blitum, atriplex, cucurbita, mora, melopepones, cucumeres ſeu pepones, ſeu non pepones, hoc eſt, maturi, ſeu non. Porrò quæ reſiccant, prorſum neceſſe quidem ſemen permittunt, etiam ſi ca-

lida

lida ſint natura, velut ruta. Si autē non calfaciūt,* multò minus, vt nymphæa. Atque hæc ſanè rationabile eſt ſubſtātiæ proprietate contrariè affecta eſſe ſemini. Eandem proportionē tum eſculentorū tum medicamentorum eſt inuenire in lacte & mēſibus. Porrò alio modo ſub idem genus cadunt, quæ reſpirandi inſtrumētorum reiiciendis excreationibus auxiliantur, quæq; vrinam ciere poſſunt. Hæc enim omnia extenuandi facultatē obtinent, vti contraria incraſſandi. Sed de victu extenuāte priuatim cōſcriptum eſt, nihilo ſecius in eodē volumine indicatis quæ incraſſant. Verùm extenuātia & incraſſantia medicamenta ex his tribus libris qui deinceps ſequētur ſeligito: in extenuantibus quidem ſcopum habens caliditatem iunctā partium tenuitati in incraſſantibus verò cōtraria. Oſtenſum enim eſt in ſuperioribus libris, ꝙ propria quædam ſit medicamentorum eſſentiæ tenuis natura, non ſolis excalfacientibus coniuncta. Eadē ratione & incraſſantium natura non ſolis ineſt refrigerātibus. Cæterùm vt in talibus facultatibus proportio quædam ineſt, eundem in modum quærēdum eſt in omnibus, etiamſi nomen nō ſit impoſitum. Vocantur enim quædam oxydorcicæ facultates, quæ oculos, vbi nullum illis inſit ſen-

ſibile pathema, malè tamē munere ſuo fungentes corrigunt, & in integrum reſtituūt. Ac nimirum & in auribus, & in naribus, & per quęque aliorū ſenſuū ſingulatim proportione talis quędā ſit facultas neceſſe eſt, nec tamē facultas nominata eſt ab acumine auditus oxycoos, ſicut nec in olfactu, nec in guſtu, nec in tactu, cùm tamē in rebus ipſis ſenſilibus ex ꝓportione inſit. Porrò ſi quis ſimilitudinem plus etiam extendat, per quāque noſtri particulā talem exiſtere medicamentorum facultatem neceſſe eſt, à qua videlicet melior reddatur partis ipſius actio, vt verbi cauſa, ventris actio. Siquidē talem eius imbecillitatē inuenire eſt ſæpenumero, qualis eſt in oculis amblyopia, hoc eſt hebetudo viſus, cū ij nec phlegmone teneātur, nec influxu torqueātur, nec vlcerati ſint, nec aliud quiduis mali perpeſſi. Et ſanè in medicamētis quæ affectū ventris eiuſmodi emendant, peptica ſiue cōcoquētia nuncupātur, appellationis quidē figura nihil proportionale habētia oxydorcicis cæterū opere ipſo & facultate ſimilia.

De facultatibus à partibus corporis cognominatis. CAP. XXIIII.

PORrò quoniam & quaſdam appellatas à corporis partibus facultates eſſe diximus, nihilo fuerit deterius & de his diſſe-

rere

Cauſa obquã medicamenta denominationem.

rere. Nec enim (quod quiſpiã forſan exiſtimet) omnibus partis affectibus cõgruunt, nec ita vni, vt alij nihil proſint: ſed quoniã frequentiſsimè aut maximè agãt ea in parte à qua nomẽ ſunt mutuatæ. Ophthalmicæ quidẽ, quãdoquidẽ maximè ac plurimũ ad oculos ipſas vſurpamus, velut collyrio διὰ ῥόδων & alio διὰ πομφόλυγος, & cnico quod vocãt, & thure, & aliis omnibus quibus vti quidẽ liceat & ad aures affectas, aut os, aut nares, præterea pudẽdum, & anum: verùm nõ ita frequẽter, nec tanto cum fructu. Rurſum autẽ alias nuncupamus hepaticas, alias ſplenicas, pleuriticáſq; & ſtomachicas: nimirũ cùm & ipſas ea in parte quã nomine deſignãt, ſæpiſsimè ſimul ac potiſſimè prodeſſe conſpicimus. Porrò quæ ſit profectus & adiumenti cauſa, in opere De curãdi ratione, explicabimus, iu quo cętera quoq; omnia de medicamentorũ vſu exponẽtur. Itaque nihil etiã hîc hærendum atq; immorandum eſt, niſi quòd vocabulorum nonnihil declarandus eſt vſus: quẽ cum alij nonnulli recentiorum medicorũ, tum præſertim qui vocãtur Methodici, inaniter innouarunt atque induxerunt.

De inani nominum vſurpatione, quam medici recentiores & inter eos maximè Methodici induxerunt. CAP. XXV.

NAm quòd ſtalticas quaſdã facultates, hoc eſt ſiſtentes ſeu ſupprimentes, & conſtringentes, & cõtrahentes, & repellẽtes, aut alias id genus proferant, id nequaquã abſurdum eſt, nec obſcurum. At cum metaſyncriticas tum materias, tum facultates nominant, nec apertum eſt quod dicũt, nec verum, nec etiam ſectæ congruens eorum, qui ſe fugitare profitetur quæ à dogmaticis opinionibus (ὑπολήψεις vocant) proficiſcitur indicationem. Sufficere nanque aiunt ſibi apparentes communitates. Atqui excedẽtibus corporis meatibus ex ſtatu naturali in ſtatum præter naturã, in proprietate excedendi exiſtere quædam pathe, ea dogmatica hypolepſis eſt. Sequitur verò ad hanc quaſdam eſſe facultates eiuſmodi παθῶν metaſyncriticas, videlicet quæ cõmutẽt meatuum alienã à natura cõfuſionem: nã ſic vſurpãt nomina Theſſali ſequaces: atq; ad ea quæ diutina fluxione vexantur, facultates eiuſcemodi adhibẽt, cùm nec mõſtrarint meatuũ alterationes in talibus ꝓuenire affectibus, neq; quòd hæc medicamenta trãſmutare (nã ita verto τὸ μετασυγκρίνειν) vitiatum meatuũ ſtatum poſſunt, demonſtrare valeant. Nam, per deos immortales, cur obſecro napy, thapſia, pyrethrum, capparíſq; radix, & abſolutè quæcunque vrere poſ

poſſunt, ſi diutius corpori inhæreant, meatuum ſtatũ commutant? Nam quòd partes quæ tentantur aſsidua fluxione, ab hoc genus medicamẽtis iuuentur perſpicuè videtur: at quamobrem iuuentur, naturalis ſpeculationis problema eſt. Ac nos quidẽ dicimus earum frigidam ſimul atque humidã eſſe temperiem, ac proinde poſcere medicamenta quæ ſimul & excalfaciant, & deſiccent. Atq; alij aliã cauſam proferent, pro opinione nimirum quã cõceperunt de corporis elementis. Nec tamen vſurpari conuenit metaſyncriſeos vocabulum à quoquã alterius ſectæ, præterquam eorum qui animantium corpora & exiſtimant & appellitant ſyncrimata, ſeu cõfuſiones ex corpuſculis inſecabilibus, minimiſq; & partitionis expertibus, ac ſimilaribus quãquã nec iſtis omnibus, ſed iis dũtaxat, qui, vti Theſſalus in Canone, meatuũ alterationi id genus morbos aſcribunt. Non enim quà methodicus eſt Theſſalus id dicit (ſiquidẽ vbi tanquã methodicus diſſerit, illic ab* oſcu- obſcurorũ. lorum recedit indicatione) ſed quà dogmaticus, ſcilicet ab iiſdẽ quæ Aſclepiades ponit elementis exorſus, cæterùm haud vtrobiq; ſequens. Sed nũc tempus non eſt ſuper talibus prolixius diſſerere. Nã quædã curandi methodo magis ſunt propria, quædã

verò in opere de Themiſonis & Theſſali ſecta exactius expromentur. Tempeſtiuum itaque nunc eſt, contractis huius libri velis quieſcere, ſi modò duo illi prætereà capita adiecero: alterum ſuperius dilatum, nempe de facultatibus contrariis: alterum ad inſequentem ſermonem neceſſarium, definiturus ſcilicet cuiuſque tum excalfacientium, tum refrigerantium, tum exiccantium atq; humectantium* ordinem.

medicamẽtorum.

Quo pacto cõtrarias iudicare facultates oporteat.

CAP. XXVI.

IGitur contrarias iudicare facultates ex operibus oportet, ſicut toto hoc libro ſæpenumero oſtendimus, dicentes quaſdã facultates emplaſticas: & his cõtrarias extergentes tum farctu liberantes & infarciẽtes, præterea emollientes & indurãtes, ac laxãtes & contendentes: nam adſtringẽtes, aut acres, aut amaras, aut acidas, aut dulces, nõ facultates medicamẽtorum, ſed guſtus eſſe qualitates monſtrauimus. Itaque in his aut prorſum quærenda nõ eſt contrarietas, aut non vt in facultatibus quærẽda. Quanquã & in iſtis duplex eſt ſcopus, nempe earum actiones, & temperaturæ. Actiones quidẽ, in denſando, & rarefaciẽdo, aut quippiam ex alto extrahendo, aut repellendo, incraſſando materias, aut extenuando, aut infarcien

ciendo meatus, aut farctu liberando. Temperaturæ verò in calido, frigido, humido, & ſicco: de quibus omnibus abũdè in quarto libro determinatum eſt: monſtrantibus nobis quòd aſtringens terreſtre ſit & frigidum: acidum verò ſubtile frigidum: amarũ autẽ terreſtre ſubtile: denique quod abſque inſigni qualitate frigidum, aqueum. Sic acre igneum oſtendimus: ſalſum verò terreſtre calidum, nondum tamen igneum: ſimiliter dulce calidum, ſed nõdum vrens. Quæ verò oleoſa ſunt, omnia aquea ſunt & aëria. Secuta ſanè ſunt temperaturas eorum & opera. Nam adſtringens cõtrahere, conſtringere, denſare, repellere, & incraſſare: ad hæc omnia refrigerare exiccaréque natum eſt: Acidum verò incidere, extenuare, diuidere, farctu liberare, perpurgare (διακαθαίρειν Græci vocant) citra excalfactionem. Acre verò ſimiliter vt acidum agere, quod ad extenuationem perpurgationémque attinet cæterum hoc differt, quòd acidum refrigeret, acre verò excalfaciat: ad hæc quòd illud repercutiat, hoc attrahat & digerat. Sic amarũ quoque meatus perpurgat, abſtergit, extenuat, incidit humorum craſsitiem abſque manifeſta excalfactione: Frigidũ verò aqueũ incraſſat, cogit, cõtrahit, cõſtringit, extinguit, atq; obſtupefacit.

Porrò acre extenuat, perpurgat, digerit, perrũpit, attrahit & eſcharã ſiue cruſtã efficit. At ſalſum cõtrahit, cõſtringit, cõdiendo ſeruat, deſiccat citra apertã aut caliditatem aut frigiditatẽ. Dulce verò concoquit, laxat, rarefacit. Oleoſum deniq; humectat, emollit, laxat. Facilius itaq; iam erit ex modò dictis ponderantẽ ſapores, inuenire qui temperamẽto, quiq; operibus ſint cõtrarij.

De limitatione ac finitione ordinis cuiuſque excalfacientium, frigefacientium, humectantium, & deſiccantium.

CAP. XXVII.

PORrò congruens iam tempus eſt, definitis temperamentorum & facultatum quæ in medicamentis ſunt ordinibus, hunc librũ abſoluere. Igitur ſymmetrũ appellare medicamen conuenit* quod neq; excalfacit, neq; deſiccat: neq; frigefacit, neq; humectat, neq; calidum, frigidum, humidum ſiccũmve eſt. Quod verò aut calidius, aut humidius, aut frigidius, aut ſiccius eſt, à vincente ſeu excedẽte cognominatur facultate. Porrò per vnũquẽq; exceſſum quatuor poſuiſſe ordines, quod ad vſum ſpectat, ſufficit: calidum quidẽ nominãtes primi ordinis, quod nos excalfacit, nõ tamẽ euidẽter, verùm vt opus ſit inſuper demonſtratione rationali: ſic frigidum, humidũ, & ſiccum,

Add. quod ob ſimilitud. temperamẽti cum eo cui admonetur.

quod

quod demonſtrationẽ requirat etiam, nondum actionẽ valentem *adeptum. Quæ verò manifeſtè aut calfacere, aut frigefacere, aut humectare, aut deſiccare poſſunt: ea ſecundi eſſe ordinis dicetur. At quæ iam vehementer quidem, nõ tamen ſummè, tertij. Quæ autem adeò excalfacere poſſunt, vt eſcharã moliãtur, & vrant, quarti. Sic quoque quæ vehementius refrigerant, adeò vt extinguãt, & ipſa quarti ſunt ordinis. Cæterùm nullũ inuenire eſt quod quarto ordine deſiccet, quod non etiã vrat: nã quod ſummè deſiccat, omnino id etiam deurit. Attamẽ tertij ordinis exiccantiũ eſſe quippiam queat, quod non vrat, ceu omnia quæ vehementer adſtringunt, ex quibus eſt omphacion, rhus, alumen, balauſtiũ, galla omphacitis. In his autem ipſis quædam vicina iam ſunt adurentibus, vt ſquamma æris, & æs vſtum, quaſi inter tertium quartúmque ordinem dubiè hæreant. In medio tertij eſt æs vſtum, ſi lotum ſit. In principio tertij hypocyſtis. Sic autem & in ſecũdo & quarto ordine differentias conſtituere licet triplices. Nec enim perinde *vrit cauterium vt napy, licet ambo quarti ſint ordinis. De his ſanè omnibus in ſequentibus libris per ſingula ſeorſum medicamenta determinabitur.

Add. neque euidẽtem.

Al. ſiccat.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamento-rum facultatibus*

LIBER VI.

CAPVT I.

De ſaporum natura.

DE ſimplicium medicaminum forma pariter & facultate ſcribere nobis aggreſsis primis duobus libris ante omnia prauos modos ratiocinationum, quibus recentiorum medicorum plerique vſi grauiſsimè allucinantur, indicare eſt viſum. In tertio velut elementa quædã totius doctrinæ tradidimus. Deinde verò in quarto* de ſaporibus diſquiſiuimus, ſtudio inueniendorũ omniũ quæ ex illis ad facultatũ conducere cognitionẽ poſſent, diſſeruimus autẽ in extremo ipſius libri de qualitatibus medicamentorũ ſimpliciũ quæ ad odoratũ attinent. Porrò in quinto ad reliquũ facultatũ genus tranſgreſsi, quod quidẽ ab ipſis operibus quæ peragere natæ ſunt, denominãtur, & illic quoq; cuiuſq; ſubſtantiã oſtẽdimus. Et ſanè generalis ſermo de ſimpliciũ medicamẽtorũ facultate vniuerſus iam finẽ ſortitus videtur. Tẽpus verò ad ſermo-

nes

nes particulares, ſeu ſpeciales, ſeu vtcunque nominare cuiq; viſum erit, tranſire. Et ſanè hi priuatim in vnoquoq; medicamine peragētur, ceu protinus in initio fecimus: in horum cōmētariorū primo quidē de aqua & aceto cōtemplati: in ſecūdo verò de oleo & roſaceo. niſi quòd illic velut in exēplis ſermonē tranſegimus aduerſus eos qui nō rectè de illorū facultate quid protuliſſent: hîc autem breuibus de vnoquoq; edifferā: non amplius curans, ſiquis malè de quouis eorū quippiā pronunciarit: id tantum ſcripturus quod mihi videbitur veriſsimū, omiſſa aduerſus illos qui quid peccarūt, concertatione. Porrò quòd non modò obſcura futura eſt oratio iis qui ſuperiora ignorant, verùm demonſtrationis quoque fide deſtituta, vel me tacente clarum arbitror. Sed tamē & in memoriā reduxiſſe forſan præſtiterit, primum quidē ꝙ in natura tēperatiſsima faciendū eſt medicaminū facultatis periculū, [deinde in intēperata,] poſteà deinceps in morbis ſimplicibus. At ſi quis ex guſtus qualitatibus indicatoriè coniectari velit de * eorū facultate, in quarto monſtrauimus quænā ſit in his methodus. Siquis ergo aut negligenter lectis ſuperioribus, aut planè nō lectis, ſtatim ad hunc librū pergat, feſtinās quàm primùm medicaminū facultatis

Al. de ipſa facultate.

per

peritus effici, haud certã eorũ habebit notitiã. Cæterùm quoniã medicamẽta omnia partim ſunt partes animaliũ, aut plãtarum, aut fructuũ, aut horũ liquores (quos ὀποὺς Græci vocãt) aut ſucci, partim verò ex metallis ſumuntur: optimũ mihi viſum eſt de plãtis ante omnia diſſerere, tum quòd numeroſiſsimum illarum eſt genus, tum quòd viriũ robore præcellentiſsimũ: inde de metallicis tractare, atque* hinc ad animalium partes trãſire. Quinetiã eo illas ordine perſcribere decreui, qui in elemẽtis viſitur, eas plantarum primo loco collocãs, quarũ appellationes initium ſui ſortita ſunt elementum α; ſecundo verò loco quæ à β incipiunt, & ſic tertio, quarto, quintóq; loco, atq; ita deinceps, pro literarum videlicet ordine. Nam & Pamphilus eum in modũ tractatũ de herbis compoſuit. Verùm is ad fabulas verſus aniles eſt, ſimúlq; præſtigias quaſdã [deliras Aegyptias] iunctis nonnullis incantationibus, quas cùm herbas colligunt admurmurant. Et ſanè vtitur ad periapta, id eſt quæ appenduntur, & manganeias nõ ſolum curioſas, & à medicina alienas, ſed etiam falſas vniuerſas. At nos neq; horum quippiam, neq; nugaces iſtorum narrabimus transformationes, nec enim vel paruis admodũ pueris vtiles tales eſſe fabulas exiſtim

Add. ſic (margin, at "atque*")

Ex antiq. verſ. (margin, at "[deliras Aegyptias]")

ſtimamus, nedũ iis qui medicinæ opera obire properãt. Et profectò protinus in Aphoriſmorũ initio ab Hippocrate dictum mihi videtur. Vita breuis, ars verò longa: vt tempus non in inutilia impenderemus, verùm quã maximo ſtudio feſtinaremus viã incedere cõpendioſiſsimã, nẽpe per ea quæ ſunt in arte vtiliſsima. Pleraq; verò iſta herbarũ nomina aut Aegyptiaca, aut Babylonia, quæque nõnulli *aut priuatim, notæ gratia illis impoſuerũt, hîc adſcribere mihi viſum eſt ſuperuacuum. nã præſtat, ſi quis hæc volet curioſius perſequi, ſeorſũ & per ſe apud illos legere qui trãſtulere: nam ita & libros illos inſcribunt, vt qui eos nõ cõpoſuerint: velut Xenocrates Aphrodiſiẽſis fecit, vir cũ in aliis ſupra modũ curioſus, tum à præſtigiatione nõ alienus. At Pãphilus, is ſcilicet qui libros De herbis cõpoſuit, planè ex iis quævel ipſe ſcribit, præ ſe fert grãmaticum, indicátq; ſe nec cõſpexiſſe herbas *de quibus cõſcribit, nec vires earum expertũ, ſed iis qui ante ipſum ſcripſere, fidẽ habuiſſe citra vllam explorationem. Sic ſanè libros exſcripſit, fruſtra annexo ad quanque herbã nominũ aceruo, deinde etiã exponẽs ſiqua ex homine ferebatur trãsformatio: tũ epodas & libationes atque thymiamata, quæ in colligendis illis adhibebãtur, adſcribens:

Leg. propriæ aut notæ cauſa.

Quas exponit.

nec

necnon & alias eiuſmodi præſtigias nugaces. At Anazarbenſis Dioſcorides quinque libris materiam omnẽ vtilem abſoluit non herbarum tantum, ſed & arborum, & fructuum, & ſuccorum, & liquorum, memorans inſuper & metallica omnia, & partes animalium. Et mihi vtiq; videtur omnium perfectiſsimè tractatum de materia medicamentorum confeciſſe. Nã licet à maioribus plurima de illis benè ſcripta extent, tamen à nemine omnium æquè de omnibus: niſi ſi quis Tanitrum prędicet Aſclepiadis. Nã & huic cætera benè dicta eſſe probantur extra ratiocinationes quas ſuper cauſis affert. Atque hæc nimirum perlegere debet quiſquis peritus medicamẽtorum materiæ euadere ſtudet. Ad hæc quoq; quæ ſcripta reliquit Heraclides Tarentinus, & Crateuas, & Mantæas: verùm illi nõ ſimiliter ſcripſerũt, nec in vnũ collegerũt oĩa, ceu Dioſcorides, qui de materia quinq; libris fecit titulũ: verũ ſeorſum, verbi cauſa, de præparatione aut ꝓbatione* ſcripſerũt, vt Heraclides Tarentinus: ſeorſum verò de purgãtibus, aut propotiſmis, aut elyſmis, vt fecit Mãtæas: ſeparatim de facilè parabilibus remediis, vti Apollonius: aut de iis quæ ſecundũ locos, vt Mãtæas. Porrò plerunq; medicamẽtorũ vſum veteres in curãdi tractatibus

Add. medicamẽt.

bus prodiderunt, vt & iuniorũ medicorum propè omnes. Nam & ab Hippocrate dicta ſunt multa, & ab Euriphonte, & Dieuche, & Diocle, & Pliſtonico, & Praxagora, & Herophilo. Nec eſt veterũ medicorũ quiſquã, qui nõ aliquid plus minúſve arti cõtulerit ad medicamẽtorum ſciẽtiã, ídq; citra præſtigiaturam* aut mendaciũ, quæ poſtea inuexit Andreas. Itaq; cui ocium ſuppetit legẽdis vtiliter de medicamentis ſcriptis libris, multos quidem habet, vt eſt dictum, antiquorum, ſed nec paucos iuniorũ, aduſque Pamphilũ & Archigenẽ. Quin & Rufus Epheſius cùm multa medicamẽta in curandi libris cõſcripſerit, tum de herbis verſibus hexametris quinq; libros compoſuit. Nec metus eſt, defecturos libros vtiles, etiã ſi in tota vita quis aliud nihil quàm de medicamẽtis legere volet. Verùm abſtinendũ ab Andrea eſt, aliiſque ſimiliter*mendacibus: multóque etiã magis fugiendus Pamphilus, qui ne per ſomnium quidẽ herbas vidit, quarum aggreditur figuras perſcribere. nã id genus hominũ (quomodo aſsimilauit eos Heraclides Tarẽtinus) ſimillimũ eſt præconibus, qui formam ac notas fugitiui mancipij, licet ipſi nõ viderint vnquã, præconio tamen publicant: notas enim ab aliis qui norũt accipiũt, & ceu cãtilenã eas

Et arrogantiam.

Arrogãtib. Græ. ἀλαζόνων.

pro

proferunt: vt ſi fortè is quē præconio indicant, propè adſiſteret, agnoſcere tamen nō poſſent. Equidem non poſſem nō accuſare & illos quoq;, qui primi herbarum formas ſcriptis docere ſunt conati, cùm melius exiſtimē ab ipſo præceptore oculis diſcere, ac non adſimilari iis qui ex libris prodeūt gubernatores: nā ſic & verior & manifeſtior eſſet doctrina*, non herbarū modò & fruticum arborúmq;, ſed & aliorum omnium medicaminū. Verùm enimuero ſi omnino libris eſt opus, quis adeò miſer eſt, vt præteritis ſcriptis Dioſcoridis, Nigri, Heraclidis, Crateuæ, & aliorū innumerorū qui in arte ipſa cōſenuerūt, libros grāmaticos ſcribētis incantationes, trāſformationes, & decānorū dæmoniorúmq; herbas ſacras perferat? Nā quòd hominibus iſtis præſtigiatoribus vnicū fuerit ſtudium, vt vulgus imperitum talia ſcribentes in ſui admirationē verterent, vel ex ipſis Pamphili libris diſcere liceat, qui primā inter herbas conſcripſit Abrotonon omnibus nobis cognitā: ac deinde Agnon ſiue viticem, & ipſam admodū notā: inde Agroſtin herbā, nec vulgò ignotam mox Anchuſam, quam nec ipſam quiſpiam ignorat: ſicut nec Adianton, quæ illi deinceps ſcripta legitur: atq; in his vtiq; nihil, quod quidē ſciā, ſuperuacuum ſcribit:

Add. ſub præceptorib.

verùm

verùm poſteà herbæ meminit nomine (vt ait) Aeti, hoc eſt Aquilæ, de qua fatetur Grȩcorũ nulli quicquã eſſe proditũ, verùm ſcriptam ſe reperiſſe in libello quopiam ex iis qui inſcribuntur Mercurio Aegyptio, cõtinẽte triginta ſex ſacras horoſcoporũ herbas. Quas clarũ eſt eſſe omnes nugas meras atq; authoris ipſius figmẽta ſimilia Ophionicis Cõchlacis. Nec enim prorſum quiſpiã extitit Cõchlax: ad riſum enim fictum nomen eſt, ſicut pleraq; alia in libro eius conſcripta. Nec triginta ſex herbę illæ vltra nomen ipſius quicquam ſunt, nec vllã ipſis res ſubiacet: verùm Pãphilo* ociũ fortaſsis ſupererat, inutiles fabulas libris intexere. At nos nũc quoque tempus nos perdidiſſe arbitramur, qui prolixius eorũ meminimus. Itaque quæ vtilia ſunt, iam nũc ordiamur.

Add. ex fide Græ. cod. ſicut alijs multis.

Abrotonon.

ABrotoni herbæ nec ſpeciẽ formámve ſcribere poſt tot tantóſq; viros oportet, nec particulares actiones, ceu illi factitarunt, quas vt non definitè diſtinctéq;, ſaltẽ clarè ſignificarunt: verùm & nos quoq; eas copioſius exponemus in opere De componendis pharmacis, ſimúlque De paratu facilibus: interim verò etiam in curandi methodi libris, nimirum vbi expoſcet vſus. Verùm quod ab initio propoſitũ fuit, nempe

vniuerſales dũtaxat medicamẽtorũ omniũ facultates inſpicere, id quidẽ & in aliis conſentaneum eſt, & nunc ſanè etiã faciẽdum dicendúmq;, Abrotonon eſſe calidũ & ſiccum facultate, in tertio ordine ſiue receſſu poſt media ſitũ. Porrò quòd eiuſmodi ordo vt ad temperatã naturam expenditur, ſæpe antè diximus. Sed & inueniemus temperiẽ eius nõ minimè quidẽ & ex guſtu ducta cõiectura, vtpote cùm ſit admodum amarum. Porrò ſaporem eiuſmodi cùm terrenæ ſit eſſentiæ, à largo calore extenuatum oſtendimus. Itaq; nõ inſtrenuè excalfacit pariter & deſiccat. Quinimo & cùm diſtincta illa experientia, de qua ſuprà frequẽter dictum eſt, diligenter exploraſſemus, ex eadẽ temperie medicamen hoc comperimus. Nam ſiue comã cũ floribus (nam reliqua eius palea inutilis eſt) cõtuſam vlceri puro illinas, mordax & irritãs videbitur: ſiue eo in oleo macerato caput voles aut ventrem perfundere, admodum calfacere reperies. Quin & ſi quibus per circuitum redeũt rigores, eos ante inuaſionẽ rigorum hoc voles confricare, minus vtique rigore cõcutientur: imò & ſenſus quidem protinus vbi admotum fuerit, ipſum calfacere percipit. Porrò quòd lumbricos interimat, par eſt, nimirum cùm ſit amarum, ac proinde vel antequã expe-

riaris manifeſtũ, ſiquidem memoria teneas quæ in horũ cõmentariorũ quarto De amari ſaporis natura, prodidimus. Sciéſq; protinus, quòd & digerẽdi & incidendi quandã vim habeat, ſed & quòd magis quàm Abſinthio id ipſi neceſſariò inſit, in promptu erit colligere, primùm quidẽ ex guſtu: pauciſsimę ſiquidẽ acerbitatis particeps Abrotonõ eſt, nõ paucæ verò Abſinthiũ: deinde ex eo ꝙ inimicũ ſit ſtomacho Abrotonon, velut etiã Seriphon: gratũ verò & amicũ, Abſinthium. Siquidẽ de iſtis ſuprà oſtẽſum eſt, ꝙ amarũ ipſum per ſe omnifariã infenſum ſit ſtomacho: auſterũ verò aut acerbũ, aut in ſumma adſtringẽs, ſtomacho amicũ. Porrò vbi qualitates hæ inuicem permiſtæ fuerint, quæ vehemẽtior fuerit: ea vtiq; vicerit. Atq; hæc ſatis eſt in hoc tractatu nouiſſe. Monſtrabitur autẽ in libris De ratione curandi, quo pacto quis optimè medicamẽto eiuſmodi vti poſsit. Ac proinde quærendũ haud etiã eſt, quãobrẽ cũ malo cydoneo cocto, aut pane emplaſtri forma appoſitũ, oculorũ ſanat phlegmonas, neq; qđ cũ farina hordeacea tritũ ac coctũ digerat phymata. Neutrũ ſiqdẽ horũ nec aliorũ quiduis huic propoſito nobis tractatui propriũ eſt: ſed qui Empiricam profitentur doctrinam, ij in paratu facilibus medicamẽtis ea

conſcribunt. At qui ex ratione artẽ tractare volunt, iis opus eſt methodo curãdi. Nã alioqui dãnum magis quàm vtilitatem ex tali conſequantur narratione. Sanè Hippocrati, qui in* Aphoriſmis ſcripſit: Dolores oculorum ſoluit meri potio, aut balneum aut fomentatio, aut ſanguinis miſsio, aut purgatio: nec adiecit quóſnam dolores vini potio, quos balneũ, quos fomẽtũ, quos ſanguinis miſsio, & quos purgatio, ignoſcendum forſan quis arbitretur, tribus, vt arbitror, de cauſis. Siquidẽ aphoriſticã faciebat doctrinã, in qua propter breuitatẽ & cõpẽdiũ pleraq; ita dici conceſſum eſt; & omnia quæ dolores ſoluunt enumerauit, tametſi non definiit ad quẽ dolorem quódnam ex illis congrueret. Tum multis in locis aliorum librorũ occaſiones nobis præſtitit, diſtinctiones in iis quæ hoc pacto dicũtur inueniendi. At qui neq; in aliis libris de talibus ſcripſere diſtinctionibus, aut in enarratorio & prolixo tractatu, aphoriſticè tamẽ ac breuiter ſcribũt, aut inſuper etiã ex multis vnũ tantum indicant: ij plus nos lædunt quàm iuuãt. Nã cùm ſint multę in ophthalmiis differẽtię, atq; vna dũtaxat ex eis prædictum poſcat cataplaſma, aliæ verò omnes ab eo lædãtur: *ſi quis ad id omnes ſine diſcrimine adhibeat, multò plus lædet quàm

Aph. 31. lib. 6.

Lege, qui ad omnes indiſtinctè vtitur.

iuuab

iuuabit. Ad hunc itaque modũ nõ tantum de Abrotono, ſed de aliis quoque omnibus ſcribendum nobis eſt, eas quidẽ facultates quæ ſunt in calefaciẽdo, frigefaciendo, humectãdo, ſiccandóq;, iis quas ſæpenumero memorauimus methodis, reperiẽtibus, quę verò ſecũdùm totius ſubſtãtiæ proprietatẽ perficiuntur, ſola experiẽtia. Et de iis oſtẽſum eſt quòd deleteriæ ſint, & deleteriarũ alexiteriæ & purgatoriæ. Nã has ex ratione inuenire eſt impoſsibile, præterquam ꝙ in quibuſdã ſuſpicionẽ duntaxat probabilẽ inuenire liceat.* At de facultatibus quæ hoc pacto inueniuntur, ſeparatim poſteà diſſeremus, vbi videlicet prius ſingulatim per quodque medicamentum de iis quæ calefaciendo, frigefaciendo, humectando, ſiccãdóq; agunt: tum de iis quæ ad has cõſequuntur, narrationem abſoluero. Porrò vbi vnum modò adiecero, finem faciam de Abrotono dicendi, nempe quòd ſummè ſuſpiciendus ille Pamphilus, etiamſi hãc primam herbarũ* recenſuit, ac forſan vt nullã deinceps aliam, tamen hanc ſaltem oculis ſuis conſpicari voluerit. attamen vel maximè allucinatur, exiſtimas hanc herbam à Romanis appellari Santonicum: differt enim ab Abrotono Santonicũ, velut etiam Dioſcorides exactiſsimè ſcripſit in tertio

Add. non enim in omnibus velut & ipſum hoc cõſtat ex ſuperioribus.

γράφων.

de materia, & omnes id norũt tũ medici, tũ rhopopolæ. Nã Abrotoni duæ ſunt ſpecies, altera quam marem, altera quam fœminã nuncupant: quod ipſum definitum eſt, tum apud Dioſcoridem, tum apud ipſum Pamphilũ, alióſq; innumeros. At aliud eſt ab eo Abſinthiũ, cuius rurſum tres ſtatuẽdæ ſunt ſpecies, quarũ vnã eodẽ cũ genere ipſo nomine appellitãt: cuiuſmodi potiſſimum eſt Ponticum: alterũ Santonicum: tertiũ Seriphum. Si verò aliud placet appellare Abſinthium, aliud verò Seriphũ, aliud autẽ Santonicũ, nihil intereſt, quod ad præſens certè attinet. Nec enim nomen diuiſuri venimus, ſed ſtudiũ nobis eſt ipſis de rebus. Porrò quoniã hæc tũ ſpecie ſeu forma, tum guſtu, tũ facultatibus inter ſeſe diuerſa ſunt, nõ obſcurè vno, ſi ita iubet, omnia nomine nũcupes, verùm exactè vires earũ edoceas. Ac nos ſanè ſufficienter ipſas formas à Dioſcoride explicatas eſſe, aliiſque non paucis, iam diximus. Itaque denuò eadẽ ſcribenda nõ ſunt, quæ maioribus rectè ſunt prodita. At ſi quid illi in facultatibus omiſere indiſtinctum, cuius profectò gratia ad hãc narrationem venimus, ea nos adiicere tentabimus.

Abſinthium.

Abſinthiũ quidẽ dictis minus eſt calidum, nempe plurimam obtinens adſtrictionem. Quod cùm ſit & minus quoq; tenuiũ

quàm

Santonicum. *Seriphon.* *Abrotonũ vſtũ.*

quàm illa partium, & vtique minori etiam quàm illa ad eundem modũ extenuãdi facultate, attamen non minus deſiccatorium eſt. At cæterorũ Santonicũ quidẽ à Santonia regione in qua naſcitur, nomẽ ſortitũ, proximam habet facultatẽ. Seripho paulò imbecillius in extenuãdo & calfaciẽdo deſiccãdóq;. Porrò ipſum Seriphõ Abrotono minus eſt calidum: verùm calidius. Abſinthio, ſtomacho impẽdiò inimicũ, nẽpe cum amaritate ſalſedinẽ quãdã præ ſe ferẽs. Sed & quandã, licet minimã, adſtrictionẽ obtinet. Sic & Abrotonon & Santonicũ admodum infeſta ſunt ſtomacho. Solùm autẽ inter ea Abſinthiũ, & maximè ponticũ, gratũ eſt ſtomacho, quia plurimã adſtrictionem continet. Abrotonum vſtum, calidum, ſiccúmq; facultate eſt, magis etiã quàm Cucurbita ſicca vſta, & Anethi radix. Illa enim vlceribus humidis ſimul & citra phlegmonem callo induratis cõueniunt, ac proinde maximè vlceribus quæ pudẽdorum præputiis cõpetere vidẽtur. At cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax eſt: ac idcirco cũ oleo tenui, cicino ſcilicet, aut rhaphanino, aut ſicyonio, aut veteri, & maximè Sabino ad alopecias accõmodatur: tum barbam ſegnius tardiúſque enaſcentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: ſed nec minus

illis lentiſcino maceratum. Quippe pro eo quòd tenuium eſt partium, rarefaciẽdi vim obtinet, & mordax eſt, & calidũ: quas vtique maximè eius facultates nouiſſe oportet, nec quicquam etiam particulare in hoc tractatu requirere.

Agnos. *Vitex.*

Agnos, aut lygos, hoc eſt vitex, plãta illa fruticoſa, calidus quidẽ eſt & ſiccus tertio ordine, verùm multũ tenuis ſubſtãtiæ, tum guſtu acris ſimul & adſtringẽs*: ipſas tamẽ vitices ad medicinã habet inutiles: cęterùm folia ſeménq; calida ſiccáq; facultate ſunt, ſubſtãtia verò tenui. Nam & vtentibus ita apparet, & guſtantibus acre ſimul & ſubadſtringens percipitur, tũ foliũ, tum flos, tum * ſemen. Edendo tamen etiam * ſemen eſt: verùm tam perſpicuò calfacit, vt capiti hoc nomine dolorẽ pariat. At ſi frigatur (nã & ſic editur cũ tragematis) minus caput tentat. Porrò flatus vẽtris diſcutit & cũ nõ frictus, & multò magis cùm frictus fuerit. Cohibet porrò impetus in venerẽ, tum frictionis expers, tum etiam ipſam expertus: * folia itẽ floréſq; ipſius fruticis idipſum præſtare poſſunt. Itaque nõ tantum eſa potáq; ad caſtitatem conferre creduntur, verùm etiam ſubſtrata. Hinc eſt quòd Athenis in Theſmophoriis, hoc eſt ſacris Cereris, mulieres

Deeſt agnus aut vitex.

λάγνος.

Ad fructus.

lieres totū ſibi fruticē ſubſternunt. Hinc illi quoq; nomē inditū agni [hoc eſt caſti.] Ex quibus omnibus manifeſtū eſt, ſi quidē memoria teneamus quæ ſuperioribus cōmentariis ſunt dicta, agnū calfacere, ſimúlque exiccare, tū omniū maximè flatus diſcutere. Porrò quod exactè tenuiū ſit partiū, facultas eius *indicio eſt. Nā quòd caput tentat, non magis à multitudine vaporū ab eo prognatorū, quàm à caliditate eius ac ſubtilitate partiū fieri rationabile eſt. Nā ſi flatuoſum ſpiritū procreare poſſet, ſanè & vētrem inflaret, & venerem ſtimularet, perinde vt eruca. Verùm cùm nō tātùm nō excitare, imò etiā reprimere queat, fuerit profectò ſecundùm rutæ maximè facultatē, tum in excalfaciēdo, *tum in reſiccando, nō tamen illi par eſt. Nā vtroque paulò eſt inferior. Siquidem ruta tum magis eſt excalfactoria, tum magis deſiccatoria. Differt etiā qualitatis ſimul ac facultatis miſtione. Nā agni ſemen ac germina modicā ferunt adſtrictionē: at ruta vbi aruerit, exactè amara eſt & acris: vbi verò humida, ſubamara. Nō tamen auſteritas aut acerbitas illi ineſt, aut ſi cui videatur ineſſe, ea vtique omnino obſcura (ſcio) videbitur, nec par ei quæ eſt in agno. Quocirca & ad iecur & lienem indurata & obſtructa agni ſemen potius quàm

Τεκμήριον, ſignum, at nō quoduis ſed ſyllogiſticū.

quod li. 1. aliam. item 2. cōp. ph. part. refrigerare dicatur, id errore factū hinc diſces.

rutę cõpetit. Sed hæc ad curãdi iam methodum pertinet, quã vt omnino nõ attingam de medicamentorũ pronuntians facultatibus fieri nõ poteſt: verùm celeriter* ad rem propoſitã reflectere, viri eſt vtique tẽperati. Magiſq; etiã id ipſum in ſequẽtibus medicamentis efficere conabor, hoc eſt, vbi ex quibuſdã* euidentibus generalẽ facultatẽ collegero, particulares poſteà actiões omittam. Nã in præſens id ſolũ nouiſſe ſufficit, quòd agnus calidus eſt & ſiccus facultate, ídque nõ mediocriter, ſed tertio exceſſu, tũ admodum tenuiũ partiũ. Hæc qui norit, ac poſteà methodum curandi didicerit, ipſemet inueniet quo pacto menſes hinc cieat, quo pacto partes induratas digerat, quo pacto laſsitudinem ſoluẽs, ſeu acopum, & excalfactorium ex eo vnguẽtum præparetur.

Add. ἀπολάποντα, his omiſſis.

Add. paucis.

Agroſtis. *Gramen.*

Graminis radix modicè frigida eſt, & ſicca: mordacitatẽ quandã exiguã, & partiũ tenuitatem obtinens. At herba ipſa primo quidem exceſſu refrigerat, in humiditate verò & ſiccitate moderata. Porrò ſemẽ alibi quidẽ imbecillũ eſt, in Parnaſo verò deſiccatoriũ, & tenuiũ partiũ, & ſubacerbũ.

Agroſtis eſculenta.

Gramen eſculentam habet radicem, vbi mollis fuerit, dulcẽ quidem inſtar aquæ, ſed

acre

acre quiddam exiguum & ſubacerbũ obtinentem. Hęc herba planè aquea guſtãtibus eſt. Ex quibus apertum eſt, radicem modicè eſſe tum frigidã tũ ſiccã, ac proinde cruẽta vlcera glutinare. At ipſa herba illita nõ vehementer refrigerat, in medio cõſtituta humiditatis & ſiccitatis. Porrò mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidẽ, ſed interdũ tamen lapides frãgere aſſolet, ſi quis eam decoctam ebibat. At ſemẽ alterius quidẽ imbecillum eſt, eius verò quæ in Parnaſo naſcitur, vrinã ciet, & fluxus ventris & ſtomachi reſiccat: vis enim eius eſt exiccatoria, tenuium partiũ, & ſubacerba.

Anchuſa.

Anchuſæ quadruplex ſpecies eſt. Quarũ onoclea quidẽ radicẽ habet admodũ refrigerantem & deſiccantẽ, tum adſtringẽtem & ſubamarã, tum quæ ſufficiat extenuãdis & extergendis humoribus bilioſis, corporibúſq; condenſandis. Cæterùm folia habet imbecilliora quidem radice, adſtringũt tamen & ipſa, & deſiccant. Porrò lycopſos cognominata refrigerat & deſiccat, *magiſq; quàm onoclea adſtringit. At onochelos calidior eſt, & magis medicata. Nã pluſculũ habet & guſtu ipſo protinus acrimoniæ. Hæc verò etiã calidior eſt reliqua & parua, quæ & amarior, & magis etiã medicata eſt.

aptius igitur magiſque radix eius quã onoclea adſtringit.

De

De quatuor anchuſis.

Anchuſæ non omnes eaſdem vires obtinent. Nam onoclea quã vocant, radicẽ habet ſimul adſtringentẽ & ſubamarã, corporibus condenſandis & modicè extenuãdis idoneã, tum abſtergendis quoq; & abluendis bilioſis & ſalſis ſuccis. Dictũ enim ſuprà eſt, quòd qualitas acerba miſta amaritudini ea præſtare queat. Sic ſanè aurigini & lienoſis & renũ affectibus eſt vtilis. Sed & refrigerare idonea eſt. Et ſanè cum polẽta illita iuuat eryſipelata, & abſtergit nõ modò epota, ſed & foris impoſita. Proinde vitiligines & lepras ſanat cum aceto. Ac radicis quidẽ hæc opera ſunt, & operum facultates quas diximus. At folia ipſius herbæ radice quidem ſunt imbecilliora, nõ tamen aliena ſunt à reſiccatione, & adſtrictione. Itaque etiã profluuiũ ſanãt pota cum vino. Et quæ lycopſos nominatur, eodẽ modo eryſipelatis congruit, & radicẽ habet quàm onoclea magis adſtringentem. At *onocleæ & alcibiadij cognominatæ vis magis eſt medicata. Nam & guſtu protinus maiorem habet acrimoniã, & eos qui à viperis morſi ſunt, admodũ iuuat tum illita, tum ſuſpẽſa, tum eſa. Reliqua verò, nempe quarta quæ parua eſt, & ferè nomine caret ex illis ſola, alcibiadio quidẽ perſimilis eſt, verùm & amarior,

onochili, quod eſt labrũ aſini. ita paulus, & Aët.

rior, & magis medicaminoſa, ac proinde ad latos lumbricos idonea, oxybaphi menſura cum hyſſopo & naſturtio epota.

Agarici radix.

Agarici radix, hoc eſt quæ trũco innaſcitur, primò quidem guſtu dulcis, ſed paulò pòſt ſubamara apparet, & acrimoniæ quãdam ſpeciem tẽporis ſpatio inducit, læuiculæq; adſtrictionis. Eſt & conſiſtentia laxa. Ex quibus omnibus manifeſtũ eſt, ſi quidẽ quæ* ſuperius dicta ſunt meminerimus, ꝙ medicamentum hoc cõpoſitum eſt ex ſubſtantia aëria & terrea à caliditate extenuata. Porrò minimum habet eſſentiæ aqueæ. Hac ratione & digerẽdi vim habet, & craſſitudinem incidendi, tum infarctus viſcerũ expurgandi: proinde regio morbo laborãtes ſanat, eos vtiq; qui ſic ab infarctu iecoris laborant. Iuuat & morbo comitiali obnoxios eadem facultate: tum rigores per circuitum recurrẽtes ex craſsis aut viſcoſis humoribus natos ſanat. Iuuat & morſos à beſtiis frigore lædẽtibus, aut cõpũctos, tum foris in affecta parte impoſitum, tum intrò in corpus ſumptum põdere drachmæ vnius cum vino diluto. Eſt & purgatorium.

ſuperioribus comment.

Agerantum.

Agerãtum facultatẽ digerendi habet, & leuiter quadamtenus phlegmone liberãdi.

Adian

Adiantum.

Adiantũ in caliditate quidẽ & frigiditate ſymmetrum eſt, verùm deſiccat, & extenuat, & digerit. Etenim caput ex alopecia glabrũ capillis cõueſtit, & ſtrumas & abſceſſus digerit, lapidéſq; frãgit epotũ, & viſcoſorũ craſſorúmq; è pectore pulmonéq; excreationibus nõ mediocriter cõfert, & vẽtris profluuiũ ſiſtit: nõ tamẽ vllã manifeſtã caliditatẽ affert, ſicut nec frigiditatẽ. Verũ poſuerit ipſum quiſpiam ſecundũ hanc oppoſitionem & temperiem in ordine medio.

Aeizoon, Semperuiuum.

& paruũ & magnum.

Aeizoon vtrũque, *tum maius, tum minus, deſiccat quidẽ leuiter, quandoquidẽ & mediocriter adſtringit, omnis alterius vehemẽtis qualitatis expers: quare in eo plus cæteris abũdat eſſentia aquea. Cæterùm nõ mediocriter refrigerat. Eſt enim ex tertio ordine, & receſſu refrigerantiũ. Hinc etiã ad eryſipelata, & herpetes, & phlegmonas à fluxione natas accommodatur.

Aegilops. Auena.

Aegilops digerẽdi vim poſsidet: id quod ex guſtu patet: leuiter enim eſt acris. Verùm & ex eo liquet, quòd phlegmonas induratas & ægilopas ſanat.

Aera. Lolium.

Lolium deſiccat, & calfacit efficaciter, vt

prop

propinqua ſit acribus, magis quàm iris: ſed nō eſt perinde vt illa* ſubtilis eſſentiæ, verū multū in hoc deficit. Secūdū hoc ponat ipſam quiſpiā in principio tertij ordinis excalfacientiū, ſecūdi verò extremo exiccātium.

tenuium partiū, ſed lōgè præuertitur.

Aegyrus, populus nigra.

Aegyri flores calidi facultate quidē ſunt in primo receſſu à tēperatis: at in differētia quæ habetur in ſiccādo & humectādo, paulum quiddam ad ſiccius deflexerunt, ſed & ſubtiliorū potius quàm craſsiorū ſunt partiū. Et folia quoq; ipſius quodāmodo floribus ſimilia ſunt, niſi ꝙ ad omnia imbecilliora, minúſq; efficacia. Sed & reſina eius floribus ſimilem facultatē obtinet, atque etiā calidiorem. Porrò ſemen tum reſina, tum floribus & ſubtiliorum eſt partium, & exiccantius, non tamen admodum calfacit.

Acacia.

Acaciæ & planta ipſa acerba eſt, & fructus, & ſuccus, qui lotus quidē & imbecillior & minus mordax redditur, vtpōte acrimoniā quandā* in lauatione deponēs. Porrò ſi parti alicui ſanæ illinatur, protinus eā & ſicciorem, & contractam efficiet, nullum quidem caloris ſenſum inuehēs, ſed nec frigoris admodum valentē. Vnde conſtat medicamen id eſſe frigidum & terroſum, immiſta quadam etiam eſſentia aquea. Et ſanè

per lotionem.

coniect

cõiectura eſt, nõ eſſe ſimilare, verùm quaſdam in ſeſe diſperſas habere partes tenues, & calidas, quæ in ipſa ablutione ſegregentur. Eſtóq; & hoc tertij ordinis exiccantiũ, & ſecundi refrigerantium, vbi quidem elotum fuerit, *abſque eo verò primi.

*illotum verò.

Acalephe. *Vrtica.*

Vrtica: & huius herbæ tum fructus, tum folia (nã hæc potiſsimum ſunt vſui) admodum digerentis ſunt facultatis, adeò vt & phymata & parotidas ſanẽt. Sed & quiddã flatuoſum obtinent, quo & venerẽ extimulant, & maximè vbi cum muſto ſemẽ bibitur. Porrò quòd nõ vehementer calfaciat, ſed multũ tenuiũ ſit partiũ, teſtimonio eſt craſſorũ viſcoſorúmq; humorũ ex pectore pulmonéq; eductio, tum ꝙ partes quas cõtigerit pruriãt. Porrò flatuoſum eius, cuius eſſe particeps dicta eſt, dũ concoquitur, naſcitur: non enim actu flatuoſa eſt, ſed facultate. Ventrem autẽ modicè ſubducit duntaxat abſtergẽdo, ac veluti titillando, nõ purgãdo. Et gangrænoſa, & cancroſa, & in totũ quæ exiccari citra mordicationẽ poſtulãt ea cõueniẽter ſanat: nimirũ cùm ſubtiliũ partiũ ſit, & tẽperaturæ ſiccæ, nõ tamen tantum habẽs caliditatis, vt iam mordicet.

Acanthos. *Spina vulgaris.*

Acãthos, alij quidem Melamphyllũ nominant,

minant, alij verò Pæderota. Folia quidem mediocriter digerentem facultatem obtinent, ac radix exiccatoria eſt, & leuiter inciſoria, & tenuium partium.

Acanthion.

Acanthium: radix huius & folia facultatis ſunt excalfactoriæ, vt & iis qui conuelluntur auxilientur.

Acantha leuce. *Spina alba.*

Acantha leuce. Hanc quidam Leucacanthon nominant: radix eius deſiccatoria eſt, & modicè adſtringens. Quamobrē & cœliacos & dyſentericos iuuat, & ſanguinis reiectiones cohibet, œdematáq; illitu contrahit, ac dentes dolentes iuuat, ſi decocto eius colluantur: ſemen tenuuis eſſentiæ & calidæ facultatis eſt. Itaq; potui dari iis qui conuelluntur conuenit.

Acantha Aegyptia.

Spina Aegyptia. quidā Arabicā vocāt: ſimilis autē eſt ſpinæ albæ noſtrati, verùm facultate validius adſtringēte pariter & deſiccāte. Itaq; profluuiū muliebre radix eius iuuat, & alia quæcūq; quibus auxilio eſt, quę apud nos naſcitur ſpina: ſed efficacius tamē omnia iuuāt tū radix, tū fructus ipſius. Hic verò & columellę prodeſt, & iis quę in ſede inflata ſunt: tū vlcera ad cicatricē ducit mediocrē habens & non moleſtā adſtrictionē.

A

Acorum.

Acorũ, huiꝰ vtimur radice, quę guſtu acri eſt, & modicè amaro, odoréq; nõ iniucũdo. *Itaq; facultatis calidæ eſt, & cõſiſtẽtiæ tenuis. Huic cõſentaneũ eſt, vt vrinã moueat & lienes induratos iuuet, tũ ceratoidis craſſitiẽ detergeat ſimulq; extenuet: ſed ad hoc melior eſt ipſiꝰ ſuccus. Omnino verò ſiccificũ eſſe clarũ eſt. Et ſanè ordinis eſto tertij in vtroq;, in calfaciẽdo ſcilicet & deſiccãdo.

vnde conſtat quod.

Aconitum, ſiue Pardalianches.

Aconitũ, ſiue Pardalianches. Hoc ſepticæ & deleteriæ facultatis eſt. Itaq; in cibo potũq; fugiendum: attamen ad putrefaciẽdum * quædam extra os & ſedem aptũ eſt: herbæ autem radix ad hæc eſt vtilis.

al. externas corporis partes, aut circa ſedem.

Aconitum, ſeu Lycoctonum.

Aconitum, ſeu Lycoctonum: eſt & hoc ſimilis alteri facultatis, ſed peculiariter lupos interficit, ſicut illud pardos.

Acte, Sabucus, & Ebulus.

Acte, tum magna illa & arborea, tũ herbacea, quam & Chamæacten Græci vocãt (Latini hanc Ebulum, illam Sabucũ) vtraque potentiam habet tum deſiccandi, tum conglutinandi, modicéq; digerendi.

Rad. decoctũ hydropotum iuuat.

Alimum.

Alimum: hæc planta frutex eſt, plurimo in Cilicia præcipuè prouẽtu, vbi & germi-

na

na eius recentia eſitant, & reponunt quoq; in poſterum futura vſui. Semen pariter & lac planta ipſa generat, eſtq; guſtus* acris & ſubadſtringẽtis. Ex quibus omnibus palàm eſt ipſam eſſe diſsimilarem. Maior autem pars* eius calida eſt temperatè, cũ humiditate inconfecta, & leuiter flatuoſa.

ſalſi.

Deeſt ſubſtantiæ.

Aloë.

Hæc herba nõ admodum apud nos prouenit: & quę naſcitur in magna Syria, aquoſior eſt, & facultatis imbecillioris: attamen vſqueadeò deſiccare poteſt, vt vulnera glutinet. At in regionibus calidioribus, qualis eſt Cœloſyria, & Arabia, multo eſt melior. Optima autẽ Indica, cuius liquor eſt id quod ad nos importatur cognominatũ Aloë, medicamentũ ad plurimas res propter ſiccitatem mordicationis expertem vtile. Eſt autẽ nõ ſimplicis naturæ, ſed vt* eſt indicio guſtus, aſtringit ſimul & amara eſt: adſtringit quidẽ modicè, ſed fortiter amara eſt. Subducit & ventrẽ, vtputa ex numero medicamẽtorũ, quæ [Græci ab excernendo ſtercore] vocant, ἐκκοπρωτικὰ. Itaq; ex dictis patet (ſi quidem memoria tenemus, quæ in quarto libro ſunt demonſtrata) quòd tertij ſit ordinis exiccatiũ, calfaciẽtiũ autẽ aut primi intenſi, aut ſecũdi* remiſsi. Sed & ipſius facultatis miſturam atteſtãtur particularia eius

μαρτυρεῖ.

exoluti.

opera. Nam & gratum ſtomacho medicamen eſt, vt ſiquid aliud: & ſinus glutinat. Sanat & vlcera quæ ægrè ad cicatricem duci poſſunt, & maximè quæ in ano ſunt & pudendo. Iuuat & eorum phlegmonas aqua ſubacta, & vulnera eundem ad modũ glutinat. Congruit ſimiliter vtenti & ad phlegmonas in ore, ac naribus & oculis. In ſumma repellere & digerere ſimul poteſt, cùm hoc vt paulum extergat, quãtum videlicet vlceribus puris non ſit moleſtum.

Alyſſon.

Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, quòd mirificè iuuet morſos à cane rabido. Sed & rabienti quoq; data ſæpe in totum ſanauit: atq; hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine efficit. Dictúmq; prius eſt talem facultatẽ ex ſola percipi experiẽtia, & planè nulla cõſtare methodo. Quòd ſiquis ad multa experiatur, cognoſcet facultatẽ habere mediocriter ſiccificam, & digerentem, cùm hoc vt abſterſoriũ nonnihil etiã obtineat. Hac ratione & vitiliginem & * ephelin expurgat.

maculas faciei à ſole.

Alſine. Auricula muris.

Alſine, aut Myoſota. *Siquidẽ hæc facultatem Helxinæ obtinet. nempe refrigerantẽ & humectantẽ: eſt enim eſſentiæ aqueæ, frigidæ: quare & citra adſtrictionẽ refrigerat. Quocircà ad feruentes phlegmonas &

Lege ſimilem.

mediocr

mediocria eryſipelata competit.

Amaracon. *Maiorana.*

Amaracon excalfacit nõ inſtrenuè, non valde autẽ deſiccat, ſed in caliditate quidẽ tertij eſt ordinis, in ſiccitate verò ſecundi.

Ambroſia.

Ambroſia illita vim habet adſtringẽtem ac repellentem.

Ami.

Herbæ quã vocãt Ami, ſemẽ maximè eſt vtile: facultatis eſt excalfactoriæ, & deſiccatoriæ, tenuiúmq; partiũ. Sed & guſtu ſubamarũ eſt, & acre: & clarũ eſt ꝙ & digerat, & vrinã moueat. Fuerit autem in calfaciendo reſiccandóq; ex ordine tertio intenſo.

Amarantum.

Amarantum facultatis eſt incidentis & extenuantis: coma igitur eius mẽſes cũ vino pota educit. Sed & grumos ſanguinis liquare ac ſoluere creditur, non ſolũ in ventre, ſed & in veſica: Sed tũc potius cũ mulſo bibenda. Et omnes ſimpliciter fluxiones pota deſiccat, ſtomacho infeſta.

Amorge. *Amurca.*

Amurca terreſtris eſt ſubſtantiæ, calidæ, nõ tamẽ tantũ poſsidet caliditatis vt palàm mordicet. Quòd ſi coquatur quoq;, multò etiã magis* terroſa redditur: & fuerit ſanè ex ſecũdo ordine excalfacientiũ, & ſiccãtiũ.

craſſarũ partiũ & ſicca.

intẽſo quodãmodo magis. Sic & vlcera corporũ tẽperatura ſiccorũ curat: quæ verò in aliis omnib' ſunt, exaſperat. Siquidẽ cõtrahit perinde vt reſina, & pix ſicca, & bitumẽ. Quæ & ipſa in corporibus admodũ duris, quę vulnus habent aut ſinum, glutinatoria ſunt: alia verò omnia cõtendũt atq; irritãt.

Ampelopraſon.

Ampelopraſon. Si inter alliũ & praſon hoc eſt, porrũ, medium quiddam cõcipias, facultatẽ ampelopraſi inueneris. Eſt enim agreſte, vt ſic dicam, porrũ: quamobrem & acrius eo & ſiccius eſt, ſicut agreſtia omnia reliqua *hortenſibus, ac proinde ſtomacho quàm illud nocẽtius: ſed & craſſos & lętos humores potẽtius incidit, valentiúſq; infarcta organa obſtructione liberat. Hac quoq; ratione vrinas *ſæpe prouocauit, vbi à craſſis & lẽtis retinebãtur humoribus. Adeò verò eſt calidũ, vt illitũ cataplaſmatis modo exulceret. Dictũ eſt autẽ ante, quòd quæ eũ in modũ ſunt calida, extremi ſint ordinis.

domeſticis.

Add. & menſes.

Ampelos agria. Vitis agreſtis.

Vitis agreſtis racemi extergẽdi vim habẽt, vt ephel*as*, & neuos, & id genus omnia in extima cute exiſtẽtia curare poſsint. Sed & adſtrictionem quandam extrema germina (ἀκρέμονας Græci vocant) obtinent, quę & ſale condiri aſſolent.

Ampe

Ampelos hemeros. Vitis ſatiua & culta.

Vitis * cultæ adſimilis facultas eſt agreſti, ſed ad omnia imbecillior. *τῆς ἡμέρου.*

Ampelos leuce. Vitis alba.

Ampeli leuces, quam & bryoniã & pſilothrum vocant, prima quidem germina ab omnibus pro more edi vere ſolent, vt pote eduliũ ſtomacho propter adſtrictionẽ acceptũ, ſed & ſubamarã & modicè acrẽ adſtrictionem poſsident: quare & vrinã modicè cient. At radix & abſtergentẽ, & deſiccantẽ *vim habet, & moderatè calidam: quãobrẽ & lienes induratos liquat cum epota, tũ foris cum ficubus impoſita: & pſorã & leprã ſanat. Porrò fructus eius racemi ſpeciẽ præferens, *iis qui coria depſant, eſt vtilis.

Deeſt & tenuium partium.

τοῖς σκυτοδέψαις.

Ampelos melæna. Vitis nigra.

Vitis nigra. Vocatur autem hæc propriè bryonia, ſupradictæ tamen ad omnia ſimilis, niſi quòd imbecillior.

Amygdala.

Amygdala, quę qdẽ palàm amara ſunt, omnino extenuandi vim poſsidẽt, quod & qualitas ipſa indicat, & experiẽtia comprobat. Ac de amara quidẽ qualitate in quarto horũ cõmentariorũ proditum eſt. Cæterũ duo experientiæ exempla proponi ſatis eſt, vnde vim eorum poſsis diſcere. Siquidem ephelin expurgant, & excreationibus ex

pectore pulmonéq; craſſorum lentorúmque humorum impendiò conferunt. Porrò hæc oſtenſa ſunt, genere quidem incidẽtis, ſpecie verò extergẽtis eſſe facultatis. Quin & quòd per accidens facultatem item habeat ab obſtructione liberãdi, & ipſum ſuprà demonſtratũ eſt. Sed & experiẽtia monſtrat. Nam in iecore craſſorũ viſcoſorúmque humorũ in extremis vaſis impactorum obſtructiones, abũdè expurgãt expediũtque. Quin & laterum dolores ab huiuſmodi cauſa natos, & lienis, & coli, & renum [ſanant]. Porrò & ipſa arbor* ſimilem ſortita vim eſt. Nam huius radices coctæ atq; illitæ ephelas purgãt. Quotquot verò ſunt amygdala dulcia, & ipſa leuiculã amaritudinẽ poſsident, quæ tamen dulcedine ſuperante occultatur: cæterùm id temporis ſpatio clarum fit. Demonſtratum autem retrò eſt, qualitatem dulcẽ moderatè eſſe calidã.

Add. vni uerſa.

Ammoniacum.

Ammoniacum, opos ſiue liquor eſt ferulæ cuiuſdam: hoc habet emolliendi facultatem intenſam, adeò vt & articulorũ tophos diſſoluat, & lienes induratos ſanet, & chœradas per halitum digerat.

Amomum.

Amomum acoro ſimilem facultatẽ obtinet, niſi quòd acorũ ſiccius ſit, maiore autem

tem

tem concoquendi facultate amomum.

Anagallis.

Anagallis vtraq;, tum ea quæ cœruleum habet florem, tum ea quæ purpureũ, admodũ extergentis ſunt facultatis. Habent verò nonnihil etiam caloris, & quandam trahendi facultatem, adeò vt & infixa corpori extrahãt. Succus earum ex naribus purgat eadẽ de cauſa. In ſumma autem, deſiccandi vim habent citra mordicationẽ: quãobrem & vulnera glutinant, & putrida adiuuant.

Anagyrus.

Anagyrus frutex eſt grauiter olens & digerentis excalfaciẽtíſq; facultatis. Sed folia etiámnum virẽtia cũ propter humiditatis admiſtionẽ minus ſint acria, idcirco tumẽtia reprimũt: at reſiccata incidẽtis ſunt exiccantíſq; facultatis. Similem ferè facultatẽ habet radicis eius cortex. Semẽ autẽ magis ſubtiliũ eſt partiũ. Sed & vomitũ prouocat.

Androſæmum.

Androſæmum, planta fruticoſa, natura duplex: vnum enim aſcyron, & aſcyroides nũcupatũ eſt, ſpecies hyperici. Alterũ verò à quibuſdam dionyſias appellatur. Eſt autẽ *ſemẽ eorum purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & deſiccans, vt & ambuſta curare credantur. Cæterũ in vino auſtero decocta, vinũ ipſum vulnerũ

*καχρυς.

grandium glutinatorium efficiunt.

Androſaces.

humida. Androſaces * amara & acris herba. Poteſt autẽ reſiccata ebibitáq; tum ipſa tũ fructus eius magnopere vrinam prouocare, & nimirum etiam digerere, & deſiccare.

Andrachne. Portulaca.

Andrachne frigida & aquea tẽperie eſt, paucæ particeps auſteritatis, proinde fluxiones repellit, & maximè bilioſas & calidas; cum eo quòd eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere, refrigerãs. Et fuerit ſanè in refrigerãdi quidẽ facultate tertij exceſſus à tẽperatis ac mediis, in humectãdi verò ſecundi. Hac ratione & æſtuãtes, vt ſi quid aliud, adiuuat, tum vẽtris oſculo impoſita, tum totis hypochondriis, maximè in febribus hecticis. Præterea dentium ſtuporẽ ſanat, nempe quæ ab acidorũ * cõtactu aſperè exiccata fuerant leniens, atq; replens, vtpote cùm viſcoſam habeat humiditatẽ: Similiter verò & ſuccus eius. Itaq; nõ totis modò impoſitus, ſed epotus quoq; refrigerat. Hoc ſanè & toti herbæ comeſæ accidit. Quoniam * autẽ reſtringit, vtiliter dyſentericis editur, & muliebri profluuio, & ſanguinis reiectionibus. Sed ad hęc quidẽ multò eſt, quàm herba, ſuccus ipſius efficacior.

Add. ſuccorum.

Subaſtringit.

Anemone.

Ane

Anemonæ omnes* extrahendi, & attrahendi, & ora vaſorum reſerandi facultatē obtinēt. Itaq; radix cōmanſa pituitam euocat, & ſuccus ex naribus purgat, & oculorū cicatrices extenuat. Inſuper ſordida vlcerū anemonæ expurgant, & lepras detrahunt, menſesq; appoſitæ eliciunt, & lac trahunt.

Imò, acris extersoria.

Anethum.

Anethum adeò excalfacit, vt habēdum ſit aut ſecūdi ordinis intēſi, aut tertij remiſſi. Exiccantiū verò ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finientis. Itaq; meritò in oleo decoctū digerit, dolorē ſedat, ſomnū conciliat, & crudos & incoctos* humores concoquit. Fit enim ex eo oleū, cuius propinqua ſit temperies pus mouētibus, & cōcoquētibus vocatis medicamētis, niſi quatenus paulò illis* tū ſubtilius eſt, ac proinde digerens. Vſtum autem tertij ordinis tum excalfacientiū, tum deſiccantiū ſit, & proinde vlceribus nimis humidis mollibúſque prodeſt, potiſsimū iis quæ in pudendis cōſiſtunt: atque in præputio ſunt inueterata, ea probè cicatrice includit. Cæterùm viride humidius eſt* ſcilicet, & minus calidū, itaq; magis cōcoquit, & ſomnum conciliat*, ſed minus digerit. Idcirco mihi videntur veteres coronis ex eo plexis vti * ſolere.

tumores.

Deeſt calidius.

etiamnū ſucculentum.

Add. pluſquam ſiccum.

in conuiuijs.

Anthillis.

Aut

Anthillis duplex eſt,ſed vtraque modicè deſiccat,vt & vlcera glutinet.Cæterùm altera, ea ſcilicet quæ chamæpityi adſimilis eſt,quadãtenus ſubtiliorũ eſt partiũ quã altera,adeò vt & comitialibus cõpetat.Quin & ipſa magis quàm altera extergere poteſt.

Anthemis, aut Chamæmelum.

Anthemis,aut Chamæmelũ.Dictũ quidem in tertio libro copioſius eſt de hac herba, diceturq; nunc ſummatim quòd calfacit & deſiccat in primo ordine:eſt & tenuiũ partium, ac proinde digerendi, laxandi, & rarefaciendi vim obtinet.

Aniſum.

Aniſi ſemẽ maximè vtile eſt,acre & ſubamarum,vt propè ad vrentium accedat caliditatem.Eſt autẽ & in ſiccãdo tertij ordinis,ſicut & in calfaciẽdo. Proinde & vrinã ciet,& digerit,&*flatus ventris reprimit.

Inflationes vẽtris.

Antirinum.

Antirinum aut Anarinum ſemẽ habet vituli naribus ſimile, ad ſanationes inutile. Ipſum autem adſimilis eſt cũ bubonio facultatis, ſed multò minoris. Itaque ex illo de hoc coniicito.

Aparine.

Aparine,quidam philantropon,alij omphacocarpũ cognominãt,modicè extergit, & deſiccat,habétq; nõnihil ſubtiliũ partiũ.

Apios

Apios. *Pirus.*

Piri folia pariter ac turiones auſtera ſunt, fructus dulcedinis quiddã obtinet aqueæ, ex quibus clara quoq; tẽperies eſt, inæqualis ſecundum partes. Nam pars vna terrea eſt, alia aquea* cęterum vtraq; frigida: tum alia temperata. Proinde eſu pira ſtomacho grata ſunt, & ſitim prohibent. Illita autem deſiccant, & modicè refrigerant. Nam ego iis illitis vulnus glutinaſſe me memini, cũ aliud ad manum eſſet nihil.

Secũdum vtranque hoc quidẽ frigidum, illud verò temperatum.

Achrades, Pira ſylueſtria.

Achrades vocatæ, magis quàm pira reliqua & adſtringũt, & deſiccãt, & ꝓinde ſanè maiora vulnera glutinãt, fluxúſq; repellũt.

Apocynum, aut Cynocrambe.

Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quãdo quidẽ canes celerrimè interimit, ſicut Lycoctonon lupos. Eſt autem hominibus venenum, herba multum grauiter olens: proinde omnino calida eſt non inſtrenuè, non tamen proportione deſiccat. Itaq; illita ad modum digerentis eſt facultatis.

Argemone.

Et huius herbæ facultas abſterſoria eſt, & digerens.

Ariſarum.

Ariſarũ multò min' eſt Aro. Radicẽ habet

oliuæ

oliuę magnitudine, ſed multo eſt ipſa acriꝰ.

Ariſtolochia.

Ariſtolochiæ radix multò eſt ad medicationes vtiliſsima, amara & ſubacris. Sed ex illis omniũ ſubtiliſsima eſt rotunda* : aliarũ verò duarũ quæ Clematitis appellatur, fragrantior eſt : itaq; ea ad vnguẽta vtũtur vnguẽtarij: ſed ad ſanationes infirmior. At lõgè minus quidẽ tenuitatis obtinet quàm rotũda: ſed nec ipſa inefficax eſt, verũ abſtergendi atq; excalfaciendi potẽtiã poſsidet, minus quidem quàm rotunda abſtergẽs ac digerẽs, ſed nõ minus calfaciẽs, imò forſan plus quoq;. Itaq; in quibus vſus eſt modicæ abſterſionis, cõmodior eſt lõga puta in* vlceribus carne explendis, & fomẽtationibus vteri. At in quibꝰ craſſum humorẽ validius extenuare oportet, illic vſus eſt rotundæ. Proinde dolores ab infarctu aut craſsitie crudorũ ſpirituũ natos magis curat rotunda, & ſpicula extrahit, & putredines ſanat, & ſordida vlcera repurgat, dentes, & gingiuas cãdidas efficit. Auxilio eſt & aſthmaticis, ſingultientibus, comitialibus, podagricis, ſi cũ aqua bibatur: tũ ruptis & cõuulſis, vt ſi quod aliud medicamentũ idoneũ eſt.

ad omnia efficacior.

carnium exulcerationibus.

Arceuthus. Iuniperus.

Iuniperus, calida & ſicca, vtrinque tertij ordinis. At fructus ſimiliter quidẽ calidus

eſt, ſed non ſimiliter ſiccus, verũ in hoc *primi fuerit ordinis. *Ald. cod. τ῀ τρίτης.*

Arctium. *Lappa minor.*

Arctiũ illud quod tapſo verbaſco eſt ſimile, radice tenera, cãdida, dulci, caule oblongo & molli, ſemine Cymino ſimili, facultatis eſt admodũ tenuium partiũ, & ob id exiccantis [extergentiſq;] tamẽ modicè. Quamobrem radix ac ſemen eius cocta cũ vino quadamtenus dolores dentium mitigant. Porrò ambuſta & chimethla non horum modò decoctum perfuſum, ſed & caules teneriores ſanare poſſunt.

Arctium aliud, lappa maior, bardana.

Alterũ verò Arctium, quod *Proſopitida vocant, cuiúſque folia cucurbitæ ſimillima ſunt, niſi quatenus tum maiora, tũ duriora: digerit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit nonnihil: quamobrem folia eius veteribus vlceribus mederi poſſunt. *al. προσωπίδα.*

Arnogloſſum. *Plantago.*

Arnogloſſum, miſtæ & hoc eſt temperaturæ: habet enim quiddã aqueum frigidũ, habet verò & auſterum quiddam, id quod terreum eſt, ſiccum, frigidum. Itaque refrigerat ſimul & deſiccat, & in vtroq; ſecundi exceſſus à mediis eſt. Porrò medicamẽta quæ cum hoc quòd refrigerant, vnà etiam *adſtringũt, ita & advlcera rebellia omnia, *ſicca ſunt.*

& ad

& ad fluxiones & putredines cōueniunt, ac proinde & ad dyſenterias. Nā & ſanguinis profluuia ſiſtunt, & ſiquid aduratur refrigerantium ſinus quoq; glutinant, & alia vlcera recentia ſimul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamētis primas tenet, aut certè nulli ſecundū eſt Arnogloſſum, idque temperaturæ ſymmetria & cōuenientia. Nā ſiccitatem obtinet morſus expertem, & frigiditatē quę nōdū obſtupefaciat, & fructus & radix ſimilis ſunt facultatis, niſi quòd tū ſiccioris, tum minus frigidæ. Sed & ſemen ſubtilium eſt partium, * & minus frigidæ facultatis: nempe diffiato ex eo ac digeſto excremento aqueo. Hac ratione & radicibus vtuntur ad dentium dolores tum mandētes tum collutionibus ipſorū incoquētes: prætereà ad iocinoris & renum obſtructiones nō has tantū adhibēt, ſed folia quoq;, & multò magis ſemina. Hæc enim omnia quandā in ſe abſtergendi facultatem obtinēt: quā & in herba viridi ineſſe ſatis cōiici poteſt, verùm abhumiditatis copia deuinci.

Add. ex fide Græ. omniū radices verò craſſ. par. ipſa verò herbæ folia exiccata tenuiorum part. ſequitur & minus &c.

Arum.

Terrena & ipſum eſſentia cōſtat, ſed calida: proinde extergendi vim poſsidet, verū nō valentē ſicut Dracontium. Eſt itaque in exiccādo & calefaciēdo primi ordinis. Radices eius maximè ſunt vtiles: ſiquidē comeſæ

meſę craſsitiẽ humorũ mediocriter incidũt adeò vt & excreationib⁹ ex pectore idoneæ ſint: ſed magis tamẽ aptum eſt Dracontiũ.

Artemiſia.

Duplex quidem eſt herba Artemiſia, ſed vtraq; excalfacit, & modicè deſiccat: & ſunt quod ad calfactionem attinet, exceſſus ſecundi: quòd verò ad reſiccationẽ, aut primi intenſi, aut ſecundi* remiſsi: ſunt autem & *incipient.* modicè tenuium partium. Itaq; ad renum calculos mediocriter commodæ ſunt, & ad fomentationes vteri.

Aſarum.

Huius herbæ radices vtiles ſunt facultate ſimiles radicibus acori, intenſiores tamen. Itaque ex iis quæ de illis prodita ſunt hîc facienda coniectura.

Aſclepias.

In tertio Dioſcorides de hac herba conſcripſit: at nos eius nõdũ periculũ fecimus.

Aſpalathos.

Aſpalathus guſtu q̃dẽ acris ſimul & adſtringẽs eſt, facultate verò ex diſsimilarib⁹ conſtat, nẽpe partibus ſuis acribus excalfaciẽs, partibus verò aliis, auſteris ſcilicet, refrigerãs. Itaq; vtriuſq; ratione deſiccat * & *Add. & refriger. ita Aëti*.* proinde ad putredines & fluxiões eſt vtilis.

Aſparagus.

Aſparagus petręus aut myacãthinus ab-

ſtergendi vim habet, ídq; citra manifeſtam aut caliditatem aut frigiditatem. Hinc renes ac iecur infarctu liberat, & maximè herbæ ipſius radices & ſemen. Quin & dentiũ dolores ſanat ſiccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirũt. Porrò Athenienſes per ph, dicunt Aſpharagus.

Aſplenum.

Aſplenum, tenuium quidem partiũ, nõ tamen calida eſt herba. Hac vtiq; ratione & lapides frangit, & lienes liquat.

Aſtragalos.

Aſtragalos fruticellus eſt exiguus, radices habẽs adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantium. Nam vlcera vetera* glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtit, ſiquis in vino decoctam radicẽ bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.

*cicatri. inducit.

Aſter Atticus.

Aſter Atticus. Alij bubonium vocãt, nõ ob id tantum, quòd illitum, ſed etiã quòd ſuſpenſum bubonas ſanare creditur: habet quiddam etiam digerens, habet verò non minimè & refrigerans quiddam ac reprimens: vt miſtæ ſit potentiæ, vti roſa: verùm id non adſtringit.

Aſtaphis. Vua.

Aſtaphis, culta quidem, cõcoquendi, adſtrin

ſtringendi, & leuiter digerendi facultatem poſsidet. At agreſtis vehementer acrem obtinet, adeò vt ex capite purget, quod ἀποφλεγματίζειν Græci dicunt, abſtergátque valenter. Itaque ad pſoram accommoda eſt. Sed & vrendi vim habet.

Aſphodelus.

Aſphodelus. Et huius radix vtilis eſt, ſicut Ari, Aſari, & Dracōtij, nempe extergētis* facultatis: vſtę autē cinis calidior, & exiccantior, ſubtiliórq;, ac digerere potentior efficitur, ac proinde & alopecias ſanat. *Add. et diſcuſſoria.*

Atractylis.

Atractylis aut Cnicus agreſtis: hæc planta ex ſpinarū eſt genere: facultatem habet deſiccādi & modicè digerendi, calfaciendi.

Atraphaxis. *Atriplex.*

Atriplex humida & frigida tēperie eſt, humida quidē ſecūdi ordinis à mediis frigida verò primi, quā vtrumq; tepidā eſſe caliditatem poſuimus: cuiuſmodi roſis ineſt, non tamen adſtrictionis eſt particeps, ſed aquea eſt, &* nimirum terrena, ſimiliter maluæ. *minimè.* Quin & vētrē celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatē. Porrò paululū omnino eius eſt quod digerendi obtinet potētiam. Hortenſis autē atriplex & malua, quàm agreſtes, tū humidiores ſunt, tum frigidiores. Proinde phlegmonis & phygethlis incipiētibus gli-

ſcentibúſque, & mollibus etiamnum, ac velut feruentibus hortẽſes: vigentibus autem & declinantibus ac indureſcentibus commodiores ſunt agreſtes. Semen eius abſtergendi vim habet, itaque ad auriginem *ex pituitæ infarctu prognatam vtilis eſt.

Aet. & Paul. legunt ἐπὶ ἥπατος non ἐπὶ φλέγματος.

Aphace.

Aphace vim habet adſtringendi, ſicut & ipſa lenticula (φακὸν Græci vocant.) Sed & ſimiliter vt lenticulæ edi ſolet: cæterùm ægrius quàm illæ concoquitur: valentius autem deſiccat, & moderati caloris eſt.

Abſinthium.

Abſinthiũ adſtrictoriã, & amarã, & acrẽ ſimul qualitates poſsidet, excalfaciẽs pariter & extergẽs, & roborãs & deſiccãs: proinde bilioſos ventris humores per egeſtionẽ infernã propellit, ac per vrinas euacuat. Magis autẽ quod in venis eſt bilioſum, per vrinas expurgat. Ob hæc contentã in vẽtre pituitam nihil adiuuat ſumptum: ſic ſanè ſi in thorace aut pulmone contineatur. Nam adſtringens in eo facultas, quàm amara valentior eſt. Porrò quòd inſit quoq; acrimonia, idcirco maiori portione calidum eſt quàm frigidũ. At ſi opus eſt generatim cõprehenſam eius temperiẽ ſecũdùm primas *circũſcribere facultates (etſi anomœomeres & diſsimilare ſit) calidũ ipſum dixerim

*ἀφορίσαι.

primi

primi exceſſus, ſiccum tertij. Succus autem eius longè quàm herba ipſa calidior eſt.

Balanos.

BAlanus myrepſica, hoc eſt glãs vnguentaria, adfertur ex barbarica regione. Vtuntur vnguentarij carnis eius ſucco, qui facultate calidus eſt. Reliquiæ autem vnde expreſſus eſt ſuccus, terreſtres ſcilicet & duræ, vincentẽ habent qualitatẽ amaram. Sed & admiſta eſt quędã adſtrictio: Proinde extergentem ſimul & incidentem contrahentémq; & ſtipantem effectũ poſsident. Itaq; ad ionthos, lentigines, ephelin, & pruritũ, deinde & ad pſoram, & lepram conueniũt. Verùm enimuerò & lienes liquãt iecúrque indureſcentia. Quòd ſi quis carnem eius drachmæ pondere cũ melicrato bibat, medicamen experietur vomitorium. Sæpe etiã per infernam aluũ largiter ſubducit. Itaq; cùm hoc medicamento vtimur ad viſcerũ expurgationem, & maximè iocinoris lieniſq;, ex oxycrato ipſum exhibere cõſueuimus. Gaudet verò vel maximè alioqui aceto ad actiones extrinſecas. Adeò enim efficax efficitur, vt & pſoras, & lepras extergeat, & multò etiã magis quę his ſũt minora, lẽtigines, vitiliginẽ, iõthos, ephelin, exãthemata, achoras, tũ vlceroſa, & quæ craſsi ſunt ſucci omnia. Sed & cicatricibus decorẽ

affert. Porrò quòd cùm illinenda eſt lieni, præſtet admiſtā eſſe farinarū quāpiā exiccantiū, cuiuſmodi eſt erui ac lolij farina: id iam potius ad componēdorū medicaminū tractationē, haudquaquā ad præſens inſtitutū ꝑtinet: ſed & ī paratu facilibus ipſum dicetur. Verùm in præſens ſufficit abſtergētē & incidentē cū adſtrictione quapiā propoſiti medicaminis dixiſſe facultatē, ac ſic ad aliud tranſgredi: cortex tamē eius admodū adſtringit. Itaq; & hūc quoq; poſsis vbi validus vſus eſt adſtrictionis, accōmodare.

Balſamum.

Balſamum deſiccat & excalfacit ſecūdo exceſſu: eſt autem & tenuium partiū, adeò vt odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorum etiam partium eſt quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus, veluti quidā exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus eius perſimilis *facultatis eſt, cæterùm longè in ſubtilitate partium inferior.

Add. generere.

Balauſtium.

Balauſtium flos eſt agreſtis punicæ, ſicut domeſticarū cytinus valēter guſtū adſtringit. Et ſanè deſiccātis & refrigerātis*facultatis eſt, & nimirū etiam craſſæ eſſentiæ, ſi quidē memores ſumus eorū quæ in quarto horū cōmentariorū ſunt prodita, vbi oſtendimus omne adſtringens terreſtre eſſe frigid

Al. refrigerāt. ita Aet. cod. græc. hab. aſtrictoria.

gid

gidum. Aliarum autem qualitatũ nullius præ ſe fert indiciũ. Proinde ipſum quis cenſeat ſtrenuè & exiccare & refrigerare. Siquidem non perperam in quarto horum commentariorũ terreis frigidis corporibus adſtringentem ineſſe qualitatem demonſtratum eſt. Sanè verò & euentus ipſe comprobat. Nã ſi inter triginibus & aliis vlceribus ipſum illinas, celerrimè illa videbis cicatricẽ contrahere. Hoc ſanè nomine & ad ſanguinem reiicientes, & ad dyſentericos, tum ad ventris vteriq; profluuia non eſt quiſpiam medicorum qui curandi tractatus conſcripſere, qui hoc non vtatur medicamento.

Batus. *Rubus.*

Rubi folia, germina, flos, fructus & radix qualitate adſtringẽte participãt, eáque nõ obſcura. Sed hoc inter ſe differũt, ꝙ folia* mollia & recẽs nata plurimũ in ſe habeant ſubſtantiæ aqueæ, paucum verò adſtrictionis: eadẽ ratione & germina. Itaque ſi mandantur, aphthas & alia oris vlcera ſanant. Quin & alia vulnera glutinare valẽt. Eſt enim eorũ temperies & ex terrea frigida eſſentia, & aquea tepida. At fructus, ſiquidẽ maturus fuerit, nõ parum habet ſucci calidi temperati, qui dulcis eſt, vti monſtrauimus. Itaque ob hoc & ob modicam adſtrictionem eſui non inſuauis eſt. At im-

Add. & maximè.

maturus à frigida ſubſtãtia terrea vincitur, ac proinde acerbus eſt, & valde exiccatorius. Et ſanèvterq; recõditur validius quàm recens deſiccãs. Sed & flos eandem vim fructui immaturo poſsidet: vtraq; ad dyſenterias, & vẽtris profluuium, tum robur deperditum, & ſanguinis expuitionem idonea remedia. Porrò radix præter adſtrictionem non paucam habet ſubſtantiam in ſeſe tenuem, per quã & lapides renũ comminuit.

Batrachium.

Batrachiũ quatuor habet ſpeciatim differẽtias. Omnia verò vehemẽter acrẽ qualitatem poſsidẽt, adeò vt cũ dolore exulcerẽt: hac ratione ſi moderatè* ac cõueniẽter vtare, pſoras & lepras excoriant, & vngues diuellũt, tũ leproſis ſtigmata digerũt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuãt pauco tẽpore admota. Nã ſi diutius inhęreãt, nõ excoriatur ſolùm ipſa cutis, ſed & in cruſtã vritur. Atq; hæc omnia caulis & foliorum ſunt opera, ſi imponas virentia. Porrò radix arefacta ſternutationem prouocat ſimiliter aliis* quæ valenter deſiccãt. Sed & dentes dolẽtes iuuat, vt & frangat eos, valenti ſcilicet exiccatione, & vt ſemel dicam, calida & ſicca valde eſt tum radix, tum vniuerſa adeò herba.

Græ. tãtum moderatè.

Deeſt omnibus.

Bdellium.

Bdell

Bdellium,quòd ſcythicũ nominãt,quod ſanè & atrius eſt,& reſinoſum magis,emollientis admodũ & efficacis virtutis eſt. At alterum,nempe arabicum,quod dilucidius eſt,magis deſiccat quàm emolliẽtia.Igitur recens & humidum eſt, & contuſum facilè molleſcit, ad omnia ad quæ ſcythicum idoneum. At quod antiquius eſt, & admodũ guſtu amarum, & acre, & ſiccũ, ab eorum quæ indurata molliunt mediocritate excidit.Vtuntur autem quidam illis, & potiſsimum arabico,& ad*bronchocelas, & *hydrocelas,ſaliua matutina ieiunáq; ſubigentes,vt emplaſtri cõſiſtentiam accipiat. Porrò arabicum & calculos renũ in potu ſumptum frangere apparet,tum vrinas ciere,& crudorũ flatuum diſcurſus prætereà laterum dolores & rupturas perſanare.

i. gutturis ramices.

i. hernias aquoſas.

Bechium. Tußilago.

Bechiũ inde adeò * nũcupatũ eſt, ꝙ bechas,hoc eſt tuſſes & orthopnœas iuuare ſit creditũ,ſiquis folia arida*aut radicẽ in prunis vrẽs aſcendentẽ inde fuliginẽ inſpiratu attrahat.Eſt autẽ modicè acris, vt ſine moleſtia noxáve omnes thoracis abſceſſus credita ſit rũpere. Sanè folia virẽtia partes cruda phlegmone obſeſſas illitu extrinſecus adiuuãt,nẽpe ob aqueę ſubſtãtiæ admiſtione, qua omnia viridia teneráq; participãt,

Deeſt ſic.

Deeſt ſumens.

alia plùs, alia minus. Nam ſicca bechij folia acriora ſunt quàm vt phlegmõis cõueniãt.

Blitum.

Blitum holus eſt eſculentum humidę frigidæque temperaturæ, in ſecũdo maximè exceſſu à temperatis.

Bulbus ſatiuus.

Bulbus eſculentus quidem frigidiorẽ & craſsiorẽ lentũmq; ſuccum procreat. Nã & coctu difficilis eſt, & flatuoſus, & venerem prouocans. Attamen illitus ob amaritatem ſimul & adſtrictionẽ abſtergit, ſimul & glutinat, & nimirum etiam exiccat. Eſt enim oſtenſum, amaritudinem in extergentibus eſſe ſubſtantiis, adſtrictionem verò in glutinantibus. At ſiccitas vtranque cõſequitur.

Bolbos emeticos. Bulbus vomitorius.

Bulbus vomitorius multò eſt calidioris temperaturæ quàm ſuperior.

Bubonium.

Bubonium, aut Aſter atticus, nũcupatũ eſt ita, quia creditum eſt bubonas ſanare tũ illitum, tum inguini adalligatum. Eſt autẽ mediocriter digerentis facultatis, quia videlicet & modicè calidum eſt, nec vehemẽter: nec ita deſiccat vt tendat: maximè cùm etiamnum molle ac recens fuerit.

Bugloſſum.

Bugloſſum humidę calidęq; tẽperiei eſt,

Itaq;

Itaq; vinis iniectũ, lætitiæ ac hilaritatis cauſa eſſe creditũ eſt. Sed & iis qui ob ſupremi gutturis (pharynga Græci vocãt) aſperitatem tuſsiunt, coctũ in melicrato conuenit.

Bunium.

Bunium, alij Arcticũ adeò excalfacit, vt & vrinã moueat, & menſes prouocet: ſed & pſeudobunium adſimilis illi caliditatis eſt.

Buphthalmum.

Buphtalmum ſic appellatum eſt à floribus, qui figura quidẽ boum oculis videantur adſimiles, colore autẽ anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multò illis tũ maiores tũ acriores: proinde & vehemẽtius digerunt, adeò vt & duritias ſanẽt cerato miſti.

Brathy. *Sabina.*

Sabina ex numero eſt fortiter exiccãtiũ, idq; ſecũdum tres qualitates quas in guſtu præ ſe fert, ſimiliter cupreſſo, niſi ꝙ ea & acrior eſt, & vt ſic dixerim, magis aromatica ſeu odoratior. Igitur huius quã modò dixi qualitatis eſt particeps, nẽpe acrimoniæ conſiſtentis in temperamento calido, præterea amaritudinis & adſtrictionis obſcurioris quàm in cupreſſo. Quantũ enim ipſa cupreſſum ſuperat in acrimonia, [tantũ ab ipſo ſuperatur in adſtrictione. Quo manifeſtũ eſt ꝙ omnino calidior eſt cupreſſo] & ob id etiã potẽtius digerit. Itaq; glutinare

[Græ. nõ habẽtur, ex veter. tũ Græc. codic. tum tranſlat. quæſita.

nequit

nequit vulnera, ob ſiccitatis & caliditatis robur. Nã vtriuſq; illi tantum ineſt, vt etiã tendat, & inflammationẽ afferat. At putredinibus ſimiliter cupreſſo accõmodari poteſt, maximè, vbi rebelliores fuerint & diuturniores. Nã hæ citra noxã vim medicamenti perferũt. Quin & quæ atra ſunt reddita, & admodũ ſordida, ea cũ melle expurgat. Carbunculos itẽ ſoluit. Porrò eſſentiæ tenuitate menſes quoq; prouocat, vt ſiquid aliud: & ſanguinẽ per vrinas mouet. Fœtũ *eijcit.* etiã viuentẽ interficit, & mortuũ * educit. Eſto autẽ hoc medicamen tertij ordinis tũ excalfacientiũ, tũ deſiccantiũ, ex numero eorũ quæ vel maximè tenuium ſunt partiũ. Et hoc vtriq; nomine vnguentis inditur, & maximè gleucino, & in multas antidotos iniicitur. Quidã verò etiã cinnamomi vice duplum eius ſubiiciunt. Eſt enim extenuandi & digerendi facultatis, ſi epotum fuerit.

Bretanica.

Bretanicæ herbæ folia adſtringẽtia ſunt *folijs ſylueſt. lapathi.* & vulnerum glutinatoria, ſimilia *agreſtibus lapathis, niſi quatenus atriora ſunt, magíſq; hirta. Sed & expreſſus ex illis ſuccus perinde natus eſt adſtringere: itaq; coctum quidam reponunt tanquam inter ſtomatica medicamẽta efficaciſsimũ. Videtur enim ſanare iam etiam putreſcentia.

Bro

Bromus.

Bromus vnũ ex leguminibus, verùm vt medicamentum ſimilem hordeo vim obtinet. Nam illitũ deſiccat, & digerit mediocriter, & ſine morſu. Temperiem autem habet paulò frigidiorẽ. Nõnihil etiam adſtrictionis obtinet, vt ventris profluuia iuuet.

Bryon thalattion. *Alga.*

Bryon thalattion compoſitum eſt ex terrena & aquea eſſentia. vtraq; frigida. Siquidem & guſtũ adſtringit, & calidis quibuſuis illitum, ea *refrigerat & adiuuat.

Add. euidenter.

Bryon aut Splanchnon. *Muſcus.*

Bryon, quidã verò Splanchnon. Inuenitur autem in quercubus, & piceis, & *populis albis. vim habet adſtringentem inualidam. Nec enim multũ eſt frigidũ, ſed *proximè fermè mediis, quia videlicet & digerendi & emolliẽdi facultatis eſt particeps, maximè quod in cedrinis lignis reperitur.

Abſolutè albis.

propinquum.

Gallium.

GAllium inde adeò nomẽ ſortitum eſt quòd lac coagulet. Adſimile autẽ eſt aparinæ, facultatem obtinens exiccatoriã & ſubacrem; flos eius ſanguinis profluuiis competere videtur, & combuſtis mederi. Eſt autem boni odoris, & coloris lutei.

Gentiana.

Gentiana. Huius herbæ radix multũ eſt

effic

efficax cũ opus eſt extenuatione, purgatione, abſterſione, obſtructiõis liberatiõe: nec mirũ ſi hæc poſsit, cùm impenſè ſit amara.

Gigarta, ſiue acinorum vuæ nuclei.

Acinorum vuæ nuclei ex ſecũdo ordine ſunt exiccantiũ, refrigerantiũ verò primo. Subſtantia eorum craſſa eſt & terrena: cui guſtus indicio eſt, nimirum cum acerbi appareant. Quin & experientia* comprobat. Nam omnibus ventris cum profluuio iunctis affectibus impendiò conferunt.

docet.

Gingidium.

Gingidium ſicut guſtu amaritatẽ & adſtrictionem præfert, ſic temperie quoq; ipſa caliditatem & frigiditatem ſecundũ vtranque verò qualitatem deſiccatorium eſt. Sed enim ſtomacho amicum eſt, vtpote nõ paruam obtinens adſtrictionem. Quamobrem non admodum conſpicuam caliditatẽ poſſidet* duobus autem numeris deſiccat.

ſecundo receſſu.

Glaucium.

Glauciũ adſtringit cũ quodam faſtidio. Tũ adeò* inſigniter refrigerat, vt ſolũ ſępè eryſipelata, vtiq; ſi valẽtia nõ fuerint, curare poſsit. Miſtura eius cõpoſita eſt ex aquea terreáq; ſubſtantia: vtraq; ſanè frigida, verùm non ſummè, ſed ceu aqua fontana.

σαφῶς.

Glaux.

Glaux herba, & ipſa lactis generãdi vim

obti

obtinere videtur. Quòd ſi ſit, calida quodammodo humidáque* fuerit. *temperamento.*

Glichon. Pulegium.

Pulegium: & hæc herba, quãdoquidem acris & ſubamara eſt, valde tũ excalfacit, tũ extenuat. Porrò quòd excalfaciat, abundè magnũ eſt* teſtimoniũ, quòd illita rubrificat: & ſi quis diuti' toleret, exulcerat quoq;. *signum.* *Quòd verò extenuet ſatis indicat, cùm humida, craſſa & lẽta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, menſéſq; moueat. *add. magis.*

Glœos. Strigmenta balneorum.

Glœos modicè emolliendi vim obtinet.

Glycyrizą. Dulcis radix.

Huius fruticis radicũ ſuccus ĩprimis vtilis eſt, ſimiliter vt ei' radices dulcis, ſimúlq; leuiter adſtringẽs. Proinde aſperitates lenire poteſt, nec modò in arteria, verũetiã veſica ſcabioſa, idq; tẽperaturę mediocritate. Quocircà fuerit ſanè natura ei familiaris noſtræ tẽperaturæ: nã tale mõſtratũ eſt eſſe dulce: ſed cũ adſtrictio quędã adiuncta ſit, vniuerſũ eius tẽperamẽtũ, quãtũ ex caliditate & adſtrictiõe eſt, tepidę potiſsimũ caliditatis fuerit, quã proximè accedẽs ad ſymmetrũ ſiue tẽperatũ. Porrò quoniã tẽperie quoq; eſt humidũ id qđ modicè eſt dulce, iure ſanè etiã ſibi cõgruens medicamẽtũ eſt nimirũ modicè humidũ ſimul & humana

natur

natura frigidius. Refert Dioſcorides, radicẽ ſiccã ad leuorẽ redactam, pterygiorũ ſeu vnguiũ oculorũ idoneũ eſſe illitu remediũ.

Glycyſida. *Pæonia.*

Glycyſida, quam pẽtorobon & pæoniã nuncupant, radicem habet leuiter adſtringentem cum quadam dulcedine: ac ſi pluſculum dẽtibus mandas, acrimoniam item quampiã ſubamarã ſubeſſe percipies. Proinde mẽſes ciet ex melicrato amygdali pota quãtitate. Sanè tundere eam neceſſe eſt, ac ita cribratam inſpergere. Expurgat porrò etiam iecur obſtructũ, & renes: ſed hæc effi cere nata eſt quà acris & ſubamara eſt: quà verò quiddã etiam adſtrictorium obtinet, in vẽtre prouenientes fluxiones ſiſtere poteſt. Cæterùm eam tunc in auſterorum vinorũ quopiam decoctã potare cõuenit. Eſt porrò omnino & reſiccatoria. Eapropter haud deſperauerim * eã ex collo pueris ſuſpenſam meritò comitialẽ morbum ſanare. Equidem vidi puellum quãdoq; octo totis mẽſibus morbo comitiali liberum, ac poſteà fortè fortuna cùm quod à collo ſuſpenſum erat decidiſſet, protinus denuò cõuulſione correptũ, rurſúſq; ſuſpenſo in locũ illius alio, inculpatè poſteà egiſſe. Porrò viſum eſt mihi ſatius eſſe rurſum id collo detrahere, certioris experiẽtiæ gratia. id cùm

*Aptius, eam etiã ad alligatã, quod merito creditum eſt, puerorum epilepſias ſanare.

feciſ

feciſſem,ac puer iterum eſſet cõuulſus,magnam recentis radicis partem ex collo eius ſuſpendimus, ac deinceps prorſus ſanus effectus eſt puer, nec poſteà cõuulſus eſt.Rationabile itaq; erat,aut partes quaſpiã à radice defluẽtes,ac deinde per inſpirationem attractas, affectos ita locos curare, aut aërẽ à radice aſsiduè mutari & alterari. Nã hoc pacto ſuccus cyrenaicus columellã phlegmone affectã iuuat,& melãthium frictum palã catarrhos & coryzas deſiccat,ſiquis id in calidum linteũ rarum liget, aſsiduéq; calorem ex eo per inſpirationem in nares attrahat. Quinetiam ſi compluribus linis, & maximè marinæ purpuræ, collo viperæ iniectis illis viperam præfoces:eáq; poſteà cuiuſpiam collo obuincias, mirificè profuerit tum pariſthmiis, tum omnibus iis quæ in collo expullulant. Sanè de talibus priuatim aliquando fortè conſcribam. Ac nunc pæoniæ cognoſcendum temperamentũ eſt tum exiccatorium, tum ſubtilium eſſe partium,haud tamen inſigniter calidũ,ſed aut ſymmetrum,aut pauxillò calidius.

Gnaphalium.

Gnaphalium*inde adeò nominatũ eſt, *ſic.* quòd foliis eius mollibus pro tomẽto vtãtur. Sunt autẽ candida, & modicè adſtringunt, ac proinde quidem id exhibẽt ex au-

ſterorum vinorum quopiam dyſentericis.

Gongilis. Rapum.

Gongilidis ſemen venerē excitat, vtpote ſpiritū flatuoſum procreās. Sic & radix coctu difficilis eſt, inflátq; & ſemen generat.

Damaſonium. Aliſma.

DAmaſoniū, aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, ꝙ radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluū ſiſtat, atque œdemata mitiget. Sed nos ea quidem experti non ſumus: quòd autē cōſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat, id certè experti ſumus. Ex quo liquet quòd abſterſoriam quandam facultatem obtinet.

Daucus. Staphylinus.

Daucus, quem quidā ſtaphylinum nuncupant, agreſtis quidē domeſtico minus eſt eſui idoneus, cæterùm in omnibus vehemētior: at domeſticus eſui aptior: ſed imbecillior, acrem, & calefaciendi facultatem obtinet, ac proinde etiam extenuandi. Certè radix præter iam comprehenſa flatuoſum quiddam obtinet ac venereum. Semen autem domeſtici quidem & ipſum quandam ad venerem ciendi potentiā poſsidet. Agreſtis verò planè flatu caret, quòd ἄφυσον vocant: ac proinde vrinam menſéſque ciet.

Dauci ſemen.

Dauc

Dauci herbæ ſemen excalfaciendi vehementer facultatē habet, vt inter prima efficax ſit tum vrinæ mouēdæ medicamē, tum menſibus prouocandis. Multum etiam digerere per halitum foris impoſitum valet. Ipſa verò herba ſimilem quidem vim obtinet, tamen ſemine infirmiorem, nimirum ob aqueæ humiditatis miſturam, quanquā vtique & ipſa calida ſit temperie.

Daphne arbor. Laurus.

Lauri arboris & folia & fructus deſiccāt & calfaciunt vehemēter, plúſq; etiā fructus quam folia. At radicis cortex minus quidē acris eſt & calidus, plus tamen amarus, habétq; etiā adſtrictiōis nōnihil. Quāobrē & calculos cōfringit, & iecori prodeſt: bibitur ex vino fragrante triū obolorum pondere.

Daphne herba.

Daphnes herbæ, quā & daphnē Alexandrinā appellitāt, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt & ſubamara, potáq; tū vrinas, tū menſes prolicit.

Chamædaphne.

Porrò chamædaphnes germina tenera edi quoque aſſolēt. Eſt autem perſimilis viribus daphnæ Alexandrinæ, ſicut ſanè & quod daphnoïdes nuncupant.

Dictamnum.

Dictamnū tenuiore eſſentia cōſtat quàm

pulegium, cætera illi ſimile. At quod vocāt pſeudodictamnum, ad omnia imbecillius dictamno eſt.

Dipſacos.

Dipſaci ſpinę radix ex ſecūdo ordine exiccatoria eſt, habétq; nōnihil & abſterſoriū.

Dorycnidium.

*Dorycnidium temperamēto papaueri ſimile eſt & mandragoræ, * ac quæcunque parem habent refrigerandi potentiam: excellit & frigiditate aquea*: quamobrē pauculum quidem, ſoporem conciliat: pluſculum verò ſumptum interimit.

al. Dorycnium. & alijs ſic refrigeratorijs. Adde admodū efficaci.

Dracuntium. Dracunculus.

Dracuntium quiddā Aro perſimile obtinet tum foliis, tū radice. cæterùm illo tum acrius eſt, tū amarius: ac proinde calfactoriū magis, & tenuioribus partibus. Habet etiam leuiculam quandā adſtrictionē, quæ quandoquidē cum cōprehēſis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara cōiūcta eſt, medicamētum factum eſt, vt quæ maximè efficax. Nā radix viſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimū & lētos ſuccos extenuans: optimúmq; remedium eſt contumaciū vlcerum, quæ κακοήθη nuncupant. Expurgat quoque extergétque profectò ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tum vitiliginem cum aceto, tum folia item, vtpote ſimi

ſimilẽ facultatẽ habẽtia, vlceribus vulneribúſq; recẽs inflictis accõmoda ſunt, & quãtò minus fuerint ſicca, tãtò magis cõglutinãt. Nam quæ ſicciora ſunt, viribus ſunt acrioribus quàm vt vulneribus conueniant. Creditũ quoq; eſt, caſeũ humidũ ſi illis foris tectus reponat̃, ob tẽperaturę illorũ ſiccitatẽ à putredine cõſeruari. Fructus valẽtior eſt nõ foliis tantum, ſed & radice: itaque & cancros & polypodas eliquare creditus eſt. Succus quoq; eius vitia oculorũ expurgat.

Dryopteris. *Filicula.*

Dryopteris guſtu miſtam qualitatẽ præfert, dulcem, acrem, amarã, in radice verò item acerbam. Facultatem habet ſepticam: proinde etiam*pilis glabram cutem efficit.

Drys. *Quercus ſiue robur.*

Quercus partes omnes adſtringẽtis*facultatis participes ſunt. Sed plus tamẽ habet quæ in trunci cortice mẽbrana ſubeſt, tum quæ ſub glãdis ipſius caliculo, ea videlicet quæ fructus carnẽ cõueſtit. Quãobrem ad profluuiũ muliebre, & ſanguinis expuitiones*tum dyſenterias & diuturnos vẽtris fluxus cõmodam eſſe credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Valentius tamẽ adſtringunt fagus & ilex, ſeu quis eas ſpecies eſſe Roboris velit, ſeu toto genere diuerſas. Quin & folia harũ plãtarũ tenella illita nõ

pilis nudat.

Imò qualitatis.

Ex vete. translat. tũ dyſen. non enim Græ. habetur.

inſtrenuè deſiccare valent, minus autẽ quæ
ſunt alterius Roboris, nimirum quãtò mi-
nus ſortita ſunt adſtrictionis. Siquidẽ ego
falce. quãdoq; glutinaſſe me vulnus memini *ſe-
curi inflictum, cùm nullum adeſſet ad ma-
nũ medicamen præter ipſius quercus folia:
triui. *terebã ea in læui petra, & vulnus omnẽq;
vicinum locũ contexi. Eandẽ foliis vim ha-
bet & fructus Roboris, eóq; medici nõnul-
la ad incipiẽtes & creſcentes vtũtur phleg-
monas. Nã quæ iam vehementes ſunt, ad-
ſtringẽtia reſpuunt. Sed talia ad curãdi po-
tius rationẽ quàm præſentem tractatũ atti-
nẽt. Cæterũ in præſentia nouiſſe, quòd ea-
tenus adſtringentẽ, quatenus dictum eſt, fa
cultatẽ quercus obtineat, ſufficit: ac proin-
de deſiccandi, atq; adſtringendi: excalfaciẽ
di autem paulò infra media, in genere ſcili
cet eorum quæ (vt ſic dicam) tepida ſunt.

Ebiſcus. Althea.

EBiſcus, ſiue althea: eſt autẽ malua agre-
ſtis: facultate digerendi, laxãdi, ἀφλεγ-
difficilia μαντος, hoc eſt phlegmone leuãdi, mitigã-
coctu tu- di, concoquendi difficiles coctu* phlegmo-
bercula. nas. Radix porrò eius & ſemen cætera qui-
ſimiliter dem *pari foliis modo agũt, verùm tenuio-
agunt vt rum partium, magíſque exiccatoriam, ad
herba vi- hæc magis exterſoriam facultatem oſten-
ridis. dunt, vt & vitiligines detergant, & ſemen

renun

renum calculos cõfringat. At radicis decoctum ad dyſenteriã, diarrhœã, hoc eſt profluuium, & ſanguinis reiectionem aptum eſt, nempe cùm adſtringentem quandam facultatem poſsideat.

Ebenus.

Ebenus ex iis lignis eſt, quæ trita cum aqua in ſuccum reſoluuntur.* Vis ei ineſt excalfaciendi, extergendi, & tenuiũ partiũ. Quamobrẽ quæ pupillas offuſcãt vitia extergere creditur: miſcetur aliis remediis ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas ſiue puſtulas accommoda ſunt.

Add. ex lapidibus nonnulli.

Elæa. Olea.

Oliuæ* rami quantum habẽt adſtrictionis, tãtæ & frigiditatis participes ſunt. Fructus verò, ſiquidẽ ad vnguẽ maturuit, moderatè calidus eſt: ſin immaturus eſt, magis tum aſtringit, tum refrigerat.

germina.

Elæon. Oleum.

Oleũ quod ex oliuis conficitur, quod ſanè propriiſsimo nomine oleũ appellamus, cuiuſmodi ſit temperaturæ, ſuperioribus libris definitum eſt. Quippe humectatorium eſſe & moderatè calidum oſtẽdimus. Eiuſmodi eſt quod eſt dulciſsimum: fitq; potiſsimũ ex oliuis, quas Græci *Δρυπετᾶς*, vocant, nos druppas. Cæterùm quod omotribes & omphacinũ nuncupant, id quãtum in ſe ha

bet adſtrictionis, tantum etiã illi ineſt frigiditatis. Porrò oleum vetus quod quidem ex dulci inueterato efficitur, & calidius eſt

mag. diſcuſſoriũ. *& potẽtioribus ad euaporandum viribus. Quod verò ex*cruda, id dũ reliquũ quip-

ſub. oliua. piã ſeruauerit adſtrictionis, miſtæ permanet facultatis: vbi verò illã prorſum abiecerit, reliquo fit ſimile. Quinetiã quicũque in

germen. præparãdo*ramos iniiciũt, ij & ipſi omphacino ſimile oleũ efficiunt. Cæterùm rogandum nõ eſt, quo pacto ſit præparatum, ſed guſtãdũ eſt potius: ac ſi præferat adſtrictionis quippiã, eatenus etiã frigidũ eſſe exiſtimandũ, ceu illud quod ab Iberia portatur, quod ſpanũ, id eſt Hiſpanicum nominant. Quod ſi nequaquam guſtãtibus adſtringere appareat, ſed adamuſsim videatur dulce, id modicè eſſe calidum putandum. Porrò ſi tenuè quoq; cernatur (tale eſt quod purum eſt, quódq; intuenti trãſlucidum videtur) ac modicũ eius latiſsimè per corpus extenſum ſibi maneat continuum, celeritérque à cute cõbibatur, id vtiq; pro optimo ducendum, ac olei virtute quàm maximè pollere, quale eſt ſabinũ. Porrò quòd oleum lotum minimè omnium mordacitatem continet, ſuprà poſitum eſt. Cæterùm quo potiſsimũ modo id probiſsimè laues, in ſequẽti tradã opere, quod inſcribetur De medicaminum

com

compoſitione:vbi & de ſicyonio, & ſi quod eius generis prætereà oleũ eſt,agetur:nunc *ſermo mihi eſt de ſimplicibus, adiiciámq; & de aliis olei ſpeciebus ſermonẽ. Vocatur enim quoddã cicinum oleum, in Aegypto maximè proueniens ex fructu ricimi. Tum rhaphaninum,ſeſamynũ,amygdalinũ, carynum:ad hæc ſinapinum, lentiſcinũ, laurinum,melanthinũ,terebinthinum,maſtichinum,myrtinũ,balaninũ,hyoſcyaminũ: nec pauca præter hæc ex fructibus expreſſa omnia,cæterùm tantũ inter ſeſe diſcrepãtia, quãtum & fructus ipſi à ſe inuicẽ diſsident. Eſt enim cicinũ tum tenuius, tum ad diſcutiendum potentius,quàm ſimillimum oleo ex oliua vetuſto. Quamobrem ſi quãdo in medicamenti compoſitione cicinum oleum adſcriptum fuerit, ſi ipſum nõ adſit, communi vtendũ oleo,maximè ſi fuerit ſabinũ.Raphaninum autẽ cætera huic ſimile eſt,ſed calidius tamen, at hoc etiã calidius ſinapinum.Huic ſimile eſt quod ex melanthio,hoc eſt gith, conficitur.Pugnant cum iſtis myrtinum & ſeſaminũ, tum quòd adſtringant,tum quòd craſſarum ſint partiũ. Miſtæ facultatis eſt lentiſcinum & terebinthinũ,& maſtichinũ:non enim tantũ emolliunt,ſed & adſtringũt.Amygdalinũ porrò amaritatem exuperantem poſsidet,cæterũ

*ſimplicia proſequar.

cuiuſdam etiam adſtrictionis eſt particeps: non tamẽ caryinũ, ſed id vel maximè ſimplicis eſt digerẽdi facultatis. Calidius eo eſt *laurinũ, & hoc etiã magis cedrinũ: proximum ei eſt quod ex humida pice conficitur Dadinum, minus quidẽ laurino calidum, verùm valentius deſiccans. Hyoſcyaminũ verò miſtæ facultatis eſt, emolliendi videlicet, & refrigerandi. Oleum porrò cicinum ventrẽ ſubducit. Hoc verò magis, quod fit ex gnidio grano, tantò nimirũ, quãtò granum potentiorem purgandi vim obtinet, quàm cicis, id eſt ricinus. Iã quod ex agreſti oliua oleum exprimitur, non ſimplicẽ temperaturam obtinet: ſed extergit, ſimúlque adſtringit. Squalidiſsimum id eſt ex omni olei genere, & poſt iſtricum quoq; deinceps illis eſt Hiſpanum. Pinguiſsimum eſt libycum, & cilicium: ſimul autem pingue & tenue ſabinum. In medio comprehenſorum omniũ ſunt tum id quod per Cyclades inſulas naſcitur: tũ quod per Græciã, Aſiámque. Porrò oleum pingue æſtimatur iudicatúrq; viſcoſitate: tenue verò, ſi perluceat, ſi purũ ſit, ſi plurimũ *minima eius portione inungatur, ſi facilè à cute cõbibatur. Ex dictis cognoſcere iam liceat & de aliis olei generibus quæ æquiuocè ipſis dicũtur vnguẽtis, puta roſaceo, melino, liliaceo, & quæcũque

Add. & mag. diſcuſſoriũ.

à minimo.

que

que id genus floribus, fructibus germinibus, foliis in oleo maceratis conficiuntur. Horum quodque vbi vnà cum aromatibus præparâtur, vnguẽtum efficitur. De his copioſius dicetur in opere De componendis medicamentis. Porrò vbi quod in præſentiarum vtile eſt expoſuero, deſinã. Pro cuiuſq; iniectorum natura oleum variari contingit. Ex iis ergo quæ in toto hoc opere de quoque iniiciendorum generatim diſces, ſingillatim quoque confectum ex eiſdem oleum cognoſcere dabitur.

Elatine.

Elatine modicè tũ refrigerat, tũ adſtringit.

Elaphoboſcus.

Elaphoboſcus facultatis eſt*excalfactoriæ, & tenuium partiũ, ac proinde excicatoriæ ſecundo maximè exceſſuum ordine.

calidæ.

Elenium. Enula campana.

Elenij herbæ radix maxime*eſt vtilis, nõ primo ſtatim occurſu excalfaciens, ac proinde dicenda eſt non calida & ſicca exactè, ceu piper tum atrum, tum candidũ, ſed cũ recremẽtitio humore. Quapropter eligmatis, quæ faciũt ad educẽdos ex pectore pulmonéque craſſos lentóſque humores, idoneè commiſcetur. Rubrificant eius quoque vi partes frigidis ac diuturnis vexatas affectibus, cuiuſmodi ſunt nonnullæ coxarum paſsiones.

al. in vſu eſt.

Add. καὶ ἡμικρανίαι. paſsiones, iſchiadas vocant* & exiguæ aſsiduæq́; articulorum quorundam præ humiditate procidentiæ ac luxationes.

Eleliſphacos. Saluia.

Eleliſphacos euidenter excalfacit, ac leuiter ſubaſtringit.

Elleborus. Veratrum.

Elleborus vterq; tũ albus, tũ niger extergẽtis eſt & excalfaciẽtis facultatis. Quamobrem ad alphos, lichenas, pſoras, lepráſq; accõmodi ſunt. Quinetiã niger ſi in fiſtulã *demiſſus fuerit.* callo induratã* infundatur duobus tribúſve diebus, callũ detrahit: Dentibus prodeſt cũ aceto colluẽtibus. Sunt autẽ in tertio ordine excalfacientiũ & deſiccantium. Porrò *ſubamarus.* niger guſtu calidior eſt, cãdidus* amarior.

Elxine.

Elxine, Aliqui perdiciũ nominãt, alij partheniũ, alij ſideritim, ſunt qui heracleũ appellitẽt: cęterũ vis ei ineſt abſtergẽdi & cõ- *Deeſt leuiter.* ſtringẽdi* cũ humiditate ſubfrigida. Quãobrem phlegmonas omnes in initio & augmẽto ſanat vſq; ad ſtatũ (ἀκμὴν Gręci vocant) & maximè ſi calidę fuerint. Quinetiã incipientibus phygethlis cataplaſmatis ritu illinitur. Tum etiã ad auriũ dolores phleg- *μετὰ ῥοδίνου.* monoſos ſuccus eius* mediocriter profuerit. Gargarizãdũ itẽ nõnulli exhibẽt ad paristhmia. Sunt verò etiã ex medicis quidã, qui

qui iis qui diutina tuſsi vexantur, illam exhibuerint. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in vaſis vitreis.

Elxine.

Elxine, quæ & ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem obtinet.

Elymus. Meline. Panicum.

Panicum *ex leguminum genere eſt, milio ſpecie ſimile, facultate certè pauci nutrimenti, & exiccatoria. Siſtit quoq; nonnihil ventris fluxus, ceu ipſum etiam milium. Si verò foris illinatur, exiccat atq; refrigerat.

Add. vocatur & meline.

Empetron.

Empetrō ad ſolas purgationes eſſe videtur commodum, bilem ac pituitā educens. Guſtu ſalſum eſt: proinde ad alia quoq; vtaris, licet, ad quæ pollere oſtendimus ſubſtātiam ſalſam. Nominatur item praſoïdes.

Epithymum.

Epithymum thymi facultatem habet, ad omnia efficacius: exiccat & excalfacit in tertio gradu.

Epimedium.

Epimedij vis eſt moderatè refrigeratoria cum aquea humiditate: quare nullā habet inſignem qualitatem: vberibus illitū ea recta ſeruare poteſt. Aiunt verò ſi potu hauriatur, ſterilitatem parere.

Epimelis.

Epimelis:acerba hæc plata eſt,vtq; dixerit quiſpiã, pomus ſylueſtris.Vocatur autẽ ab Italię ruſticis Vnedon.Ingẽs eius in Calabria pouentus. Fructus eius acerbus quidem eſt, nihilominus tamen ſtomacho ingratus,& capitis mouens dolores Admiſta ſiquidem ei eſt aliena quæpiam qualitas.

Erebinthus. Cicer.

Cicer legumẽ eſt flatuoſum,copioſi nutrimenti*aluo mouẽdæ habile,ciendæ vrinæ idoneũ,lacti & ſemini generando aptũ: prolicit verò & menſes. Porrò quod vocatur crium,hoc eſt arietinum,cæteris efficacius vrinã prouocat. Decoctum eius calculos renum cõfringit.* Reliquum autẽ cicerum genus (vocatur autẽ orobiæum) eadẽ vi pollet, puta attrahendi, digerendi,incidendi,extergẽdi.Sunt enim calidi,& modicè* ſicci,participes item ſunt amaritatis,cuius vi & lienem,& iecur, & renes expurgãt pſoráſque & *lepras, & lichenes extergũt, tum abſceſſus poſt aures prouenientes(παρωτίδας Græci vocant) & teſtes induratos diſcutiunt. Tum etiam vlcera, quæ cacoëthe vocant,cum melle ſanant.

ventri cõmodum.

Add. Pau. & maximè nigror.

humidi.

Non habet Græc. lepras.

Erebinthus agreſtis.

Erebinthus agreſtis ad omnia efficacior domeſtico eſt, hoc eſt tũ calidior, tum ſiccior,quantò & acrior & amarior.

Erice

Erice.

Erice digerendi per halitũ facultatẽ obtinet. Flore eius potiſsimum ac foliis vtendũ.

Ἕρπυλλος. *Serpyllum.*

Serpillũ vſqueadeò excalfacit, vt & menſes, & vrinas moueat: guſtu multũ eſt acre.

Eryſimum.

Eryſimi ſemẽ ſicut guſtu naſturtio apparet ſimile, ita facultate igneũ eſt, excalfactorium. Porrò vbi in eligmate vti ex vſu eſt, præſtat aqua maceratũ* refrigerare, aut linteolo inuolutũ & cruſta piſtoria circũlitũ torrere. Vtile eſt cũ eligmatis ad promouẽdas craſſorum lentorũmq; pectoris pulmoníſque humorum expuitiones. Quin & parotides induratas & duritias antiquas vberum & teſticulorum iuuat. Refert Dioſcorides, quòd cum aqua & melle cataplaſmatis in morem illitum occultis proſit cancris.

Imo torrere.

Erythrodanum. Rubia paſsiua.

Eſt autẽ tinctorũ rubia radix acerba, & guſtu amara. Itaque quæcunq; agere dictæ ſunt ſuperiore libro, vbi* eiuſmodi coiuerint* qualitates, ea omnia in hac radice luculenter cõſpicies: quippe cũ & lienẽ & iecur expurget, & vrinas craſſas multáſq;, ac nõnunq̃ etiã ſanguinolẽtas* moueat. Quin & mẽſes ciet, & mediocriter quæ exterſionem poſtulant extergit, proinde vitiligines albas

Add. in vnum.
facult.
vacuet.

albas cũ aceto illita iuuat. Sunt q eã iſchiadicis, hoc eſt coxendicũ doloribus afflictis, & reſolutis,in potu cũ melicrato exhibeãt.

Eupatorium.

Eupatorium herba ipſa tenuium partiũ, incidẽdi extergẽdíq; facultatẽ citra manifeſtã caliditatẽ obtinet:quocircà obſtructiones iecoris expurgat.Ineſt itidẽ ei & adſtrictio quædam,per quã robur viſceri addit.

Euphorbium.

Euphorbiũ cauſticè ſiue vrẽtis & tenuiũ partium facultatis eſt, aliis ſuccis ſimiliter.

Ephemerum.

Ephemerum, nõ illud letale ſeu deleteriũ,*ſed alterũ quod & irin agreſtẽ cognominãt,folia & caulẽ lilio ſimilẽ obtinet,radicem oblongã, nõ rotundã ceu colchicũ, digiti potiſsimũ craſsitudine, adſtringens, & boni ſuauíſq; odoris. Ex quibus palàm fit, facultatis tẽperaturæq; eſſe miſtæ, nẽpe repellẽtis,& halitu euaporãtis. Teſtificãtur opera quæ particulatim edit. Siquidẽ non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur.Tum phymatũ augmento & ſtatui folia cõgruũt.Oportet autẽ ea in vino decocta prius quã pus moueas, illinere.

quod & colchicon vocant.

Echinus herba.

Echini herbę fructus acerbus eſt, ac ꝓinde repellẽtis & exiccatoriæ facultatis.Vtun

tur

tur eo ad oculorum fluxiones &*aurium. *& ad aures.*

Zea.

ZEia vniuerſa ſua facultate quodammodo in medio eſt tritici & hordei. Itaque ex illis cognoſcatur.

Zingiber.

Zingiberis radix vtilis eſt,quã vtique ex Barbaria ad nos cõuehũt. Excalfacit *,ſed *Add. fortiter.* non primo ſtatim occurſu velut piper:vnde ſanè & ipſum minus eſſe ſubtiliũ partium quàm piper exiſtimandũ,ſi quidẽ in tenues ſolueretur partes, & celerrimè actu vt illud fieret calidum. Apparet enim illaborata & craſsior adhuc quędã ei ineſſe ſubſtãtia,nec ea ſicca & terreſtris,ſed humida potius atq; aquea.Quo fit vt facilè perforetur, cũ ſcilicet recrementitia inſit humiditas. Neque enim quicq̃ eorũ quæ aut planè ſicca ſunt, aut humida, ſed elaboratã & familiarẽ cõtinẽtia humiditatẽ,huic vitio obnoxia ſũt. Idẽ vſuuenit piperi longo: Atq; hinc eſt ꝙ diutius perſeuerat quæ ꝓficiſcitur à zingibere aut pipere lõgo caliditas,quàm quę ab albo aut nigro. Nã ſicut ab aridis calamis flãma ſimul celerrimè accenditur, & vndequaq; diſpergitꝰ: eũdẽ in modũ quæ à ſiccis poteſtate medicamẽtis editur caliditas. At quæ ꝓdit ab humidioribus, ceu ligna ſunt viridia,& tardiꝰ accẽditur,& durat diutius.

Ex quo fit vt vtriuſq; medicamẽti diuerſus ſit vſus. Siquidẽ vbi totum corpus celeriter excalfacere cõſilium eſt,ea tunc exhibenda ſunt quæ & celerrimè à caloris noſtri cõtactu incaleſcãt, & prõptiſsimè*quocũq; ferantur. *celeriter.* Verùm vbi partẽ quamuis refrigeratam recalfacere ſtudemus,cõtrà agendũ, nimirũ quæ tardè caleſcentia plurimo tempore perdurent,ea præbẽdo. Cæterùm licet zingiber &*piper album *piper longum.* hac ratione à nigro pipere differãt,nõ magna tamẽ eſt differẽtia:at naſturtiũ,napy, thapſia,& agreſtiũ colũbarũ ſtercus maiori tẽpore perfectè accẽdũtur,& plurimo tẽpore perdurãt.

Zythus.

Zythus acrior eſt non parum hordeo, & ſucci praui,vtpote qui ex putredine proueniat:eſt & flatuoſus:tum partim acris eſt & calidus : parte verò plurima frigidus, aqueus,acidus.

Zyme. Fermentum.

Fermẽtũ tenuiũ eſt partiũ, & mediocriter calidum. Proinde ſanè ſine moleſtia ac mordacitate*quæ in profundo ſunt, *alto.* tũ extrahit, tũ digerit. Cæterùm ex cõtrariis & ipſum facultatibus tẽperatum eſt, ſicut alia multa. Particeps nãq; eſt aciditatis cuiuſdã frigidę,&caliditatis*ex putredine natę, *putredino ſa.* cui accedit & ea q̃ ex ſalſis eſt farinę & natura.

Hedioſ

Hedioſmos. Menta.

HEdioſmos: alij verò minthē* odoratā nūcupāt. Eſt enim & alia quædā minthe non odorata, quā calaminthen vocant. Vtraq; guſtu acri & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientiū. Infirmior tamē eſt mēta odorata quàm calamintha, & minus excalfacit. Vt enim in vniuerſum dicā, hæc ceu ſylueſtris quædā eſt, illa ceu domeſtica: quamobrē ſanè ob eā quę ex cultu accedit humiditatē, mediocriter itē ad venerē excitat. Id quod omnibus* accidit quæ humiditatem ſemicoctam & flatuoſam cōtinent. Ob talem ipſius herbæ temperaturā in abſceſsibus ea quidā cū polēta miſta vtūtur. Id quod in calamintha facere nequeas, propterea quòd valentius cùm excalfaciat, tum deſiccet, quàm id genus poſcāt. Habet verò etiā quiddā amarum in ſe & acerbū: *illo quidā lumbricos interficit: acerbitate verò ſi cum oxycrato bibatur, recētes ſanguinis reiectiones reprimit. Subſtantiæ eſt, vt ſi qua alia herba, tenuium partium.

Deeſt Græ. odoratam.

commune eſt.

& amaro quidē.

Hedyſarum.

Hedyſarū, aut pelecinus. Huius fruticis ſemen colore ruffum eſt, vtrinque anceps, vti ſecures. Amarum & ſubacerbū apparet. Quamobrem potum gratū eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Idem

præſtant totius fruticis germina.

Hemerocalles.

Hemerocalles radicem habet lilij radici ſimilem nõ figura tantũ, ſed & viribus: prodeſt non ſecus: atq; illa, igni ambuſtis: quippe quæ leuiter digerentẽ facultatẽ habeat, & cum hoc* nonnihil adſtringentem.

repulſoriũ quiddam habet.

Hæmionitis.

Hæmionitis ſimul & adſtrictionem & amaritudinem poſsidet: quamobrem cum aceto pota lienoſis auxilio eſt.

Herigeron.

Herigeron facultatẽ miſtam obtinet, ſimul refrigeratoriam, & modicè digerentẽ.

Heryngium.

Heryngium caliditate quidem aut parum aut nihil: quod temperatum eſt ſuperat: cæterùm non paruam habet ſiccitatem in tenui eſſentia conſiſtentem.

Thalietrum.

THalietrum folia habet coriãdro ſimilia, caulẽ craſsitudine rutæ. Vis ei ineſt exiccatoria citra morſum: itaque vlcera inueterata ad cicatricem perducit.

Thapſia.

Thapſia acrem habet ac valẽter excalfacientem facultatẽ cum humiditate coniunctam. Quamobrem ex alto violẽter extrahit, & ipſum quod extraxit digerit. Verùm

pluſcu

pluſculum ad ea efficienda tempus poſtulat, vt quæ*larga humiditate impleta eſt ob quam*celeriter corrumpitur.

excrementitia.

Thermus. Lupinus.

Lupinus edi poteſt coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua depoſita. Fitq; tunc nutrimentũ ſucci craſsi: cæterùm vt medicamentũ ita præparatus ex genere eſt emplaſticorũ. At vbi natiua etiãdũ manet amaritas extergẽdi digerendiq; vim obtinet. Interficit lũbricos, tũ illitus, tum addito melle linctus, tũ ex poſca epotus. Quin & decoctũ eius lũbricos eiicere poteſt, tum etiã foris identidẽ perfuſum vitiligines, achoras, poſtulas, exanthemata Græci vocãt, pſoras, gangrænas, vlcera maligna, quæ cacoëthe vocant, iuuat, partim extergẽdo, partim citra mordacitatẽ digerendo ſiccandóq;: expurgat iecur & lienem cum ruta & pipere ſuauitatis gratia aſſumptũ. Elicit mẽſes ac fœtũ cũ myrrha & melle impoſitum. Porrò lupinorum farina ſine mordicatione digerit: nec enim liuida tantũ, ſed & chœradas & phymata*curat: ſed tũc in aceto aut oxymelite, aut poſca coquatur oportet, idq; ꝓ laborãtiũ tẽperamẽto & affectus diuerſitate, quod ex vſu eſt eligẽdo. Sed nõ eſt p̃ſentis inſtituti talia diſtinguere. Digerit itẽ quæ liuida ſunt: & quæcũque

Add. dura.

ante. *modò diximus p̃ſtare poſſe decoctũ, eadẽ omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui eã iſchiadicis cataplaſmatis modo illinunt.

Thermos agrios. Lupinus agreſtis.

Lupinus agreſtis amarior eſt, & ad omnia valentior domeſtico, eiuſdem genere cum ipſo facultatis.

Thlaſpi.

Thlaſpi ſemẽ habet & ipſum facultatem acrem, adeò vt internos abſceſſus potũ diſrumpat, menſes ciet, & fœtũ necat. Per ſedẽ infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Eſt enim alioqui tum supernè, tum infernè bilioſorum humorum euacuatorium oxybaphi menſura epotum.

Thridax. Lactuca.

Lactuca humidũ eſt frigidúmq; holus, non tamen extremè, (ſiquidem edendo nõ foret) verùm maximè ſecũdùm aquæ, vt ſic dicam, fontaneæ frigiditatẽ: proinde ad calidas phlemonas accommodum eſt, & ad parua & leuia eryſipelata: non tamen maioribus ſatisfacere idonea eſt. Eſt etiã edulium ſiti aduerſum. At ſemen potu genituræ profluuium cohibet: quamobrem etiam iis qui libinoſis ſomniis vexantur, datur: ſic & agreſtis lactucæ ſemen cuius colligitur ſuccus, argemas & caligines expurgãs, tum ad aduſtiões cũ lacte mulierũ inũgi ſolitus.

Thymum

Thymum.

Thymum incidit & calfacit vehementer:ob id & vrinam,& mẽſes prouocat,fœtum euellit,viſcera potum expurgat, educẽdis ex thorace & pulmone confert. Itaque in excalfaciẽdo exiccandóque,in tertio ordine ſtatuendum eſt.

Idæa radix.

IDæa radix guſtu admodum acerba eſt:ac ſi opere periculum facias,eandẽ vim pręferet, nimirum ſanguinis profluuia, alui fluxus,dyſenterias,profluuium mulierum, & quæcunque eius ſunt generis,tum pota, tum foris impoſita curans.

Ixos. Viſcum.

Viſcũ ex plurima aërea & aquea,* paucíſsima terrena ſubſtãtia cõſtat.Nã acrimonia in eo amaritudinẽ excellit.Itaq; etiã effectus ſubſtãtiæ reſpõdẽt.Siquidem valẽter ex alto humores extrahit,nec eos tantũ tenues,ſed & craſsiores,eóſq; diffundit ac digerit.Eſt autẽ ex eorũ genere quæ nõ protinus* admota excalfaciũt,ſed quæ tẽpus requirunt,velut thapſia : ſed & ſuprà cõmonuimus,ineſſe calidis facultate medicamentis, vbi largũ continẽt humorẽ recremẽtitium.

Deeſt calida.

poſt primã appoſitionem.

Ios. Viola.

Violæ folia aqueã & ſubfrigidã ſubſtantiam ſuperantem poſsident : proinde,tum

per ſe,tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori venticuli æſtuanti,& oculis.

Hippuris. Cauda equina.

Hippuris adſtringentẽ cũ amaritudine *facultatem [*qualit.*] poſsidet,ac proinde valẽter,ſimúlq; citra mordacitatẽ exiccantẽ. Itaque vulnera vel maxima *conglutinat etiamſi [*Add. cataplaſmata impoſita.*] præſectos eſſe neruos contigerit: prætereà vocatas enterocelas glutinat.* Ad hæc ad ſanguinis reiectionẽ, ad profluuiũ muliebre,potiſsimũ rubrũ, ad dyſenterias & reliquos vẽtris fluxus ſtrenuum ac generoſum [*ſed &c:*] eſt remediũ herba ipſa,aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea *ſcriptum [*ſcribunt.*] reliquerũt, quod nonnunquam etiam veſicæ, ac tenuiũ inteſtinorũ vulnera ſanauit: eius ſuccus ꝓdeſt etiã profluuio ſanguinis prorumpenti ex naribus, tũ fluxui obnoxiis in ventre paſsionibus ex auſterorum vinorum quopiã potus: ac ſi febre teneãtur,ex aqua.

Hippomarathrum.

Hippomarathrum: vnà cum fœniculo & de ipſo diſſeremus.

Iſatis.

Iſatis domeſtica quidem,qua vtũtur tinctores, facultatis eſt valẽter exiccantis, nõdum tamẽ mordẽtis: eſt enim ſimul amara atq; adſtringens. Proinde magna vulnera

corpo

corporum durorũ glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint, & ſanguinis profluuio laborãtibus partibus vtiliter illinitur tumores œdematodes mirificè digerit ſimul ac reprimit, & aduerſus omnia vlcera maligna & cacoëthe mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi exedantur ac erodãtur. Quòd ſi quãdo quàm pro laborãtis natura valẽtior appareat, foliis eius tritis miſcere oportebit aut panẽ, aut hordeaceam farinam, aut triticeã, aut polentã, pro vincẽte nimirum in vnoquoq; affectu. At Iſatis ſylueſtris manifeſtè iã acre quiddam tum guſtu, tũ actione præfert. Proinde quàm domeſtica valẽtius deſiccans valẽtius humidis etiam putredinibus obſiſtit, ad cætera verò iam comprehenſa deterior. Minus enim moderatè* mordacitérq; deſiccat. talia enim irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiũt. Cæterùm ob facultatis robur lienoſis quoque vtilis fuerit, cùm altera nondum prodeſſe poſsit.

& mordendo.

Iſopyron, aut Phaſiolon.

Iſopyrũ aut Phaſiolũ ſemẽ habet amarũ & ſubacerbũ. Extergit itaque & incidit humores craſſos cũ hoc vt corpora contrahat & conſtringat. Quamobrẽ excreationibus pectoris cõducit, & iecur expurgat, & ſanguinẽ ſpuẽtibus nõ eſt aduerſum: imò etiã

iuuare creditur. Nã propter temperaturæ miſtionẽ cõtrariis etiã congruere videtur.

Itea. Salix.

[*cruentorũ vuln.*] Salicis foliis ad*cruẽti vulneris glutinationẽ vti poſsis: verùm floribus eius maximè propè omnes vtũtur medici ad exiccantis emplaſtri prę̨parationẽ: eſt enim vis eorũ ita deſiccatoria, vt morſu abſtineat: habet verò etiã quandã adſtrictionem. Sunt verò etiã, qui ſuccũ ex ea expreſſum, medicamen [*habent.*] *ſeruent mordacitatis expers, & exiccatorium, ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilis medicamento citra mordacitatẽ exiccãte, quod paulũ etiã adſtringat: ſicut in opere de medicamẽtorũ [*demõſtrabitur.*] cõpoſitione, exactius*docebimus. Porrò arboris cortex ſimilẽ facultatẽ obtinet, tũ floribus, tũ foliis, niſi quòd tẽperaturæ ſit ſiccioris, velut omnes profectò cortices: ſed hunc quidã cõburunt, eiúſq; cinere vtũtur ad ea omnia quæ valẽter deſiccare oportet. Nam clauos quos vocãt, callos Gręci τύλους [*Add. aceti.*] vocant, myrmecias tollunt, aceto* ipſum macerãtes. Nonnulli autẽ dum floret ſalix corticem eius incidunt, & ſuccum quẽdam colligunt, vtuntúrque ad ea quæ pupillas offuſcãt, extergente videlicet ſimúlque tenuium partium medicamine. Vti verò ad alia multa quis poſsit, ſi quidẽ talis fuerit.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus* LIBER VII.

SEPTIMVM hunc de ſimplicium medicaminum facultatibus commentarium ſcripturus, neceſſarium duxi præfari, ſolis iis apertum ac clarum fore, qui in ſuperioribus libris non velut aliud agẽtes aut obiter fuerint verſati: alios verò potius perperã inauditurosquàm eorũ quæ in eo dicẽda ſunt aliquid percepturos exiſtimo: tũ ſeſe falſuros, & nos forſan tanquam non rectè quædã ſcripſerimus, calumniaturos [atque cõuiciis laceraturos,] *Hæc de ſuo interpret.* Itaq; qui ſanioris mentis ſunt, monitis ſcio auſcultabunt: ac ſiqua illis cura eſt præſentis huius ſpeculationis, ab initio totũ opus perlegẽt. At qui præ curioſitate potius quã diſcendi ſtudio huc acceſſerũt, monita noſtra contemnent. Enimuero mirum videri non debet, ſi inuenti ſunt qui myſteriorum libros à myſteriis alieni legere non ſunt reueriti. Verùm illos ſui autores nõ ſcripſerãt prophanis: nec ego, me Hercules, iis qui in

principiis non ſunt exercitati. Exponentur hoc in libro, & eo qui hũc ſubſequitur, reliquarum plantarum primæ facultates, eo doctrinæ ordine, qui in literis à quibus incipiunt viſitur. Antecedente itaq; libro vſq; ad ι, progreſsi ſumus. Hîc autem principiũ ſumemus à κ: id modò præmonẽtes etiam quod ad antè demõſtrata principia totum referemus. Siquidem hinc omnis membratim medicamentorũ in agẽdo prouenit diuerſitas, quòd hactenus eorũ vnumquodq; aut calidũ eſt, aut frigidũ, aut ſiccũ, aut humidum, aut tenuiũ partiũ, aut craſſarũ. Cæterùm iuxta exactiſsimam veritatem quatenus cõprehenſorum vnoquoq; proceſſum ſit* explicatu certè eſt impoſsibile. Sed nos id tamen claris limitibus circunſcribere ſumus conati, qui quidem ad artis vſum ſufficerent: Vnũ eſſe medicamentorum genus monſtrantes, quod ad ſimilem corporibus noſtris temperaturã pertingeret, cùm à calore qui in illis eſt, mutationis alienationiſque accipere principiũ. Alterum quod calidius quàm nos efficeretur: cuius quatuor cõſtituẽdos eſſe ordines viſum eſt. Primùm qui ſenſu obſcurus ſit, adeò vt ratione ſit opus, quæ verũ deprehendat. Alterum ab eo ſecundum quodãmodò iam ſenſu clarum. Tertium deinde alium, qui valẽter quidem excalfa

Græ. breuius indicibile eſt.

excalfaciat,ſed nondum vrat. Quem ſequitur quartus & poſtremus iam adurens. Sic quoque refrigerantiũ. Primum quidẽ*eorum quæ rationis ſubſidio indigent, vt refrigerare demonſtrentur. Secũdum eorum quæ ſenſibiliter refrigerant. Tertium eorum quæ valenter. Quartum eorũ quæ extingũt,ac mortem frigore inducunt. Proportione iſtorum & de humectantibus*.

τὴν τάξιν, ord.

Add. & ſiccantib.

Calamintha. Nepitha.

CAlamintha eſſentia eſt tenui, & calida ſiccáq; temperie,ex tertio quodammodo ordine vtraq; qualitate. Horum manifeſta ſunt indicia,partim guſtu apparentia, partim experiẽtia cognita. Guſtu ſiquidem acris & palàm calida eſt, ac paulũ omnino *amaritudinis obtinet. Periclitãtibus autẽ & corpori admouẽtibus extrinſecus impoſita primùm quidẽ valde excalfacit & mordicat,cutémq;*exugit, poſtremò etiam vlcus efficit. In corpus autẽ intrò aſſumpta, tum ipſa per ſéſe ſicca, tum etiã cum melicrato, perſpicuò calfacit & ſudores ciet, omnéq; corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam cõtra corporis *concuſsiones rigoréſq; per circuitũ repetẽtes adhibuerunt:foris quidem oleo incoctã toti corpori inungentes cum frictione nõ ſegni, intrò aſſumẽtes ſicuti eſt dictum.

ſubamari hab.

laniat.

rigores.

Quin

Quinetiam & coxendicibus eam quidã in ægritudinibus iſchiadicis tanquã ſtrenuũ remediũ illinunt. Trahit enim quæ in profundo hærent ad ſuperficiẽ,*totúmq; adeò articulũ excalfacit, cutéq; nõ obſcurè adurit, menſéſq; tũ epota, tum appoſita admodum efficaciter prouocat. Bonũ etiam elephanticorũ remedium, nõ eo quòd ſtrenuè tenues humores digerat, verũ etiã quia extenuet & incidat valenter craſſos, qui talẽ morbum procreãt. Sic & cicatricibus atris candorẽ reddit, & ſugillata digerit. Sed ad talia*recentem adhibere [quàm arentem] præſtat. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrẽdum promptior. Porrò talis cùm ſit, ad venenatarũ beſtiarum morſus aſſumitur, velut etiam cauteria, & quæcũq; medicamentà calida ſunt & acria tenuiũq; partiũ, quæq; facilè ex alto ad ſeſe circuniacentem omnem humiditatẽ poſſunt attrahere. Cæterũ quæ illi ineſt amaritas, planè exigua eſt: verùm ad quædã ita efficaciter agit, vt quæ valẽtiſsima eſt, nimirũ cùm cõiuncta ſit vehemẽti calori cũ tenui eſſentia. Quare & aſcaridas & lumbricos ſuccus eius aut infuſus, aut epotus enecat. Eadem ratione auriũ vermes, aut ſi alicubi in corporis parte ſinuoſa aut implicata, quę putredine tentẽtur, talis prouenerit affectus. Sic

Add. externam: ἐκτὸς.

in vino coctam cataplaſma imponere viridẽ magis quàm ſiccam.

&

& conceptum ſeu pota, ſeu admota interimit & eiicit. Igitur incidendi quidem ei vis adeſt propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinẽ abſtergendi verò propter vnicam amaritudinem. Itaque aſthmaticis ob omnia antè dicta prodeſt: ictericis verò, ſiue regio morbo laborantibus, potiſsimum ob amaritudinẽ, ſicut alia fere omnia amara, vtpote abſtergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obſtructiones. Ad omnia iam dicta efficacior eſt montana.

Calamus odoratus.

Calamus odoratus leuiculam quandam adſtrictionem, ac minimam acrimoniã poſſidet: magna ex parte eſſentia eius terrena eſt & aërea, in caliditatis frigiditatíſq; coniugatione temperata. Quamobrẽ moderatè vrinã mouet, & facultatibus quæ iecori ſtomachóq; imponuntur, miſceri poteſt: tũ in fomenta quoque vteri, quæ phlegmones gratia, aut irritandis menſibus aſſumuntur vtiliter admiſcetur. Ponatur itaque habeatúrque ſecundi ordinis eorum quæ excalfaciunt & deſiccant, valentius tamen deſiccant quàm excalfaciũt. Ineſt quoq; ei quædam partium tenuitas, velut aliis omnibus odoratis, ſiue aromatibus. Cæterũ illorum compluribus tenuium partium plurimum, calamo verò non multum adeſt.

Calamus phragmites. Canna.

Calami phragmitis radicem cum bulbis aculeos & ſtipites ex alto extrahere quidã ſcripſere, ceu trahendi quædã vis ei ineſſet. Nos tamẽ eius rei periculũ nõ fecimus: verùm quantũ guſtu liceat cõiicere, abſtergẽtem facultatẽ poſsidet nõ paucã, miniméq; acrẽ. Quinetiã folia ipſa abſtergentis ſunt facultatis: cortex verò eius cõbuſtus admodum tenuiũ partium, & digerẽtis facultatis efficitur, adiũctũ habẽs abſterſoriũ q̃d-dã, vt exiccet & excalfaciat tertio quodámo do ordine, plus tamẽ deſiccet quàm excalfaciat. *Vitãdus eſt eius flos, quã anthelẽ vocant. Nã ſi in aures incidat, adeò tenaciter adhærẽs affigitur, vt auelli nõ poſsit, auditúmq; vitiat: quamobrẽ ſæpiſsimè exurdat.

cauere autẽ eius id conuenit, quod anthelen vocant.

Cancanus. Cancalia.

Cancani radix facultatẽ habet mordacitatis expertem, & modicè exiccantem: eſſentiam craſſam, & emplaſticam. Quapropter macerata vino ſicut tragacantha, & lincta arteriæ aſperitates ſanat: nec minus ſi quis eam commandat: ſuccus eius defluens prodeſt arteriæ ſimiliter vt glycyriza.

Canabis.

Canabis ſemen *flatus extinguit: adeóq; deſiccat, vt ſi pluſculum edatur, genituram exiccet. Sunt qui ex eo viridi ſuccum exprimen

flatus expers.

mentes ad aurium dolores, ab obſtructione, opinor natos, vtantur.

Capnios. *Fumus.*

Capnios, alij capnos vocãt, acris ſimul & amaræ qualitatis eſt particeps: nec tamen planè expers eſt acerbæ. Quamobrem vrinam bilioſam multámq; prouocat, ſanátq; iocinoris obſtructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, nõ paulum trahens lachrymarum, velut ipſe fumus. Nã hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti ſolebat ad ſtomachum roborandum, vnáq; ventrem lubricãdum. Siquidẽ herbam primùm deſiccatam cõdebat: porrò cùm vti volebat, ſubductionis quidem gratia, melicrato inſpergebat: * roborandi verò cauſa, vino nimirum diluto.

at roborare volens ſtomachũ.

Capparis.

Capparis radicis cortex vincentẽ habet qualitatem amarã, proximã acrem, deindè acerbã. Ex quo liquet ꝙ diuerſis pugnantibúſq; cõſtet facultatibus: quibus abſtergere, purgare, incidere poteſt amaritudine: excalfacere, incidere, digerere acrimonia: porrò cõtrahere, denſare, conſtringere acerbitate.* Itaque lienes induratos, ſiquid aliud hoc medicamẽtum iuuare valet, tum foris idoneis illinẽdis remediis admiſtũ, tũ intrò in corpus aſſumptum, ſiue decoctũ in aceto

ac proinde.

aut oxymelite, & id genus ſiue aridũ cõtuſum, illiſq; permiſtũ: quippe cũ apertè craſſos lẽtóſq; humores hoc pacto ſumptũ euacuet, nec eos tantũ per vrinas, ſed & per ventrẽ, ſæpe etiam ſanguinolentos defert, vnde & lienes adiuti ſunt, & coxarũ dolores. Quinetiã menſes promouent, & ex capite purgat detrahítque, quod ἀποφλεγματίζειν vocant, auxiliatúrq; ruptis atq; conuulſis. Cæterùm cuinam ipſum potioni in quoq; affectuum miſceri conueniat, nõ eſt præſentis inſtituti perſequi, ſed aut eius vbi de cõponendis agitur medicamẽtis, aut vbi curandi traditur methodus. Porrò radicis eius cortex vlceribꝰ malignis cataplaſmatis modo impoſitus non malũ eſt remediũ: vt qui illa extergere valeat, nec ſegniter deſiccare. Prætereà dentium labores prædictarũ qualitatũ ratione adiuuat, interim cũ aceto coctus, interim cum vino, ſæpe etiam ſolus dentibus mãſus ac morſus. Sed nõ pertinet ad præſens negotiũ, quando quodq; horum tempeſtiuũ ſit, definire: nec enim id nunc propoſitũ eſt: ſed ex quoq; particularium eius operum viriũ eius quandã ſumere indicationem, ſermonẽ ad principia ab initio propoſita reducendo. Ex dictis ergo clarũ eſt, incidendi quandã ei facultatẽ ineſſe, itémq; extergẽdi, digerẽdi, cõtrahẽdi.

Viriligines ſiquidem cum aceto detrahit, & chœradas & duros tumores digerit, idoneis ad ea medicamẽtis miſtus. Radicis cortici, fructus ꝓportione viriũ reſpõdet, niſi quòd ad omnia ſit imbecillior. Imò & folia & caules eius ſimilem vim obtinẽt meminíq; me foliis quandoq; paucis diebus duritiẽ chœradis naturã referẽtem diſcuſsiſſe. Sed admiſcemus ſcilicet illis quippiã quod eorum viriũ obtundat vehementiã. Nec mirũ eſt quòd auriũ vermes*amaritate occidãt ſua. Porrò capparis quæ in admodũ calidis ferуentibus regionibus prouenit, vt quã fert Arabia, multò eſt noſtrate acrior, adeò vt plurimũ etiam habeat facultatis adurentis.

Add. ſuccus.

Cardamum. *Naſturtium.*

Naſturtij ſemen adurẽtis ſeu cauſticę facultatis particeps eſt, velut napy, proinde coxendicis & capitis dolores, atque adeò quodcunq; *rubrificationẽ poſtulat, eo excalfaciunt ſicut napy. Miſcetur quoq; remediis quæ exhibẽtur aſthmaticis, tanquã*valẽter craſſos ſuccos incidere valeat, velut & napy. Nã per omnia ei ſimile eſt. Porrò & herba arefacta ſimilẽ ſemini vim poſsidet. Humida verò eſt ac viridis propter aqueæ humiditatis admiſtionẽ multũ ſemine inferiorẽ: adeóq; tũc mordacitas eius moderata eſt, vt cũ pane ea vti liceat ceu obſonio,

Add. aliud.

videlicet.

Cardamomum.

Cardamomũ eſt & ipſum ſanè facultatis admodũ calidæ, nõ tamen vſq; adeò vt naſturtiũ: ſed quantò ſuauis magíſq; fragrãs eſt naſturtio, tãtò & imbecillior ei calida facultas ineſt: nec enim vlcerare idoneum eſt vel ipſum per ſe illitũ. Porrò adiũctũ habet quiddã etiã amaritudinis, qua lũbricos interficit, & cũ aceto valẽter pſoras detergit.

Caron.

Cari ſemẽ calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrẽ qualitatem poſsidens: itaq; & flatus extinguit, & vrinas ciet, nõ ſemen tantùm, ſed planta.

Caſia.

Caſia exiccat & excalfacit tertio quodãmodo ordine, ſed & tenuiũ admodũ partium eſt, guſtu verò plurimum habet acrimoniæ, leuiter quoq; nõnihil adſtringens. Quamobrẽ ob hæc omnia incidit ſimúlq; digerit quæ in corpore ſunt recrementa, & ad hæc robur etiã inſtrumentis addit. Idoneũ verò etiam ſuppreſsis mẽſibus, cùm videlicet à copia ſimul & craſsitudine excrementorum, quòd ſufficiat euacuari nequit.

Carya. *Nuces.*

Carya arbor, tum in foliis, tũ in germinibus adſtrictionẽ quandã poſsidet, cæterùm euidẽtem multámq; in nucis putamine re-

centi

centi pariter & ſicco:proinde eo * fullones *tinctores*
quoq; vti ſolent. At nos eius expreſsi ſucco
ſimiliter vt mororũ & ruborũ, in melle de-
cocto, vice ſtomatici medicaminis vtimur
& ad omnia reliqua adhibemus ad quę mo
dò dicti ſucci conuenire cenſentur. Porrò
*ipſius id quod edendo eſt, oleoſum eſt, & *Deeſt nu*
tenue : itaq; *etiã facilè exprimitur: & quò *cis.*
diuti⁹ recõditũ fuerit, magis tale efficitur. *ob id.*
Quamobrẽ oleũ ex eo inueterato exprime-
re liceat. Tunc ſanè admodũ fit per halitũ
euaporatoriũ. Itaq; quidã eo gangrenas, &
carbunculos, & ægilopas ſanãt, ac nõnulli
ad neurotrota, hoc eſt neruorũ vulnera vtũ
tur. Cæterùm ſi recẽs ſit, adſtringẽtis nõni-
hil qualitatis etiã obtinet. Ad qđ imperfe-
ctũ eſt etiãdum, ac nondũ ſiccũ, veluti reli-
qui fructus omnes q̃ virides ſunt, plenũ eſt
ſemicoctę humiditatis. *Nucleus tamẽ eius *putamen.*
vbi*inaruit, tenuium partium & exiccato- *aridũ &*
rium eſt medicamẽtum, morſus expers. Eſt *vſtum.*
& aliud genus nucũ minorum, quæ nimi-
rum ponticæ nuncupantur, plus habẽs eſ-
ſentiæ terreſtris ac frigidę: itaq; etiam gu-
ſtanti auſterior tum cortex, tum plãta, tum
fructus apparet: cætera magnæ nuci ſimiles
ſunt quæ à quibuſdam vocatur, Græcè κα-
ρύον βασιλικὸν, (Latinè Iuglans.) Appellatur
autem parua hæc nux. *λεπτοκάρυον Græcè *à multis.*

Latinè Auellana.

Caucalis.

Caucalis, quidã daucum ſylueſtrẽ nuncupãt: eſt enim ei adſimilis guſtu ſimul ac viribus: excalfacit enim vt ille, & deſiccat, tũ vrinã ciet, & muria ad repoſitionẽ cõditur.

Carpeſium.

Carpeſium ſimile eſt vocato phu, hoc eſt valerianæ, non guſtu tãtum, ſed & facultate. Sed plus habet tenuitatis: proinde magis eo etiam viſcerum obſtructiones extergit, & vrinam mouet, renéſq; calculis degrauatos expurgat. Non tamẽ eatenus tenuium eſt partium vt liceat loco cinnamomi, ſi nõ ad manũ ſit, vſurpare, ſicuti faciebat Quintus. Preſtãtius eſt ponticũ carpeſium Laërtio, nõ tamẽ vel ipſum cinnamomi viribus vicinum eſt, imò nõ paruo deterius optima caſia. Nuncupatur vtrunq; à mõtibus quibuſdam Pamphiliæ, in quibus naſcitur. Ingénſque eius prouentus eſt in Syria.

Cenchrum. *Milium.*

Miliũ primo ordine refrigerat. Exiccat verò tertio exoluto, aut certe ſecundo intenſo. Paululum etiam habet tenuitatis. Ex hac tum cõſiſtentia, tum temperatura *eſu quidẽ plane inter omnia fere frumentacea edulia minimum cõfert nutrimenti. Sed & vẽtrẽ deſiccat. Porrò foris impoſitũ in ſac-

comeſtũ. quid: inſtar edulij.

culis

culis idoneum eſt fomentum iis quæ citra morſum exiccari poſtulant: & cataplaſmatis modo illitum exiccare poteſt: attamen admodum friabile eſt: Proinde difficilis eſt eius in cataplaſmatis vſus.

Cedrus.

Cedrus ſpecie duplex eſt:altera fruticoſa iuniperis adſimilis, altera arbor nõ exigua: vtraq; eſt calidę ſiccæq; tẽperaturę tertij quodammodo ordinis ſecundum vtrunque. Cęterũ cedrea(vocatur ita cedri oleũ) quartum etiam ordinem videtur attingere *quemadmodũ calida ſimul & tenuiũ partium*. Mollẽ itaque carnem promptè citráque dolorẽ putrefacit, ſicut alia omnia, quæ cùm eiuſdem ſint in calfaciendo ordinis, adiunctam etiam habent ſubſtãtiæ tenuitatem. At in duris pluſculo tempore & vix*effectum poteſt conſequi. Porrò talia omnia medicamenta, ſeptica vocãtur, & ſepta: ſed inter ſeſe maioris minoriſq; ratiõe diſsident. Eſt autem in hoc genere medicamẽtorum ex primo & infirmiſsimo ordine cedrea: pleraq; enim eorum admodũ ſunt efficacia. Talia itaq; & mortuorũ corporũ carnes corrũpũt:at cedrea exiccat, ſimúlq; à corruptione tuetur corpora demortua, vt pote humiditates eorum*depaſcens, cæterum ſolida corpora haud attingẽs: At in vi-

affatim.

teneras carnes.

operatur.

Add. ſuperfluas.

uẽtibus calor ipſe qui in corporibus eſt, cedreæ vires adaugẽs, cauſa efficitur vt teneræ ab ea carnes deurãtur. Nec mirum videri debet, ſi cùm tanta polleat potẽtia, lẽdes, pediculos, & tineas, & in* corporibus natos vermes interficere valeat, tum fœtum viuẽtem quidem interimat, mortuum autẽ eiiciat, ſicut ſanè etiam* coitus ſemẽ pudẽdo circumlita. Proinde* partui aduerſum eſt medicamentũ, ſi ſic vtaris, nulli ſecundum: Aliáq; multa eiuſmodi particulatim efficit. Itaq; argumẽtum eſt ipſum valẽter excalfacere, ſicut vbi dẽtium foraminibus inſtillatur. Siquidẽ dolores eorũ mitigat, ſed & ipſos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices: & viſus hebetudini ab humorum craſsitudine ortæ medetur. Porrò quod eius eſt pinguiſsimum, & ad vnguem oleoſum quod ſuſpenſis ſupra eã dum coquitur lanis excipitur ac colligitur, tota cedrea tenuius qdẽ eſt, ſed minus acre, quãquam non minus excalfaciens. Eãdẽ quippe rationẽ habet ad id, quod reliquum eſt cedreæ, craſsius illud videlicet, quã oleũ ad amurcã. Proinde illud, vtpote craſsius, mordax eſt, & maiore aperiẽdi facultate præditum. Itaq; vlcera irritat, phlegmonẽq; illis excitat. Porrò oleoſa illa cedrea adeò clemẽtibus eſt viribus, vt etiã plebeij experientia

doct

in auribus vt & Paul. & Aet. leg.

Add. appoſita.

in coitu.

cõceptum impediẽs.

docti vulnera ouibus occaſione tondendi à forfice facta, illa illita ſanent, ſicut etiã pice humida. Vtũtur autẽ ea & ad ouiũ ſcabiẽ, & ricinos, Græci κρότωνας vocãt. Porrò cedrides (nam ita fructum cedri nuncupant) moderatiores vires obtinẽt, adeò vt comedi quoque poſsint. Attamen ſi liberalius iis vtare, capiti dolorem inferent, ardorémq; ac morſum in ventre percipies.

Centaurium maius.

Centaurij magni radix ſicut guſtu contrarias qualitates, ita in vſu cõtrarios effectus prȩſtat. Guſtu itaq; acris ſimul adſtringenſque apparet cũ leuicula dulcedine. At in actionibus acrimonia quidẽ caliditatis opera oſtentat, mẽſes prouocans, & fœtum mortuum euellens, viuũmque corrumpens atque eiiciens. Adſtrictio verò, opera craſſȩ terrenȩq; frigiditatis, cùm vlcera glutinet, & ſanguinem reiicientibus proſit. Exhibentur autẽ eius drachmæ duȩ, febriẽtibꝰ quidẽ cũ aqua, febri verò liberis cũ vino. Porrò ſecundũ omniũ ſimul qualitatum actionem, ruptis, cõuulſis, dyſpnœæ, ſiue ſpirãdi difficultati, tum inueteratæ tuſsi conuenit. Nec enim in talibus euacuare ſolum quod præter naturã eſt oportet, ſed partẽ quoq; euacuatam roborare ac cõfirmare. Vacuationi itaque accõmoda eſt acrimonia vtiq;

cùm non ſola ſit,ac pura, ſed aut dulcedini iūcta,aut certè nō prorſum amaritudini.Si quidē vehemētiā tunc atq; violentia miſta illi tēperata quadā ſubſtātia, cuiuſmodi eſt dulcis,non obtinebit.Porrò ad ea quę euacuata ſunt,roborāda contrahēdáq;, adſtrictione eſt opus.Eadem quæ radix & ſuccus *medicamine.* ipſius efficit:vtūtúrq; *eo quidā vice lycij.

Centaurium minus.

Centaurij minoris radix planè inefficax *ramuli.* eſt:ſed *caulis eius extremus,& potius folia *vtiliß.* quæ illi inhærēt,& flores,*vtiliora ſunt:vincit in eis qualitas amara,paululū habens & adſtrictionis, atq; ob eiuſmodi temperamētum admodū exiccatoriū eſt medicamen, expers mordacitatis. Porrò quòd omnia talia vtiliora ſint,ſupra cōmonui,& nunc nihilo ſecius tamen nos repetere tēpeſtiuum eſt, omnes eius particulatim actiōes memo *vulnera.* rantes.* Vlcera itaq; magna herbæ ipſius recentis illitu glutinātur:& vetuſta, quæq; ægrè ad cicatricem perduci queūt vlcera cicatrice eodē modo vtentibus includuntur. Areſacta verò glutinatoriis & deſiccatoriis miſcetur facultatib⁹, iis videlicet quę ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, veteréſq; duritias emollire,tum vlcerū maligna & cacoëthe ſanare. Miſcetur etiam iis quę rheumaticis affectibus medentur.In quibus ea me-

dicamina præſtãtiſsima ſunt,quę vehemẽ-
ter deſiccãtia cũ quadam adſtrictione nul-
lam habent mordacitatẽ.Decoctum herbę
quidam iſchiadicis infundũt, ceu bilioſa &
craſſa ducẽs: nam & talia purgat: quanquã
cùm adeò vehementer operabitur vt cruen
ta euacuet, tũc plus proderit. Succus porrò
eius cũ adſimilis ſit facultatis, hoc eſt exic-
catoriæ & abſterſoriæ,& cætera iam cõprę
hẽſa pulchrè præſtare poteſt: & cum melle
oculis illinitur, mẽſésq; & fœtum*euocat. *Add.*
Sunt qui ipſum præbeãt* & iis quibus ner- *appoſitũ.*
ui affecti ſunt, vt ꝗ euacuet & deſiccet*in- *bibendũ.*
noxiè quę impleta ſunt:quippe cùm iocino *citra mo-*
ris quoq; obſtructiões optimè expediat bo *leſtiam.*
númq; ſit lieni indurato remediũ foris im-
poſitum, nec ſecius ſiquis bibere ſuſtineat.

Ceraſus.

Ceraſus arbor fructum fert nõ paris ad-
ſtrictionis in omnibus particulatim plãtis
participẽ. Nã & in harum ſicut etiã malo-
rum granatorũ,& malorũ, quibuſdã auſte
rę qualitatis,in quibuſdam verò dulcis,nõ-
nullis autẽ acida exuperat. Quinetiã ipſo-
rum dulcium ea quæ nõdum cocta ſunt ac
matura, quædã admodũ ſunt acerba,quæ-
dã ſimiliter moris acida. Sed in moris im-
maturis acida qualitas acerbã exuperat, in
ceraſiis nõ ſemper. Ergo quę*dulcia ſunt, *dulci*

magis

magis quę in inteſtinis ſunt ſubducunt, ſed minus grata ſtomacho ſunt. Cōtrà auſtera & quęcūq; acida pituitoſis excremētoſiſq; ſtomachis ſunt apta. Siquidē auſteris magis deſiccant, & nonnihil etiā incidunt. Porrò ipſius arboris gūmi cōmunē omnibus viſcoſis & mordacitatis expertib⁹ medicaminibus facultatē obtinet, quæ & ad arterias exaſperatas accōmoda eſt. Propriè autē, ſi quidem quod quidā ſubſcribūt, verum eſt *calculis vexatos adiuuat. Nam ſic illi tenuium partium ineſſet facultas quædam.

Add. quod cum vino bibitum.

Ceratonia.

Ceratonia exiccantis eſt & adſtringētis facultatis, ſicut & fructus eius, quæ ceratia vocant, nonnihil etiā dulcedinis cōtinens. Accidit autem iſtis quiddā ſimile ceraſijs. Nam ſi humida ſumas, magis vētrem ſubducunt: ſicca verò magis ſiſtunt: vtpote cū humiditatem expirent, & quod eſſentię eſt craſsioris, tantum reliquum habeant.

Ceſtrum. Betonica. Pſychrotrophum.

Ceſtrum, aut Pſychrotrophū, Romanè verò Betonica, vim habet incidēdi, vt guſt⁹ indicat. Amariuſcula enim eſt & ſubacris ipſa herba: id quod oſtendit & particulatim edita actio. Nā cōſiſtentes in renibus calculos rumpit: & pulmonem, pectus, & iecur expurgat abſtergitq;, menſes quoq; ciet: & com

comitialibus prodeſt, tum rupta cõuulſáq; curat: & omnibus beſtiarum morſibus vlceri illita auxiliatur, poſtremò acidum ructantibus (ὀξυρεγμιῶντας Græci vocant) & iſchiadicis bibita auxilio eſt.

Cecis. Galla.

Galla quę omphacitis nũcupatur admodum acerbũ eſt medicamen, pleraq; ſui parte eſſentię terrenę & frigidę, per quã deſiccat & repercutit fluxiones: ad hæc conſtringit contrahítque partes laxas ac lãguidas, omnibúsq; fluxionũ affectibus ſtrenuè reſiſtit. Eſto verò tertij in deſiccãdo, ſecũdi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua illa & magna laxaq;, & ipſa deſiccat quidem, ſed tantò minus, quantò minus acerbæ qualitatis eſt particeps. Cocta itaque per ſe, ac deinde trita, cataplaſma eſt non inſtrenuũ ſedis phlegmonarũ, ac procidentiarum. Porrò coquẽda eſt, ſi modica opus ſit adſtrictione, in aqua: ſin vehementiore, in vino. Ac ſi augere inſuper adſtrictionẽ ſit opus, vino vtare * auſteriuſculo. *Imò auſteriore.* Hãc ruſtici noſtrates οἰνοκηκίδα, quaſi vinigallã dicas, nominãt. Deniq; gallæ cõbuſtæ ſanguinis reprimẽdi facultatẽ acquirũt, ac nimirũ etiã calorẽ & acrimoniã ex vſtione aſſumunt: ſuntq; iis quæ ignẽ expertæ non fuerint, tũ ſubtiliorũ partiũ, tũ maiore de-

ſicc

ſiccãdi poteſtate. Cæterum cùm ad ſanguinis ſuppreſsionem præparare eas voles, carbonibus impoſitas dum vndequaque candeãt, aceto aut vino extinguere oportebit.

Cera.

Cera quodammodo mediũ tenet calfacientiũ, refrigerantiũ, humectantiũ, & deſiccantium. Habet verò quiddã etiã eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticum: quãobrẽ nõ modò exiccare, ſed & per accidẽs humectare videri fortaſsis poterit, perſpirationes videlicet prohibens. Quamobrem aliorum medicamentorum tum excalfacientium, tum refrigerãtium materia eſt. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit debiliter cõcoquentium: nec tamen intrò in corpus aſſumptũ, ſed foris impoſitum. Habet enim paulum quiddam digerentis calidæque potentiæ, quæ plurima melli inerat.

Cici. Ricinus.

Ricini fructus quemadmodum expurgat, detergit ac digerit, ſic quoq; foliũ, ſed vndequaque debilius. Oleum quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt, tum tenuiorum partium quàm eſt oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit.

Cinnamomum.

Cinnamomum ſummè tenuium eſt partiũ, non ſummè tamen calidũ, ſed ex tertio ordine

Vide Gal. 8 decomp. sec. locos fol. 190 quas laudes proferat cinamomi /

ordine:nihil autem æquè deſiccat eorũ quę pari ſunt excalfaciẽdi facultate propter tenuitatem ſcilicet eſſentiæ. At Cinnamomis eſt velut imbecillum cinnamomũ. Nõnulli ipſam pſeudocinnamomum nuncupant.

Circæa.

Circæę herbæ radicem ſcribit Dioſcorides ex vino dulci potã ſecũdas purgare: eſt enim boni odoris, *& calfactoria: ſemẽ autem eius in ſorbitione exhibitum ad lactis generationem conducit.

& excrementitia, Paul. cal fact. idq; puto melius.

Ciſthus.

Ciſthus aut Ciſtharus frutex ex guſtu adſtringẽs, omnibúſq; particulatim operibus. Attamen folia & parua germina trita adeò deſiccãt adſtringũtq́;, vt*vlcera glutinare valeãt. At flores magis ſunt efficaces, adeò vt cũ vino poti dyſenterias, vẽtris imbecillitates, fluxusq́; ac humiditates ſanẽt: cataplaſmatis ritu illita vlcerũ putredinoſa iuuant. Eſt enim facultas eorum nõ inſtrenuè deſiccans, feréque ſecũdi exceſſus à tẽperatis abſoluti. Adeò verò frutex hic frigidus eſt, vt tepidi caloris ſit particeps. Porrò hypociſtis, quã vocant, multò eſt magis adſtrictoria quàm folia admodũ efficax remedium ad omnes fluxionũ affectus, puta ſanguinis reiectiões, profluuia muliebria, cœliacos, dyſentericósq; affectus. Quin ſi quã partem

τράυματα.

partẽ roborare conſilium ſit, quæ videlicet pluſculo humore exoluta fuerit robur ac firmitatẽ illi nõ inſtrenuè addit. Sic ſanè ſtomachicis, epithematis, hepaticiſq; cõmiſcetur, & ex viperis cõfecto antidoto inditur, nimirũ quo corpora confirmet ac roboret.

Ciſthus.

Calidioribus.

Ciſthus aut Ladanũ. In *calidis regionibus hic ciſthus proueniẽs, tãetſi haud alius ſit genere quàm qui apud nos naſcitur: eximium tamẽ à regione ac peculiarẽ, digerentémq; caliditatẽ nactus eſt: atq; vtroq; à noſtrate differt, tũ q̃a frigiditatẽ depoſuit, tũ quia calorẽ aſſumpſit. Itaq; cætera quidem huius ciſthi, illis quæ in noſtrate viſuntur, ſimilia ſunt. Verũ ladanũ quod vocãt, ex eo ꝓuenit medicamẽtũ primo exceſſu iã quodãmodo completè calidũ, vt videlicet & ſecũdũ attingat, habẽs etiã adſtrictionis paululum. Ad hæc ſubſtãtia tenui, ac proinde emolliẽs, ſiue malacticũ moderatè paritérq; digerẽs, ac videlicet etiã συμπεπτικὸν, hoc eſt cõcoquẽs. Itaq; mirãdũ nõ eſt, ſi peculiariter ad vteri vitia cõueniat, quandoquidem ad dicta paulum quiddã adſtrictionis obtinet. Quocircà diffluentes capillos retinet. Nã quicquid ad radices eorũ praui humoris ſederit, id omne abſumi: tũ meatus quidẽ infixi ſunt cõtrahit*. Cæterũ alopecias,

Add. & conſtringit aſtrictione.

&

& ophthalmias ſiue lippitudines ſanare nõ poteſt, vtpote magis diſcuſſorias vires quàm quæ ladano inſunt, poſcẽtes: quippe proueniũt iſti ex prauis ſuccis lẽtis craſsiſq; quos ſecãtia ac digerẽtiã medicamẽta potiſsimũ euocãt atq; euacuant. Cæterùm tenuium partiũ ſint facultatis oportet* nõ tamen vſqueadeò tenuium partium, & deſiccatoriæ, vt nimio plus deſiccent, vnáq; cum collectis inibi ſuccis præter naturã, naturalem quoque humiditatem incrementa pilis ſuppeditantem abſumant. Nam ſic nõ tantum alopecia liberabũt, ſed & caluitiẽ afferent. Sed hæc ad curãdi rationem pertinẽt.

& minimè aſtringentis.

Ciſſos. *Hedera.*

Hedera ex cõtrariis cõpoſita eſt facultatibus: habet enim quiddã adſtringẽtis ſubſtantiæ, quã terrenã & frigidã eſſe oſtendimus; habétq; etiã nonnihil acris, quã calidã eſſe vel guſtus cõprobat: Nec deeſt tertia: aqueam nanq; ſubſtantiã quandã tepidam obtinet, certè ſi viridis ſit. Siquidẽ dum areſcit, hæc prima exhalet neceſſe eſt: manétq; quę terrea eſt & frigida adſtringénſq;, & ea quę calida & acris. Viridis autẽ, foliis eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat: quæque maligna ſunt ſanat: tũ igne factas exulcerationes cicatrice includit. Porrò cũ aceto decocta folia lienoſis proſunt.

Flores autem eius quodámodo validiores ſunt vt ad læuorem redacta cũ cærato ambuſtis cõueniant. Præterea ſuccus medicamentum eſt errhinon, hoc eſt, in nares fuſum, capiti purgando idoneũ: tum vetuſtas aurium fluxiones ſanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò ſi acrior appareat, aut roſaceo aut dulci oleo miſcetur. Lachryma eius* lendes interimit. pilis nudat: vſqueadeò calidæ poteſtatis, vt obſcurè adurat: eſt enim velut aqueus quidam liquor, ſicut aliæ omnes lachrymæ.

pediculos necat.

Clinopodium.

Clinopodium excalfaciẽdi vim obtinet: ſed nondũ adurendi: eſt verò etiam eſſentia ſubtili: ponátq; ipſum quiſpiam in tertio ordine tum excalfaciẽtium, tum reſiccantiũ.

Clematis.

Clematidis folia acrẽ & adurẽtẽ ſiue cauſticam facultatẽ obtinẽt, adeò vt & lepras excoriẽt. Fuerit itaq; in quarti ordinis excalfaciẽtiũ initio. Vocatur autẽ clematis & daphnoides, quod quidã myrſinoides, alij polygonoides appellitant. Cæterùm id nec exulceratoriũ eſt nec acre, ſicut quod antè dictũ eſt, imò profluuiis ac dyſenteriis cum vino potũ prodeſt dentiúmq; dolores manſum mitigat: tum vteri quoque doloribus in peſſo admotum vſui eſt, tantum abeſt vt

perin

perinde vrat aut vlceret,ceu illud ſuperius. Sed ſummè nobis ſuſpiciendus Pamphilus ille,ſicuti in reliquis nugatur de iis quę nũquam vidit,literis ea mandans,ſic hæc ambo in vnũ cõfudit. At Dioſcorides vtriuſq; in quarto meminit, & eius quæ ſimpliciter vocatur clematoides, ídque in fine libri:& alterius,ſed in principio, quamobrem non eſt neceſſe,vt ego rurſum notis ſuis vtrunq; depingam,ſicut nec in aliis feci.

Cnicus.

Cnici ſemine duntaxat ad purgationes vtimur. Tertij eſt ordinis excalfacientium, ſi quis foris eo vti volet.

Cocus gnidius. Granum gnidium.

Granum gnidium & ipſum quoque purgat:ſed acris eſt adurentiſque facultatis.

Coccos baphicos. Granum tinctorium.

Granum tinctorium adſtringentem ſimúlq; amaram qualitatem poſsidet. Vtraque ſine morſu deſiccat.Proinde ad ingentia vulnera congruit, & ad neruorum vulnerationes.Sed tunc ipſum quidam cũ aceto terunt,alij cum oxymelite.

Coccymelea. Prunus.

Pruni fructus vẽtrẽ ſubducit, recẽs quidẽ plus,aridus min'. Cæterũ haud ſcio cur Dioſcorides pruna damaſcena ſiccata ventrem ſiſtere dicat, cùm & ipſa palàm etiam

ſubducant,minus tamen quàm quæ importantur ex Iberia.Siquidē damaſcena magis adſtringūt:at quę Iberia fert, dulciora ſūt, Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondēt. Minus enim adſtringūt quæ in Iberia naſcūtur,magis verò quæ Damaſci.Cęterùm vt in ſumma dicā,quorū in foliis aut germinibus adſtrictio quædā ineſſe apparet manifeſta, iis decoctis phlegmonæ in columella aut tonſillis exiſtentes idoneè colluūtur.Porrò aggreſtiū fructus euidēter adſtrictorius eſt,ventrémq; ſiſtit.Nominatur autē hæc plāta in Aſia prumnū. Gummi autem arboris ſunt qui dicant cū vino potum lapides confringere,cum aceto,puerorum ſanare lichenas. Ac ſi id præſtat,clarum eſt incidendi*illi facultatem ineſſe.

** & tenuiū part.*

Colla,aut gluten.

Glutē quod ad libros pręparāt ex ſimilagine & garo, emplaſticę cōcoctorięq; facultatis eſt, quibuſcūq; ipſum partibus illinas.

Colocynthe. Cucurbita.

Cucurbita humidæ frigidæq; temperaturæ eſt,vtraque qualitate ſecundi ordinis: quocirca ramentorum eius ſuccus ad auriū dolores cum phlegmone iūctos, cum roſaceo vtilis eſt, ſic tota quoque illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. In eſu autem humida eſt,& ſitim propellens.

Colo

Colocynthis.

Colocynthis guſtu amara eſt. Sed*quæ illi amaritudinis dũ potatur adſunt opera, ea euidẽter efficere nequit ob purgatoriam facultatem quam validam in ſeſe continet: nimirum cũ iis quæ expurgat, antè & ipſa per aluum excerni præuertẽs. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadibus prodeſt.

*Aptius quæ amariſ. medicam. epoto adſunt opera.

Comarus. *Arbutus.*

Arbutus arbor ipſa qualitate acerba vnà cum fructu eſt. Eum memecylum nuncupant. Eſt autem hic & infenſus ſtomacho, & capiti dolorem commouens.

Cummi. *Gummi.*

Gummi lachryma eſt cõgelata concretáque in truncis arborum ipſam producentium, velut reſina quoque in multis viſitur quæ reſinam proferre poſſunt. Cæterùm quòd exiccatoriæ emplaſticæque potentiæ ſit, cõſtat. Prætereà aſperitatibus medetur.

Conia. *Lixiuium.*

Lixiuiũ: ſic, quòd velut ablutio eſt cineris, nominatur. Porrò omniũ maximè tum abſterſoriũ tum exiccatoriũ illud eſt quod ex cinere ficus & tithymallorũ efficitur, feréq; vocatę ſepticę ſeu putrefaciẽtis eſt facultatis, quę cuiuſmodi ſit, in 5.vo. expoſui.

Conyza.

Conyza & maior, & minor adſimilis

ſunt, tũ temperaturæ, tũ facultatis, guſtui amaræ & acres: *excalfaciúntque læuigata admodũ luculẽter, ſiue quis folia cũ teneris ramulis (eſt enim fruticoſa planta) partim cuipiã illinat, ſiue vbi in oleo coxerit, eo vtatur. Siquidẽ concuſsiones ſiue rigores per circuitum redeuntes tale ſanare oleũ videtur. Flores quoq; eorũ adſimilis ſunt facultatis. Itaq; quidã & ipſos cũ foliis tritos in vino bibendos exhibẽt ad menſes fortiter ducẽdos, eiiciendúmq; fœtum. Eſt & tertiũ conyzę genus in locis humidioribus proueniens, vtriſq; illis tum graueolentius, tum imbecillius. Sed primæ memoratæ tertij ſunt ordinis in excalfaciendo exiccandóq;.

Add. apparent.

Coriannon, Corion, Coriandrum.

Coriannon, ſiue Corion, aut vtrũq; vocare lubet. Vetuſtiores Græci Coriãnõ* nominabant: at recẽtiores medici omnes Corion appellitant, ſicut & Dioſcorides, refrigeratoriam eſſe herbam ipſam dictitãs, ſed perperam. Siquidẽ ex cõtrariis facultatibus cõſtat & cõpoſita eſt, plurimũ habẽs eſſentiæ amaræ, quam oſtendimus eſſe tenuium partiũ & terrenã. Nec parũ etiã aqueę humiditatis obtinet, quę tepẽtis eſt facultatis: his adiunctũ eſt quoq; adſtrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus variè quidẽ agit ea quæ ſcribit Dioſcorides, ſed non tãtum

nominãt.

ex

ex refrigeratione. Cæterùm ego cuiuſque particulatim actionis cauſam enarrabo, tãetſi propoſitum fuerat mihi vnius dũtaxat hoc in libro ſententiã exprimere, ſed fortè nihil obſtabit: imò, ſi verũ fatendũ eſt, proderit nõnihil, ſuperiores methodos, quę* in paucis medicamentis ſunt dictæ, hic repetere. Primùm ergo nõ Dioſcorides tantùm, ſed & alij complures madicorum indeterminatè de morbis pronuntiant, ſicut ſanè hac quoq; tempeſtate non paucos inuenias medicos vel inſignes, præter alia, hac in re turpiſsimè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida frigidáq; reddita parte, quæ eryſipelas habuit, nec amplius refrigerãtia poſcente pharmaca, ceu anteà, ſed ea quæ infixum parti præter naturã humorẽ vacuant, quidam tamen refrigerare perſeuerant: alij ad digerentia quidẽ tranſeunt, cæterùm ea eryſipelas ſanare dicunt. Quanquam ſcribant, incipientibus etiamnum atq; gliſcentibus creſcentibúſve eryſipelatis alia eſſe medicamẽta, alia verò iam declinãtibus ac flacceſcentibus. Sed ita res nõ habet. Neq; enim eryſipelas etiam vocari debet poſteà quàm inflammatio eius & feruor, ac bilioſum illud abierint: neq; quæ facultate ſunt frigida, neq;* quæ illa ſanant, remedio eſſe putãdum: ſed velut ſi vel in initio protinus

ad hunc modum.

neque huiuſmodi. affect.

aut percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiã aut liuidus, aut niger extiterit,eũ eſſe frigidũ affectum exiſtimabis,& quæ digerãt excalfaciántq; medicamenta poſcere:ad eundẽ,opinor,modum ſi calida affectio in frigidã reciderit,negligenda quidem prior eſt,ſed ſecunda alio appellanda nomine:aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltẽ ſicut quidã alia ſcribunt principij, alia declinationis remedia, haud amplius frigida eſſe autumantes declinationis rẽmedia:concedendũ ſanè eſt,ſi cui ita placet, vt talis affectio etiã eryſipelas vocetur: ſed eã etiã calidam dicere vbi iam refrigerata eſt, id verò neutiquã cõcedendũ.Itaq; ne quod tũc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus, ſicut Dioſcorides coriãdrũ, qui cum pane aut polenta* eryſipelas curet illitum.Nã quod ad vnguem eſt eryſipelas, quod vtiq; inflammatũ eſt & flauum,haud vnquã ſanare queat cum pane coriãdrum, ſed illud quod iam refrigeratũ eſt.Proinde nos ſuperioribus voluminibus,cũ determinata ac definita experiẽtia cuiuſq; medicaminis facultatẽ explorandmm cenſuimus, quàm maximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectũ cõſuluimus. At pleriq; medici neq; quòd vel plurimi morborũ protinus ab initio cõpoſiti inuadant,norunt: neque

vt ipſe inquit.

quòd

quòd alius affectus ſit eryſipelas exactum, alius verò is qui vocatur ab omnibus nobis vſitatè, vt à veteribus quoque phlegmone: alij autem inter hos medij plurimi, partim vt ſic dicam, eryſipelata phlegmonode, partim pglemonæ eryſipelatodes. Ac inuenias nõnunquam vbi neutrũ vincat: ſed ad vnguem paria ſint. Quinetiam nonnunquam œdematodes eſſe eryſipelas conſpicitur, ſicut aliud ſcirrhodes: vt compoſitorũ morborum non paruus aceruetur numerus. De quibus copioſius cùm alibi diſſeruimus, tũ in curandi rationis voluminibus. Dicetur autem & nunc quoad ſaltem eorum memi niſſe neceſſe eſt, quòd exactum eryſipelas haud vnquã ab antedicto caplaſmate curari poſsit. Voco autem exactum, cùm à bilioſa fluxione pars impleta fuerit. Porrò quòd lõgè à refrigeratione abſit coriãdrũ, vel ex iis quæ ipſe ſcripſit. Dioſcorides, diſcere liceat. Nã chœradas ſiue ſtrumas cum eregmo ſiue lomẽto inquit, *diſcutit. *diſſoluit.* Porrò quòd nullum refrigerantium medicamẽtorum idoneum ſit *diſcutiẽdis *iterum.* chœradibus, vel ipſum Dioſcoridẽ non dubitaturum arbitror, quippe qui ſexcẽta ſcripſerit medicamenta chœradas ſanare potentia, quę omnia tum temperie calida tum actionibus digerentia eſſe confeſſus eſt.

Coronopus.

Coronopodis radix cœliacis prodeſſe creditur manducata.

Coſtus.

Coſtus leuiculã planè amarã, plurimam autẽ acrẽ & calidã in ſe qualitatẽ ſimul & facultatẽ cõtinet, adeò vt etiam exulceret, *cùm ex oleo corpus eorũ quibus per circuitum rigor inuadit, ante acceſsionẽ illo cõfricatur: ſi verò etiã in reſolutis, & iſchiadicis, atq; in ſumma in quibus excalfacere partem quãuis, aut ex alto in ſuperficiẽ extrahere *quippiã eſt opus, ad coſtũ cõfugitur. Eadẽ de cauſa vrinas menſéſq; prouocat, & ad rupta, conuulſa, ac laterũ dolores cõgruit. Porrò ob amaritatẽ quę illi ineſt, lũbricos* necat. Ob eãdẽ & ad cõtractas velut ex ſole maculas, ἐφήλεις Græci vocãt, cũ aqua aut melle vſurpant. Ineſt item flatuoſa quædam illi temperiei humiditas, per quam & venerem excitat cum vino mulſo.

al. vnde ipſo cũ oleo perfricãt corpus ante acceſſionem in rigoribus per circuitu redeũtib. aliq. humorem.

Add. latos.

Cotyledon. Vmbilicus Veneris.

Cotyledõ facultatis miſtę eſt, nẽpe humidę ſubfrigidę, & cuiuſdã obſcurè adſtringẽtis, & cũ ea leuiter amaræ. Vnde refrigerat, repercutit, abſtergit, & diſcutit. Itaq; phlegmonas eryſipelatodeas & eryſipelata phlegmonode curat: & maximè ſtomachi ardore æſtuantis admodum vtile eſt epiplaſma.

Pur

Putantur folia cum radice mãducata calculos confringere, & vrinam mouere.

Crania. *Cornus.*

Corni arboris fructus admodũ acerbus eſt, eſui aptus. Itaque mirum videri nõ debet, ipſum valenter ventrẽ reſtringere, ſicut & meſpila. Folia quoque & germina guſtu acerba ſũt, valẽtérq; deſiccãt. Itaq; maxima vulnera glutinare poſſunt potiſsimũ durorũ corporũ: at paruis vulneribus & mollioribus corporibus magis cõtraria ſunt. Nã nimiũ ea cõtendunt, ac plus ſatis deſiccãt.

Crambe. *Braßica.*

Braſsica eſculenta deſiccandi vim habet tum eſa, tum foris impoſita, nõ tamen etiã admodũ acrẽ. Alioqui & vlcera glutinat & maligna vlcera ſanat, præterea phlegmonas iã induratas, ac ægrè ſolubiles, & id genus quoq; eryſipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes ſanat. Habet quiddã etiam in ſe abſterſorium, quo lepras curat. Porrò ſemen eius potum lumbricos interficit, maximè braſsicæ Aegyptiæ, quantò ea ſcilicet temperatura ſiccior eſt. Sanè amaræ qualitatis particeps ſemen eſt, ſicut videlicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea ſunt. Secundum eandem facultatem ephelidas, & lentes, & quæcunq; modicam abſterſionem poſtulant, adiuuat.

Porr

Porrò caules braſsicæ combuſti cineres efficiunt admodum deſiccantes, vt videlicet iam & cauſticam ſiue adurētem vim participēt. Hac ratione ei veterem adipem commiſcētes, ad inueteratos laterū dolores, & ſi quid eius fuerit generis, aliud adhibent. Nā valenter digerens pharmacū efficitur.

Crambe agria. *Braſsica agreſtis.*

Braſsica agreſtis quodammodo calidior ſicciórq; tēperie, domeſtica eſt, ceu alia propemodū omnia agreſtia ſui generis domeſticis, ſecundū vtrāq; hanc facultatē valentiora ſunt. Quamobrem neq; intra corpus citra noxā ſumitur, vt quę lōgius ab humana receſſerit tēperatura. Eadem de cauſa & guſtantibus amarior eſt quàm domeſtica: quanquā domeſtica quoq; acrimonię nonnihil & amaritudinis contineat, ſed vtrāq; habet agreſtis validam: quare etiam extergit, & digerit quàm domeſtica valentius.

Crambe thalattia. *Braſsica marina.*

Braſsica marina ſuprà quàm quòd ventrem deiiciat, vtpote ſubſalſa & ſubamara guſtu, fuerit ſanè etiam ad externos corporis vſus, & ad omnia ea ad quæ tales qualitates accommodantur, idonea.

Cratæogonos.

Cratæogoni herbæ fructus & acris guſtanti eſt, & vtenti admodum ſimilis milio.

Creth

Crethmon.

Crethmon guſtãtibus ſalſum quodãmodo eſt, cũ paucula amaritate: quamobrẽ vis eius eſt exiccatoria & abſterſoria. Vtraque tamẽ imbecillior ĩn eo eſt quàm in amaris.

Crithe. *Hordeum.*

Hordeum primi eſt ordinis in exiccãdo & refrigerãdo: habet etiam pauxillum abſterſionis. Paulò etiam plus deſiccat quàm farina fabacea, cui non inſint cortices, cætera verò ſimilia ſunt foris vtentibus. In cibo autẽ hoc fabis pręſtat, quòd flatuoſam naturam exuat; fabis, quantũcunq; coxeris, flatuoſa naturã remanet, ſunt enim craſsioris eſſentię quàm hordeum: quamobrẽ eo plus etiam alunt; porrò quoniam vtrunq; paulũ modò à medio receſsit, multò ſunt vſui. Nam talia medicamenta multis aliis miſcentur ceu materiæ quædam: itaq; etiã cera & oleum nõ paucis medicamentis coniunguntur. Alphiton verò hoc eſt polenta, multò plus hordeo deſiccat.

Crimnon.

Crimnon*quod craſſę eſſentię eſt tũ in tritico, tũ in zea, ita appellari cõſueuit. Plus nutrit quàm polẽta, ſed ægrius cõcoquitur. Porrò ſorbitio quã ex eo conficiunt, poltos nuncupatur, eáq; ſi ex zea cõficiatur, leuiter vẽtrem ſiſtit, ac potiſsimum ſi frigatur.

ſic nominatur, & craſ. part. eſt tũ triticeæ tum quæ ex Zea eſt farinæ.

Crinos

Crinos. *Lilium.*

Lilij flos temperaturã miſtã obtinet partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, ex qua vtiq; habet vt guſtu ſit amara, partim ex aquea, eáq; tẽperata. Itaq; etiã quod ex eo cõficitur oleũ* citra morſum digerendi ſimúlq; emolliendi facultatẽ obtinet: vnde fit vt vteri duritiebus ſit aptiſsimum. Porrò radix foliáq; per ſe trita deſiccãt & abſtergunt, & digerũt moderatè: proinde quoq; ambuſtis competunt. Siquidem hæc quoq; moderatè deſiccantẽ extergẽtémq; facultatem poſtulant. Radicẽ ergo toſtã, ac deinde cum roſacco cõtritam, ambuſtis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cùm alioqui & aliorum vlcerũ omnium bonum ſit inducẽdę cicatrici remedium. Quinetiã vteros emollit, mẽſéſq; prouocat. Folia verò præcoquentes, & ipſa ad obductã vſque cicatricem imponũt, nõ in ambuſtionibus dũtaxat, ſed aliis quoq; vulneribus. Sed & ſunt qui aceto ea cõdiẽtes ad vulnera ſuo tẽpore vtantur. Plus tamen ineſt abſtergentis facultatis in radice quàm in foliis, quanquã tamen nec in ea ipſa multũ inſit, ſicut prædiximus. Nam primi ordinis abſtergentium eſt medicaminum: itaq; cùm aut vitiligines, aut pſoram, aut leprã, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, commiſ

& vnguent.

commiſcemus illi aliquid aliorum medicaminum validius extergentiũ, cuiuſmodi eſt mel. Cæterùm ſi id moderatè illi ac conuenienter admiſceatur, & ad neruorũ diuiſiones cõpetit, & ad alia vniuerſa quę valenter exiccari poſtulãt abſq; morſu. Impoſuimus verò etiam quandoq; & foliorum ſuccum cum aceto & melle coctũ.* Quinque partibus ſucci plus vtroq; erat: erátq; inſigne medicamen ad omnia ea quæ exiccari poſtulant abſq; morſu, ceu vulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus muſculorum eueniunt: tum ea quæ nimis mollia ſunt, & diuturna, atq; ægrè ad cicatricẽ perducuntur vlcera. Sed hæc iam ad medicamentorum componẽdorum inſtitutum attinent, à quo quantum licet abſtinere in præſentiarum adnitor. cæterùm rerũ ipſarum natura ſæpenumero vt attingam adigit: celeriter verò relinquenda ſunt, atque ad propoſitum reuertendum.

quintuplus autẽ erat ſuccus ad vtrunque.

Crocodilium.

Crocodilij ſemen acre eſt atq; odoratũ, vrinam menſéſq; ciens. Itaque facultatem habuerit calidam digerentẽ & exiccãtem. Succus tum caulis, tum ſeminis, vt quæ ſimilis ſint facultatis, nephriticos adiuuant. Radix pectoris excreationibus valẽter conducit, minus quidem quàm ſemen acris,

non

non tamen minus amara. Trahit verò etiã per nares ſanguinem.

Crocus.

Crocus paulum etiam adſtringens quid obtinet, quod terreum frigidúmq; oſtẽdimus: ſed ſuperat in eo calfaciẽs & qualitas, & facultas, vt tota eius eſſentia ſecundi ſit ordinis excalfaciẽtium, & primi exiccãtiũ proinde concoquendi quoq; vim quãdam obtinet, adiuuãre ſcilicet in hoc & paucula illa adſtrictione. Quippe quib⁹ medicamentis, cùm non admodũ excalfaciant, paucula adeſt adſtrictio, ea parẽ facultatem habent eſſentiis emplaſticis vocatis, quas cum iunctas eſſe caliditati nõ vehementi cõtigerit, pepticas, hoc eſt cõcoquẽtes eſſe oſtẽdimus.

Crommyon. Cæpa.

Cępa ex quarto ex ordine excalfaciẽtiũ: eſſentia eius potius craſſarũ eſt partiũ: vnde etiam hæmorrhoïdas aperit tum appoſita tum cum aceto iniuncta. In ſole alphos abſtergit, tum alopecij, attrita pilos alcyonio citius reſtituit. Porrò ſi ſuccũ ei⁹ exprimas, quod reliquũ eſt, admodũ terreæ ſubſtãtiæ eſt, eiúſq; calidæ: at ſuccus aqueæ aëreęque caliditatis. Hic igitur iis q̄ ſuffuſi ſunt, aut aciem oculorum obtuſam præ craſsitudine humorũ obtinent, inunctus prodeſt: ex huius temperatura tota cæpa flatuoſa eſt man

ducat

ducata. Itaque quæ temperatura ſunt ſicciore, minus flatuum generant.

Cyamos. Faba.

Faba in vtroq; medij temperamẽti proximè eſt in exiccando & refrigerando. Caro eius paulũ quoq; abſtergentis facultatis continet, ſicut putamen nõnihil adſtringẽtis: idcirco medicorũ nõnulli totam fabam cum oxycrato decoctã dyſentericis, cœliacis, vomẽtibus, quos ἐμετικοὺς nominãt, exhibuerunt. Porrò vt eduliũ, flatulenta eſt, ac coctu difficilis, ſi quid aliud: excreationibus* ex pectore & pulmone idonea. Vt medicamentũ verò foris impoſita, deſiccat *innoxiè. In podagricis ea ſæpenumero vſi ſumus ex aqua decocta, & ita adipi ſuillo admiſta. Ad neruorũ tum cõtuſiones, tum *vulnerationes, farinã eius cum oxymelite impoſuimus. Ad eos quos ex ictu iã phlegmone occupauerat, cũ polenta. Sed & teſtiũ & vberum aptum eſt cataplaſma. Nam hæ partes cùm phlegmone tenẽtur, moderatè refrigerari amant, maximè cùm vbera ex lacte in ipſis cõcreto phlegmonẽ patiantur. Quin lac quoq; ab eo cataplaſmate extinguitur, ſicut puerorũ pubes farina fabacea illita plurimo tempore* glabra permanet.

ἐκ θώρακος.
ἀλύπως.
ἑλκῶν.
impubis.

Cyclaminos. Rapum, ſiue tuber terræ.

Cyclaminus varias vires poſſidet. Nam

& abſtergit, & incidit, & ora venarũ aperit, & attrahit, & digerit: clarũ id eſt ex particularibus operibus. Nã ſuccus eius hæmorrhoïdas reſerat, violẽterq; ad ſeceſſum prouocat in* crocyde ſiue floccis appoſitus. Sic etiã facultatibus phymata, ſtrumas, aliáſq; durities digerẽtibus cõmiſcetur, ac ſuffuſis cũ melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeò vehemẽs eius facultas eſt, vt abdomine illito ventrẽ ſubducat, & fœtum interimat. Nã & alioqui validũ *interimẽdo fœtui medicamen eſt, in peſſo additus. Tota autẽ radix ſucco imbecillior eſt, quanquam & ipſa vehemẽs ſit. Nam & mẽſes ſiue epota, ſiue appoſita euocat, & aurigini prodeſt, non modò ipſum viſcus expurgans, ſed etiã quæ in toto corpore bilis fuerit, eã per ſudorẽ eiiciens. Proinde ſanè poſt eius potionẽ* ſudoris adiuuanda prouocatio eſt. Modus eius bibẽdi eſt drachmarum triũ, ſiue cum melicrato, ſiue cũ paſſo. Cutẽ detergit cùm in aliis, tũ quòd alopecias, ephelidas, omniáq; exanthemata ſiue efflorefcentias curet: ſienẽ quoque induratum iuuat emplaſtri modo illita tum recẽs tum arida. Sunt qui radicem ſiccã aſthmaticis ſeu anhelantibus exhibeãt. Porrò altera cyclaminus, quã quidam cyſſanthemon nominãt, proptereà quòd cyſſo, hoc eſt hederæ

aliâs in ſtuppis.

φθόριον dicitur hoc genus medicamenti.

omnibus modis.

deræ flore ſit aſsimilis, radicem quidẽ * ſuperuacaneam habet, ſed fructũ admodum efficacem: nam hic cum vino * pluribus diebus potus lienes ſanat, vrinas mouens ac ventrem ſubducens: locos quoque eiicit, & aſthmaticis prodeſt. Qualitas eius guſtanti acris eſt, & ſublenta.

inutilem.

Add. al bo cyathis duob.

Cyminum. *Cuminum.*

Cymini ſemine maximè vtimur, quẽadmodũ aniſi, liguſtici, cari, petroſelini. Eſt verò & facultatis excalfacientis, ſicut illorum vnũquodq;, tum vrinã mouẽtis & flatũ extinguẽtis: ex tertio ordine excalfaciẽtium.

Cynosbatus. *Sentis canis.*

Huius fruticis fructus non ſegniter adſtrictorius eſt, folia verò mediocriter. Itaq; particularis eius vſus haud ignotus eſt. Cauendum ab eo quod in fructu eius lanæ ſpeciem habet, ceu arteriam vitians.

Cypariſſus. *Cupreſſus.*

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna * vlcera cõglutinãt in duris corporibus: ex quo clarũ eſt ꝙ reſiccandi vim habeat abſq; inſigni acrimonia, aut caliditate, ſicut certè & guſtus teſtificatur. Apparet enim in ea leuis quidẽ acrimonia ſed plurima amaritudo, multóque etiam plus acerbitatis in tota planta. Tanta ei ineſt acrimonia caliditáſque, quanta ſatis ſis

τραχυμάτων.

deducendæ in altũ acerbitati,ac nullam tamen mordicationem aut caliditatẽ in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis putreſcẽtibúſq; affectibus humiditates innoxiè tutóq; depaſcitur, atque abſumit, cùm quæ excalfaciũt ſimul deſiccántque,eas quidem quæ cõtẽtæ ſunt abſumãt, cæterũ acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic enterocœlicos iuuat:ſiquidẽ exiccat,robúrq; addit corporis partibus præ humiditate laxis:vtpote cùm adſtrictio in altũ ſubeat,deducente ipſa caliditate quæ admiſta eſt,eũ ſeruante modũ, vt deducere quidẽ valeat,nõ tamen mordicare queat. Quidã ea vtũtur ad carbũculos,& herpetes polentæ miſcẽtes, tanquã abſumat citra excalfactionẽ eos morbos facientẽ humiditatẽ. Sũt qui ad eryſipelata vtãtur,admiſta nimitum polenta cũ aqua aut oxycrato aquoſo.

Cyperus. Iuncus quadratus.

Cyperi radices maximè vſui ſunt,excalfacientes pariter & exiccãtes abſq; mordacitate. Itaq; vlceribus quæ præ nimia humiditate cicatricẽ difficulter admittunt, mirificè proſunt: habent enim quiddam etiam adſtringens:quapropter vlceri itẽ oris conueniunt. Quin & incidendi vim quampiã illis ineſſe teſtificandũ,quia & calculo vexatis cõgruunt,& vrinã menſéſq; prouocant.

Cypros.

Cypros.

Cyprus,huius arboris folia ſummáq; germina in vſum veniũt,& facultatis,& qualitatis*miſtæ:habẽt enim quiddã digerẽs cũ *maximè* aquea ſubſtãtia modicè calida, habéntque *miſtæ.* etiã adſtrictoriũ quiddã ex terrena ſubſtantia frigida. Itaq; eorũ decocto quidã ambuſta fouent. Vtuntur verò etiam aduerſus igneas phlegmonas & carbũculos. Nã abſq; moleſtia & morſu deſiccãt. Quinetiã ſpõte ꝓueniẽtibus in ore vlceribus aphthodeſi, & ipſis * aphthis cõmãſa accõmoda ſunt. *Add. puerorum.*

Cytiſus.

Cytiſi folia digerẽdi facultatẽ obtinẽt aquæ & tẽperatæ miſtã,ſicut & maluę folia.

Coneion. Cicuta.

Cicuta quòd extremè refrigerantis ſit facultatis,omnes norunt.

Conos.

Coni fructus,quem quidã cocalon nuncupant, & ſtrobilon,viridis totus, habet cũ humiditate amaritudinẽ quampiã & acrimoniã:proinde pululentis,& quibuſcũque aliis quæ in thorace & pulmone ſunt,facile extuſsire & expuere expedit accommodus eſt. Porrò fructus ex eo eſculẽtus,nutrimẽtum eſt coctu difficile, & validũ. At vt medicamen aſperitati leniendę congruit,cùm videlicet in aqua maceratus omnem in ea

acrimoniam reliquerit. Nam reliquum omne minus mordax, magiſq; emplaſticum redditur: in medio calidæ & frigidæ qualitatis conſiſtens, ex aquea & terrea miſtum ſubſtantia, minimum participans aêreæ.

Lagopus.

LAgopus facultatis eſt deſiccantis, adeò vt fluxus alui probè exiccet.

Lathyris.

Lathyris, ſunt qui dicant & hanc eſſe tithymalli ſpeciẽ, tum quòd ſimiliter illis ſuccum habeat, tũ quòd eodẽ *modo purget, totáq; illis facultate aſsimilis ſit, niſi quòd ſemen guſtantibus videatur dulce: quòd ſanè etiã maximè purgatoriam vim poſsidet.

Add. illis.

Lampſane.

Lampſane eſa quidẽ ſuccos prauos procreat, cæterùm illita abſtergendi nonnullã digerendíque facultatem poſsidet.

Lapathum.

Lapathum moderatè digerẽtem ſortitũ facultatem eſt, at oxylapathũ miſtam: nam cum eo quòd digerit, nõnihil quoq; repercutit. Semen eorum manifeſtã quoq; quandam adſtrictionem obtinet, vt & dyſenterias, & diarrhœas ſiue profluuia ſanet & maximè oxylapathi. Porrò hippolapathũ, quod in totũ in paludibus prouenit, eaſdẽ dictis facultates obtinet, ſed imbecilliores.

Lemo

Lemonium.

Lemonij fructū, vtpote *acerbum *exhibēt cœliacis, & dyſentericis, hęmoptoicisq́; ſiue ſanguinē ſpuentibus: iuuat & profluuiú muliebre. Satis eſt oxybaphi menſura.

ἀυστηρὸν. *Add. cū vino.*

Lachen.

Lachē qui in petris naſcitur, eſt velut muſcus quidam, ſed rectè ex plantarum cenſeri genere poteſt. Porrò ita nominatus videtur, quòd lichenas curet: extergentē habet ac modicè refrigerantē facultatē, vtranque verò reſiccantem. Atq; abſtergentem quidem atq; exiccantem à petra obtinet, refrigerantem verò ab humore aqueo: naſcitur enim in humidis & *grauiter olentibus ſaxis. Porrò quod ex talibus cōponitur, aduerſum eſſe phlegmonæ (quod aphlegmanton vocant) nihil mirum eſt. Cæterùm an hæmorrhagias ſiſtat, vt refert Dioſcorides, id verò neutiquam dicere queam.

Al. rore perfuſis.

Leontopetalon.

Leontopetali radice maximè vtimur, digerendi facultatem & exiccandi excalfaciendique in tertio ordine poſsidet.

Lepidium.

Lepidium ex quarto eſt ordine excalfacientium, ſimile naſturtio, tum odore, tum guſtu, tum viribus: ſed minus eo deſiccat.

Leucas.

Leucas acrem poſsidet qualitatem exuperantem, temperaturam verò calidam ſiccámque in tertio quodammodo ordine.

Leucacanthon.

Leucacãthon, quidã autẽ polygonaton, alij iſchiada nuncupant. huius amara radix eſt, ac ꝓinde ĩcidit, & exiccat in tertio ordine: in calfaciẽdo autẽ ex primo eſt ordine.

Leucoion.

Leucoij frutex vniuerſus extergẽtem facultatem poſsidet, ac tenuiũ partium, plus tamen flores, & inter hos qui ſint ſicciores magis etiã quã virides, adeò vt & oculorũ cicatrices craſſas extenuẽt. Tũ mẽſes quoque decoctũ eorũ mouet, & locos partúmque emortuũ elicit: ac ſi bibatur, *abortum facit. Eſt ergo id medicamẽtum, vt ſi quod aliud, amarum. Ac ſi quis virium eius vehementiã multa aqua admiſta retũdat ac mitiget, aut certe id genus aliquo, habebit & ad phlegmonẽ non malum medicamẽ. Sic decoctum eius ſi non merum fuerit, vteri phlegmonas idẽtidem perfuſum ſanat, potiſsimũ quæ diutino tẽpore ad ſcirrhi modum induruere. Sic cũ cerato vlcera ægrè ad cicatricem perueniẽtia curat. Sunt verò etiam qui cũ melle & ad aphthas adhibeãt. Semẽ cum eiuſdẽ ſit facultatis, aptiſsimum eſt duarum drachmarum menſura potum, tum

fœt. viuũ perimens & abig. medic.

tum menſibus ciendis impoſitũ*conuenire creditur partúmque viuentẽ interficere, ac mortuũ eiicere. Radices ſimilis quoq; facultatis, niſi quatenus craſsioris ſunt eſſentiæ, & magis terrenæ:cum aceto lienes induratos ſanant. Nonnulli verò & phlegmonas *induratas iis curant.

Add. cũ melle.

Vet. addit in articulis.

Leuce. Populus alba.

Leuce arbor miſtæ quodammodo temperaturæ eſt,ex aquea tepida & terrena extenuata eſſentia:quamobrem & abſtergentis facultatis eſt particeps.

Libanotus. Thus.

Thus excalfacit ordine ſecũdo, deſiccat primo, habet quoque adſtrictionem puſillã. Sed minimũ manifeſta adſtrictio eſt cãdido cortex eius euidẽter adſtringit:proinde ſanè ſtrenuè quoque deſiccat,adeò vt ex ſecundo ſit ordine completo deſiccantium. Eſt autẽ craſsiorũ partiũ quã ipſum thus, & minimũ habet acrimoniæ. Ob has ergo tũ facultates, tũ qualitates multus eſt eius vſus apud medicos in hœmoptoicis,ſtomachicis, cœliacis, ac dyſentericis nõ tantum iis quæ extrinſecus applicãtur,ipſum admiſcentes,ſed & iis quæ intrò in corpus ſumũtur.* Ramus eius tum ſiccioris, tũ calidioris eſt facultatis quã ipſum thus,adeò vt ad tertiũ vſque exceſſum perueniat.Habet ve-

germen eius.

rò etiã abſterſoriũ qddã. Itaq; eo nomine & expurgare & implere q̃ in oculis cõſiſtũt vlcera videtur, velut & myrrhæ, & ſtyracis.

Libanotides.

Libanotides tres ſũt, vna ſterilis, duæ fructũ ferentes: omnes verò eiuſdẽ facultatis, emollientis & digerẽtis. Succus tũ radicis, tum herbæ miſtus melli obtuſam oculorũ aciẽ ab humorũ craſsitudine curat. Porrò eius libanotidis quæ ad coronas eſt vtilis, quam Romani roſmarinum nuncupãt, decoctum regio morbo laborãtes potum adiuuat. Omnes enim libanotides abſtergentis & incidentis facultatis participes ſunt.

Lignys. Fuligo.

Fuligo omnis exiccatoria eſt, ac proinde terreſtris eſt eſſentiæ, habens quaſdã etiam ignis qui materiã cõbuſsit, reliquias: ſed id puſillũ eſt. Porrò tota eiꝰ natura terrena eſt, tenuiũ partiũ. Sed quę ſpeciatim in ea differẽtiæ ſunt, eæ pro vſta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiã ꝓueniẽte fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligine proueniẽte. Primũ enim thuris fuligine vtũtur in ocularias medicinas miſta, eas videlicet quę ad oculos etiãmnũ phlegmone tẽtatos accõmodãtur, atq; etiãmnũ fluxiõe vexãtur, & vlcera habẽt: nã & illa expurgat, & carne ĩplet. Ad hæc vſurpãt quoq; eã ad

fac

facultates quas vocāt calliblepharas. Pręter ea terrebinthinę myrrhæq́; fuligo moleſtia caret, nō aliter quā thuris: ſed ſtyracis quodāmodo valētior *eſt: magis etiā picis liquidæ, qua etiā magis cedri. Porrò acrioribus vtuntur ad vitia *ſuperciliorū vocata ptila, & eroſos oculorū angulos humidóſq; citra phlegmonem. At mollioribus mitioribúſq; tum ad hæc, tum ad ea ad quæ competere paulò ſuperius diximus thuris fuliginem.

Add. his palpebr. aët. in pal pe glabris:

Libyſticum.

Libyſtici radix & ſemē ex genere excalfacientium ſunt, adeò vt & menſes cieant, & vrinas prouocent, flatúſq; diſcutiant.

Linoſpermon. Lini ſemen.

Lini ſemē eſum flatuoſum eſt etiā ſi frigatur: adeò ſanè recrementitia humiditate plenum eſt. Eſt verò etiam in primo ordine quodammodo calidum, ac humiditatis & ſiccitatis quodammodo in medio eſt ſitum.

Linozoſtis. Mercurialis.

Linozoſtide vtūtur oēs ad vētris purgationes dūtaxat. Verū enimuerò ſi quis eius facere periculū volet in cataplaſmate, ſanè admodum eam eſſe digerentis experietur facultatis.

Lonchitis.

Lōchitidis, eius videlicet quę ſemē habet triāgulare, *cuſpidis figura, radix potiſſimū quodāmodo ſimilis eſt radici dauci: pinde

figura haſtæ ſimile.

vri

vrinam ciet. Porrò eius quæ ſcolopendriæ ſimilia habet folia, ea ad glutinãda vulnera idonea ſunt viridia, ſed ſicca cum aceto *lienes induratos ſanant.

Deeſt pota.

Lycion.

Lycion, ſiue pyxacanthõ, arbor ſpinoſa, ex qua lyciũ quod vocãt cõficitur, id videlicet medicamentũ liquidũ quo ad ſugillata vtũtur, & ſedis oríſq; phlegmonas, vlcerationésq;, tũ herpetas, putredines, & vlcera cõtumacia, & aures pure fluẽtes, & intertrigines, ac paronychias. Eſt autem facultatis exiccatoriæ, compoſitum ex diuerſi generis ſubſtãtiis, quas ἑτερογενᾶς Græci vocãt. altera quidẽ tenuiũ partiũ digerẽte atq; calida: altera terreſtri & frigida, ex qua adſtrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas puſilla medicamẽtò ineſt, digerit verò & deſiccat non parũ, nẽpe in ſecũdo ordine: in calore autẽ mediis & ſymmetris proximũ eſt: proinde *ad varia hoc vtũtur medicamine, vt abſtergẽte quidẽ *[ad putredines, & cacoëthe vlcera:] vt cõtrahẽte verò, cœliacis, dyſentericis, ac muliebri ꝓfluuio adhibẽtes. Lycium hoc in Lycia & Cappadocia plurimũ ꝓuenit: alterũ verò indicũ ad oĩa valentius eſt.

ad differ. affec.

ad eáque pupillas obtenebrant.

Lyſimachios.

Lyſimachios ſuperantẽ habet qualitatẽ adſtrictoriã, per quã & vlcera glutinat, erũ

pen

pentēq; ex naribus ſanguinē emplaſtri modo illita reprimit: quin & reliquas ſanguinis eruptiões ſiſtere poteſt tū ipſa, tū ſuccus eius multò magis. Pota dyſenterias, ſanguinis reiectiões, ac muliebre profluuiū ſanat.

Lychnis.

Lychnidos coronariæ ſemē calidum eſt ſecūdo quodammodo ordine, aut iam etiā tertio: ſiccum ſanè eodem modo.

Lotos.

Lotus domeſtica, quā quidā triphyllon, hoc eſt trifoliū nominant, vt mediocriter* cōcoquēdi vim poſsidet, ſic etiā exiccādi: in caliditatis frigiditatiſq; cōiugatiōe media quodammodo eſt, & tēperata. Lotus autē agreſtis plurima in Libya prouenit: ſemen eius ſecundi eſt ordinis excalfacientiū, habétq; nonnihil abſterſorium. Porrò Aegyptiæ loti ſemen etiam in panes fingitur.

Pau. & Aët leg. nō πεπ]ικῆς, ſed ῥύπ]ικῆς, abſterſoria.

Lotos arbor.

Lotus arbor non ita multæ adſtrictoriæ qualitatis eſt particeps, ſed & tenuiū partiū eſt, & exiccatoria. Itaq; lignorū* aſſulæ deraſæ muliebri accōmodantur profluuio, & dyſenteriis, & cœliacis affectibus. Decoquūtur verò interim in aqua, interim in vino, nimirū prout vſus popoſcerit, nec infundūtur tantū, ſed & bibūtur. Quinetiam quòd pilos defluentes cohibeat: non mediocre ſignū

Add. ipſorum. Aſſul. deraſæ.

gnū

gnum eſt ipſum adſtringentis eſſe cuiuſdã, ſimiliter mediocriter deſiccantis facultatis. Dictũ quippe eſt & in ſermone de ladano eiuſmodi eſſe facultatis oportere, quod fluentes capillos eſſet cohibiturum.

Macer.

MAcer, cortex eſt, qui ex India cõuehitur, guſtu multũ acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundũ ſanè redolens, vt pleraq; aromata ſiue odorata quæ ex India cõuehuntur. Videtur itaq; & ipſe ex miſta conſtare eſſentia, pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partiũ. Quamobrem valenter deſiccat, adſtringitq;: proinde cœliacis & dyſentericis miſcetur facultatibus, in tertio exiccantium conſiſtens ordine, in caloris frigoríſq; differentia neutrũ inſigniter efficies.

Malabathrum.

Malabathri folium cũ ſpica nardi ſimillimam facultatem obtinet.

Malache. Malua.

Malua agreſtis quidẽ, digerentis paululum & emolliẽtis leuiter eſt facultatis: hortẽſis verò quãtò plus habet aqueæ humiditatis, tãtò facultate imbecillior eſt. Fructus eius tantò validior eſt, quãtò & ſiccior. Porrò huius generis eſt, & ea quæ anadendron malache nũcupãt, ſed efficaciſsima cõprehen

hẽſarũ ĩ digerẽdo. Appellatur etiã Althea.

Mandragora.

Mandragora vincentem habet facultatẽ refrigeratoriã, adeò vt tertij ſit ordinis refrigerantium. Veruntamẽ nonnihil etiam caloris ineſt & in pomis humiditatis: proinde ſoporem ea conciliandi vim habent. Radicis cortex cùm ſit valentiſsimus, non tantùm refrigerat:ſed & deſiccat reliquum quod intus eſt,imbecillum eſt.

Marathrum. Fœniculum.

Fœniculũ tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalfacientium cenſeri promereatur:deſiccat verò nõ æquè,ſed ipſum quiſpiam in hoc primi eſſe ordinis poſuerit:proinde lac procreat:quod ſi admodum deſiccaret,non ſanè * efficeret.ſuffuſis eadẽ ratione auxiliatur, vrinas menſéſque ciet. Porrò eſt & alterũ fœniculum*, quod præ magnitudine hippomarathrũ nuncupant, cuius radix ac ſemen amplius quàm domeſtici, deſiccandi vim obtinet:quocircà ventrẽ quoque eo nomine ſiſtere videtur. Nec ſanè manifeſta illis ineſſe videtur adſtrictio.Huius non radix modò, ſed &*ſemen Cachryi aſsimile eſt, potéſtque & calculos frãgere, & auriginoſos ſanare, menſéſq; & vrinas mouere,nõ tamẽ lac cõgerere, ſicut illud ſuperius. Aliud eſt hippomarathrum,

non generaret.

Deeſt ſyluestr.

Add. & multo magis.

cuius

cuius ſemen rotundum eſt & acre, ſimile ſemini coriandri, facultate quidem hippomarathro ſimile, ſed debilius.

Maſtiche.

Maſtiche cãdida quidẽ, & Chia cõſueto more cognominata, quodãmodo ex cõtrariis compoſita facultatibus eſt, adſtringente videlicet & emolliẽte. Proinde ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecoríſq; inflammationibus competit, vtpute ſecundo ordine excalfaciens & deſiccans. Nigra verò, quæ Aegyptia cognominatur, tũ magis hac deſiccat, tum minus adſtringit: quamobrem aptior eſt ad ea quæ validiorem digeſtionẽ per halitum expoſcunt: hac ratione furũculis bonũ eſt remediũ. Porrò oleum vnguentúmq; maſtichinum ex Chia * conficitur, nõ admodum ſanè ex Aegyptia. Cæterùm ſimilis eſt & ipſum maſtichæ facultatis.

præparãt.

Melanthium. Nigella.

Melanthiũ excalfacit atq; deſiccat tertio ordine. Videtur etiã tenuium eſſe partium: hoc enim nomine catarrhos ſanat* in linteo admotũ, atq; aſsiduò olfactũ. Quinetiã ſi intrò in corpus ſumatur, vel maximè flatus extinguit. Vnde conſtat eſſentiæ ipſum eſſe ſubtilis, & ad vnguẽ à caliditate elaboratæ. Propterea ſanè etiã amarũ eſt. Oſtenſum verò in quarto horum voluminũ eſt,

Add. calidum.

quòd

quòd cùm ad extremam tenuitatem atque elaborationem terrena pertingit ſubſtãtia, amara proueniat qualitas. Itaque mirũ nõ eſt ſi lũbricos interimat nõ eſum modò, ſed etiã foris* impoſitũ. Siquidẽ & id præſtare poſſe ſaporẽ amarũ mõſtratũ eſt. Nec ſanè etiam mirãdũ ſi lepras, clauos, myrmecias eiiciat, ei præſertim qui in ſuperioribus libris cõprehenſorũ haud eſt immemor. Sic verò etiam orthopnœam iuuat, & menſes prouocat, qui vtiq; ob craſsitiẽ aut viſcoſitatem* retẽti fuerint. In ſumma verò, vbi ſectione, exterſione, deſiccatione, excalfactione eſt opus, præſtantiſsimũ id remediũ eſt.

ventri.

Add. humorum.

Melilotum.

Melilotum miſtæ facultatis eſt: habet enim quiddam adſtringens: ſed & digerit & concoquit: copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

Mel.

Mel deſiccat & excalfacit ordine ſecũdo. Eſt autẽ ſimplicis, quoad fieri poteſt, tũ facultatis, tũ tẽperamenti extergẽtis, vt nobis appellare mos eſt, medicamẽtorum ſpeciei exiſtẽs. Porrò coctum minus acre abſterſoriúmq; redditur: itaq; ad ſinuoſorũ vlcerũ glutinationes eo vtũtur. Cæterùm ſi quod mel amarũ eſt, ceu Sardoum, clarum eſt & ipſum miſtæ eſſe facultatis, tãquã ſi noſtrũ

quiſpiam ei abſinthium admiſcuiſſet. Sed & Sacchar, vt vocant, quod ex India atque felici Arabia conuehitur, in calamis, vt aiunt, concreſcit, & ipſum mellis eſt ſpecies, minus certè quàm noſtrate dulce, ſed adſimiles ei vires obtinens, quod ad abſtergendum deſiccandum, & digerendum attinet. Porrò quatenus nec inimicum ſtomacho eſt ceu noſtras, nec ſitim afferens, eatenus ab illo ſubſtantia differt.

Meliſſophyllon. *Citrago.*

Meliſſophylũ marrubio ſimile eſt facultate, ſed plurimũ ab eo vincitur: quamobrẽ nec vtitur eo quiſpiam. Superuacaneũ ſiquidem foret præſente marrubio, cuius tantus eſt vbiq; terrarũ prouentus, velle vti meliſſophyllo: cæterùm ſi cui fortè ad manũ quãdoque marrubiũ nõ fuerit, illo vti liceat, * modò nõ exciderit quãtò ab hoc exuperet.

Add. ad eandem.

Meſpilum.

Meſpilũ, alij tricoccũ nominãt, ꝙ tria intus in vniuerſum gerat grana, quorũ vnũquodq; arboris eſt ſemẽ, ceu ea quæ in malis inueniuntur, ipſius mali: & nuclei, ipſius vitis: & ficus, minuta illa grana quas cechramidas Græci vocãt. Arboris huius fructus admodũ acerbus eſt, víxq; edi poſsit, vẽtrẽ ſtrenuè coërcẽs. Quin & ĩ germinibus & foliis acerba hęc qualitas nõ pauca reperitur.

Medion. Trifolium odoratum.

Medij radicẽ contrà atque ſemen ipſum temperatam eſſe cõtingit: nam illa quidem auſtera eſt, & fluxiones cohibet cùm alias, tum verò etiam profluuiũ muliebre quod vocant. At ſemen tantum abeſt vt tale quid efficiat, vt etiam menſes cieat, nimirum tenuium partium, & incidendi facultatis.

Mecon. Papauer.

Papauer alterũ rhœas nuncupatũ eſt, ꝙ ſcilicet celeriter flos eius defluat. Alterum domeſticũ, quãdoquidẽ colitur. Quin & alteræ duæ ſunt* ſpecies ſylueſtris papaueris: [*Add. præter hæc.*] alterum velut incidentẽ calicẽ ſuſtinẽs, alterum longiorẽ quàm illud calicẽ obtinens, totum autẽ procerius ac ſqualidius. Ab hoc ſuccus defluit, atq; hinc eſt quòd hãc ſpeciẽ quidam rhœada nominẽt. Porrò omnium facultas refrigeratoria eſt. Cæterùm ſatiui ſemen quod & thylacite cognominãt, mediocriter ſomnũ conciliat, viſu candidum: proinde pani ipſum inſpergũt, ac melle maceratum edũt. At eius quod primo loco recẽſuimus, cuius florẽ celeriter decidere poſſuimus, validius ſemen refrigerat, itaq; nequaquã eo quis* innoxiè ſolo vti poſsit, ſi- [*citra moleſtiam.*] cut ſatiuo ſiue domeſtico melli admiſcens. Admodum verò ſi ita ſumptũ ſit, ſomnum conciliat. Cæterùm puſillum eius inſpergũt

iis quæ ex melle conficiuntur bellariis,atq; itriis,panibúſq;. Porrò tertio loco dicti ſemen atrum etiam medicamētoſum eſt, admodum refrigerans. At quod quarto loco poſitum eſt, omnium eſt medicatiſsimum tū in ſemine, tum in cauliculis, tū in foliis, tum in ſucco. Validè enim refrigerat,ad ſtuporem vſq; & mortē perducens.quare medici quò probè eo vtãtur, medicamētis miſcentes, frigiditatis vehementiá retundūt. Eſt enim ex quarto & vltimo refrigerantiū ordine.Porrò quo pacto maximè ex methodo miſtionē facere oporteat,nō eſt præſentis tractationis propriū,ſed eius quæ de cōponendis medicamentis agit,quæ poſt hoc opus à nobis exponetur.

Mecon ceratitis. Papauer cornutum.

Papauer cornutū nominatū quidē ſic eſt à ſemine leuem inuerſionē habēre,velut & fœnum græcū:vt bouis cornu eſſe videatur ſimile. Vocatur porrò à quibuſdā paraliū, quandoquidē vt plurimū iuxta mare naſcitur.Vim habet incidēdi, & abſtergēdi.Itaque radix herbæ ī qua decocta ad dimidiū, hepaticos affectus adiuuat. Porrò folia & flores ſordida admodū & cōtumacia vlcera iuuãt : ſed ea reiicere oportet vlceribus iam expurgatis. Adeò enim abſtergere valēt, vt & puræ quoq; carnis nonnihil eliquēt.Hoc

viriu

virium robore non ſordem duntaxat, ſed & cruſtam vlceribus detrahit.

Mecon Heraclua. Papauer Herculeum.

Papauer herculeum, vocatur verò & aphrodes, hoc eſt ſpumoſum: eo quòd totum candidũ eſt & ſpumoſum, exile. Semen habet pituitam expurgans.

Melea. Malus.

Malus nõ omnis eiuſdẽ naturæ eſt, velut nec eiuſdem fructus. Quippe quædã mala dulcia ſunt, quædã auſtera, *nõnulla acida, alia extremè exoluta & aquea: & ſanè in iſtis aqueũ exuperat: vt tẽperies eorũ ſit tũ humidior, tum frigidior: in acerbis autem terrenũ frigidũ. In auſteris verò tum iſtud, tum aqueũ frigidũ, ſicut in dulcibus aqueũ temperatũ. Sic quoque ſucci cortices, foliáque arborum inter ſeſe diſsident. Itaque ſi auſteriora ſint atque acidiora, vulnera illis glutinare poſsis, tum in phlegmonarũ principio influxionẽ repercutere, ac ſtomachũ ventrémq; exolutũ, ac languidũ roborare: at aquoſioribus mediocres phlegmonas incipientes & gliſcentes remittere. Sed hæc iam ad curandi rationem attinent: proinde ea citius etiã relinquenda. Porrò quòd plurima pomis omnibus recrementitia frigidáq; inſit humiditas, vel hinc liqueat, quòd eorum omnium nullus omnino ſuccus du-

Add. nõnulla acerba.

rare, ac vetuſtatẽ ferre poſsit, verũ aceſcant, corrumpantúrque vniuerſi. Solus enim cidoniorũ & ſtruthorũ (vtpote quæ propter vincentẽ adſtrictionẽ minus cęteris ſunt humida) ſuccus coctus cum melle durare põt, tametſi ipſe per ſe non ita durare queat.

Melea perſice. Malus perſica.

Melea perſice, hæc vulgò nunc ab omnibus vocatur Perſice tantùm, illo videlicet omiſſo Melea. Ipſa igitur arbor in germinibus & foliis vincentem habet amaram qualitatem: proinde folia eius trita & ſuper vmbilicum impoſita lũbricos necãt. Alioqui ſanè etiam digerẽs medicamen eſt. Fructus eius, nempe eſculentum hoc perſicum, humidior eſt & frigidior temperie.

Melea armenice. Malus armenica.

Melea armenice, huius vetus nomen deficit. Vocãt enim omnes tum fructum, tum arborem*præcocion. Fructus humidior frigidiórque eſt, vtrunque ſecundo quodammodo exceſſu perpeſſus.

* πρεκόκκιον.

Melea medice. Malus medica.

Melea medice, huius fructus nõ amplius malũ medicũ, ſed ab omnibus citrium nuncupari adſolet: in ſemine quidem vincẽtem habens qualitatẽ acidã & ſiccam, vt ipſum tertij ſit ordinis reſiccantium refrigerantiúmq;: in cortice verò itidem deſiccantem

tem

temperiem eſt ſortitus, non parum tamen habentem acrimoniæ: proinde deſiccat hic ſecundo exceſſu, nō tamen frigidus eſt, ſed aut temperatus, aut paulò infrà. Porrò caro eius pariter craſsi ſucci eſt, & pituitoſa frigidáque. Nam & ipſa editur ſicut & cortex, ſemen omne edi ineptum eſt, tum humidum illud & acidū de quo primùm diſſerui, & nucleus qui in illo inuenitur, id quod reuera ſemē eſt. Hic amarus eſt, & digerendi videlicet ſiccandíque facultatē obtinens, ſecundo quodāmodo ordine à temperatis recedens. Folia verò denique exiccādi ac digerendi vim obtinent.

Meum.

Meum, huius radices perutiles ſunt, calidæ tertio* ordine, ſiccæ ſecundo: proinde vrinam menſéſque ciere volentes hoc vtuntur pharmaco. Sed ſi pluſculum ſumatur, capiti dolorem mouet, vtpote cùm pluſculum ſit calidum quàm ſiccum, quippe cùm humiditatem * crudiuſculam etiamnum & flatuoſam caliditatem ad caput deferat, atque ita ipſum afficiat lædátque.

crudiorem etiamnū & flatuoſiorem.

ſarmētoſa eſt.

Milax trachua, hoc eſt aſpera.

Milax trachua clauiculis plena eſt. Variè nanque arboribus circumuoluitur ſurſum deorſum. Folia leuiter acria guſtantibus ſunt, & alioqui vtentibus calida.

Milax læa, hoc eſt læuis.

Milax læa quodammodo iam dictæ ſimiles vires obtinet.

Morea. Morus.

Mori fructus maturus quidẽ vẽtrẽ ſubducit, immaturus verò vbi aruerit, *admodum reſtringit. Itaq; ad dyſenterias accommodus eſt, & affectiones cœliacas, & quaſcunq; alias fluentes: cõtuditur autẽ, ac obſoniis cõmiſcetur, velut rhoi fructus: aut ſicui ita videatur, ex aqua aut vino bibat. Porrò, quòd maturorũ ſuccus ad ſtomatica medicamenta ſit vtilis, propter eã videlicet quæ ineſt illi adſtrictionem, neminẽ latet. Prætereà ad alia cõplura particularia, quæ mediocrem poſcunt adſtrictionẽ competit. At *matura mora præter quàm quòd acerbitatem & aciditatem ſortita ſunt: & tota adeò arbor in omnibus ſuis partibus miſtam aliquã vim obtinere videtur ex reſtringẽte & purgante cõpoſitã. Attamen in radicis cortice purgatoria cũ quadã amaritudine exuperat, adeò vt & latum lumbricum interficiat. In aliis autem partibus reſtringens vincit: in foliis tamen & germinibus quodammodo media vtriſque temperies eſt.

efficitur admodum denſans pharmacum.

immatura.

Myagros.

Myagri ſemen pingue eſt: nam ſi tundatur, oleoſum quid effundit, quod emplaſticam

cam

eam vim obtinet.

Mycetes. *Fungus.*

Fungus frigida humidáque admodum planta eſt: quamobrem etiam proximè ad deleteriam & enecantem facultatem accedit: & ſanè inter eos ſunt qui interficiant, potiſsimum qui ex natura miſtam habent qualitatem putredinoſam.

Myle.

Myles radix paruo bullo ſimilis eſt facultatis, contrahentis: nam cum farina ærina, hoc eſt lolij, *apertam vuluam ſanare ſcribit Dioſcorides.

Deeſt appoſita.

Myos ὠtis. *Auricula muris.*

Myos ὠtis, quidam verò myos ὦτα: deſiccat ſecundo ordine: cæterùm nullã euidentem caliditatem poſsidet.

Myrice. *Tamarix.*

Myrice abſtergẽtis eſt accidẽtis facultatis, abſq; perſpicua deſiccatione: habet verò etiã adſtrictionẽ nonnullã. Has ob qualitates facultatéſq; admodũ prodeſt lieni indurato decocta cũ aceto, aut vino, ſiue radice, ſiue foliis, ſiue extremis ramulis. Sanat porrò dentiũ dolores. Cæterùm fructus & cortex nõ paucã ſortita ſunt adſtrictionẽ, adeò vt gallæ omphacitidi proxima ſint, niſi quòd acerbitas euidẽs eſt in galla, ſed myricæ fructui tẽperatura ineſt inæqualis: immi

ſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atq; vis abſtergẽdi:quod ſanè gallæ non accidit. Attamẽ vbi galla fortè ad manum nõ erit, eo vti liceat ad omnia ad quæ illa vtimur:in eiſdẽ & cortice. Porrò myricæ cõbuſtæ cinis admodũ deſiccatoriæ facultatis eſt plurimã habens abſtergendi* & incidendi facultatẽ, pauxillã adſtringendi.

Incid. ex veter. interpr. græ. enim nulla vox eſt, quæ huic reſpõdeat.

Meriophyllon.

Meriophyllon vſque eò deſiccatoriæ facultatis eſt, vt vulnera glutinet.

Myrrhis.

Myrrhis, quidam myrrhã nominant: radicem habet odoris iucũdi, & dulcẽ, quæq; menſes moueat, tum ea quæ thoracem ac pulmonem degrauant, purgantem. Itaque ex ſecundo ordine fuerit excalfacientium, adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrhine. Myrtus.

Myrthus, ex cõtrariis ſubſtãtiis hæc plãta cõſtat: vincit tamẽ in ea frigidum terrenum. Habet verò etiã tenue quiddam calidum. Itaq; valẽter deſiccat. Porrò tũ folia, tum germina, tũ fructus, tũ ſuccus, nõ parũ inter ſe in adſtrictione diſsidẽt. Porrò quod ramis & trunco adnaſcitur tuberoſum, quã quidem myrtada nũcupant, quantò dictis ſiccius eſt, tantò & deſiccat & adſtringit vehementius. Quidã id tondẽtes reponunt,

poſt

poſteà vino ſubigentes, in paſtillos formát. Folia item arida viridibus plus deſiccant: miſcetur enim virentibus humiditas quædam. Porrò ſuccus non tantú ex virentibus foliis exprimitur, ſed & fructu reſtringendi vim hæc omnia habent tum foris impoſita, tum intrò ſumpta in corpus: quòd ſcilicet nondum vllam deleteriam aut purgatoriam ſubſtantiam habeant admiſtam.

Ex hoc loco colligit: quod actiones qualitatum obscurat.

Moly.

Moly, hoc quidam vocant Peganon agrion, hoc eſt rutam ſylueſtrem. Nonnulli Harmolan, Syri Beſaſan, ſicut Cappadoces Moly, quia radicem habeat nigram, & florem lacteú. vis eius tenuium partium eſt, & calida tertio* ordine: vnde & craſſos humores* deſiccat ac digerit, & vrinam mouet.

ἀπόστασιν.

ſecat, non deſiccat.

CL. GALENI DE
ſimplicium medicamentorum facultatibus
LIBER VIII.

QVANTVM itaque reliquú eſt facultatis ſecúdum naturam, id hoc libro dicetur: nec id quidem omne, ſed tantú effectricium qualitatum actiones.

Nam

Nam totius ſubſtãtiæ plantarũ opera poſteà per ſe exponã. Commonefactis itaq; lectoribus de iis quæ ſuprà tractauimus, nempe quòd cuiuſq; ſimplicis facultatis in maioris minoríſque ratione diſcriminationem quatuor ordinibus notauimus, quódque perſpicuis limitibus cuiuſq; ordinis latitudinem circumſcripſimus, tum ꝙ inueniendarũ facultatũ rationẽ quandã ac viã docuimus, horúmque omniũ demõſtrationes confecimus, ac ſcopos poſuimus, & cuiuſq; facultatis iudicandi normas tũ peculiares, tum cõmunes: ſic iam reliqua adiiciemus, hortantes, ſiquis ſit qui in ſuperioribus verſatus nõ ſit, vt aut hæc omnino relinquat, aut ſi amans laboris eſt, ab initio prius totũ opus perlegat. Siquidẽ prius quàm in illis exercitatus fuerit, obſcura omnia & demonſtrationis expertia videbũtur dicenda.

Nardu ſtachys. *Spica nardi.*

Ita Pau. & Aë. at Græ. cod. tertio, ſed perperã.

NArdi ſpica excalfacit exceſſu* primo, deſiccat ſecũdo iam completo. Compoſita eſt ex adſtringente ſufficienter ſubſtantia, & acri calida nõ multa, & quadam leuiter amara: ex his conſtans facultatibus radix & ad iecur, & ad ſtomachũ rationabiliter conuenit tum pota, tũ extrinſecus impoſita. Vrinã ciet, morſus ſtomachi ſanat, in ventre ac inteſtinis cõſiſtentes fluxiones deſic

deſiccat, ad hæc & eas quæ in capite & thorace. Valentior eſt vocata Indica, quæ nigrior eſt quàm Syriaca.* *Add. vocata.*

Nardus Celtica, hoc eſt Gallica.

Nardus Gallica iã dictis ſimilis quadãtenus ĩ genere facultatis eſt: cęterũ ad oĩa imbecillior, p̃terquã ad ꝓuocãdã vrinã. Siquidem calidior illis eſt, ſed minus adſtringit.

Nardus orea, hoc eſt montana.

Nardus montana, quæ & thylacitis, & pyritis nuncupatur, plurima in Cilicia naſcitur, ſed prædictis debilior.

Narthex. Ferula.

Ferulæ ſemẽ excalfacit & attenuat.* Cæterũ id quod intus ineſt, quod medullã vocant, adſtringentẽ qualitatẽ participat, cuius nomine ſanguinẽ ſpuẽtibus & cœliacis conuenit. *Aptius at interna eius pars recẽtis adhuc.*

Napy.

Napy calfacit & deſiccat ordine quarto.

Narciſſus.

Narciſsi radix vſq; adeò exiccãdi facultate pollet, vt & maxima * vlcera conglutinet vel ad inciſiões vſq;, quæ circa tẽdones accidũt. Habet verò quiddã abſterſoriũ & attractorium. *τραύματα.*

Neuras. Poterium.

Neuras, quidã Poteriũ vocant: deſiccandi abſque morſu facultatẽ poſsidet, adeò vt & neruos inciſos glutinare credatur. Radices eius potiſsimum eiuſmodi vim obtinẽt:

quin

quin & decoctum earum quidam exhibent iis quibus affecti ſunt nerui.

Nerium, aut Rododaphne.

Nerium aut Rododaphne, notus omnibus frutex : foris quidē illitus digerēdi vim obtinet. Porrò ſi intrò in corpus aſſumatur, pernicioſus ac venenoſus nō tantū hominibus, ſed pleriſque etiam pecoribus eſt.

Nymphea.

Nympheæ tū radix, tum ſemen deſiccādi vim habet citra morſum. Itaq; vētris profluuia cohibet, ſemēnq; ſiue per inſomnia, ſiue alio pacto immodicè profluēs retinet. Iuuat porrò etiā dyſentericos. Cęterū nymphea quæ candidā habet radicem, potētioris eſt facultatis, vt & muliebri medeatur ꝓfluuio. Verū & hæc, & ea quoq; quæ atrā habet radicē, ex vino nigro auſtero bibitur. Porrò nonnullā habēt quoq; & abſtergēdi potentiā. Itaq; & alphos ſanāt, & alopecias. Cæterū ad alphos macerātur aqua, ad alopecias, pice liquida. Sed ad hęc aptior eſt ea cuius radix nigra eſt, ſicut ad alia cuiꝰ alba.

Xanthium.

XAnthium vocatur etiam phaſganium. Semen digerendi vim obtinet.

Xyris.

Xyris: quidam xyrida : tenuium partiū, attractoriæ, digerēdi, ac nimirū etiā deſic-

can

candi eſt facultatis cùm radix, tum multò etiam amplius fructus qui quidem & vrinã ciet, & lienes induratos ſanare poteſt.

Xiphion. Gladiolus.

Xiphij radix, & maximè altera illa quæ ſuperior eſt, attrahentẽ, digerentem, & deſiccantem ſcilicet facultatẽ etiam poſsidet.

Oe. Sorbus.

SOrbus arbor, cuius fructus Græcè ὄα vocãtur, & à pleriſq; οὖα* hoc eſt ſorba nominãtur, adſtringentẽ obtinet qualitatem, ſed multò imbecilliorem quàm meſpilus: proinde ſanè etiam eſui iucũda eſt, minúſque quàm meſpilus ventrem conſtringens.

Add. ἀπὸ τοῦ, v.

Oenos. Vinum.

Vinũ ex ſecundo eſt ordine excalfacientium: ſed quod admodũ vetus eſt ex tertio ſicut muſtum quod vocãt, ex primo.* Caliditati eius proportione reſpondet ſiccitas.

Add. ordine.

Olynthi. Groſſi.

Groſsi* acrẽ vim poſsident propter ſuccum totius arboris communem qui illis ineſt. Cocti itaque duros tumores diſcutiũt: crudi verò myrmecias, & thymos eiiciunt.

acris ſunt & diſcuſsoriæ facult.

Oloſtium.

Oloſtiũ deſiccãdi vim habet cũ adſtrictione: quãobrẽ ipſum ad rupta potui exhibẽt.

Olyra.

Olyra mediã tritici & hordei naturã poſſidet,

ſidet, tam vt nutrimentum, quàm vt medicamentum. Ex illis igitur de iſtis colligito.

Onagron.

Onagron aut onathera, aut onathyris, huius radix areſacta vinoſum quiddam redolet. Sed & facultatis vini eſt maximè.

Onoſma.

Onoſma, vel oſmas, vel phlonitis, vel ononis, ex acri & amara conſtat ſubſtantia: proinde quoque creditur fœtus necare & eiicere, foliis eius in vino potis.

Onobrychis.

Onobrychis rarefaciendi digerendique vim obtinet: proinde folia eius virẽtis etiãnum, illita ad morem cataplaſmatis, phymata digerunt: areſactæ verò ſi cũ vino bibantur, ſtrangurias ſanant. Quinetiam ſudores elicit cum oleo iuncta.

Ononis.

Ononis radicem habet tertio quadantenus ordine excalfaciẽtẽ. *Radix eius maximè eſt vtilis, habẽs quippam & abſterſoriũ & inciſorium. Itaque nõ tantũ vrinas prouocat, ſed & lapides conſtringit. Eadem facultate & cruſtas *detrahit. Vtuntur porrò ea quoq; & ad dentiũ dolores; collui videlicet eam in oxycrato coctam præcipientes.

[Margin: *Cortex eius.*] [Margin: *Add. cito.*]

Oxos. *Acetum.*

Acetũ in primo horum cõmentariorum

miſtæ

miſtæ eſſe ſubſtātiæ, nempe frigidæ pariter & calidę, eiúſq; vtriuſq; tenuiū partiū demōſtratū eſt. Cæterū calidā frigida exuperat. Porrò magnā deſiccandi facultatē obtinet, adeò vt ſit tertij ordinis deſiccantium iam completi, vtiq; cum validum extiterit.

Oxyacanthos.

Oxyacāthus. Hęc arbor vt piro ſylueſtri ſimilē habet ſpeciē, ita & vires nō diſsimiles: quin & ipſi fructus: piri quidē ſylueſtris, *prorſum atq; abſolutè amarus eſt: cæterū oxyacāthes & tenuium eſt partiū, & paulū quiddā inciſiuū obtinet. Porrò arboris huius fructus, piri ſylueſtris fructui ſimilis nō eſt, verùm myrthis, ſcilicet rubens & rarus. Habet verò & nucleos. Porrò nō eſus tantum, ſed & bibitus affectus omnes fluxionum, quos ῥεύματα Græci vocant, cohibet.

*Vox vnica ἁπλῶς.

Opus, ſiue ſuccus.

Opus, ſiue ſuccus cyrenaïcus quidē omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiā omniū maximè ꝑ halitū digerit: quanquā ſanè & reliqui admodū calidi ſunt & ſpirituoſi: ſiquidē plurima eorū pars eſſentiæ aëriæ eſt & igneæ. Porrò cōplures habentur ſucci. Quauis nanq; radice inciſa aut caule, quod ex vulnere craſſum ac lentum effluit, ſuccus eſt: cæterū ſpecialius, & velut per excellentiam quandā Cyrenaïcū

ita nuncupant, & Medicum, & Syriacum.

Origanus.

Origanus, heracleotica quidē efficacior eſt onitide: ſed agreſtis, quam quidā Panaces heracliū, alij Conylem cognominãt, valentior vtraq; eſt. Omnes verò incidēdi, extenuādi, exiccandi, calfaciendíq; facultatē poſsident: hæcque tertio exceſſu obtinent. Porrò ea quam Tragoriganum appellitãt, aſſumpſit etiam adſtrictionis quippiam.

Orobos. *Eruum.*

Orobus deſiccat quidem exceſſu ſecūdo intēſo, calfacit verò primò. Porrò quatenus amaritatis eſt particeps, eatenꝰ īcidit, extergit, atq; obſtructiones expedit. Cæterū ſi ſumatur copiosè, ſanguinē per vrinas euocat.

Orobanche. *Eruangina.*

Orobanche ſiccæ frigidæq; temperaturæ eſt in primo ordine.

Oryza.

Oryza habet adſtrictorium quippiam: quare mediocriter ventrem ſiſtit.

Orchis. *Teſticulus canis.*

Orchis, nūcupatur & herba hæc Cynos orchis. Radici eius bulboſæ ac geminæ vis ineſt, humida & calida, ac guſtantibus dulciuſcula eſt. Cæterū maior radix multā videtur habere humiditatē excremētitiā, & flatuoſam: quapropter epota venerē exci-

tat

tat. Altera verò, minor videlicet, ecõtra, nimirum admodum elaborata: vt ſit eius temperamentum ad calidius & ſiccius vergẽs. Itaq; hæc radix tantum abeſt vt ad coïtum ſtimulet, vt etiam planè contrà cohibeat ac reprimat. Eduntur bulborum more toſtæ.

Orchis. Serapias.

Orchis, quẽ & Serapiada nũcupãt, ſicciorẽ facultatẽ obtinet quàm vt primi ordinis haberi mereatur, quocircà nec perinde ad venerem accõmodus eſt. Oedemata illitus diſcutit, vlcera ſordida expurgat, herpetes ſanat. Siccatus multò amplius deſiccat. Nã & putreſcentia contumaciáq; vlcera ſanitati reſtitui: quippe cùm & ſubadſtringẽs ſit, ac proinde etiã vẽtrem ex vino potus ſiſtit.

Oſiris.

Oſiridi herbæ, ex qua fiunt & *cacoremata, amara ineſt qualitas, & obſtructiones expediendi facultas. Quare & in iocinore conſiſtentes adiuuat obſtructiones.

** Mendosè puto κα-κορήματα pro κορή-ματα, quod ſcopas interpretãtur.*

Pancration.

PAncration. Radix huius ſcillæ* ſimilem guſtum refert. Quare ea quidem pro ſcilla, ſi ea non adſit, vtuntur: efficit enim omnia in genere quidem ſimiliter, ſed longè imbecillius.

** ſapore & virib. ſimilis.*

Paliurus.

Paliuri folia & radix adeò nõ obſcuram

habent adſtringendi facultatem,vt & ventrem fluentem cohibeant: adeóq; digerũt, vt & phymata curent, quæ quidẽ non admodum phlegmonode ſunt & calida. Fructus porrò tantam obtinet incidendi vim, vt & calculos veſicæ cõminuat, & pectoris pulmoníſq; excretionibus auxilietur.

Papyrus.

Papyrus ipſa quidẽ per ſe in vſum medicinalem haud ingreditur. At macerata aut vſta vtilis efficitur. Igitur oxycrato vinóve macerata recentia vlcera glutinat maximè in circulum circumpoſita. Verùm hîc quidẽ eſt ceu materia quæ medicamina ſanantia accipiat:at vbi vſta fuerit, medicamẽ eſt exiccatorium velut & chartæ cõbuſtæ cinis niſi quatenus infirmior eſt quàm papyri.

Panax Heraclæum.

Panaces Heraclæũ. Ex hoc fit vocatꝰ opopanax,radicibus eius & caulibus ſcilicet excisis. Porrò opopanax ipſe longè eſt ad plurimos vſus aptiſsimus, vtpote excalfaciens, emolliens,& digerens:ponátq; ipſum quiſpiam in calfaciendo tertij ordinis,in deſiccando verò ſecũdi. Cortex radicis exiccatoriũ ſimul & excalfactoriũ eſt medicamẽtũ: ſed minus quàm ſuccus. Quin & nonnullã habet abſtergẽdi facultatẽ. Quare eo quoque vtimur & ad * nuda oſsiũ, & ad vlcera mali

al. oſſa denudata.

maligna & cõtumacia. Sufficiẽter enim talia carnẽ procreãt, ſcilicet abſtergẽdo ſimul ac deſiccãdo, nec ita magnopere calfaciẽdo quæ omnia ad carnẽ generandã neceſſaria ſunt: velut in libris De curãdi ratiõe, oſtẽdimus. Fructus calidus & ipſe eſt, ac mẽſibus mouẽdis medicamẽ accommodũ. Cæterũ neſcio quo pacto nũc fere omnes ex more nõ panaces, ſed panaca herbã hanc vocitẽt.

Panaces Aſclepæum.

Panaces Aſclepæum minus eſt calidũ ſuprà dicto panace: quamobrẽ* floribus eius & ſemine melli miſtis, ad vlcera, phymata, & phagedænas vtuntur.

Deeſt eo &.

Panax Chæronæum.

Panaces Chæronæum & ipſum ſimilem prædicto facultatem poſsidet.

Paronychia.

Parochynia ab effectu nominata eſt: ſanat enim paronychias; vt & refert Dioſcorides, fauos quoq;. Vis eius eſt tenuiũ partium, & exiccatoria, morſu vacans. Talia enim ſint oportet quæ paronychias ſanant. Porrò ſatis cõſtat tale eſſe idoneũ ad digerẽdos affectus omnes qui digeri poſtulant. Talia enim ſunt quæ cùm ex tertio ſint ordine excalfacientium & deſiccantium, velut & hoc, eſſentiæ inſuper ſubtilis ſunt.

Pentaphyllum.

Pētaphylli radix deſiccat vehemēter, minimū verò acris eſt: quare multo eſt vſui velut alia quoq; omnia quæ cùm ſint tenuiū partiū, citra morſum deſiccāt. Eſt enim hęc radix deſiccatoria ex tertio quodammodo ordine, minimū habēs euidētis caliditatis.

Peplos.

Peplos quidā verò mecona aphrode, & hic* frutex ſuccum habet ſimilē tithymallis, cùm in aliis, tum quia purgat ceu illi.

diminu.

Peplium.

Peplium, & hic quoq; fruticulus ſuccū obtinet ſicut tithymalli, naſcitúrq; plerūq; ad mare, radicem habens ſuperuacuam, vt & peplos: ſuccum verò validum, non tamē admodum vtilem: ſed ſemen vtile eſt & flatuoſum, ſimiliter ſemini pepli purgans.

Peperi. Piper.

Piperis radix vires coſto ſimiles potiſſimū obtinet. Porrò fructus eius nuper quidē admodū germinantis, longum piper eſt: quare etiā maturo humidius eſt, humiditatis eius indiciū eſt, quòd facilè repoſitū perforetur, ac non protinus mordicet, ſed pòſt paulò incipiat, verū pluſculū duret. Porrò fruct9 qui velut omphax eſt, piper albū eſt, nigro quidem acrius. Nam illud iam quaſi ſuperaſſatum eſt, & ſuperexiccatū. Verùm vtrūq; valenter tum excalfacit, tū deſiccat.

Perſea

Perſea.

Perſeæ folia adſtringentem vim modicè participant, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter ſanguinis eruptione affectis partibus imponi.

Periclymenos. Volucrum maius.

Periclymeni tum fructus vtilis eſt tũ folia, adeò vehemẽter incidẽtis pariter & excalfacientis facultatis, vt ſi pluſculũ bibantur, vrinã ſanguinolentam efficiant, principio quidem vrinã duntaxat, mouentia: porrò foris cũ oleo illita excalfaciunt. Iuuant & lienoſos & difficulter ſpirantes. Competens potionis menſura eſt drachmæ vnius cum vino. Porrò deſiccat quoque ſemen: & quidã aiunt, ſi copioſius bibatur, ſterilitatem bibentibus afferre. Sed & ſunt qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, vt Dioſcorides, qui ſeptem & triginta eos tradi refert. Hic etiam vrinam cruentam reddi à ſexto die memorat.

Periſtereon.

Periſtereon. Appellata eſt inde adeò, quòd in ea periſterę, hoc eſt colũbę verſentur. Vim habet hactenus deſiccantem, vt vulnera conglutinet.

Petaſites.

Petaſites ex tertio eſt ordine deſiccantium. Quamobrem ad cacoëthe & phage-

dænica vlcera*eam adhibent.

ea vtuntur.

Petroſelinum.

Petroſelini ſemen maximè vſui eſt, cùm tota etiã herba vnà cum radice ſimilẽ, ſed imbecilliorem facultatẽ ſortiatur. Eſt autẽ vt guſtu acre cũ amaritudine, ſic & in operibus calidum, vnà cum incidendi effectu. Hinc mẽſes & vrinas affatim prouocat. Eſt & aphyſon, hoc eſt flatus diſcutiens. Fuerit itaque & ipſum tertij ordinis tum excalfacientiũ, tum deſiccantium. Porrò Cilices, id modò petroſelinon appellant, quod natum eſt in Amano. Sed id ſmyrnium potius fuerit, quàm petroſelinon. Non tamẽ ita multum à petroſelini viribus abeſt.

Peucedanum.

Peucedani radice quidẽ maximè, ſed tamen etiã ſucco & liquore vtimur. Sunt autem omnia hæc eiuſdem ſpecie facultatis, ſed valentior ſuccus, admodum excalfaciẽs & digerens: quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoracéq; ex craſſitudine & viſcoſitate humorũ prouenientibus. Atq; intrò quidẽ in corpus ſumptus, ſed tamẽ etiã olfactu prodeſt. Porrò quòd incidat & extenuet, ſæpe etiam dentiũ perforatorum dolores cauitati impoſitus protinus ſedauit, quia videlicet tenuiũ eſt partium

tium, & excalfactorius. Quinetiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digeréndo atq; extenuando craſſos humores: ſed & radice ad hæc vti liceat, quę & ſquamas celerrimè ab oſsibus* detrahit, quia videlicet validè deſiccat, minus tamen quàm ſuccus excalfaciens. Et vlceribus cõtumacibus remedium eſt optimum arida illita: ipſa enim expurgat, carnem inducit, & ad cicatricem perducit: excalfaciens quidem ordine ſecundo iam completo, deſiccans verò tertio iam quodammodo incipiente.

*al. diſparat.

Perganon. *Ruta.*

Ruta agreſtis ex quarto eſt ordine excalfacientiũ & ſiccantium: domeſtica verò ex tertio. Eſt autem non ſolũ guſtu acri, ſed & amaro. Ex quo ſanè etiam digerere atq; incidere craſſos lentóſq; humores poteſt. Ob eã vim & vrinas mouet. Quin & tenuiũ eſt partiũ flatúſq; extinguit. Quare ad inflãmationes cõpetit, ac veneris appetitum cohibet, digerítque atq; exiccat ſanè ſtrenuè: eſt enim eorum ex numero medicamentorum quæ valenter deſiccant. Porrò quod ſuperius moly* & baſanũ nominari diximus, & ipſum vtique fuerit ruta ſylueſtris.

*καὶ βασα σὰν.

Piſſa. *Pix.*

Pix ſicca qdẽ deſiccat & excalfacit ſecũdo à mediocribus ſiue ſymmetris exceſſu:

ac plus deſiccare poteſt quàm excalfacere. Humida verò ecõtra, plus videlicet calfacit quàm deſiccat: habétq; nõnullam partium tenuitatem quo & aſthmaticos & purulentos adiuuat. Satis eſt autem cyathi linxiſſe menſuram melli miſtæ. Sed & abſtergendi quandam vim habẽt, atq; cõcoquendi digerendiq́; : veluti & in guſtu leuem amaritatem & acrimoniam. Sic leproſos vngues eximunt miſtę cum cera, lichenáſque detergũt: concoquunt item duros & crudos tumores omnes cataplaſmatis inditæ. Ad ea omnia humida valétior eſt. Arida verò pix tametſi ad hæc quidẽ deterior eſt, glutinandis tamen vulneribus magis congruit. Ex his itaque clarum eſt humidæ pici calidam humiditatem affatim eſſe admiſtam.

Piſſelæum.

Piſſelæũ ex humida pice efficitur, genere quidem illi ſimile, ſed eſſentię tenuioris.

Piſtacium.

Piſtaciũ, in Syria vbertim hæc plãta naſcitur. Fructus eius quodámodo tenuioris eſſentiæ eſt, ſubamarũ quid & odoratũ habẽs: obſtructiones itaq; liberat, ſed maximè iecoris, verũtamẽ etiã thoracis, pulmoniſq́;.

Pityides.

Leg. pinorum. Pityides, nominatur ita fructus pityωn, hoc eſt* picearum. At quidam per abuſum

ſimi

ſimiliter quoq; * pini fructum nuncupant. Miſtam vim obtinent, vtpote adſtringẽtes, & acrimoniam quandam cum amaritate poſsidentes: quamobrem thoracis pulmoniſq; expuitionibus conferunt.

picea.

Pitys. *Pinus.*

*Piceæ cortex vincentẽ habet facultatẽ adſtrictoriã, vſqueadeò vt & intertrigines *belliſsimè ſanet, & ventrẽ potus ſiſtat, ſed & ambuſta cicatrice includit. Porrò *tedæ cortex illi adſimilis eſt, ſed viribus tamen moderatioribꝰ. In foliis arboris vtriuſq;, vt quę multò ſunt cortice humidiora, vis ineſt vlcerum glutinatoria. In cono, quãquã his ſimilis ſit, validior tamẽ facultas eſt tum in cortice, tum in foliis, adeò vt dictorũ nihil probè efficere queat, verùm moleſtam quãpiã habeat mordacitatẽ. Porrò fuligo quæ ex dictis colligitur, *ad pilos ſuperciliorum accommoda eſt, itémq; ad angulos oculorum *eroſos, lippientes, ac lachrymantes.

pini cortex. *Add. cataplaſm. impoſitus.* *picea.* *ad palbebrarũ defluuia.* *Deeſt luſcioſos.*

Pityuſa.

Pityuſa, & hanc quidam ſpeciem putant eſſe tithymalli, quòd ſuccum habeat vt illi, quódq; ſimiliter illis purget: cæteráq; omnia viribus illis eſt adſimilis.

Platanus.

Platanus humidioris frigidioriſq; eſſentię eſt, nõ ita multò quã ſymmetra. Proinde

folia

folia viridia trita & illita, nõ obſcurè phlegmonas naſcẽtes adiuuant. Cortex autẽ & pilulæ magis deſiccantem vim obtinent, vt ille quidẽ in aceto coctus ad dentium adhibeatur dolores, pilulæ verò cum adipe ad vlcera ambuſta. Sunt autẽ qui cortice cõbuſto medicamen deſiccatoriũ & abſterſoriũ efficiũt, vt cũ aqua lepras ſanet: per ſeſe autem illitum, ob humorem nimiũ vlcera vetera & ſordida. Vitãdus eſt puluis foliis arboris inſidens: alioqui ſi ſpiritu attrahatur, arteriã offendit, valẽter deſiccãs & exaſperans, vocémq; lędit, ſicut ſanè etiã viſum & auditum, ſi in oculos aut aures inciderit.

Polygonon. Seminalis.

Polygonõ vti adſtrictionẽ quandã obtinet, ita ſanè vincit in eo aqueũ frigidum: vt videlicet ſecundi ſit ordinis medicaminum refrigerantiũ, aut etiã quodãmodo in initio tertij, proinde ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet, foris frigidũ illitũ prodeſt, velut etiã eryſipelata & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cùm ſit, & fluxiones repercutit & hac ratione videtur eſſe exiccatoriũ. Quare cùm herpetum, tum vlcerũ, tum aliorum bonũ eſt remediũ, tum etiã efficaciſsimũ in inflãmatis partibus. Eſt & cruentorum vulnerũ glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt. Ac ſi vel plurimum

inſit

inſit puris, hoc tamē etiā deſiccat. Eaſdē ob facultates ſiſtit profluuiū muliebre, ac dyſenteriā & ſanguinis eiectiões, & vndecūq; aliūde immoderatius quippiā feratur. Refert Dioſcorides, ꝙ & vrinā prouocet exhibitū ſtillicidio ſeu ſtranguria affectis: nō tamē exactè diſpoſitione diſcriminat, in qua ipſam dari expediat. Porrò mas ad omnia dicta quàm fœmina validioris eſt effectus.

Polygalon.

Polygalon modicè auſtera folia obtinet: videntur autē ſi bibātur, lac generare. Itaque ſuperauerit in eo calidum ac humidū.

Polygonatum.

Polygonatum miſtam habet tū facultatem, tum qualitatē: habet enim adſtrictionis pariter & acrimoniæ * quippiam, * nec non faſtidioſam quandam amaritatem explicatu difficilem. Quocircà nec admodū eſt vſui, ſed tantum quòd radicem eius quidam vulneribus illinunt. Sunt etiā qui næuos in facie illo detergant.

Deeſt & amaritu. & indicibile cuiuſdam inſuauita.

Polemonium.

Polemonium, quidā philæterium, quidā (velut Cappadoces) chiliodynamō: tenuiū partium eſt, & deſiccandi vim obtinet: quāobrem quidam radicem eius cum vino ad iſchiadicos, dyſenteriam, lienémque induratum potui exhibent.

Pol

Polium.

Polium amarũ eſt guſtantibus, & modicè acre: obſtructione itaque liberat viſcera omnia, vrinámque & menſes ciet: ac viride etiámnum magna vulnera glutinat, & maximè ſpecies eius fruticoſa: aridum cũ fuerit rebellia vlcera ſanat illitum: & magis hoc præſtat quod minus eſt.

Polium minus.

Poliũ minus, quo etiã vtimur ad antidotos: nã & acrius & amarius eſt hoc quã maius, adeò vt ex tertio ſit ordine deſiccantiũ, ex ſecundo autem completo excalfaciẽtiũ.

Polycnemon.

Polycnemon deſiccat & excalfacit ſecũdo exceſſu. Itaq; & ipſum *vlcera glutinat.

vulnerũ eſt glutinator.

Potamogiton.

Potamogiton adſtringit & refrigerat ſimiliter polygono, ſed eſſentia eius craſſior quàm polygoni eſt.

Polypodium.

Polypodiũ dulcẽ ſimul & auſterã habet vincentem qualitatẽ: vt facultatis ſit admodum quidẽ deſiccãtis, citra morſum tamẽ.

Praſium. Marrubium.

Praſium ſicut guſtu amarũ eſt, ita ſi quis vtatur, cõueniẽtẽ huic ſapori actionẽ poſsidet, iecur ac lienem obſtructione liberãs, & thoracẽ pulmonémq; expurgans: ac mẽſes

pro

promouēs, ſed & illitū detergit ac digerit: ponátq; ipſum quiſpiā in caliditate quidē ſecūdi ordinis iam completi:in ſiccitate tertij medij aut completi. Succo eius*ad aciei oculorū claritatē vtuntur cū melle. Quinetiam & per nares aurigenem purgát, & ad aurium dolores inueteratos adhibét, vtiq; in quibus obſtructionē diſiicere, meatúmque ipſum & ramos meningum ſeu membranarum expurgare eſt vſus.

ad viſus acumen.

Propolis.

Propolis extergētis nō ita valētis eſt facultatis, cæterū admodū valēter attrahētis:eſt enim eſſētia tenui. porrò excalfacit receſſu ſecūdo iā cōpleto,aut certè tertio incipiēte.

Ptarmice.

Ptarmices flores quidā ciēdę ſternutationis vim obtinēt:vnde & herbæ nomē obuenit. Totus autē frutex [ſi cōtundatur viridis]ſugillata, & reliquas ecchymoſęs digerit:eſt enim tēperies eius calida & ſicca,viridis etiámnum ordine ſecūdo,ſiccatę tertio.

Hæc ex vet. trāſlatio.in Græc. nō habetur.

Ptelea. *Vlmus.*

Vlmi foliis quandoq; recens vulnus glutinauimus, cōfidentes adſtringentē pariter & abſtergētem ineſſe illis facultatem. Cortex amplius etiā ſubamarus eſt & adſtrictorius. Itaq; cum aceto & lepram ſanat. Porrò viridis etiámnū ac recens ſi vulneribus

vincu

vinculi vice circunligetur,ea glutinare poteſt.Radices eandẽ vim obtinent: nã & decocto earum quidã perfundunt fracturas, quæ topho ſiue callo inducto opus habent.

Pteris. Filix. Thelypteris.

Filix radicẽ habet maximè vtilem : latũ enim lumbricum interficit, ſiquis eã*quatuor drachmis in melicrato ebibat. Ad eũdem modũ partũ viuũ quidẽ necare, mortuum autẽ eiicere mirum non eſt. Eſt enim amara, paulum habens adſtrictionis. Quãobrem vlceribus impoſita vim habet valenter deſiccandi: non tamẽ mordax eſt. Similem ei vim habet Thelypteris nominata.

4. drachmarum pondere.

Pycnocomum.

Pycnocomi radix,fructus,folia,oĩa digerẽdi attrahendiq; habent facultatẽ, vtpote quę & guſtu ſunt acria:folia itaq; phymata & furũculos diſcutiũt, fructus valẽtior eſt: & hæc quidẽ efficere poteſt miſtus alicui digerentiũ cataplaſmatũ,cuiuſmodi eſt quod ex hordeacea farina cõficitur : palos & alia id genus infixa ad extimã cutẽ elicit. Porrò radix ad ſupradicta quidẽ deterior eſt & infirmior, cæterũ bilem flauam expurgat.

Pyrethron.

Pyrethri radice potiſsimè vtimur cauſticã vrentẽmve facultatẽ obtinẽte, qua vtiq; etiã*dentes refrigeratos mitigat, & ad ri-

dentium refrigera. dolores lenit.

gores

gores ante periodum cum oleo confricatur. Ad hæc ſtupidos, quoque quos ναρκώδεις vocant, & reſolutos adiuuat.

Pyros. *Triticum.*

Triticum vt alimentũ quidem quam habeat naturam, non eſt huius inſtituti exponere: vt medicamentum verò foris impoſitum, primi eſt ordinis excalfacientiũ; nõ tamen nec reſiccare: nec refrigerare manifeſtò poteſt, habet verò etiam quiddam lentoris, obſtruentiſq; naturæ. Porrò quod ex eo cõficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius. Quod verò ex pane fit cataplaſma, vim habet magis digererẽ quàm quod ex tritico: nimirũ cùm & ſalem, & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cùm fermentum vim habeat attrahendi digerendíque ea quæ in alto reſident.

Rhamnus.

RHamnus deſiccat & digerit exceſſu ſecũdo, refrigerat in primo cõpleto, aut ſecũdo incipiente: proinde herpetes ſanat, & eryſipelata non magnopere calida. Cæterùm ad hæc teneris vtendũ eſt foliis.

Raphanis. *Radicula.*

Raphanis excalfacit qdẽ exceſſu tertio, deſiccat verò ſecũdo: agreſtis autẽ in vtroq; efficacior eſt. Quin & ſemẽ ipſum plãta efficacius eſt. Facultas ei ineſt digerẽdi. Itaque

ad ſugillata, & alia id genus liuida ob talem facultatem accommoda exiſtunt.

Rheum. *Rha.*

Rheum,quidã id Rha nuncupant:miſtã habet tum temperaturã,tũ facultatem: habet enim quiddã terreſtre frigidũ, ceu indicio eſt adſtrictio:& adiũcta eſt quædã*caliditas: ſiquidẽ ſi pluſculũ mãdatur,ſubacre conſpicitur. Quinetiã aëreæ cuiuſdã ſubſtãtiæ ſubtilis eſt particeps. quod indicat,tũ laxitas, tum leuitas: verùm * & opera:ob id enim*non tãtùm conuulſis,ſed & ruptis & orthopnœæ prodeſt:Sic quoq; liuentia & lichenas ſanat illitũ cũ aceto.Porrò quòd adſtrictionis opera haud inſtrenua ſunt, hinc diſcere liceat, quod ſanguinẽ expuentibus, cœliacis,& diſentericis conferat: nec enim reluctatur terreſtri frigido tenue aëreum, imò eò quòd deducat, & in altum perducat valentioris effectus cauſa exiſtit.

illi.

Ad minimè.

Ad licet adſtringens, tamen.

Rhetinæ. *Reſinæ.*

Reſinę omnes deſiccãt & excalfaciũt.Cæterùm inter ſe diſcrepant:quòd plus ac minus habeãt in guſtu quidẽ acrimoniæ in facultate verò caliditatis : tũ quòd aliæ plus, alię min' ſortitę ſunt partiũ tenuitatis:prętereà quòd nõnullę adſtrictiõis ſunt participes,alię nequaquã.Primas meruit omniũ nõ iniuriâ lẽtiſcina.Eã vocãt maſtichẽ. Nã

præt

præterquam ꝙ paucula ei adeſt adſtrictio, adeò vt ſtomachi vẽtriſq;, & iecoris imbecillitatibus, & phlegmonis conueniat, inſuper illi ineſt mordacitate vacans deſiccatio. Minimũ enim acris eſt & maximè tenuiũ partiũ. Inter alias præfertur terebinthina, manifeſtã quidẽ, nõ tamen ſimiliter atque maſtiche adſtrictionẽ poſsidẽs: cæterùm adiunctam habet amaritudinẽ quandam, per quam magis etiam quàm maſtiche digerit. Ob eandem qualitatem ineſt & abſterſio, tanta quidẽ, vt & pſoras ſanet. Quinetiam quæ in profundo reſidẽt, cæteris reſinis magis attrahit, nimirũ cũ illis maiorẽ habeat partiũ tenuitatẽ. Attamẽ *pinea, & hac etiã *picea.* magis ſtrobilina, acriores quidẽ ea ſunt, ſed nõ magis tamẽ digerũt neq; attrahũt. Mediæ inter has ſunt *picea & abietina: acrio- *pinea.* res quidem quã terebinthina, minus tamẽ quàm aut *pinea, aut ſtrobilitia. Habet por- *picea.* rò etiam emolliens quiddam terebinthina. Secundum locum habet in emolliendo lentiſcina, ſicut & cypariſsina acrimoniæ.

Rhodos. *Roſa.*

Roſarũ vis atq; facultas ſuperioribus libris pluribus verbis expoſita eſt, nẽpè quòd ex aquea ſubſtãtia calida miſta duab* aliis qualitatibus, adſtringenti videlicet & amaræ, compoſita ſit. Quinetiam cuius ſit natu

ræ vtraq;, amara ſcilicet & adſtringens: in horũ commẽtariorũ quarto declarauimus. Flos eorum magis etiam ipſis roſis adſtringit, ac proinde ſanè etiam exiccatorius eſt.

Rhodia rhiza. Radix Rhodia.

Rhodia radix ea videlicet quæ in Macedonia naſcitur, tenuiũ partiũ, & digerẽtis eſt facultatis. In calefaciẽdo verò ſecũdi ordinis cẽſenda eſt, aut certè tertij incipiẽtis.

Rhododaphne.

Rhododaphne tota ſua eſſentia venenũ eſt, nec tantùm hominibus, ſed pleriſque pecoribus. At temperie ſanè tertij eſt ordinis excalfacientium, incipientis vtique, primi autem deſiccantium.

Rhœa. Malum granatum, ſiue punicum.

Malũ granatũ omne adſtringẽtẽ qualitatẽ obtinet, nõ tamẽ in omnibꝰ ea exuperat. Sũt enim inter ea quędã acida, quędã plus dulcia quàm auſtera. & ſanè quę ab vnoquoque eorũ procedit vtilitas, ſecũdũ vincentẽ eueniat qualitatẽ neceſſe eſt. Dictũ autẽ in quarto horũ cõmentariorũ eſt ſuper dulci ſapore, auſtero, & acido. Itaq; ex illis de malorum punicorũ differẽtia liceat colligere. Porrò ſucci ipſius acini tũ adſtringẽtiores, tũ exiccãtiores ſunt, his etiã magis putamina: vocãtur autẽ Sidia. Adſimilẽ illis vim habẽt cytini: [ſic enim eorũ appellant flores.]

Rhus

Rhus.

Rhus fruticoſa planta adſtringit, deſiccat. Nam & * coriarij ad deſiccandū & adſtringendum * planta vtuntur: ac proinde βυρσοδεψικὴ Græcè, (Latinè Excoriaria) appellata eſt. Porrò medicis in vſu ſunt in primis fructus eius & ſuccus multum auſteræ qualitatis. Conſentaneus eſt vſus particularis ipſi guſtus ſenſui. Fuerit itaque & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex ſecundo verò refrigerantium.

coriarij tinctores. *Add. τὰ δέρματα.*

Rhypos. *Sordes.*

Sordes in gymnaſiorū ſtatuis, in quibus largū oleū inhęret, digerēdi emolliēdíque vim obtinet: In palæſtris aūt, quātū accepit pulueris tantū etiā diuerſa eſt. Hāc ſordem πάτον Græci vocāt. Prior cruda phymata digerit: ſecūda optimū eſt phlegmones mamillarū remediū. Siqdē feruorē earū veluti igneū extinguit, & quod affluit repellit: deniq; & qđ cōtinetur halitu digerit. Cōſtat enim ex puluere, oleo, ſorde humana, & ſudore: Ac puluis quidē emplaſticā vim habet, & refrigeratoriā, repercuſſoriámq;: oleū verò emollit: porrò ſudor & ſordes digerētia ſunt. Cæterùm quæ à ſtatuis corraditur cùm puluerē nō habeat, & ab ære æruginem quandā ſumpſerit, nō iniuria acrior eſt: porrò huius mētionem modò fecimus,

plur. in ſe hab. oleoſa ſubſt. ex planta originẽ habentis.

*quòd maxima ſui parte ex planta originẽ ſortiatur. Sed & vbi de iis quæ ab animalibus proueniũt, verba faciemus, eius tũ quoque meminiſſe neceſſe erit propter ſudorẽ.

Sagapenum.

SAgapenũ liquor eſt calidus, & tenuium partium, ſicut & alij liquores. Sed & abſterſionem quandam poſsidet, qua oculorũ cicatrices expurgat atq; extenuat. Quin & ſuffuſionibus & hebetudinibus oculorum, quæ ob humorũ proueniũt craſsitiem, non malum eſt medicamẽtum. At ipſa planta ex qua prouenit, ferulæ aſsimilis, imbecilla & inutilis eſt. Sanè ipſa primum ſapapenũ appellatur. At liquor eius abuſiuè hoc nomẽ obtinet, ceu alia quoque multa ex nominis defectu per abuſum nuncupamus. Perfectius nanque foret ipſum cognominare nõ ſagapenum, ſed ſagapeni ſuccum.

Sampſycon. Maiurana.

Sampſycon tenuium partium, & digerentis eſt facultatis: deſiccat enim & excalfacit ordine tertio.

Saprotes Xylon. Caries lignorum.

Caries lignorũ & maximè eorũ quæ adſtrictionẽ ſimul habẽt & abſterſionẽ, velut vlmus, expurgat implétq; vlcera humida.

Sarcocolla.

Sarcocolla lachryma eſt arboris perſicę: mi

miſtã vim habet ex emplaſtica quadã ſubſtãtia, & paucula amara: itaq; citra morſum deſiccat, ac proinde glutinare* vlcera valet. *τραύματα.

Satyrium. Triphyllon.

Satyriũ aut Triphyllum humidũ & calidum temperaturâ eſt: quamobrem guſtu quoque apparet dulce. Attamen recrementitiam & flatuoſam humiditatem poſsidet. Quocircà ad venerem incitat. Hæc verò & herbę ipſius radix præſtare poteſt. Porrò vt quidam aiunt, ex vino nigro auſtero potũ ſanat opiſthotonon.

Selinon. Apium.

Selinũ vſqueadeò calidũ eſt, vt & vrinas & mẽſes cieat. flatus quoq; diſcutit, & magis ſemẽ quàm herba ipſa, ſed & oreoſelini & hippoſelini ſimilis vis eſt: verùm hippoſelinon imbecillius eſt, oreoſelinon valẽtius.

Seris. Cichorium.

Seris holus eſt ſubamarũ, & magis quod agreſte eſt, quod ob id ipſum picrida, hoc eſt amarã quidã nuncupãt, quidã verò cichorium appellant. Eſt autem ea ſiccæ frigidæq; tẽperaturæ, vtrunq; *ſecundo exceſſu. *primo.* porrò domeſtica magis etiã quàm agreſtis refrigerat. Sed & humiditatis multæ admiſtio ſiccitatem extinguit: verùm vtraq; adſtringentis qualitatis eſt particeps, velut & chondrilæ: nam & ipſa eſt ſereos ſpecies.

Seriphum.

Seriphũ,dictũ ſanè de hoc eſt & in ſexto libro in ſermone De abſinthio. Eſt enim abſinthio tũ ſpecie, tũ guſtu ſimile:attamẽ diſcrepat, guſtu quidẽ, quandoquidẽ non æquè vt illud adſtringat, plúſq; excalfaciat amaritatémq; quandam cum ſalſedine reſi piat:tũ*quòd ſtomacho infeſtũ ſit,magíſq; abſinthio lumbricos necet,ſiue foris impoſitum, ſiue intrò in corpus aſſumptum. Et ſanè calfacere ipſum in ſecundo ordine intenſo cenſendum eſt,exiccare in tertio.

Deeſt tũ facultat.

Seſeli.

Seſeli, & radix quidẽ,ſed & fructus vſq; adeò excalfacit, vt admodũ vrinã mouere queat.Sed &*tenuium eſt partium,vt & comitiali morbo & orthopnœis competat.

Add. medicam.

Seſamon.

Seſamon non parum in ſe cõtinet viſcoſum & pingue:quare emplaſticũ eſt &emolliens,ac modicè calidum. Eiuſdem facultatis eſt quod * conficitur oleum : & herbæ quoque decoctum ſimilem vim obtinet.

Deeſt ex eo.

Seſamoïdes.

Seſamoïdes magnum, quod & anticyricos helleboros appellatũ eſt propterea videlicet quia ſemen eius vt helleborus expurgat:hoc & reliqua facultate helleboro ſimile eſt.Nam & in abſtergendo, excalfacien-

do

do, deſiccandóq;, ſimilem illi vim obtinet.

Seſamoïdes album.

Seſamoïdis albi ſemen nonnullam item amaram qualitaté cõtinet:ſed multũ amarum eſt:excalfacit itaq;,rũpit, & extergit.

Sideritis

Sideritis habet quidẽ etiam abſtergendi quãdam facultatem, ſed plurima eius pars humida eſt, & mediocriter frigida:paucula verò ineſt adſtrictio : quare phlegmonẽ ſedat & glutinat. Quidam etiã vocant Achilleon Sideritin, quæ propoſitæ quidẽ, quod ad iam dicta attinet, viribus eſt nõ diſsimilibus, cęterùm adſtrictione exuperat:quare ad ſanguinis eruptiones, dyſenterias, & muliebre profluuium congruit.

Sicyos. *Cucumis.*

Cucumis eſculẽtus, pepon quidẽ, hoc eſt maturus, tenuioris eſſentiæ eſt:* qui immaturus eſt, craſsioris. Sed & abſtergẽdi & incidẽdi facultas eis ineſt:quare & vrinã mouent, & corpus ſplendidũ reddũt, ac magis quoq; ſi quis ſemine arefacto cõtusóq; atq; cribrato vice pulueris abſterſorij, ſiue ῥύμματος vtatur. Superat ĩ eis humida frigidáq; tẽperies, nõ tamẽ magnopere, ſed quaſi in ſecundo cẽſetur ordine. Attamẽ ſi quis aut ſemẽ, aut radicẽ arefaciat, haud ampliꝰ humidæ fuerit naturæ, ſed iã deſiccãtis idq; in

qui verò nõ eſt einſmodi.

primo quodāmodo ordine aut etiā ſecūdo: ſed incipiente. Eſt & in iſtis maior abſtergēdi facultas, quàm in fructus ipſius carne.

Sicyos agrios. Cucumis agreſtis.

Cucumeris agreſtis tū fructus ipſius ſuccus, quē vocant elateriū, tum non minimè radicis & foliorum ad medicationes perutilis eſt. Elaterium itaq; mēſes ciet, & fœtum interimit appoſitum, ceu alia omnia amara & ſubtiliū partiū, maximè ſi quam habeant caliditatē, velut nimirū elateriū: ſummè ſiquidē amarū eſt, leuiter calidū: vt ex ſecundo ſit ordine excalfaciētiū: porrò tale protinus quoq; digerēdi vim poſsidet. Sic igitur eo angina laborātes inungūt quidā cū melle aut oleo vetere. Bonum itē eſt regio morbo affectis fuſum cum lacte in nares. Sed & dolores capitis ſanat hoc vſu. Atque elaterium quidem eiuſmodi eſt. At radicis ſuccus, vt & foliorū, licet elaterio ſimilem vim habeat, imbecilliorem tamen. Sed & ipſa radix adſimilem facultatem poſsidet: abſtergit nanque digerit, atque emollit. Porrò cortex ea potentius deſiccat.

Silphium. Laſerpitium.

ſuccus. Silphij* liquor calidiſsimus eſt: verūenim uerò & folia, & caulis, & radix ſat ſtrenuè excalfaciunt. Sed omnia flatulentæ magis eſſentiæ ſunt, ac proinde coctu difficilia: foris

ſoris tamen impoſita corpori efficaciora & omniũ potiſsimũ*liquor,admodũ trahentem facultatem poſsidens. Attamẽ & excreſcentias amolliendi,& liquãdi vim quandã propter propoſitam temperiem obtinet. ὁ ὀπὸς.

*Siſon. al. Sinon.

Siſon calidus & ſubamarus guſtu eſt:quare & vrinã mouet,& cõcoquit,mẽſéſq; ꝓuocat omnéſq; viſcerũ obſtructiones expedit.

Sion.

Sion quantum guſtu odororatũ eſt, tantum etiam excalſacientis facultatis eſt particeps. Sed & digerit, & vrinam mouet, & calculos renum frangit, & menſes euocat.

Siſaron.

Siſari radix cocta ſtomacho grata eſt, & vrinam mouet, ſecũdo ordine excalfaciẽs, adiectam habens amaritatem quandam cum leuicula adſtrictione.

Siſymbrium.

Siſymbrium tenuium partium, digerentis excalfacientis, & reſiccantis facultatis eſt,& temperaturæ in tertio ordine. Sed & ſemen eius tenium partium eſt,& calidum. Quocircà ipſum quidam cũ vino exhibent ſingultientibus,& tormina patientibus.

Siſymbrium.

Siſymbrium,quod quidam cardaminen vocant,quandoquidem cardamomo ſimile quiddam

quiddam guſtu pręfert:cùm ſiccum eſt, tertij eſt ordinis excalfacientium & deſiccantium:cùm humidum & viride, ſecundi.

Scandix.

Scandix ex agreſtium olerũ genere eſt, ſubacre & amarum, adeò vt in ſiccando & excalfaciendo aut ſecundi ordinis intenſi [aut tertij incipiẽtis] vrinam valenter ciet, & viſcera obſtructione liberat, ex dictis qualitatibus conſtans.

[Hæc Græ. nuſquam.

Scilla.

Scilla admodum incidẽtem facultatem obtinet, nõ tamen admodum calidam. Sed ſecundum hoc eam quiſpiam ſecundi ordinis cenſeat excalfaciẽtium. Præſtat autem aut aſſam, aut elixam ſumere: ſic enim virium eius vehementia exoluitur.

Scolymus.

Scolymi radix copioſam vrinã graueolentem elicit, ſi quis eam in vino coctam bibat: ac proinde graueolentiã ſanat tũ alarum, tũ totius corporis. Atq; hoc ſanè medicamento ex tota ineſt eſſentia, nimirũ cũ ſuccus ſit purgatorius. At quę ſecũdũ qualitates editur actio, calidum in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamen indicat, ſiccum verò in ſecundo.

Scordium.

Scordium ex varijs id tum ſaporibus, tũ

facul

facultatibus cõſtat,nã & amarũ quid obtinet, & acerbũ, & acre, & maxime ſcorodo, hoc eſt allio, ad ſimilis ei⁹ eſt acrimonia: vnde ſanè, mea ſentẽtia, nomẽclaturã ſortitũ eſt. Expurgat igitur ſimúlq; excalfacit viſcera, tum menſes vrinámq; prouocat. Prætereà conuulſa ruptáq; & laterum dolores ab obſtructione & frigore natos ſanat epotum: deniq; viride quidem illi, tum magna vulnera cõglutinat; ſed ſordida purgat, & cõtumacia ad cicatricẽ perducit illitũ aridũ.

Scorodum. Allium.

Alliũ deſiccat & excalfacit quarto exceſſu. Porrò ophioſcorodo* agreſte alliũ eſt, domeſtico valentius, ceu reliqua agreſtia oĩa. *nominatum.*

Scorodopraſſon.

Scorodopraſſon ſicut guſtu & odore mediam ſcorodi, hoc eſt allij, & praſsi, id eſt, porri, qualitatem poſsidet, ita & viribus.

Scorpioïdes.

Scorpioïdes excalfacit ordine tertio, deſiccat ſecundo.

Smilax.

Smilax aut Cactus, arbor eſt venenoſæ facultatis.

Smyrna. Myrrha.

Myrrha ſecũdi ordinis eſt tũ excalfacientiũ, tum deſiccãtium. Itaq; capitũ vulneribus illita glutinare ea poteſt. Ineſt & amaritas

ritas non pauca,per quã fœtum & lumbricos,tum enecat,tum eiicit. Adeſt hinc ei & abſtergendi potentia. Sic igitur ocularibus miſcetur facultatibus, vtique quę ad vlcera & craſſas cicatrices* præparantur. Eadẽ de cauſa inditur & medicamentis,quę ad tuſſim veterem & aſthma, ſiue anhelationem exhibẽtur, non tamen arteriã exaſperat ſicut abſtergentiũ nõnulla. Verùm adeò moderatã obtinet abſterſionem, vt nõnulli eã arteriacis quę vocant medicamentis cõmiſceant,tanquã ſufficiẽter excalfaciẽs & deſiccãs medicamen: ſcilicet abſterſionẽ proficiſcentem ab amaritudine nihil verentes.

componuntur.

Smyrna boïce. *Myrrha beotia.*

Smyrna boïce vim habet excalfaciendi, fundendi, emolliendi.

Smyrnium.

Smyrnium quidam hypposelinũ agreſte cognominãt. Ex eodẽ genere & ipſum cũ apio eſt,& petroſelino. Fueritq; apio quidẽ validius,imbecillius petroſelino. Mẽſes itaque & vrinas mouet, calidũ ſiccúmq; tertio ordine. Cilices petroſelinum nominant quod ĩ amano naſcitur. Sed & ipſum ſmyrniũ minus eſt petroſelino ſmyrnióq; acre: proinde ſanè vlceribus imponi poteſt, quia videlicet ſine moleſtia deſiccet. Sed & digerere quæ indurata ſunt poteſt. Reliqua

vis

vis eius apio & petroſelino ſimilis eſt. Quo circà & ſemine eius vtimur ad menſes, vrinas, & aſthmata, ſiue anhelationes.

Sonchus.

Sonchus vbi*adoleuerit, ex ſpinoſis plantis eſt. Cæterum viridis etiamnum & tener eſtur perinde vt cætera olera. Temperamẽtum eius quodammodo miſtũ eſt: conſtat enim ex aquea terreáque eſſentia, vtraque leuiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſdam eſt particeps: & ſiue cataplaſmatis in morem illinatur, ſiue edatur, manifeſtò refrigerat: poſteà verò quàm planè reſiccatus fuerit, terreſtre eius temperamentum redditur, modicam habens caliditatem. *τελεωθῇ.

Sparganium.

Sparganiũ & ipſũ deſiccãtis eſt facultatis.

Spartum. *Geniſta.*

Sparti, quo & vites alligãt, tum fructus, tum virgarum ſuccus nõ inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

Staphilinus. *Paſtinaca.*

Staphilinus ſatiuus imbecillior, agreſtis ad omnia potentior eſt. Vrinas menſéſque prouocat cum herba quidem tota, tum maximè ſemen ac radix. Habet porrò etiã abſterſorium in ſe quippiam: quamobrem vlcerũ phagedænica quidam foliis eius*cum melle, quò pura reddant, illinunt. *Deeſt viridib.

Stachys

Stachys.

Stachys, frutex ille marrubio ſimilis guſtu acri & amaro, tertij eſt ordinis excalfacićtiũ. Quãobrẽ rationabiliter *mẽſes ꝓuocat. Sed & arbortũ affert, & ſecundas eiicit.

non ſolùm mẽſes mouet &c.

Stœbe.

Stœbes fructus & folia maximo ſunt vſui adſtringendi vim habẽtia mordacitatis expertem. Sed & deſiccant euidenter in tertio ferè ordine incipiente: quamobrem decoctum eorum dyſentericis iniicitur, & auribus pure fluentibus, tũ vulnera magna cõglutinat. Euidẽtius hæc præſtat cũ vino atro auſtero. Valẽter enim deſiccat omnes præter naturam humiditates. Prætereà folia viridia ſi illinantur, vim habent erumpentis ſanguinis ſupprimẽdi, deniq; & oculorum ex ictu ſuffuſiones illita iuuant.

Stœchas.

Stœchadis guſtu ꝗdẽ qualitas amara eſt & mediocriter ſubadſtringẽs, cæterũ tẽperies cõpoſita, nẽpe ex terrena eſſentia frigida exigua, vnde ſanè adſtringit: & extenuata altera terrena copioſiore, à qua vtiq; amara eſt. Ob vtrorunq; verò conuenientiã & coitũ, obſtructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tũ viſcera omnia, tũ *totũ corpus eſt nata. Suprà nãq; oſtenſum eſt, quòd quæ ex eiuſmodi eſſentiis cõſtant medi

totius animalis habitum.

medicamina, dictos effectus reddere poſint.

Stratiotes.

Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate eſt, terreſtris verò nõnihil habet adſtrictionis: proinde ſanè & vlcera glutinare põt, & vlceribus eſſe vtilis. Sunt qui eo & ad ſanguinis eruptiones vtãtur, & ad fiſtulas.

Struthion.

Struthij radice potiſsimũ vtuntur, vtpote guſtu, acri, & calida ſiccáq; tẽperamento ex quarto quodãmodo ordine*excalfacientiũ. Sed & abſtergit & irritat: proinde quoque ſternutationẽ prouocat, ceu cætera omnia quæ calida ſunt tẽperie, & guſtu acria.

interp. eſt.

Styrax.

Styrax excalfacit, emollit, cõcoquit quãobrẽ tuſsibus, catarrhis, pituitæ deſtillationibus, raucedinibúſq; quas κορύζας & βράγχους vocant, prodeſt. Tum mẽſes ſeu potum ſeu admotũ prolicit. Combuſti eius fuligo, thuris fulgini quodammodo eſt ſimilis.

Syca. Ficus.

Ficus aridæ vim habẽt excalfaciendi ordine primo etiam cõpleto, aut ſecũdo incipiente: habent verò etiã partium tenuitatẽ quandam. Ex iſtis duobus idoneę ſunt quæ *tubercula dura concoquant: ſtatim verò etiã ea digerũt. Atq; ipſæ per ſe illitæ eiuſmodi vim obtinẽt. Sed & decoctum earum

duros tumores.

eiuſdẽ vtique naturæ eſt. Verùm vbi magis concoquere conſilium eſt, miſcenda eſt farina triticea: vbi verò plus digerere, hordeacea; panis horum in medio. Sed hæc magis ſunt propria tractatus De medicamentorũ compoſitione, & rationis curandi: verùm in præſentiarum hæc de iſchiadibus nouiſſe ſufficiat. Porrò ſcire oportet, quòd quæ pinguiores ſunt, magis poſſunt cõcoquere: quæ verò guſtu acriores, magis tũ extergere tũ digerere. Cæterũ quod ex iis plurimũ in aqua coctis efficitur, ſimile eſt melli non ſolùm conſiſtentiâ, ſed & facultate. Porrò ficus virides comeſæ propter admiſtam humiditatẽ facultatis ſunt imbecillioris: ſubducunt tamen aluum vtræq; tum humidæ, tum ſiccæ. Porrò ficus caprifici acris & digerẽtis facultatis ſunt: ſic etiam domeſticarum groſsi, Græcè vocãt ὀλύνθους: ineſt enim illis nonnihil etiam ſucci ex ficu arbore.

Syce. Ficus arbor.

Ficus arbor calidæ tenuiúmq; partiũ tẽperaturæ eſt, ceu indicãt tũ liquor eius, tum foliorũ ſuccus. Valenter enim eorũ vterque calidus eſt. Itaque non mordicat tantũ, aut vehementer abſtergit, ſed & vlcerat, & ora vaſorũ reſerat, & verrucas quas myrmecias vocãt, eiicit, ſed & purgare poteſt. Porrò ficus agreſtis, quã erineũ Græcè (Latinè caprifi

prificum)nominãt,* tum opus,tum ſuccus ad omnia quàm ſatiuæ valentior eſt. Sed & cradæ earum adeò ſunt calidæ, tenuiúmq; partium*vt carnes bubulas duras, ſi coquẽdis adiiciantur, friabiles ac teneras efficiãt.

tũ liquor
tũ ſuccus.
temperat.

Symphytum petræum.

Symphyton petræum ex cõtrariis conſtat viribus:habet enim ſecãdi vim quãpiã, qua collectũ in thorace pulmonéq; pus expurgare poteſt:habétq; etiã quandã cõtrahẽdi vim, qua eiectionibus ſanguinis auxiliatur:& tertia ad eas ineſt humiditas quædã non immodicè calida, per quã guſtantibus dulce apparet, & odoratu iucũdũ. Mãſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitates ſanat. Porrò,ſecundũ omnium dictarum virium miſtionem ſimul digerere abundè poteſt,ſimúlque corpora cõtrahere cõſtringeréque:proinde enterocelis imponitur,& ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. Porrò qui ipſum in vino decoctũ *ad muliebre exhibeat profluuiũ,vtuntur tãquam deſiccante & contrahente. Qui verò ad nephritim,tanquã expurgante & incidente.

ad dyſenter. & vtero fluuiu rubrum.

Symphytum magnum.

Symphyton alterũ, puta magnũ, ſimilẽ dicto vim habet:nõ tamẽ guſtantibus dulce eſt,nec odorãtibus odoratũ. Sed his ſanè à modo ſcripto diuerſum eſt. Cæterùm

quatenus viſcoſitatem quãdam & mordacitatem obtinet, ſcillæ ſimile eſt. vtitórque ad omnia, ad quæ iam dicto.

Spondylon.

Spondyli fructus acris & ſecãtis eſt facultatis: itaque ad aſthma & comitialẽ morbũ aptũ eſt medicamen: prodeſt & aurigini. Et radix, nimirũ adſimilis facultatis, ad eadẽ accõmodatur. Sed & inſuper fiſtularum callos tollit: cæterùm imponere eã oportet circunraſam. Porrò floris etiam ſuccus ad diuturniora auriũ vlcera cõueniens reponitur.

Schinos. Lentiſcus.

Deeſt facultate. ob quam & moderatè adſtring.

Schinos, frutex hic ex aquea eſſentia leuiter calida,* & terrena frigida nõ pauca cõpoſitus eſt.* Deſiccat igitur ſecundo ordine cõpleto, aut tertio incipiẽte: in caliditatis & frigiditatis differẽtia quodãmodo eſt medius & ſymmetrus. Similẽ oĩbus ſui partibus adſtrictionẽ obtinet ĩ radicibus, ramis, extremis turionibus, germinibus, ac foliis: præterea fructu, & cortice: ac ſi ſuccũ ex foliis eius viridibus exprimas, ſimilis hic ordinis eſt, moderatè adſtringẽs. Itaque bibitur & per ſe, & cũ aliis medicamẽtis, quæ dyſenterias & alui affectus ſanãt: quin & ad ſanguinis expuitiones: ſanguiníſque ex vtero eruptiones, tum ſedis vuluæq; procidẽtias idoneus eſt, vtpote ad hypocyſtida nonnihil

hil propè accedens.

Schinu anthos. Schini flos.

Schinu anthos modicè calfacit, modicéque etiam adſtringit: nec planè à tenuitatis natura alienus eſt. Quocircà his de cauſis vrinã mouet, menſéſq; ciet adhibitũ ſiue in fomentationẽ, ſiue in potionem. prodeſt & iecoris & ſtomachi, ac ventris phlegmonis. Magis eo adſtringit radix. Quod verò florem vocant, calidius eſt. Porrò in omnibus ſui partibus, in aliis magis, aliis minus, guſtantibus apparet adſtrictio: proinde medicinis quæ hæmoptoïcis, ſiue ſanguinem reiicientibus exhibentur, commiſcetur.

Schœnos læa. Iuncus læuis.

Schœnos læa, quædam oxyſchœnos, alia oliogoſchœnos nuncupatur: gracilior duriórq;, oxyſchœnos, craſsior laxiórq; obligoſchœnos. Fructus oligoſchœni ſomnũ affert. At oxyſchœni duæ ſunt ſpecies: altera ſterilis, cuius quidẽ in medicina nullus vſus eſt: altera verò ſemẽ fert: cõciliat verò & huius ſemẽ ſomnũ, ſed minus q̃ obligoſchœni, quanquã tamẽ hoc caput tẽtet. Vtrũque ſi frictũ cũ vino bibatur, vẽtris fluxus deſiccat, & muliebre profluuiũ rubrũ ſiſtit. Ex q̃bus clarũ eſt, ꝙ cõpoſita eorũ tẽperies eſt ex terrena videlicet eſſentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna deſicca

re poſsint, & ſenſim frigidos ad caput vapores ſubmittere, quibus ſomnolẽtos efficiãt.

Terminthos. Terebinthus.

TErebinthi tum cortex, tum folia, tum fructus adſtrictoriũ quiddã obtinẽt. Sed & ſecundo ordine excalfaciunt. Itaq; quòd etiã deſiccent manifeſtum eſt: recentes quidẽ etiámnum humidíq; modicè: ſicci verò, ordine ſecũdo. Cęterùm fructus aridus propinquus eſt etiã tertio ordini deſiccantiũ. Eſt enim adeò calidus, vt mãdentibus ꝓtinus eius caliditas percipiatur. Itaq; etiam vrinã prouocat, & lienibus prodeſt.

Teutlon. Beta.

Beta nitroſæ facultatis particeps eſt, quatum digerit tum extergit, & per nares purgat. Cæterùm cocta* nitroſitatem omnem exuit, fitq́; facultatis aphlegmantæ, hoc eſt phlegmonis aduerſæ, leuiter digerentis. Porrò ad detergendum digerendúmq; validior eſt beta alba. Nam nigra adiunctum habet adſtrictionis quippiam, & magis in radice quàm aliis partibus.

Nitroſum & acre omne.

Teucrium.

Teucrium incidendi & tenuium partiũ facultatis eſt: quare lienes ſanat. Ponátque ipſum quiſpiam in tertio exiccantium, ſecundo verò calfacientium ordine.

Tephra. Cinis.

Cinis,

Cinis, combuſtorum lignorum reliquiæ ſic nuncupantur, compoſitæ ex contrariis tum qualitatibus, tum ſubſtantiis. Habet enim in ſe partim terrenum, partim velut fuliginoſum, Grçcè æthalodes, ſiue lygniodes, id eſt fuliginoſum, ſiue quomodocũq; quis appellare volet: atque hæ ſanè partes ſunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus & percolatis vnà aſportãtur, atque abeunt. Quod verò reliquum eſt, terreum eſt & infirmũ*calida facultate*depoſita. Sed nõ omnis cinis eadẽ temperatura præditus eſt, ſed pro cõbuſtæ materiæ diuerſitate variatur. At neſcio quo pacto Dioſcorides omnes*cineres adſtringẽdi habere vim prodiderit, cùm ficulneus eiuſmodi omnis qualitatis ſit expers, vtpote cùm & ipſa arbor nulla ſui parte acerbam qualitatẽ prçferat, ceu quercus, ilex, arbutus, fagus, lentiſcus, hedera, & hoc genus alia, verùm plena ſucco valido tota ſit, eóq; acri & calido. Ergo ex acerbis vtique lignis factus cinis, nõ parum adſtringit, meminíque me quãdoque cũ aliud ad manũ nõ eſſet medicamẽ,* ſanguinis ſuppreſsiſſe erruptionẽ. Verùm nullus vnquã ad tale vti ficulneo audeat. Siqui dẽ hic acrimoniæ multũ adurẽtiſq; facultatis obtinet, mixtæ abſterſioni: & vtroq; differt ab eo qui ex quercinis lignis cõficitur,

Add. & morſu va.
Add. in lixiuio.
aliàs ipſos ſub cineres.
per hunc.

tum quòd in eo fuligineũ multò eſt acrius, tum quòd in illis terrenũ quodãmodo ſubadſtringens eſt, in hac abſtergens, veluti in cinere tithymallorũ, eſt & calx cineris quędã ſpecies, cæterùm tenuioris eſſentiæ quã qui ex lignis fit: nimirũ quantò lapides exactius torreri vt cinis fiant poſtulãt: nõ tamẽ multum reliquum in ſe habet velut naturæ igneæ, quod vocãt ἐμπύρευμα. Proinde elota medicamẽ eſt citra morſum deſiccans, magíſq; ſi bis térve lauetur. Cæterũ ſi marina aqua abluta ſit, admodum digerit. Dicetur porrò de ea vbi de metallicis ſermo habebitur.

Telephium.

Telephiũ exiccandi & detergendi facultate eſt, non tamẽ inſigniter calida: verùm in hoc forſan quiſpiam ipſum * ſecundi eſſe ordinis cenſeat. Deſiccat tamen ſecũdo ordine intenſo: aut certè principio tertij: proinde ad putrida vlcera conuenit, & vitiliginem vtranque ſanat cum aceto.

Leg. primi.

Telis. *Fœnum græcum.*

Fœnumgræcũ calidũ eſt ſecũdi ordinis, deſiccat primo: proinde feruẽtes phlegmonas irritat acerbátq;: quæ verò minus ſunt calidæ, & magis duræ, eas digerẽdo curat.

Tithymalli.

Tithymalli omnes vicentẽ habẽt acrem calidámq; facultatem, ineſt verò * & amaritas

ipſis.

ritas

ritas. Validiſsimus itaque eorum eſt liquor: ſecundú locú tenent fructus & folia. Sed & radix dictarú facultatum particeps eſt: ſed non ex æquo. Sane ipſa cum aceto decocta dolores ſanat détiú, maximè qui illis eroſis proueniunt: at liquores, vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidẽ ipſa dentium induntur: cæterú ſi aliá corporis partem cõtigerint, cõtinuò adurút, vlcerántq; proinde foris illis cera circúlinitur: quippe cú ex quarto ſint excalfaciẽtiú ordine, quẽ eſſe adurentiú poſuimus. Sic pilos quoque ſuccus inúctus tollit. Porrò cú vehemẽtior ſit, oleo miſcetur: & ſi id idẽtidẽ ac ſępe fiat, tãdẽ prorſum pilorú radices aduſtæ corrúpentur, corpúſq; depile reddetur. Eadẽ facultate verrucas, quas acrochordonas nominát, & myrmecias, & pterygia, ſiue oculorú vngues, & thymos auferút, detergéntque lichenas & pſoras: quia ſcilicet & abſtergẽdi facultas ineſt ꝓpter amaritudinẽ. Prætereà vlcerum phagedænica, anthracode, & gangrænode, quia valẽter tum excalfaciút, *tum deſiccant, ſi in tempore & moderatè *exterg.* vtare, iuuare aliquando poterunt. Verumenimuero & fiſtularú callos eximút.* Cæterum hæc omnia genere quidẽ ſimiliter, imbecillius tamẽ & folia, & fructus præſtare poſſunt. Quibus ſanè & ad piſces in aqua

Add. eadem facultat.

ſtagnali capiendos vti aſſolent. Celerrimè nãque ab illis in vertiginẽ acti, ac ſemimortui redditi, ad aquæ ſuperficiem feruntur. Porrò cùm ſeptem ſint eorum genera, valẽtiſsimus eſt quẽ characian nominãt, quem vtique etiam quidã marem cognominãt, & fœmina nũcupata myrſinites: & qui in petris naſcitur ad modũ arboris: deinceps qui phlomo adſimilis eſt, & cypariſsias: deinde paralius ſiue marinus: deniq; helioſcopius. Proportione verò comprehẽſæ illorum facultatis & cinis & * lixiuium erit.

ex ipſo.

Tragacantha.

Tragacantha ſimilem gummi vim obtinet, emplaſticam quandam, & * acrimoniã hebetiorem. Et ſanè ſimiliter illi deſiccat.

al. quæ acrimoniã obtundit.

Tragion.

Tragij folia, fructus, lachrymáq;, trahẽtis digerentíſq; ſunt facultatis. Eſt verò & tenuium partiũ, & facultate in principio tertij ordinis calida: ſtipites & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet drachmæ pondere potum. Porrò in Creta ſola naſcitur tragion lentiſco adſimile. Cæterum alterum tragium hoc minus, cuius folia ſcolopendrio ſimilia ſunt, viſitur quidem multis in locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt & ad fluxionum affectus conueniat.

Tragoriganum.

De tragorigano in ſermone de origano ſuprà eſt dictum.

Tribolos.

Tribolus ex humida eſſentia modicè frigida & ſicca nõ mediocriter & ipſa frigida cõponitur, in terreſtri tamẽ ſuperat terreũ frigidum, quòd adſtringẽs oſtẽdimus: in aquatico verò aqueũ. Propter vtrũq; itaq; & cõtra phlegmonarũ generationes, & omnino contra omnes influxus congruit. Porrò terreſtris ipſius fructus cùm tenuiũ ſit partium, potus lapides in renibus comminuit.

Tripolium.

Tripolij radix guſtanti acris eſt, & facultate calida tertio exceſſu.

Triphyllum.

Triphyllum, quidam aſphaltion, quidã oxyphillon, nõnulli minyãthes, ſunt & qui cniciũ vocitent: prima quidẽ tria ab accidẽtibus frutici, reliqua duo nomina haud ſcio vnde. Vis plantæ eſt calida & ſicca vt bitumẽ, cui odore eſt ſimilis, vtrinq; tertio ordine. Proinde pota laterũ dolores ab obſtructiõe natos iuuat, & vrinã mẽſéſq; ꝓuocat.

Trichomanes.

Trichomanes eadẽ præſtat quæ Adiãtũ.

Trychnon. Solanum.

Trychnon quidam præpoſito ſ. ſtrychnũ

voc

vocant. Eſculentū quidē quod in hortis naſcitur, notū eſt omnibus, vtuntúrq; ad omnia ea quæ refrigerari adſtringíq; poſtulāt. Poteſt enim hæc duo ordine ſecūdo. Cæterorum nō eſculentorū vnum quidē nuncupatur alicacabū, fructū habēs rufum, acino vuæ tum figura, tū magnitudine adſimilē quo & ad coronas vtūtur: alterū verò fruticoſum, à cōciliādo ſomno hypnoticū: & tertium*quod inſaniā afferat, manicū appellitant. Alicacabū igitur in foliorū facultate hortenſi ſolano ſimile eſt, fructū habēs ciēdæ vrinæ idoneū: proinde cōpluribus facultatibus cōpoſitis quæ ad iecur, ad veſicā, & renes accōmodātur,* adiūgitur. Solani verò hypnotici cortex radicis ſi cū vino bibatur, ſomnū accerſit drachmæ pondere ſumptus. Sed & ad cætera quoq; papaueris ſucco perſimilis eſt, niſi quòd hactenus imbecillior eſt, quòd ipſe tertij habeatur ordinis refrigerātium, cū hic poſitus ſit in quarto. Huius ſolani ſemē vrinā ciendi poteſtatem habet. Cæterū ſi plus duodecim corymbis hauſeris, dementiā quoque adſciſcet. Porrò quod reliquū eſt ex ꝓpoſitis ſolanis, ad medicationes quæ intrò in corpus adhibentur inutile eſt. Nā ſi quatuor eius drachmę offerātur, mortē inferēt: ſi pauciores, ſaltē inſaniam. Vna certe*innoxiè ſumitur, cæterū

præter hæc.

miſcetur.

ἄλυπως.

nec

nec ipſa vtile quid obtinet. Verũ ſi foris cor pori emplaſtri modo illinatur, vlcera cacoëthe, & nomode, ſiue paſcẽtia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur, deſiccans ſecũdo ordine iam completo, & tertio incipiente, refrigerans ſecundo incipiente.

Hyacinthus.

HYacinthi radix buloosa eſt ordinis primi in deſiccãdo: ſecundi verò cõpleti, aut certe tertij incipientis in refrigerando. Itaq; pueros diutiſsmè ſeruare impuberes illita* creditur. (Add. cũ vino.) Fructus leuiter extergit & adſtringit: quamobrẽ & ipſe regio morbo laborãtibus exhibetur in vino, ordine quidem tertio quadantenus deſiccãs, cæterum in medio cõſiſtẽs caliditatis ac frigiditatis.

Hydnon. Tuber terræ.

Hydna omnibus nota ſunt. Subſtãtiam habent vincentẽ terreſtrem quidẽ,* (Add. cõſiſtentia.) ſed tamẽ cũ paucula quadã tenuiũ partiũ miſtã.

Hydropeperi.

Hydropeperi à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudineque illi cũ pipere in guſtu eſt, nomẽ ſortitũ eſt. Cæterũ nõ vſq; adeo calidũ eſt atq; piper. Attamẽ herba ipſa etiamnũ viridis* (cũ fructu.) cataplaſmatis in modũ impoſita, ſugillata & tumores induratos digerit.

Hyoſcyamus. Altercum.

Hyoſcyamus cui ſemen atrũ eſt, inſaniã

ac

ac ſoporem affert:ſed is cui ſemē mediocriter flauum eſt, propinquā ei facultatē poſsidet. Verùm vtrique fugiēdi ſunt vt inutiles & venenoſi, ſeu deleterij. Cæterū cuius ſemen ac flos candidus eſt,ad ſanationes vel maximè idoneus eſt,ex tertio quodammodo ordine refrigerātiū. Porrò flos eius quidem cui ſemē eſt nigrum,mediocriter purpureus eſt: eius verò cui eſt ſubflauum, leuiter mali colorem refert.

Hypericum.

Hypericum calfacit & deſiccat eſſentia tenui, adeò vt & menſes & vrinas prouocet. Sed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Porrò cum foliis illitus viridis ad cicatricem ducit cùm alia,* tum etiam ambuſta. Cæterùm ſi ſicca cōtuſa inſpergas,ſanabis & mollia nimis, humidáve & putredinoſa vlcera. Sunt & qui iſchiadicis bibendum exhibeant,

Vet. interpres, ad vlcera.

Hypecoon.

Hypecoon refrigerādi vim habet ex tertio ordine refrigerantium,vt parum abſit à papauere.

Hypogloſſon.

ſic.

Hypogloſſon*inde adeò nuncupata eſt, quòd ſummis corymbis velut ligulæ quædam exeunt. Cæterum radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſsident.

Hyſſo

Hyſſopum.

Hyſſopum deſiccat & excalfacit ordine tertio,ſed & tenuium eſt partium.

Phaci. Lentes.

Lentes valenter adſtringunt:mediũ tenent caliditatis & frigiditatis, deſiccãt tamen in ſecundo ordine:ipſum itaque earum corpus deſiccat & ſiſtit ventrem:cæterum decoctum prouocat: proinde etiam prior aqua abiicitur, vbi retentionis cauſa adhibentur.

Phacos. Lenticula paluſtris.

Lenticula paluſtris humidæ frigidæque temperaturæ eſt,vtrinque ex ſecundo quodammodo ordine.

Phaleris.

Phaleridis*tum ſuccus, tum ſemẽ, tum folia potari vtiliter creduntur ad veſicæ dolores,ceu in ſeſe habeant tenue quiddam & calidum. *Add. herba.*

Phalangites.

Phalangites ſic appellata eſt,quòd morſis à phalangiis auxilietur:eſt autem facultatis tenuium partium,deſiccantis: quamobrem & tormina patientibus ſuccurrit.

Phlomos. Verbaſcum.

Phlomos quidã per p literã & ſcribũt,& proferũt.Quædã foliis alba eſt, quædã verò nigra. Et albæ quidẽ mas eſt, cuius folia

ang

anguſtiora : fœmina, cuius maiora. Et præter has eſt alia phlomos agria cognominata, flores habet aureos & luteos, ſiue melizō tas. Sed & alia præter has eſt, quam propriè phlomida nominãt, & thryallida. Priorum itaq; duarũ radix acerba guſtu eſt, & fluxionis affectibus ꝓdeſt: ſed & ad dẽtiũ dolorẽ eã quidã colluunt. Attamen folia digerẽdi vim habent: ſic & aliarum folia, & maximè eius quæ aurei coloris flores obtinet, aut etiam pilis flaueſcentes. Omniũ enim folia deſiccandi & detergendi* vim poſsident.

Add. moderatè.

Phœnix. Palma.

Phœnix arbor adſtrictoriæ facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps. Igitur ramorũ ſuccus* eſt, ex aquea ſubſtãtia tepida & terrea frigida cõſtãs ſimilis* facultatis eſt encephalos quẽ vocant, [hoc eſt cerebrum ſiue medulla] eſui aptus. At fructus eius, & maximè dulcis, nõ paucã obtinet caliditatem. Cæterũ cùm edẽdo ſit, multo eſt vſui, non tantũ foris impoſitũ, vbi quid roborare & deſiccare, cõtrahere, ſtipare, denſaréque cõſiliũ eſt: ſed & tanquã cibus ſumptus & ſimul cũ aliis & per ſe. Porrò quod elate vocãt, nempe tenerũ illud palmæ germen, eãdẽ cum cerebro eius facultatẽ poſsidet. Quòd verò velut* decoctũ eius eſt, adſtringẽtem & ipſum qualitatẽ habet, verũ plus quàm

Deeſt auſterus. *naturæ.* *Corrupte.*

quàm dicta omnia exiccat : vtpote quod & eſſentiæ conſiſtentia illis ſiccius eſt, & * nimium habet humiditatis. Itaq; iure vtũtur illo ad vlcerũm putreſcentia, miſcéntq; medicamentis articulos plus iuſto laxatos cõtrahentibus : ad hæc facultatibus hepaticis & ſtomachicis, ſeu intrò ſumantur, ſeu foris admoueantur. Sed & radix plantæ deſiccatoriæ citra morſum facultatis eſt, adiunctum habẽs & ipſa adſtrictionis quippiam.

* *Imò, minimè particeps eſt humid.*

Phorbion.

Phorbij ſemine ad leucomata, hoc eſt albugines, cum melle applicant. Sed & ſpicula extrahere creditur. Porrò & ipſa herba & idem præſtare videtur. Ex quibus cõſtat quòd tenuium partium, & attrahendi detergendíque potentiam obtinet.

Phu.

Phu, odorata quodammodo eſt huius herbæ radix, nardo viribus ſimilis : ſed tamen ad pleraque infirmior, vrinas mouet plus quàm aut Indica, aut Syriaca nardus perinde vt Gallica.

Phycos. Alga.

Phycos humẽs etiamnũ & virens ex mari exẽptus deſiccat & refrigerat ordine ſecundo; habet enim quiddã modicè acerbũ.

Phyllitis.

Phyllitis cùm qualitatis ſit acerbæ non

abſurdè diarrhœas,ſiue profluuia, & dyſenterias pota iuuat.

Phyllon malabathru. *Folium malabathri.*

Folium malabathri nardo ſimilem vim poſsidet.

Chalbane. *Galbanum.*

GAlbanum ſuccus eſt plantæ ferulaceæ moliendi & digerendi vi. Fuerítq; ſanè ex tertio ordine excalfacientium incipiente,aut ſecundo completo: in deſiccando verò ex ſecundo incipiente.

Chamædris.

Chamædris vincẽtem habet qualitatem amaram: eſt & quodammodo acris. Quocirca meritò lienes colliquat, & vrinas ac menſes prouocat,craſsitudinem humorum incidit, & viſcerum obſtructiones purgat. Ponátque eam quiſpiam in tertio ordine excalfacientium & deſiccantium: plus tamen*calfacit quàm deſiccat.

Contrà plus deſic. quàm calfa.

Chamæciſſos.

Chamæciſsi flos cùm ſit admodum amarus,iecur obſtructione liberat,datúrque ex coxendice laborantibus.

Chamælea.

Chamælea vicentem habet qualitatem amarum: quamobrem admodum ſordidæ vlcera,& quæ maximas habent cruſtas, cũ melle purgare poteſt.

Chamæleuce.

Chamæleuce calidæ facultatis eſt tertio quodammodo ordine, ſiccæ primo.

Chamæleon.

Chamæleontis radix, nigri quidem, letale quiddam obtinet: quamobrẽ foris vtique vſus eius ad pſoras adhibetur, & lichænas, & vitiligines, & in ſumma, quæ deterſionẽ poſtulant: prætereà digerentibus & emollientibus pharmacis commiſcetur: & phagedænica vlcera ſanat illita. Eſt enim ſicca tertio ordine, calfacit verò ſecundo ordine abſoluto. Porrò albi chamæleontis radix *potui datur cũ vino auſtero menſura oxybaphi. Exhibent ſanè ipſam etiam aqua inter cutem laborantibus adſimilem habentem temperiem ipſius nigri radici, niſi quatenus illa acrior eſt.

Add. ad lumbricos latos.

Chamæpitys.

Chamæpitys guſtu quidem amarum ſaporem validiorem acri obtinet, effectu verò expurgat abſtergítq; viſcera plus quàm calfacit: proinde auriginoſis, & omnino quibus facilè iecur obſtruitur, bonum eſt remedium. Quin & menſes ducit, tum pota, tum appoſita cum melle. Sed & vrinæ mouendæ medicamen eſt. Sunt autem etiã qui eam exhibent decoctam in melicrato iis qui coxendicis doloribus torquentur.

Herba porrò ipſa viridis vulnera magna conglutinat, & vlcera putreſcentia ſanat, prçtereà vberum durities diſcutit. Eſt enim in ſiccando ordinis tertij in calfaciendo verò ſecundi.

Chamæſyce.

Chamæſyce abſtergendi ſimul & acrem vim poſsidet. Itaq; acrochordonas & myrmecias caules eius teneriores in modum ca
taplaſmatis admoti, & ex eis liquor, aufe- 1
runt. Cum melle verò craſſas oculorum cicatrices detergunt: ſed & hebetudinem viſus à craſsitie natam adiuuant, ſicut ſanè & ſuffuſionum principia.

Chelidonium.

Chelidonium extergentis admodum & calidæ facultatis eſt, ſed & ſuccus eius ad acuendum viſum commodus eſt, vtique in quibus craſſum quiddam in pupilla colli-
gitur digeſtione atque diſcuſsione indigẽs. 2
Vſi ſunt radice eius quidam ad auriginem ab obſtructione iecoris proficiſcentem, in
cũ aniſo. vino eam albo potui exhibentes.* Similiter manſa confert dentium doloribus. Porrò chelidonium minus cum acrius ſit, maiore celeriter illitũ cutem exulcerat, vnguéſque ſcabros exterit. Succus eius per nares purgat, vtpote admodum acer. Itaque hçc herba quarti ordinis fuerit [calfacientium incipien

cipientis. Maius autem chelidonium tertij eſt ordinis]abſoluti iam, ídque, tum in calfaciendo, tum in ſiccando.

Chondrila.

Chondrila, & hanc quidam ſetin nominant. Eſt enim eiuſdem ferè cum illa facultatis, niſi quòd guſtu amariuſcula eſt, ac proinde facultate ſiccantiore.

Chondrus.

Chondrus eſt ſanè nutrimentum optimum, ſicuti & triticum: ſed huius inſtituti non eſt de nutrimento diſtinguere: verùm vt medicamen emplaſticæ facultatis eſt temperie tritico ſimilis, plus tamen illo viſcoſus: quare ſanè etiam illo plus nutrit. Eſtque ceu materia quædam idonea excipiendis aceto, marina aqua, muria, & id genus aliis valenter deſiccantibus: proinde quidam ex genere admodum exiccantium eſſe & hoc ſemen autumarunt. Cæterùm chondrus ex numero eſt potius concoquentium, vt & triticum, quæ minimè profectò deſiccant. At ob exiccantium medicaminum admiſtionem, cùm quod ex illis compoſitum eſt, exiccatorium ſit, medicorum complures in errorem inducti ſunt, vt falſò putarent deſiccationem chondro acceptam ferendam, iis quæ admiſta erant prætermiſſis.

Chryſocome.

Chryſocome, vocatur & chryſites. Radix vincentes habet acrem ſimul & adſtringentem qualitates, quare non admodum multi vſus eſt. Vſui tamen eſt decocta in melicrato in perigneumoniis, & morbis hepaticis ſiue iecorariis: ſed & menſtruæ purgationis prouocandæ vim quandam obtinet.

Pſeudodictamnum.

PSeudodictamnum imbecillem dictamni vim habet.

Pſyllium. Zaragatona

Pſyllium ſemen habet admodum vtile, ex ſecundo refrigerantium ordine: in deſiccando verò & humectando medium quodammodo eſt & ſymmetrum.

Ocimon.

OCimum ex ſecundo eſt ordine calfacientium, habet autem recrementitiam humiditatem, proinde nec commodum eſt quod in corpus ſumatur. Cæterùm foris illitum, ad digerendum & concoquendum idoneum eſt.

Ocimoïdes.

Ocimoïdes, quidam philiterium cognominant. Radix ſuperuacua eſt. At ſemen tenuium partium, & deſiccantis citra mordicationem facultatis eſt.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamento=rum facultatibus* LIBER IX.

PROOEMIVM.

QVOT QVOT plantarũ partes ſunt,& fructus, & ſucci atque liquores,ſuprà dicta ſunt omnia. Nunc autem de reliquis medicamẽtis , quæ metallorũ genere cenſentur, quæq; ipſius terræ*propriæ ſunt diſſerere propoſitum eſt:poſt quæ deinceps nonnihil tractabitur De partibus animaliũ,vtiq; quibus ceu medicamẽtis ad curationes vtimur.Cæterùm prȩſtare mihi videtur,cõmuniter de illis omnibus præfari quò videlicet,tũ clarius intelligi poſsint, tũ quæ dicẽda ſunt diſtinctè ceu in articulos inaudiãtur.Nã ſiquis in omnibus ſequatur ſcriptores,ſiue medicamẽtorũ,ſiue materiarũ,ſiue illorũ præparandorũ:in multis profectò turpiſsimè allucinabit, & ea quæ præfinitè ac determinatè à me poſita ſunt perperã accipiet.Cæterùm cùm duo ſint capita cõmunis orationis iã proponẽdæ:Alterũ eſt,an ſpõte naſcentiũ medicaminũ quæ cõbuſta ſunt, calidiora arbitrari oporteat,

*In cod. Germ. ſpecies.

ἐν ἄλλ.

an frigidiora: Alterũ de medicamentis adſtringẽtibus, quorum *in genere eſſe ſuprà oſtẽſum eſt, tũ auſtera, tũ acerba. Itaque ſuper his quidẽ in quarto horũ cõmentariorum verba fecimus: ſed & modò cõmemorare ſatius fuerit, medicamẽtis adſtringẽtibus, & facultatẽ & qualitatẽ ineſſe cũ acribus pugnantiſsimã. Adſtringũt enim Acacia, Balauſtium, Hypocyſtis, Cytini, Galla, Rheon, Rhus, Omphaciũ, Meſpila, Corna, Malicoriũ, Myrta. Acria verò ſunt Emphorbium, Allium, Cæpa, Porrũ, Napy, Piper, Gingiberi, Smyrniũ, Origanũ, Pulegium, Calamẽthe, & Thymus. Reuocandũ itaq; in memoriã dũtaxat qualẽ cuiuſq; dictorũ percipimus ſenſum, & protinus ſequetur qualitatis eorũ diuerſitas, quã in quarto libro expoſui vnà cũ aliis omnibus guſtus differentiis. Sanè cõtrahũt cõſtipántq; atque condenſant ſubſtantiã noſtrã adſtringẽtia: ac proinde in quãuis corporis noſtri partẽ extrinſecus impoſita, continuò illam rugoſam & contractam efficiunt, contrà quàm acria, quæ impoſita cuti perſpicuò ex excalfaciunt, atque in molẽ attollunt, cum rubẽte colore: ac ſi diutius immorẽtur, etiam vlcerant. Hæc itaque euidẽter apparent, tum incidere, tum excalfacere, tum etiã à vicinis partibus ad ſeſe ſanguinẽ attrahere: at adſtring

ſtring

ſtringentia refrigerando,contrahendo,cõſtringendóq; in illis etiã contentum repellere.Facultas itaq; aduerſiſsima eſt adſtringentibus cũ acribus:nec quæ in guſtu appa ret qualitas:ſimile quippiam obtinet.Quid ergo nõnullis in mentẽ venerit,vt piper,allium,atq; adeò acria omnia adſtringere dicerẽt, ſanè cogitatione aſſequi nequeo.Nã ſi vt hæc adſtringere dictitãt,ita Rhun,Balauſtiũ, Omphaciũ, Meſpilũ, & quotquot eius ſunt generis,acria cognominarent,diuerſa ac cõmutata in nominibus cõſuetudi ne,ignaros profectò illos vocũ,& earum ſignificatuum:nõ tamen guſtãdi aut olfaciẽdi carere iudicio dicerẽ. Nũc verò cùm res duas & olfactu, & guſtu, & effectibus ſuis maximè contrariã inter ſeſe naturã oſtentantes,vna appellatione nũcupent:admirãda profectò hominũ aut ſtupiditas eſt, aut demẽtia,aut ſimul vtraq;:perinde enim faciunt atque illi qui & ignis,& niuis eũdem eſſe ſenſum aiunt.Atque adeò in quendam quondã incidi,qui præ tã aliena atq; abſurda vſurpandorũ vocabulorũ conſuetudine diceret nihil prohibere quo minus diceretur nix eãdẽ igni habere,tũ qualitatẽ, tum facultatẽ,quia videlicet & hæc ſæpenumero viſa ſit pedes diutius per eã ambulãtium aduſsiſſe. Sanè nõ paruo tẽpore opus eſt vt

illis hominibus ſordem animi expurges. At quibus nõ in tam profunda ignorãtiæ caligine degere cõtigit, ac quartũ horũ cõmẽtariorũ perlegerint, iis quæ iam dicta ſunt, memoriæ cauſa repetita ſufficiunt: quò diſtinctè nomina de quaque propriarũ rerũ ita inaudiũt, quemadmodũ Latinis* efferre Græcíſq; mos eſt. Trãſibo verò ad ſecũdum ſcemma ſiue ſpeculationem, haud etiã de nomine & ſignificato eius habendũ, verùm de rei natura. Nam pleriq; exiſtimant cõbuſta omnia ſeipſis effici frigidiora. Alij econtra, combuſtorum omniũ augeri caliditatẽ exiſtimant, vtriq; ſanè errãtes. Conſpiciũtur enim liquidò quędã calidiora reddita & ad guſtum, & ad tactum, & eã quæ in vſu cernitur facultatem: velut ſuprà dicebam de acribus & adſtringentibus. Quædã contrà aduſtione minus apparent calida: ídq; clarè diſcernimus tum tactu, tũ vſu. Dico autem vſum, ceu antè dixi, cum cuti impoſita alia calidiorem rubentiorémq; partẽ efficiunt, alia exãguem & frigidam: & alia molem attollũt, alia cõtrahũt. Igitur acria multum caloris amittunt vſta. At quæ eiuſmodi nõ ſunt, aſſumunt. Sanè combuſtorũ omniũ nullũ planè eſt frigidũ. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα, hoc eſt ignitio quædam: nam ita vocabat Ariſtoteles:

* χεῖσθαι.

atque

Atq; id eſt quod per ablutiones detergitur: ex combuſtorum ſubſtantia ſubtiliſsimum: quod vbi cum aqua abierit, quod vſti reliquum eſt, ſubſtantia terrena eſt. Siquidē humidum omne cōbuſtio abſumit: reliquum autem terrenum eſt vnà cum empyreumate ab Ariſtotele vocato. Hoc ergo vbi per lotionem ablatum ac ſemotum fuerit, aqua in qua medicamē ablutum eſt, calidam adſciuit facultatem, eámque tenuiũ partium: quod reliquum verò eſt, terreum eſt, *deſiccare citra mordacitatē potens. De his quidem & ſuprà diximus: cæterùm nihilo deterius eſt in memoriã nunc ea reuocaſſe, vt refricata illorum memoria, ſimul quæ dicēda ſunt, exactius quis aſſequatur.

Vet. cod. add. ſimul & frig.

De terræ differentijs.

CVm duæ ſint res quæ terræ vocabulo ſignificantur, neceſſariũ duxi prius eas diſtinguere, vt clariora ſint quæ dicēda veniũt. Altera ſanè *Græcis pariter Latiníſq; conſueta eſt. Siquidem vbi triticum, hordeum, aut aliud quodpiam ſeminũ, quæ cerealia nuncupantur, ſeminant, mediocriter humidam eſſe terrã oportere aiunt: at vbi vites, ficus, oleas, aut aliam quanuis arborem plantant, fugiendam præcipiunt, tum eam quæ vliginis planè expers ſit, & arida, tum quæ humida ſit & lutoſa. Nam lutum

Tantum omnib.

vocant

vocãt terrã humido ſubactã. Tum qui de colendis agris ſeu georgica conſcribunt, in regionũ differẽtiis atram terrã, argilloſam, arenoſámque diſcriminãtes efferunt: ſed & pinguem terrã vocant, ex qua lutũ fit viſcoſum [ac lẽtũ:] Alterã verò cõtrà quàm hæc diſpoſitam, quæ lutum efficiat, pinguitudinis expers, & friabile, vt ſic dicã. Atque hoc eſt vnũ terræ vocabuli ſignificatũ, omnibus vſitatũ. Alterum eſt ſolis philoſophis vſurpatũ, cùm aiunt elementa corporũ eſſe terram, aquã, aërem & ignem. Corpus nãque extremè ſiccum ac frigidum terram nuncupant. Secundũ hos ergo nullum cõpoſitorũ huiuſmodi corporũ terra cẽſetur elemẽtaris: aiũt tamẽ ea plurimũ habere terræ, puta adamantẽ, & ſaxa: & quãtò corpore fuerint duriore, tãtò magis ea dicunt eſſe terrea, cõtrà quàm agricolæ. Haud enim quò durior ſit corporũ cõſiſtẽtia, eo plus terreã eſſe dictitãt, verùm lapides & petras* planè ad agriculturã eſſe ineptiſsima cõtendunt. Cæterum eã eſſe terrã dicunt exactiſsimã, quæ quàm longiſsimè receſsit à ſaxi conſiſtentia: quippe cùm & argilloſam & arenoſam ad pleraque damnent inutilẽ. Secundũ itaque ſignificatũ quod à philoſophis celebratur, tribus finiẽtur generibus terræ differẽtiæ. Siquidem vnũ eius genus lapis eſt, alte

Add. τὰ τοιαῦτα.

alterũ corpus metallicum,tertiũ verò terra quæ colitur : facta apud eos differentia de metallicis corporibus quæ fundi poſſunt, velut ære,ſtanno,plumbo.Hæc enim quidã aiunt nõ terræ,ſed aquæ plus cõtinere. Attamen cæteri homines omnes eã duntaxat terrã nominãt : quæ humido ſubacta lutũ efficitur:de qua vtiq; & ego nunc ſtatui differẽtias exponere, id modò præfatus,quòd propoſita ſectio corporũ terrenorũ in lapides,metallica, & terram quæ colitur, abſq; corporibus quę propriè phyſica ſeu naturalia nominantur,dicta eſt. Nã ſi ea accedãt, tum ligna omnia, & fructuũ partes cõplures, velut etiã animaliũ, eſſentia eſſe terrena dicentur:fructuũ quidẽ partes,vt nuclei oliuarum & acini vuarũ,putamina nucũ & conorũ, & eius generis multa alia. Animaliũ verò oſſa,cornua,dentes. Verùm de plãtarũ partibus, quæ terrenæ vtiq; ſunt & durę,partim iam ſuprà dictũ eſt,partim etiam nunc dicetur. Et de iis quæ animantiũ ſunt infrà tractabitur,vbi prius terrę ſpecies abſoluero. Licet enim ea tibi aut differentias, aut ſpecies, aut etiã appellare genera. Dico autẽ hæc, lapides, metallica corpora, terrã in lutum ſolubilem. Ac primũ omnium dicam ab Latinis nũcupatæ terræ differẽtias, quæ cõmune hoc habet,vt addita aqua cõ-

tinuò

tinuò ſoluatur, & fiat lutum. Nam quòd à philoſophis ſic appellatur, nõ habet omnibus commune, ſed illis tantum conſuetum ac celebratum ſignificatum.

De differentijs nominatæ paßim terræ.

TErrã vſitatè Latinis vocari dixi, quæ iniecta aqua ſtatim ſoluitur, & fit lutum. Huiuſmodi ergo eſt quã homines ad culturã elaborãt, differentias habens quaſdam ſanè ſecundum propriã rationẽ, dum pinguis & viſcoſa, quæ vtiq; omnino & atra colore eſt: alia verò friabilior, & pinguitudinis expers, quã vocant argillã, quæ ſanè quodãmodo candidior eſt. Atq; hæ contrariiſsimæ ſunt differentiæ. Aliæ harũ in medio ſunt, alteri atq; alteri magis accedẽtes: atq; adeò quædã etiam quæ ex æquo ad vnguẽ in medio, pari interuallo ab vtraq; diſtãt. At aliæ ſunt terræ differentiæ ex diuerſi generis corporum natæ cõmiſtione, qua ratione lapidoſæ & arenoſæ habentur: atque admiſtã talium ſubſtantiã ſegregant largæ aquæ effuſione ac maceratione, dum *totũ humidum efficiatur. Cũ enim id effectũ eſt, id quod defertur atq; ineſt lapidoſum atq; arenoſum, id omne ſubſidit, & terra exacta ſupernatat. Tale quiddã & in Lẽnia terra viſitur, quã cognominãt quidam milton lemniam, id eſt rubricam lemniam,

Al. non πᾶρ, vt hic, ſed πηλὸν lutum.

&

& alij quidā ſphragida lemniam, hoc eſt ſigillum lemniū, ob impreſſum videlicet illi ſigillum, Dianę ſacrū. Siquidē hanc terram ſacerdos cū patrio quodā honore ſumens, haud mactatis animalibus, ſed tritico atq; hordeo piamēti gratia terræ redditis, in vrbem cōportat: quā deinde aqua maceratā, atque in lutum redactā, vbi valenter cōturbauit, paulúmq; inde quieſcere ſiuit*, aquā quæ ſupernatat, aufert, & mox quod ſub ea eſt* lutū tollit, ac reliquum duntaxat quod ad imū ſubſedit, lapidoſum ſcilicet & arenoſum, relinquit vt inutile ac ſuperuacaneū. Porrò lutum illud pingue vſq; eò deſiccat dū mollis ceræ conſiſtentiā accipiat: huiúſque exiguis acceptis particulis, ſacrū Dianę ſignū imprimit. Ac poſteà rurſum in vmbra ſiccādū reponit, donec omnē planè humiditatē amittat, fitque illud medicis omnibus cognitū medicamē lemnia ſphragis, ſiue ſigillū. Sic enim quidā illā cognomināt vt dixi ob impreſſam illi ſphragida, hoc eſt ſigillum: ceu etiā nōnulli ob colorē lemniā milton ſiue rubricā appellitant*. Verùm ab ea differt, quòd cōtactu nō cōtaminet atq; illa: & ſecundū collem in Lemno qui totus colore fuluo eſt, & in quo neq; arbor * neque planta naſcitur, tantū huiuſmodi terra viſitur. Porrò tres eius ſignātur differētiæ; vna

Add. primum.

pingue terræ ſumit.

Add. habet quidē eūdem cū milto ſeu rubrica colorem.

Add. ὄντι πέτρα.

vna quam poſuimus terræ ſacræ, quam alij nemini præter vnã ſacerdotẽ cõtingere fas eſt: altera verò eius quæ reuera miltos eſt ſiue rubrica: vtuntur autẽ ea potiſsimum fabri: demũ tertia eius quæ extergit, qua vtũtur qui lintea & veſtes lauãt, quibus vtique collibitum eſt. Cæterũ cùm & apud *Dioſcoridẽ & alios quoſdã ſcriptum legiſſem, lemniæ terræ hircinũ miſceri ſanguinẽ, atque ex luto quod ea miſtione cõficiebatur, ſacerdotẽ * lemnias ſphragidas tum cõformare, tum conſignare, cupiebã profectò & ipſe miſtionis modũ inſpicere atq; ſymmetriam. Itaq; quẽadmodum in Cyprum nauigauerã videndorũ quæ in ea ſunt metallorum gratia, & in cauam Syriã Palæſtinæ parte profectus fuerã, bituminis & aliorũ quorundã inſpiciendorum cauſa, ita nec in Lemnum enauigare piguit, vt quantũ ſanguinis terræ admiſceretur, conſpicerẽ. Nã iterũ cũ * Romã pedeſtri peterẽ itinere per Thraciam & Macedoniam, prius à Troade Alexandræa in Lemnũ adnauigaui, nactus illic nauẽ quę ad Theſſalonicã curſum deſtinabat. Conueniebã autẽ cũ nauclero, vt in curſu Lemno appelleret. Et ſanè ille præſtitit, ſed non ad eam ciuitatẽ ad quam oportebat. Anteà enim neſciuerã duas eſſe in inſula ciuitates, ſed credebam, vt Samus, Chius,

Lib. 5. ca. 63.

Ad. quas vocant.

Deeſt ex Aſia.

Chius, Cos, Andrus, Tenus, & omnes adeò quæ in Aegeo ſunt mari [vnā duntaxat ciuitatē habēt toti inſulæ cognomine] ita & Lemnū nominis* ſui vnā habere ciuitatē. Porrò vt ex naui deſcenderā, intellexi ciuitati nomē eſſe Myrinę: nec in regione ciuitatis illius aut Philoctetis tēplum eſſe, aut ſacrū Neptuni collem, ſed in altera quę vocaretur Hepheſtias: nec ciuitatem eā Myrinæ eſſe propinquā. Cúmq; me nauclerus expectare nō poſſet, diſtuli, vt cū Roma in Aſiam redirē, tunc Hepheſtiada viſerem: id quod feci prout ſperaueram & propoſuerā. Nam vbi ex Italia in Macedoniā traieciſſem, eáq; penè totā pedeſtri itinere pertranſiiſſem, perueniſſémq; Philippos, quæ ciuitas eſt finitima Thraciæ: inde ad mare deſcendi quod proximū aberat cētum viginti ſtadiis: primúmq; Thaſon trāſmiſi diſtantē plus minus ducētis ſtadiis: atq; illinc in Lēnum ſeptingentis, ac rurſum fermè ſeptingētis in Alexādræā Troada traieci. Ac proinde ſanè ex induſtria tū de nauigatione, tū de ſtadiis adſcripſi, vt ſi quē eadē quę me caperet Hepheſtiada viſendi cupiditas, cognito eius ſitu, ſic nauigationē inſtitueret. In tota nanq; inſula Lemno orientem ſpectat Hepheſtias, occidentem verò Myrina: Et quod à poëta dictū de Vulcano eſt, qui

eiuſdē cū tota inſula nominis.

græcè dicitur Hepheſtus. Decidit in Lēnū, propter collis naturā occaſionem ſumpſiſſe fabulæ crediderim. Apparet enim cōbuſto ſimillimus tū colore ipſo, tum etiā quia nihil in eo naſcitur. In hunc itaq; collem ſacerdos quo tēpore ego ad inſulam acceſſeram, egreſſa, certo quodam tritici hordeiq; numero in terrā coniecto, aliiſq; quibuſdā pro religione patria perpetratis plauſtrum totū terra impleuit. Atq; vbi in vrbem conuexiſſet, quo dixi modo, illas fama hominū adeò celebratas lemnias ſphragidas præparabat. Viſum ergo mihi erat percōtari, nunquid vnquā anteà hircinū ſanguinem *huic terræ miſceri ſolitum, memoriæ proditum accepiſſet. Quo audito omnes in riſum ſoluti ſunt, nec ij ſanè quiuis ex vulgo, ſed viri oppidò quàm eruditi cùm in aliis, tū præcipuè in vniuerſa patrię hiſtoria. Quin & à quodam librū accepi quondam ab incolarum quopiam conſcriptum, qui omnē lemniæ terræ vſum edocebat. Quamobrē nec me quoq; piguit huius medicamenti periculum facere, acceptis ſphragidum viginti millibus. Sed & is à quo librum dono accepi, inter principes habitus, ad multa hoc vtebatur medicamine. Siquidē ad vulnera tū vetera tū cicatrici inducēdæ cōtumacia: ad hęc ad morſus viperæ, atq; adeò oēs ferarū

Deeſt aut caprinū.

morſ

morſus,necnon aduerſus medicamenta letalia non antè modo exhibere, ſed & poſt ſphragide vti conſueuerat. Addebat porrò ſeſe periculum feciſſe medicamenti, quod quia fructũ iuniperi accipit, διὰ τῶν ἀρκευθίδων nuncupatur, cui vtique indebatur & terra lemnia: vomitúmque ciere aiebat, ſiquis cùm etiamnum in ventrem letale venenum hæreret, alexiterium ſiue amuletum ebibiſſet. Et ſanè nos quoq; huius fecimus periculum in lepore marino, & cãtharidibus,cum ſeſe tale quippiam accepiſſe homines ſuſpicarentur:verùm hauſto quod lemniam ſphragida habebat medicamẽto protinus omne euomuerunt, nec poſteà vllum illis accidit ſymptoma eorũ quæ ad leporem & cantharides comitari cõſueuerunt. tametſi conuicta eſſet pernicioſorũ medicaminum exhibitio. Cæterùm an ad alia mortifera medicamenta,hæc inquam quæ vocant deleteria,eandem vim habeat medicamentum quod ex fructu iuniperi & terra lemnia conficitur,mihi vtique ignotum eſt. At ille ab Hepheſtiade profectò aſſerebat, adeò vt & rabientis canis morſum eam ſanare diceret in vino diluto epotam, at vlceri ex aceto impenſè acri impoſitam: Sed & aliarum ferarum ictus ex aceto ſanare referebat, extrinſecus foliis inſuper

impoſitis, quæ putredini reſiſtere didicimꝰ. In primis verò prędicabat Scordium, deinde Cẽtaurium exile, inde Marrubiũ. Porrò ſi quãdo nos ſanè ad vlcera cacoëthe & putrida terrã lemniã adhibuimus, magnificè profuit. Vſus autẽ eſt pro prauitatis vlceris magnitudine. Quippe id quod grauiter olet, impendióq; *laxum molléq; eſt, ac ſordidum, ſuſtinet vt vel per acerrimũ acetum lemnia terra in lutoſam ſoluatur conſiſtentiam, aliorũ more paſtillorum, quorũ alius alio vtitur: dico autẽ Polyidæ, & Praſionis & Andronis, & q̃ nũc dictus eſt, quẽ Betinũ vocãt. Siquidẽ hi omnes valẽter deſiccantes proſunt vlceribus contumacibus, ſoluti interim quidẽ in vino dulci, interim ſapa, interim œnomelite, nonnunquã etiã alborum *quopiã, aut fuluorum, aut flauorum, prout nimirum vſus poſtulat. Nam de talibus alibi definietur. Similiter verò quãdoq; ſoluuntur, aut ex aceto, aut vino, aut aqua, aut oxymelite, aut oxycrato, aut melicrato. Porrò lemnia terra ex aliquo cõprehenſorũ ſoluta, medicamen fit idoneũ tum recentibus glutinãdis vulneribus, tum medendis inueteratis, ægrè ad cicatricẽ veniẽtibus, & cõtumacibus. Similiter autẽ & alia quęuis terra pharmacodes ſiue medicamentoſa. Neceſſe enim erit diſtinguere, ſicuti

πλάδαρον.

Add. vinorum.

ſupr

ſuprà,ab elementari terra,in qua & lapides cõprehendebantur,eam quæ in lutum ſoluitur:ſic nunc ab ea quę colitur,medicamẽtoſam:nihilo enim deterius erit ita eam cognominaſſe qua ad curationes vtimur: tãetſi eius quoque quæ colitur,ſi qua pinguis eſt,commoda eſt ad curationem earum omnium partium quæ deſiccari poſcunt:vnde ſanè ea & Alexandriæ & per Aegyptũ vtuntur multi ſua vtique ſponte ac iudicio, multi verò etiã moniti ſomniis. Vidi enim Alexandriæ quoſdam aqua inter cutem laborantes ac lienoſos Aegyptiæ terræ luto vtẽtes,*qui ſibi ſuras,femora,cubitos,brachia,tergum,latera, pectúſq;*inungerent, ac perſpicuò iuuarentur. Eundem in modum & veteres phlegmonas, & laxa œdemata adiuuat lutũ hoc.Noui ſiquidẽ quoſdam, qui ex immodica per hæmorrhoïdas euacuatione * turgentes effecti ac tumidi, non obſcurè fuere adiuti.Sed & quidã diutinos fixóſq; parte quapiã dolores perpeſsi; luto hoc planè perſanati ſunt: deſiccandi nanque vim terra quæuis poſsidet.Quoniã verò corpus eius natura ſiccum eſt, & quia prorſum igneæ ſubſtantię miſtionis eſt expers,ita deſiccat,vt minimè ſit mordax: ad quod tamen etiam proficit ſi lauetur.

multi verò.

Add. luto terræ eiuſdem inuncti.

Deeſt toto habitu.

De terræ lotione.

CAeterùm lauatur terra omnis ad eundem modum quo propoſitum eſt de lemnia. Primùm quidem *maceratur aqua, quæ nullam habet medicamẽtoſæ qualitatis ſuſpicionem: at vbi lutum conſederit, effunditur quæ innatat aqua: ac quod in fundo erat, ſegregatur à lapidoſis atq; arenoſis quæ ad imum reſederunt. Ac ſi exercitatum habeas guſtandi ſenſum, ipſe iudex eris accuratus, quam oporteat terram lauare quam non. Nam quædam * lauari non deſiderant, quædã etiam bis térq; elui expoſcunt. Ac lemniam quidem paratam accipis ſemel à ſacerdote lotam, quæ iterum ablui non exigit.

* ἀναφυραθεῖσα.

* οὐ δέονται πλύσεως

De terra Samia.

AT Samiam ne lauari quidẽ opus eſt: vtimur autẽ altera eius ſpecie magis, quam Samium aſtera cognominãt, aſt ſanguinis expuitiones vndecunq; natas, velut etiam Lemnio ſigillo. Eadem vi iuuãt ſanguinis ex vtero profluuia, & vocatũ fluxum muliebrẽ. Quin & proſunt exulcerationibus dyſentericis antequã putreſcentia euadant vlcera. Nomas id genus affectus appellare medicis mos eſt, ab eo quòd putredo depaſcat, & ad vicinas partes ſerpat, quod Græcè dicitur νέμεσθαι, vna cũ primũ vitiata & ipſas corrumpens. Tametſi etiã in iſtis

quan

quandoq; ſum vſus Lemnia, & palàm profuit tum per ſedem infuſa, tum epota vtiq; anteà: quod facere ſolemus vlceribus melicrato* prius ablutis, poſterius verò muria. Iniiciebatur ergo cum ſucco arnogloſſę: bibebatur verò ex oxycrato aquoſo. Sed nec parum efficacioribus videtur eſſe viribus Lemnia terra quā Samia: quare nec ea quæ iam phlegmone tentari cœperint, vim eius perferunt ſed clarè irritantur, atq; exaſperantur, potiſsimū ſi homo ſit habitus mollioris, quem malacoſarcon Græci vocant. At à Samia adeò nō exaſperatur vlla ſic affectarū partium, vt etiam mitigentur, maximè quæ* humidiores ſunt & laxiores, velut vbera, teſtes, adenes. Idoneè autē vtaris terra eiuſmodi, ſi vbi ad læuorē redegeris cum aqua, tantum admiſceas olei roſati boni*, quod miſtione ſua medicamentum à reſiccatione prohibeat: ſed & commodum vtiléque eſt, vbi ſic præparatum fuerit, ad alias quoque phlegmonas calidas, & bubonas incipientes, & fluxiones podagricas & ſummatim vbi refrigerare ſtatutū eſt mediocriter cū mitigatione ac lenitione: vt euidenter appareat vim ſamię mediocriter eſſe refrigeratoriam. Quin & magis quodam modo aërea eſt eius eſſentia collata ad lemniam, cuius argumentum eſt & leuitas. His.

Add. mercatiore.

calidiores.

Apt. vt mixtum quod fuerit non ſinat exareſcere medic.

itaq; notis & omnem aliam terram medicaminoſam æſtimato. Dico autẽ notas conſiſtentiæ tum leuitatem, tum grauitatẽ, prætereáq; in guſtu aſperitatem ac leuitatem, ad hæc tenacitatem, & abſtergendi potentiã. Tenax enim & viſcoſus eſt Samius aſter cùm & Lemnia ſphragis eiuſmodi paululũ quiddã habeat. Abſterſoriã quoq; facultatem moderatam obtinẽt & Selinuſia terra, & Chia: quamobrẽ mulieres quędã ad faciem iis vtuntur. Oſtenſum autem eſt in tertio libro De ratione curãdi, quicquid leuiter abſterget, producendæ vlcerum carni eſſe idoneum. Id autem ſi etiã deſiccet, cicatrici inducẽdæ habile eſt. Porrò omniũ ex iis aptiſsima ſunt & ad vlcera quæ in ſumma cute cõſiſtũt, & ad ambuſta illa quę cũ citra morſum exiccant, tum neq; manifeſtò excalfaciunt, neq; refrigerant. Quocirca terra Selinuſia & terra Chia pulcherrima ſunt ad ambuſta vlcerũ remedia: Expoſcunt enim ea moderatiſsimè extergẽtia medicamina abſq; inſigni, aut calfactione, aut refrigeratione: quod vtique ineſt tum Selinuſiæ, tum Chię, tũ Samię terrę. Oſtẽſum eſt autẽ quòd & huius ſpecies eſt Aſter quem vocant, reliqua terra hoc præſtans, quòd viſcoſum quiddã ac tenax obtineat. Quocircà quod cùm ad alia vlcera, tum ad

amb

ambuſta pertinet,aliis terris quę tenacitatē non habent conferendus non eſt. Siquidē ſubſtantiā tenacitas magis reddit emplaſticam, quàm vt ſinat abſtergere: ſcilicet vbi nulla vtiq; alia adſit acrimonia viſcoſo tenaciq; corpori, vt in viſco cernere eſt. At tamē Chia & Selinuſia terra inferiores ſunt Samia ad phlegmonas in mammillis,teſtibus, atq; inguinibus incipiẽtes:tametſi vbi inopia eſt aliorū quæ ſummè proſunt, nec ipſæ planè ineptę ſunt & incommodę. Porrò Cimolia cùm miſtę ſit facultatis,partim refrigerat, partim etiā digerit, ſed leuiter: proinde dum lauatur* hāc facultatē deponit atq; exuit. Abſq; eo ſecundum vtraſque agit facultates,ceu alia quoq; compoſitorū medicamentorū plurima digerẽtia pariter & repercutientia. Porrò vtranq; facultatē facilè indicat dum illi miſcentur humores naturæ cõtrarię. Nam ſi miſta ſit repercutientibus refrigerãtibúſq;, lutum quod ex ipſa & illis conficitur, refrigerans repercutiẽnſq; efficit. Sin digerẽtibus, & ipſum digerens. Sic ambuſtis conuenit. Atq; idiotæ quidā prontinus aceto maceratam illinũt. Sed in tali vſu non impenſe acre ſit acetum oportet. At ſi tale ſit,aquā miſcere præſtat. Et illud mihi ſemper memoria teneto, ceu cõmune omnis terrę leuis:omnes enim am

Tantum, hoc deponit.

buſta iuuãt, cõtinuò illitæ ex aceto, aut oxycrato, nimirum bullas exiſtere prohibẽtes. Cæterum cõtemplandum inſuper* eſt, corporis curandi quę ſit natura ſiue habitudo, duráne an mollis: id in vniuerſum ſemper præ oculis habendo, corpora mollia valẽtiũ medicaminũ vim haud poſſe perferre, dura verò poſſe. Sed hæc huius inſtituti non ſunt, verũ copioſius exponẽtur tũ in tractatu De cõponẽdis pharmacis, tũ in libris De facile parabilibus. Præſens autẽ narratio à principio id ſtuduit, vt generales inueniret facultates. Quibus animũ intẽdens quiſpiã cõplura habiturus eſt ad particularis vſus copiam, vtique ſi vtendi eorum viam ac rationẽ inſuper adiunxerit atque edidicerit. Quare immorandum nõ eſt. Verùm quod anteà dictum eſt nunc in memoriam reuocare oportet, nempe terram ipſam expertẽ miſtionis ſubſtãtię generis alterius, vim habere citra morſum deſiccãdi. Atqui cũ nullum reperire corpus queas miſtionis ad vnguem expers, inſpiciẽda item eſt eorũ quæ illi accidũt commiſtio, ídque ſecundum leuitatis & grauitatis differẽtias, eáſque quæ in guſtu viſuntur. Nam ſi qua eluceat aſtrictio, tantum aſſumpſit frigiditatis, quantũ habet, & adſtrictionis. Sin etiã acrimonia quædam appareat, tantum ineſſe ſcito cali-

Deeſt in hoc.

ditatis

ditatis, quantum & acrimoniȩ. Similiter in leui & graui vidẽdum: cùm leuitas illi inde proueniat quòd larga & copioſa in tota eius temperie aërea inſit ſubſtãtia: grauitas verò quãtò maior ſit, tantò itidẽ ſyncerior terra exiſtat. Terræ propriũ eſt, quòd igni admota nõ fundatur aut liqueſcat: id quod accidit plumbo, ſtanno, argento, & auro. Itaq; cùm terra audis [argento] nominari argyriten* nam ita nuncupant quidam illas quæ ex metallis ſumuntur) haud putes per totum terræ immiſtum eſſe argentum, aurum, aut ferrum: ſed contingere, coniunctáſque eſſe paruis terræ particulis immiſtas particulas paruas: in chryſite quidem, quæ ab auro dicitur, auri, in argyrite, quæ ab argento, argenti: in ſiderite, quȩ à ferro, ferri: eáſq; ab igne in fornacibus fuſas, coire adinuicem. Eundem in modum quæ vitrũ cõtinet terra, arenoſa eſt. In arena enim potiſsimũ eiuſmodi ſubſtantiæ fruſtula reperiuntur ſæpenumero parua. Et qui earũ rerum periti ſunt, conſpectis arenis talibus haud difficulter cognoſcunt, quantũ ex eis colligi queat vitri. Sed & auri quoq; fruſtula exigua frequenter nõ paruo numero in quibuſdam inueniuntur arenis. Verùm nõ ex quauis arena, qui negotio huic ſunt deditis, aurũ vitrúmq; extrahũt: ſed eas eligũt

Vet. ad. chryſiten. add. etiã aut ferream.

arenas

arenas quæ quàm minimo impendio plurimum cōgerunt. Siquidē poſt multos ſumptus quos in fornacibus inſtruendis facere neceſſe eſt, ſi paulū modò colligeretur ſubſtantiæ, damnoſum id ipſis eſſet. Itaq; cùm in plurimis arenis auri vitriq; fruſtula parua cōtineātur, qui talia callent, nō ad quaſuis accedunt. Ad eundem modum neq; æs, aut argentum, aut ferrū, aut ſtannū plumbúmve ex quauis terra colligūt. Nec tamē vbi dictorum quodq; ab admiſta terra ſeparauerint, quę reliqua eſt, aliis terris eſt ſimilis (quas paſsim ſic ab omnibus nūcupari propoſui, quæ communem habent notam, quòd irrigatę facile ſoluuntur in lutū) nā terræ quæ in metallis eſt, reliquiæ lapidææ fiūt,* nec macerari rigaríve poſſunt. Dico autē rigari, per totam ſubſtantiā humectari: madeſcere verò, extima tantū ſuperficie madefieri, haud etiam in altum penetrante humore: illud τέγγεσθαι, hoc βρέχεσθαι Græci appellitāt. Sic fit cadmia foſsilis quā vocāt, lapidea, nec ipſa rigari potis. Sed de talibus corporibus infrà differetur. Nunc rurſum ad medicaminoſam terram reuertor, quæ proinde quòd aqua irrigata facilè in lutum ſoluitur, terra appellatur. quia verò ea vtimur velut aliis medicamētis, idcirco nō iniuria Gręcè pharmacitis, Latinè medicami

ἄτεγκτον vet. autē cod. hab. ἄτηκτον, illiquabiles.

noſa

noſa ſola vocatur, nempe quia aut ſola eſt eiuſmodi, aut euidentiorẽ vim medicaminoſam poſsidet. Id quod ſanè verũ eſt. Nominatur autem apelites, nõ quòd vitem in ea ſerere præſtat, ſed quòd viti circũlita interimat naſcẽtes in ea vermes, quos ſcnipas apud nos vinitores cognominant. Naſcuntur porrò hi ineunte verè, cùm germinare vites, turgeréq; earũ pars vnde germẽ exit (quem oculũ nominant) incipiũt. Hos igitur oculos ſcnipes depaſcentes, non leuẽ viti noxam afferunt, ac proinde oculorũ iſtorũ radices, qui hæc ſapiunt, inungunt ac illinunt. Hac itaq; ratione ampelites & pharmacites id genus terra appellata eſt, vel ex eo quòd ſcnipas perdat, quantũ habeat facultatis medicaminoſæ indicãs. Sed & à reliqua terra, qua ad curationes vtimur, multũ diuerſa eſt: quippe quæ proxime ad lapideã perueniat: quãobrẽ miſceri eã in medicaminũ ſcriptionibus comperies, vbi exiccare atq; digerere quid opus eſt. Nec enim mordacitatis expers eſt, nec moderata, nec mitigãdi vim obtinet velut Chia, Samia, & Selinuſia, Atq; de Cimolia quidem dictũ eſt, quòd illis paulò ſit valentior, veruntamen etiam morſus expers, maximè ſi elota ſit. Cretica verò terra iſtis quodammodo aſsimilis eſt: verùm admodũ imbecilla eſt,

mul

multum habent ſubſtantiæ aëreæ: ineſt tamen ei vis extergendi: quamobrẽ ea homines vaſis argẽteis ſordidis ſplendorem recuperant. Itaque & hæc tibi vſui fuerit ad ea omnia, ad quæ alias ſine morſu extergentis idoneas eſſe poſuimus. Harũ omniũ Lemnia valẽtiſsimas vires obtinet, ſiquidem & adſtrictio ei quędam ineſt. Porrò Eretrienſis hac etiam valentiorẽ poſsidet, hactenus tamen, vt nondum mordicet. Quòd ſi lauetur valde moderata efficitur, nõ ſecus atq; ſupradictę. Expedit verò hanc terram non ſemel, ſed bis térque lauare, vt & Cimoliã. Quin & vrunt eam quidam, quò videlicet eſſentiæ reddant ſubtilioris & acrioris, vt & ad digerendi potentiam tranſeat. Cæterùm ſi vſta lauetur, tunc depoſita in aquam acrimonia ſubtilitatem quidem quam ex toſtione acquiſiuerat, retinẽs, deſiccantior conſtituitur. Quocirca cùm vſtionem non experta communi ratione terræ cuiuſlibet, vlceribus ſit accommoda: magis certè iam congruit, & ad ea quę carnem ſibi reſtitui ægrè patiuntur, & ad ea quæ ad cicatricem difficulter perueniũt, ſi poſtquã combuſta fuerit, abluatur. Porrò cũ duæ eius ſpecies ſint, ea quæ colore eſt cinericio, illi quę admodũ albida eſt præfertur. Eſt & alia terra dicta pnigites, tota quidẽ facultate Cimo-

liæ

liæ aſsimilis, cæterum colore diuerſa. Eſt enim atra, perinde vt Ampelites. Porrò viſcoſitatẽ & tenacitatẽ non minorem quàm Samia terra obtinet, imò nõnunquam etiã maiorẽ. Cæterùm durante hac immani & graui peſte allata ad me terra eſt ex Armenia ea quę Cappadocię finitima eſt, etiã ſiccátior, colore pallido. Lapidẽ qui donarat, non terram appellabat: promptiſsimeq́; in læuorem ſoluitur, ceu etiam calx. Sic enim videlicet nuncupo petrã cõbuſtã. Verũ vti nec in illa arenoſum quippiã admiſtum eſt: ita nec in Armenia. Nã poſtea quã in mortario piſtillo comminuta eſt, adeò eſt leuis, nec plus eſt lapidea, quàm aut calx, aut Samius aſter: táetſi nõ æquè vt aſter leuis eſt. Itaque illo etiam magis conſpiſſata eſt minúsque aẽria, quamobrem opinionem ac phantaſiam præbet iis qui negligentius intuentur quaſi lapis eſſet. Cæterũ quod ad præſentia attinet, nihil intereſt, lapidem an terram vocites, ſi id modò teneamus quòd ſumme deſiccat. Siquidẽ ad dyſenterias & vẽtris profluuia, tũ ſanguinis expuitiones, & catarrhos, ad hæc ad putreſcẽtia oris vlcera in primis cõpetit. Quin & eos magnifice iuuat quibꝰ ex capite in thoracẽ fluxio decumbit: quamobrem illis quibus ex tali occaſione aſsidua difficilis eſt anhelitus valide

lide prodeſt. Sed & eos qui phthoë laborāt, adiuuat. Vlcus enim eorū deſiccat: vt haud etiā tuſsiant, niſi in victu peccetur nō leuiter, aut ambiens derepente ad intemperiē recidat. Ac mihi videtur, quòd ſicut in fiſtulis ſæpe conſpeximus, non in aliis partibus dūtaxat, ſed in ipſo etiam ano, vt citra collyrij immiſsionem quod ſordem & callum auferret, ipſo duntaxat deſiccante medicamine contraherentur ac clauderentur, ita quoq; in pulmonis eueniat vlcere. Siquidē & ipſum ab exiccātibus iuuari medicamētis perinde cōſpicitur, vtiq; cùm mediocre eſt, nō admodum magnum. Itaq; viſi ſunt quidam eorū qui talia habebant, prorſum eſſe liberati. Ac quidā qui Roma in Lybiā talem ob cauſam profecti ſunt, planè ſe ſanos eſſe credidere: & ſanè vſq; ad annos aliquot inculpatè tranſigebant: poſteà verò cū nō pari degerent cura & cautione, reditus morbi apparuit. Hos ergo, vt dixi, bolus armenia euidēter adiuuit: Quin & eos qui Romæ agunt, qui aſsiduò difficultate ſpirandi diſcrutiantur, magis etiam. Porrò in magna hac peſte, cuius eadem facies fuit atque eius quę Thucydidis memoria graſſabatur, quotquot hoc medicamen bibere, celeriter curati ſunt. At quibus non profuit, omnes interiere, ſcilicet cum nec alio quouis

Liquet bol. arm. ſolum ijs qui erant incurabiles, nihil profuiſſe.

quouis iuuarẽtur. Vnde colligitur quòd iis duntaxat nõ fuerit auxilio, qui planè erant incurabiles. Cæterùm bibitur ex vino*albo, conſiſtentia tenui, modicè diluto, ſi aut planè febri careat, aut leuiter ea teneatur, ſin grauis febriat, admodum aqueo. Nõ tamen calore vehemẽtes ſunt febres peſtilentiales. Porrò de vlceribus reſiccari poſtulantibus quid attinet dicere quantam vim habeat bolus hæc armenica? Liberum eſt autem vtcunque appellare velis: ſiue lapidem, vt is qui mihi donauit: ſiue terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.

Albo, interpr. eſt.

De lapidibus.

EX ſponte natis corporibus ſunt & lapides, hoc diuerſi à vulgo nuncupata terra, quòd rigari non ſuſtinent. Vires habent partim ſecundùm totius ſubſtãtiæ proprietatem, partim ſecũdum qualitates effectrices. Porrò vt hæc*differãt, ſuperius docui. Nunc autem ſermo nobis eſto de illis, quæ ſecundũ effectrices agũt qualitates in quibus ſanè eſt & vtẽdi ratio ac methodus. Siquidem, vt oſtendimus, facultates quę proprietatis totius ſubſtantiæ ratione inſunt, à methodo ac ratione alienæ ſunt, & per ſolam noſcuntur experientiam. Nam cur hic lapis tacto vulnere, vndę ſanguis prorumpit, curſum eius reprimat ac ſiſtat, haud no

Add. inter ſe.

uimus. At cur lapis quẽ Hęmatiten vocãt, in oculares facultates indatur, haud latet. Nã id rationis inuentũ eſt. Si enim in cote oculari eum fritum cum aqua donec mellis craſsitiem accipiat, *adſtringentem facultatẽ percipies. Atqui didiciſti quòd phlegmonas etiamnum gliſcentes, potiſsimum quæ contingunt in partibus neruoſis, reſtringẽtibus medicamẽtis repercutere oporteat: at vbi haud amplius ſanguis in partẽ affluit, adſtringẽtibus medicinis, quæ digerãt adiungere, & ſenſim ad ipſa ſola trãſire. Atq; de huiuſmodi quidem facultatibus in lapidibus differemus, vbi ea prius in memoriã reuocarimus, de quibus fusè locuti ſumus in libro cõtra eos cõſcripto, qui inſultãt iis qui voce ſolœciſmum cõmittitunt. Nã horum quidam λίθον (quę vox lapidem Gręcis ſignificat) maſculino genere efferri non ſinunt: verùm ſi dicas, ἐμβαλλον τὸν λίθον ἐπὶ τὸν κύνα, nõ aliter vociferãtur, quàm ſi ipſis in caput lapis eſſet coniectus, velut etiam ſi quis dixerit, τὸν δρῦν (quercũ ſonat) exclamãt tanquam fuſte percuſsi. Itaque ſi quis eorũ ſuaſu conſueta medicis nomina *mutare in animũ inducat, dicẽs, τὴν λίθον τὴν αἱματίτην, & τὴν πυρίτην, & τὴν χαλκίτην, & τὴν σχιστὸν, vt curioſus ſanè & ſtolidus dãnabitur: nimirũ cũ veteres ex more oẽs maſ

deeſt guſtare volueris.

μεταρρυθμίζει. *aptare.*

maſculinè efferant eorũ differẽtias, αἱματίτην, πυρίτην, γαλακτίτην, μελιτίτην, γαγάτην σχιστὸν, φρύγιον, ἀράβιον, μεμφίτην. Ecõtrario verò τὴν πέτραν fœmininè pronuntiant, nõ τὸν πέτρον maſculinè. Nã ἀσίαν πέτραν, non ἄσιον πέτρον nominãt, *λίθον ἄσιον, hoc *Add.* ὅλι. eſt lapidem aſium, ceu etiam aſiæ petræ florem. Porrò ex petra combuſta calcem fieri dicunt. Attamẽ Heraclides Tarentinus, & alij nonnulli, non ex quouis lapide calcem fieri volunt, ſed ex ſola petra, nuncupantes ita per excellentiam ſolum qui ſit lapidum duriſsimus. Equidẽ ego vel ex induſtria & ſtudio conſueui mutatis inuicẽ nominibus vtroque modo omnia talia efferre, de quibus inutiliter nonnulli rixantur, id re ipſa commonſtrans, nihil offendi enarrationis claritatẽ vtrouis modo quis dixerit. Cæterùm mirandum non eſt, qui ignorant enarrationis naturalis aut vnam ſolámq; habẽdam virtutem, ipſam ſcilicet perſpicuitatẽ ac claritatem, aut certè omnium aliarum primam atque optimã, ſi ad tantas vertantur nugas. Itaque de iis lapidibus primùm differam, qui* mortarij aut cotis attritu in liquorem ſuccúmve ſoluuntur. *triti in mortario aut cote.*

Ciſeris. *Pumex.*

Cæterùm ſi pumex inter lapides recẽſeri poteſt, & ipſe eiuſdẽ eſt facultatis, quòd cer

tè ad abſterſionē attinet, velut etiā figulina teſta, ac multò magis ea quę fornacium eſt. Sed Smiris acrimonię quiddā obtinet: proinde cauſticis & deſiccantibus facultatibus *additur, eiſq; quæ curant gingiuas laxas, ac mollitie fluidas. Pumex autē ſi comburatur, haud erit inferior eoſdē ad vſus Smire.

quidam ipſam miſcent.

De lapidibus qui in ſpongijs reperiuntur.

Lapides qui reperiūtur in ſpongiis, frangendi vim obtinent, non tamē ita validam vt lapides in veſica comminuant: & qui id ſcriptū reliquerūt, mentiti ſunt. Verùm qui in renibus cōſiſtunt rumpunt, velut qui ex Cappadocia cōuehūtur, quos in Argeo naſci aiunt. Soluuntur autem hi in ſuccum colore lacteū: ex quo liquet, quòd extenuādi vim obtinēt abſq; vt inſigniter excalfaciāt.

Oſtracites.

Porrò oſtraciten vocatum lapidem prædicare quoſdam audio quaſi deſiccandi valenter facultatem obtineat, temperatā ex adſtrictione & acrimonia, velut & Geoden nomine pupillas expurgare, & vberum teſtiúmque phlegmonas ſanare, ex aqua videlicet inunctum. Attamen Cotis Naxiæ ramentum mammas virginibus ſuo tempore prohibet tumeſcere, & puerorum teſtes, tanquam videlicet particeps facultatis refrigeratoriæ.

Ophites.

Sed ophites quē vocant, lapis* extergendi confringendíq; vim poſsidet, ceu etiam vitrum. Admodum enim ipſum ex vino albo ac tenui epotum lapides veſicæ conterit atque confringit. Verùm ipſum in lapidibus quiſpiam fortè non numeret. *Add. vetus.*

Iaſpis viridis.

Proprietatem nōnulli lapidibus quibuſdam teſtimonio ſuo adſcribūt, qualem reuera habet Iaſpis virēs, nempe ſtomachum adhæſu, ventríſq; os adiuuans. Ac nonnulli quoque annulis inſerūt, ſcalpúntque in eo draconem radios habentem: velut rex Nechepſos memoriæ prodidit in* ſexto & decimo libro. Sanè huius ego quoque lapidis abundè feci periculum. Torquem enim ex huiuſmodi lapillis confectū à collo ſuſpēdi, ita vt lapides os ventris cōtingerent. Apparebant autem nihilominus prodeſſe, etiāſi ſculpturam nō haberēt quam ſcripſit Nechepſos. Porrò lapidē* omphatiten vir fide dignus reuera iuuare morſos à vipera ſuſpēſum retulit. Sed eiuſmodi facultates extra vſum ſunt methodo conſtantem: velut etiā cum Hieracites & Indicus profluentem ex hæmorrhoïdibus ſiſtunt ſanguinem.

Partū accelerat.

τῷ τέσσαρα καὶ δεκάτῳ 14.

al. ophitē.

Sapphyrus.

Sed & Sapphyrus ictos à ſcorpio epotus

iuuare creditur.

Aphroſelinus.

Et aphroſelinus quem vocant, comitiali morbo vexatos: non tamen nos experti ſumus, Sunt verò & alij lapides nonnulli, qui aduerſus quędam ſuſpenduntur. Cæterùm quidam characteres quoſdã & literas inſcriptas habent: ſicut qui hæmorrhoïdibus congruit Hieracites: cuius nos fecimus periculũ. Sed nõ eſt nũc tẽpus de illis diſſerere, qui ſola experientia fidem habent, ac nõ rationali quadam methodo in vſum veniunt. Aliud de his tempus erit & locus. Nunc autem ad id quod toto opere propoſitũ* fuit.

Add. ab initio nobis.

Dioſcoridis Thyites.

Omniũ dictorũ lapidũ valentiſsimã vim habet is qui ex Aethiopia affertur, quadãtenus ſubuiridis, vt Iaſpis quẽ vocãt. Soluitur hic lapis in ſuccũ colore lacteũ guſtu verò* acrẽ, ac proinde illũ nemo ocularibus miſcet facultatibus, nec fluxiones repercutiẽtibus, neque vlcera ſanantibus: ſed tantũ ad purgandũ, & abſtergendũ quę pupillam offuſcant abſq; phlegmone: ex quibus ſunt cicatrices recentes, quas attenuare poteſt: ſed &*oculorum vngues (Græci pterygia vocant) vtique ſi nõ admodũ duri fuerint.

mordacẽ.

Add. ex terg.

Iudaicus.

Eſt & alius lapis viribus valẽtioribus in

Palæ

Palęſtina Syria proueniens, colore cãdido ſpecie cõcinna,lineas habens ceu torno ductas. appellitant eum à loco in quo naſci conſueuit,Iudaicum:vtuntúrque ad veſicæ lapides,in cote ſoluentes,& ex aquæ calidę tribus cyathis potui præbẽtes. Sanè in quibus nos experti ſumus, profecit nihil quod ad lapides veſicæ pertinet:verùm ad eos qui in renibus hærent,efficax eſt.

Pyrites.

Vnus eorum qui validam facultatẽ poſsident,eſt & pyrites quem vocãt,quo vtimur digerenti emplaſtro admiſto:adiicitur ei & ſchiſtos. [*Vulgò marcaſita.*] Ab hoc medicamine & pus ſępenumero,& cõſiſtẽtia grumoſa in ſpatiis intermediis muſculorũ nata, per halitũ digeſta ſunt. Cæterùm vbi in vſum vocãtur lapides *admodum vehementer cõtuſi,atq; ad læuorẽ redacti ſint oportet, [*Add. omnes.*] ſimiliter atq; ea quæ in ophthalmicas facultates admiſcentur. Etenim pollinis inſtar comminuantur, adeò vt in profundũ corporũ quibus applicãtur ſubeãt,aſsimiles manẽt iſtis marinis, & fluuiatilibus arenis, quæ & ipſæ cõmunẽ omnium lapidum vim poſsident. Siquidem exiccant tumentem ab aqua inter cutẽ carnem, videlicet laborante in eis excalfactis decumbente. Non tamen ad aliud quippiã eis vtimur tanquã prædictis, puta ad oph-

thalmicas & ſiſtentes, tum ſanguinem, tum muliebre profluuium facultates, prætereà ad glutinanda vlcera, cicatrice claudenda, carne implenda. Nam qui ex eis acres non ſunt, ad hæc*omnia ſunt vtiles: velut & acres, quorum poſterius mẽtionem faciam, ad detergẽdum abſtergendúmq;, tum detrahendum, extenuandum, digerendum, valentérque ſiccandum, & colliquandum.

omnes.

Phrygius.

Huius facultatis habẽt & phrygius quẽ vocãt. Sed eo ſemper vtor cõbuſto quidem ad vlcera putrida, ídq; aut ipſo per ſe, aut ex aceto, aut œnomelite, aut oxycrato: ad oculos verò medicamentum ſiccum efficiens: quod multi nunc acceptum à me obtinent. Miſcentur ei & alia quæpiam. Dicetur autem de ipſo in opere de cõponendis pharmacis. Nunc ſatis eſt de generali eius facultate explicuiſſe: validè enim deſiccat, habẽs quiddam adſtrictionis ſimul & mordicationis. Dictum verò ſuperius eſt, ea eſſe omnia optima medicamina, plurimíq; vſus, quæ miſtas in ſeſe haſce*facultates habẽt, nempe repercutientem, & digerentem.

Add. duas.

Ageratus.

Eſt autem lapis ageratus quẽ vocãt, quo vtũtur coriarij, facultatis miſtę, adſtringentis ſcilicet, & digerẽtis. Sed de ſola adſtrin-

gente

gente conſiderãdum.Iuuat quidem euidenter columellas phlegmone grauatas : non tamen apertam guſtu adſtrictionem præferre aut acrimoniam conſpicitur.

Aſsius.

Eſt & alius lapis in Aſſo proueniẽs, quẽ ob id ipſum Aſsion cognominant, non durus vt petræ. Siquidẽ color illi eſt paritérq; cõſiſtentia ceu tophi, friabilis & laxus. Innaſcitur ei quiddã farinæ tenuiſsimæ ſimillimum,qualis in*molarũ parietibus adhærere viſitur. Appellitant hoc medicamentũ petræ aſiæ florem. Eſt verò & ſubtiliũ partium, vt ſine morſu nimis molles carnes,ac fluidas eliquet. Petra verò in qua naſcitur, tametſi vim habeat illi ſimilem, actionis tamen vehementia inferior eſt. Hoc enim ea potior eſt flos, nõ tantum quòd magis colliquet ac digerat, & velut ſale cõdita ſeruet,ſed & quia hæc præſtet abſq; vehemẽti mordicatione. Habet & ſalſedinẽ quandã in guſtu hic aſiæ petrę flos:vt coniectura ſit illum naſci ex eo quòd ros ex mari in petram reſidens,poſteà à ſole deſiccetur.

piſtrinorum, aut moletrinarum.

Gagates. *Gall.Geet.*

Eſt & alius lapis colore atro,qui vbi igni admotus fuerit, perſimilẽ bitumini odorẽ exhibet:quem Dioſcorides nonnulliq; alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium

Add. nigri.

flatuoſos tumores.

nomine Gagatẽ, vnde & ipſi lapidi nomẽclaturam inditam dicunt. Ego tamen eum fluuium nõ vidi, tametſi parua nauicula totius Lyciæ littora legerim, quò videlicet quæ in ea ſunt inſpicerem. Cruſtaceos verò lapides*, & qui in ignem additi exilẽ flammam ederẽt cõplures ex Cœle Syria aſportaui, natos in colle mari mortuo, quod vocant, circundato, qua orientem ſpectat, vbi & bitumen eſt: erátq; lapidum odor ſimilis bitumini. Vtebárque eis ad*tumores in genu diuturnos, & ægrè curabiles, miſtis videlicet facultatibus quæ ad hoc ſymptoma probatæ fuerãt. Planéq; viſum eſt mihi euidentiorem earum facultatẽ reddidiſſe. Miſcui verò ipſum & barbato quam vocãt: & palàm medicamentũ effectum eſt exiccantius, adeò vt & ſinus contraheret, nedum cruenta vulnera glutinaret, ad quæ competere maximè creditur. Eſt & alius lapis, cuius meminit Nicander hunc in modum:

Si lapis vratur candenti Thracius igne, &
Pòſt madefiat aqua, flagrabit totus : at idem
Mox oleo affuſo penitus reſtinguitur : adfert
Thracius hunc ad nos paſtor de flumine, nomen
Cui Pontus.

Verùm nullus eius in medicina vſus eſt: neq; Nicander præter graueolentiam, quæ ſuffitu feras fugat, quicquam ei adſcripſit.

Magni

Magnites, quæ & Heraclæa. Magnes.

Ex lapidibus vnus eſt & magnites, & heraclæa quam vocant, adſimilem hæmatiti vim obtinens.

Arabius.

Attamen Arabius quem nominant, lapis elephanti ſimilis, deſiccantis abſtergentíſq; facultatis eſt.

Alabaſtrites.

Et alabaſtrites vocatus vnguis in medicinæ vſum ingreditur combuſtus. Quidam eum bibendum dant ſtomachicis.

Smiris.

Sed & Smiris* quòd multã abſtergentẽ habeat facultatem, clarũ eſt vel ex eo quòd dactylioglyphi, hoc eſt qui annulos exculpunt, eum in vſum illo vtantur. Quinetiam quòd dentes puros efficiat, experti ſumus. *Add. vocata.*

Hæmatites, Galactites, & Melitites.

Porrò talium quoq; vnus eſt hæmatites quem vocãt, à coloris ſimilitudine id appellatiõis ſortitus, ſicut & galactites, quãdo & ipſe in ſuccũ ſolutus lacti ſimilis cõſpicitur. Huic autẽ colore adſimilem ſuccũ efficiens melitites à mellis ſimilitudine, quod guſtu repręſentat ita nuncupatus eſt. Porrò oſtenſum in quarto horum cõmentariorum eſt, quòd ſuccus omnis dulcis à tẽperato calore talis eueniat, adſtringens verò à frigore.

Hab

Habebit ergo lapis hæmatites tantũ frigiditatis, quantũ habet adſtrictionis: melitites verò calorẽ temperatum: mediam autẽ vtriuſq; temperiem galactites. Meritò itaque auſi ſunt medici ocularib⁹ facultatibus lapidem miſcere hæmatiten. Ac ſolo eo vti poſsis ſuperciliis exaſperatis: ſi quidem cum phlegmóe aſpera ſint reddita, ex ouo ipſum diluens: ac ſi magis, etiã per decoctum fœnigræci. Sin verò citra phlegmonẽ, ex aqua. Incipito verò ſemper à modicè humido, per ſpecillũ infundens. Vbi autẽ quòd vires eius ferat conſpexeris, magis ac magis craſſum efficies: ac tandẽ adeò craſſum facies, vt ſpecilli cuſpide inungas ſecundũ ſubiectionem aut euerſionẽ* ſupercilij. Hic idem lapis ſimiliter in cote contritus, ſanguinis expuitioni competit, omnibúſq; vlceribus. Porrò ſiccus ſi ad tantũ redactus fuerit læuorem, vt pollinem tenuitate æquet, reprimit excreſcentia, atq; eo nullus ſolo atque per ſeſe vtitur. Ego verò* vti propoſui, vſus ſum facultate eius ex guſtus qualitate comperta, cùm mox experientia periclitari vellem, nũquid recte conieciſſem. Et ipſa quidem oculorum vlcera ſolus per ſe cicatrice includit (vt paulò ante compræhẽſum eſt) attritus, cæterum aut effuſus, aut inunctus. Nam & id experientia exploratum habeo.

τῶ βλεφάρου.

ἐφ' ὧν ἅπαν, ad ea quæ dixi.

Schiſt

Schiſtos.

Huic lapidi perſimilem vim obtinet, verùm infirmiorem, is qui vocatur ſchiſtus: ac poſt eum galactites. At melitites caliditatis etiam nonnihil, vt dixi, adiunxit. Vt itaque vnuſquiſq; ipſorũ leuiter ac ſenſim ab hæmatitis facultate recedit, ita ad oculos* in *Add. ſimilites.* vſum ducitur: eſt tamen mitior. Porrò mitiora remedia partibus etiãnũ phlegmone afflictis ſemper gratiora ſunt atq; iucũdiora: cæterũ liberis iam phlegmone partibus infirmiora quàm quæ perſanare valeãt. Porrò cùm lapidibus omnibus commune ſit vt deſiccent: quotquot ex iis in ſuccum ſoluti, aut alioqui ad læuorẽ triti, nullã continuò qualitatẽ in guſtu obtinẽt, hos putandũ eſt eſſe tũ infirmiſsimos, tũ mitiſsimos, tũ minime mordaces. At q manifeſtã guſtui qualitatẽ offerunt, hi pro qualitatis proportione potentiã poſsidẽt: ac ſi quidẽ adſtringãt, ad cõprimẽdum, cõſtringendũ, ſpiſſandũ, & contrahendũ, ſi verò mordicẽt, ad excalfaciendum, digerendum, & liquandũ medij inter eos ſunt qui abſtergent ſolũ citra mordicationẽ*. Igitur hæmatites ſchiſtos, *Ad. aut aſtrict.* galactites, ac melitites, in ſuccum ſoluũtur quo poſui modo, ad cotẽ aut mortariũ attriti: cum ſint & alij lapides in ſuccũ ſolubiles, vt q in Aegypto naſcitur, quo vtũtur ad ſplen

ſplendorem linteis conciliandũ. Eſt autem omnium dictorũ minimè qualitatis particeps, nec adſtrictionẽ, nec morſum, nec abſterſionẽ præ ſe ferens: quocirca hoc ipſum dũtaxat lapidi huic ineſt, quod deſiccet videlicet: proinde cerato eũ miſcẽtes, ad cicatricẽ vlceribus inducendâ in mollibus corporibus vſurpant. Sed & ocularibus miſcetur facultatibus perinde vt modò dicti: at quantò eſt maiore emolliendi vi quàm prædicti, quòd nullam videlicet effectricẽ qualitatem habeat, tantò etiã moderatior eſt, magíſq; dolorẽ leuat. Hunc lapidẽ quidam moroxum, nonnulli graphida nuncupant.

Metallica medicamenta.

METallica medicamenta appellare medicis mos eſt, quorum generatio in metallis eſt, ſiue ſpontanea, ſiue per fornacẽ facta. Et ad hæc tertio loco ſunt quæ rurſum homines ex his ipſis præparant quouis modo, velut ceruſſam, pſoricum, ſandyca, phycũ. Deinceps itaq; *de ſingulis dicetur ea ſerie literarũ, qua quodq; nomẽ incipit. Verùm illud primum de omnibus illis dicemus communi præfatione qualẽ de lapidibus paulò antè habuimus, & his etiam ſuperius de terra medicaminoſa. Nam vt illis id inter ſeſe omnibus cõmune eſt, vt deſiccent, ita metallicis quoque medicamentis

de omnibus.

omni

omnibus: eſt enim eſſentia eorum terrea, ſecundum elementaris videlicet terrę ſignificatū nunc loquendo. Sed quemadmodū à nobis ex terra figulina dolia, & fictilia, ollæq́;, & alia eiuſmodi parantur, per ignē, qui torrendo humiditatem abſumit, durata: eundem in modum in terra, caliditate diutina miſtam ex terra & aqua, nonnunquam etiam aëre, ſubſtantiam vniente temperantéq;, ac poſtea deſiccante, metallicorum medicamentorum proueniunt conſiſtentiæ. Porrò locorum in quibus hæc proueniunt, natura, prout plus minúſq; eſt frigida, alia plus, alia minus cōgelat ac cogit. Quemadmodum itaq; in terræ differētiis plurima ineſt eſſentia terræ elementaris. paulum verò aëris: ita in metallicis multū immiſtum eſt igneæ ſubſtantiæ. In medio eorum ſunt lapides. Proinde pleraq; metallicorum medicamentorum alia ſemel aut bis, alia verò frequentius lota idonea ſunt ad deſiccantes ſine morſu facultates. Atq; hæ ſunt communes rationes* quas præſcire oporteat. Deinceps verò dicentur quæ cuique ſingulatim ſunt propriæ, ídq; iuxta literarum, à quibus appellationes incipiūt, ordinem.

*de omnibus hiſce.

Hales. *Sales.*

Sal partim ex mari ꝓuenit, in ſalinis vide-

licet

licet, quas Græci vocãt halas, cuius & inter marina medicamenta mentionem facturi ſumus: partim ex terra effoditur, Græci ὀρυκτὰς ἅλας nominãt, cõmuni metallicorum genere comprehenſus. Vtriq; vis adſimilis eſt, ſiue foſsilis ſit, ſiue ex mari. De quib' & ſuprà verba fecimus libro quarto, eo loco vbi ſalſum aut ſalſuginoſum ſaporẽ ab amaro diſtinxim'. Ac nũc quoq; dicetur, quòd aphronitri quidẽ amarus eſt & abſtergens: ſalis verò tantò in abſtergẽdo inferior eſt, quantum acceſsit adſtrictionis. Eſt enim ex duabus qualitatibus miſtus abſtergẽte videlicet, & adſtringẽte. Porrò ꝙ magnopere vterq; deſiccet, ſuprà monſtratum eſt: Cæterum vtriuſq; in medio eſt *ſpuma nitri.

Pau. nitro vim tribuit aphronitri & ſalis mediam.

Armeniacum.

Armeniacum vim habet extergẽtem cũ leuicula acrimonia, & leuiſsima adſtrictione. Itaq; tale cũ ſit, ocularibus miſcetur facultatibus. Et ipſo per ſeſe quoq; ad pollinis læuorẽ redacto, vtuntur ſicco ad pilorũ in ſuperciliis incrementum: nempe vbi præ humorũ acrimonia partim excidũt, partim verò nec creſcũt, nec aluntur. Siquidẽ depaſtis his acrimoniis, in bonũ naturæ habitũ pars reducitur, cuius cùm alia ſint munera, tum etiam producendi, incrementum præbendi, ac roborandi qui in ſuperciliis ſunt

pili

pili: quippe cùm prima & ex profeſſo quædam ſint medicamentorum opera: quędam verò mediante natura, quæ animãtium corpora diſpenſat, eduntur, velut quæ in his ipſis calliblephara nũcupant. Ipſa enim partes læſas mediocriter deſiccant, pilos corrumpentem humiditatem abſumẽdo, quæ vbi abolita eſt tum natura ad proprias redit actiones, nimirum ſublatis quæ hactenus ipſi impedimento fuerant.

Al. arſenicum. Præter foſſitiũ ſunt et factitij genera 2. alb. & luteũ, venena ambo præſentiſ.

Arrhenicum. Auripigmentum.

Arrhenice, ſiue* arrhenicũ (vtroq; enim modo appellitant) facultatis eſt cauſticæ, ſiue vrentis, idq; tam cõbuſtum, quàm vſtionis expers. Cæterum id conſtat vſtione reddi tenuiorum partium. Vtuntur porrò eo ceu adurente ad denudandam pilis partem quamuis. Verùm ſi diutius inhæreat, nec cuti etiam ipſi parcet.

Sic atti. pro aphro nitr.

Aphrolitrum.

Aphrolitrũ ab aphronitro differt. Litri enim Aphros, hoc eſt ſuma medicamentum eſt exiccatoriũ, aſpectu triticeæ farinæ ſimilis. Etenim alba eſt, non vt aſiæ petræ flos, cinericea. Aphronitrum verò farinæ

Legend. ἀφρȣ̃ νιτρȣ̃ à ſpuma nitri. Nõ enim diſtinguũtur hic aphrolitr. et aphronitr. vt quæ re diuerſa nõ ſunt, ſed ἀφρόνιτρον compoſito nomine, & ἀφρὸς τȣ̃ νίτρȣ duab. vocib. id eſt aphronitr. & ſpuma nitri. vide Gal. 4. ſimplic. cap. 20. & 21. Item Paul. & Aët.

ſpeciem non habet, neque ſolutum eſt, ſed congelatum & coactum, quo omnes qui in balneis ſordes exterunt, quotidie vtuntur: ea detergendi facultate, vt non modò ſordes extergeat, ſed etiam pruritum ſanet, nempe diſcuſsis eo quæ ipſum excitant ſaniebus. Non abs re itaq; medici ex eo multa digerentiũ medicaminum præparãt. At ſpuma litri, eiuſdem quidem cum litro tum naturæ, tum facultatis eſt, cæterum eſſentię tenuioris. Dictum tamen paulò antè eſt *aphrolitrum in medio conſiſtentem habere facultatem aphronitri & ſalis. Aphronitro enim ſola ineſt vis extergendi: ſali verò etiã adſtringendi multò magis, ac extergendi.

Leg. nitrum.

Gypſus. Gypſum.

Gypſum & ipſum ad communẽ omnium terrenorũ lapidoſorúmq; corporum facultatem, qua deſiccare dicta ſunt, inſuper hoc adiunctũ habet, quòd eſt facultatis emplaſticæ. Vnitur enim ipſum ad ſeſe, & cogitur lapideſcítq; maceratũ. Quamobrem ſiccis medicamẽtis, quæ ad ſanguinis accommodantur eruptionẽ, vtiliter cõmiſcetur. Nam ipſum per ſeſe lapidoſum fit coactum, ac congelatum: proinde rigare dilueréq; illud excogitaui tenui albóq; oui liquore, quod ad ophthalmias vtile eſt, admiſto quod in farina triticea eſt puluilli tenuiſsimi, qui in

pariet

parietibus molarum reſidet. Excipere verò quod ſic maceratũ eſt tenellis leporis pilis, aut qui perinde ſunt molles, expedit.

Gypſum κεκαυμένον, hoc eſt, deuſtum.

Gypſum cõbuſtum non æquè emplaſticam vim habet, cæterum tenuiorũ eſt partium, & valẽtius deſiccat. Quin & repercuſſorium eſt, maximè ſi maceretur oxycrato.

Diphriges.

Diphriges miſtam habet tum qualitatẽ, tum facultatem. Habet enim in ſeſe quiddam & mediocriter adſtringẽs, mediocriter acre: quamobrem vlcerum rebellium optimum medicamẽ eſt. Conuexi autem & huius medicamenti vim ingentem ex Cypro Solis, vbi metallum ab vrbe abeſt quaſi triginta ſtadiis. Proiectum enim erat in medio ſpatio ædiũ quæ ante metallum extructæ erant, & vici qui ei ſubiacet. Cæterum præfectus ac procurator metalli, id quod poſt cadmiã reperiretur, eſſe dicebat inutile: itaque abiici non ſecus atq; vſtorũ in foco lignorum cinerem. Verùm hoc mihi multo vtiliſsimum factum eſt medicamentum, tum ad putreſcentia oris vlcera, ſiue per ſe, ſiue cum melle cui detracta ſit ſpuma: tum ad anginam, videlicet vbi iam per adſtringentium medicaminũ auxilium cõſtitit quod influebat. Prætereà columel-

Perfecti æris velut fex cohærens imæ fornacis parti.

lam vbi præſecuiſſem, ipſo ſolo & ſtatim, & vſq; ad cicatricem ſum vſus: ac frequenter exactè occluſam effecit cicatricem tum huius particulæ, tum omnium adeò exulceratorum: ſic in vlceribus omnibus pudendorum, atq; ani. Vſus autẽ ſimilis eſt vt in oris vlceribus: ſiquidem eæ partes eiſdem ferè medicamentis gaudent, nimirum calidæ ſimiliter ac humidæ. Verùm hæc oratio iam tractatum de componendis medicamentis attingit. Ea itaq; omiſſa, ad id quod propoſitum eſt pergamus, vniuerſalem medicamenti cuiuſque facultatem exponentes, ſicut ſanè diphrigis diximus. Adiiciam verò huic qui de illo habetur ſermoni, rem non modò de diphrige ſcitu vtilem, ſed & de lemnia ſphragide, & pompholyge, & opobalſamo, & lycio Indico. Nam etiamnum

μειρά-κιον. *adoleſcens didici hæc ita præparare, vt à veris natiuíſq; nihil differre viderẽtur. Nã qui me docebat ingẽti mercede, homo curioſiſsimus erat, nõ in his tantũ, ſed & aliis ſimilibus. Itaque in Lemnum, in Cyprũ, in

πορευθείς. Palæſtinam Syriam eo ſtudio *nauigaui, vt medicamentorum iſtorum cuiuſque vim magnam, quæ in omnem vitam meam ſatis forent, reponerem. Sed & lycium Indicum cum aloë Indica id temporis commodum accipere contigit, cùm à Palæſtina

iter

iter reflecterem: cũ perſuaſum haberem, eo ipſo quod à camelis cum tota ſarcina aduectum eſſet, proculdubio eſſe Indicũ: quódque adulteratum haud noſci ab iis qui portaſſent poſſet, propterea quòd materia, ex qua id præparatur atque adulteratur, illis in locis haud naſceretur. Porrò ſatius viſum eſt mihi, * quibus rationibus ea adulterantur, haud quaquã adſcribere, vtpote cũ homines ſcelerati in lucro ponant talia poſſe diſcere. Nec enim neceſſarium eſt cũ verorum ac germanorũ notis ac indiciis, adulterandorum noſſe cõpoſitiones, cum nihil ad ea diſcernenda conferant: imò optem, ſi queam, quæ à maioribus me perperam cõficiendorum atque adulterandorũ medicaminum proditæ ſunt cõpoſitiones, omnes prorſum delere atque extirpare.

Illegitimas, compoſitiones.

Theon. Sulfur.

Sulfur omne trahendi vim poſsidet, eſtq́; temperamenti calidi, atq; eſſentiæ tenuis, adeò vt ad multa venenatorum animaliũ reſiſtat. Siquidẽ ego aduerſus turturem marinum & draconem ſæpenumero eo ſum vſus, & cum id piſcatores quoſdam docuiſſem, reuerſo poſt aliquantum tẽporis magnifice medicamentũ hoc commendarunt. Vſus eius eſt vt & ſiccum ictui inſpergatur, & cum ſaliua miſtum: nã cùm & hoc exco-

gitaſſem, ab experientia comprobari reperi. Sed & vrina maceratum idem effecturũ excogitaui. Docebam enim piſcatores medicamenta maximè parabilia, dixíque pulchre illos & cum oleo veteri, & melle & reſina terebinthina vſuros. Et ſanè horum omnium experientia iudiciũ præſtitit. Quin & pſoras, & lichenas, & lepras, non rarò hoc medicamento cum reſina terebinthina ſanaui. Extergit enim omnes id genus affectus, abſque vt in profundum repellat, cùm alia multa medicamenta quæ illos curent, miſtam habeant potentiam, nempe vt digerant pariter & repercutiant.

Ieos. *Aerugo.*

Vulgò verdegris aut verdet. *Al. putrefac.* *Cap. 15. libro 5.* *Ad. πολλά.*

Aerugo guſtatibus acrẽ qualitatẽ offert digerẽs, detrahẽs, & *liquans non teneram modò ſed & duram carnẽ. Porrò *ſupra dictum eſt, nõnullos eius generis medicamẽta, *epulotica, hoc eſt, quæ cicatricẽ inducãt, appellare, cũ iis in tenuiſsimum pollinem tritis per ſpecilli cuſpidem cõtigerint vlcera excreſcentia, ac poſtridie contracta reperiant: tametſi illos haud lateat, ſi paulò plus impoſitũ foret, ſeſe vlcus non contractum, ſed eroſum inuenturos. Siquidẽ colliquat & digerit carnẽ cũ medicamẽta epulotica cõtrahant, cõſtipent, cõſtringãt, & calli in morẽ illam indurent. Quin & guſtum

mor

mordicat ærugo, nõ tãtũ ipſa vlcera. Quòd ſi pauculũ eius cerato nõ pauco admiſceas, id quod ex ambobus miſtũ eſt, citra morſum exterget. Dictũ verò ſuprà eſt de taliũ medicamentorũ natura, tum vt ſeſe quidã fallunt, ex talibus compoſitionibus aut ſarcoticam, aut epuloticam adſcribẽtes facultatem medicamentis quibus minimè oportet, vtpote cùm ipſa id præſtare nequeãt, verùm ea quæ ex ipſis compoſita ſunt.

Cadmia.

Cadmia fit vbi in fornacibus æs paratur: nempe tota terra illa ex qua æs generatur, in fornacibus in altum egerẽte velut fuliginem quãpiã, aut fauillã* ſiue vtcũq; appellare libebit. At ſi non terrã, ſed lapidẽ nuncupare velis, ex quo in fornacibus ſecernendo partim fit æs, partim cadmia, partim diphriges, nihil ſanè retulerit. Sed & in argẽteis metallis efficitur ſimili ſecretione ſiue generatione, aut quomodocũq; vocare voles. Quin & ex pyrite lapide in fornacibus vſto fit cadmia. Cæterum abſq; fornace in Cypro cadmia inuenitur: ac iure quiſpiã illam lapidem nuncupet. Itaque in Solis, quo tempore ego in inſula peregrinabar, pauciſsimum etiam erat cadmiæ quæ in fornacibus fit. Verùm lapidibus qui in montibus & riuis reperiebantur, à metallis pro-

Add. aut fauil. & fulig.

fecto acceptis, eos in Aſiam Italiámq; portaui ad amicos (à quibus ſummã inibã gratiam) quòd ſe vel maximũ munus accepiſſe dicerent, & quæ alia omni cadmia multò eſſet præſtantior. Et talẽ certe meritò quis *lapidoſam vocet cadmiã. At eius quæ cõbuſta eſt, aliã botryitin, aliam placitin medici nũcupant: botryitin quidẽ, quæ in editioribus domorum, in quibus fornaces extructæ ſunt partibus colligitur: Placitin verò, quæ in inferiòribus. Ac liquet ſanẽ botryitin partium eſſe tenuiorum, craſsiorũ verò placitin, *vtranq; autem vi deſiccandi ceu alia metallica omnia, & lapidoſa terrenáque. Porrò præter deſiccandi facultatem mediocriter item extergit. Attamẽ quæ in fornacibus colligitur, igneæ facultatis aliquid habeat neceſſe eſt. Merito itaq; lauantes eam medicamentũ efficiũt mediocriter tum deſiccans, tũ extergens abſq; mordicatiõne vtile ad vlcera impletionẽ poſcentia, & in oculis, & in toto corpore. Porrò vlcera magnopere humida aut putreſcentia in corporibus impendio mollibus, qualia ſunt eunuchorũ, puerorũ, ac mulierũ, eiuſmodi cadmia adiuuat. At in durioribus & cõtentioribus, quæ valẽtius deſiccãt requirũtur, Itaque illud ſemper memoria tenendũ, ſermonem ad temperatam & mediam exceſ-

cadmia lapis, vulgò calaminaris dicitur.

id eſt cruſtaceam.

ſuum

ſuum naturã in iis omnibus quæ ita ſimpliciter efferuntur, referẽdum: puta cum dicimus medicamentũ aut vlcera carne implere, aut cicatrice claudere, aut aliud quiduis eius generis præſtare: ad quã vtique & nos reſpicientes, leuiter deſiccatoriam *abſterſoriamq; cadmiæ ineſſe facultatẽ dicimus. In caliditatis autem & frigiditatis differentia temperata quodãmodo exiſtit cadmia, nempe neutrum inſigniter efficiens.

Leuiter abſterſ.

Cinnabari.

*Cinnabari modicè acrẽ facultatẽ obtinet. Habet verò & adſtrictionis quippiam.

De vera cinnaba. variant ſent. Neoteric. cinnabr. fit ex argento viuo et ſulph. viuo ſimul vſtis.

Ciſeris. Pumex.

Pumicem ſi inter metallica recẽſeas, calumniabuntur quibus animus prurit accuſandi libidine, & ſi inter lapides ponas, lapidẽ eſſe negabunt: ac multò minus terrã eſſe concedẽt, nec marinorum haberi quodpiã volent. Atqui alicubi tamen de illo dicẽdũ eſt: quippe qui in ſarcotica indatur medicamenta, & ea quæ dentes extergunt, partim vſtionem nõ expertus, partim etiam vſtus, quando videlicet, aliis omnibus cõbuſtis ſimiliter ſubſtantię efficitur tenuioris. Cæterum vſtione quiddam acquirit acrimoniæ, quã rurſum lotione exuit. Videri autẽ poterit ſplendorem cõciliare nõ tantũ facultate, ſed etiã aſperitate, velut etiã ſi ſmirin,

aut teſtã, aut hoc gen' quippiã tritũ admoueas. Quę certè & ipſa ſplẽdorẽ afferũt, forte vtroq; tũ quia detergẽdi habeãt facultatem, tum quia aſperitatẽ. Eundẽ in modũ cornua deuſta dentes ſplendidos efficiunt.

Conia. Lixiuium ex cinere.

Lixiuiũ abluto cinere fit lixiuiũ. Cinerem autem, vſtorũ corporũ reliquias Latini nuncupant, ſiue natura ſint lapidea, ſiue arborũ animaliúmve particulæ. Fit ergo lixiuium pro eius quod eluitur natura: eius quidem quod empyreumã, ſiue igneam naturã habet acerrimam: ipſum quoq; acerrimum eſt, eius quod tale non eſt, etiam moderatius. Quare & ſepticis vocatis facultatibus commiſcetur, vtpote cauſticam caliditatem poſsidens, ſed propter ſubſtantiæ tenuitatem citra dolorem adurens.

Meſ. voc. lapi. lazul. & ſtellatum cærul. natiuus chryſocollã in ſe cõtinet.

Cyanos. Cæruleus.

*Cyanos ſiue maſculino, ſiue fœminino genere pronunciare velis: hoc medicamen acri facultate eſt tũ detrahẽdi, quã καθαιρετικὴν vocãt, tũ digerẽdi, potẽtiore quã Cinnabari. Ineſt quoque ei nõnulla adſtrictio.

Lepis: id eſt ſquama æris & ferri.

Malè catapot. è factitio præparant.

Squama alia eſt æris, medicamen multò vtiliſsimũ: alia ferri & ſtomomatis. Quidã verò nominant & helitin lepida, ſiue ſquamã. Omnes ſanè vehemẽter deſiccãt. At in-

ter

ter ſeſe diuerſæ ſunt, tum quòd alia magis, alia minus exiccat: tũ quòd alia craſsioris, alia tenuioris ſit eſſentiæ: quódq; plus minúſve adſtrictionis ſint participes. Helitis certè principẽ in deſiccãdo locũ obtinet. nã & ſubtiliſsimæ omniũ ſubſtãtiæ eſt, nimirũ quæ & æruginis nonnihil aſſumpſerit. Maiorem obtinet adſtrictionẽ ſquama ferri, & hac etiã maiorẽ ſtomomatis: quamobrẽ ad contumacia vlcera meliores ſunt quã ſquama æris. Detrahit & liquat carnẽ potentius ſquama æris, & hac etiam violẽtius helitis. Omnes autẽ ſquamæ nõ inſtrenue mordaces ſunt. Ex quo clarum eſt, quòd eſſentiæ ipſarũ conſiſtentia non admodũ tenuis eſt, ſed potius craſſa. ſiquidem inter quæ eandẽ vim obtinent, minus eſt mordax quod eſt tenuius: ceu ſuperioribus libris oſtẽdimus.

Lithargyros.

*Lithargyrus deſiccat quidem velut alia omnia metallica, lapidea, terrenáq; medicamenta, verùm omniũ id efficit moderatiſſimè: & ſecũdum alias tum qualitates, tum facultates quodammodo in medio eſt, neq; manifeſtò excalfaciens, neque refrigerans: modica tamẽ adſtringendi abſtergendiq; facultas ei ineſt: quamobrem inferior eſt & ſarcoticis medicamentis, quæ mediocriter extergẽtia oſtẽdimus, & cõtrahẽtibus atq;

Lithar. auri optima argẽti & plũbi deterior eſt autem horum metall. efferueſcẽ. ſpuma.

adſt

adſtringẽtibus. Cæterum ad intertrigines femorum vtilis medela eſt:quandoquidem vtriuſq; iam dictę facultatis leuiter eſt particeps. Iure itaque medij ordinis in metallicis habebitur. Proinde ea frequẽter vtimur ceu materia iis miſcentes quæ valentem facultatem obtinent ſiue mordicantem, ſiue adſtringentẽ,* ſicut in liqueſcẽtibus ad pleraque medicamẽta ceram adhibemus tanquam materiam, quia ſcilicet & ipſa quodammodo medium tenet eorum quæ valentem facultatem poſsident.

vel aliud quippiam efficientẽ.

Nitrum.

Nitrum dictum eſt ſuprà in medio eſſe aphronitri & ſalis viriũ:cæterũ vſtum propius ad aphronitrũ accedit, vtpote exuſtione tenuius redditũ:deſiccat itaque ac digerit: & ſi intrò in corpus ſumatur, ſecat & extenuat craſſos lentóſque ſuccos potẽtius multò quàm ſal. Aphronitrũ verò niſi grauis vrgeat neceſsitas,deuorandũ nõ eſt,nimirum inimicum ſtomacho:quandoquidẽ plus etiam litro incidit. Sanè ad fungos ſuffocãtes,ruſticus quidã vti eo aſſolet: & ſemper profuiſſe probatum eſt. Cæterum nitro vſto ſimul & non vſto, & multo etiã magis eius ſpuma* in talibus vti conſueuimus.

Add. & nos.

Melanteria.

Melãteria ex medicamẽti eſt multũ adſtrin

ſtringẽtibus, cũ hoc quòd omnia propemodũ adſtringẽtia tenuitate partiũ exuperet.

Melangraphicum. Atramentũ ſcriptoriũ.

Atramentũ quo ſcribimus, admodũ & ipſum deſiccat aqua ſolutum:vlcera autem igni ambuſta protinus illitũ iuuat:at ſi acetum quoque habeat,multò magis.

Miſy.

Miſy in metallo Cypri,cuius modò mẽtionem feci, in montibus Solorum, domus erat ingẽs,cuius ad parietem dextrum, ſed ad nos vtique qui ingrediebamur ſiniſtrũ, *deſcenſus erat in ipſum metallum, in quo quaſdã cõſpexi in longiſsimũ porrectas veluti zonas alias ſuper alias numero tres:infima erat ipſius ſoreos,ſuper quã erat altera chalciteos,ſuprema miſyos. Cæterum id tẽporis præfectus metalli,his commõſtratis. Sicut inquit, nũc aduenis in cadmiæ fornacariæ inopia, ita horũ triũ admirandas has vides diuitias. Itaque ego*ingẽti eius accepto põdere,primùm quidem in Aſiã,deinde Romam attuli, & vſq; modo habui,elapſis iam annis plus minus triginta. Et ſorte quãdã abſolutũ fuit hoc opus aduſq; octauum librũ ante annos viginti,nec adiectus fuit nonus hic,partim quòd lapides quaſdã nondũ cõſpexiſſem,partim ob alia negocia quæ mihi interea tẽporis obuenere. Nunc

Arab. vitriolũ Romanum.

Introitus.

Cum eius multũ accepiſſem.

autem

autem cum nonũ hunc librũ cæteris addere pararẽ, intereà forte fortuna mihi accidit res ſpectatu lõgè pulcherrima, ac ſi quiſpiã eo ſtudio ac induſtria magno cũ artificio effeciſſet. Nã cũ miſy opus haberem ad medicamẽ quodpiã præparandũ, bolũ eius accepi, quã ferè plena manu teneas, qualẽ ſanè conſiſtentiã miſy non admodum ſolet habere, cũ in parua fruſtula diuidatur. Miratus itaque inſolitã eius condenſationem, bolo facta extimum quidem miſy circumquaq; reperi eius quod intus erat velut effloreſcentiam. Porrò ſub eo, inter chalcitin videlicet & miſy, quiddã erat medium vergens ex chalcite ad miſy, ex dimidio iã cõmutatũ: principio enim bolus fuerat chalciteos, cæterum quod in alto erat, perfecta erat chalcitis, nullã dum alterationem experta. Hoc igitur vbi vidiſſem, cogitatione repetẽs & in metallo ita ſuper chalcitin naſci ipſum miſy, vt ærugo ſuper æs, in mentẽ ſubiit inſpicere quod ſeruabatur adhuc apud me reliquum ipſius ſoreos, nunquid & ipſum vllã accepiſſet mutationẽ in chalcitin: & quædã leuis certè apparuit ſuſpicio, vt videretur & ipſum fortè lõgo tẽpore mutationẽ in chalcitin poſſe accipere. Itaq; mirũ non eſt, tria hæc medicamina eiuſdẽ generе facultatis eſſe, ſori dico & chalcitin, &

miſy

miſy, tenuitate & craſsitudine partiũ inter ſe diuerſa. Craſsiſsimum enim eſt inter ipſa ſori, tenuiſsimũ miſy, mediã vtriuſq; facultatem habet chalcitis. Adurũt vniuerſa hæc tria, & eſcharas quas vocãt efficiũt. Attamẽ etiamſi vrant, nonnihil quoq; adſtringunt. Cæterũ miſy admotum corporibus duris minus chalcite mordicat, tametſi ea nõ minus ſit calidũ: verùm id habet beneficio tenuitatis. Porrò cũ vtraq; hæc in decoctionibus fundãtur, & magis chalcitis quàm miſy, ſori tamen non liqueſcit, nimirum quòd lapidoſius ſit ac vehementius compactũ: ſicut rurſum miſy quia à congenito calore elaboratius eſt, ac proinde ſiccius chalcite, idcirco merito quoq; ægrius liqueſcit.

Molibdæna. Plumbago.

Molibdæna ſimilẽ lithargyro vim poſsidet, tantũ à media tẽperie ad frigidius paulum quid recedẽs. Sed nec abſtergẽtis facultatis eſt particeps. Vtraque autẽ hæc medicamina liquari poſſunt, ac nõ vt lapides, & cadmia, & arena liquationẽ reſpuũt, ſed celerrimè liquantur, vbi oleo additum nõnihil aceti eſt: liquantur tamen etiã admiſta aqua, ſed diutiſsima coctione. Porrò ceu in Cypro Cadmiam, quæ in mõtibus & riuis naſcitur accipiebam, quæ & ipſa lapidis, vt dixi, ſpecies eſt: ad eũdẽ modũ Molibdænã

Ita appellata, ſiue quòd plũbi colore ſit, ſiue ex ea plumbum fiat.

mul

multam cum aliis proiectã lapidibus conſpexi in via quæ ad Ergaſteria ducit à Pergamo. Vocatur autem Ergaſteria pagus quidam in quo & metalla ſunt inter Cyzicum & Pergamum, quadringentis & quadraginta ſtadiis diſtans à Pergano.

Molibdos. Plumbum.

Plumbũ facultatis eſt refrigeratoriæ. Siquidem non modò multam habet ſubſtantiam humidam à frigore cõgelatam, ſed & aëream, paucam autem terreã. Igitur quòd plurimũ habet eſſentiæ humidæ à frigore coactæ, indicium tibi eſto, quòd vbi admotum eſt igni, celeriter fundatur fluátque. Quòd verò & aëreæ ſit particeps, hoc habeto ſignũ. Omnium quæ nouimus, vnicum plumbum tum mole ipſa, tum pondere augetur, ſi condatur in ædibus ſubterraneis aërem habentibus turbidum, ita vt quæcũque illic ponãtur, celeriter ſitum colligant. Tum etiam plumbea ſtatuarum vincula, quibus earũ pedes annectuntur, ſæpenumero creuiſſe viſum eſt, & quædam adeò intumuiſſe, vt ex lapidibus dependerẽt cryſtalli modo. Atque hæ probabiles quidem ſunt humiditatis eius frigiditatíſque notę, prius quàm experiaris: cæterum ſcientificæ & certæ per experiẽtiam cognoſcuntur. Præparato igitur mortario, ſimúlque piſtil-

lo,

lo vtriſq; ex plūbo, infunde quēlibet liquorem : itaq; terito vt & piſtillus, & plumbeū mortariū ſuccū quendā reddat. id quod ex vtroq; conſtabit, multò erit frigidius facultate quàm liquor ipſe fuerat. Licet autē & aquam, & vinū tenue aqueū, & oleū iniicere, aut quiduis eiuſmodi. At ſi etiā plus efficere ſuccū voles refrigeratoriū, oleum omphacinū ſit, aut roſaceū, aut melinum, aut myrtinū. Porrò ſi ſucco qui proueniet vti voles, optimū habebis remediū & ad phlegmonas in ſede cum vlcere aut rugis, & ad eas quæ in pudendis, teſtibúſq; & vberibus conſiſtūt: ſimiliter aduerſus cæteras omnes fluxiones incipientes, quæ aut in inguina, aut in pedes, aut in aliū quemuis articulum decumbunt. Sed & vlceribus rebellibus vtile eſt. Nā & ad *cācros eo vtēs, virtutē medicamenti mirabere. Quòd ſi celeriter multum ſucci plūbei volles colligere, conare in ſole terere, aut quocūque certè modo aëre excalfacto. Multò autē vtiliſsimū habebis medicamētū, ſi adfuſo refrigerātiū ſuccorū quopiā teras, ceu ſemperuiui, cotyledonis, intybi, lactucæ, chondriles, pſilij, omphacis, portulacæ. Porrò ſi qua horū non facilè in ſuccū ſoluūntur, velut portulaca, miſceto illis aliorū ſuccorū quempiā, velut omphacis, qui & ipſe per ſeſe prædicto mortario

*cancroſa.

Q

inditus, medicamẽtũ efficit refrigeratoriũ longè pulcherrimũ. Quin & in laminã diductũ plumbũ ipſum* per ſeſe athletarũ ſeſe exercitantiũ lũbis inſternitur, vbi Veneris ſomniis vexãtur ſcilicet: nimirum haud obſcurè eos refrigerans. Sed & bractea tenuis* probè gãglio illigata planè ipſum diſſipat. Illigabit autẽ probè quiſquis ab Hippocrate didicerit in ipſam noxã potius firmandũ, quàm hinc vel inde. Mirũ ergo nõ eſt, ſi plumbũ crematũ, ac rurſus ablatũ, refrigerantis efficiatur facultatis, cũ ante lotionem miſtæ fuerit. Et hoc ipſum medicamen, nẽpe plumbũ cõbuſtũ, bonum eſt ad vlcera rebellia. Vbi verò lotũ fuerit, multo optimum medicamẽ eſt & ad vlcerum impletionem, & ad eadem cicatrice obducenda. Conuenit & Chironeis quæ vocãt vlceribus, & cãcroſis omnibus, & putredinoſis, tũ ipſum per ſeſe, tũ medicaminũ ad cicatricem perducẽtiũ, quibuſdã commiſtũ, quale eſt quod ex Cadmia cõficitur. Cęterùm ſoluẽdũ eſt principio, ſi copioſa ſit ſanies, quotidie: ſi minus, tertio aut quarto quoq; die. Verùm foris ſpongiã imponito aquæ frigidæ, quę ſi deſiccetur, rurſum mergatur. Sed hæc fuſius quàm pro inſtituto diximus, pluſculum ſermonis affinitate prouecti. At tempus iam eſt ſequẽtia deinceps perſequi.

Add. abque alio vllo.

Add. ex plumb. facta.

Oſtracon.

Oſtracon. Teſta.

Teſta deſiccandi vim poſsidet, atque abſtergendi, maximè quæ ex fornacibus eſt, quòd videlicet toſta ſit. Quocirca Emplaſtrus quam vocāt Hepheſtiada, ex hac præparata videlicet, optimum eſt medicamen inducendæ cicatrici.

Pompholyx. Spodium.

Pōpholyx fit & in æris fornace, velut & Cadmia: fitq́; & dū in fornacibus Cadmia vritur, vt in Cypro. Cùm enim præfectus ad æris fornacē inſtructas res non haberet, præcepit ex ipſa Cadmia præparari (præſentibus atq; inſpectātibus nobis) pōpholyga, videlicet minutis Cadmiæ fragmentis in ignē cōiectis, qui ante ærariū iacebat follē. Camera erat incurua, nuſquam pertuſa ſed integra, quæ egeſtā ab vſta Cadmia fauillā excipiebat, quam vbi collegiſſent, habebāt pompholyga. At quod reflectēs infra in pauimentum recidebat, ſpodos eſt quā vocāt. quæ plurima vbi es in fornacibus vritur, colligi aſſolet. Quidā eam ſpodium neutro genere pronuntiant: Cui videtur ſimilem habere facultatem quod vocant Antiſpodium. At ego illo vſus ſum nunquam, cum large mihi ſemper pompholyx ſuppeteret. Nec enim quiſquā vbi hæc adſit, ſpodio vti velit, nedū antiſpodio. Eſt autem pompho-

lyx medicamẽtum propè omnium quæ citra morſum deſiccãt, ſi elota fuerit, præſtãtiſsimum: quamobrem ad vlcera cancroſa idonea eſt, & ad alia omnia maligna. Itaq; inditur collyriis quæ ad oculorũ imponuntur fluxiones, quæq; bullas ſiue puſtulas, in eis natas* curãt. Prætereà ad pudendorum ac ſedis vlcera optimum eſt medicamen, nimirum ſine morſu deſiccans. Sed non eſt huius negotij in iſtis diutius immorari.

Deeſt aut vlcera.

Sandarace.

*Sandarace vrentis eſt facultatis, ceu Arſenicum quod vocant. Meritò itaque eam digerentibus facultatibus commiſcent, atque extergentibus.

Chymiſt. arſenicũ rubrũ dicitur, vt arſenic. croceũ eſt auri pig. eſt & facti. ex ceruſa vſta.

Sandix.

Sandix qua ſit facultate prædita, in ſermone de pſimythio explicabitur.

Scoria.

Scoria omnis reſiccatorium medicamen eſt, potiſsimum autem ferri. Siquidẽ ad læuorẽ redigens ipſam in aceto quàm acerrimo, poſteáq; decoquẽs, ad aures, quæ longo iam tempore pure fluxerũt, ea vtor pro medicamento, maximè exiccatorio, adeò vt mirentur qui præparãrem me vident, & ante rei periculum fidem non habeant aures tale poſſe ferre medicamen. Porrò argenti ſcoriam propriè helcyſma appellant.

Ver

Verùm emplaſtris quibuſdam reſiccatoriæ facultatis commiſcetur.

Stimmi.

*Stimmi ad facultatem deſiccantem adiunctam habet hoc medicamen adſtrictionem: quamobrem & ocularibus medicinis commiſcetur, & illis ſcilicet quæ conformãtur in collyria quæ vocãt, & ſiccis, quæ vtique ſicca collyria cognominant.

al. ſtibiũ, vulgò antimoniũ.

Styperia ſchiſte, & ſtrongyle, & hygra.
Alumen fiſſile, rotundum, & humidum.

Styperia huius medicamenti nomen ab adſtrictione deductũ eſt: nã adeſt illi vehemẽtiſsima. Cæterùm cũ ſit craſſarũ partiũ. tenuior quodãmodo eſt*quę vocatur*ſchiſte, hoc eſt fiſsilis: proxima eſt ſtrongyle, & aſtra galote. Admodũ autem craſſa eſt, tũ liquida, tũ placites, & plinthites appellata.

Add. alijs aluminũ generibus. Vulg. alumplumæ.

Titanos. Calx.

Calx, viua quidẽ, quæ ἄσβεστος Græcè dicitur, vehementer vrit, adeò vt cruſtam efficiat: extincta verò protinus etiã cruſtã molitur & ipſa: at poſt diem vnũ aut alterũ minus vrit, minúſq; inducere cruſtã poteſt. At verò temporis progreſſu prorſum nec cruſtam quidẽ gignere queat, tametſi etiamnum calfaciat, carnémq; liquet. Porrò ſi lauetur in aqua, ſuam mordacitatẽ exuit: efficítque nuncupatã Græcè κονίαν (Latinè

lixiuium.) At ipſa abſque morſu reſiccat: ac ſi bis térque aut amplius abluta fuerit, planè mordacitatis expers conſtituitur, ac ſtrenuè abſque mordacitate exiccat.

Hydrargyros.

Hæc ex minio factit. alia mineral.

*Hydrargyrus non eſt ex ſponte naſcentibus medicamentis, ſed ex his quæ præparantur, velut pſimythium, ærugo, pſoricū, lithargyros. Nullum autem eius feci periculum, neque quòd interimat, ſi deuoretur, neque vbi foris admota ſit.

Phycos.

Phycos cuiúſnam ſit facultatis, vbi de pſimythio agetur, exponam.

Chalcanthos. Atramentum ſutorium.

Vulgò vitriolum.

*Chalcanthos. Fortè fortuna & chalcāthū in chalcitin tranſire cōſpexi. Aſportaui enim ex Cypro & huius medicamēti ingētem copiā. Extimum eius omne poſt annos plus minus viginti chalcitis effectū eſt, intima eius parte chalcāthi ſpeciē ſeruāte. Quāobrem & vſq; in hūc diē quod ſic mutatur, aſſeruo, obſeruans dum ad imum vſq; *voluentibus annis procedat mutatio, ceu chalcitidis quoq; in miſy, vt eſt antè poſitū. Cæterū mirari ſubit de hoc medicamēto, quo-pacto vehemētiſsimæ adſtrictioni admiſta eſt caliditas nō inſtrenua. Cōſtat ergo q̄ omnium maximè condire ſeruaréq; carnes humi

quoq; anno.

humidas poteſt, nimirū caliditate humiditatem abſumēs, atq; adſtrictione ſubſtantiā cōtrahens atque conſtipās: hoc enim opere nonnihil etiā humiditatis ipſius exprimit. Conſtringit verò, deſiccat atque contrahit in ſeſe totius ſubſtātiam carnis. Porrò quo tempore in Cypro diuerſabar, hunc in modum medicamentū hoc colligi cōſpexi. Domus erat magna quidē, ſed humilis, ingreſſui in metallū obiecta. Ad parietē autē domus ſiniſtrum, qui erat ingredientibus dexter, effoſſus erat ſpecus in continentē collem, ea latitudine, vt tres ſeſe viri in eo contingerēt, tanta verò altitudine, vt viro ſummè procero recto liceret incedere. Specus hic decliuis quidem erat, ſed non planus, & multis locis præruptus. Porrò ad finē eius quaſi in ſtadiū porrecti, lacus erat aquæ viridis & craſſæ, tepentis *. At in toto deſcēſu *Add. plenus.* calor ſimilis qualis in primis balneorū ædibus percipitur: quas, quòd in eis corpora præmolliri ſoleant, promalacteria appellare conſueuerūt. Aqua verò quotidie guttatim ex pertuſo colle deſtillans, quatuor & viginti horis totius diei ac noctis colligi aſſolet ad amphoras Romanas quaſi octo. *Eam vincti quidam in piſcinas quaſdam *eā aquā.* quadratas fictiles in domo ad ingreſſum poſita ſitas efferebāt, in quibus paucis diebus

cõcreſcebat fiebátq; chalcãthus. Mihi verò vbi ad terminũ effoſsi ſpecus deſcendiſſem, vbi videlicet tepida hæc viridíſq; aqua colligitur, *æris odor viſus eſt ſuffocãs, & toleratu difficilis, chalcitin æruginémq; redolẽs. Hæc aqua quoq; guſtu præferebat qualitatem eiuſmodi. Ea propter & nudi, & cũ feſtinatione amphoras vincti exportabant: nec longiorem illic moram perferre poterant, ſed celeriter recurrebãt. Accenſi autẽ erant mediocribus in ſpecu interuallis lychni, qui nec ipſi longo tẽpore durabãt, ſed celerrimè extinguebantur. Hunc ergo ſpecum pedetentim excauatũ multis annis, ab iis tunc didici. Hæc enim, inquiebant, aqua viridis quam vides ex colle in lacũ manantem, ſenſim ſe ipſa minor effici aſſolet. At vbi propè adeſt vt deſinat, rurſum vincti, quod continens eſt ipſius collis, perfodere pergunt: euenítq; aliquando olim vt ſubitò quicquid perfoſſum eſſet, cõcideret, omnéſque ad vnum occideret, ac totam viam corrumperet. Id vbi fit, alio foramini fodiendo eouſque inſiſtunt, quoad rurſum aqua illis adſit. Hæc habui quæ tibi de chalcãtho exponendo cenſerem, & ſanè fortaſſe non neceſſaria, cęterùm quæ ſcire præſtaret quàm ignorare. Memineris autem quòd ad ſiniſtram manum ingredientibus conſpectum

aëris non æris.

nobis

nobis dixerim metallũ ſoreos, chalciteos, & miſyos: vt ex his coniicere liceat, aquã pluuiam totius collis terrã illam colluere atq; abluere, ex qua ſponte quidem fiebat ſori, miſy, & chalcitis: & per fornaces æs, cadmia, pompholyx, ſpodium, & diphriges.

Chalcitis.

*Chalcitis. dictũ de ea eſt in ſermone de Miſy: nũc autẽ tãtùm dixiſſe ſufficiat, quòd miſtas habeat aſtringentem acrémq; facultates. Cæterùm vincit acris, vt quę adeò eſt vehemẽs, vt carnem vrat, vocatámq; eſcharam efficiat. Vſtum hoc medicamen minus quidem mordicat, cæterùm non minus deſiccat: ſed & adſtrictionis nõ parum *remittit. Itaque vndequaque melior eſt chalcitis vſta quàm quæ nõ vſta eſt, nempe partibus tunc quidem tenuioribus, ceu alia omnia cõbuſta. verùm haud aſſumpta acrimonia, velut in aliis multis accidit. Dediciſti porrò, quòd vſta omnia ſi lauentur, moderatiora reddantur, minúſque mordacia.

Chalcitis ex chalcãtho factitia eſt & in hãc tãdem per ſe redit.

deponit.

Chalcos cecaumenos. Aes vſtum.

Aes vſtũ habet & acrimoniã quandam, ſed & adſtrictionis eſt particeps. Proinde ſi lauetur, pulcherrimum eſt medicamẽ, *inducendis cicatricibus: quanquam idipſum pręſtare & antequam lauetur poſsit, potiſſimum in carne duriore: alioqui in mollio

Ad cicatric. vlcerib. inducen.

re commodius eſt quod ablutum eſt.

Chalcu anthos. Flos æris.

tenuior. part. facult.

Flos æris * tenuioris eſſentiæ eſt, quàm aut æs vſtum, aut ſquama. Meritò itaq; ex eo factis collyriis extergunt auferúntque ſuperciliorum magnas aſperitates, quas vocant ſycoſeis.

Chryſocolla.

Noſtra omnis factitia eſt.

Chryſocolla, & hoc medicamentum ex iis eſt quæ carnem liquant, non tamen valenter mordicat, quãquam ſit facultate admodum digerẽte deſiccantéq;. Igitur quidam id modo quod in metallis inuenitur. ita nominãt: alij verò id quod in æreo mortario piſtillóque æreo ex pueri vrina præparatur: id quod quidam inter æruginum differentias numerant. Satius verò eſt ipſum præparare tempore æſtiuo, aut certè aêre prorſum calido, vrinam in mortario terentes. Præſtat autem æs, ex quo mortarium piſtillúmque conficias, rubrum ſit. Nã quò æs*mollius fuerit, eò plus circumagendo piſtillo deteritur. Hoc medicamentũ aptiſſimum eſt vlceribus cõtumacibus, tum per ſe, tum aliis miſtum, vt in òpere de componendis medicamentis referetur. Nunc autem id nouiſſe ſat eſt, quòd quantò plus quàm chryſocolla metallica deſiccat, minúſque mordicat, tantò etiã ipſam excellit

tenerius.

tenuit

tenuitate. Ipſam tamen chryſocollam illã ſi vras, multò tenuiorem efficies.

Pſimythium. Ceruſſa.

Pſimythiũ, & hoc medicamen teſtimonium præbet modò dictæ facultati. Nam ſi ex acri aceto ſoluatur, guſtu tamen neque acre erit, neque mordax*, ſed emplaſticum & refrigeratorium: facultatis ærugini* diſſimillimæ, tametſi & illa conficiatur aceto æs diſſoluente. Porrò ceruſſa aduſta, in ſandyca quam vocant, tranſit medicamentum ſeipſo tenuius, nondum tamen excalfaciens.

Ad. neque diſcuſſorium.

ſal. & ol. ex ceruſſa efficaciſſi. ad multa.

Phycos.

Phycos autem ſeruata ceruſſæ frigiditate, tenuitatem aſſumpſit, vt per eam in profundum altúmq; corporum quibus admouetur, vis eius penetrare valeat.

Pſoricum.

Pſoricum, Conficitur hoc medicamen dupla chalcite admiſta lithargyro: antè tamen vtriſque aceto acerrimo ſolutis, ſicque in ollam nouam cõiectis, quam fimo æſtate media diebus quadraginta obrutam ſepelies. Hoc medicamen deſiccatorium eſt, ſimúlque minus chalcite mordax: nimirum cùm partibus ſit tenuioribus.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus* LIBER X.

βλάψει nocebunt.

NIHIL eorũ quæ nunc dicẽda veniũt, magnopere iuuare poterit eos qui ea quæ principio huius tractationis, primis videlicet quinque libris tradita ſunt, ignorãt: imò quędam fortaſsis* noxæ occaſio erũt illi, qui cùm ſcriptis hîc medicamẽtis vti volet, rationẽ tamẽ ac methodũ nõ habeat. Tanquã itaque illa didiceris, ita tecũ verba faciam: repetita totius tractatus ſumma. Oſtẽſum eſt, medicamẽta quæ effectricibus nominatis qualitatib' agũt, nẽpe caliditate, frigiditate, humiditate & ſiccitate, harũ miſtione effici acerba, auſtera, ſalſa, ſalſuginoſa, amara, acria, dulcia, prætereà extergentia, repercutientia, attrahentia, emolliẽtia, vrẽtia, ſeptica, cruſtifica: ad hæc ſecũdùm alias actiones magis ſpeciales ſarcotica, ſynulotica, glutinatoria, tũ fiſtularũ, tũ vlcerũ, aut carnis excreſcẽtiã detrahẽtia. oſtenſum quoque eſt, quo pacto vniuerſalis facultas experiẽtia vnica demõſtratoriè inueniatur, nec ea vulgari & quauis, *ſed quę

Ad. experientia.

cum

cum dictis adhibeatur limitationibus. Cęterum inuenta ſemel facultate vniuerſali, nulla inſuper experiētia opus eſſe ad particulares actiones, niſi ad confirmationē* eorum quæ ratio reperit. Sic ergo nūc quoq; iudicium faciamus propoſitæ materiæ, quæ eſt ea quæ ab animantibus accipitur. In tribus enim libris qui inſequūtur quintū, nempe ſexto, ſeptimo, & octauo, materiā ad plantas attinentē expoſuimus, nō ſanè omnem quæ vniuerſo terrarū orbe reperiatur, ſed quantū nobis experiri eius datum eſt. In ſuperiore verò qui eſt totius operis nonus, eā quæ verſatur in terroſis ac lapidoſis,* enarrauimus. Reliquū porrò nunc eſt, vt eā quæ ab animalibus ſumitur materiam,* diuidamus. Deinde reſtāt quæ in mari, paludibus, aut omnino in aqua naſcuntur, quæ quidē neq; plantæ, neq; terra, neq; lapis, neq; animal ſunt. Ea planè pauciſsima ſunt, & vltimo loco ſcribēda, poſtquam videlicet quæ ad animantiū corpora pertinēt, abſoluero. In quibus is doctrinæ ordo ſeruabitur, qui in nomēclaturarū primis viſitur literis. Porrò ſicut in plantarū materia etiā de ſuccis, qui ex ipſis fiunt, diſſerui, ita nūc quoq; nō ſolùm edocebo ſolidarū in animalibus partium facultatem, ſed eorum quoque quę in ipſis cōtinentur, puta pituitæ, bilis, ſangui-

Ad. ſolā.

Deeſt corporibus.

al. enarremus.

nis, vrinæ, ſtercoris, & ſimiliū. Igitur in iis quæ ſuperius ſunt dicta, haud ita multa particularia eorum quæ in materiis conſcripta ſunt à medicis, ignota mihi fuere: verū operam dedi, vt ipſe per experientiā facultates eorū cognoſcerem. Quòd ſiquid ignorabā, planè nec de illo quicquam cōſcripſi, haud credendum aliis cenſens, ne de vno quidem eiuſmodi, quod certum habeam nonnullos multa mentiri. At in præſenti materia non ita ſe res habet. Ingenuè ſiquidē fateor, cōplura eſſe tum partiū, tum liquorum in animantiū corporibus comprehēſorum, quorum nullius eiuſmodi feci periculum, cuiuſmodi quidam ſcriptū reliquerūt. Siquidem quædam eorū abominanda deteſtandáque ſunt, quædā etiam legibus vetita, de quibus haud ſcio quo pacto ſcribere licuit Xenocrati, homini non olim nato, ſed pro auorū noſtrorum ſeculo, cùm imperiū Romanum hominibus veſci vetuiſſet. Atq; ille ſanè, tāquam ipſemet fuerit expertus, magna profecto fiducia ſcribit, quoſnā affectus curare valeat comeſum cerebrū, aut carnes, aut iecur humanū: quos autē capitis, ſuræ, & digitorū oſſa partim vſta partim vſtionē non experta: *quæ denique & ſanguis. Sed hæc ſanè tametſi contra leges ſunt, non tamen ſunt fœda atque abominanda. At potio ſudoris

*Add. bibita.

doris

doris, aut vrinæ, aut menſiũ mulieris abominanda deteſtandáq; eſt: atque his nihilo minus ſtercus, quod tamẽ ſcribit Xenocrates, ſi oris ac gutturis partibus inũgatur, & in ventrẽ deuoretur, quid præſtare valeat. Scripſit etiam de aurium ſordibus deuorãdis. At ego ne has quidem vnquam deuorare ſuſtineam, ne ſi in totum quidẽ morbo deinceps liber degerem. Atque his etiã magis abominandum puto ſtercus. Eſtq; probrum grauius homini modeſto audire κοπροφάγον, hoc eſt ſtercoriuorum, quàm fellatorem aut cinædũ: & inter fellatores magis execramur qui phœniciſſant, quàm qui lesbiantur. Cui non diſsimile mihi videtur perpeti qui menſes bibere ſuſtinet. Itaque horum nemo periculum facere non auerſabitur, hominum certe ſecundum naturam habentiũ: neque inſuper quæ tametſi moderatiora his videantur, tamen etiam fœda ſunt, nempe partem aliquam corporis ſtercore inũgi perpeti, ob affectum ſcilicet, ſi quem patiatur: aut humano ſemine, id quod γόνον, hoc eſt genituram, appellare ſolet Xenocrates: ſummáque diligentia diſtinguit, quænam ipſa genitura ſola illita*, quæ verò vbi ex ſinu mulieris poſt coïtũ viri* effluxerit. Nam ingẽs ſit medicamentorũ penuria oportet, vbi qui quò chimethla, ſiue

Add. iuuare queat.

Add. & vxoris.

ſiue perniones curet, viri ſemen conquirere cogitur, quod in mulieris congreſſu intus nõ remãſit, verùm effluxit, atq; effuſum eſt. Atque pleraq; ſanè eiuſmodi materiæ ſpecies eſt in iis, quæ de vtilitate ab animalibus percipienda, ab illo ſunt cõſcripta. Siquidẽ non quam vim habeat epota vrina; aut deuoratũ illitúmve oris partibus ſtercus dun taxat hominis enarrat, verùm etiam aliorũ cuiuſque animalium, atque alia etiam non pauca rarorũ & paratu difficilium, puta cũ elephanti aut equi Niloi meminit. Nã beſtiam ſeu feram regiam, quam vocãt* βασιλικὸν θηρίον, ne videre quidem mihi vnquã contigit: & ſi vera ſunt quæ de illa referuntur, periculoſum etiã eſt, vel propè accedere ad hoc animal: Non diſsimilia iis quæ à Xenocrate ſcripta ſunt, & ab aliis prodita ſunt de animalibus, ex quibus & ipſe Xenocrates pleraque exſcripſit. Nã vnde illi tantarum taliúmque rerũ experiundarũ fuiſſet copia? Sanè rex quondã noſter Attalus cum ambitioſiſsimè talia ad experientiam conquireret, tamen pauciora ſcribere conſpicitur. Porrò quidam Ateuriſti eandẽ tractationem commendans, enarrãdam mihi tradidit: cæterum iudicio meo nec illa quidem etiã ita ab illo conſcripta eſt, vt omnia ipſe fuerit intuitus, oculíſque ſuis præſens

Al. baſiliſcum.

conſ

conſpexerit.Proinde nec ego baſiliſcorum, aut elephantorum,aut equorum Niloorũ, neq; alterius cuiuſquam, cuius ipſe periculum nõ fecerim meminero. Porrò φίλτρων ἀγωγίμων, ὀνειροπομπῶν & μισήτρων* (ex induſtria enim ipſa illorum nomina recenſui) planè nec ſi abundè illa forẽ expertus, mentionem facere in animum inducerem, ſicuti nec letalium medicamentorũ, aut vt ipſi vocãt, παθοποιῶν. Nam illa ſanè ridicula ſunt, conſtringere ac vincire aduerſarios vt in iudicio nihil poſsint eloqui, aut grauidæ aborſum afferre, aut vt ne vnquam deinceps concipiat efficere, & quæcunq; eius ſunt generis. Sanè horum pleraq; vel antequam facias periculum ſcire licet eſſe impoſsibilia, quædam verò poſsibilia, cæterũ vitæ mortalium noxia. Itaq; ego, per deos admiror,qua cogitatione, quóve cõſilio ad ea ſcribenda quidam acceſſerint. Nam quę viuentibus dedecori atq; ignominiæ ſunt prodita,quo pacto ſibi poſt mortem glorię fore ſperarunt? Itaq; ſi regia poteſtate pręditi in hominibus morti condemnatis illa experirentur,nihil graue committerẽt. At vbi totam vitam degunt priuati, atq; eiuſmodi poteſtatis expertes ad ea ſcribẽda accedũt,duorũ alterum neceſſe eſt: Aut enim ſi experti non ſunt, ea conſcribunt quę ipſi

deeſt vocatorum, τῶν καλουμένων.

ignorãt, aut ſi experti ſunt, hominum omnium ſunt vel impiiſsimi, qui experiundi gratia hominibus innoxiis pernicioſa medicamenta exhibent, ac nonnunquã etiam honeſtis ac probis viris. Nã quidam medicis duobus ad vnguentariorum officinam conſpectis, attulit ad eos mel, vẽditurus ſcilicet, illi vbi guſtaſſent, de pretio diſceptãt: at hic tanquam illi parum offerrẽt propere ſubducit ſeſe: verùm medicorum neuter ſeruatus eſt. Itaq; nõ minus qui ſcribũt, quàm qui talia perpetrãt, imò magis etiam odio digni ſunt: quantò ſcilicet minor iniuria ac ſcelus eſt, * quod ſolus facias, quàm quod cum multis. Deinde cũ eo qui perpetrauit, moritur & malorum theorematum experiẽtia. At eorum omnium qui ſcriptis prodidere, immortalis eſt, malitię arma prauis hominibus ſuppeditans. Iam igitur nos dicamus de iis rebus quæ humano generi ſunt vtiles, vtriq; quarum fecimus periculũ.

quiddam perpetrare mali.

Hæma. Sanguis.

SAnguis, intelligẽdũ videlicet eſt animalis ſecundum naturam habentis: nam is re vera ſanguis eſt. At melãcholicus, aut picrocholus aut pituitoſus, aut ſeroſus, aut putridus, ſanguis eſt miſtus, ex ſanguine ſcilicet vero, & ſucco, aut ſanie illi permiſta. Tũ ipſius quoq; ſanguinis naturalis in quoque anim

animali alius eſt liquidior, alius ſiccior:hic magis,ille minus calidus.Nam frigidus ſanguis nullus eſt.

De ſanguine ſuillo.

Sanguis ſuillus humidus eſt,& minus calidus: humano maximè tẽperie ſimilis. Siquidẽ & carnes ſuũ humanis ſunt ſimiles. Comperti enim ſunt hoſpites & coqui cõplures,qui humanas carnes pro ſuillis venderẽt:tametſi qui eas ediſſent,nullũ omnino diſcrimen percipere potuerint. Quin & ipſe narrantes audiui viros fide dignos ſeſe in diuerſorio publico ius eſitaſſę * delicatũ cum carnibus ſuauiſsimis: cæterũ cùm iam penè ſaturi eſſent,inueniſſe digiti partẽ anteriorẽ,quę videlicet ad vnguẽ eſt:quo perculſi ac metuentes eos qui agebãt in diuerſorio, ne ſcilicet ſe quoq; vorarẽt, ceu ei rei aſſueti,protinus quidem illinc exiere,ac vomitu redditis quę ederãt,ita iter denuo ingreſsi ſunt.Sed & in ipſo facinore homines mactãtes deprehenſos * non ita multò pòſt referebant.Itaq; iure quiſpiã exiſtimet ſuillum ſanguinẽ humano eſſe ſimillimũ. Ex tali enim ſanguine tum prima cõſtat generatio,tum poſteà nutritio carnibus. Itaque quiſquis ſanguinem humanũ morbo alicui vtilẽ eſſe ait, in ſuillo primũ id comprobet: ac ſi non eandẽ, ſaltem ſimilem actionem

largum.

Deeſt qui in diuerſorio agebant.

oſtendat. Nam etſi aliquatenus inferior ſit humano ſanguine, ſaltẽ aſsimile quippiam efficiet, quo cognito, ab humano pleniorẽ fore vtilitatem ſperabimus. Nam ſi ne paulum quidem promiſsis reſpondeat, nõ erit cur in humano experiri oporteat. Quippe ſimilia efficere poſſe ſimilia, experti ſumus. Nam columbæ ſanguinem Pergameni noſtri, atq; adeò per totam ferè Aſiam qui capitis oſſa confracta perforant, in craſſum cerebri inuolucrũ effundere aſſolent. Poſteà quidam cùm haberet palumbum, nec eſſet ad manum columba, vſus eſt palumbi ſanguine, & tamen ſeruatus eſt homo ille. Et alius turturem eundem ad vſum applicans, nihil hominẽ læſit. Siquidem ſimilibus ad eoſdem vti affectus, vbi quæ anteà expertus ſis, non adſunt, vnũ eſt ex confeſſis, & experientia comprobatis. Et humanę vitæ pleraq; hunc in modum peraguntur.

Hæma periſteras. Sanguis columbæ.

Porrò quoniam exempli vice mentionẽ feci ſanguinis colũbini, nihilo deterius fuerit iam ipſum ſermoni proponere. Siquidẽ eo ad hypoſphagmata in oculis conſiſtẽtia quidam vtũtur, protinus videlicet ſumẽtes qui ex animante mactata effluit. Nam calidũ in hypoſphagmata ipſum affundũt, venis ad alarum exortus inciſis, quò videlicet

ad

ad multos vſus idem animal ſufficiat. Alter pullorũ tenerorũ extractis pennis(ſunt autẽ hæ molles, & fiſtulas humore plenas obtinent)eũ ipſum humorẽ exprimebat, oculis inſtillans. At aliis medicis controuerſia fuit, pullíne ſanguinẽ, an colũbę adultę meningi affundere oporteret: & an maris, an fœminæ. Ego verò Romæ ſexcentos noui eorũ quib⁹ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquã ab vſu roſacei citra colũbæ ſanguinem offenſos. Verùm id calidũ ſit æquè atque columbę ſanguis neceſſe eſt. Ac fortaſſis ipſa tantũ caliditatis in contactu moderatione eſt vtilis, haudquaquã eximia & incognita facultate. Adeſt illi quoq; bona facultatis tẽperatura. Sed quid hoc? Nã & hęc roſaceo ineſt, præterquàm ꝙ leuiter adſtringat. Itaq; melius inuenire nihil poſsis in capite perforato, quàm vt roſaceo probo vtare. Indicaui autẽ ſuprà, quo pacto oporteat roſaceũ, de quo quæri non liceat, præparare. Sed & collyria ſunt plurima quę medeãtur hypoſphagmatis, & maximè quod plurimã recipit myrrhã, quale eſt quod à Democrate cõpoſitũ eſt, quod vocãt diaſmyrnon. Secundo ſunt quæ habent multũ thuris: poſt quæ ſunt quæ ex croco conſtant. Quin & fœnigræci ſuccus ſanguine columbino in hoc vtiq; præſtat. Quid ergo mo-

ramur aut colúbos, aut palumbos, aut turtures, cum omniũ medicamentorũ paratu facillimum habeamus fœnumgræcũ? tum memorata collyria in promptu ſeruemus? Ad eundẽ modũ nec noctuæ ſanguine ad difficulter ſpirãtes egebimus: quãquã ſunt qui nõ ſanguinem bibendũ exhibeant, ſed ipſam iubeant coctam edere * ex albo iure. Ac ſanguinẽ quidã alij aquæ, alij vino inſtillantes exhibent. Et fuit etiã quidam qui immodicè hũc ſanguinem apud mulierem aſsiduè difficulter ſpirantem extolleret, & cum rogarem, qualem ab eo ſciret curatã ſpirandi difficultatem, ne id quidem nouerat, quòd plures eſſent. Et ſanè in muliere quidem eſt vſus, verùm profuit nihil.

ex ſimpli. iure.

Hæma nycteridos. Sanguis veſpertilionis.

Sicut nec ſanguis veſpertilionis, quẽ ſcribunt quidã, ſi virginum vberibus illinatur, plurimo ea tẽpore * ab extuberatione tueri. Eſt autẽ & ipſum falſum, veluti & quòd enaſci ſub alis pilos prohibeat: id quod rectè Xenocrates tanquã mẽdaciũ calumniatus eſt. Verùm ipſe cenſet poſt illius vſum aut chalcanthõ inſpergendũ, aut ſemẽ cicutæ. Atq; vbi hoc factũ erit, aut prorſum pilos non prodituros, aut certè lanuginoſos: ceu leue atq; exile medicamẽtũ adderet cicutæ ſemen, ac non per ſeſe ſufficiat ſtrenuè

contracta ſeruare.

refri

refrigerare partes quibus fuerit impoſitũ. Alij verò & puerorum pudẽdis ſanguinem veſpertilionis illinunt, credẽtes ita diutiſsimè eas partes à pube ſeruari poſſe immunes. Atqui nõ oportebat putare diutiſsimè, verùm perpetuò fore tales, velut exiſtimãt, & alas. Ergo ex refrigeratione partis vehemẽti eiuſmodi quippiã poſſe cõtingere, nõ eſt à ratione alienũ. Non tamẽ adeò frigidæ facultatis eſt veſpertilionis ſanguis. Nã in totũ nullus ſanguis frigidus eſt. Sunt tamen multi qui pro alimento habẽt ſanguinem leporis, gallinarũ, & caprarum: verùm leporis & gallinarum nõ pauci etiã eorum qui vrbes incolunt: at agreſtes ventres ſuos caprarum ſanguine vnà cũ adipe implent, vti Homerus ait ſolitos * ſpõſos Penelopes. Sed nunc * nõ tractatur de iis quæ ciborum loco ſumuntur, ſed quæ adhibentur vt medicamenta. Sed quędã ſunt, vti ſuprà poſui, alimenta ſimul & medicamenta, quorũ hîc facienda mentio eſt quatenus medicamenta, non quatenus alimẽta. Etenim qui aquæ inter cutem laborantibus ſanguinẽ caprarum cum melle exhibuerunt, eum vt medicamen, non vt alimentum obtulere: tũ qui ad dyſenteriam toſto eo, & ad ventris fluxum ſunt vſi. Videturq; mihi quiſpiã craſſam eius eſſentiam & terream cũ calidita-

Abſolutè proços.

Al. nobis ſermo eſt non &c.

te exiccatoriã eſſe ſuſpicatus, ad hũc vſum perductus. Porrò galli gallinæq; ſanguinẽ cum ab ipſis ad meningum hæmorrhagiã ſcriptũ inueniſſem, nec magnum quippiã effecturum ſperaui, nec auſus ſum experiri. Simul enim metuebam, ne curioſus & ſtolidus viderer, ſi tantis támq; probatis remediis ſemel præteritis, conſiderem ſanguinẽ gallinaceũ illis plus poſſe præſtare. Simul verò cũ eiuſmodi ſanguinis eruptio admodum ſit periculoſa, non eſt mihi viſum fore honeſtum, ſi ad ea quæ inexplorata eſſent, trãſiſſem. Siquidẽ periculoſa adeo eſt eiuſmodi experiẽtia, & quę ſolis regibus in homines noxios merito vſurpatur. Deſperabã verò etiã de ſanguine agnorũ, quẽ q̃dã comitiali morbo mederi potũ ſcripſerunt. Itaq; nec hunc quidem etiam experimẽto *indicare.* *dare ſum auſus. Quòd ſi quis experiri volet, certò ſcio damnabit qui talia ſcripſerũt. Siquidẽ quæcunq; pota iuuant epilepticos, ea facultatis ſunt incidentis. At ſanguis agninus omniũ minimè talis eſt. Porrò qđ de hœdorum ſanguine prodidit Xenocrates, cũ exiſtimaſſem nõ eſſe impoſsibile, ratus ob aceti miſtionẽ poſſe aliquid efficere, perſuaſi cuidã in agro degenti, ac rei ruſticæ quidem ſtudioſo, cæterum primis diſciplinis erudito, *Add. eo.* retulitque ſe * in duobus

ſan

ſanguinẽ expuentibus vſum, nonnullã vtilitatẽ expertum. Cæterum illorum neuter ex iis quæ mihi narrabat, neque ex arteria, neq; ex laringe aut pulmone expuiſſe viſus eſt. Xenocrates igitur in primo libro De percipienda ab animãtibus vtilitate, vbi de hœdis diſſerit, ſcribit in hæc verba: Ad hæmoptoïcos, hoc eſt ſanguinem ſpuẽtes, admodũ vtile. Oportet autẽ [hœdorũ ſanguini] nondũ concreto * plus minus menſura ſemicotylę tantundẽ admiſcere aceti acris, ídq; ferueſactũ trifariam partiri, & in ſingulos dies ſingulas partes exorbendas prębere. Itaq; liceat tibi forte fortuna in agro, vbi reliquorum fuerit inopia, hoc vti, cum citra periculum id experiri poſsis. Vrſorũ verò ſanguis ſi abſceſsibus * imponatur, fieri poteſt vt cõcoquat. Adiiciam verò etiam caprinum, hircinum, taurinum. Licétq; tibi, ſi voles, præteritis decem millibus medicaminum paratu promptorum, quibus concoquũtur abſceſſus, vrſos, tauros, ac hircos mactare, quolibet ſcilicet vſu: nec enim quiſpiam ſemel impoſito in partem * medicamento promiſſum eius exiget, nec etiam ſi refrixerit vt iam cogatur.

quãta eſt &c.

Deeſt cali.

Add. patient.

De ſanguine viridium ranarum.

Porrò cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarum, paruarum ſcilicet quas

quidã brexantes nuncupãt, ſi euulſis ex palpebris pilis inũgeretur, vt in poſterũ ne recreſceret prohibiturũ, falſum id cõperi facto periculo. Poſteà verò ſcriptũ à quibuſdã reperi illud ipſum, ſicut etiã crotonũ, quos potius veteres appellitant Cynoraiſtas. Verũ nec hic facto periculo promiſſa præſtitit.

De ſanguine Crocodili, & reliquorum.

Ceterũ an Crocodili terreſtris [ſanguis] viſum acuat, ne id quidẽ experiri volui, cũ haberem probata aciei exacuãdæ medicamina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ. Neq; an admiſſariorum equorum ſanguis cruſtam moliatur, & ſepticus ſit: neque an murium domeſticorum ſanguis verrucas, quas vocant ἀκροχορδόνας, decidere faciat. Nã aliorũ fuit mihi magna ſemper copia & ad hoc pathema, & quod ægrius illo medicabile eſt, nempe ad vocatam myrmeciam. Et cauebam ne præſtigiaturæ opinionem referrem, cum iam etiam improbi quidã medici ex diuinandi quapiam arte, non ex ſpeculatione medica me in morbis ſolere prædicere* calumniarentur.

dicere anticiparẽt.

Gala. *Lac.*

Lac bifariã hoc vtimur, partim vt cibo, partim vt medicamento. Sed quid valeat vt cibus, in curandi methodo alibiq; expoſitum eſt. At facultatem eius ceu medicamẽ-

ti ipſ

ti ipſam nunc explicabimus, ac primũ illud hic cõmonebo, * quod paulò antè de ſanguine, quòd nõ de morbido lacte, ſed de naturali cuiuſq; animãtis, ea quę dicãda ſunt, intelligere oporteat. Igitur lac ſaniſsimũ, velut etiã ſanguis purum ſyncerúmq; eſt, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, aut aciditatis, aut ſalſedinis, aut fœtoris particeps, ſed vt dixerit quiſpiã, bono odore præditũ, aut odoris expers, aut certè exiguum odorem bonũ referens. Clarũ etiam eſt id eſſe guſtu ſuaue, pauculam habens dulcedinẽ, ſicut & ſanguis integræ ſanitatis, ex quo & lacti conſtat generatio. Tale lac ad acres & mordaces fluxiones eſt vtiliſsimum, non abluens tantummodo eas à partibus afflictis (eſt enim id illi cũ aqua commune) ſed & corpora circumlinens, vt nõ in nuda ipſa cadat quod defluit. Nec in hoc duntaxat aquę præſtat, verùm etiã quia colluit, vt pote extergentem in ſeſe humiditatem continens, quam vocãt Serũ, id quod colluit, diluítq; corpora: reliquo autẽ quod craſſum pinguéq; eſt collinitur, non aliter quã pinguedo, adeps, atq; oui albumen, & ceratũ ex eloto oleo ceráq; confectum. Nã & hæc ab acribus * humoribus natas mordicationes mitigant, *corpora videlicet oblinẽdo, ipſa naturæ minimè mordacis. Porrò cum lac

veluti.

ἰχώρων.

quòd circunlinantur corporibus &c.

lac omne facillimè alteretur, præſertim ſi ambiẽs fuerit calidus, multũ à dicta facultate amittit, niſi protinus quis ab vberibus effuſo calido etiámnũ vtatur. Maximè igitur mulieris, bene habitę,& bonã victus rationẽ ſeruãtis, lacte vtendũ (nã id humano corpori eſt familiariſsimũ) deinde aliorum animaliũ, quæ quidẽ ab humana natura nõ logiſsimè abſunt, id quod facile ſcies ex carniũ odore: nam faſtidioſus eſt & iniucũdus eorum quæ multũ diuerſam habent temperiem, ceu canis, lupi, leonis, pardalis, vulpis, hyenæ, vrſi, & ſimiliũ, non iniucũdus autẽ eſt eorũ quę nõ porrò abſunt, vt ſuis, caprę, equæ, bouis, ouis, aſini. Quocircà etiã* homines docti experiẽtia, caprino, ouillo, bubulo, aſininóq; vtũtur lacte & caſeos ex eis conficiunt, excepto aſinino. Nã id planè tenue eſt, & plenũ humoris ſeroſi, velut bubulum craſſum: cæterũ conſiſtentia mediũ caprinũ eſt. at ſus crudũ aqueúmq; lac obtinet. Porrò lac omne ex tribus cõſtat eſſentiis, caſeoſa, ſeroſa, pingui: hanc plurimum habere cõſpicitur bubulũ, ex quo cõficitur & id quod butyrũ nominant, concoquẽtis & laxantis facultatis, quamobrem maximè illo vtuntur ad parotidas & bubonas.

Add. omnes.

Serum lactis.

At ſerũ, vt dictum eſt, extergendi poten-

tiam

tiam poſsidet, adhibetúrq; ſubducendi ventris gratia, ac per clyſteres iniicitur, extergẽs & abluẽs ſine mordacitate inteſtinorũ acrimoniã. Prætereà ſi quis vlcera quæ ſanie infeſtantur acri, vice aquæ ſero colluat, optimè ſanè fecerit. Prætereà quæcũq; medicamẽta digerere ſolent ecchymomata & atra, ea prȩſtat ſero, quàm aqua diluere. Sic etiam eo vtimur ad ſugillata & hypoſphagmata, peculiaribus ad hæc medicamentis cõmiſcentes. At caſeoſum illud & craſſum ipſius lactis magis illitũ adhæret, & eo nomine acrimoniam retundit [magis.] Porrò vbi aliam quampiam deſiccantem facultatem habuerit adiunctã, optimũ eſt remediũ dyſenteriæ, & omnium ventris acrium fluxionum. Eam accipit à lapidibus qui præ decocto ipſi iniiciuntur igniti. Porrò eos eſſe oportet quos vocant κάχληκας: Et lac eouſq; decoqui debet, dum pleraq; ſeroſi in eo humoris abſumpta pars fuerit. At nos iniectis ferreis in ipſum cylindris candẽtibus eandẽ, aut etiã meliorem facultatẽ efficimus. Nam ferrum adſtringẽtis quoq; (vt eſt dictũ) facultatis eſt particeps: ac proinde cylindros ego complures effeci huius gratia, ad fines veruum propẽdẽtes, quò videlicet quis manubrio ignitum ferrum facilè igni eximat, & ſicut cauteriorum, ita horũ

manubria pannis inuoluo. Porrò lac totū ad acres oculorū fluxiones tum per ſe, tum cum mollium collyriorū quopiam eſt vtile, præterea ad hypopia, & hypoſphagmata. Quinetiā palpebris extrinſecus, vbi qui ophthalmia laborāt, ſomno ſeſe dabūt, impoſitum ſimul cū roſaceo & ouo, phlegmonas eorum concoquet. Sed hoc eſto lac mulieris recens ex mamillis expreſſum. Infundimus ipſum & vtero vlcerato tū per ſeſe, tum iis medicamentis cōmiſcentes quibus miſceri poteſt, vtiq; citra morſum curantibus, & vbi in ſede vlcera mitigamus præ ſaniei acrimonia dolentia, aut phlegmonas aut * ſtolidas perpetientia. Sic & ad vlcera pudendorū vtimur, & omnia quæ leniri poſtulāt, ſiue ob phlegmonē, ſiue ob morſum, ſiue ob malignitatē. Ea propter & cancroſis applicatur vlceribus, medicamentis anodynis cōmiſtum, qualia ſunt, quæ cōſtant ex pompholyge. Et quid attinet cōmemorare, quòd ore cōtentum & collutum gargarizatúmq; vel maximè phlegmonas eius mitigat? Sed & tonſillas, & columellam, & antiadas phlegmone affectas admodū mitigat, & proinde & ſynanchen ſiue anginā. Atq; vt ſemel dicam, medicamentū eſt leniens (Græci vocant παρηγορικὸν) totam quidem ſubſtantiam habens mordacitatis

Id eſt rugas.

exp

expertem, ſed multò magis vbi concoctione moderata potiſsima pars ſeroſi humoris abſumpta eſt. Sic mihi videtur etiam medici ad venena quæ eroſione interimunt, lac dari ſuadere, velut lepus marinus, * & cantharis. Sed & ſunt qui exhibent iis qui aconitum & thapſiam ſumpſerint. Sed hæc ex ratione fecerunt. Alia verò palàm mentiti ſunt, vt de lacte canino, quòd in palpebris pilos renaſci prohibeat, ſi prioribus euulſis ei loco foret illitum, vnde pilorum radices extractæ eſſent. Ad eundẽ modũ qui ſcripſerunt, quòd celerem pilorũ in pudendis exortum reprimat, ſiquidem foret ante pubertatem illitum, quíq; quod fœtus emortuos eiiceret potum, verum non protulere. Sed & alia quædam præſtigiaturis contaminata, tum de horum, tum de aliorũ quorundam animalium lacte conſcribunt, quę me ab initio dicturum negaui, etiamſi experientia didiciſſem vera dixiſſe.

Add. interficit.

Caſeus.

Caſeus, Sermoni qui habetur de lacte, annectẽdũ eſt de caſeo, propterea quòd lac ſit coagulatũ ac glaciatũ, non tamẽ vniuerſa lactis eſſentia in caſeos cogitur, ſed quod craſſum eſt dũtaxat, ſcilicet tenui ſeroſo ſecreto ac ſeparato. Porrò dictum eſt habere lac in ſe naturã quãdã pinguẽ & * oleoſam

Add. velut.

eámq

eámq; plurimã eſſe poſui in bubulo, ac vbi à reliquo lacte ſeiunctũ fuerit, ſolúmq; per ſe cõſtiterit id pingue, butyrum appellari. At vbi cũ toto lacte coagulatum fuerit, ſeroſo duntaxat humore per coagulationem ſeparato, pinguem caſeũ effici. Fiúntq; hoc pacto caſei bubuli quidã adeò pingues, vt ex iis effluat quiddã ad ſpeciẽ olei. Porrò tũ hi, tũ reliqui omnes tẽporis ſpatio acriores tibi apparebũt, ſiue guſtes, ſiue olfacias. Itaque cũ mihi olim caſeus allatus eſſet bubulus, quem ex odore acrem eſſe coniiciebã, abieci, & iam à famulis abſumptũ putabã: cæterũ illi talia ſeruare ſoliti, longo poſt tẽpore ex promptuario proferentes, quidnã de illo fieri iuberẽ rogant. Cũ igitur edendo non eſſet propter acrimoniã, ludicrum nobis problema extitit, proponentibus cui rei quis illũ vtiliter poſſet accõmodare. Interea cum ad me arthriticus, quiſpiam in curru conuectus eſſet, *tophos quos Græci πώρους nuncupant, in articulis habẽs: ſubiit mihi crure ſuillo ſalſo decocto, caſeũ eo decocto macerare, ac probè in mortario ſubigẽdo vnitum, tophis imponere. Et ſanè arthriticus ab hoc medicamine magnificè adiutus eſt. Nam rupta ſponte ſua cute, abſq; inciſione videlicet, effluxere quotidie citra dolorẽ tophorũ particulę. Vbi autem totus

Calloſas durit.

qui

qui apud me erat caſeus fuiſſet abſumptus, talem ſibi alium cõparans arthriticus in poſterũ ſeruauit, & poſteà rurſum vſus eſt inueterato: atq; vbi tunc quoq; idem percepit commodum, ſæpius deinceps vti perſeuerabat: & quoſdã amicorum ſimiliter affectorum docuit. Atq; id quidẽ nos excogitauimus, cæterùm comprobauit atq; confirmauit experiẽtia. Porrò recentẽ, qui inueterato contrarij eſt temperamenti, quandoque homini in agro degenti moderatæ magnitudinis vulnus habenti impoſui, anteà videlicet ad leuorẽ tritũ. Extrinſecus autem illi imponebam folia lapathi. Poſsint verò etiam, ſi hæc nõ adſint, folia ſuperponi vitis, aut platani, aut betæ, aut lactucæ. At ipſe quidẽ caſeus vulnus glutinauit, *eratq́; etiamnũ mollis. Alius verò qui vocatur & in patria mea Pergamo, & per ſuperiacentem Aſiam oxygalactinus, magnum ruſtici vulnus conglutinauit impoſitus. Nã recens coagulatus ac mollis * repercutiendi vim obtinet, nimirum leuiter refrigerans. At oxygalactinus præter hæc digerẽdi inſuper leuem quandam vim poſsidet.

cùm ſimplex eſſet.

Deeſt caſeus.

Butyrum.

Butyrus, aut butyrũ, vtcũq; ipſum nominare voles, ſiue maſculino, ſiue neutro genere, fit quidẽ, vt ſupra dictũ eſt, ex eo q̃d in

lacte pinguiſsimum eſt. Miror autẽ quo pacto Dioſcorides ex ouillo & caprino cõfici referat: Ego nanq; ex bubulo* fieri noui, ac proinde nũcupatum eſſe butyrũ exiſtimo.

Ad. medica. hoc.

Facultatis eſt concoquentis, paulum habẽs etiã digerendi potentiæ, in mediis nimirũ corporibus ſecundum duritiem ac mollitiem. Nã id ſemper memoria tenere oportet, quicquid ſimpliciter ac ſine addito* profertur, de mediis tẽperaturâ corporibus intelligi.

Add. & diſtinctio aliqua.

Nam corporum planè durorum tumores præter naturã hoc nequit medicamẽ digerere. At quę in mollibus ſunt phlegmonæ, eas & cõcoquit & digerit perfacile. Nam parotidas & bubonas, & oris phlegmonas, aliáſq; partes complures prorſum illo ſolo curauimus, nimirũ puerilibus corporibus ac muliebribus perpetiẽtibus. Sed & gingiuis puerorũ dentientiũ aſsiduè illitum, nihilo imbecillius melle gingiuas extenuat, per quas exitus eſt dentibus: & alios omnes in ore affectus phlegmonoſos, poſteaquàm fluxio reſtiterit, digerit pariter & concoquit. Proinde cataplaſmatis inditur quę extrinſecus imponũtur parotidibus, hypochõdriis, & bubonibus. Sed & in ventrem deuoratum, & ex eo diſtributum, magnificè confert expuitionibus ex pulmone, ídque in pleuriticis & peripneumonicis

nicis affectibus, cùm hoc quòd eos etiã concoquat. Atque ſi ſolum lingatur magis quidem concoquit, verùm minus educit: ſin cum melle & amygdalis amaris, plus educit, ſed minus concoquit.

Pytia. Coagulum.

Coagulum omne acris ac digerentis potentiæ eſt, ac nimirum etiam exiccatoriæ: nam neceſſariò id ſuperiora comitatur. Ac leporis quidem coagulum comitialem morbum, ſi cũ aceto ebibatur, prętereà profluuium muliebre ſanare proditũ eſt: ſed & lac in ventre coagulatũ diſſoluere, quod certè & nos experti ſumus, non ſolùm in leporino, ſed etiam in aliorum animalium coagulo. At tamen leporinum omnium eſt præſtantiſsimum. Sed & ſanguinem in ventre concretum ſimili modo epotum diſſoluit, ac efficacius quidem cæteris,* verùm nõ ſolum, quod quibuſdam ſcriptum legitur, ſed & hoc commune eſt omni coagulo. Quidã autem ſanguinis ex thorace reiectiones leporinum coagulum epotum ſupprimere prodiderunt: cæterùm nec alium quẽquam eo vſum noui, nec ipſe ſum auſus acri vti remedio ad affectum adſtrictionem poſcentem. Porrò coagulum equinum ad dyſentericos & cœliacos peculiariter accommodari ſcripſerunt nonnulli.

Add leporinum.

Coagulum phocæ.

At phocæ coagulũ eximiè aptũ eſſe quidam prædicãt, tanquã vires obtineat caſtorij. Verùm quæcũque proditũ eſt, quodque coagulũ ſecundùm eſſentiæ * ſuæ præſtare proprietatem, nõ eſt nunc tẽpus exponere.

totius.

Chole. *Fel.*

Hic ſuccus omnium qui in quoque ſunt animaliũ, calidiſsimus eſſe demõſtratus eſt. Itaq; ſicuti ſanguinẽ & carnes diſsimiliter temperata obtinent animalia, eadẽ ratione & fel. Quocirca calidiſsimorum fel, aliorũ quoq; animaliũ fel excellere neceſſe eſt: & quæ illis minus ſunt calida, pro portione & hunc humorem illis ineſſe calidum, quãtò ſcilicet & in aliis ſunt inferiora. Didiciſti enim quatuor eſſe vniuerſos in vnoquoque animali ſanguineo humores ſanguinẽ, pituitam, & bilem, tum flauam, tum atrã. Didiciſti porrò ex more non tantum medicis, ſed & latinis omnibus bilem flauã abſolutè efferri bilem, tanquã ſubaudituris qui audiunt, coloris nomen: Atram verò nõ ſimpliciter nuncupati bilem, ſed cum addito, nempe hoc toto, atram bilem. Sed & quòd flauam bilem nonnunquam pallidã cognominant, noſti: & quòd in veſica iecoris interdum pallidã, interdũ flauã in cõſectionibus animaliũ * conſpicimus. Audiſti porrò

Add. ipſam.

rò

rò flauam tantò eſſe pallida calidioré,quãtò & craſsiorem. Nam ſeroſo*recremento *humore.* flauæ bili commiſto pallidã conſtitui cõtingit: ſicut & flauam pluſculũ excalfactã conſiſtẽtia reddi craſſam, colore autẽ flauam. Quin & in animalibus apparet flaua quidẽ iis quæ magis ſunt calida:quæ verò minus, pallida. Et vbi calida animalia aut fame, aut ſiti torquentur,ad atrum colorem vergit,interim illum habens æruginoſum interim cœruleum, interim Iſatidis,qui quidẽ magis eſt colore braſsicæ fuſcus.Itaq; & tu bilis colori diligenter intẽdito,cùm medicamentum præparabis cui admiſcẽda eſt bilis. Miſcetur autẽ cycliſcis vocatis & trochiſcis, qualis eſt Andronis, & Polyidæ, & Paſsionis, & Bitinus, qui tauri recipiũt bilem:nã vbi ea medicamenta præparãt quæ ſunt vtilia ad oculos:hyęnæ,galli, perdicis, & aliorum quorundam animaliũ bilẽ adhibent.Porrò taurorum calidior eſt & ſiccior quàm boum caſtratorum. Nam caſtratum animal ſemper ſimile redditur fœminæ, & iis quæ ſunt ætatis minoris. Itaq; ſicut hæc humore ſuperãt adulta & perfecta, vincuntúrque ab iiſdem caliditate : ad eundẽ modum bos caſtratus à tauris. Et quorundam ego taurorum bilem vidi cœruleam, flaua nimirum ſuperaſſata:quam ſanè in præpa-

randum iniici medicamentũ vetui ſumpta [illius loco] alterius tauri bile mediocriter flaua. Nã ille vinculis violenter tractus, ſupra modũ fuerat defatigatus. Itaque eo labore cùm excãduiſſet, clarũ eſt temperaturam eius fuiſſe calidiorem, probabiléque eſt ſic violẽter pertractũ, tum ſitiſſe, tũ etiã eſuriuiſſe: atq;, vt ſummatim dicã, velut vrina à moderata potione moderatè pallere, & ſitim famémq; & multũ laborẽ perpeſſis flaua eſſe conſpicitur: impletis verò atq; inebriatis albida: ita & bilis colores variat: ad flauius quidẽ per exercitia, inediã, & ſitim: ad candidius verò, in contrariis. Scito ergo ſi præparando medicamini bilem impenſe flauam iniicias, calidius te id effecturum: ſi pallidã, mediocriter calidũ: ſin exolutam & aqueã, tãtò imbecillius rẽperie cõuenienti, quantò & bilis ad candidius fuerit verſa. Sic qui occluſas hæmorrhoïdas taurino felle aperiunt, iis interdũ imbecillum, interdũ verò ſuprà quàm cõueniebat acre apparuit. Quanquam nonnulla quoque bilis diuerſitas exiſtit pro corpore cui adhibetur, prout ſcilicet promptiore ſenſu aut hebetiore fuerit, tum facilè patiẽs, aut difficulter patiens. Verùm in ipſa bile nó parua viſitur, vt dixi, varietas. Nam idem homo à pallida min', à flaua bile plus mordi-

catur

* catur. Liquet itaq; vel ex eo quòd hæmorrhoïdas aperit, quàm ſit hic humor acris, ſed & illis ipſis qui vtuntur, mordicare percipitur. Ac proinde cauem⁹ ne ad aliũ morbum aut ſymptoma bilẽ* vſurpemus ſolam ac per ſe. Nã propoſiti cycliſci pauculũ bilis accipiunt. Ac quę ad oculorũ acutiẽ componuntur medicamẽta, partim hyenę, partim perdicis, partim galli, partim alterius cuiuſpiam bilem accipientia, admiſtum habent, tũ mel, tũ fœniculi ſuccũ, tũ opobalſamum. Porrò animalium quorundam ſingulariter bilis à medicis extollitur, tanquam aciem exacuens oculorum, & ſuffuſionum initia diſcutiens, velut piſcis quem vocant callionymũ, hyenæ, & ſcorpij marini, tum *galli & perdicis. At ſuilla adeò omniũ imbecillima eſt, vt ne vlceribus quidẽ toleratu ſit grauis; & apparet omnium biliũ maximè aquea, exceptis ſylueſtribus, & iis quæ degunt in mõtibus ſuibus. Nam vt harum tota caro & calidior & ſiccior eſt, ita & bilis. Porrò domeſticarum ſuũm bile vtũtur quidam ad vlcera aurium, medicamento vtique non reprobo: & tu quoque vbi compoſitorum nihil adfuerit, vtitor: ſunt enim innumerata. Sed & pro affectus magnitudine alia etiam atque alia alterius animalis bilis poteſt congruere. Nam vbi vlcus diu-

Add. flauam.

gallinæ.

turnum fuerit,multámq; ſaniem púſq; cõtineat,etiam ſicciorem bilem præferet puta ouiũ,quæ paulò eſt acrior ſuilla, hac etiã magis caprarum, cui adſimilis quodammodo eſt vrſorum, & bouũ. At taurorum his valentior eſt,inferior tamen bile hyænarũ: & hæc quoque rurſum inferior bile callionymi,& ſcorpij marini,& marinæ teſtudinis.Porrò*hirci agreſtis bilẽ ſcripſere quidam prodeſſe luſcioſis, ſiue nyctalope vexatis. Cæterùm volatilium animalium biles omnes, tum acriores, tum ſicciores quàm quadrupedum, & inter ipſas quoque volucres gallinarum & perdicum biles ad medicinæ vſum probatiores habẽtur. Miluiorum verò & aquilarũ impendiò acres ſunt: ſed & erodũt: quamobrem colore viſuntur ærugineo,ac nõnunquam atro. His itaque earum cognitis differentiis atque affectibus,qui plus, quíque minus deſiccari poſtulant cognitis, ſi vnam modo quampiam bilem operibus fueris expertus, inde ad alias tranſire poteris per methodum, vt ſemper quæ commoda ſit*adhibeatur. Nã cùm in coniectura ſita ſit cuiuſque facultatis vehementia, à definito quopiam principio ad materiam inexploratam tranſire oportet: ac à prius explorato,exceſſus qui in illis cõſiſtunt diſcere. Sed & notas quaſdam lucu-

capræ.

Deeſt affectui.

len

lentas ego expoſui tum à bilis colore, tum ab animalium temperie.

Hidros. *Sudor.*

Sudor, Vnus hic eſt humorũ in animantis corpore prouenientiũ, & eandẽ habens materiã quã vrina, & eundẽ generationis modũ. Siquidẽ vtrique ex bibito humore conſtat generatio, excalfacto ſimul in corpore & bilioſæ nonnihil ſubſtãtiæ adepto: Verùm ſudor plus eſt elaboratus, vtpote qui ad cutẽ vſq; permeatis omnib⁹ quę interſunt partibus, peruenit. Attamẽ ſudores inter ſeſe & vrinas differre neceſſe eſt, tum pro animaliũ tẽperaturis, quæ & natura & per ætates nõ parũ à ſeſe inuicẽ ſunt diuerſæ,* & pro ambientis nos aëris tẽperie. Clarum autem eſt, etiãſi aliquando in ſermone omiſſum fuerit pro tẽpore anni, & præſenti cõſtitutione, prætereà pro regionibus diuerſitatem effici in animantiũ corporibus nõ paruã. Nam cõpendij* gratia vno capite cõplecti eiuſmodi omnia ſoleo, nẽpe pro cingentis nos aëris temperie ea mutari dicens. Etenim diuerſitatem regionũ quæ eſt in caliditate & frigiditate, hîc comprehendit, vt tẽpus anni, & pręſentẽ præteritámq; conſtitutionem. Cùm ergo ſermo fuerit de vrinis, aut ſudorib⁹, aut bilibus, aut ſanguine, aut pinguedine, aut adipe, aut quopiam

Add. & pro antegreſſa victus ratione.

Deeſt orationis.

alio in corpore nato, diuidẽtibus videlicet nobis eas quæ in animalibus viſuntur differentias, de ſanis corporibus ſermo intelligendus eſt, mediã propriæ ipſorum temperaturæ cõſtitutionem habẽtibus. Sic quòd & ſudor ſalſæ & ſalſuginoſæ vocatæ qualitatis eſt particeps, guſtus teſtimonio probatur. Nam ſæpenumero nolẽtibus in os defluens,* dictam qualitatẽ indicat. Sæpe verò etiã non obſcurã præfert amaritudinẽ. Attamen & color eius naturam deſignat. Nã ſicut vrina naturalis modicè eſt pallida, ſic & ſudor. Verùm id facilè cognoſces in iis qui lauantur, cùm abſque oleo ſtrigili radũtur. Nã ſudor in cauo ſtrigilis colligitur, colorem quẽ dixi ſimul & guſtũ præferens, ac euidenter ſalſedinẽ habens, ſed obſcurè amaritudinem. Verùm de vrina plus etiam quàm conueniat medici ſcripſerunt: propterea nimirũ quòd largè ea in omnibus hominibus tum priuatim, tum publicè quotidie colligatur. At de ſudoribus aut nihil, aut quæ curioſa ſint potius, & præſtigiaturę obnoxia, & pręter hęc ſcripſerũt alij ſuperuacanea, quæ per aliam fieri poſſent materiam.* Porrò ſudor etiã in palæſtris miſcetur exercentium ſordibus, quem quidã curioſè Atticam ſectãtes linguam, Coniſalon vocant: confertq́; tenuibus ſordibus ac

Add. ſudor.

Add. medic.

ſimp

ſimplicibus, vt tumores præter naturã per halitũ digerãt. Nam illæ plus repercutiũt, minus autẽ digerunt: at poſt adiunctũ exercentium ſudorẽ acquirũt multũ facultatis digerẽtis. Ergo in phlegmonas vberũ ſolæ hæ ſordes impoſitæ, efficaciori ſunt remedio. Sin ſicciores videbuntur, cyprinum ſuperungito: & ſi valde etiã ſiccæ, cyprino itẽ ſubigito. Præſtat autẽ nõ ſiccas, ſed molles accipere. Porrò ſi nõ adſit cyprinũ, roſaceũ bonum miſcuiſſe ſufficit. Hoc medicamentum admodum eſt vtile iis quibus à partu reſtinguere lac conſilium eſt, eo nomine quòd in mammis coaguletur in morem caſei. Hinc orſo, ad alios affectus ſimiles vti licebit. Atq; ego ſanè ad bubonẽ eo vſus, celeriter diſparuiſſe tumorem conſpexi.

Vrina.

Dictum quidem eſt de tota eius natura in ſermone de ſudore: dicetúrque & nunc, quòd quanta eſt in animalibus bilis diuerſitas, tanta item ſit in vrinis. Atque omnes quidem facultate ſunt calidæ: ſed plus tamen animalium calidiorũ: minus autem, frigidiorum.

Vrina humana.

At vrina hominis omniũ propè aliarum vrinarum eſt imbecillima, exceptis porcis domeſticis, quibus execti ſunt teſtes. Nam illorum

illorum ſimilis eſt totius corporis tẽperatura, temperiei hominũ, & vrina ſimiliter debilis. Verùm montanorum aprorum valida eſt, vt etiã ex odore apparet, qui vtiq; acerrimus eſt. Sed & in aliis animalibꝰ omnibus ex odore vim eius cõiicere liceat. Nã vrinas illas deguſtare plane eſt abominandũ, cum ne pueri quidẽ vrinã vir quidam honeſtus vita pariter ac moribus ebibere ſuſtinuerit, cùm peſtiferè ægrotaret in Syria, vbi cùm multi vrinã puerorum ſimul & virorũ hauſiſſẽt, ſeſe hinc ſeruatos credebãt. Cæterum vrina hominũ, vt ſi quid aliud, extergẽdi vim obtinet: quod cùm alij multi ſatis indicant, tum maximè fullones, qui ſordida veſtium expurgant ea atque extergunt. Hanc eius vim cùm & medici cõſpexiſſent, pſoras & lepras ea detergũt, perfundúntq; vlcera tum multa humiditate, tum ſordibus & impuritate ſcatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinẽt. Sed & pudendis, vbi ſic afficiuntur, vrinã infundunt, & auribus pure fluentibus. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti idẽtidem infundẽtes. At nos hæc facere odimus potius, cùm ad manum ſint quæ illis conducunt alia medicamina. At vlcera digitorum pedis maximè quæ ex illiſione atque offenſione eſſent inflicta, ſæpenumero vbi nimi-

rum

rum phlegmone carerẽt, & ipſe vrina curaui, eáq; in ſeruis & hominibus ruſticis, quos iter ingredi abſq; medicis erat neceſſe. Siquidem linamento (μῶτον Græci vocant) vlceri impoſito, ac * inſuper linteo circunuoluto,* quoties meiẽdi inceſſeret cupiditas, in digitum ferri vrinã præcepi, nec antè ſoluere quàm benè eſſet curatus. Nam & ſi quem alium ruri ſine medico agentẽ, vrinam vlceribus perfundentem audiſſem, nõ vetui, vbi ſcilicet in partib' thorace inferioribus vſq; ad imos pedes vlcus conſtitiſſet. Siquidẽ vlcera aut capitis, aut faciei, vrina perfundi ſinere auerſabar. Attamẽ medicamentũ quod ex vrina pueri cõficitur, quod quidam vocãt chryſocollam, quia eo ad auri glutinationem vtuntur, ad vlcera difficilia ſanatu optimũ eſſe aſſero. Fit autem id figura phiali, confecto mortario ex ære rubro, habente piſtillum eiuſdem materiæ, in quod meiente puero piſtillum circũagitur identidem, vt non tantum à mortario quid deradat, ſed etiam à ſeſe nonnihil deterat, id quod pluribus deinceps dieb' peragitur, donec vrina craſsitudinẽ aſſequatur mellis. Faciendũ verò id in ſole. Nã facilius in aëre eiuſmodi * à mortario quid deteritur: Aut ſi ſol abſit, calidas alioqui eſſe ædes cõuenit. Hoc medicamento miſto iis quæ cu-

deinde foriſecus.
& ligato.
Leg. æris.

rand

randis vlceribus rebellibus ſunt idonea, vtimur, vt dixi, ceu optimo. Nihil enim habet abominandum perinde vt vrina capiti, alteríve parti infuſa. Nam quid commemorem vrinæ potum? Scripſere tamen medicorum quidam de ſubſidente in vrina craſſo illo videlicet & albo, dicentes id mederi eryſipelatis. Sanè ea eryſipelata, quæ ignea etiamnum ſunt, & reuera eryſipelata, calidorum & acrium medicamẽtorum omnino nullum iuuare poteſt. Quæ verò per refrigerãtia refrixere, tum hoc, tum alia multa medicamina digerẽtia adiuuare valent. Atque hoc quidem vti licebit, vbi nõ in facie, aut prope ipſam eryſipelas conſtiterit, verùm in artuum quopiam aut dorſo, aut ventre. At vrinam pueri orthopnoœ * gratia ebibere neceſſarium non eſt, cùm ſint & alia medicamina quæ huic medeantur affectui. Quin cùm bibiſſet quidam affectu liberatus nõ eſt, vt non eximium quid præter alia poſsideat.

Add. vocata.

Sielon. *Salina.*

Sielon, ſiue Sialon, ſiue Ptyelõ appellare libet, nihil intereſt. Verùm id ſciendum eſt, vim eius eſſe differẽtem tum in animalium ſpeciebus, tum in eorum vnoquoque ſano & ægroto, ieiuno & ſitibundo, aut cibo potúq; ſumpto. Etenim vt vrina & bilis, ſic etiam

etiam ſaliua ſumpto quidem cibo imbecilla eſt: valida & acris eorum qui ingenti aut inedia, aut ſiti premũtur. In medio vtriuſque eſt eorũ qui probè concoxere quidem, nondum tamẽ cibum potúmve ingeſſerũt. Hac ergo ſaliua nutrices puerorũ lichenas curant, paruum videlicet digitum rigãtes, ac deinde cutem affectam cõfricantes. Idq; faciũt ſubinde, tanto ſcilicet tempore, dum ſaliuæ vires in lichene* perdurẽt, [ac nondum ſint extinctæ.] Sed & triticũ mandentes ruſtici non pauci furunculis imponunt. Nam celeriter eos & digerat, & cõcoquit: cùm ſi macerarẽt aqua nõ æquè prodeſſet. Ex quo liquet ſaliuam ipſam auxilij robur adferre. Atq; corporibus mollibus, & puerilibus, panẽ nõ triticũ imponũt, ore commanſum. Porrò omnia ſic commanſa digerunt & ſugillata, cæteráq; ecchymomata, maximè vbi panis ſimul cũ pauco radiculæ fuerit commanſus. Porrò tota ſubſtãtia vel maximè aduerſa eſt ſaliua beſtiis hominem interficientibus, ceu alicubi etiam Nicãder poëta refert. Pollicitus autem mihi quidã incantationem ſeſe oſtenſurum, quæ ſcorpios interficeret: vbi illam ſemel dixiſſet, in ſcorpiũ expuit, inde rurſum eã obmurmurans, iterum ſcorpium conſpuit: ac vbi tertiò dixiſſet, atque expuiſſet, mortuus eſt

*ſeruẽtur.

ſcor

ſcorpius. At poſteà ego abſq; incantatione à ſola ſaliua morientem vidi ſcorpium, idq; celeriter * à ſaliua eſurientium, aut ſitientium, tardè autem ab illis qui cibo potúq; fuerãt impleti: in aliis autem proportione.

Add. patientem.

De ijs quæ in corpore proueniunt.

Naſcũtur in corpore cùm alia præter naturã, quorũ non eſt ſatis honeſtũ meminiſſe, tum etiã lapis in veſica, de quo ſcripſere quidam* quòd lapides veſicæ comminuat. Atq; hoc quidem falſum ex experientia iudicatum. Cęterũ an renum lapides frãgat, principio experti non ſumus, cum ſuppeterent alia ad hoc ſymptoma probata medicamina. De pure autẽ & id genus dicere ſuperſedeo, id illis concedens qui his in rebus mirifici ſunt, ſcilicet quibuſdã cum præſtigiis. Cæterũ ſtercus vnum eſt inter ea, quæ in corpore proueniunt ſecundum naturam affecto animali, veluti & auriũ ſordes. De vtroq; itaq; deinceps diſſeram.

Add. vt ſic dicam.

Copros. Stercus.

Copros, ſiue Copron, ſiue Apopatema appellari velis, perinde eſt. Scito autẽ hanc ſubſtantiã vim habere vel maximè digerentẽ. Verùm ſtercus humanũ ob fœtorẽ abominandũ eſt. At bubulum caprinum, crocodilorũ terreſtriũ, & canũ, vbi oſsibus dumtaxat veſcũtur, neq; grauiter olet, & multa

ex

experientia non tantùm nobis, ſed & aliis medicis me natu maioribus comprobatum eſt. Siquidem Aſclepiades, cui cognomẽtũ erat Pharmaceõ, & alia omnia medicamenta collegit, vt multos impleret libros, & ſtercore ad multos ſæpe affectus vtitur, nõ modò medicamẽtis quæ foris imponũtur cõmiſcẽs, ſed iis quoq; q̃ intrò in os ſumũtur.

Stercus caninum.

Sanè ego memini me admirandam tum humani, tum canini ſtercoris expertum facultatem. Sed prius differã de canino, quo *vti aſsiduè cõſueuit præceptorum noſtrorum quidam, ſola oſſa cani edenda exhibẽs duobus continuò diebus, ex quibus durum candidum ac minimè fœtens ſtercus proueniebat. Hoc igitur acceptum deſiccabat, vt cum poſteà vſus eſſet, facilè ad læuorẽ poſſet redigi. Vtebatur eo ad anginã, & dyſenteriã, & ſummè inueterata vlcera. Ad anginam quidẽ, iis *admiſcens quæ alioqui huic affectui cõgruebant. Ad dyſenteriam, lacti illi immiſcens, cui decocto calculos vocatos κάχληκας ignitos iniici antè poſuimus: aut vt ego poſteà ob parabilitatẽ ad ferrũ cõfugi, id candens lacti probè decocto iniiciens. Vocant autẽ medici nonnulli lac eiuſmodi, neſcio quo pacto, ſchiſtũ. Verùm oportebat nõ hoc ſic appellare, ſed in quo ſegregamus

Tantum vtebatur.

Ad medicamentis.

ac ſcindimus (quod σχίζειν Græcè dicitur) ſerum* à caſeo. Cæterum medicus ille ſtercus caninum * lacti, in quo extincti erant calculi marini, clàm iniiciebat, & id ſolos generoſiſsimos quoſq; diſcipulos docebat. In his ergo duobus multum expertus ſum ſtercus caninum ceu medicamentum mirabile, ſicut & in vlceribus extremè malignis. Miſcui ergo & ad illa paulum quiddã ſtercoris canini medicamentis probatis: & manifeſtò ſeipſo valentius redditũ eſt medicamen. Et ſi quãdo digerere & deſiccare quid opus eſſet, illis etiã medicamẽtis admiſcui.

à caſeoſo. *Deeſt aridum tritum.*

Stercus humanum.

Cæterũ humani ſtercoris hoc habeo experimẽtum. Aſsiduè quidam à phlegmonis ad*guttur exiſtẽtibus vexabatur, adeò vehemẽter, vt ſuffocationis ſubiret periculũ, & ſanè ob hoc periculum ſanguinẽ mittere cogebatur. In hunc cum fortè quis incidiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medicamenti experimẽtum, & ſe vocari ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante ſanguinis miſsionẽ præcepit. Itaq; vocatus, medicamẽto illito ſtatim hominem curauit. Vt autem iterum profecit, non in ipſo tantum, ſed & in aliis qui ſimiliter erãt adfecti: rogabat is qui aſsiduò *periclitabatur, data mercede, vt ſeſe medicamen

fauces. *Deeſt ſuffocari.*

camentũ illud doceret. Erat enim ille & locuples, & in pecuniæ ſumptu liberalis. Porrò vbi cõuentũ eſſet de pretio, is qui vendebat*: Hoc medicamẽtũ, inquit, per antipathæan quandam vtilitatẽ obtinet. Eſſe autẽ eam antipathæan, vt qui curatur neſciat vnde cõficiatur. Iuſsit itaq; aliũ daret qui pro ipſo diſceret, quiq; iureiurãdo reciperet, ſeſe nulli eius* facturũ copiã, priuſquam ipſe qui dediſſet, foret defunctus. Itaq; à morte eius qui indicarat non tantum ille* ſuũ hominẽ, ſed & alios ſanabat & mihi ne petenti quidem medicamenti exemplũ volens ac lubens obtulit. Erat autẽ ſtercus pueri ſiccũ cum melle attico ad læuorẽ tritum. Victitabat autem puer, cuius ſtercus accepturus erat vt ipſe qui medicamentũ dederat oſtẽdit lupinis, illis videlicet qui ex morte edi ſolent cũ pane bene cocto in clibano, modicum ſalẽ & fermentum habente. Præbebat autem bibendũ vinũ vetus: atq; hæc omnia mediocri in quantitate, modo vt perfectè ea puer poſſet concoquere. Itaque cùm primo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen die nõdum ſtercus capiebat, ſed in eo quoque die rurſum eodẽ alebat victu, ac tertio demum* ſumebat, ac poſteà arefacto vtebatur, ſimiliter vt ſtercore canino, vt antè dictũ eſt. Dicebat autẽ illũ qui docuerat, fugi

Ad. ſcripturam.

Ad. medicamenti.

qui didicerat.

Deeſt excretum.

tantem alios cibos ob fœtorem, prætuliſſe lupinos: ſeſe verò experimenti gratia, carnes gallinaceas aut perdicum ex aqua, aut tenui iure bene coctas perſæpe exhibuiſſe, & medicamẽtum nihilominus operatum. Atque ego ſanè hæc tibi de canino humanóque ſtercore narrare poſſum.

Stercus lupinum.

At lupinũ ſtercus quidam colicis potandum dabat, non tantũ in ipſis paroxyſmis, ſed etiam in interuallis, ſi quidem phlegmone vacarent. Quorũ ego quoſdam vidi non amplius* inuadi: & correptos, non amplius id grauiter paſſos, ſed nec poſt paucũ tẽporis. Accipiebat autẽ ille albidius potius luporum ſtercus, quale vbi oſſa ederint ſolẽt excernere. Verùm illud etiã in eo mirabar, quòd vel ſuſpenſum euidẽter ſæpenumero iuuiſſet. Itaq; hic ſtercus capiebat quod nõ decidiſſet in terram: id quod nõ erat inuentu difficile. Ea enim eſt luporũ natura, quæ canum, vt ſuſpenſo altero poſteriorum crurum & meiant, & cacent in eminenti quopiã ex terra. Itaq; in ſpinis ſæpe æſtate ſtercus lupinum reperitur, & fruticibus, vepribus, herbíſq; procerioribus. Inuenitur porrò in ſtercore illorum & nonnihil oſsiũ deuorati animalis: quod vt effugit commanſionem, ita & cõcoctionem: quod & ipſum con

correptos hoc affectu.

contundens ac conterens, bibendum præbuit colicis: ac ſi homo eſſet puritatis amãs miſcebat & ſalis quippiam aut piperis, aut quippiam eiuſmodi. Vt plurimũ autem ex vino albo cõſiſtentiæ tenuis bibendũ præbebat: interim verò etiã ex aqua. Hoc ergo ſtercoris qđ patiẽtis * inguinibus, λαγῶνας Græci vocant, applicandum eſſet, præcepit ſuſpẽdi ex vinculo confecto ex lana, ſed nõ qualibet, verùm multò præſtabat eam eſſe ouis à lupo laniatę, vnde quod ad hũc vſum accommodaretur eſſet conficiendũ. Quòd ſi talis non adeſſet lana, ex pelle ceruina & lorum quod cingeret ilia, & id in quo ſtercus inuolueretur, parari præcipiebat. At nos ollulam ad magnitudinẽ maximæ fabę cõfecimus, quam experiundi gratia indito ſtercore quibuſdã ſuſpendimus, nec potuimus nõ mirari, cum plurimos ipſorum videremus adiutos: cæterùm ad ollulam duas ceu aures affiximus, per quas lorum tranſmitti poſſet. Sed hoc quidem obiter dictũ eſto, ſi quis inuenietur qui ſic ſuſpẽſis fidem habere dignabitur. Dico autẽ ſic, nam ſubſtantia eſt quæ ſuſpenditur, non voces barbarę, vt quidam facere præſtigiatorum aſſolent, quando & alias expertus ſum ſubſtãtias, quæ in aliis affectibus ſimiliter operarentur. Sed de his nõ eſt nunc dicendi tem-

* *Leg. ilibus.*

pus. Ad propoſitum itaque reuertamur.

Stercus Caprinum.

Nam humani, canini, lupiníque ſtercoris memini aliorum verò nõdum, quorum etiam maior eſt quàm dictorum numerus: & quædam aſsiduo habentur in vſu, quædã rariore. Omnium creberrimè vtimur caprino ſtercore (Græci σπυράθους propriè nominant) digerẽtis & acris facultatis: adeò vt & induratis ſcirrhorum in modũ tumoribus congruat, nec tantũ lienis, ad quos creberrimè medici non pauci huiuſmodi ſtercora applicant, ſed etiã aliarum partium. Siquidem ego eo vſus ſum ad genu tumorẽ habens inueteratum & ægre ſolubilem, iuſſo fieri cataplaſmate ex farina hordeacea per oxycratum indito videlicet hoc ſtercore: & mirifice homo ille fuit adiutus. Erat autem ruſticus in quo id factum eſt. Et iam etiam alius ruſticus cum ſic vſus eſſet nõ tantum in genu, ſed etiam aliis in partibus ad tumores ſimiles, perinde adiutus eſt. Nam acrius eſt medicamentum quàm vt mulieres vrbanas, aut pueros, aut omnino qui tenera ſunt carne, ſanare poſsit. Sed de particulari omnium medicamentorum vſu in opere de componendis illis tractabitur. Quin & ad aquam inter cutem, & ad ſplenicos variè caprino ſtercore vtimur. Sed & vſtum

tenuio

tenuioris quidẽ eſſentiæ, verùm haud manifeſto redditur acrius: quamobrẽ ſanè ad alopecias congruit, & omnia adeò quæ extergẽtia medicaméta deſiderant vt lepras, pſoras, lichenas, & hoc genus alia. Miſcetur & digerentibus cataplaſmatis, qualia ſunt quæ accommodãtur ad parotidas & bubonas diuturniores. Eſt enim vis eius* tũ vſti, tum nõ vſti, abſterſoria, & digerens, nec eã paruam habet digerendi potentiã. Nã medicus quiſpiã ex iis qui in agris & vicis medicinam exercent, vtebatur eo ex aceto ad viperarum morſus, & multò ſanè etiã magis aliarũ beſtiarũ, ac profectò ex iis complures ſeruauit. Et hic ipſe quoq; medicus ad auriginem potandas ipſas σπυράθους ex vino præbuit, & ad profluuiũ muliebre cũ thure appoſuit. Quæ omnia ſanè optimus medicus ignorare nõ debet. cæterũ potiora eligere potiſsimum ad vrbanos & honoratos, alicuiúſq; exiſtimationis viros: in quibus equidẽ ego tali nunquã ſum vſus medicamine, cũ multorum meliorũ ſuppeteret copia. Attamen exiſtit nõnunquam talium vſus, aut in itinere, aut in venatione, aut ruſticatione, cum ſcilicet meliorum nihil adfuerit, aut homo ruſticus perinde fuerit carnis duræ ac aſinus. Nam eiuſmodi multos in agris reperias dignos qui bibant ſpyra-

Cuiuſque etiã vſti.

thos. Porrò quod & ſuprà monui de vrinis & bile & ſaliua, id nunc memoria repete, nempe vniuerſalẽ & cõmunem facultatem eandẽ omnibus ineſſe, verùm pro animaliũ temperaturis variã. Nã eorum quæ ſicciore ſunt temperatura *, & ſtercus exiccantius eſt: ſicut & calidiorum magis etiã excalfactoriũ. Verùm nullum omnino ſtercus refrigerat, ſicut nec humectat. Sed & pro natura eorũ quæ edunt, multa itẽ fuerit diuerſitas. Proinde in hominibus, potius quã aliis animalibus maior eſt: quãdoquidẽ hoc animal diuerſiſsimis maximéq; variis cibis vtitur. Nã quid ſimile habẽt qui allia ac cæpas comedũt, & qui cucurbitam, verbi cauſa? At caprarũ ſpyrathi pro paſtu vario nõnihil item habuerint differentiæ non tamẽ tantum quantum ſtercus humanum.

Add. animaliũ.

Stercus bubulum.

Similiter ſtercora bubula exiguam habent differentiam, ſuntq; & ipſa facultatis exiccatoriæ. Verùm attractoriam etiã obtinent, vt mõſtrant dum apum veſparúmq; morſus iuuant. Atque hæc vt à proprietate ſubſtantiæ totius iuuentur, fieri poteſt. Cæterũ medicus quidam medicamentorũ peritus, in Myſia quæ in Helleſpõto eſt, aqua inter cutem laborãtes bubulo ſtercore oblinens, ad ſolem * exponebat. Atque hic ipſe impo

Decumbere iubebat.

impoſuit & partibus ruſticorũ phlegmone obſeſsis humidũ illud vere collectum, cùm herbam boues paſcũtur. Manifeſtũ autem eſt hoc eſſe alio moderatioribus multò viribus. Dico autẽ aliud, cùm paleis veſcũtur. Nã hoc mediũ eſt inter id quod modò diximus, & eius quod prouenit ab erui paſtu. Liquet ergo quemadmodũ id quod ex paſcuo herbaceo prouenit, ad phlegmonas accommodatur, ſic iſtud *aqua infeſtatis eſſe idoneũ. Scire tamẽ oportet, omnia id genus medicamẽta duris agreſtiũ hominũ corporibus aptari, nẽpe foſſorũ & meſſorũ, & qui opus obeũt adeo validũ, in qbus vtiq; Myſius ille medicos & ad chœradas adhibebat, & ad tumores omnes ſcirrhoſos, ea aceto in cataplaſmatis formam compoſitũ illinens.

* *hydropicis.*

Stercus ouillum.

Sed & hic ipſe medicus ouium vtebatur ſtercore ad acrochordonas, & myrmecias, & thymos, & furũculos duros, quos clauos nominant, aceto videlicet diluens. Quin & vlcerũ ambuſta ad cicatricem illo ducebat, nempe ſtercus hoc cerato roſaceo commiſcens. Sed & per ſtercus caprinum cõbuſtũ ſimiliter curabat: cæterùm pauculum eius multis numeris maiori cerati moli admiſcebat. Et in totũ ſtudiũ id illi erat, omnia curare per ea quæ ex agris facillimè paran-

tur : inter quæ ſunt & herbæ,& frutices,& arborum flagella,& germina,& folia mollia,& fructus,& cortices : ſuper quibus copioſius dicetur in facilè parabilibus.

Stercus Columbinum.

Porrò ſtercore columbarum nomadum (nam ſic eas quidã cognominãt,à domeſticis videlicet diſtinguentes)tanquã medicamẽto excalfaciẽte & ipſe ad multa frequenter admodũ vtor , nẽpe cũ ſemine naſturtij contuſum cribratúmq; ſiccum vice napyos ad ea quæ rubrificari debẽt adhibens. Manifeſtum autẽ eſt, quòd inueterata omnia dico in talibus affectibus quales ſunt coxẽdix, hemicrania, ſcotomata, vertigines, & cephalæa, & in lateribus, ſcapulis, ceruice, lũbis dolores inueterati:& ad hæc nephritides,& affectus cœliaci,& podagricę arthritides:quando videlicet in articulis eorũ nõdum conſtiterint tophi ſiue pori. Atq; hoc ſtercus planè fœtidum nõ eſt, maximè arefactum. Quocircà & in vrbibus eo variè vtimur,alias aliis miſcentes medicamentis.

Stercus Gallinaceum.

Porrò cum conſpexiſſem illum in Myſia medicũ gallinaceo vtentem ſtercore in eo qui ab eſu fungorum ſuffocabatur : & ipſe quoq; ſum vſus in quibuſdã vrbẽ inhabitãtibus[qui & ipſi fungos eſitarãt] ipſum videlic

delicet ad læuoré contritũ tribus quatuór-
ve oxycrati aut oxymelitis inſpergens cya-
this, & palã adiuti ſunt, ídque celeriter. Nã
qui præfocabãtur, paulò pòſt vomebãt pi-
tuitoſum humoré omnino craſsiſsimũ, &
ex eo planè liberati ſunt ſymptomate. Eſt
autem hoc ſtercus colũbino minus calidũ.
Cæterùm Myſius ille medicus dabat etiam
bibendũ ſtercus gallinaceum iis, qui diuti-
no coli dolore fuiſſent vexati, ex œnomeli-
te. Quòd ſi hoc non aderat, ex aceto aut vi-
no aqua diluto. Porrò memoria tenere o-
portet cõmunem de omnibus animãtibus
rationẽ, nempe tũ in iis quæ in corporibus
ipſorũ continentur, tam humida quàm ſoli
da, tum in ipſis partibus plurimam eſſe di-
uerſitatem montanorum quæ vocãt, & eo-
rũ quę in* pratis, paludibus, lacubus, & ædi *in cãpis.*
bus verſantur. Semper enim quę exercẽtur,
iis quæ nõ exercentur, ſunt ſicciora: & quæ
cibis vtuntur calidioribus ſiccioribúſq;, iis
quæ humidis frigidíſq; vtuntur. Nã in co-
lumbis (quandoquidem creber nobis earũ
ſtercoris eſt vſus) multo ſemper inferius im
becilliúſve expertus ſum earũ ſtercus quæ
in domibus * degebant, quàm earũ quæ in *Quæ nu-*
montibus, quas nomadas nũcupant. Tum *triebãtur.*
gallinarũ quoque inueni multò etiam im-
becillius earũ quæ cõcluſæ ſeruãtur, & fur-

furib

furibus aluntur, nō paulò autem valentius earũ quæ in agris, atriis, aut foris paſcũtur.

Stercus Anſerum & Ciconiarum.

Cæterùm ſtercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. Colligo etiam ita eſſe & accipitrum, & aquilarũ. Verùm fugiēda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter cōparari poteſt. Qua occaſione *complures validas vires talibus materiis teſtimonio adſcribũt ſuo ceu nō facilè redarguēdi: velut qui ciconiarum ſtercus comitiali morbo mederi ſcriptitant. Verùm quanquã hoc multis aliis quæ ſcribunt, longe ſit parabilius, curioſum tamen eſt, vt taceam falſum eſſe, quod de illo eſt proditum. Nam quidã iis qui talia memorãt credulus, epoto hoc ſtercore nihil adiutus eſt. Nam & antequã experiare, promiſſorũ prauitatem ac falſitatem ipſi qui talia ſcribunt detegũt. Nam cùm multis modis difficulter homines ſpirent: nec quòd omnibus cōferãt adſcribũt, nec quòd his, aut huic. Tametſi ſunt inter eos qui talia ſcripſerunt, qui nō ſimpliciter diſpnœæ, hoc eſt difficilis ſpirationis, ſed orthopnœæ talia eſſe remedia dicunt, nēpe ciconiæ ſtercus, noctuę ſanguinem, vrinam humanã, & alia his abſurdiora: haud ſcientes quòd pituitoſus viſcoſúſq; ſuccus bronchia obſtruens pulmonis: huius affectus ſit

incitati quidam.

Orthopnœæ curandæ ratio.

cau

cauſa, & quòd in eo euacuãdo cõſiſtat medela & quòd euacuatur dũ per tuſsim excreatur, &quòd id fieri nequeat, niſi crebrò epoto medicamẽto acriore. At hi adeò ſunt nugaces, aut præſtigiatores, aut quo illos di gno appellem nomine neſcio, vt dicant abſurdorũ iſtorũ poculorũ vnumquodq; epo tum à dyſpnœa liberare*: quod fieri non poſſet, ne ſi vel ſpecillũ fas eſſet alicui in pulmonem demittere, quo infixum humorem tolleret, ſemel duntaxat demiſſo. Præſtabat itaque illis dixiſſe, non ſi epotus ſit hic ſanguis, aut vrina, ſanare dyſpnœam, ſed ſi potetur. Rectiúſq; etiã quòd nõ ſemper & omnino ſanabit, ne ſi vel aſsiduò potetur: ſed quòd multos ſanauit, multos verò adiuuit quidem, ſed morbo prorſum non liberauit. Sed hos iã mittamus, & quod deinceps eſt, ad id pergamus. Cuiuſq; enim ſtercoris acrimoniã & digerẽdi vim poſsidẽtis, prout aliud alio plus minúſve eius ſortitũ eſt facultatis, ita particulares in ipſis proueniũt differentiæ: ac proinde aliud hoc pathema potius, aliud illud magis curare valet.

Add. ægrotantes.

Stercus murium.

Sic enim murium ſtercus alopecias curare proditum eſt, & fuit quidã medicus qui ad hoc pathema vtebatur compoſito medicamento ex murium ſtercore confecto. Et

alius

alius quidā glandē puero familiaribus rogātibus vt apponeret, præcepit vt ex ſtercore conficeretur murium. Quo dicto omnes qui audierant in riſum ſoluti ſunt, quòd cū tot eſſent quæ appoſita ſedi ad excretionē excitarent inteſtinum, ille omnibus præteritis ad murium confugiſſet ſtercus. Nam re vera pudendum eſt talia etiam experiri velle, cùm omnes ceu curioſum & præſtigiatorem cōdemnent eum qui talia aut faciat, aut dicat. Itaque de murium ſtercore hæc quoque ſufficiunt.

Stercus Crocodilorum terreſtrium.

Cæterùm terreſtriū crocodilorum, horū inquam exiguorū, &*humi ſerpentiū ſtercus pretioſum effecere mulieres delicioſæ, quibus non eſt ſatis quòd alia ſint medicamenta tam multa, quibus faciei cutis & tēſa & ſplendens efficitur*, quinetiam adiungant ſtercus crocodilorū. Similis illi eſt & ſturnorum, cum ſolā oryzam ederint. Clarum itaq; eſt quòd abſtergēdi deſiccandiq; facultatem vtrāque moderatam habēt ſtercora eiuſmodi, & multò moderatiorem & hebetiorem ſtercus ſturnorum. At ſtercus crocodilorum ſicut à facie ephelen tollere poteſt, ita & vitiliginem, & lichenas.

humi repentium.

apponunt autē ipſis.

Rhypos, hoc eſt ſordes hominum.

Sordes naſcitur nō tantum per totā cor-

poris

poris cutẽ, ſed & in auribus,ſed ob paucitatẽ paratu difficilis eſt. Proinde de illa nihil ſcribunt, niſi quòd paronychiis congruat, ſordes aurium, quam ſanè etiã ſolam per ſe licet accipere. Nam quæ in tota cute prouenit, & in balneis & in palæſtris deraditur, cõferens nonnihil & ipſa ad patum quẽ vocãt, de quo ſuprà diſſerui. Sed & generatio eius naturã indicat. Nam ſi ſordes eſt craſſum illud ac terreſtre, quod reliquũ eſt eorum,quæ per latentem tranſpirationẽ euacuantur, ſequitur vt deſiccandi vim habeat cum nonnulla caliditate iunctam.Ea tamẽ ſordes quæ lanis ouiũ* inhæret & adnaſcitur,ex qua œſypon,quod vocant,cõficitur, cõcoquendi vim habet ſimilẽ butyro:paulum verò quiddã etiã diſcuſſoriũ obtinens.

* ἐπιτρεφόμενος.

CL. GALENI DE *ſimplicium medicamentorum facultatibus* LIBER XI.

PLERAQVE animantiũ partes communes inter ſe omniũ ſunt, nulla tamẽ eſt æquè cõmunis vt caro. Hanc enim habet omne animal ſanguine quidem præditum, vt homo, & omnes

quadrupedes, tũ aues, ſerpẽtes, lacerti, quos ſauros vocant, teſtudines, & quæ ſunt eius generis. Sanguine carẽtia, tum oſtrea omnia, tum non pauca* eorũ quæ in aquis degunt, ſicut & eorum quæ in terris. Et quod ex animãtibus maximè editur, caro eſt. Nã & viſcerũ plurima moles ex carnibus ipſis inhærentibus cõſtat. Verùm nonnulli medicorum carnem *viſcerũ parenchyma vocant, propterea quòd ex venis effuſus ſanguis circum vaſa omnia concreſcat, vt ipſi arbitrantur. Sed eam quæ eſt in muſculis, ſolam carnis appellatione dignantur. Verũ de nominibus, vt ſemper monemus, cõtendendũ non eſt: ſed exercenda potius rerum *ſcientia, cuius nos quoque ſtudio vſq; dediti, quæcunque tum de cuiuſque animãtis partibus *, tum de communibus cognouimus, eáque partim experientia, partim ratione docti, omnia deinceps exponemus, orſi à carne propriè dicta.

Vetus ad. genera.

Ipſorum.

Add. ipſarum.

Add. proprijs.

De carnibus.

Non omnes animalium carnes hominẽ nutriunt, ſed quorundam etiã letales ſunt, non ſecus atque venena quæ vocant deleteria. Tum inter eas carnes quæ nos nutriũt, quædam hoc ipſum tantũ ſunt, nẽpe nutrimentum. Quædam verò ſuprà quàm quòd nutriunt, habẽt, & facultatem ceu medicamen

men

menti,quandoquidem deſiccando,aut humectando,& excalfaciendo,aut refrigerando corpus alterant.

Caro viperæ.

Igitur viperarũ carnes palàm videre eſt excalfacientes & deſiccãtes, vbi cõdiuntur ceu anguillę,nẽpe oleo,ſale,anetho,porro, & aqua, ſeruato nimirũ modo.Quòd autẽ totũ corpus per cutim euacuẽt, diſcere tibi liceat vel ex iis quæ ego iuuenis etiãnum in Aſia noſtra ſum expertus, quæ ſingulatim deinceps narrabo.Homo quidã morbo quẽ elephãta cognominãt,laborans aliquouſq; cũ ſodalibus cõuerſabatur, donec ex ipſius conſuetudine cõuerſationéq; quidã noſtrũ morbi inficerentur contagione, & ille iam odoratu grauis, ac fœdus redderetur aſpectu.Conſtructo igitur illi tugurio proximè vicum in iugo collis propter fontẽ,illic hominem collocãt, tãtùm illi quotidie ciborũ ferẽtes,quod vitę ſuſtinẽdæ ſatis foret.Cæterùm ad canis exortũ, cũ fortè meſſoribus haud procul inde metentibus vinũ eſſet allatum in fictili ſanè,quàm fragrans: is quidem qui attulerat,depoſito illo prope meſſores,abiit:verùm vbi eius bibẽdi adueniſſet tẽpus ſublato fictili adoleſcẽs,vt pro more impleto cratere, cõpetente aqua vinum temperaret,in cratera vinũ effundit,& vnà

Παράδειγμα 1.

excidit vipera mortua. Quare attoniti meſ-
ſores, veriti ne quod, ſi ebibiſſent, inde ſibi
malum eueniret, ſuã quidẽ ſitim aquæ po-
tione ſedare maluerũt: cæterùm cũ illinc di
ſcederẽt, præ humanitate [ac miſericordia]
homini illi elephãti obnoxio vinũ largiun-
tur, rati expedire illi potius mori, quàm vi-
Add. ex hoc. uere in ea miſeria. At ille vbi* bibiſſet, ad-
mirabili modo ſanitati reſtitutus eſt. Nam
tuberoſum illud omne cutis ipſius nõ aliter
quàm animaliũ à teſtarũ mollitie nũcupa-
torũ malacoſtracon, tegmẽ decidit. Quod
autẽ reliquũ erat, molle admodũ apparuit,
inſtar cutis cancrorũ ac locuſtarũ (carabos
Græci vocant) vbi extima teſta fuerit detra
cta. Alterũ quoq; eiuſmodi nõ diſsimili ca-
ſu in Myſia Aſiæ, nõ procul ab vrbe noſtra
2 accidit. Vir quidã elephãto laborans profe-
Deeſt calidarum. ctus eſt ad aquarũ* ſponte naſcentiũ vſum,
ſperans inde nonnihil ſe cõmodi adepturũ.
Erat illi ſcortũ mancipium, iuuencula ſanè
formoſa, compluribus amatoribus ambita,
huic credebat laborãs cùm alia quædã do-
meſtica, tum verò etiam quæ in cõclaui pe-
netralibúſve habebat. Profectis igitur illis,
Add. cũ aquis vteretur. *in ædibus, quibus vicinus erat locus ſqua-
lidus, & viperarũ plenus, fortè fortuna ex
illis vna in vrceum vini incidit neglıgẽtius
poſitum: extinctáq; eſt. Ac ſcortum quidẽ
in lu

in lucro id reputás, quòd fors euéniſſet, he
ro id vini propinat, atque ille vbi ebibiſſet:
ad eũ modũ quo ille qui degebat in tugu-
rio, perſanatus eſt. hæc quidẽ tibi duo iam
experientiæ fortuitæ documenta alterũ ſu-
per hęc tertiũ annectã quod ex noſtra pro-
3 fectum eſt imitatione. Cùm quidã hoc mor
bo ægrotaret, animo magis quàm vulgus
philoſophico [& contẽptore mortis] oppi-
dò quàm grauiter ferebat, ſatiúſq; dicebat
mortem ſemel perpeti, quàm vitam viuere
tam miſerabilem. Itaque illi quæ ſuperiori-
bus duobus accidiſſent indicaui. Erat antẽ
ipſe auguriorum peritus, & amico vtebatur
admirabili egregiè hanc diſciplinam tra-
ctante. Itaque vbi ad auguriũ cum illo con-
ſediſſet, perſuaſus eſt, vt quæ per experien-
tiam eſſent cognita ipſe imitaretur: atque
epoto vino quod ſic erat veneno infectum,
leproſus factus eſt: ac poſteà leprã eius nos
4 conſuetis remediis ſanauimus. Quartus
præterea viuas capere viperas arte inſtituit.
Sed illius in illo morbi tantum erant prin-
cipia: itaque cura ſtudiúmque nobis fuit vt
ſanaretur quàm celerrimè: quocirca vena
ſecta atráque bile medicamẽta vacuata, vi-
peris quas capiebat vti conſuluimus, præpa
ratis in olla anguillarũ in modũ. Atque hic
ita ſanatus eſt, euaporato per cutẽ affectu.

Poſtremò & alius vir quidā opulētus, nō noſtras ille quidem, ſed ex media Thracia, Pergamū aduenit admonitus ſomnio, *vbi iubēte Deo per inſomnium, vt & quotidie medicamentū biberet quod cōfectū eſt ex viperis & foris corpus inungeret, non multos poſt dies morbus in lepram abiit: rurſumq; & * hoc pathos quibus Deus præcipiebat medicamentis curatū eſt. Sane viperarum caro adeò ingentē obtinet deſiccādi facultatem, vt quidā qui eā edêre, vehemētiſsima cruciati ſint ſiti: ac proinde *illas dipſadas cognominant. Sunt autē qui dicant demorſos ab illis ſatiari nō poſſe potando, ſed dirūpi citius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos qui Romæ viperas venantur, quos Marſos nuncupāt, percontatus ſum, ecquid haberent ſigni quo genus vtrunque viperarum diſcernerent. At illi prorſum negabant vllum eſſe genus viperarū dipſadū, verùm eas quæ iuxta mare atque in locis degunt ſalſedinem multā habentibus, carnē obtinere ſalſam: ac proinde in Libya taliū ingentem eſſe prouentū: in Italia verò propter regionis humiditatem non inueniri. Atque hæc quidem narrantes audiui Marſos, non tamen certò dicere queā, an in totum verū dixerint, an partim etiā falſum. Nam quaſdam eſſe viperas in iis quas memora

poſtea.

hic morbus.

τὰς ἐχίδνας, viperas.

morabant regionibus, quibus ſalſa fit caro, vel maximè mihi videtur eſſe probabile. Scio enim cum cibis animaliũ mutari carnes: non tamen nullũ eſſe genus viperarum dipſadum pronuntiare valeam. Cæterùm tutiſsimum eſt cauere, ne in eiuſmodi regionibus viperas venemur ſeu ad vſum, ſeu ad medicamenti præparationem, quale eſt & hoc præclarum quod medici propè omnes Theriacam appellitant.

Paſtilli theriaci.

Porrò quoniã ex more, cũ artiſchos theriacos, quos vocant, præparamus, nõ tãtum caput, ſed & caudã earum abiicimus, ſubiit mihi frequẽter rationabile fortaſsis eſſe, caput quidẽ totũ abiici, ob venenũ quod ore contineãt, verùm à ratione alienũ eſſe, adimere & caudam. Nec enim dicere liceat ꝙ id faciendũ ſit ob recrementa* tũ liquida, tum ſicca. Nã interfectis illis atq; excoriatis apertiſq; exempta interanea omnia abiicimus, vt ſola ſit carnium ſubſtãtia reliqua vnà cum arteriis veniſque per ipſas innatis, quarũ minima moles eſt vt ad totã carnẽ ac ne apparẽs quidẽ, niſi quis multũ accuratè cõſideret. Atq; artiſchos, quos & Theriacos vocant,*hunc in modum præparamus. Purgatas illas*in aqua lixamus, quoad exactè nobis videantur coctæ. Indimus autem

Add. cibi.

Add. dictum eſt.

Add. ſumentes

ab initio ſtatim aquæ anethū,& poſt coctionem ſpinas à carne ſeparamus: mox pani ad læuorem trito carnem cōmiſcemus. Verùm non quēlibet panē citra delectū accipimus, ſed quàm fieri poſsit puriſsimum, ſimul & probè in clibano coctū,& ſalis ſimúlq; fermenti quod ſatis ſit habentē. Eū autē anteà deſiccamus in ædibus ſiccis, minimèq; humectis, donec adeò ſiccus efficiatur, vt in mortario cōtundi poſsit. Nō tamē tundentes miſcemus, verùm aqua in qua decoctæ fuerant viperæ, maceramus, & carnē ipſam prius quàm cōmiſceatur pani, in mortario coquorū eatenus cōterimus, donec exactè reddatur læuis. Poſteà paruos artiſcos* fingentes, atq; in ædibus calidis ſiccíſq; deſiccantes, deinde quoque in talibus repoſitos ſeruamus. Hos ergo ineunte æſtate conficimus, quo potiſsimū tēpore optima eſt viperarū caro. Porrò vtimur eis poſteà contuſis denuò & cribratis, & rurſus ad læuorē redactis, ſalis nōnihil admiſcētes ad ſuauitatem *compoſiti, cuius etiā aliquid ipſi theriacæ iniicimus. Cæterùm eodē quoque tempore ex viperis* deuſtis ſales fiūt, viuis viperis in ollam nouā iniectis vnà cū iis medicamentis quæ illis & ſubſterni, & apponi aſſolent, quæ omnia nunc cōmemorare nō eſt præſentis negotij. Fortaſsis etiam aliquis me non

Add. tegentes

alij. præparatis.

aſſatis.

non iniuria reprehēdet, ob Artiſcorū præparationem, tanquam intempeſtiuè expoſitā. Verùm hæc poſteaquàm dicta nūc ſunt, ſeruentur tamen etiam, ſi non admodū videantur huic inſtituto propria. At quæ ſequuntur conuenienti dicãtur modo. Cōueniens autem eſt generalis facultatis meminiſſe, carnem viperinam dicendo exiccatoriam, & valēter digerentē, mediocriter verò excalfacientem. Properat autem, vt videtur, vis eius ad cutem, per eam videlicet quæ in corpore ſunt recrementa* exigens. Quibus ergo affatim eſt mali ſucci in corpore, iis ingens prouenit pediculorum numerus, & à cute ceu ſquama abſedit ac decidit extima cutis, quam Græci vocant ἐπιδερμίδα, ad quam ſiſtuntur ac retinentur craſsi terroſique humores ad cutem protruſi, à quibus quidem pſoræ, lepræ & elephãtes naſcũtur. Et hæc quidem habui quæ de viperarum carne dicenda putarem.

mouens.

De carnibus.

Rurſum ergo ſermonem repetam. Calidiorum natura animalium carnes non ſolum nos alunt, ſed etiam calfaciũt: frigidiorum autem refrigerant: ſic etiam ſicciorum carnes deſiccãt: humidiorū humectãt. Memoria itaq; repete, quemadmodū didiciſti in libris De tēperamentis, quòd vbi* conie-

cognoueris.

ceris animal quoduis temperatura eſſe ſic-cius velut exẽpli gratia,ſuẽ ſylueſtrẽ dome-ſtico*huius carnẽ eſſe magis exiccatoriã,& ſecundùm alias temperaturarũ differentias ſimiliter:puta ſue ſicciorẽ ouem, & hac ca-pram,qua bouẽ,quo deniq; leonẽ:ſic in ca-liditate leo calidior eſt cane, canis tauro, taurus boue caſtrato. Itaque pro portione, qua cætera animalia in temperatura exce-dunt, & carnes quoque eorũ differũt atque exuperant. Proinde vbi conſiliũ fuerit cor-pus exiccare, ſicciorum tẽperie animalium carnem exhibeto:calfacere autem volẽs, ca lidiorum:& frigidiorum, ſi coneris refrige rare:deniq; ſi humidius reddere,*humidio rum. Nec parua exiſtit carnium differẽtia, cum quaſdam ipſarum ſale cõdimus. Nam prorſum diuerſæ atque aliæ euadunt, adeò vt ſæpenumero animalis temperatura hu-midiſsimi caro ſalita longè euaſerit exic-cantior, quàm ea quæ natura fuerat ſicca. Porrò inter eas quæ ſalitæ non ſunt, ſiccior eſt quæ aſſa eſt,quàm quæ in aqua elixa.

Ad. ſcito.

Ad. humectãtiũ.

Erinacei terreſtris caro.

Scripſerunt autẽ & aliorum animalium carnes quidã prodeſſe tum comeſas,tum in partes affectas impoſitas, vt erinacei terre-ſtris deſiccatã,ſi bibẽda pr̨ebeatur elephãto obnoxis,cachectis, hoc eſt qui mali ſunt ha-bitus,

bitus,* tum cõuulſionem ſæpenumero patientibus nephreticiſq́;, & iis qui laborant aqua inter cutem, quam anaſarca vocãt. Ac ſi ea efficere poteſt, facultatem habuerit valenter ſimul digerentem deſiccantémque. *conuulſis.*

Caro Muſtellæ.

Sicut & caro Muſtellę (Græci galen vocant) arefacta, quæ vtique comitiali morbo afflictos iuuat epota.

Felis caro.

Sed & ſalitorum Hælurorum carnem ad læuorem contritam palos & ſpicula educere aiunt, impoſitam videlicet tanquam trahendi vim habeat.

Caro Mutulorum.

Porrò Mutulorum, quos Myacas Gręci vocant, carnem vlceribus à mordente cane inflictis competere. Ego verò nullam inſignem inuenio facultatem quam requirant id genus vlcera tanquam ea quæ à rabido cane mordente ſunt illata.

Cochlearum caro & Muccus.

At cochlearũ caro prius in mortario cõtuſa, ac poſtea ad læuorẽ redacta, omniũ valentiſsimè deſiccat partes ſuperfluo humore grauatas, adeò vt & hydericis cõueniat. Ipſe autẽ humor ſolus per ſe citra carnẽ* (vocatur autẽ iis à vulgo cochliu myxa) hoc eſt mucus limacis thuri mixtus, aut aloë, aut *Ad ſumptus.*

myrrhæ, aut horũ quibuſdã, aut omnibus quoad habeat cerati craſsitiẽ, medicamẽtũ ſit tenax, deſiccátq; pulchrè purulẽtos mucos auriũ : ſed & frõti impoſitũ inhæret, oculorũ fluxiones reſiccãs. Quidã etiã ad palos eximendos vtũtur totis vnà cũ teſtis ad læuorẽ tritis: ſed & quidã ad ſiſtẽdos menſes. Equidẽ ego aliquãdo in agro carnes ipſas ſolas in vulnus cũ nerui vulneratione & contuſione factũ tritas impoſui, ipſúmque vulnus pulchre glutinatum eſt, & neruus phlegmonẽ haud perpeſſus: erat autem homo durus & agreſtis, miſcui tamẽ illis cõtritis pollinẽ farinæ acceptum à pariete molæ proximo. Scripſere autẽ maiores me nõnulli medici, ad eiuſmodi vſum, miſcendũ ipſis thus aut myrrhã *. Verùm horum habebã, tum neutrũ, vt qui tunc ab vrbe abeſſem in villa. Poſsis autem & reſinæ frictæ contritæ admiſcere ſi adſit, quippiam. Porrò vbi multũ muci cochlearũ accipere voles ſeorſum, ſtylo carnẽ earũ pungito. Sed nõ ante multos dies venatas eſſe expedit : alioqui enim tempore deſiccãtur. Nam recentes plurimũ habẽt viſcoſæ illius humiditatis, quã ſtylo compunctę effundunt. Humiditas hæc pilorũ * in ſuperciliis præter naturã glutem eſt.

al. aut vtrunque.

in palpeb.

Pinguedo, & adeps.

Pinguedo & adeps, & hæc quoq; cõmuniſsima

niſsima ſunt inter animalium partes. Nam quæcunq; bene nutriuntur, ea aut pinguedinem aut adipem obtinent. Quæ verò macilenta ſunt, & nõ nutriuntur, ſæpe omnino ne habere quidem apparent, ſæpe verò adeò paucullũ, idq; ſiccum, vt ægrè vti poſſe. Porrò differt à pinguedine adeps, quòd craſsior ſit, ac propterea animãtibus totam naturam terroſiorẽ habentibus adeps prouenit, velut humidioribus pinguedo. Proinde pinguedo celeriter ab igne liqueſcit: nec facilè vbi liquata fuerit, rurſum concreſcit, cogitúrve. At adeps nec facilè funditur liqueſcitve, & fuſus celerrimè coit ac conglaciatur, multóq; apparet pinguedine durior. Sus enim bene nutritus paſtúſve multam habet pinguedinem, ob naturalẽ temperamenti humiditatẽ. At boues & capræ, & quæcũque id genus cornigera ob ſiccitatem adipem plurimũ generant. At tu ſi voles oleoſam & pinguem in animalibus ſubſtantiã omnem adipẽ appellato, vt pleríque medici. Sed & pinguedinem appellare totum hoc genus* licet. Non tamen licet tibi *Ad. tibi.* citra mendaciũ adipẽ caprinũ humidiorem eſſe dicere quã ſuũ. Nam hic omniũ fermè aliorũ eſt humidiſsimus, ac proinde actione ſua vicinam oleo vim poſsidens, quãquam oleo magis tum emolliat, tum cõcoquat, ac

proin

proinde cataplaſmatis quæ ad phlegmonas accommodantur, cōmiſceri ſolet. Qui verò mordicationes perpetiūtur aut in recto inteſtino, aut in colo, iis potius caprinū adipē quàm ſuillum iniicimus: nō ꝙ acrimonias plus obtundat (nā ex natura ſua ſuillus obtundit magis, ac proinde miſcetur medicamētis vlcera curātibus, cuiuſmodi eſt quod vocāt parygrum) ſed ꝙ caprinus ob craſsitiē citius concreſcat, ſuillus autē inſtar olei defluat: proinde ipſum potius dyſentericis & tineſmoſis iniicimus, quādo morſum eorum mitigare cōſilium eſt. Porrò ob tenuitatem partium nōnulla acrimonias magis retundunt, vbi nimirū in alto mordicatorum corporum quod moleſtum eſt hæſerit. Nam quod craſsiorum eſt partium, minus, magis autem quod ſubtilium partiū, tota corpora penetrat, & omnibus ipſum ſaniebus mordicātibus permiſcetur. Hac ratione adeps anſerinus quę in alto corpore mordicāt magis obtundit. Sed & ſuillo calidior eſt. Horum tamē in medio eſt gallinaceorū adeps ac gallinarū. Porrò calidior ſemper ac ſiccior eſt maſculorum animaliū, & horum ipſorum exectorū minus tum calidus tum ſiccus. Quippe mas caſtratus eiuſdem ſemper generis fœminæ aſsimilatur. Hoc autē ſermonis caput cōmune eſt, cuius meminiſſ

miniſſe oportet: Pro animaliũ p tẽperatura ſemper exiſtere differentias eius quæ in illis eſt pinguedinis, aut adipis, aut quocũq; modo appellare libebit totũ hoc genus corporis in animantibus oleoſi & pinguis. Igitur cũ ſus omnibus propè quadrupedibus animalibus in caliditate ac ſiccitate inferior ſit, proinde pinguedinẽ quoq; minus habet calidã, magiſq; humidã. Omnis igitur pinguedinis facultas eſt humectatoria & excalfactoria humanorũ corporũ. (Huius enim meminiſſe perpetuò oportet in principiis huius operis dicti.) At differẽtiæ quæ ſunt cuiuſq; ſingulatim, in maioris minoríſque ratione ſunt. Nam pinguedo ſuis, vt ad nos quidem, large humectare poteſt, ſed non æquè excalfacere* vt oleũ: verùm pinguedinis ſuum talis eſt caliditas, qualis ſpectatur in nobis. Porrò taurorum adeps ſuillo multò calidior eſt & ſiccior. Rurſum id* memoria repetẽtibus nobis, marem fœmina eſſe tum calidiorem, tum ſicciorem: marem autem caſtratũ adſimilari fœminæ, velut quicquid iuuenis eſt ætatis. Et inter iuuenilia fœmina mare humidior eſt, & minus calida. Sic & adeps vitulinus taurino minus tũ calidus eſt: tũ ſiccus, & hœdorũ quàm caprarũ. Sed & caprarũ minus quàm hircorũ: Et rurſum taurorũ ipſorum minus quàm leonum.

Vet. vertit, ſicuti neq; oleũ, puto, ex Græc.
Add. & h c.

num. Nã horum adeps omniũ propè quadrupedum adipe potẽtius digerit. Nam & caliditate exuperat, & partium tenuitate. Itaque ſi ipſum medicamentis ad vlcera & phlegmonas cõuenientibus cõmiſceas, non modò nihil adiuueris, verumetiã læſeris, nimirum addita maiori quàm cõueniat acrimonia. Inueteratis tamẽ tumoribus atque ſcirrhi in morem induratis, tum neruorum curuaturis (ἀγκύλας Græci vocãt) & in ſumma quæcũque ſcirrhoſa ſunt, iis aptiſsimus eſt, in quibus ſanè minimè apparet efficax ſuillus. Taurinus autem ab vtroq; ex æquo diſtat: vt quantò calidior ſicciórque ſuillo eſt, tantò ſuperetur à leonino. Itaq; tanquã in medio conſiſtens, meritò vtriq; medicamentorũ miſcetur generi & iis ſcilicet quæ ſcirrhoſis medentur, & iis quæ inflammata

Vet. ad ſuppurat. perducũt.

*concoquunt, cuiuſmodi eſt tetrapharmacum quod vocãt, ex cera, reſina, pice, & adipe conſtans. Nã ſiue in hoc taurinum, ſiue vitulinũ, ſiue hircinũ, ſiue caprinũ ſiue ſuillum indideris, ſemper puri mouẽdo aptum & concoctorium medicamen effeceris. Sed ſuillus ſi addatur in pueris, & fœminis, & vt breuiter dicã, omnibus quibus caro eſt tenerior cõpetit. Sin taurinum adieceris, foſſoribus & meſſoribus, & omnibus carnem durã habẽtibus, ſiue ob naturalẽ temperiẽ,

ſiue

ſiue ex ratione ac forma vitæ, conueniens effeceris. Cæterùm adeps* dū inueteraſcit, ſeipſo & calidior, & tenuior efficitur, ac proinde quoq; valētius* deſiccās. Verùm id omnibus fere inueteraſcētibus accidit, quæ quidē putreſcere non anticipent. Nā vinū, mel, acetū, frumētū, butyrū, *hyſſopū, oleū omne, ſiue lentiſcinū, ſiue cicinum, ſiue raphaninum, ſiue ipſum quod ex oliuis cōficitur, vetuſtate & calidiora, & tenuioris eſſentiæ efficiūtur, ac proinde guſtantibus apparent acriora & ad induratos ægréq; ſolubiles affectus omnes vtētibus potentius digerentia. Atque ego ſanè guſtantibus acriora videri dixi. At quidam quibus ſtudium eſt nominum ſignificatus corrūpere, nō acria ſed adſtringentia vocant id genus omnia, aduſq; piper: tanquā interſit nihil, adſtringens an acre dixeris. Et ſi denuo illos roges de galla, myrtis, meſpilis, mali punici putaminibus, quæ ſidia vocāt, rhoo & omphacio & hæc dicūt adſtringere: tametſi aduerſiſsimū ex illis ſenſum percipiamus, ei qui à pipere, pyrethro, napy, euphorbio, cepa, allio, adarce percipitur. Igitur ſi quēadmodū adſtrictionis vocabulū de vtroque affectu quē guſtu percipimꝰ, cōmuniter efferūt, ſic ipſos quoq; affectus vnā habere naturā exiſtimant, quiduis aliud potius habēdi quàm

Add. omnis.
valentius diſcuſſorium.
Malè ὕσωπον pro οἴσυπος, lana ſuccida.

homi

homines, vt qui ſoli proprios ſenſus obtineāt. At ſi omphaca, rhoon, gallam, balauſtium, hypocyſtida cōtrahere cōſtringereq́; noſtrā fateātur ſubſtantiā, ſecernere verò, mordicare ac penetrare, piper, napy, pyrethrum, impropriè adſtringētia nuncupant quæ mordicāt & excalfaciūt, cæterū in cognoſcēdis ipſis medicamētis nō peccāt. Verùm ſi oportet cōiectantē inuenire, in vocabulis, an in rebus allucinētur, equidē in vocabulis potius falſos viros illos dixerim, & maximè quibus Græca lingua inſueta eſt, qualis eſt Dioſcorides Anazarbēſis, q̃ profecto multa bene dixit eorū quæ de materia* memoriæ prodidit: cæterū ſignificata, græganicarū vocū nō pernouit.* Hic ergo cū ait, magis eſſe adſtrictoriū adipē caprinū ſuillo: ſi quidē acriorem ſignificare velit per magis adſtrictoriū, accipimus ſermonē ceu verū. At ſi illud, talē habentē qualitatem,* qualē rhus, rheon, hypocyſtis, balauſtiū, haud verū eſſe ſermonem dicemus. Porrò quoniā viperarū adipem vbi radicitus pilos ſub alis euulſeris, prohibere illos recreſcere illitū referūt, viſum eſt mihi eiꝰ facere periculū eſſe ſatius: at vbi prout iubēt feciſſem, mētitos cōperi, ſicut etiā quòd initia ſuffuſionū ſanet. Verùm vrſorū adipem alopeciis conuenire verè eſt proditum: cum tamen

Add. medica.

Notatur Dioſcor.

Add. & facultat.

men probatiora habeamus ad eũ effectum remedia. Porrò cum dicant tamen vulpinũ adipem dolores aurium ſanare, abſq; vt dicant quos aurium dolores ceu nõ noſcẽtibus ipſis diſtinguere,* attendendũ omnino nõ eſt. Alij piſcium adipem laudant, tan *Add. ijs quæ dicunt.* quam ad ſuffuſiones, aut quencunq; alium affectũ nominare velint congruat. Alij nõ ſimpliciter piſciũ, ſed ſcribũt fluuiatilium, alij verò potius marinorum: quò videlicet aliquid plus ſcire videantur quàm vulgus.

Myelos. Medulla.

Medulla vim habet indurata & ſcirrhoſa corpora emolliẽdi, ſiue muſculis, ſiue tendonib⁹, ſiue ligamẽtis id accidat, ſiue etiam viſcerib⁹. Optimã ſemper expertus ſum ceruinã, deinde ipſorũ iuniorũ boum, quos vitulos etiã nominãt, ac proinde medullã eorũ vitulinã appellitãt. At hircorũ & taurorũ tum acrior eſt, tũ ſiccior. Itaq; durities ſcirrhoſas * emollire nequit, ſiqua etiã me- *diſſoluere.* moria manet eorũ quæ in q̃nto libro de his ſunt prodita. Ex vitulina igitur & ceruina medulla peſſi cõponũtur vteros duros emollientes. Et extrinſecus vteris medicamenta imponuntur, quæ ex medulla præparãtur, vim habentia emolliendi. Accipitur autem non ſolùm medulla ex oſſibus, quę ſanè reuera eſt medulla, ſed & ex ſpina quam &

ipſam medullã nominant ſpinalem videlicet:quæ tũ durior : tũ ſiccior eſt quàm alia. Illa enim mollior eſt & pinguior: ac proinde ego ſpinalem ſeorſum per ſeſe abſq; illa repono. Sed ea mihi vtriuſq; medullæ cura eſt ne aut putreſcãt, aut ſitum colligãt.Itaque in hyeme primũ eas capio,velut & adipem,deinde in ædibus ſiccis atq; editis, planè humoris expertibus,cum foliis lauri ſiccis repono.Nam quæ recentia folia ſunt & humida, multum etiam qualitatis ſuæ illis impartiunt,vt acriores fiant medullæ. At ſi quando ambiente calido & auſtrino medullas aut adipem voles reponere,paratum ſit in hoc cubiculũ neq; calidum, qualia ſerè ſunt quæ meridiem ſpectant (putreſcunt enim in talibus)nec humo proximum,atq; humidum (nam in talibus ſitum contrahunt:)ſed ſupernum atque excelſum, & ad aquilonem obuerſum,paruas habens apertas feneſtras, vt tam noctu quàm interdiu ab Arcto ſpirantes ventos accipiat.

Caput mænidum.

Capitibus mænidum ſale inueteratarũ vſtis ad ſedis fiſſuras vtebatur quidam & is ipſe ad columellam diu induratã. Videtur ergo vis illarũ eſſe deſiccatoria, non admodum acris,nam id aduſtarũ quæpiam obtinẽt ſicut omnes cõmuniter deſiccationem.

Caput

Caput leporum.

Alius caput* leporis comburens vtebatur ad alopecias cum adipe vrſino. *Add. integrum.*

Caput ſaurarum.

Porrò ſauræ caput contritũ quidã palos & ſpicula extrahere memoriæ reliquerunt, tum myrmecias, acrochordonas, & clauos.

Cerebrum leporis.

Cerebrũ leporis attritũ & eſum vtile eſſe didicimus pueris dẽtientibus, capite videlicet toto elixo, vt ego facere ſoleo. Non tamen eximia vis eius eſt, ſed ſimilis melli & butyro, & aliis quæ ad dentientes pueros conueniunt. Quidam etiam aduerſus* metum vtiliter edi cerebrum hoc prodidere. *Antiq. interpres legit τρό-μοις, vertit enim tremorẽ.*

Cornua cerui & capræ.

Cornibus cerui & capræ vſtis maximè vtuntur, vt & nos ſæpe vſi ſumus, tũ ad candorẽ dentiũ, tũ ad cõtrahẽdas mollitie fluidas gingiuas. Cæterũ ceruinũ maximè cõmendatur ab iis qui talia ſcribunt, ꝙ ſi ab vſtione lauetur, dyſenteriã & ſanguinis excreationẽ, prætereà cœliacos vocatos affectus ſanat: & aurigini vtile eſſe dicũt. Porrò duo exhiberi cochlearia ad oĩa iſta p̃cipiũt. Miſcuerũt autẽ ipſum nõnulli, vt dictũ eſt, vſtum & elotũ collyriis etiã deſiccantibus oculorũ fluxiones. Eſt enim ſcilicet omniũ talium vis exiccatoria: velut & dictum eſt.

Pulmo agninus, & porcinus.

Pulmo agninus pariter & porcinus intertrigines à calciamentis curare creditur. At vulpinus ſi bibatur reſiccatus, aſthmaticos iuuat.

Iecur canis rabidi.

Iecur canis rabientis ſi aſſum edatur remediũ exiſtere iis, qui ab ipſo fuerint morſi, quibuſdã eſt proditũ: ac ſcio certe quoſdam qui ipſum ſumpſere manſiſſe ſuperſtites, verùm non illo ſolo: vſos autem aliis præterea remediis, quorum fecimus periculum,* in rabiẽtibus tunc adhibuimus. Audiui verò quoſdam cum illi ſoli fidem habuiſſent, poſtea mortuos.

in rabioſo rũ morſib.

Iecur caprinum.

Porrò caprinũ iecur quidam aſſantes, ſaniemq́; effluentẽ excipientes, ea vtuntur ad nyctalopas. Vaporẽ autẽ eius dum lixatur, oculis apertis excipiendũ præcipiunt. Quin & aſſum ſi edatur, & ad eoſdẽ affectus accommodari aiunt: & eos qui comitiali morbo ſunt obnoxij, arguere, [cõuulſionémq; illis accerſere.] idem poteſt hircinum.

Iecur lacertæ.

Iecur autẽ lacertę eroſis ĩpoſitũ dẽtibꝰ, eos dolore liberare nõnulli ſcriptum reliquere.

Venter mergi.

Ventrem mergi quidam commendant

tanquã medicamen concoquens, ſiue pepticum, idq; ſiue protinus lixum*, ſiue areſactum comedat. At nos id experti, vanã eſſe promiſsionem comperimus, ſicut ſanè etiã quod de interna tunica gallinarum memoriæ eſt proditum. Aiunt enim quidã, ſi areſacta bibatur, iuuare ſtomachicos.

Add. ſumat quis.

Iecur lupinum.

Iecur lupinũ ſæpenumero in medicamẽtum indidi hepaticũ, quod ex eupatorio cõficitur, nec tamẽ quod mentione dignũ ſit amplius præſtare comperi, ad illud videlicet comparans quod ſine ipſo componitur.

Caſtorium.

Teſticulos caſtoris nuncupant caſtoriũ, medicamẽtũ & celebre, & multi vſus, adeò vt Archigenes, de caſtorij vſu totũ conſcripſerit librũ. Atq; ille ſanè particulares eius facultates expoſuit, nos verò velut in aliis medicamẽtis fecimus, ita & in hoc quoque generalẽ modò facultatem dicemus. Quã ſi præ oculis habeas, ipſe per te particulares inuenire poſsis. Itaq; quod excalfaciat, manifeſtũ eſt. Nam ſi voles ipſum ad vnguem læuigatum oleo maceratum parti cuipiam *infricare, euidẽter illam incaleſcere percipies. Porrò calefacientia omnia vbi contactæ ſubſtantiæ quippiam digerunt, cõtinuò etiam illam deſiccãt, niſi ſi quid natu-

illinere & infricare

ra fuerit humidum, ceu oleũ & aqua, atq; aduẽtitiam qualitatem calidam, nõ facultatem aſſumpſerit: ſicut certe hæc ipſa igni & ſoli æſtiuo admota. Itaque cum caſtorij conſiſtentia quoque ſit ſicca, & calfaciendi potentiã habeat adiunctam, meritò deſiccat. Atq; hoc illi cum multis aliis medicamentis commune exiſtit. Porrò quoniã impenſe ſubtilium eſt partiũ, ob id plus valet quàm alia, quæ ſimiliter vt ipſum & calefaciunt & deſiccant. Nam quæ tenuium ſunt partium medicamẽta iis quæ ſunt craſſarũ, plus ſunt efficacia, etiã ſi parem ſortita fuerint facultatem, nimirum quia penetrẽt & in altum ſubeant admotorũ corporum, potiſsimum ſi ea dẽſa fuerint, velut neruacea. Palam igitur talia ob cauſam poſitam magnificè iuuãtur à caſtorio. Cæterùm falluntur medicorum pleriq; in vſu caſtorij, cum id modò conſiderant, partem quampiam aut tremere aut conuelli, aut ſenſu motúve priuatam eſſe aut ægrè ſentire moueréve, haud ſciẽtes id genus ſymptomata ad diſsimiles ſequi corporis affectus. At tu ab Hippocrate doctus, ex plenitudine pariter & inanitione conuulſionẽ conſequi: vbi quidem quæ in neruis continentur præter naturã, euacuare cõſilium eſt, ibi & bibendũ exhibe, & foris cuti caſtorium impone. Vbi

verò

verò ex ſiccitate nimia obuenerit cõuulſio, ſcito hoc medicamẽ illic eſſe aduerſiſsimũ. Ad eundẽ modum iis qui præ plenitudine tremunt, vtiliſsimũ: aduerſiſsimum verò iis quibus*id accidit ab inanitione. Ad portionem modò dictorum affectuũ, vbi ſingultus euenerit ſtomachi, perſcrutato prius inuentóq; illius affectu, ac diſcreto, ſi quidẽ à plenitudine ipſum ægroti perpetiantur, ad caſtorei vſum accedito. Sin autem * & euacuatione, aut acrium humorũ morſu prouenerit, medicamẽ hoc fugito. Sanè ſi odori guſtuiq; aduertas animum, ſuſpicaberis humano corpori aduerſiſsimã habere ſubſtantiam: tametſi in * natura nihil efficere comperiatur eorum quæ talia facere aſſolent. Siquidem alia ſtomachum vitiãt, alia ventrem, alia caput, alia aliam quãuis partem lædunt. At hoc medicamen ſiue corpori humido applices reſiccationem poſcenti, ſiue frigido excalfactionem, ſiue humido ſimul frigidóq; excalfactionem pariter & reſiccationem requirenti, magnam vtique oſtendit vtilitatem: nec vllam parti cuiquã noxã afferet, potiſsimũ ſi febri vacet, aut non admodum calidam perpetiatur homo febrim, ſed vt ſic dicam tepidã febrẽ qualis accidit in cataphoris maximè & lethargis. Ac multis ſanè caſtorium exhibuimus.

huiuſmodi affect⁹.

Add. à ſiccitate.

Vet. legiſſe videtur non φύσις, vt hîc, ſed χρῆσις: vertit enim, vſu.

vnâ cum pipere albo, vtrunq; menſura cochlearij ex melicrato bibendũ præbentes: nec quiſquam vllam ſenſit noxã. Sed & mẽſibus retentis, vbi [per venam quæ] in talo eſt, modicè euacuaſſem, oblato caſtorio vnà cũ pulegio aut calamintha, ſemper medicamen hoc expertus ſum purgationem* ciere abſq; vt hominem læderet. Præterea locos morantes eiicit. Eáq; omnia ex melicrato potũ efficit. At quibus ita vẽter flatu diſtẽditur, vt ægrè curationẽ admittat, aut torminibus vexatur atq; ſingultu, idq; ob frigidos viſcoſóſque humores, aut craſſos flatulentóſq; ſpiritus, eos ex oxycrato potũ ad iuuat. Quę porrò iuuat ĩ corpus intrò ſumptũ, iis prodeſt quoq; cuti impoſitum cũ ſicyonio aut veteri oleo. Quæ verò ampliori caliditate indigent, iis etiã per ſeſe infricari debet. Iuuat etiam, ſi quis ſuffitum eius in prunis impoſiti inſpiratione hauriat, maximè frigidos & humidos affectus, in pulmonę aut cerebro cõſiſtẽtes. Attamẽ lethargicos & caraphoricos omnes affectus, qui quidẽ adiunctã habẽt febrẽ, præſtat nõ dictorũ oleorũ quopiã macerãtes curare, ſed potius ex roſaceo capiti collóq; imponere.

Mẽſtruã intellige: ſequitur enim τὴν ἄνθρωπον hominem fœminã.

Renes ſcincorum.

Renes ſcincorum bibũt quidam tanquã *pudenda intendentes: cuius contrarium

facere

facere videtur* ſemē lactucę potū ex aqua. Sed & quidā lenticularum decoctum cum melle bibitum intenſiones ſedare referunt. *Add. maximè.*

Vngues caprarum & aſinorum.

Quidam vngues caprarū deurunt móxque* aceto perfuſos alopeciis illinunt. Itaque fuerit & talis cinis facultatis extenuatoriæ. Sunt autem qui cōbuſtas aſinorum vngulas comitialem morbum curare dicant, ſi ſcilicet aſsiduo bibātur: ſi verò oleo macerentur, chœradas digerere. Sed & ipſum cinerem ſi ſiccus inſperſus fuerit, ſanare perniones ſiue chimethla*. *cinerē aceto macerantes.* *al. φύγεθλα.*

Oſſa.

Oſſa cōbuſta admodū digerentē exiccantémq; vim obtinēt, & id maximè, vt quidā ferunt oſſa, humana poſſunt. Certè talū ſuillum combuſtū, ac deinde bibitum, inflationes & tormina ſanare dixerūt. Noui autem noſtratium quoſdam oſſa* potui exhibuiſſe, haud ſciētibus quid biberent, quidnam ebibiſſent, ne ſcilicet auerſarentur, ac multorū tū epilepſiā, tum arthritin curaſſe. *Deeſt ὀστᾶ.*

Senecta ſerpentis.

Senectā ſerpentis ſcripſere quidā in aceto bullitam dentium mederi doloribus.

Pellis ouina.

Pellis ouina recēns detracta, circumpoſita iis qui quocūq; modo fuerint verberati,

luculẽter adiuuat pręomnibus aliis auxiliis adeo vt die ac nocte vna illos curet: concoquit enim & digerit * quę ſub cute ſanguinem habent. *Equorum lichenes.*

recens contuſas partes.

Equorũ lichenas cũ aceto tritas comitiales curare ſcriptũ quibuſdã eſt. Alij verò & ad cuiuſuis feræ morſum adhiberi cõſulũt.

Tela aranei.

Aranei telam ſcribunt quidã à phlegmone tueri ſummæ cutis vlcera.

Coria vetera.

Coria vetera, à ſoleis detracta ſi vrãtur, ad attritiones commodari calceamentorũ ſcriptum à quibuſdam eſt, tanquam ſcilicet hoc faciant ex antipathia quadam. Certe quæ phlegmone obſidẽtur, haudquaquam iuuantur: verùm vbi* extincta fuerit phlemone, non iniuria iuuantur, nempe quia reſiccantur. Eſt enim talis cinis reſiccatorius. Ac nos ſanè quãdoq; in agro ad vlcus eiuſmodi ex attritione ſumus vſi. Curat autem talis cinis non abs re vlcera ambuſta, & quæ vocantur intertrigines in fœminibus exiſtentes.

ſedata.

Oſtrea.

Oſtrea quidã nuncupãt omnia oſtracoderma, hoc eſt teſtacea, ab Ariſtotele appellata. At quod à pleriſque vocatur oſtreon, ſecunda ſyllaba abſque i ſcripta, vnam eſſe

obſt

obſtr*orum ſpeciem cõſtituunt, in toto genere cõprehendentes & buccina, & purpuras, & chamas, & pinas, & ſimilia omnia*.

Add. vet. de quibus deinceps dicam.

Buccina, & purpuræ.

Buccinorũ purpurarúmq; teſta quãdoquidem duriſsima eſt, nunquã abſq; vſtione vſus ſum. Atque vſta quidem ſufficiẽter deſiccandi vim poſsidet, cæterum ad vnguẽ eam læuigare, planeq; pollinis in modũ neceſſe eſt, tundendo ſcilicet & cribrando*. Quod tibi cõmune ſit in omnibus lapidoſis teſtaceíſque ſubſtantiis. Nam niſi exactè læuia ſint reddita, arenis ſimilia ſunt: ipſa autem per ſe illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. Id quod ipſum quoq; commune eſt omnium quę citra inſignem morſum deſiccant vehementer*: quippe cùm alioqui fluxionum cauſa exiſtant. Sed & aliud eſt omniũ id genus commune, nempe vt cum aceto, aut oxycrato, aut œnomelite, aut oxymelite idonea ſint vlceribus putreſcentibus. Idcirco lapides omnes vbi ad eũ vſum applicantur, alij magis, alij minus, certe omnes conferunt.

Add. prius.

Leg. irritantia illa &c.

Oſtrea.

Oſtreorũ teſta vſta ſimilis eſt facultatis buccinorum teſtæ, *tametſi etiam ſubtilis, imo vt certius veriúſq; dicam, minus craſſę. Nam terroſam durámque corporis ſortita

Et etiam tenuiorũ ari.

con

conſiſtentiam concretionémq;, impendiò omnia craſſarum ſunt partium. Itaq; accuratè ea læuigare cõuenit. Quamobrẽ cùm dicimus horum aliud alio eſſe tenuius, ita inaudienda dictio eſt, tanquam ſi Vlyſſem Therſite dicamus maiorem, cum vterq; tamen fuerit paruus: aut Aiacẽ Achille minorem, cùm ambo itidẽ fuerint magni. Cæterùm omnia id genus (vt & anteà eſt dictũ) cogendi quandam in ſe facultatẽ obtinẽt, per quam condenſata eorum eſſentia, dura terroſáq; ſunt reddita, quam vbi per vſtionem depoſuerint, cõtrariam adſciſcunt facultatem, quã vocãt digerentem. Porrò ſi laueris ea viſſeriſq; * ignea in aquam natura depoſita, ipſam efficiunt cum tenuitate excalfacientem, adeò vt & putrefaciat, ſed nonnunquam reliquum illud terrenũ eſt, morſus expers, id quod maximè implendis cicatricéque claudendis vlceribus humidis eſt vtile. Igitur teſta eorũ quæ peculiariter vocantur oſtrea, combuſta vtor ad diuturnas ex fluxione, ægréque carne implebiles cauitates, nẽpe quæ fiſtuloſæ ſunt atq; profundæ, eam foris cum ſuillo adipe veterato circumponens: id vulgò axungiam nuncupant. At in ſinum ipſum aliquid eorũ quæ talia carne implent, immitto, quale eſt vſtũ diaphanes, quod ſpecarium nominãt. Parem

omni eo quod velut ἐμπύρευμα, eſt &c.

rem

rem in genere ſacultatem habẽt & cæterorum oſtracodermorum teſtæ deuſtæ, maximè verò, vt dixi oſtreorum, deinde buccinorum, & purpurarum. Itaq; cinis eius generis emplaſticis miſcetur facultatibus digerẽtibus, & cũ quouis adipe digerit. Verùm quoniam inueteratus efficacius digerit, illi magis miſceri ſolet. Acrius verò quàm conueniat redditur medicamentum, ſi acrium illi adipum quempiã miſcueris, de quibus ſuperius determinatum eſt. Quin & dentes ſplendidiores talium omnium cinis efficit, nõ tantum extergendi potẽtia, ſed & aſperitate ſubſtãtiæ velut & pumex, & teſta clibani. Verùm in vſu eiuſmodi nõ eſt neceſſe quæ ſic vſta ſunt admodum læuigare At in vlceribus rebellibus* præ omnibus diligenter læuigabis. *inſpergẽs.* Porrò excreſcentem carnem mediocriter exterũt cõprimũtq;. Ad hæc cũ ſale omnia id genus vſta dentiũ ſmegma reddunt efficacius, adeò vt nõ modò laxitatem mollitiémve gingiuarũ deſiccet, verumetiam vlcera putreſcentia adiuuat.

Sepia.

Sepię teſta admodũ laxa eſt, nõ vt oſtreorum lapidoſa. Itaque abſterſio quidem illi cum aliis oſtracodermorũ teſtis communis eſt, velut etiã deſiccatio: cæterùm partium tenuitas eximia illi præ cæteris ineſt. Quo-

circa

circa vſta ea vtimur ad vitiligines, ephelin, lenigines, pſoras. Quin & foſsili ſali miſta, in oculis exiſtentes vngues eliquat. Et antequam vratur*, dentibus ſplendorem adfert, vlceraq; deſiccat. Porrò hoc nomine, quòd mediocrem obtinet aſperitatem adhibemus eam & ad ingentes oculorũ aſperitates, quas ſycoſeis appellare conſueuimus. Nam exſcalpentes ex ea quidã ipſa figura ſimile collyrio, eo illas confricamus, donec ſanguinem reddant, quo facto collyria cathæretica ſiue detrahentia præſtantius effectum ſuum in illas exerunt.

Add. cõ trita & ad leuorẽ redacta.

Opercula purpurarum.

Opercula purpurarum* quidam memoriæ prodiderunt, lienes tumentes ſanare, & ſuffitas eas quę vteri ſuffocatiõe periclitantur, iuuare: prætereà retentas eiicit ſecũdas.

Add. ex aceto pota.

Lana œſipera, hoc eſt ſuccida.

Lana ſordida, ac proinde à quibuſdã appellata ſuccida, idoneè excipit irrigationes quę adhibentur contuſis, aut quomodocũque percuſsis*, vt quæ vtilitatẽ ex illis proficiſcentem promoueat, ídq; propter œſypon. Lota verò, nec amplius œſypon habẽs *apta humoribus qui irrigãtur, excipiẽdis. Porrò vſta vim habet acrem pariter & calidam, vnà cũ partium tenuitate. Itaq; molles nimiúmq; humida vlcerũ carnes celer-

rimè

Add. partib.

Deeſt materia quædam.

rimè eliquat. Inditur & in medicamen deſiccatorium. Vrito eam tanquã alia plurima, ollam implens nouam, deinde claudẽs operculo multa foramina habente.

Pili vſti.

Pili vſti, ſimiliter vſtæ lanæ excalfaciẽdi deſiccandíque admodum ſunt facultatis.

Ouorum facultas.

Conſequens fuerit ad partium doctrinã de ouis diſſerere. Nã alibi eorũ meminiſſe non licet. Sanè oua partes non ſunt animalium, ceu nec arborũ fructus, nec grauidarum fœtus: verùm proportione reſpondent iis quæ agnaſcuntur. Itaq; eorũ quæ agnaſcuntur, quędam planè familiaria propriáque conſpiciuntur plantarum, aut animalium naturis: quędam non omnino talia, vt viſcũ quod agnaſcitur quercubus: & vt ſemel dicã, ſi qua arboribus, alterius generis arbor, frutex, fructus, herba, aut omnino germen quodpiã, vt fungi agnaſcantur. Ex familiaribus autem eſt & in ouibus lana, & in aliis animalibus pili, & cornua quę decidẽtia denuò recreſcũt, vt ĩ maſculis ceruis, ex hoc ſunt genere. Cõceptus autẽ ſiue fœtus fructibus proportione reſpõdent, nimirum ad generis propagationem à natura creati. Ex his vnũ quoddã eſt & ouum factũ ad generis ſucceſsionẽ perpetuitatémq;.

Cæter

Cæterùm vtile eſt,& tanquā nutrimētum. Verùm de nutrimento nō eſt nunc inſtitutum diſſerere. Proinde quæ tanquā medicamentum efficit,ea hoc ſermone recēſebuntur,ex pauculis vſibus particularibus vim eius exquirentibus nobis, tum in partibus, tū in tota ſubſtātia. Siquidē quo pacto inuēta rerū cuiuſq; generali facultate, ad multos eam vſus particulares ducere poſſimus, didicimus. Inſuper docti iā ſumus,quomodo ex vno alteróve experimento de vniuerſali facultate liceat colligere. Igitur ouorū albū & tenue illud,quo itē ad ophthalmias vtimur, ex numero eſt medicamentorū minimè mordicantiū nec vnquā effectu fruſtratus ſum ex vlla tali intēperie, qualē habet ſæpe lac, vti antè oſtēdimus,in animalibus cruditatem, aut nimiā famē, ſitímve perpeſſis aut quę cibis vſa ſunt prauis. Quæ ſanè potius euenire ſolēt in mulieribus, ob victus videlicet errorem. At oua vnā modò prauitatem accipiunt eámq; ex vetuſtate, quam facillimè cauebis ſi vtaris recētibus. Porrò vſitatiſſimum nobis eſt, maximéq; parabile gallinarum ouum : ea propter illo vtimur,aliis nihil egentes, tametſi eandem habeant naturam. Temperatura porrò ſymmetro frigidius eſt. Itaq; vtendum eſt oui albumine nō tantum ad oculos,verùm

etiam

etiam ad alia omnia quæcũq; medicamẽta requirũt ſuauiſsima, minimėq; mordacia, vt ſunt omnia ſedis ac pudendorum vlcera maligna. Miſcetur quoque idoneè medicamentis profluuiũ ſanguinis* ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ nimirũ citra morſum illinuntur, atq; adſtringũt. Sed & ad vlcera rebellia miſcetur iis quæ abſque morſu ea poſſunt deſiccare, cuiuſmodi eſt medicamen põpholyx elota, & metallicorũ quædã elota, de quibus priuatim ſuprà diſſeruimus. Porrò & ipſe vitellus adſimilis eſt naturæ, ac proinde miſcetur ceratis morſus expertibus, ouis videlicet aut lixis, aut aſsis. Verùm id tamẽ manifeſtũ eſt inter hos leuiculã exiſtere differentiã, quòd paulò plus deſiccẽt quæ ſunt aſſa: ac quantũ huius accipiũt facultatis, tantũ deperdãt de mitigãdi potẽtia. Miſcetur & cataplaſmatis phlegmonem extinguẽtibus, vt iis quę ex meliloto cõſtãt, ſedi applicãdis. Crudo verò ouo toto vtimur admiſto roſaceo ad palpebrarum, auriũ, mãmarũmq; phlegmonas quæ ſcilicet aut ictis illis, aut alio quouis modo euenerint, aut extiterint in neruoſis corporibus, puta cubito, & digitorũ tendonibus, aut articulis, ídque in pedibus & pariter & manibus. Porrò in aceto coctũ ouum ſi edatur, fluxiões vẽtris deſiccat. At ſi etiã quip-

Tatũ mẽbranis.

piam eorum quæ ad dyſenteriá, aut cœliacum affectum cõueniunt, illi miſcueris, atque in igne modico fumíque experte (qualis eſt qui ex prunis conſtat) frixeris, edendúmque ita præbeas, nõ minimè ſanè laborãtes adiuueris. Aptiſsima talẽ ad mixtionem ſunt omphacium, rhus, tum ipſe qui cibis aſpergitur erythros nũcupatus, tũ ſuccus ipſius: galla, ſidia, hoc eſt mali granati putamina, cinis cochlearũ integrarũ vſtarũ. Apta quoq; & vuarũ *acini, & myrta, & meſpila, & corna. Magis iſtis medicaminoſa ſunt balauſtiũ, hypociſtis, cytini, ſiue mali punici flores. Sed & ad ambuſtiones protinus impoſitum eſt vtile, ſiue quis ſeorſum albumẽ dũtaxat ipſum molli lana excipiat, ſiue etiam cũ vitello totũ cõmiſcens cõfundénſque applicet. Etenim mediocriter refrigerat, & citra morſum deſiccat. Tale quum ſit, & ad anacollemata vocata, quæ fronti videlicet imponuntur, vtimur, & pilos palpebrarum adglutinamus, nimirũ admiſto idoneorũ quopiam, cuius generis eſt, thus, potiſsimum pingue ſi fuerit, at non inueteratum & ſiccũ. Verùm in illiuſmodi, ipſius albuminis commoda eſt viſcoſitas, nõ autem temperies, niſi quis quatenus nequaquã aduerſatur, illi quod adhibetur medicamento, eo nomine vtilem ipſam dixerit.

grana.

Nam

Nam viſcoſorum quædam ſunt quæ aduerſantur, velut viſcum nimirum acre & calidum, ad ea quæ excalfieri nõ poſtulant, dictúmq; frequenter eſt, ea quę validam vim nullam obtineant medicamenta, ceu materiam iis quæ tales vires obtinent, miſceri: proinde quoq; *creberrimi [πολύχρηστα.] ſunt vſus, vtpote iis quæ valenter agunt, inſeruiẽtia. Eiuſmodi cùm ſit ouum, ſimúlque non paruam adipiſcatur in lixationis aſſationiſq; * qualitate [*quantitate.*] differentiam, fit ſanè multo vtiliſsimum. Nam medicamentis quæ humiditates deſiccant, aut lixũ, aut aſſum, aut in ſartagine frictũ miſcetur: iis verò quę craſſa in pectore pulmonéq; incidunt, ſorbile quod vocãt, id quod in aqua eouſq; lixari debet, dum incaluerit. Eiuſdem ipſius naturæ nomine & ad eos quibus *gutturis [*leg. fauces.*] ſupremum aut ex vociferatione, aut ex humorum acrimonia exaſperatum eſt, aſſumitur: tũ ſcilicet quòd affectis partibus illinitur, atq; cataplaſmatis modo inhæret, tum quòd ſubſtantię ſuæ *læuitate [*lauore.*] eas mitigat, ſanátque. Eadem ratione ſtomachi, vẽtris inteſtinorum ac veſicæ medetur aſperitatibus.

Echinus, hoc eſt erinaceus combuſtus.

Erinacei vtriuſq; tũ marini, tũ terreſtris corpus totũ vſtum cinerẽ efficit facultatis tum extergentis, tum digerentis, tum de-

trahentis. Itaque eo quidam & ad excreſcentia, & ad ſordida vſi ſunt vlcera.

Cochleæ, ſiue limaces.

Cochleæ ſi totæ cũ teſtis vrantur, admiſta galla, omphacitide, ſimúlq; pipere albo mirificè proſunt dyſenteriis, in quibus vlcera nõdũ putredinoſa ſunt. Cõuenit autẽ vt piperis ſit pars vna, gallę verò duę, quatuor *cochlearũ. Hæc vbi ad vnguẽ læuigaris, cibis aſpergito, bibendúmq; aut ex aqua, aut ex vino albo & auſtero præbeto. Cæterùm abſq; gallę miſtione cinis cochlearũ admodum reſiccantis eſt facultatis, obtinẽs item nonnihil ex vſtione calidũ. Porrò cochleæ quæ vſtionem nõ ſunt expertæ, ſi tritæ vnà cũ teſtis imponantur, & toti vẽtri aqua inter cutem laborantiũ, & in arthriticis articulorum tumoribus, ægrè quidẽ diuelli poterunt, cæterùm impẽsè deſiccãt. Et omnino inhærere ipſas ſinere oportet, quoad ſpõte decidant. Idémque faciendum in tumoribus ex ictu natis difficile ſolubilibus, & ex contuſione factis in auribus. Deſiccant enim illos magnopere vniuerſos, etiamſi viſcoſus craſſusq; ĩ alto humor cõtineatur.

* *deeſt cineris*, τῆς τέφρας.

Carcini, hoc eſt cancri vſti.

At fluuiatiliũ cancrorũ cinis quãquã ſimiliter prædictis exiccatorius eſt, ſubſtãtiæ tamen totius proprietate mirabilis eſt eius

in iis

in iis q̃ à rabiẽte cane ſunt morſi, effectus, iiſq; tũ ſolus, tum cũ gentiana & thure multò præſtantior. Thuris ſanè partẽ eſſe vnã oportet, quinq; autem gentianæ: porrò cancrorum decem. Et rarò equidem aliter illis viſis nos ſumus vſi, cæterùm ad eum modũ plerunq;, quo Aeſchrion empiricus*, medicamentorum peritiſsimus ſenex, conciuis ac præceptor meus. Patella erat æris rubri in quã impoſitos cancros viuẽtes, hactenus vrebat, donec in cinerẽ redigerentur vt facilè ad læuorẽ redigi poſſent. Hic Aeſchriõ ſic paratũ promptũ ſemper in ædibus hoc habebat medicamẽ*, vrẽs cãcros ipſos poſt ortum Canis, quando Sol in Leonẽ tranſiſſet, Luna decimaoctaua. Porrò bibendũ hoc medicamẽ iis q̃ à cane rabido fuiſſent morſi pręebebat quotidie vſque ad diẽ quadrageſimũ menſura cochlearij ſatis magni aquæ inſperſum. At ſi non protinus ab initio, verùm aliquot poſt dies à morſu curã cepiſſet demorſi, tũc quotidie duo cochlearia aquæ inſpergebat. Ad ipſum verò vulnus emplaſticũ applicabat medicamentũ, quod ex pice brutia & opopanace acetóq; cõficitur, habens picis librã vnã, vnũ aceti acerrimi ſextariũ Italicũ, opopanacis verò vncias tres. Hæc tametſi à præſenti inſtituto eſſent aliena, ſcribẽda tamen cenſui, quia medica

Add. vtebatur.

Add. tẽpore æſtiuo.

mēto huic ipſe conſiderē, nimirū cùm nullus vnquā eorū qui illo fuerint vſi *ſit mortuus. Cæterùm ſeorſum alterū librū cōſcribam aliquādo de iis quę proprietate ſubſtātiæ totius quid agūt, è quorū numero ſunt id genus omnia. Ignoſcendū itaq; ſcripturę importunitati, tū nunc, tū ſicubi prætereà id mihi hoc in opere cōtigit: nēpe quia ex dictis ſumma proueniret vtilitas, quā ſanè poſteris,*impertire volebā, ſi forſan me pri' quàm quæ his deinceps ſunt opera perfeciſſem, mors occupaſſet, propoſitū impediens. Cæterū Pelops doctor meus & ipſe omniū eiuſmodi cauſas reddere volens, non abs re inquit, cancer cùm animal ſit aquaticū prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiātur affectu ſiccisſimo, nēpe rabie: quamobrē ſanè etiam aquā metuunt. Ac fluuiatiles, nō marinos cōuenire cācros dictitabat, ſcilicet ꝙ animalia marina ob admiſtionem ſalis natura ſiccisſimi haud ęquè exactā tuerētur eā quę eſt aduerſus rabiē cōtrarietatē. Ac cū quidā ſubiecíſſet cur nō omnia quæ in potabili aqua degūt animalia perinde vt cācri iuuare aſſolent? quia inquit, ſimilē cācris præparationē nō admittunt. Nā horū vſtorū cinerē, exiccatorius cùm ſit, canū*rabiētiū venenū abſumere ſimúlq; digerere * profeſſus videlicet

vt dictū eſt.

ſeruari.

mordētiū.

add. hæc igitur Pelops dicebat.

cet, & ambitione magna iactitãs, omnium ſe taliũ nouiſſe cauſas. At ego niſi planè me ſcire quippiã prius perſuaſum habeã iis qui adſunt perſuadere non tẽto. Itaq; nec Pelopis rationẽ vt verã accepi, vt quæ crebras habeat cõtradictiones: verùm cancros opinor ex proprietate totius ſubſtantiæ prodeſſe. Quoniã autem nullum mortuũ ſciuerã eorum qui fuerant illis vſi, totis vtique corporibus, hoc aperiendũ recenſendúmq; à me exiſtimaui, tametſi non eſſet huius inſtituti proprium (nam id non erat propoſitum.)

Chelidones, ſiue hirundines vſtæ.

Nec ſolis animalibus de quibus dixi, ſed & *hirũdinibus vſi ſunt multi, cõburentes videlicet, & cinerẽ melli miſcẽtes, ac deinde ſynanchicos inungẽtes, & in totum omnes quicũq; *in gutture ac columella cũ tumoribus cõſiſtunt affectus. Vtũtur & ad acuendũ viſum hoc cinere nõnulli. At alij eas are factas drachmæ põdere bibendas exhibẽt.

Vet. habet hirũdinum puluere.

in faucibus.

Tetiges, id eſt cicadæ.

Sed & cicadis *quidã vtũtur ad colicos affectus cũ parib⁹ numero piperis granis, dãtq; aut tres, aut qnq;, aut ſeptẽ, ꝑ itermiſsionẽ videlicet & ipſos etiã paroxiſmos. Porrò alij aſſas edẽdas offerũt quib⁹ affecta veſica eſt.

Add. ſiccis.

Corydos, id eſt, galerita.

Galerita tamẽ volucre animal hoc paruũ

quod iuxta vias ſæpe videmus, in iure elixũ, colicos adiuuat. Verùm aſsiduè id edere ſimul cũ iure neceſſe eſt. Habet verò hoc animal in capite velut galerum ex pilis ſponte enatũ, cuius occaſione efficta eſt, quę apud Ariſtophanẽ comicũ ſcribitur fabula. Is enim de hac inquit hũc in modũ: Imperitus es: & curioſus, & nec Aeſopũ quidẽ didiciſti, qui ait galeritã primã omniũ volucrum fuiſſe, etiã ante terrã: inde patre eius morbo defuncto, cùm humus nondũ eſſet, illũ quidẽ dies quinq; iacuiſſe: at hanc præ inopia melioris conſilij, in capite tandem patrem ſuum defodiſſe. Hoc quoq; aiunt, obſcurè licet, deſignaſſe tamen Theocritũ.

Οὐδ' ἐπιτυμβιδίαι κορυδαλλίδες, ἢ λάϊνόν τι.

Nẽpe indicare illũ eas quæ in capite tymbon, hoc eſt, ſepulchrũ gerãt. Annexui autem huic iſta ſermoni, vellem quòd clarè hoc animal, nempe galeritam, manifeſtare quos ferat in capite pilos erectos: quãdoquidem expertus ſum eius aduerſus colicos vtilitatem, velímque qui ipſum non norũt, iis bene monſtratum.* Nam & ipſa coridalis appellata herba colicis conuenit. Et hoc quoque tibi obiter ſit notatum.

adde ex fide ve. cod. Quoniam paſſeribus qui pyrgitæ dicũtur, ſimilis eſt, ſed & criſta ſecernitur & paulò maior eſt ipſis.

Alectorides, id eſt gallinæ.

Ad gallinarum ius ſimplex retinẽdi vim poſsidet, vti gallorum veterum ſubducẽdi.

Coq

Coquendi autem ſunt cum ſale prolixiſsimè. Sed horum ipſi fecimus periculum.

Gale, id eſt muſtela.

Muſtelam nunquam combuſsimus, de qua ſcriptum legitur, cinerem quidem eius cum aceto illitũ, podagricos arthriticóſq; iuuare, tanquam vehementer valeat digerere: ipſam verò arefactam ac potam prodeſſe comitialibus, eadem nimirum illa facultate. Porrò quidam etiam omnino omnis feræ alexipharmacum eam eſſe referũt, & maximè eius ventrem.

Ranæ vſtæ.

At ranarum vſtarum cinerem ſanguinis eruptioni mederi referunt inſperſum, cæterùm cum liquida pice ſanare alopecias.

Hippocampus.

Et Hippocampum animal illud marinum ſi totum vſeris, alopeciis prodeſſe ſcripſerunt quidam, ipſúmque videlicet deſiccantis eſſe facultatis, *extenuantíſque, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaracino commiſcent, quidam pici liquidæ, alij veteri adipi ſuillo.

& tenuiũ partiũ facultatis.

Tellinæ ſalſæ.

Et ſalſas tellinas vſtas adeò vrentem efficere cinerem aiunt, vt cum cedria, *euulſos radicitus ex palpebris pilos, inſtillatus in locum, renaſci prohibeat.

mixtum ipſum.

Inteſtina terræ, ſiue lumbrici.

Porrò citra vſtionem aut lixationem, totorum animalium in partes affectas impoſitorum, aut intrò in corpus ſumptorũ, quidam medicorum fecere periculum, aut ceu fecerint periculum, ita ſcribunt, terræ quidem inteſtina cõtrita, neruíſq; diuiſis impoſita, protinus mirum in modum prodeſſe: atque hæc ipſa quoque cũ mulſo pota, medicamen eſſe mouendæ vrinæ idoneum.

Cimices.

Sed & de cimicibus quibuſdam traditũ eſt, quòd ſi cum aceto bibantur, hirudines eiiciant: at nobis, cùm eas perpetuò aliorũ eſu eiecerimus, haud opus fuit cimicibus.

Cantharides.

Veruntamẽ ſufficientẽ habemus de cantharidibus experientiã, quòd in vngues pſorodes cũ idoneis ceratis aut emplaſtris impoſitæ ſic illos educũt, vt toti cadãt. Miſcuimus eas etiã facultatibus pſoris & lepris cõgruẽtibus, necnon quibuſdam *ſeptis atq; interim etiam iis quæ clauos, quos vocant, eiiciunt. Porrò præceptorum meorum quidam earum paulum quiddã in medicamenta vrinam mouentia *ſolet iniicere. At quidam ſolas alas & pedes iniiciunt, quę aiunt eſſe alexiteria iis qui corpora ipſorum bibiſſent. Alij contrà. At nos totas indimus.

ex putrefacientib.

iniiciebat.

Cæt

Cæterum aptiores ſunt ad ea quæ expertum me dixi,eę cantharidũ quę inuentæ in frumẽto,lutea tranſuerſalia in aliis cingula obtinent, potiſsimum ſi iniiciantur in vas fictile nouum,deinde ori vaſis linteum obductum ſit rarum, & vas ita teneas inuerſum vt linteum quod cantharidibus ſubeſt vaporem ab aceto ſurſum elatum excipiat, donec emoriantur ipſæ cantharides.

Bupreſtis.

Sic bupreſtes quoq; reponere expedit. Sunt autẽ & ipſę animalis quoddã genus cantharidibus tum ſpecie,tum viribus adſimile.

Pityocampe.

Quin & erucæ quæ in *piceis naſcuntur *pinis.* merito ſanè nuncupatæ pityocampæ,huius ſunt facultatis.

Salamandra.

Et ſalamãdræ cõbuſtę cinerẽ quidã ſepticis & lepricis pſoricíſq; miſcẽt facultatibus.

Narce. Torpedo.

Sed & torpedinẽ totam (dico autẽ animal marinum)capitis dolores ſanare capiti admotã, ſedémq; euerſam coërcere, à quibuſdam eſt proditũ. Verùm ego cum vtrunque eſſem expertus, neutrũ *verũ cõperi. *facere.* Eã igitur cũ cogitaſſem adhuc viuã eſſe applicandã,cui caput doleret(poſſe enim fieri vt hoc medicamẽ anodynon ſit,ſeu dolore

liber

liberet, ſimiliter aliis quæ ſenſum obſtupefaciunt) ita habere cōperi. Putóq; eum qui primus eſt vſus, tali quapiam motū ratione vti aggreſſum.

Draco marinus, & trigle, & alia id genus.

Viuas etiamnū haſce animātes apertas, & protinus partibus affectis appoſitas prodeſſe ſcripſerūt, nempe draconem marinū in ſuū ipſius ictum impoſitum, ſimiliter & triglam in draconis, mures domeſticos in ictum ſcorpii, velut & ſauram mygalen in ſuū ipſius, & ſauram chalcidicam, quam & ex vino bibendā præbet: tanquā ſuū ipſius morſum ſanet. Porrò ſcorpiū ſuum ipſius ictū curare ſi tritus imponatur, ſimiliter ſi aſſus edatur. Cōgruere autē aiunt & iis qui à vipera ſunt morſi, aſcalabota verò iis qui à ſcorpio. Referūt autē & in Aegypti regionibus arefactum aſyracū quem vocant, exhiberi iis qui à ſcorpio percuſsi ſunt: & vocatum cybium vtiliter vulneri à cane inflicto imponi. Multáq; alia eiuſmodi, de quibus copioſius diſſeremus, vbi tractabitur de iis quæ proprietate totius ſubſtantiæ quid agūt. Cæterū in oleo lixis totis animalibus ipſo oleo vtebātur noſtratium medicorum quidam, ſed & ſuperiorum nōnulli, ad depilationem ſeu pilorum nudationem, nempe pityocāpis, & vrticis marinis, lepore marino

rino, ſcolopendro marino. Ad aurium verò dolorem ſilphis in oleo coctis, & iis quos vocãt oniſcos Græci (Latini* multipedas.) Ea enim animalia rotũda cũ in globum ſeſe contrahunt, vocántq; ea apud nos quidã cyamos, hoc eſt fabas, quandoquidem eſculentis fabis ſunt perſimilia, vbi ſeſe videlicet in globum conuoluerint, colore fuſco. Porrò ĩ agro cõplures videre eſt natos* ſub ſitulis, quibus à fontibus ruſtici aquã comportant, deponúntq; eas iuxta focũ. Vidíq; quoſdam ex iis qui medicinã in agro exercebant, aſsiduè oleo ex illis compoſito ad vniuerſos aurium dolores, vti nõ diſcernentes affectum vnde oriretur. Itaq; nõ abs re euenit, vt interim effectum cõſequerentur, interim læderẽt. Et quid mirum, quãdo & inſignes quidam medici de iis citra diſtinctionẽ ſcripſere? Tales ſunt Apollonij libri De* parabilibus. Atq; hic ſanè etiam ſcripſit, inteſtina terræ in oleo coctos aurium dolores mitigare; ſed alij cenſent, admiſto adipe anſerino, ſic demum vtendum.

al. millepedas.

ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις.

facilè parabili. medicamen.

Vulpes & hyænæ.

Cæterùm de vulpibus quæ totæ in oleo coquuntur (nam ſic quidẽ curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetẽ ingentẽ inijcientes, partim etiã mortuas) fuſius dicere mihi neceſſe eſt, quãdoquidẽ pleroſq;

viſæ

viſæ ſunt principiò planè morbo hoc libe-
raſſe, verùm poſt multum temporis non ita
profuiſſe. Siquidē illos malū repetiit, quan-
quam non ita vehemens quàm anteà. Sanè
oleū in quo cocta vulpes eſt, non eſt poten-
tioris in digerendo facultatis, quàm in quo
hyæna: quæ ſi ſimiliter in oleo lixetur, red-
ditur oleū longè potētiſsimæ in digerendo
facultatis. Porrò frequēter dictum eſt, tali-
bus medicamētis ineſſe potentiā eorū quæ
ſuperficiē. in alto continentur corpore, in * extimam
cutem extrahendi, ac eo nomine quādoq;
ſedandi dolores: nō enim perpetuò hoc ad
add. ſolū. ea ſequitur*, cū ij dūtaxat dolores ab eiuſ-
modi medicamentis ſedentur, quorū cauſa
eſt humor in alto cōtentus, dolorē ciēs aut
ſubſtantiæ craſsitie, aut refrigeratione, aut
vehementi acrimonia, aut etiā ſpiritus fla-
tuoſus exitum non habens. Itaq; qui vtun-
tur vulpibus, & ipſi oleū diſcuſſorium effi-
ſolijs. ciunt: atq; inde impletis eo * alueolis totos
arthriticos in eo imponunt, multo ibi tem-
pore immorari præcipientes: verùm ex hoc
fit vt non tantùm qui circa articulos ipſorū
ſunt tumores euacuentur, ſed etiam vniuer
ſum corpus. Itaq; vbi totū corpus illis an-
tea plenitudine affectū fuerit, mirū non eſt
per euacuationē cōſecutum cōmodū, nem-
pe cum nihil etiā in affectas partes influat,
quia

quia corpus vniuerſum iam euacuatũ eſt & qui cõtinebãtur ipſis humores * exhalarũt. Cæterùm queẽadmodũ antea cũ corpus noxa vacaret, praua victus ratio morbũ inuexit: eundem in modũ, aut etiã amplius, à ſimili diæta par eſt rurſum illos ſimiliter afficiẽdos in articulis quibus iam laborauerũt.

diſcuſſi ſunt.

De ijs quæ in mari & aquis ſalſis proueniunt.

SOla hæc in toto opere reliqua hoc habent nunc tempus opportunum. Nam quæ in mari & aqua naſcũtur animalia, ſuperiori ſermone expoſita ſunt, vbi videlicet agebatur de animalibus. At quæ in aquis quidem naſcũtur, * nec ſunt animalia, ea nunc exponentur.

Ad. aut ex aquis.

Adarcion.

Adarcion, quidam verò maſculinè efferunt adarcon, alij fœmininè adarcẽ appellitant, eſſentia quidem ſua velut ſpuma eſt aquæ ſalſæ concreta, circa arundines & farragines concreſcens. Acerrimum hoc eſt ſimúlque calidiſsimum * : proinde & per ſe inutile eſt, verùm commiſcetur iis quæ vim eius retundunt. ſicq; fit * multò vtiliſsimum in iis affectibus qui excalfieri poſtulant, idque foris impoſitum. Nam intrò in corpus ipſum ſumere eſt impoſsibile, nimirum ob virium vehementiam.

Vet. cod. add. medicament.

πολύχρηστον.

Alc

Alcyonia.

Alcyonia omnia deterguntac digerunt, qualitatem habẽtia acrem & calidam:*verùm ipſum plus minúſq;, in ipſis eſt nõ exiguum & in his ipſis quæ diximus ſecundũ partium eſſentiæ* tenuitatem. Eſt autẽ eorum vnum denſum & graue, odoris praui. olet enim piſces putres, ſpongiæ in ſpecie ſimile. ſecundũ verò aliud figura longiore leue & rarum, odorem habẽs ſimilem phycis. Aliud tertiũ vermi ſimile eſt ſpecie, colore purpureo, conſiſtentia molli: vocant id mileſium. Poſt quæ quartum ſecũdo quidẽ iam poſito ſimiliter & leue & rarũ, verùm lanis ſuccidis ſimile. Deniq; & quintũ extima ſuperficie leui*, cæterũ interna ſubſtantia aſperum, nullius odoris, guſtu tamẽ apparẽs acre; & ſanè omnium alcyoniorũ eſt calidiſsimum, adeò vt & pilos vrere poſsit. Itaq; cum duo prima lichenas, alphos, pſoras, lepráſq; adiuuent, præterea cutẽ ſplendidiorẽ competentia virium efficiant, idem præſtare * non poteſt hoc vltimo loco poſitum. Nec enim perinde vt illa ſuperficiem duntaxat externã extergit, ſed etiam excoriat, vſq; in profundum cutis penetrans, vt etiã vlcera moliatur. Porrò quod tertio ordine recẽſuimꝰ, omniũ eſt tenuiſsimũ. Itaque vſtũ alopecias curat illitũ cũ vino, co-

Add. facult.

Add. totius.

Ad. circunſcribitur.

In Græ. codi. deeſt negatio.

lore

lore quidē fuluo, tenui tamē eſſentia. Quartum autem eiuſdem cum hoc ſpeciei vires obtinet, verùm haud parum imbecilliores.

Sal.

Sales eiuſdem genere facultatis ſunt, ſiue foſsiles ſint, ſiue marini: verū hoc differūt, quòd ſalis ex terra effoſsi ſubſtantia magis ſit cōpacta, ac proinde in hoc maior eſt & partium craſsities, & adſtringendi potētia. Itaq; marinus affuſa ipſi aqua protinus liqueſcit, ac foſsile hoc nō perpetitur. Porrò eiuſdem ſpeciei cum marino eſt, qui in ſtagnis quibuſdam ſalſedinē habētibus naſcitur, æſtate videlicet aquis æſtu ex iis abſumptis, cuiuſmodi eſt Tragaſius, non procul à Sminthio. Confluit enim illuc ante aquas ſpontaneas, quæ admodum ſunt calidæ, copioſa aqua ſtagnans non amplo in loco: & ea æſtate omnis abſumitur, à ſole videlicet arefacta. Porrò quoniam locus ipſe ſalſedinē *cōtinet, quod reliquū eſt eius omne, ſal eſt, cognominationē à loco pariter & aquis ſortitus. Nam ſpontaneæ & ipſæ illis in locis aquæ Tragaſiæ nūcupātur, potētia ſummè exiccatoria: & ſanè qui in ea regione ſunt medici, ad hoc illas accōmodant. Porrò dictum eſt & de Sodominis in mari mortuo vocato proueniētibus, in quarto libro, quē ſi quis librum diligenter perlegerit, illi

Add. natiuam.

tantum refricare memoriã nũc opus eſt, vt expoſita guſtus qualitate, ipſe medicamẽti facultatẽ cognoſcat. Igitur cũ qualitas ſalſa digerat ſimul & cõtrahat cõtactam ab ipſa ſubſtantiã* aphrolitron in hoc differt, ꝙ in ipſo vnum modò ſaporẽ exuperantem* ſit videre, quẽ vocant amarũ, vim habẽtem digerẽdi, haud etiã contrahendi vti ſal. Nam hîc quicquid in corporibus humidũ ineſt, id quodãmodo abſumit: & quod reliquum eſt ſubſtantiæ ſolidæ, adſtrictione cõtrahit: ac proinde etiam cõditura ſua corpora ſiccat & à putredine tuetur. Quippe quæ putreſcunt, excrementitiũ continent humorẽ ſubſtãtiámq; tum* diſſolutam, tũ minime cõpactam. Quibus ergo corporibus nulla prorſum eſt humiditas ſuperflua, ceu melli optimo, & corpus ſolidũ & cõpactum eſt, ceu lapidibus, ea vt putreſcãt eſt impoſsibile: ac proinde in his ſalis nõ probatur vſus: verùm in iis in quibus ſuſpecta eſt putredo.

Deeſt vocatum. Add. expreſſè.

Malè nõ ſolubilem, pro facilè ſolubil.

Sal vſtus.

Sal vſtus digerit quidem potẽtius quàm vſtionis expers, quantò ſcilicet ſubtilius ipſum corpus accepta ab igne facultate redditur: velut & in aliis quæ cõbuſta ſunt, euenire diximus: verùm nõ perinde ei qui non eſt vſtionẽ expertus, ſolidam ipſam ſubſtantiam contrahere conſtringeréq; poteſt.

Litrum

Litrum. Nitrum.

Litrum, Oſtẽſum eſt & hoc medicamen in medio ſalis & aphrolitri vires habere.

Halos anthos, hoc eſt, ſalis flos.

Halos, anthos, Quidam vt vnum nomẽ haloſanthos, quidã diuidẽtes halos anthos nominãt. Eſt autem hoc medicamen liquidum, tenuius etiã quàm ſal vſtus: tum acris qualitatis, & admodũ digerẽtis facultatis.

Halos achne. Spuma ſalis.

Halos achne, ſpumoſa eſt ſalis efflorẽſcẽtia, multò tenuioris naturæ quàm ſal ipſe: quare & extenuare & digerere multò plus ipſo poteſt: verùm quod ſubſtantiæ eſt reliquum, contrahere vt ſal nequit.

Aſphalton. Bitumen.

Bitumẽ, vnum & ipſum eſt ex iis quæ in aqua marina proueniunt, & in alia quapiã quæ non eſt marinæ diſsimilis, vt in Apollonio Epiri, & per alia id genus loca* multis aquis ſponte naſcẽtibus ceu ſpuma quædam innatans hoc medicamen reperitur: & molle quidem eſt dum innatat, poſteà verò reſiccatum pice ſicca durius efficitur. *al.calidis.*

Bitumen proueniens in mari mortuo.

Optimum verò bitumen in mari quod mortuum vocant, prouenit. Eſt autem id ſtagnum ſalſum in Cœle (hoc eſt caua) Syria. Cæterum medicaminis ipſius vis eſt

tum reſiccatoria, tum excalfactoria in ſecundo ordine. Merito itaque eo vtuntur & ad glutinationes vulnerum cruentorum, & ad alia omnia quæ exiccari debent cũ modica excalfactione.

Spongos, id eſt Spongia.

Spongia vſta acris eſt & digerentis potẽtiæ. Vtebatur ea præceptorum meorũ quidam ad ſanguinis eruptiones, quæ manuali opera indigent: in quẽ vſum ſemper eam paratam habebat ſiccam & exarefactã; cũ verò res poſceret, bitumine in primis imbuebat, ſin eo careret, pice. Porrò admouebat eam partibus ſanguine profluentibus etiámnum ardentem, vt & cruſta parti induceretur, & ipſum ſpongiæ * corpus ceu operculum quoddam acciperet. Cæterum ſpongia ipſa noua, non ſicut lana aut linamentum (quod μέτον μιλτὸν, id eſt carpinatum vocant) materia duntaxat eſt quæ humores infundẽdos excipiat, ſed etiam manifeſtè deſiccat. Id quod ſcies, ſi ea * vtaris in vulnere cum aqua, aut oxycrato, aut vino, pro diuerſitate videlicet corporum, vti eſt antè dictum. Glutinabit ſiquidem ea ſimiliter atq; medicamẽta quæ vocant enæma. At ſi non noua ſit, ſed vſui accõmodata, palàm cognoſces quantum à noua ſuperetur, ſi vulneribus eam imponas, ſine aqua pro

Add. vſta.

Add. ſola.

proluens, ſiue oxycrato, ſiue vino. Nec mirum eſt, cùm in ſpõgia noua ſeruetur, etiãnum ea quam à mari accepit facultas, modicè corpora exiccandi. Atque hæc quidem præſtare poteſt, cum etiamnum ſeruat maris odorem. Nam temporis ſpatio, etiamſi nunquam vſui accommodata ſit, tamen & odorem maris amittit, neque æquè deſiccare poteſt.

Garus, vel garum.

Garus facultatem habet multum & calidam & ſiccam, ac proinde eo quidam ad vlcera vſi ſunt putreſcentia: tum dyſentericis iſchiadíſque iniiciunt.

Halme. Salſugo.

Salſugo piſcium ſalſorum ſimiliter garo & ad putredines accomodatur, & ad iſchiadas dyſenteriáſque infunditur. Et acrimonia quidem humores coxam infeſtãtes attrahit, ac proinde per inteſtina euacuat. Putreſcentia verò vlcera in dyſenteria colluit atque deſiccat. Maximè verò ſalſugine ſalſorum ſilurorum & mænidũ ad talia vtuntur medici quidam, & nos ſanè ad vlcera *in corpore putrida vſi ſumus. *al.in c*

FINIS.

CL. GALENI PERGAMENI LIBER DE FACVLTATVM NATVRALIVM SVBSTANTIA,

GVINTERIO IOANNE ANDERNACO INTERPRETE.

FORSAN putabit aliquis diſſenſiones eorum qui animalia calida, ſtirpes verò frigidas aſſeuerant, rem magni eſſe momenti: ignorans vbi penitius quis introſpexerit, totã quæſtionis propoſitæ conſequentiam apparere ad ſummam vſque ſcientiã: ſed in alterius rei conſideratione occupatus, ſatis eſſe cenſet, ſi de his ex tempore calidi, frigidique qualitatẽ cuilibet ſenſui expoſitam recenſeat. Plato itaq; ipſe, quibus ineſt anima, vocat animantia. Cæterũ ſaxa, herbas, ligna, plãtas in ſumma omnes ſub inanimatorũ corporũ genere cõprehendit. Verùm in Timæo naturalẽ ſpeculationẽ pauciſsimis exercẽs auditoribus, qui de ſcientiis ſermones intellectu poſſint conſequi, reiecta vulgi opinione, mun-

di animũ ait in omnibus rebus, quæ ei ſubiectæ ſunt verſari. Quod iã diſſenſionẽ appellare, aut viri parum ſibi conſtantis eſſe arbitrari, nõ conuenit. Quemadmodũ neque Ariſtoteles, aut Theophraſtus diſſonãtia monumentis literarum prodidiſſe cenſebuntur, qui vulgo quædã ſcripſerunt: quædam etiã vt Auſculationes amicis. Si quidem aliqua de his, quæ omnẽ effugiũt ſenſum opinio demonſtratione parum cõmoda probetur, cùm multis indigeat rationibus, auditores angit moleſtátq;. Quam ob cauſam de huiuſmodi ſententiã prius ferrẽ nõ oportet, quàm cõpendio quodã per amplã demonſtrationẽ ad totius ſermonis cõplexionem perueneris. Nec mũdi animum ſaxa, teſtas, arenã, & exuſta ſiue putreſcẽtia cadauerũ corpora penetrare cenſendũ eſt. Quòd ſi enim hunc in modũ ſermone abſoluto apud idiotas palã dixiſſet Plato tale quidpiam, omnes eum præſentes damnaſſent. Porrò qua ratione motus in hãc venerit opinionem, in aliis cõmentariis indicauimus: nõ aut approbantes eam, aut refutãtes. Quin & ille ipſe nequaquã ita pronuntiat Theorica, quæ ad naturam pertinent, ſed quoad fidem poſsint facere, procedendum in iis eſſe ſcribit. Cæterũ ſtirpes in ſe motus principium, tum idoneorũ, alienorúmq;

rúmq; ſenſum habere, veritati cõſentaneũ eſſe puto. At, quòd incommodè, parúmque opportunè huiuſmodi dicantur, quàm Plato ipſe diligentius obſeruo. Iam ſi quis me roget quo tandem naturæ beneficio ſtirpibus antecellant animantia? Senſu inquã, & motu voluntario. Præterea facultatibus, quas nuper recenſuimus, attractrice videlicet, expulſoria, retentrice & alteratrice: naturæ vocabulo, nõ animæ indito: quoniam nihil inde vel artẽ medicã, vel philoſophiã moralẽ offendi viderem. Porrò cũ moralis philoſophiæ pars, quæ rerũ naturæ cõtemplationẽ continet, qualem Plato refert, explicanda mihi venerit, in nonullis planè imitor virũ & approbo. In aliis rurſus, quatenus verò ſimilia, probabiliáque fuerint, procedo. Quẽadmodum in quibuſdã ambigo maximè, nihil habens momenti in diſcordantibus, quo alterum ipſorum fuerit probabilius. Quamobrẽ omnes, quòd anima fruimur, ex corporis actionibus euidenter perſpicuis norunt, curſu ſcilicet, greſſu, lucta, & ſenſu multiformi. Eſſe ſanè horum actuũ cauſam, argumento, cui omnes naturâ conſentiunt, colligimus nihil in omni rerum humanarum numero ſine ratione fieri cogitantes. Verùm quoniam quæ ſit illa, parũ cõſtat, facultatẽ appellauimus ſingu-

lorum quæ fiunt effectricem, inde adeò, ꝙ quæ facit, poteſt facere. Hac ratione Scammoniã purgandi virtutem habere: Meſpilum ventris retentricem, nemo non aſſerit. Qui verò naturali, vt vocant, ſpeculatione exercitati ſunt, aliud alij ſibi perſuaſerunt. Hi nanque incorporeas quaſdã ſubſtantiis ſenſibilibus ineſſe facultates affirmant. Illi contrà ſubſtantias ipſas pro ſua cuiuſq; natura, quæ vel ex quatuor elemẽtorum temperamento, vel qualicũq; primorũ corporũ (vocant ea quidam inſecabilia, nõnulli impartibilia, multi ſimilaria) compoſitione cõflata ſit, actiones edere. Iam verò noſtrã ipſorũ animã, corporis expertẽ ſubſtãtiam eſſe nonnulli exiſtimant: ſicut alij ſpiritum. Nec deſunt rurſus, qui nullam ei planè ſubſtantiam peculiarem, ſed corporeæ eſſentiæ proprietatẽ attribuãt: eorũ facultatẽ ipſam habere dicentes, quibus efficiundis extiterit idonea: cùm nulla id genus qualitatum propriam obtineat naturã, ſed eſſentia, quę functiones ſubeat, animæ beneficio potentias eorũ, quibus agẽdis nata fuerit, poſſidere narratur. Ego itaq; in nullius verba iuratus, ſed integer medio quodã inter illos ordine cõſiſtẽs, de aliorum placitis, partim vt veritatis certior, partim vt nihil habẽs pẽſi, ſententiã profero: quemadmodũ in iis, quæ

paulò

paulò antè relata ſunt, quatenus probari queant diſputationem producimus. Pręſtat enim, vt animū induco meū, de illis perinde ac aliis, ſi per eruditionem liceat, ferrę iudiciū. Nequaquā tamē falſam rerū doctrinæ perſuaſionē induerim, vti complures alij factitant, cuius nondum demonſtrationē ſim adſecutus. Itaq; de his etiā omnibus, quorū cognitio tum ad corporis ſanitatē tuendā, tum ad morales animi virtutes parum neceſſariæ requiritur, verba facere cogitamus. Sunt autem non mediocre ingenio decus, & ornamentū allatura, ſi per ea, quæ clarè innoteſcunt, pulchrè intellecta ad medicinam, moralémq; philoſophiā ceu ſcopum referas: quam ego nō ſolum vtilem eſſe, ſed etiā ab hominibus, qui volēt, poſſe exerceri autumo. Quin & duos libros de hoc à me cōſcriptos inuenias. Cæterū ad id nūc, qđ pollicitus ſum reuertar: inde ſumpto exordio, quòd quidē omnia, quæ hoc terrarū orbe corpora cōtinentur ex quatuor elemētis totis per tota contēperatis, nō vt Empedocles putabat in minutiſsimas particulas redactis, conſtant, nemo haud dubiè ignorat. Vtrum autem corporeæ ſubſtantiæ, an ſolæ qualitates mutuò in ſe agant, nec affirmo, nec ſcire operępreciū arbitror. Probabilius autem mihi videtur, tēperamenta pro qua-

litas

litatum ratione conſtitui. Porrò, an anima immortalis corporis immixta ſubſtantiis animãtia gubernet, certò me ſcire nõ profiteor. Quẽadmodum ne id quidẽ, an nulla per ſe animæ exiſtat eſſentia. Hoc ſanè pro confeſſo apud omnes habetur, quòd vbi in corpora commigrauerit, eorũ naturis, quæ ex certa quadam elementorum (vt dixi) tẽperatura cõditæ ſunt, inſeruiat. Atque huius rei gratia nihil reor incõmodi arti medicæ acceſſurũ, etiamſi animationẽ, vt vocant, & trãſanimationem ignores. Aptiſsimum enim corpus ſit oportet, quod animã ſuſcipiet. Sin autem temperamenti alterationem patiatur, illa protinus emigrare cogitur. Verbi gratia, ſi propter ſanguinis fluorem, aut refrigeratorias medicaminũ potiones, aut aërem impendiò frigidũ, refrigeſcat. Rurſus ſi econtrario per febres, aut flammæ inſpirationes, aut epota deniq; medicamenta temperie plus æquo calida incaleſcat. Quãquam non modo huiuſmodi alterationis rationibus, ſed etiam cum omni reſpiratione deſtituitur. & hic aliquo modo alteratum, animam, ipſum deſerere conſpicimus. Quod nullo pacto naturali corporis temperie cõſeruata accidere poſſe animum induco meum. Proinde eſſentiam animæ cognoſcere, nec ad morbum profli-

gandum, nec ad ſanitatem tuendam neceſſariũ eſſe puto. Sicut nec ad moralem philoſophiam, ſeu practicen, id eſt actiuam, aut ciuilem multum adeò momẽti adfert. Liberum enim eſt pro ſuo cuique arbitrio eam appellare, modò illius, quę ſpeculationi ſeruit, nomine abſtineat. At de his aliàs puta in commentario de Platonis & Hippocratis placitis, vberius à nobis tractatum eſt. Cæterùm demonſtratis naturæ facultatibus, quot, & quales ſint, quæſtio quædam deinceps oritur, quemadmodum attrahere idoneum ſeu familiare ſtirpes, alienum amoliri dicamus. Quî enim fieri poteſt, vt quale ſit idoneum, quale item alienum anteà cognoſcas apertè, quàm illius attractionem, huius ſegregationem ac propulſionem ſtatueris? Cognoſcere ſiquidem, ſentiendi facultatis officium eſſe videtur. Cuius nomine præſens hic ſermo male accipitur, nimirum cum Plato aliud ſenſus genus in plantis ineſſe clare dixerit, auditores dignoſcendi conuenientia ab alienis facultatem intelligunt. Nam eorum duntaxat habent diſcretionem plantæ, nempe quæ iuuant, quæ offendũt, aut quæ ſimiles proximóſque ipſis affectus obtinent. Reliquarum verò ſenſus agnitionum, anima naturalis expers eſt. Non enim viſus, audi-

tus

tus, tactus, odoratus, guſtus qualitates diſcernit, ſed ea ſolum, quæ nutrire poſſunt aut quæ ſecus. Illa enim ad ſe attrahit, attracta retinet: digerit & tranſmutat in idoneũ ſubſtãtiæ nutrimentum. Hæc autẽ reſpuit. Quã ob cauſam Plato rectè mihi dicere videtur, ſtirpes, quòd familiaris & alieni ſenſu fruũtur, nõ abſurdè nũcupari animalia, quoniã nec illorũ motu careant. Sed cũ huiuſmodi rerum cognitio philoſophiæ medicæ parũ ex vſu ſit, abundè ſatis officio functus mihi videor, ſi quatenus probari poſsit ſolius cõſequentiæ gratia progreſſus, Platonis ſententiã approbem, qui plantas animãtia vocitet, dicẽs idoneorum ab alienis diſcernendi ſenſus eſſe participes: qui nimirum exactus ſuauium & non ſuauiũ iudex extiterit. Siquidem aliud non inuenies, quo illæ conueniens, ac aſsimile ſibi attrahentes queas iudicare, quàm fruitione, & voluptate eis ingenita. Satis itaq; eſt ſicut anteà diximus, hoc ſolum, quantum ad medicinam attinet intelligere, quòd idoneum quo nutriuntur, ſtirpes alliciant: alienum velut inimicum reſpuãt. Quin ad philoſophiam abſoluta talium ſcientia multò minus vtilis eſt: eóque nec Plato eius meminit.

FINIS.